

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

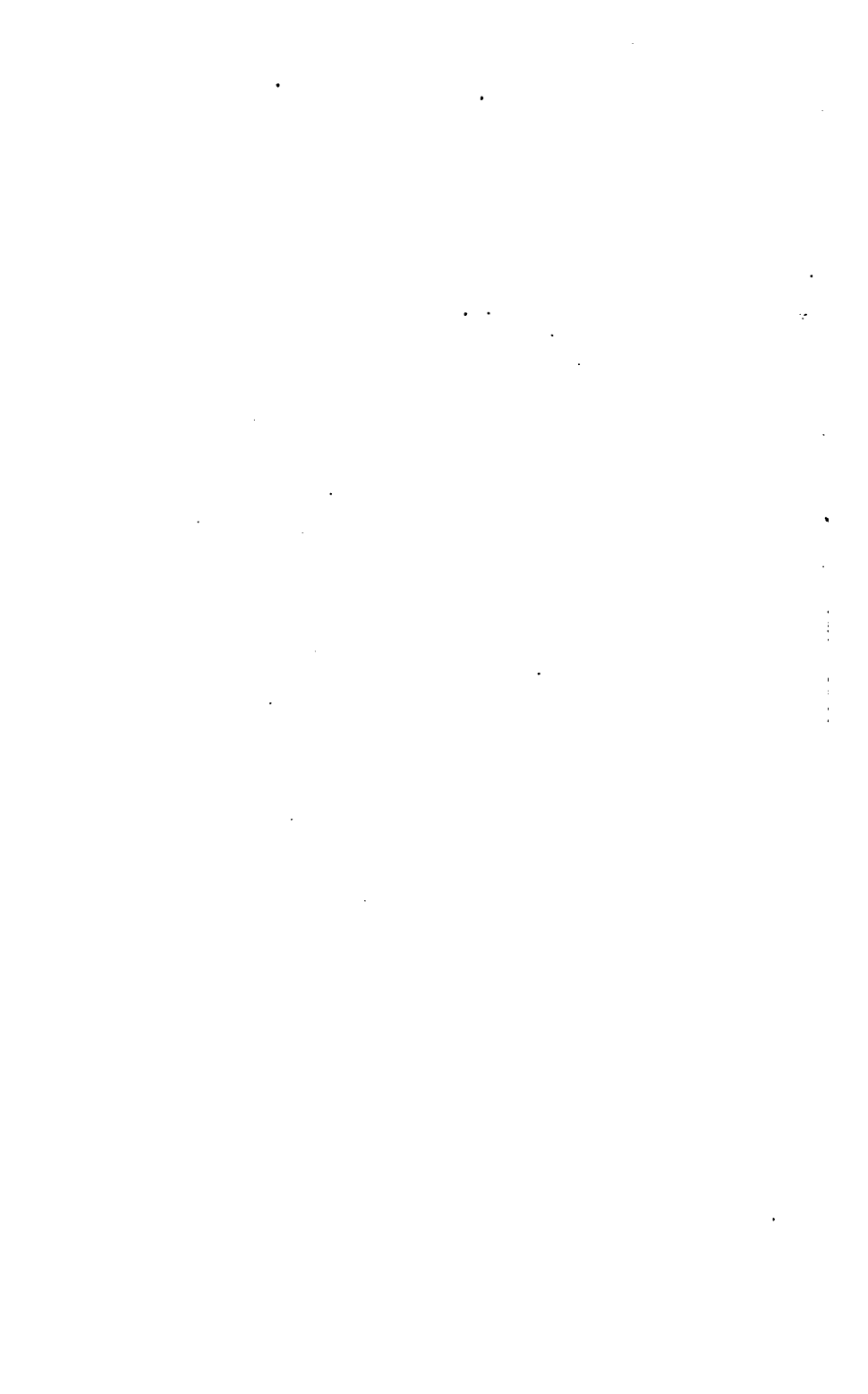
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

1

1

AARDRIJKSKUNDE
VOOR
ZEEVAART EN KOOPMANDEL.

Naar het Engelsch
VAN
JAMES HINGSTON TUCKEYS

MARITIME GEOGRAPHY AND STATISTICS.

VIERDE DEEL.

Te ROTTERDAM, bij
J. IMMERZEEJ., JUNIOR.
MDCCXIX.

I N H O U D

VAN DIT

VIERDE DEEL.

OOSTELIJK TARTARIJE EN EILAN- DEN DAAROMSTREEKS.

	Bladz.
<i>Het land der Mantschou</i>	1
— <i>eiland of schiereiland Sagalin</i>	4
— <i>Russische land van Ochotsk</i>	2
— <i>Schiereiland Kamschatska</i>	11
<i>Kamschatska's kustbeschrijving</i>	17
<i>Het uiteinde van Oostelijk Tartarije</i>	20
<i>De Kurilische eilanden</i>	24
<i>Het Kurilische eiland Jesso</i>	30
— <i>Japansche rijk, in het algemeen, Natuur- Staats- en Geschiedkundig beschouwd</i>	33
<i>De Europeesche handel op Japan</i>	42
<i>Geographische beschrijving der Japansche eilanden</i>	50

DE PAPUA EILANDEN, enz.

<i>Nieuw Guinee</i>	65
— <i>Brittanje, Nieuw Ierland, enz.</i>	62
<i>De Admiraliteits eilanden, Prins Willem Hendriks eiland, Louisiade, enz.</i>	64
	De

I N H O U D.

	bladz.
<i>De Salomons eilanden, enz.</i>	65
— <i>Koningin Charlottes eilanden</i>	70
— <i>Nieuwe Hebriden</i>	71
<i>Nieuw Caledonie, enz.</i>	74

NIEUW HOLLAND.

<i>Iets over dezen naam</i>	78
<i>Nieuw Hollands Oostkust in het bijzonder</i>	79
— <i>algemeenere beschouwing</i>	80
<i>De volkplantingen aan de Oostkust</i>	86
<i>Geographische beschrijving der Oostkust</i>	89
— <i>Zuidkust</i>	93
— <i>Westkust</i>	97
— <i>Noordkust en Golf</i>	
<i>van Carpentaria</i>	101

VAN DIEMENSLAND, NIEUW ZEELAND, ENZ.

<i>Van Diemensland</i>	104
<i>Norfolk en Lord Howe's eiland</i>	106
<i>Nieuw Zeeland, deszelfs bewoners, enz.</i>	107
<i>Eilanden ten Oosten en Zuiden van Nieuw Zeeland</i>	116
<i>Cap Circoncision en Prins Edwards eilanden</i>	117
<i>Mariens eilanden en Kerguelensland</i>	118
<i>S. Paul en Amsterdam</i>	120
<i>Tristan d'Acunha's eiland, enz.</i>	123
<i>Falklands eilanden, enz.</i>	125
<i>Het eiland S. Helena</i>	130
<i>Ascension, Fernando Noronha, enz.</i>	134
<i>De Kaap Verdisehe eilanden</i>	137

ENGELSCHE NOORDAMERIKA.

	bladz.
<i>Deszelfs omvang</i>	144
<i>De Bermudas of Sommers eilanden</i>	145
<i>— omstreken der Hudsons baai</i>	146
<i>Labrador of Nieuw Brittanje</i>	165
<i>Neder- en Opper-Kanada met deszelfs wateren,</i> <i>steden en handel</i>	158
<i>Geschiedenis van deze volkplanting</i>	170
<i>Kaap Bretons eiland</i>	174
<i>Prins Edwards eiland, Anticosti, enz.</i>	176
<i>Newfoundland, of Terre neuve</i>	179
<i>De Terrenenfsche banken en visfcherij</i>	182
<i>Nieuw Schotland en Nieuw Brunswijk</i>	185
<i>Geschiedenis van deze landen</i>	189

OPKOMST EN UITBREIDING DER EUROPEE-
SCHE VOLKPLANTINGEN OP HET TEGEN-
WOORDIGE GRONDGEBIED DER VER-
EENIGDE STATEN VAN NOORD-
AMERIKA.

<i>Verrigtingen der Engelsche Zuid- en Noord-Vir-</i> <i>ginia Compagnien voor 1620</i>	193
<i>Bevolking van Nieuw-Engeland, en de instellin-</i> <i>gen dier kolonie</i>	196
<i>— Virginia, Carolina en Maryland</i>	202
<i>— Nieuw York en Nieuw Jersey door</i> <i>de Nederlanders en Zveden, en bemagtiging</i> <i>door Engeland</i>	206
<i>— Pensylvanie</i>	208
<i>— Georgie</i>	211
	Be-

	bladz.
<i>Bevolking van Florida</i>	212
<i>Louisiana, en geschiedenis der Mississippi-Compagnie</i>	213
<i>Overgang van Louisiana aan Spanje, enz.</i>	220

ZEEKUSTEN DER VEREENIGDE STATEN VAN NOORDAMERIKA.

<i>Algemeen overzicht van die kusten</i>	223
<i>Daar uitkomende rivieren, enz.</i>	224
<i>Noordamerikaansche zeefteden, enz. van het uiterste Noorden af tot voorbij Columbia</i>	234
<i>ten Zuiden van Columbia</i>	251
<i>Koophandel, scheepvaart, vischerij en zeemagt, van Noordamerika</i>	269

WESTINDIE.

<i>Algemeen overzicht van de Westindische eilanden en zeeën, waartn zij gelegen zijn</i> . . .	278
<i>Opkomst der volkplantingen op Hayti</i>	286
<i>Bedrijven der Boekanieren daar en daaromstreeks</i>	291
<i>Verdere geschiedenis van Hayti</i>	296
<i>Bevolking enz. van Porto Rico, Cuba, enz.</i> . .	302
<i>Algemeene aanmerkingen rakende Britsch Westindie</i>	304
<i>Bevolking, enz. van Barbados, S. Christoffel, Nevis, Antigua, Grenada, enz.</i>	307
<i>Tabago, S. Lucia, Tortola, de Lucaische eilanden, of Bahamas, S. Vincent en Dominica</i>	310
<i>Jamaica en Trinidad</i>	315
<i>Be-</i>	

I N H O U D.

	bladz.
<i>Bevolking, enz. van Fransch Westindie</i>	320
<i>Nederlandsch, Deensch en</i>	
<i>Zweedsch Westindie</i>	325
<i>Plaatselijke beschrijving van de Bahamas</i>	326
<i>Cuba</i>	332
<i>Havt</i>	337
<i>Porto Rico</i>	343
<i>Jamaica</i>	347
<i>de eilanden der Hei-</i>	
<i>lige maagden</i>	354
<i>Leewards</i>	361
<i>Windwards</i>	375
<i>Sous le vents, of eilan-</i>	
<i>den onder den wind</i>	385

NIEUW SPANJE, ENZ.

<i>De zee kust van Nieuw en Oud Mexico, en de ver-</i>	
<i>dere, tot aan het Nieuwe Koningrijk van Gra-</i>	
<i>nada</i>	395
<i>Veragua en Panama</i>	404
<i>het eigenlijke Terra Firma en</i>	
<i>Darien</i>	406
<i>Carthagená en S. Martha</i>	408
<i>Maracatbo, Venezuela en Cumana</i>	412
<i>De Oronoque en deszelfs monden.</i>	420

G U I A N A.

<i>Algemeen overzicht van dit land, en opkomst en</i>	
<i>voortgang der gezamenlijke kolonien in hetzelfde</i>	423
	Be-

	bladz.
<i>Befchrijving van Engelsch Gulann</i>	428
———— <i>Nederlandsch Guiana</i>	434
———— <i>Fransch en Portageesch Guiana,</i> <i>en de Amazonen rivier</i>	440

B R A Z I L I E.

<i>Gefchiedenis van dit land</i>	445
<i>Deszelfs zeekust tot aan Rio Janeiro</i>	451
<i>De zeekust verder ten Zuiden</i>	461

HET ZUIDELIJKSTE GEDEELTE VAN
ZUIDAMERIKA.

<i>De Spaansche Provincie van Buenos Ayres</i>	470
<i>Chica, of Patagonie, en het Vuurland</i>	478
<i>De Provincie van Chiloe</i>	482
———— <i>Chili</i>	488
<i>Spaansche eilanden langs Amerika's Westkust, op</i> <i>eenigen afstand van deze</i>	492

P E R U, E N Z.

<i>Iets over Peru in het algemeen</i>	498
<i>De zeekust van Peru</i>	500
— <i>Perusche handel over zee en over Buenos Ayres</i>	506
— <i>Westkust van het Nieuwe Koningrijk van Granada</i>	508
———— <i>Nieuw Spanje</i>	512
<i>Oud en Nieuw California, en de Spaansche presidios</i> <i>aldaar</i>	516

AMERIKA'S NOORDWESTKUST.

	bladz.
<i>Algemeene beschouwing en verdeling</i>	523
<i>De bewoners van Nootka Sound</i>	525
<i>Prins Williams Sound en Cooks</i>	
<i>inham</i>	531
<i>Kodiak, enz.</i>	532
<i>Opkomst, enz. van den bonthandel</i>	536
<i>Beschrijving van de kust en eilanden tot aan Prins</i>	
<i>Williams Sound</i>	538
<i>verdere kust, enz.</i>	544

DE ALEUTISCHE EILANDENKETEN.

<i>Derzelver vorming, verdeling, enz.</i>	548
<i>Oonalaska, en deszelfs bevolking, in hare zeden, enz.</i>	549
<i>De verdere eilanden</i>	559

NOORDELIJK POLYNESIE.

<i>Polynese in het algemeen, en Rica de Plata en Rica</i>	
<i>del Oro</i>	561
<i>Ansous Archipel</i>	562
<i>De Dieven eilanden</i>	565
<i>Bijzonderheden noemens Tinian</i>	566
<i>De Pelew eilanden</i>	573
<i>De Nieuwe Philippijnen, of Carolinas eilanden</i>	576
<i>Lord Mulgraves eilanden</i>	579
<i>Eenige op zich zelve liggende eilanden en eilandjes</i>	580
<i>De Sandwich eilanden</i>	581
<i>Derzelver klimaat, voortbrengselen, bevolking,</i>	
<i>Godsdiens en tegenwoordige beschaving</i>	586

ZUIDELEKJ POLYNESIE.

	bladz.
<i>Enige op-zich zelve liggende eilanden</i>	593
<i>De Navigateurs eilanden</i>	594
<i>De Prins Willems, of Fidji eilanden</i>	596
<i>Plaatselijke beschrijving der gezamenlijke Vrienden eilanden</i>	597
<i>Derzelver klimaat, voortbrengfelen, en bewoners, en dezer zeden, enz.</i>	606
<i>Eilanden ten Zuiden en Noorden van de Vrienden eilanden.</i>	620
<i>Otaheite en deszelfs bewoners</i>	627
<i>De verdere Societeits eilanden.</i>	644
<i>De Marquesas eilanden</i>	646
<i>De Gevaarlijke Archipel</i>	652
<i>Eilanden ten Zuidoosten van de Societeits eilanden</i>	657
BREEDERE AANTEEKENINGEN.	659
GEOGRAPHISCHE LIGGINGEN	699

OOSTELIJK TARTARIJE.

Dit Noordoostelijk uiteinde van Azie is tusſchen China. en de Noorder Ijszee begrepen. Het paalt ten Oosten aan den Groeten oceaen, en behoort ten deele aan den Rusſiſchen Keizer toe, ten deele aan den Chineſchen, welks Stamhuis uit hetzelfde voortgekomen is, en met een van daar getrokken leger het wijd uitgeſtrekte China bemagtigd heeft en in bedwang houdt; zoo dat de benaming van *Chineſch*, die men aan een deel van hetzelfde geeft, in een anderen zin opgevat moet worden, dan die van *Rusſiſch*, welke het andere deel voert, om dat de Rusſen hetzelfde bemagtigd hebben en beheerſchen.

Het duigenoemde *Chineſche Tartarije* wordt voorts, naar den volksſtam, aan welken hetzelfde en China tevens toebehooren, het *land der Mantchoux* geheeten. Het paalt aan de Gele zee, bezoomt er de Golf van Leotong, en reikt voorts

aan de Japanſche zee tot aan de rivier Amur. Het deel, dat aan de Gele zee ligt, wordt door de Chinezen als vruchtbaar, volkrijk en wel bebouwd, afgeſchilderd; maar de Ooſtkuſt, welke LA PEROUSE beziigt heeft, ſchijnt ſlechts van tijd tot tijd door eenige viſſchers bewoond te worden; en hij ſtelt het land aldaar voor als bergachtig, en met boſſchen van eiken, dennen, wilgen, berken, enz. bezet. De lage gronden vond hij er in Junij met bloeiende appel- en miſpel-boomen verſierd, de hazelaars vol vruchten, die zich begonnen te zetten, rozen en leliën aan het bloeien, en de weiden met vier voet hoog opgeſchoten gras bezet. Hoe zulk een land, in de nabijheid van een rijk, als het Chineſche, dat met eene bevolking van landbouwers overkropt is, onbevolkt kan zijn, is een verſchijnsel, waarvan er zich bezwaarlijk reden laat geven (A).

De lucht is er, zoo als die van Labrador, met eene bijkans beſtendige miſt opgevuld, en de zee met wier bedekt, dat aan haar het voorkomen van dras ſtaande weiland bijzet.

Ternay baki, door LA PEROUSE bezocht, en dus genoemd, is eene ſlechte haven, die intuſſchen hout, zoet water en viſch, kan opleveren. Het gedierre, dat men er ziet, bepaalt zich bij beeren en antelopen; het weinige pluimgedierre, dat er is, beſtaat meermal uit watervogels; ſchelpviſch ſchijnt er ook ſchaarsch te zijn, daar men er ſlechts weinige voor-

ten

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 23

ten op de oevers aangespoeld vond, en met korren ophaalde.

De baaijen van Suffren en Castries, van welke de eerste een riviertje, dat 90 voet wijd is, ontvangt, en welke beide door LA PEROUSE bezigtigd, en met de vermelde namen bestempeld, werden, liggen verder ten Noorden. De laatste is aan het gedeelte van deze kust, dat door den Franschen Zeeman opgenomen werd, de eenige havenkom, welke aan een schip bij slecht weder luwte kan verschaffen. De bodem is er slijkig, doch er loopen langs de kust vlakke klippen met wier (*fucus vesiculosus*), die er het landen bij laag water moeilijk maken. LA PEROUSE vond er een Tartaarsch gehucht van vier hutten, die van dennenstammen gebouwd waren, en een dak van boombast, en binnen in eene hooge bank in het rond, hadden. De slookplaats was er in het midden, en de rook ging door eene opening in het dak. Dit scheen een bloot zomerverblijf voor vischers, daar er in de baai eene rivier viel, die van zalm overvloede, welke de Tartaren er met netten en speren beide vingen, en welker koppen, kieuwen en verdere wetke deelen, zij rauw opaten of uitzogen; terwijl zij het overige rookten. Die menschen ontvingen de Fransche Zeelieden gastvrij.

De Amur, of Sagalin-Ula, ontspringt in Mongolisch Tartarije; op de grenzen van het Russische grondgebied, en werpt zich, binnen het eiland Sagalin, in den Westhoek der zee van Tartarije,

aan welken wij den naam van *Golf van Ochotsk* hebben toegewezen. De rivier is stil van stroom, de scheepvaart wordt er door klippen noch ondiepten gehinderd, en de oevers zijn met heerlijke bosschen bedekt. De Russen houden den Amur, langs zijnen ganschen loop, voor de *natuurlijke* grens van hun gebied; offchoon zij, aan het einde der zeventiende eeuw, toen de grenzen tussehen hun gebied en dat des Keizers van China door Commissarissen bepaald werden, den laatstgenoemden het bezit van eene breede strook lands aan den linker oever der rivier tot aan zee lieten behouden.

Het eiland Sagalin wordt door de Mantchoux, die deszelfs Noorder deel bewonen, *Tchoku* en *Saldan* geheeten; door de bewoners van *Matsumay* daarentegen *Karato*, en door de Japonezen *Oku-Jesjo* en *Kitta-Jesjo*, of *Opper-Jesjo* en *Noorder-Jesjo*.

Als men zich niet verbeelden kan, hoe moeilijk het is, eene onbekende zee te bevaren, die met eene bestondige mist overdekt is, moet men zich verwonderen, dat drie Zeelieden van kunde en volharding zich opzettelijk hebben getracht te vergewissen, of Sagalin een eiland was, en dat men echter nog steeds betwijfelt, of dat land niet misschien door eene lage landengte met den vasten wal vereenigd wordt.

Daar LA PEROUSE door den wind en anderzins verhinderd werd; om de golf, welke hij ten Zuiden van die van Ochotsk vond, en, in de onder-

stel-

ZEEVAART EN KODPHANDEL. 3

stelling van haren samenhang met deze, *Kanaal van Tartarijs* noemde, tot aan haar Noordeinde op te nemen, werden de bewoners van Sagalin en het vaste land beide door hem nepens die onderstelling uitgevraagd. De lieden van Sagalin verzekerden, dat hun land ganschelijk van water omgeven was, en zoekenden eene straat af, door welke hetzelfde van den vasten wal afgescheiden werd; maar die van het vaste land beschreven hem de wijze, waarop de booten, die van den mond des Amurs naar de baai van Castrics wilden, dwars over eene enge landstrook, welke met zeewater bedekt was, getrokken werden. LA PEROUSE zelf nam waar, het gene tot bevestiging van het laatste bericht strekte, dat de diepte in het duigenoemde kanaal Noordwaarts aan afnam, en er geen stroom ging; en dit deed hem besluiten, dat het water, als het wezenlijk een kanaal was, derwijze met zand en wier opgevuld moest zijn, dat er door hetzelfde herten slechts booten zouden kunnen geraken.

BROUGHTON, dat water 8 uur verder opgezeld, dan LA PEROUSE, vond zich door de afnemende diepte gestuit, en zond toen booten af, om de oevers te besigtigen. Men bevond, dat zij uit laag land bestonden, en men voer ze rond, zonder enige opening te vinden; alwaarom men besloot, dat het water geen kanaal was. KAUZANSTEAN bezigtigde hetzelfde omstreeks den mond des Amurs, ten Noorden van de onderstelde landtong, en was het met BROUGHTON eens, maar grondt, bij gebreke

van daadzaken, tot welker opzameling hij goede gelegenheid had, zijn gevoelen op reiskavelingen; en voert inzonderheid de zoetheid van het water ten Zuiden van den riviermonst' aan, die minder had moeten zijn; zoo dat water met het verdere rusten Sagalin en het vaste land gezuiverd had.

Sagalin, of Saghalien, reikt van 46° N. Br. tot 55°. LA PEROUSE, die deszelfs Westzijde opnam, beschrijft hetzelfde als omstreeks het midden tuog; en Zuidwaarts aan vlak van grond; alwaarom het voor beboowing vatbaar schijnt; daar de plantengroei er, in de eiken, dennen, berken en wilgen, der boschen, zeer krachtig schijnt. De lagere gronden zijn er met rozenbomen, angelika's, faran's, enz. bedekt. De zee vloeit er over van visch, en de rivieren van zalm; en forellen. De bewoners der Zuidkust zijn van hetzelfde geslacht, als de Ainos van Jeso, en genieten zich met jagen en vischen.

Het gansche gedeelte der Oostkust, dat KRUZENSTERN bezigtigde, is vol van houtrijke valleijen, achter welke de toppen der bergen zich in de wolken verliezen; doch voorbij 51° N. Br. wordt het land lager, en bestaat de oever uit zandheuvels. Dit gedeelte schijnt bijna onbewoond te wezen. De Noordkust, tegen over den Amur is met Mantchoux bevolkt. Aan het Z. O. einde des eilands vindt men de baijen van Aniva en Patience; aan wol-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 7

welker cruise de Japonezen een post hebben, om
visch voor Nippon te vangen en te droogen.

Russisch Tartarije, of Siberie, neemt ten Noor-
den van den mond des Amurs, aan den Wester-
gevel der zee van Tartarije, een aanvang, op onge-
veer 58° 30' N. Br. Er ontlasten zich aldaar tus-
schen den Amur en de Uda 20 rivieren, van welke
er geene noemenswaardig is. De Uda is vrij groot,
maar met zand bezet, en heeft 70 Wersten van
haren mond het Russische Udskoj, dat voorname-
lijk met ballingen bevolkt is. Tusschen de Uda en
Okota is de kust hoog, en heeft zij geene ondiep-
ten nevens zich, en op 3 uur afstands 14 vadem
waters. Er ontlasten zich aldaar, volgens de Rus-
sen, 43 rivieren. Onder deze is de Aldoma vrij
groot. De mond der Ulkan is 60 voet wijd, en
heeft bij den Vloed in den waterspiegel eene ver-
heoging van 9 voet. De Urak is 450 voet breed,
maar snel van loop, en vol ondiepten. Er ligt in
zijnen mond eene dwarsbank met slechts 5 voet
waters. Tusschen deze rivier en Ochotsk vindt
men zoutwerken, dat de eenige hieromstreeks zijn,
en waardoor de Russische vastigheden in dit oord
niet genoegzaam voorzien worden.

De rivier Okota ontlast zich in eene baai, aan
het N. W. einde der zee van Tartarije. Haar
mond is 1500 voet wijd; maar er loopt dwars

daardoor eene zandbank, waarin men slechts een gestadig verloopen d. vaarwater ter wijde van 180 voet vindt, dat bij laag water niet boven de 5 voet diepte heeft. Op die bank gaat er bij hooge winden eene geweldige branding. Binnen dezelve is er 7 vadem diepte, maar de ondiepte neemt er zoo schielijk toe, dat de rivier zelfs voor booten slechts eene mijl ver bevaarbaar is. De baai is ook ondiep, en men peilt in dezelve, 3 uur van den mond der rivier, nog slechts 10 vadem. De bodem bestaat er uit loopzand, waarin geen anker houdt, zoo dat de havenkom in alle opzichten slecht is; doch er is tusschen dezelve en den Amur geene andere.

De stad Ochotak ligt op eene landpunt, welke aan den eenen kant door de Oketa, en aan den anderen door de zee, bepoeld wordt. Zij bestond in 1790 uit 132 houten huizen, eene kerk en een magazijn; en zij heeft vervolgens niet sterk toegenomen, daar men er in 1805 nog slechts 2000 zielen telde, dat beambten van het Gouvernement, Kozakische soldaten, Russische atelieden en ballingen waren.

De eenige verdediging bestaat er uit een gepasseerde fort. Nogtans is deze ellendige plaats de hoofdstad der Provincie van Ochotsk, welke zich over het schiereiland Kamschatka en de Korilische en Aleutische eilanden uitstrekt; en men heeft er eene Admiraliteit en scheepstimmerwerven (*).

Het

(*) Zie voorts de *Inleiding*, I Deel, blad. 206.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 9

Het is er, uit hoofde van de gestadige mist, ongezond. De koude zee-wind belet er den groei van alle gebooms tot op $1\frac{1}{2}$ mijl van zee; maar landwaarts in wordt het er vruchtbaarder, en achter een bergtoek, 5 mijl van zee, vindt men goede booms, goede weide en een aangenameu lichte freck.

Ochotsk ontvangt meest al de noodwendigheden des levens uit het binnenste van Siberie, en Europeische verkwikkingen, gerijfelijkheden en manufacturen, over land uit Rusland. Er wordt jaarlijks een Caravane van tusfchen de 5 en 8,000 paarden daarmede van Yakutsk afgezonden.

Men leeft er voornamelijk van versche, zoute en gerookte visch, en dit vermenigt zich met de vochtige koude der lucht, om er de scheurbuik tot een doorgaande kwaal te maken. Als de rivier binnen hare oevers terug treedt, verschijnen er in dezelve gansche scholen van zalm, en in Julij, wanneer die visch op haar best is, leggen de inwoners daarvan voorraad op voor henzelfen en hunne honden, die elk ten getale van tusfchen de 12 en 24 houdt, om de sleden te trekken. Deze dieren voedt men des zomers met den afval van visch, even als het rundvee, welks melk en vleesch daarvan eenen zeer onangenameu smaak erlangt.

Op de scholen van zalm volgen er voor en na andere van haring en fleur. Aan het einde van April verschijnen er eenden, ganzen en oijevaars; en de twee laatste vogelfoorten worden in Junij door

10 AARDRIJKSKUNDE VAN OBER

spippen vervangen. De baai is des zomers vol van wilde eenden, die een groot deel van het wintervoedsel der Ochotskers uitmaken, zoo als de jacht op dat gevogelte tot derzelver voornaamste bezigheden behoort. In den zomer verliest hetzelve zijne slagveders, en kan het gevolgelijk niet ylingen. Dan verlaten er 40 of 50 kanoos den wal bij de Ebbe, en varen buiten de eenden om; als nu de Vloed begint, drijven zij de vogels voor zich uit, tot dicht aan den wal. Hier worden zij door de kanoos ingesloten gehouden, tot dat het Getijde valt, en de vaartuigen aan den grond raken, en eene omtuining rondom hen vormen. Straks geeft een Ambtenaar, die hierbij havel voert, het sein tot den aanval, en springen mans, vrouwen en kinderen, uit de vaartuigen met stokken, netten en touwen. Deze dienen, om de eenden in te slaan, of aan elkanderen te binden, en de stokken, om ze den kop in te slaan. Dit tooneel is vrij vermakelijk; want soms treft een kwalijk gerigt slag het hoofd van een vriend in plaats van een eendenkop; soms grijpt men eens anders prooi; en het verschillende geschal der menschen, het gekwak der eenden, en het geschrei van eene eendeleaze wigt van vrouwen, die steeds over het slagveld zweven, vormen een gedruisch, dat men gehoord moet hebben, om zich enig denkbeeld van hetzelve te kunnen vormen. Eene jagtpartij levert somtijds 6 of 7,000 eenden op, die door de behoeftigste inwoners voor den winter gerookt en gezouten worden.

Van

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 77

Van Othotok tot aan de Golf van Tauskof loopt de Rist O. N. O. aan, en pakt men, 3 uut vaff dezelve af; 15 vadem. Taus is eene kleine Rusfische vastigheid, aan den mond van eene rivier, die slechts booten toelaat. Zij wordt door eenige weiflige Kozakken en ballingen bewoond. Een ander klein verblijf van ballingen ligt aan de rivier Yafisk, die zich in eene golf ontlaf.

Het N. O. uiteinde der zee van Tartarfe is eene diepe golf, welke binnenfte door een fchiereiland in tweeën wordt gedeeld. De Westertak heet de Golf van Ingga, en ontvangt eene rivier, aan welke er eene Rusfische vastigheid ligt, die 100 foldaten, 400 Kozakken, en 100 gezinnen van ballingen, bevat. De Oostertak heet *Penzina*, naar eene rivier aan zijn binneneinde, welke mond vol klippen, en de meesten tjd des jaars met ijs bezet is. Aan den Acklan, die in de Penzina valt, ligt het ballingendorp Acklanskof.

Het fchiereiland Kamfchatka wordt gerekend, omfpreeks 58° N. Br. een aanvang te neffen, waar de ftreek, die de Golf van Penzina en Behring's kom vaneen fcheidt, zoo smal is, dat men van de toppen der bergen midden op haar beide wateren kan zien.

De Zuidpunt des fchiereilands heet Kaap Lopatka, naar hare gelijkheid aan het fchouderblad van een

een spensch. Van daar wordt het land Noordoostwaarts aan trapswijze hooger. Tot op 44 mijl van de Knap is hetzelfde zeer bar, en beëindigt het Oerhals knipgeders en wilgen voort. Verder heen zijn er groote valleijen vol berken en meent. Op 53de verdeelt zich de bergreeks in twee takken, die, van elkanderen afwijkende, eene nauwe vallei omvatten, welke 65 mijl lang en van 3 tot 15 mijl breed is. Vervolgens naderen de bergtakken elkanderen tot op 2 mijl, en loopt de rivier van Kamtschaka langs het opene middenvak, ten Noorden van, betwelfte er zich, tuschen de wederom vaneen wijkende bergen, eene vruchtbare vallei opent, die 180 mijl lang, op sommige plaatsen 40 mijl breed, en met een vet slijk bedekt is, waarin er vulkanische asch en zand met ijzerdeelen gemengd zijn. De luchtstreek verschilt hier ook grootelijks van die der kusten, daar zij tegen de winden, die de IJazee opgeeft, gedekt is. Nog verder ten Noorden wordt het land wederom bar, steinig en zandig, en de lucht kouder en schieper.

Het schiereiland bevat eenige vuurbergen, die aardbevingen veroorzaken, en warme bronnen doen ontspringen. Er loopen van hetzelfde aan weerskant ten vele rivieren in zee, maar geene van groot aanzien. De gemeenste boomen zijn er populieren, lorken, berken, wilgen, elzen, cederpijnboomen, dennen, Oosterfche esdoornen, jeneverbomen, enz. Het schiereiland heeft uitnemende weiden voor rundvee, dat er intusfchen zeer schaarsch is.

is. Men gebruikt er de vezels van brandnetels in plaats van hennep. Men eet de wortels der tarana, of waterlelie, in plaats van brood, even als eenige soorten van *fucus* (*palmaris*, *esculentus*, *saccharinus*, etc.) De gebrekkige landbouwwerkzaamheden hebben zich tot dus ver bij de nabuurschap der kussen bepaald, en weinig opgeleverd. Gerst en haver, het eenige, dat er tot rijpheid komt, geeft slechts drie- of viervoud. Aardappelen, rapen, wortelen, ramonasen, en andere tuinvruchten vindt men er slechts in de tuinen van eenige der nieuwste Russische volkplantelingen.

Het wilde gedierte bestaat er uit beren, rendieren, argalis, of wilde schapen, paarden, marmotten, hermelijnen, reeds, zwarte en sneeuwsfen, subeldieren, veelvraten, aehonden in groote menigte, en voorheen ook zeeotters, waarover welhaast nader. De *alea arctica* verscheijnt er elk voorjaar in grooten getale, om te broeden. Dan komen er zevens wilde ganzen en eenden, en eenige soorten van meeuwen aan. De lucht is er langs de kusten koud en vchtig. De haven van S. Pieter en Paulus blijft van December tot Maart dicht bevrozen.

De eigenlijke bevolking van Kamtschatka is zacht van aard, gastvrij en eerlijk, doch van geregelden arbeid afkeerig; en alle pogingen, om onder haar landbouw in zwang te brengen, zijn tot nog toe vruchteloos geweest. De Kamtschatkers zijn kort van gestalte, groot van hoofd, plat van aangezicht, dun van lippen, spits van kin, en zij hebben slechts
wei-

wenig haar. Hun getal neemt dag voor dag af, en binnen weinige jaren zal er van dat menschenras denkelijk niets meer overig zijn. Men begrootte het getal der eigenlijke inwoners, toen de Russen Kamtschatka in 1696 het eerste bezochten, op 70,000, in 1771 op 11,000, en in 1793 op 1053. De oorzaken van die ontvolking des lands bestaan uit de kinderziekte, welke in 1768 meer dan 5,000 Kamtschatkers wegleefte, de venusziekte, welke er voor de aankomst der Russen reeds bekend was, en door de losbandigheid der Kamtschatkers onder dezen vreeselijk wordt voortgeplant, en laatstelijk in 1800 eene doorgaande krankheid, welke het overschot der bevolking bijna geheel verflond.

De Kamtschatkers over het algemeen zijn tot de Grieksche kerk bekeerd, en hebben menige Russische gewoonten, met name die van dronkenschap, aangenomen. Zij behouden intusschen hunne oude muziek, wellustige dansen, taal, en een deel hunner kleeding. Des zomers vischen zij, en zouten en rooken de vangst voor den winter. In den herfst vergaderen zij de beziën der waterlelie, die de Russen koopen, om er brandewijn van te stoken. In het voorjaar zoeken zij op de klippen, en in de poelen, eijeren van zeevogels, die zij in tranen goed houden.

De woningen aan den Zuidkant heeten *tsbas* en *balagans*. De eerste worden des winters door hen betrokken, en de laatste des zomers. Beide staan 12 voet boven den grond op palen. Aan den Noord-

kant

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 15

kant staan de hutten in hoken in den grond, op dat de warmte van het vuur te minder vervliege; maar even min vervliegt er ook de lucht der rottende visch, en die van andere dingen, uit hoofde waarvan het ef slechts vóór een Kamtschatker is uit te houden. De grootste dorpen bevatten er tuschen de 10 en 20 zulke hutten. Men reist er des winters in sleden, die met 4, 6 of 8, honden bespannen zijn. Deze dieren loopen voor dat voertuig 10 of 15 Wersten in een uur af, of 200 Wersten in 48 uren. Men geeft er voor een trekhond tuschen de 30 en 100 Roebels.

Het schiereiland had, in 1793, 2687 Russische bewoners. De enige vreemde Koopvaarders, die hetzelfde tot dus ver bezocht hadden, waren een van Bengale, die in 1786 een deel zijner lading in S. Pieter en Paulus haven sleet, een tweede ook uit Bengale, die in 1792 geene koopers vond, en in datzelfde jaar een Fransch schip met een Russischen schipper (*). Intuschen kunnen schepen, die geregelds van Europa komen, dezelfde goederen, die men er te lande aanvoert, 300 per cent goedkooper geven, dan zij er gemeenlijk verkocht worden; blijkens de volgende prijzen van goederen te Kamtschatka en Kasan in 1793:

Een

(*) In 1818 een Russisch Oorlogsfregat, onder bevel van den vermaarden GOLOWNIN, die zoo lang op Japan gevangen was, een Noordamerikaansch schip, en een uit Engelsch Indie.

	Kasja.	Kamtschatka.
Een stuk zwaar linnen	21 Roebels	139 Roebels
Een paar laarfen	3 ———	12—18 roeb.
———— garen kousen	1 roeb. 25 kopecs	4—5 ———
Een pond zeep	0 ——— 6 ———	60—100 kop.
———— kaarfen	0 ——— 8 ———	80—100 ———
———— thee	2 ——— 0 ———	12 Roebels
———— suiker	0 ——— 50 ———	3 ———
———— tabak in bladen	0 ——— 5 ———	3 ———
———— tarwenmeel	0 ——— 50 ———	5 ———
———— gerstenmeel	0 ——— 60 ———	8 ———
———— rijst	0 ——— 10 ———	1 ———

Voor 1783 bevattede Kamtschatka slechts twee dusgenoemde steden: Bolshetetz, waar de Gouverneur zich onthield, en de haven van S. Pieter en Paulus, doch toen werd Nishnei Kamtschatka tot eene stad gemaakt, en het Gouvernement derwaarts overgebracht. Het schiereiland leverde toen 40,000 Roebels aan inkomsten op, die uit eene door de Kamtschatkers in vellen betaalde schatting, een rugt op het bont, en de voordelen van den verkoop van brandewijn, sproten.

De Gouverneur van Kamtschatka is gemeentlijk een Generaal (*), doch zijn inkomen slechts 600 (?) Roebels jaarlijks, waarvan hij nog open tafel voor zijne Officiëren houden moet. Dit kan hem intuschen niet veel kosten, als zijne keukenlijst doorgaans dezelfde is, die een reiziger onlangs dus opgaf:

(*) Thans de verdienstelijke Zeekapitein RIKORD.

gaf: versche, gezoutene en gerookte, wilde gansen en eenden, versh en gerookt rendierenvleesch, tongen van wilde schapen, en zalm.

De Westkust des schiereilands is over het geheel laag en zandig, tot aan den voet der bergen, die zich op sommige plaatsen tot dicht aan de kust uitstrekken, op andere 8 of 10 uur ver van dezelve afwijken. Aan elk der drie voornaamste rivieren, welke hier in zee vallen, is er eene Russische vastigheid. Die van Bolcheretz, dat de voornaamste is, had in 1793 nog slechts 35 huizen en 236 inwoners, benevens een fort, met 5 bastions en 40 stukken geschut. Zij ligt 8 uur van zee, aan de Bolchoya-Reka, of Grootte rivier, in welker mond, het getijde 9 voet rijst.

Ichinskoi, de tweede vastigheid, ligt aan den Ichtil, heeft sinds 1771 niet toegenomen, en had toen 10 huizen en 50 inwoners. De derde en oudste vastigheid ligt aan den Tigil, en had in 1793 eene kerk, 45 huizen en 338 inwoners; in 1804 was het aantal der huizen er slechts tot 50 vermeerderd.

De Oostkust is gansch bergachtig. De oever bestaat uit hooge steile rotsen en klippen, met kleine inhammen vol klippen en ondiepten. Men peilt er, op 3 mijl van den wal, tuschen de 30 en 90 vaden.

Awatka baai, aan de Z. O. zijde des schiereilands, is eene zeer ruime havenkom, en de eenige, die voor groote schepen geschikt is. Haar in-

gang is eene straat, ter wijde van $1\frac{1}{2}$ mijl, en ter lengte van 4 mijl. Zij zelve heeft 25 mijl omvangs, en eene geregelde diepte van tussehen de 7 en 15 vaden. Hare oevers zijn, uitgezonderd aan de N. W. zijde, hoog, doch van boven vlak en wel met hout bezet. Er is aldaar het gansche jaar door veel kabeljauw, en, als het ijs weg is, vangt men er veel tarbot en rog. - Haring en spiering komt er in April aan, en blijft er tot Juni; dan volgen er gansche scholen van verschillende soorten van zalm. De baai ontvangt aan hare Noordzijde de rivieren Awatska en Paratunka. Zij heeft drie havens, die van Nishina, of S. Pieter en Paulus, en die van Nakowof aan de Oostzijde, en aan de Zuidzijde die van Tarjinskoï.

„S. Pieter en Paulus haven kan slechts een half dozijn schepen bevatten, die er nog achter elkander moeten liggen. De Zuidzijde der haven wordt door eene lage en smalle landpunt gevormd, aan welke de stad ligt, die in 1783 slechts 85 Russische bewoners had, en zoo tragelijk in bevolking toenam, dat men er in 1804 nog niet meer dan 550 zielen, en daaronder slechts 55 vrouwen, telde. De algemeen verwaarloosde toestand des lands vertoont zich in KAUZENSTRAWS beschrijving van deze vastigheid. „Het blijkt hier,” zegt hij, „uit niets, dat de plaats hare inwoners van een beschaafd volk ontvangen heeft. De oevers der haven zijn met stinkende visch bezet, waarom men een aantal half dood gehongerde honden ziet vech-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 69

vechten. Vruchteloos ziet men er naar een enkel lamelijk goed huis; naar een weg, of zelfs naar een welbetreden voetpad, uit. Geene weide, geen tuin, geene omtuining van eenigerlei aard, duidt aan, dat men er iets aankweekt en in bijzonderen eigendom bezit. Eenige vervallene hutten en balagans, eenige met gevaar te betredene planken over de beekjes, een half dozijn voedsel zoekende koeijen, en een ontzaggelijk groot aantal honden, die in gaten liggen, welke zij in den grond gekrabb hebben, om zich tegen de vliegen te verdedigen; zie daar, wat S. Pieter en Paulus haven den teleurgestelden reiziger aanbiedt."

De haven van Rakowoi heeft dus, om dat zij van steurkrabben overvloedt. Zij loopt 3 uur ver het land in, is 2 mijl wijd en 12 vadem diep. Die van Tatjinskoi wordt door eene smalle landstrook van de zee afgescheiden; loopt 5 mijl ver het land in, en is $\frac{1}{2}$ mijl wijd en 6 vadem diep.

Kaap Cronotskoi is de Zuider punt van eene groote baai, in welker Noordelijk uiteinde de rivier Kamschatka na een loop van 500 wersten valt, en in welker mond er bij den hoogsten Vloed nog slechts 8 voet waters staat. Bij slecht weder gaat er aldaar eene sterke branding. Voor kleine schepen is de rivier nogtans 200 wersten ver bevaarbaar. Aan hare linker zijde is er, 6 wersten van haren mond, een groot zout meer, dat door zeehonden sterk bezocht wordt. Nishnei- of Neder-Kamschatka ligt aan de rivier, 30 wersten van ha-

ren mond, is de zetel des Gouvernements, had in 1793 ruim 500 inwoners, en in 1804 nog slechts 100 huizen.

De rivier Anapkoï, de Noorder grens van Kamtschatka, aan deszelfs Oostzijde, ontlast zich in de golf van Oukinskoï. De Noorder punt van deze golf is Kaap Ilpinski, een hoog rotzig voorgebergte, dat tuschen zich en het vaste land eene lage zandige landtong heeft, over welke de zee somwijlen henen loopt. Dat voorgebergte behoort, met het eiland Karaga in de golf, tot het land der Koriaks, die, benevens de Tchouktische, of Tschuktschische, Siberijers, de Oostkust van Azie tuschen Kamtschatka en de IJszee bewonen, en tot hetzelfde menschengeslacht, als de Kamtschatkers, behooren, maar een zwervend leven leiden.

Men begroot het getal dier Koriaks op slechts 2000. Er onthouden zich eenigen op het gezegde eiland, maar de meesten op de oevers der Oluthora en Anadyr, in een kegelvormig slag van tenten van rendierenvellen, die over palen gespannen zijn.

De Tchoukts bewonen het schiereiland tuschen de golf van Anadyr en de IJszee, en maken ongeveer 1000 huisgezinnen uit, die in kleine stammen verdeeld zijn. Eenige derzelve houden zich aan de rivier of zeeoever op, om te visschen; andere zwerven met hunne rendieren rond, om weide voor de-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 225

dezelve te zoeken. Sommigen worden gezegd, meer dan 50,000 stuks van die dieren te bezitten, welke bijkans de eenige vergoeding uitmaken, die de natuur aan deze en meer andere Poëllanders geschonken heeft, om hunne menigvuldige ontberingen te verlichten. Derzelver melk en stelsch verschaft hun een bestendig voedsel; derzelver welken dekken hen; de blazen der rendieren versterken hun sleselen, en de darmen kooeden. De meeste dieren trekken de sladen binnen meesters over ijs en sneeuw, doch kunnen zulks op eenen dag niet veel verder dan 12 of 18 mijl doen; en zijn tegengene sterke vermoeijng bestand. Zij leven bijkans enkel van mos, dat zij van onder de sneeuw opkrabben.

De gelaatsstreken der Tchouktsche Siberiers zijn grof, en hebben, volgens de reizigers, niets van het Tartaarsche ras. Hunne hutten, of tenten, zijn van rendierenvellen, die over vier palen gespannen worden. De woonplaats is midden in de tent. De nachtlegers rondom dezelve zijn uit boordrekken en vellen zamengesteld. Een en ander vormt een allermoeijgt geheel, en de wijze van eten is een walgelijk. De vrouwen hebben slechts een kleed van vellen om het lijf, dat om den hals vast gemaakt wordt. Dit geslacht is steeds in oorlog met dat der Kotsaks. Beider wapenen bestaan uit boog en pijlen.

De golf van Anadyr, die hen vaneen scheidt, is een diepe insnijding in de kust, en ontvangt de

river, van welke zij haren naam ontleent. Het
Zuider punt voert den naam van *Kaap van St.
Thadens*, en de Noorder dien van *Kaap Tchukut-
skoi*. Tusschen deze en Azië's Oostkaap loopen
de baaijen van Metchigmena en S. Laurens vrij
diep het land in. De Oostkaap is het uiteinde van
een hoog voorgebergte, dat ausloopen zich en het
vaste land van Azië slechts een smalle en lage land-
engte heeft. Verder behoort dit naakte en bevoe-
zige land ons hierna niet bezig te houden; daar de
kust ten Noorden der Oostkaap reeds in het *eerste*
Deel behandeld is geworden.

Ten Zuiden van die Kaap, en 16 uur ten Z. O.
van Kaap Tchukutskoi, liggen de eilanden, die de
Rusfen *Sinde* noemen. Bij de Tchoukra, die de
betrekken, heeten zij *Eudogan*; en zij vormen het
S. Laurens eiland van *Behring*, en het *Clerke's*
eiland van *Cook*. Het zijn eenige uit zee opko-
mende hoopje bergjes.

Het *Muderson's eiland* van *Cook* hebben de
Rusfen vruchteloos gezocht weder te vinden; en de
Britsche Zee-man werd daaromtrent denkelyk door
een mistbank miskid. De eilanden van *Behring's*
kust, die voorts, nevens de *Sinde*, tot Azië kaa-
nen worden betrokken, bestaan slechts uit het *Beh-*
ring's en *Koper* eiland.

Behring's eiland ligt 60 uur van *Kamtschatka* af,
is ongeveer 40 mijl lang, aan den Z. W. kant berg-
achtig, maar aan de N. O. zijde vlak van grond.
Aan de Noonzijde zijn er twee baaijen, spat baai-
jes,

jes, waar er somtijds Russische jagers overwinteren. Overigens is het eiland onbewoond, van houtgewas ontbloot, en van rissen omringd. Bij Noordewinden, zegt men, spoelen er stukken gedegen koper op den bever aan. Maiden-Ostrof, of het Koper eiland, waar zulks insgelijks plaats heeft, ligt 9 uur ten Oosten van Behrings eiland, heeft tusschen hetzelfde en zich een aantal klippen, en is 8 uur lang, hoog van grond en van plantgewas ontbloot.

Voorts behoort langs de kust van Azie aan Rusland het meentendel der Kamtsjatsche eilanden, van welke de Japonezen zich ook een deel toesigen, en welker beschrijving het eerste is, dat ons vervolgens moet bezig houden.

DE KURILISCHE EILANDEN, MET JESSO EN JAPAN.

Ten Noorden van het Japanfche rijk vormt een groot eiland, met een aantal kleinere, eene keten, die van Japan tot aan Kamtschatka reikt, en voor de reizen van LA PEROUSE, BROUGHTON en KRUZENSTERN, nog zeer gebrekkig bekend was. De eerste berichten deswegens werden door de Nederlanders in Japan opgezameld, doch waren zoo ongewis, dat men twijfelde, of die eilanden gezamenlijk een groot eiland tusfchen Azie en Amerika, dan of zij een fchiereiland vormden, dat met Tartarije zamenhing. In 1643 zonden de Nederlanders van de Moluksche eilanden twee fchepen af, om de zee ten Noorden van Japan op te nemen, en er een doortogt naar hun moederland te zoeken. Die fchepen, *Kastricum* en *Breskens* geheeten, zeilden gezamenlijk van Ternate af, en bleven tot op 50 uur van Jeddo, de hoofdstad van Japan, bijeen, maar werden toen door storm gefcheiden. DE VRIES, op de *Kastricum*, vergewiste zich van het beftaan van een eiland, tusfchen Japan ten Zui-

Zuiden en Azie ten N. O., waaraan hij den naam van *Statens eiland* gaf. Ten Oosten van hetzelfde ondeckte hij nog een ander land, door hem *Compagnies land* geheten, maar dezelfs eigenlijke grootte bleef hem onbekend. Hij schijnt ook langs de Oost- en N. O. kust van Matfmay gezeld te zijn, en de stroomen droven hem door de straat, welke dat eiland van Sagalin afscheidt; maar eene bestendige mist maakte het hem aldaar onmogelijk het land aan weerskanten te zien. Daar het Nodry der uiteinde van Nippon ten zelfden tijde 2 graden te Zuidelijk geplaatst werd, bleef er tusschen dit eiland en Matfmay eene groote ruimte open; terwijl de beide eilanden, volgens de berigten der Japonezen, slechts door eene nauwe straat van een gescheiden waren. Omstreks dien tijd verzamelden voorts de Zendingen in China enige berigten omtrent het eiland Sagalin en zekere straat van Poesoy. Al die ongewisse berigten wachende oorenen te brengen, leverden de vermaardste Aardrijkskundigen slechts onvolmaakte schetsen. D'ANVILLE, die tot tweemaal toe het geschilderde te verduidelijken, verkleinde Sagalin derwijze, dat het slechts den mond des Amurs dekte, onmiddellijk ten Zuiden van denzelfden met het vaste land van Tartarije zamenhangende, en niet veel verder ten Zuiden reikende.

3. Toen de Russen meester van Kamschatka waren geworden, strekten zij hun onderzoek naar daar langs de Kurilische eilanden uit; en in 1719 bezocht een Kozak het eiland *Kunafschir*, dat de

Nederlanders voor een deel van het land van Japó hielden, waartoe zij voorts Matſimay en meer andere eilanden betrokken. In 1736 bezigtigde SPANBERGEN, in Ruſſiſchen dienst, de Ooſtzijde van Kijap (*Compagnie's land*) Atorku (*Staten eiland*), Kuttaſſchir en Matſimay; en bereikte hij de kust van Nippon; maar hem onthreben de middelen, om de rechte ligging dier landen te bepalen, en het bleek hem niet eens met zekerheid, dat het vanoudt geſchiedene eilanden waren. In 1777 voer een Rus de eilanden Atorku en Urup beide rond. Toen beſtonden de Aardrijkskundigen deze nieuwe ontdekking met het onderſtelde aanzijn des gezegden lands van Jeſo te vereenigen, en een hunner (MOULLE) ſneed den knoop door, met behulp van een aardbeving, welke dat land in ſtukken zou hebben doen ſpringen. Vervolgens zeilde LA PEROUSE, na de vetmaakte bezigtiging van Sagalin, tuiſſchen dit land en Matſimay door, en bevestigde hij het aanzijn der ſtraat van Tesſoy, die de Zeeſchippers vermeld hadden; alwaarom men haar vervolgens de *Straat van La Perouſe* noemde. Hij ontgrootte voorts de ligging en den omvang van de Zuidelijke der eilanden, welke Ooſtzijde SPANBERGEN bezigtigd had; en BROUERTON nam de Iſum-Kies eilanden, de Zuid- en Ooſtkust van Oorea; en de Ooſtkust van Japán op; en zijn onderzoek ſtikt tot aan het eiland Marekan, dat het Noordelijke der Groote Kuriliſche eilanden is, en met dit veldet

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 27

ten Noorden, gelegene Kleine Kurilſche eilanden een
Rijksland gerekend, wordt toe ta behooren.

Dit laaste gedeelte der eilanden van de keten ten
Noorden van Matſimay en Japan heet ook het
Kamſchatſche, en het andere voert den naam
van het *Japanſche*. Beide worden door de Japo-
nezen *Kurilen* geheeten, welke benaming aan de
Nederduiſche van *Wieringen* ſchijnt te beantwoor-
den. De inlanders van Matſimoy tellen er in het
geheel 35, maar op de nieuwſte Kaarten van 1794
ZENSTERN vindt men er nog slechts 26. Tuiſſchen
de duſſengemde *Groote*, of *Japanſche Kurilen*,
en de *Kleine*, of *Kamſchatkaſche*, loopt het Ka-
naal van La Bousſole door, dat ſezen naam van
LA PEROUSE ontving. De Groote worden van
Mofins bewoond, die men *Harige Kurilgers*
noemt, om ze van de bewoners der Kleine te on-
derſcheiden, die tot het ras der bevolking van
Kamſchatka behooren, en geene baarden hebben.

De laatſtgenoemden worden als onderdanen van
het Ruſſiſche rijk beſchouwd, en moeten, even als
de Kamſchatkers, eene ſchatting opbrengen, in
welken van de verſchillende ſoorten van vooſen, en
van de zeeotters (*), die op deze eilanden over-
vloedig zijn.

(*) Deze dieren zijn onder de tweeflachtige van
de hoogſte waarde, uit hoofde van het koſtelijke bont,
dat zij opſeveren. Zij worden ten hoogſte 5 voet
lang. Als zij jong zijn, is hun bont grof en niets
waardig, maar hun vleeſch aan dat van ſpeenvarkens
ge-

vloeding plagten te wezen, maar door de onhou-
dende jagt, welke men op die dieren heeft gemaakt,
grootelijks getand zijn. De eilanden zelve zijn
frew, meestal, vulkanisch en onvruchtbaar. De
Gedigten loopen met groote snelheid door de vaar-
waters tusfchen hen. Hunne naten worden bij de
Rijzers en Aardrijkskundigen zoo verfhuld op-
gegeven, dat het moeilijke valt, daarvan eene nauw-
keurige lijst te leveren. Wij voor ons bleven om
Dier de volgende aan:

- Alaid, een kegelvormige vulkaan;
- Shoom, of Shoomska, 4 uur ten Zuiden van
Kaap Lopatka, dat de Zuidpunt van Kamschatka
gebleken is te wezen; en Mayil;
- Poromufchir, of Porolufchir, hoog en houterijk;
- Schirinsky, welks oevers itel, rotfig en met mos
bedekt zijn;
- Ku-

gelijk. Het bont van volwasfene zeeotters is zwart,
met eenige witte haren, dik, zacht en 2 duim lang
van haar, dat overefinde ftaat, en niet, zoo als dat
van andere dieren, vlak ligt. Dit dier fchijnt aan de
N. W. Kust van Amerika, tusfchen 30° en 50° N. B.V.
onder eigen, en aan de Aleutifche eilanden, en de
tegenoverliggende Aziatifche eilanden en zeeotters.
Intusfchen heeft de onbarmhartige oorlog, dien de
Europeanen, fiuts hunne aankomst aldaar, aan de zee-
otters aangedaan hebben, hun getal er grootelijks
doen afnemen, en hen op Kamschatka reeds ganschelijk
uitgeroeid.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 89

Kumafey; Makan; Schioutfchey;

Ana-Kutan (*), 20 uur lang, met twee vulkanische spitzen en weinig houtgewas;

Etrama-Kutan, een uitgebluschte vuurberg, zonder bewoning;

Ekarma, of Ikarma, een brandende vuurberg met zwavelige bronnen;

Syas, of Schiasch-Kutan, een uitgebluschte doch onbewoonde vuurberg;

Keyto, of Ketei, onbewoond, en klipachtig, doch met houtgewas bezet, en bijkans 20 mijl lang;

Motua, of Mutova, van dezelfde grootte, aan den Noordkant tamelijk vruchtbaar, doch aan den Zuidkant een hoogen en smelkenden vuurberg, en hierom slechts 100 inwoners, hebbende;

Rakhoe, of Rockake;

Raschaoa, waarop zich de vulkanische spits van Saritscheff verheft.

Onder de duigenoemde Grootte Kurilen heeft het Noordelijkste eiland, *Mareekan* geheten, een boomgewas van dennen en elzen, en midden op zich eene spits, die vulkanisch schijnt te wezen. Het is 12 uur lang, en plagt eene Russische vastigheid te hebben, welke brouwers er intusschen niet meer vond. Aan de N. O. zijde vindt men er eene baai, doch er loopt dwars door derzeiver mond eene bank, op welke er slechts 2 vadem waters staat.

Urap

(*) *Kutan* beteekent in het Mosinsch een land.

Urup (*Compagnies land*) heeft hetzelfde houtgewas als Marcekan, en de Straat van De Vries tusschen zich en Atorku, of Etorpu (*Statb eiland*), waarop men dennenboschen en een brandenden vuurberg vindt. Kunaschir bevat berg en valleijen, die het dennen en ander houtgewas bedekt zijn. Chi-Kutan, waarop de Japonezen aanspraak maken, wordt slechts door eene enge straat van Matimay afgescheiden; dat ten Zuiden der gezamenlijke Kurilen gelegen, en gedeeltelijk aan de Japonezen onderworpen, is.

Dezen noemen het laatste gemelde eiland dus naar zene stad, welke aan de Straat van Sangaar ligt, als dit eiland van Nippon scheidt, 5 uur breed is, en in het Japaneesch *marfi* heet. Dezelfde Japonezen geven aan het eiland voorts den naam van *Jesfo* en *Mesfi*. De inwoners noemen hetzelfde *Chica*, volgens LA PEROUSE, en *Insu* (groen land), volgens BLOUNT. Zich zelven noemen zij *Ainos*; terwijl zij bij de Japonezen *Mesfi* heeten.

Matimay, of, zoo als het bij de Europeers gemeentlijk heet, Jesso, bestaat ganschelijk uit hooge en houtrijke bergen. Men vindt er eiken, oken, eschen, mastboomen, berken, beuken, linden, iepen, dennen, populieren, wiefboomen, wilgen, en eene groote verscheidenheid van heesters. De vruchtboomen sijn hazelaars, en pruimboomen, en men heeft er witte druiven, en menigerlei beziën; en de meeste Europeesche tuinvruchten en veldgewassen; als tarwe, maiz, gierst, witte boonen,

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 97

nen, erwten, linzen, rapen, radijzen, wortelen, beemworsels, knoflook, uien, tabak, hennep, enz. Het wilde gedierte bestaat er uit herten, beeren, vosfen en konijnen. De beeren neemt men jong weg, en voedt ze eenigen tijd lang als honden; vervolgens worden zij opgesloten en gemest. Men zegt, dat de vrouwen zich door de jonge beertjes laten zuigen, en bij derzelver dood, als bij dien van een kind, schreijen; ofschoon zij zich met het gezin op derzelver vleesch vergasten. Aan de oeven is er overvloed van zeehonden, zeesotters en visch, vooral spoot, welke de walvischen er bij grootte scholen in de baaien opdrijven. De rivieren zijn er vol zalm.

De Ainos, zijn langer en kloeker, dan de Japannezen. Hunne aangezichten zijn deels met dikke zwarte baarden, deels met zwart en vrij gekroesd haar, bedekt, en, volgens BROUGHTON, hebben zij op het lijf ook meer haar, dan enig ander volk, dat de reden is, waarom de Japannezen hen *Mosae* noemen. Beide stekten beschilderen, of tatoueren, er zich, boven op de handen en elders, met figuren van bloemen of dieren.

Hunne wapenen zijn boog en pijlen. Men wil, dat zij wettin, geld noch letterschrift, hebben, en de eenige Godsdiensplegigheden er in het plengen en ontfeken van vuur ter ere van de Japanische Godheid KAMOI bestaan. Veelwijverij is er geoorloofd, en overspel wordt er aan beide schuldigen gestraft; doch men houdt den overspeler

VOOR

voet ontfasbaar, als hij de overblijfselen der eche-
breukster ontvangen heeft. Dan acht men hem door
haar verleid. Bloedfchande wordt er niet als mis-
dadig beschouwd, en broeders en zusters huwen
er aan elkhanderen. De landtaal der Mosins komt
meer gene andere bekende taal overeen, doch heeft
gene ruwe noch onaangename klanken. Men grijpt
aansichten hen en de Zuidelijke Kuriliërs ruilhandel
plaats. Hebben dezen eenige gelijktijden noo-
dig, den naderen zij de oevers van Jeso. Satake
leggen de Mosins, het gene de anderen schijnen te
verlangen, op den oever neder, en verwijdden zich.
De Kuriliërs komen daarop aan wal, zoeken het
gene zij begeeren uit, leggen het ter zijde, voegen
daarbij, het gene zij in ruiling willen geven, en
verwijdden zich op hynne beurt. Nu komen de
Mosins wederom te voorschijn; en, doot middel
van een aanhoudend stilzwijgend bieden en eischen,
sluit men eindelijk den koop. Het voornaamste,
waarin men handelt, is gedroogde vish, gedroogde
fungus saccharinus, waarop de Japonezen zeer ge-
seld zijn, traan; huiden van bevers, otters, vos-
sen, beeren, enz. De kleeding der Mosins is
voornamelijk van doek, dat zij van den binnenbast
der linden vervaardigen. Beide sekten zijn op Jeso
grootte beminnars van tabakrooken.

Het Zuidelijke uitsinde des eilands is aan de Ja-
ponezen onderworpen, die er de Mosins in de ver-
nederendste laagte houden, en hun alle gemeenschap
met vreemden beletten. Zij bezitten er de voor-

gemaakte stad Matsumay, eene natuurlijke sterkte, welke van den landkant ongenaakbaar is, en in welk de Japanfche onderkoning zijn verblijf houdt. - Volcano baai, door BROUGHTON bezigtigd, en dus genoemd, is ook aan de Zuidzijde van Jesfo gelegen, en van eene fchoone landfreet omringd, welke zich trapswijze uit het water verheft, met groen bedekt, en fraaijelijk met bofchjes doorzaaid, is. Aan den oever dier baai zijn er drie vulkanen; en hare N. O. kust omvat de havenkom van Euderno, die tegen alle winden gedeekt is, 4 of 5 vadem diepte heeft, en hout en water in overvloed verfchaft.

Aan de Weftzijde des eilands hebben de Japanzen eenige poften, en nevens dezelve liggen de eilanden Ofima, Kofima, Riofiri (*), dat eene groote fpits op zich heeft, welke LA PEROUSE *De l'Angles plek* genoemd heeft, en Refunfiri. KAUZENSTEEN's groote golf van Stroganoff ligt midden aan de Weftkust van Jesfo; en aan de Noordkust vindt men Atkis, eene veilige haven, van houtrijke bergen omringd, waaromftrecks de bevolking enkel uit Mofins bestaat.

Het rijk van Japan, zoo als de Europeers het gemeenlijk noemen, ftrekt zich van 30° tot 41° N; Bri

(*) *Siri*, of *Schir*, beteekent in het Mofinfeh, even als *Sima* in het Japanech, een eiland.

Br. uit, en bevat drie-groote, en een groot aantal kleinere eilanden, die tusſchen zich, en Corea en Chineesch Tartarije, de ſtraat van Corea en de zee van Japan hebben. De naam van *Japan* (*Je-pa-n* of *Je-pa-n*) is Chineesch, en beteekent het *land van de opgaande Zon*.

De drie voornaamſte eilanden zijn Nippon; Kiufiu en Sikokf. Derzelver oppervlakte beſtaat uit eene verſcheidenheid van bergen, heuvels en valleijen. Verſcheidene der gebergten bevatten vulkanen; maar over het algemeen zijn zij met immer groene boomen wel bekleed, en geven zij menigvuldige beken van zich, die de valleijen vruchtbaar maken, doch zelden de grootte van rivieren bereiken. De heuvels zijn tot aan hunne toppen bebouwd, en leveren midden onder de ſporen van ſchokken der natuur een lagchend toneel van menſchelijke nijverheid op. Het eiland Nippon bevat midden in eene uitgeſtrekte vallei een meer, dat gezegd wordt, meer dan 50 uur lang, en $\frac{1}{2}$ van die lengte breed, te wezen. De Ooſtkuſt van dat eiland is met klippen bezet, tegen welke de zee met eene onophoudelijke woede aandruiſcht. Het luchtſgeſtel is er meer vochtig, dan droog. Na het midden van den zomer valt er overmatig veel regen, en het dondert er alſdan bijkans elken nacht. De grootſte hoogte van den Thermometer is in Auguſtus te Nangafaki 98°, en de uiterſte laagte in Januarij 35°. De zomerhitte wordt er intuſſchen door geſtadige zeewinden gematigd, en de grond is

er

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 33

er des winters nooit langer, dan eenige weinige dagen, met sneeuw bedekt.

Rijst is het voornaamste graan, dat men er bouwt, doch tarwe, gerst, rogge en maiz, worden er ook geteeld. De potatoës vallen er slecht, maar erwten, boonen, kool en rapen, staan er aan de Europeefche gelijk. De eilanden hebben geene ap-pelboomen, maar peren worden er zeer groot, en oranjappelen, vijgen, bananen, kokosnoten, jacks, en andere vruchten van tusfchen de Keerkringen, geraken er tot volle rijpheid. Gengber, zwarte peper, fuiker, katoen en indigo, worden er in menigte geteeld. De theeboom groeit er in het wild, en in het hangen der kleinere bergen vindt men er laurier- en kamferboomen. De eilanden ver-fchaffen jalappe, flangenwortel en menigerlei andere medicinale gewasfen. Cipresfen, lorkenboomen en treurwilgen, zijn er zeer gemeen.

Viervoetige dieren worden er aldaar slechts weinig gevonden. Varkens en geiten befchouwt men er als fchadelijk voor den landbouw, en men gedooft niet dat zij er worden aangefokt. Dit doet men enkel ten aanzien van fchapen, paarden en rundvee; doch het getal der beide laafte foorten van dieren is er klein, en de eenige dieren, die men er tot den landbouw gebruikt, zijn buffels en een zeer klein flag van koeijen. Wild gedierte is er niet, dan wolven, beeren, voornamelijk aan den Noord-kant, en vofsen. Men eet er het vleefch der beeren, doch heeft een afkeer van vofsen, en denkt,

dat het booze geesten zijn, welke die gedaante hebben aangenomen. De schaarschheid van andere viervoetige dieren wordt er intuschen door een overvloed van honden vergoed; want, uit kracht van eene Wet, welke van een Keizer, die bijzonder veel van honden hield, voortgekomen en een geheiligd gebruik geworden is, genieten zij er eene bijzondere bescherming, en worden voor rekening der staten, enz. gevoed. Het gevederde wild bestaat er enkel uit fazanten en patrijzen.

De eilanden bevatten goud- en zilver-mijnen, van welke opbrengst de Souverein zich $\frac{2}{3}$ toeigent. Zij verschaffen een overvloed van koper, dat grootelijks van goud doormengd is, en het voordeligste artikel voor buitenlandsche verzending oplevert. IJzer vindt men er in de minste hoeveelheid, maar nogtans genoeg voor de gereedschappen en wapenen, die men er noodig heeft. Zwavel en puimsteen zijn er in overvloed; en steenkool, zegt men, wordt aan den Noordkant ook gevonden. De eilanden hebben voorts wit marmer, rood agaat, asbest, potaarde en andere delfstoffen. Men brandt er in de lampen een rood slag van bergolie, of Naptha. Warme minerale bronnen zijn er menigvuldig, en worden tegen verschillende ongesteldheden gebruikt.

De Japonezen zijn van middelbare grootte, welgemaakt, sterk, en blank van vel als de Chinezen; maar zij onderscheiden zich door hunne oogen, die klein en langwerpig zijn, en diep in het hoofd staan. Zij zijn groot van hoofd, kort van hals,
en

en breed van neus, en hebben dik zwart haar, dit van olie, welke zij er in wrijven, glanst. Deze onderscheidende kenteekens schijnen aan te duiden, dat zij van eenen gemengden Chineeschen en Mongoolischen, of Mantchooschen, oorsprong zijn; maar hunne taal moet wederom van eenen gansch anderen oorsprong wezen, en hunne schriftteekens zijn van een anderen aard, dan de Chineesche, en duiden geene een syllabige woorden, maar slechts letters, aan. Hunne Geleerden hebben intusschen eene afzonderlijke taal, welke die der oude Chinezen gezegd wordt te zijn, en velen hunner lezen en spreken Nederduitsch, ja men begint er de Natuurlijke geschiedenis en Geneeskunde uit Nederduitsche boeken aan te leeren; en de Japanezen komen (*) in verbaarheid voor verbetering vlak nader aan de Europeers, dan de Chinezen; ofschoon hunne beschaving ook, zoo als die der laatstgenoemden, gedurende eene lange reeks van eenwen op eene en dezelfde hoogte schijnt te hebben gestaan.

De Geschiedenis van Japan klimt, zoo als de Chineesche, zeer hoog in de Oudheid op (†).

Vol-

(*) Denkelyk om dat de tegenwoordige botelingen in hun bestuur bij hen eene veerkracht verwekken, die de volkomene ondergeschiktheid der Mandarijnen van China aan den Keizer uit dit land weert.

(†) Wij zagen daarvan eenmaal een zeer uitvoerig zamenstel, in een zeer fraai handschrift, dat aan een

Volgens deselve werd Nippon omlings aan den Noórdkant door Mofine, en aan den Zuidkant door door Papuas; bewoond. Het Gouvernement was er zeer lang aan dat van Thibet gelijk, en er stond aan desselvs hoofd een Grootte Lama; onder den steel van *Daïri*; maar in 1143 vertrauwde de toenmalige Daïri het Millnaire bewind zijner Staten aan een Kubo, zoo als de Kalifs van Egypte dat van hen land aan Suktans, die hen onttroonden. Dit deden de Kubo's wel niet ten aanzien der Daïris; maar hunne magt, erfelijk geworden, vergrootte zich metter tijd derwijze, dat de Daïris, na 1585, geen schijn van wereldlijk bewind meer overhielden. Sinds oefenen de Kubos bij erfelijke opvolging een volstrekt Monarchaat bewind; ondanks het bestaan van een groot aantal even erfelijke, en elk in het zijne onbepaald heerschende, Prinsen, welker onderlinge naarlver, in vereeniging met de Gijzelaars, die zij den Kubo verplicht worden te geven, dezen van hunne onderwerping aan hem verzekeren. Elk dier kleine Souvereinen houdt eenig krijgsvolk op de been; en de gezamenlijke magt der eilanden wordt op 468,000 man voetvolks, en 58,000 paarden, begroot, en de bevolking op tuschen de 20 en 30 miljoen; maar er schijnt in dit een en ander veel vergrooting plaats te hebben.

De

der TIRINGS toebehoorde, en al het voorsz. had van eene echte Nederduitsche vertaling uit het Japansch te zijn.

De wetten van Japan zijn door sommige reizigers hoog verheven; door andere grootelijks gelaakt, geworden. De eerste verhalen ons, dat recht en gerechtigheid er spoedig en krachtig gehandhaafd worden, en zonder aanzien van personen; uitgezonderd dat de Edelen zich met geldboetes van geringe straffen kunnen vrijkopen. De politie, zeggen zij, is er wel ingerigt en waakzaam, en, daar elke straat er voor de misdaden verantwoordelijk is, die er in haren omvang bedreven kunnen worden, zijn de misdaden er zeldzaam. Maar de anderen voeren aan, dat de straffen er barbaarsch wreed zijn, en de gewoonte daarin bestaan, dat men de veroordeelden in stukken hakt, hun den buik met een mes opensnijdt, hen aan ijzeren haken, die hun door de ribben gaan, ophangt, of in olie kookt. Ofschoon nu zulk een stelsel van wetgeving vele misdaden weren moet, zeggen zij, berooft het intuschen de onschuld van rust, en de maatschappij van geluk; en het is zeker beter, eens of tweemaal in zijn leven bestolen te worden, dan elken dag te vreezen, dat men in olie gekookt worde, of anderszins voor het misdrijf van een ander boete.

In de scheepvaart schijnen de Japonezen mindere vordering te hebben gemaakt, dan de Chinezen. Nu verbiedt hun Gouvernement hun ook strengelijk buiten gezigt van het land te gaan; en, opdat dit verbod van kracht zij, mogen er geene andere Jonken gemaakt worden, dan die buiten staat zijn, om

het ruime fop in toefikken. Die gne, welke aarong-
ron, zag, waren van tusfchen de 30 en 300 ton,
maar hadden alle slechts eenen maat, en een enkel
zeil van katoen. Wenden konden zij niet, maar
slechts een weinig van koers veranderen. Hunne
ankers geleken aan dregges, met een aantal klaau-
wen. Andere Zeelieden beschrijven ze, als van aeh-
teren zoo laag, dat zij bij een sterken wind niet
zonder groot gevaar voor den wind af kunnen loo-
pen. Het Kompas der Japonezen heeft veel ovg-
eenkomst met dat der Chinezen (*). Zij geven
toor, oudtijds naar Formosa en Java, en Noord-
waarts henp tot aan de kust van Amerika (†), te
hebben geyaren; maar thans trekken hunne togten
van Noorden zich niet verder uit, dan Chi-Kutan,
of, daaromstreeks. De landwegen zijn door gansch
Japan heen breed, en hebben nevens zich grach-
ten, om het water af te leiden. Men houdt ze in
de beste orde; dat intusfchen niet moeilijk valt,
daar

geb.
(*) Zie bladz. 652 en 653 van het III, deel, waarbij
wij hier voegen, dat de Japonezen een tijdkring van
12 jaren gebruiken, en aan de 12 onderdeelen van
denzeiven ook zulke namen geven, als aan de 12
streken van hun kompas. Hun jaar heeft 7 maanden
van 30 en 5 van 29 dagen; doch om de 4 jaren heb-
ben zij een jaar van 13 maanden.

(†) Van voortgeftik eene fcheepvaart uit China op
Amerika gewaagt de *Inleiding*, I. deel, bladz. 157—160.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 41

daar men er met geen rijtuig; maar te voet, of te paard, of in palankins, rist. (*)

De Japanesen verdeelen zich in twee Godsdiensige gezindheden, die der Sintos en die der Budfos. De Sintos gelooven het bestaan van een Opperste Wezen, maar achten hetzelfde te verheven, om zich met hunne zaken te bemoeijen. Des roepen zij Godheden van een lagere rang aan, als Middelaars. Zij denken, dat de zielen van goede menschen glansrijke gewesten nabij hun rijk bewonen, en dat die der boozen in de lucht omswerven, tot dat zij voor het kwade geboet hebben. Zij onthouden zich van dierlijk voedsel, niet uit geloof aan zielsverhuizing, maar uit afkeer van bloedvergieten. Ook schroomen zij eenig dood ligchaam aan te raken. De Budfos volgen, zoo als de groote menigte der Chinesen, doch met eenige vreemde innengselen, de leer van BUDDA, die bij hen XACA, in China WO en in Siam SOMMONA-CODOM, heet. De laatstgenoemde sekte heeft den Daïri ten Opperpriester.

De gezamenlijke Japanesen hebben slechts eene vrouw, doch houden meermalen bijwijken, die met de vrouw in een en hetzelfde huis op en neder gaan;

(*) Men heeft er Reizigers-wegwijzers (*Itinéraires*), die in menig opzigt uitnemend zijn. Zoodanig een bezit de Ridder v. D. KASTEEL, Directeur van het zoo belangrijke Koninklijke kabinet van Chineesche, Japanesche, en andere Oostersche, zeldzaamheden te 's Gravenhage.

gesnap; en geene menschen worden er opgesloten. De doode lichamen van lieden van rang verstaant men; die van geringer lieden stonden begraven.

Wanneer en door wie het Christendom op de Japansche eilanden ingevoerd werd, wat deszelfs lot aldaar was, en welken invloed het gebeurde van 1638 op den Japanschen handel der Nederlanders had, is reeds gebieden (*). Er werd vervolgens vastgesteld, dat alle Japonezen jaarlijks, den 4 en de drie volgende dagen der eerste maand, krucifixen, en Maria's en Jezusbeelden, met voeten zouden tre-

(*) Zie het *IJl. deel*, bladz. 256 en 263, 264. De aanleidende oorzaak was, volgens den aanvang der *Zendelingenschaps-jaarboeken* van den Jesuit GUERREIRO, het gesnap van den Kapitein van een Spaansch Galjoen, die op de kusten schipbreuk leed, en zich aldaar liet verluiden, dat men eerst zendelingen naar vreemde gewesten zond, om een deel der ingezetenen te bekeeren, en dan krijgslieden, om, met hulp der bekeerlingen, zulke gewesten te bemagtigen. Dit joeg Keizer TAICO niet slechts tegen de Portugezen in het Hartas, maar ook eenigermate tegen de Nederlanders, offchoon dezen zich nog op geen bekeeren van Japonezen hadden toegelegd. Onwaarachtig is het echter, dat zij, om alle verdenking deswegens te weren, in de vastgestelde jaarlijkse kruisvertreding deelen zouden.

den, en men zelfs kleine kinderen met de vooder daarop zotten zou.

Hierin waren de Engelschen evenmin gemengd; als zij en de Nederlanders beide in de vroegere vervolging van 1590, toen er, volgens de Zendelingen, op de Japanische eilanden reeds 20,000 Christenen werden omgebracht. De Engelschen verscheen er het eerste in 1610, en erlangen verlof, om een faktorijs te Firando op te rigten, die in 1619 naar Nangasaki verlegd, en, niet voordeelig genoeg bevonden zijnde, in 1623 opgeheven werd. In 1673 deed men eene poging, om de handelsgemeenschap op nieuw aan te knopen, doch vruchteloos. De Japanesen berispen zich op Englands betrekking tot Portugal, uit hoofde van des Konings huwelijks met eene Portugeesche Prinses, en daarop, dat de Engelse vlag, even als de Portugeesche, een kruis bevattede. Drie andere pogingen hadden geen beter gevolg; en sints 1689 hervattede men de zaak niet meer.

In 1803 voerde een schip uit Engelsch-Indië van Calcutta eene lading naar Nangasaki, maar men weigerde aan hetzelfde verlof, om iets af te scheepen; en op de Lieu-Kieu eilanden werd zulks aan hetzelfde evenmin vergund.

De Russen hebben ook pogingen gedaan, om vrijheid tot handel op Japan te erlangen; doch met geen beter gevolg, dan de Engelschen. In 1779 zonden de Kooplieden van Ochotsk een schip naar Matsumay, maar hetzelfde verwierf er geen verlof tot han-

handelen. In 1791 werd een Japansch-schip, dat met veel naar de laatstgenoemde haven ging, aan dezelfde koers geleiden, en strandde hetzelfde op het Russische eiland Oomolaska. Van daar, werd het volk naar Okotsk gebracht. Dit scheen een gunstige gelegenheid ter opening van handelsvereeniging, en gevolgelijk werd er een schip uigeraast, om de Japanezen naar hun land te voeren, maar, offschoon de Russen te Matsumay, waar zij die lieden aanbragten, door het volkigastvrij ontvangen werden, sloeg men hen echter nauwkeurig gade, en poogden zij vruchteloos verlof te erlangen, om over land naar Jeddo te gaan. Men schonk hun echter, tot het zenden van een enkel schip naar Nangasaki, een vergunning, welke dus luidde: „Wij veroorlooven aan een Russisch schip het binnenloopen in de haven van Nangasaki, en herhalen bij deze gelegenheid het verbod van een vreemd schip in eenige haven des rijk toe te laten, of de oefening van den Christen Godsdienst, of de geringste van dezelfde plegtigheden.”

Den Ambassadeur, dien Kapitein KRUIZENSTRAAN in 1802 naar Japan voerde, weigerde men verlof, om naar Jeddo te gaan (*). Er kwam van hier daarentegen een gevolmagtigde tot hem te Nangasaki.

Bij

(*) Welke reis over land, en door Miaco, men in 1731 aan den Nederlandfchen Heer BORKESTEIN had toegestaan, wien men van Simonifeki naar Osacca overzette.

Bij de twee audiëncien, welke het keizerlijk den Russischen gezant verleende, moest deze zich gescheidenlijk aan de vernederende Japanische etiquette onderwerpen; en evenwel eindigde de tweede audiëntie met het overhandigen van een Keizerlijk bevel, luidende: dat er verder geen Russisch schip in het Japanische rijk had te verschijnen, en dat men de Japanische onderaanen, die er verder op de Russische kusten mogten worden gevat (*), aan de Nederlanders had over te geven, die ze over Batavia naar Nangasaki zouden zenden. De geschenken, en zelfs de brief, door den Ambassadeur aangebragt, werden hem teruggegeven.

De handel der Nederlanders op Japan is aan menigerlei veranderingen onderhevig geweest, uit hoofde van het verbod van dezen en genen in- en uitvoer, en andere van tijd tot tijd gemaakte bepalingen. In deszelfs bloeiendsten tijd, toen de faktosij te Firando was, bedroeg de invoer der Nederlanders in Japan jaarlijks 500,000 P. St. en de uitvoer 450,000 in zilver, behalve kostbare ladingen van koper en andere goederen.

De

(*) Het Russische schip bragt 5 Japonezen aan, die men in 1796 tuschen de Aleutische eilanden opgedaan, en naar Rusland had gevoerd. De verdere berigten, die thans ook hier te lande in ieders handen zijn, benemen ons de moeite van menigerlei andere aantekeningen, opens den tegenwoordigen staat van Japan; terwijl men den vroegeren uit KAMPFER kent.

De voorschriften van het Japanfche Gouvernement voor de Nederlanders zijn, dat zij geene gemeenfchap met de Portugezen hebben, noch Portugefche goederen invoeren; moeten; dat zij het Japanfche Gouvernement er van hebben te verwittigen, zoo de Portugezen eenige nieuwe aanwinst van landen doen; of het Chriftendom ergens voortplanten; dat zij de plaatsen, waar zij Portugefche fchepen ontmoeten; hebben op te teekenen, en aan het Japanfche Gouvernement op te geven; dat zij zich wachten moeten van het koopen of uitvoeren van des Keizers wapenftelling, of iets, waarop dezelve is afgechilderd of afgefchetst, van alle teekening of fchilderij van krijgfteden, of hovelingen, van kaarten of plans van eenig deel des Japanfchen rijkts, van modellen of fchetfen van Chineefche fchepen, Chineefch krijgsvolk, enz. enz.

Bij de aankomst van een Nederlandsch fchip te Nangafaki, wordt hetzelfde ftraks door Tolhuisbeambten onderzocht, die al de boeken, wapenen en penningen, welke er aan boord mogen zijn, opeifchen. De boeken neemt men weg, op dat er niets ingevoerd worden moge, dat er het Chriftendom op nieuw opgang kan doen maken. Er wordt tevens eene lijst van het fcheepsvolk afgegeven, en men komt hetzelfde elken morgen of avond van de dagen monfteren, op welke er gelost of geladen wordt, en welke de eenige zijn, waarop er eenige gemeenfchap met den wal veroorloofd wordt.

Daar

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 37

Daar de Kapitein en de Supercarga alleen, bij het gaan naar den wal en het wederkomen van daar, aan geen persoonlijk onderzoek onderhevig plagten te wezen, hadden zij daarbij de wijdest mogelijke rokken en broeken aan, waarin zij de verbodene goederen aan wal smokkelde. Zij deden dagelijks drie togtjes naar de faktorij op het voorgemelde eilandje Decima, en moesten daarbij, als zij ten volle geladen waren, door een matroos aan weerskanten ondersteund worden. Maar in 1773 kwam er een einde aan dat gesmokkel, hield hunne vrijdom van onderzoek op, en werd de Kapitein tevens verplicht, om steeds aan wal of aan boord te blijven. Koos hij het verblijf aan wal, dan veroorloofde men hem gedurende hetzelfde slechts tweemaal het schip te bezoeken. Die strenge eiders sproten daaruit, dat men een aantal verbodene goederen aan boord van een Nederlandsch schip gevonden had, dat op zee door het volk verlaten, en door Japanische visschers in eene van hunne havens aangebragt, was geworden.

Op de dagen van het lossen en laden, blijven twee voornamen en eenige lagere Tolhuisbeamten steeds aan boord, zoo lang er gewerkt wordt. De koopwaar, en het volk, dat verlof krijgt, om aan wal te gaan, wordt enkel met Japanische booten heen en weder gevoerd; en het lossen en laden van het schip geschiedt ook door Japanezzen. Er is geene mogelijkheid voor de scheepsbeeten, om in het

het geheel gemeenschap met de faktorijs te hebben, daar deze van eene sterke houten heining omringd is, in welke er slechts eene poort aan de landzijde en eene aan den zee kant is, en daar men deze gesloten houdt en bewaakt. Zij blijft zelfs dicht, als de tegenwoordigheid van den Kapitein of Scheepsdokter, terwijl zij aan wal zijn, soms aan boord vereischt wordt. Dan moet er van den Gouverneur der stad verlof gevraagd worden, en wordt hij, voor wien hetzelfde inkomt, door eene wacht, langs de straten der stad, naar een klein poortje gevoerd, waar er eene Japanse boot gereed ligt, om hem, na eene naauwkeurige betasting, naar boord te voeren. De gezegde wacht verzelt hem in de boot, en blijft met deze aan scheepsboord liggen, tot dat hij zijn werk verrigt heeft, en eveneens naar de faktorijs terug wordt gebracht, als hij van daar gekomen is.

Voormals hing men, bij de aankomst van een schip, desselfs roer af, en bragt de vierkante zeilen aan wal, maar thans laat men die nuttelooze moene achter; en, als er niet gelost of geladen wordt, bezoeken de Japanse beampten het schip ook niet.

De aan land gebragte goederen worden alernaauwkeurigst doorzocht. Elk pak wordt geopend, en hetgene er in is stuk voor stuk bekeken. Men boort in het houtwerk, om te zien, of het ook hol is. Men steekt een ijzer in de botervaten, kazen, en verdere voorraad, ja breekt wel eens eeni-

ge dijren, om te zien, of er daarin ook contrabande goederen schuilen. Alle brieven, die van het schip naar de fabriek gaan, worden door een toolk nagesien.

De goederen, die men er mag invoeren, zijn: suiker, elpenbeen, tin, sijne Indische lijnwaden, en zijden stoffen, Japanhout, lood, staafijzer, schildpad, rotang, kwikzilver, peper, kapeel, kruidnagelen, muskaatnoten, glaswerk, koffij, saffraan, en eenige weinige goederen van Nederlandch maaksel, als uurwerken, verrekijkers, enz.

Men mag zich voor niets van dat alles in Japanfche munt laten betalen, die anders menigvuldig is, en niet, zoo als de Chineefche, genoegzaam enkel-deukbeeldig, offchoon zij dezelfde namen voert, en ook naar de decimaalrekening afgemeten is. Daar er in Japan geene vreemde munt gaar, heeft men er menigerlei eigen geld. De Tale, van genoegzaam 70 stuivers Hollandch, bevat 10 Maces; 1 Mace 10 Candareens; 1 Candareen 10 Cashes. De Cash, offchoon minder dan een duit Hollandch, is wederom in 10 Avashs gedeeld, en de Avash, nog in 10 denkbefeldige onderdeelen. Tusschen de Japanfche en Chineefche gewigten en maten heerscht er dezelfde overeenkomst. Het Japanfche goudgeld bestaat uit Coepangs, waarvan er 74 in een Oebang gaan. Hierin-betaalt men de goederen, die er in Japan worden ingesmokkeld, dat intusschen aan een Japonoes, die men op de

daad betrapt, het leven kost; terwijl een Nederlander daarvoor strengelijk beboet, en voor altoos uit het rijk gebannen, en de boete, als de smokkelaar reeds vertrokken is, op de faktorij verhaald wordt.

Tegen den vermelden invoer nemen de Nederlanders thans Japansch koper, waarvan elk schip 6750 pikols laden mag. (*), met en benevens 364 kistjes kamfer, van 125 pond elk kistje; en voorts verlate goederen, porselein, thee, rijst, zijde, enz. dat men het scheepsvolk voor bijzondere rekening veroorlooft te kóópen.

De Chinezen zijn nevens de Nederlanders de eenige vreemde handelaars, die men in Japan toelaat. Voormaals verschenen er hier jaarlijks wel 200 Chineesche jonken, en handelden zij voornamelijk te Otsacca, op het grootste der Japansche eilanden; maar in 1684 ontdekte men, dat de Chineesche Christenen boeken ter verspreiding van hunne leer onder de koopwaren mengden. Sinds liep men jaarlijks niet meer dan 70 jonken toe; en men duldte, volgens KRUZENSTERN, thans niet meer dan 12; die tot de haven van Nangasaki bepaald zijn, en er aan een even streng onderzoek, als de

(*) Volgens Z. E. den Generaal VAN DEN BOSCH, I. deel, pag. 186, vermag de Nederlandsche faktorij thans jaarlijks, behalve kamfer en lakwerk, slechts 7000 kistjes koper te doen uitvoeren.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 35

schepen der Nederlanders, onderworpen worden. Zij voeren ruwe zijde, nankins, linnen en wolken stoffen, in; benevens bont, staalwerk, tin, agaat, serpentijn, myrrhe, kamfer, suiker, enz. Zij nemen daarentegen koper, goud, Japansch porselein en verdere Japanische goederen, soia, vernissen en droogerijen, voor hun eigen land. De Chinezen drijven voorts eenigen handel tuschen Japan en de Philippijnsche eilanden, en voeren naar deze laatste ruwe zijde, koper en goud, uit Japan, waarheen zij spectrijen, suiker en zilver, uit de Philippijnen terug voeren.

Het voornaamste der Japanische eilanden, Nippon, is 300 uur lang, en tusschen de 70 en 80 uur breed. De hoofdstad Jeddo, ligt aan de Oostzijde; en wordt gezegd zoo groot te zijn, dat men er uur werk heeft, om ze rond te gaan. Het Keizerlijke paleis, verzekert men, is van een steenen muur met grachten en valbruggen omgeven, die 5 uur in den omvang heeft. De huizen zijn er van hout, en hebben twee verdiepingen, in welker benedenste men de winkels vindt. De golf, waaraan Jeddo ligt, is zoo ondiep, dat schepen van eenige grootte de stad slechts tot op 5 mijl kunnen naderen. Voor de golf ligt er eene groep eilanden, op een van welke er een vuurberg is.

De andere steden des eilands, van welke wij eenige kennis hebben, zijn Gasima en Nambu, aan de N. O. zijde, aan de Z. W. zijde Odowarra, Okofaki, Kawna, eene der vermogendste steden van het rijk, met een op zich zelf staand sterk kasteel, en Ofacca, ten Zuiden, aan den mond der Gava, dat de grootste rivier des eilands is.

Dit is eene groote en rijke stad. Er loopen door haar henen grachten, over welke er fraaije bruggen van cederhout liggen. Het is de haven van Miaco, de tweede stad des rijks, en de voornaamste zetel van handel en onderwijs. Hier houdt de Daïri zijn verblijf. De tempel van Daibouts, offchoon geheel van hout, overtreft alle andere Japanfche tempels. De bevolking der stad is, volgens KAMPFER, meer dan 400,000 zielen groot.

Fiogo, aan dezelfde golf, als Ofacca, is welgebouwd, en volkrijk, en heeft eene haven met eene moelje, die ze van den Zuidkant dekt. Muru, nabij het Zuidelijke uiteinde des eilands, heeft eene goede haven. De steden aan de West- en Noordkust des eilands zijn aan de Europeers onbekend.

Even onbekend is het eiland Sikokf, dat nooit bezigtigd geworden is. Men weet echter, dat het 36 uur lang en 20 uur breed is.

Het eiland Kiufiu, ook Ximo, is 80 uur lang en 50 uur breed. Aan deszelfs Westkust ligt Nangafaki, met eene haven, die van bergachtige oevers omgeven, en eene mijl lang, is. Derzelver

bodem is slijkig. Er is aldaar voor de grootste schepen diepte genoeg, en het Getijde rijst er tot eene aanzienlijke hoogte. De stad ligt gansch open, de straten zijn er krom, en hebben geuten ter afleiding van het water, dat van de bergen afkomt, die zich rondom de stad verheffen. Elke straat heeft, aan hare wederzijdsche einden, eene poort, die des nachts gesloten wordt, om alle gemeenschap tusschen de straten te beletten. Dezelve zijn elk 60 vadem lang, en de stad bevat gezamenlijk ongeveer 1000 huizen. Tusschen het meergemelde eilandje Decima, en de stad, is er eene smalle gracht gegraven, over welke er eene brug ligt, en welke bij laag water doorwaad kan worden. Het is eene klip ter lengte van 238 voet (*).

Kokura, aan de Noordzijde des eilands, is eene der grootste en handelrijkste steden van Japan. Zij ligt aan eene rivier, en heeft om zich henen hooge muren, met vesttorens en eene gracht. Intusschen laat de haven slechts kleine schepen toe, en is zij door de rivier met slijk opgevuld. Nog eene andere stad van dit eiland, *Songa* geheeten, is van wegens hare schoone vrouwen, en half doorschijnend porselein, vermaard.

De

(*) Naar ongedrukte berigten van Nederlanders, is dit verblijf van hunne faktoors 56 roeden lang en 18 roeden breed, en bevat het nevens de gebouwen een tuin, die 14 roeden lang en 6 roeden breed is.

De kleinere Japanfche eilanden zijn menigvuldig in getale, maar weinig bekend. Het meergemelde Firando en Gotto liggen ten Westen van Kiufiu. Tus-Sima, midden in de ftraat van Corea, is aan Japan cijsbaar en matig hoog. De valleijen zijn er wel bebouwd. Langs de Westzijde henen loopen er klippen, die met meer andere klippen en koraalriffen de vaart omfteeke Japan zeer onveilig makeh. De Okis vormen eene eilandengroep ten Westen der Zuiderhelft van Nippon.

Ten Zuiden van Nippon ligt er eene groep van Vulkanifche eilanden, waarvan Fatfifio het grootfte is. Echter bedraagt de lengte van dit eiland flechts 3 of 4 mijl. Deszelfs oevers rijzen regtftandig uit zee op, ter hoogte van 80 vadem, en laten zich flechts door middel van touwladders beklimmen. Van hier dat men dit eiland tot eene Staatsgevangenis heeft ingerigt. Een dier gezamenlijke eilanden geeft vlammen op.

Gansch anders is Li-Keo gefield, dat door de dusgenoemde *Van Diemensftraat* van het Zuideinde van Kiufiu afgefcheiden wordt. Hier oogst men tweemalen in het jaar rijst; en de inwoners worden gezegd, hunne velden onder het gefpeel der lier te bebouwen, Cangox-fima is merkwaardig, om dat de Portugezen, bij het opfporen van Japan, hier het allereerfte landden. Tanaa-fima is het grootfte van 7 eilanden; die ten Z. W. van Kiufiu eene groep vormen; en Ufu-fima is het voornaamfte van

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 55

van 8 eilanden, ook aan Japan onderhoorig, en tusfchen Kiufiu, of Ximo, en de aan China onderhoorige, en reeds, tegelijk met de kust van dit rijk, beschrevene, Lieu-Kieu eilanden gelegen; ten Zuiden van welke men op een grooten afstand, ja voorbij de Linie, het voornaamfte eiland van eenen grooten Archipel vindt, uit welken wij de dusgenoemde *Arroos*, tegelijk met Nederlands andere bezittingen in Oostindie, ook reeds afgehandeld hebben.

DE PAPUA EILANDEN, ENZ.

Dezen, dus naar deszelfs bewoners genoemden, Archipel scheidt Torres Straat van Nieuw Holland. Hij wordt door de zee tusschen de Nieuwe Hebrides en de Vrienden eilanden, van hetgene wij in het vervolg *Polynesie* zullen noemen, afgescheiden. Ten Noorden van zich heeft hij de dusgenoemde *Papua zee*, en ten Westen grenst hij aan den reeds beschrevene Grooten Aziatischen Archipel. Hij onderscheidt zich niet slechts door zijne bevolking, maar ook daardoor, dat men er rundvee, paarden, noch schapen, vindt. De tamme dieren bestaan er enkel uit varkens en honden; en de wilde zijn ons genoegzaam onbekend.

Nieuw Guinee, het grootste dier eilanden, ligt tusschen de Linie en 10° Z. Br. Bougainville's straat scheidt het van Waigioo, en Dampiers doortogt van Battanta. Als men onderstelt, dat al, wat onder dien naam gaat, één land uitmaakt, is het van Kaap Blanco, ten N. W., tot Rodneya Kaap,

ZEEMANS AARDRIJKSKUNDE. 57

Kaap, ten Z. O., tusfchen de 400 en 500 uur lang. Deszelfs grootfte breedte is van 130 uur.

Het Westelijke gedeelte des eilands is het best bekende; en men heeft reden, om te denken, dat de twee fchiereilanden, die op de Kaarten verbeeld worden hetzelfde te vormen, inderdaad eilanden zijn, die tusfchen elkander en het Oostelijke deel zeer naauwe straten hebben. Het Wester fchiereiland vormt aan de Zuidzijde de Golf van Macluer, en aan de Noordzijde, tusfchen de beide fchiereilanden en het Oostelijke deel van Nieuw Guinee, is de groote Geelvinks baai 60 uur lang, en, volgens de Kaarten, door eene zeer smalle landstrook van de Zuidelijke golf ten Westen van Kaap Walsh afgescheiden; offchoon de Noordwaarts gerigte sterke stroom, welken BOUGAINVILLE bij het bevaren van Geelvinks baai ontwaar werd, waarschijnlijk maakt, dat de plaats van die landtong door eene straat vervangen wordt. Voor de baai liggen Schoutens eilanden, die van Djobee, en meer andere, welke lang als een deel van het onbekende Grootte Zuidland werden aangemerkt. Het overige van de Noordkust, door twee Spanjaarden, MENEZES en SAAVEDRA, ontdekt, en door LE MAIRE, TASMAN, DAMPIER, CARTERET en BOUGAINVILLE, nader opgenomen, fchijnt eene onafgebrokene kust aan te bieden, langs welke er eene keten van eilanden loopt; evenwel zijn verfcheidene groote plekken op de Kaarten, als niet genoegzaam bezigtigd, nog slechts geflippeld. Onder de Oostelijke Schoutens

eilanden (*) hadden er vier, toen de Nederlanders ze bezochten, op zich brandende vulkanen. De eilanden Moa en Arimoa, verder ten Westen, hebben het voorkomen van kokosplantadiën. Al de eilanden aan de Noordkust schijnen sterk bevolkt te wezen.

De Zuidkust kent men niet beter, dan de Noordkust. De golf ten Westen van cook's Kaap Walsh, wordt op verschillende wijzen afgeteekend. Aan derzelver binnenste plaatsen de Nederlanders de groote Moordenaars- en Keerweer-rivieren. Van Kaap Walsh tot Rodney's of Edwards Kaap, bepaalt alle kennis zich bij het vak, dat ook in de Straat van Torres zag, en dat laag land-is, en denkelijk uit eilanden bestaat. Gemeenlijk is de kust van Nieuw Guinee hoog, ja rijzen de bergen landwaarts in derwijze, als of zij op elkanderen stonden; en men ziet, op den afstand van eenige uren, groote watervallen langs hunne zijden nederstorten. Op het Westelijke schiereiland verheft de Arfak zijnen top tot boven de wolken, en ten N. O. der Arroos vindt men op de Nederlandsche Kaarten bergen, die met sneeuw bedekt, en gevolgelijk bijkans 20,000 voet hoog, zijn. Aan den zeekant is het gebergte dicht met hout bezet, en langs den zeeoever henen loopt er een aanhoudend bosch van kokospalmen. Kapitein FORREST vond den

(*) Deze liggen tusschen 140° en 145° O. L. De Westelijke Schoutens eilanden, voor de Geelvinks baai, liggen op ongeveer 135°.

ZEBVAART EN KOOPHANDEL. 59

den langen muskaatnotenbooten aan Dory haven op het Westelijke schiereiland. De voornaamste boommen, die door de Nederlanders vermeld worden, zijn eene soort van laurier, welker geurige bast, *massey* genoemd, van Nieuw Guinee uitgevoerd wordt, ijzerhout, ebbenhout, *lingoa*, en *canary*. De zee spoelt er groote klompen amber aan, en men vindt er schoone parels.

Het viervoetige gedierte bestaat er enkel uit wilde en andere zwijnen, maar van vogelen is er aldaar meer verscheidenheid. Bijzonderlijk is Nieuw Guinee het eigenlijke vaderland van den schoonen en romanesken Paradijsvogel, van welken er tien soorten zijn, die alle met de heerlijkste vederen pralen. Men schiet ze met stompe pijlen, of vangt ze met vogellijn en strikken. Vervolgens worden zij met zwavel berookt, om goed te blijven. Men snijdt hun gemeenlijk de pooten af; vanwaar het denkbeeld, dat zij geene pooten hebben. Daar zij enkel op insecten azen, is het onmogelijk hen eenigen tijd lang in leven te houden. Nieuw Guinee is tevens het vaderland der schoone gekuifde duif van den naam van *Geeroo*, en der bronswiekige.

De groote menigte der bevolking van dit land schijnt uit de echte Oceaan-Negers te bestaan, die de Maleyers *Papuas*, of *Welhoofden*, noemen. Zij zijn groot van gestalte, donker zwart, ruw van vel, groot van oogen, wijd van mond, en plat van neus. Hun hoofdhaar is grof, gekroesd, en glin-

glinsterend zwart, dat het voornaamste is, waarin zij van de Afrikaanſche Negers verſchillen. De vrouwen hebben ontzaggeſijk groote nederhangende borſten. Het ganſche voorkomen der Papuas is ſchrikbarend. Hun vel ziet er doorgaande uit, als of zij melaatsch waren. Zij binden hun haar op de kruin van het hoofd tot een bos, die ſoms drie voet in den omtrek heeft; en daarin ſteken zij de ſtaartveren van paradijsvogels; terwijl er hun een groot aantal wilde zwijnſtanden om den hals hangt. Zij doorboren zich het kraakbeen van den neus, en ſteken daarin allerlei verſierſelen. De vrouwen dragen in het linker oor een koperen ring. Hunne hutten zijn gemeenlijk in het water, op vlotten, of elders, zoo als die der Maleijers, op palen gebouwd. De vrouwen vervaardigen viſchnetten, matten, aarden potten, en vellen zelfs de boomen, terwijl de manſen zich met het jagen van wilde zwijnen vermaken, of ſtrikken voor de paradijsvogels ſpannen. Hunne wapenen zijn ſperen, boog en pijlen, en zelfs koperen zwaarden; en Kapitein cook bemerkte, dat zij zich van buizen bedienden, waaruit er, zonder eenig gedruisſch, rook of vuur kwam. Hunne prauwen, of kanoos zijn netjes bewerkt, en met fraai ſnijwerk verſierd.

In het binnenland, zegt men, woont er een menſchengeflacht, dat nog woester, dan de Papuas, is, *Haraſoras*, of *Alforézen*, heet, en zich in holle boomen onthoudt.

De Chinezen plagten van oudsher de N. W. kuſt
van

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 61

van Nieuw Guinee met hunne jonken te bezoeken, en doen zulks nog steeds. Zij voorzien de eilanders van ijzeren en ander geteedfchap, en ruilen er amber in, met fchildpad, paarlemoer, parels, vogelnestjes en trepang. Onlangs hebben eenige gelukzoekers de Westkust bezigtigd, om er specerijen op te sporen.

Op eenigen afstand van de Noordkust van Nieuw Guinee liggen er eenige meldenswaardige kleine eilandjes verspreid, zoo als de S. Davids- en de Vrijewils-eilanden, die met andere ten Oosten en Westen van hen, na genoeg onder de Linie, eene lange keten vormen. De Vrijewils eilanden ontvingen dezen naam van CARTERET, en hebben bewoners, die tot hetzelfde menschengeflacht, als de Polynesiërs behooren, en dezelfde taal spreken; iets, dat bij de geschiedenis der verspreiding van de onderscheidene menschenrassen in aanmerking moet worden genomen.

Hieromstreeks werd Nieuw Brittanje tot de kust van Nieuw Guinee geacht te behooren, voor dat DAMPIER tusfchen de beide eilanden doorvoer. CARTERET verkleinde voorts den omvang van Nieuw Brittanje, daar hij ontdekte, dat het door hem dusgenoemde *Nieuw Ierland* niet aan hetzelfde vast, maar een afzonderlijk eiland, was; en men heeft reden, om te denken, dat, het gene er toen aan

Nieuw

Nieuw Brittanje verbleef; nog slechts eene groep van verschillende eilanden is.

Nabij de kust is het land er laag van grond, maar verder binnenwaarts verheffen er zich hooge bergen, dat gedeeltelijk vulkanen schijnen te wezen. DAMPIER verbleef eenigen tijd lang in de havenkom van den naam van *Port-Montagu* aan de Zuidkust, waar hij het land met houtgewas bedekt, en door groote rivieren wel bewaterd, vond. Men ziet er kokosboomen, aloes, rotang, bamboes en gengber. Een diertje, dat aan een hond geleek, was het eenige, dat men er ontwaarde. De baai en rivieren waren vol visch, en het land scheen met Papuas wel bevolkt te wezen.

Nieuw Ierland wordt van Nieuw Brittanje door een water gescheiden, waaraan CARTERET den naam van *Kanaal van S. George* gaf. Hij zeilde 80 uur ver langs de Zuidkust, welke hij over het geheel hoog vond. Zijne *Gowershaven* is de *Port Praslin* van BOUGAINVILLE, die er de peperplant ontdekte. Nabij Carteretshaven bezigtigde LABILLARDIERE bergen, welker stof gedeeltelijk door de zee was opgeleverd, en van welke er een, landwaarts in gelegen, 8000 voet hoog was. Hier vond hij de ontzaggelijke groote vledermuis van den naam van *vespertilio vampyrus*, en den broodboom; en op het Kokosnoten eiland van CARTERET, dat de haven vormt, en eene groote krijtrots op zich heeft, de *barringtonia speciosa*, den *pandanus*, eene soort van areekpalm, die 140 voet
hoog

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 63

hoog was, en achter een zeer dunnen stam had, eene zeer groote foort van *salatum*, den takboom en eenige gomboomen. De *sagopalm*, en basterd muskaatnotenboom, werden aan de oevers dier haven ook gevonden.

De bewoners van Nieuw Ierland zijn Papuas. Zij loopen gansch naakt, besmeren hunne aangezichten, en poederen hunne hoofden met witte klei. Hun opsiehik bestaat uit strengen van schelpen en tanden. Hunne wapenen uit boog en pijlen, speeren, knodsen en schilden. Hunne hutten hebben slechts eene opening, waardoor zij er op handen en voeten uit en in kruipen; maar hunne kanoos zijn netjes uit een enkelen boom gevormd, somtijds 90 voet lang, en van bij- of uitleggers voorzien.

Midden in het Kanaal van St. George ligt het Hertog van Yorks eiland, dat 20 mijl lang, en ook zoo breed, vlak van grond, en landwaarts in met hooge boomen bezet is. De woningen der eilanders staan dicht aan elkanderen, nabij den oever, tusssen groepen van kokosboomen. Ten Noorden en Zuiden van dit eiland liggen er eenige kleinere.

Nieuw Hanover is een groot en hoog eiland, dat tusssen zich en de Westzijde van Nieuw Ierland de dusgenoemde *Byronsstraat* heeft, met eenige eilandjes daarin, onder welke er een, met eene aanmerkelijke spits, den naam van *Byrons eiland* voert.

Ten Westen van Nieuw Hanover ligt er, op den afstand van 8 uur, eene groep van den naam van *Hertog van Portlands eilanden*. Deze zijn

6 of 7 in getale, waaronder er 3 vrij groot zijn. Zij bestaan van het Oosten naar het Westen 8 mijl, en schijnen tussehen zich riffen te hebben, die ze vereenigen.

De Admiraliteits eilanden, ten getale van 20 of 30, liggen 16 uur verder ten Westen. Eenige derzelve zijn van eene aanzienlijke grootte, en een derzelve verheft zich tot een zeer hoogen kegel. De bewoners worden gezegd, lichter van kleur te zijn, dan de Papuas, en gehaatstrekken als de Europeesche te hebben (*). Zij loopen ganstch naakt, en hunne wapenen zijn speeren, met punten van vulkanisch glas.

Het Kluizenaars eiland, en de lage Bougainvilles eilanden, vormen eene lange katen, ten Westen van de Admiraliteits groep. Zij brengen den Jafdesappel voort, en eetbare vruchten van verschillende soorten van *eugenia*. De inwoners zijn van hetzelfde geslacht, als die der Admiraliteits eilanden.

Onder de eilanden ten Noorden van Nieuw Ierland zijn de volgende wel de voornaamste:

Prins Willem Henriks eiland, door den Luitenant ~~MALE~~ in 1790 ontdekt, heeft 70 mijl omvangs, is tamelijk hoog, en onderscheidt zich door eenen hoo-

(*) Van deze eilanders, en derzelver gereedschap en schepen, vindt men eene fraaije afbeelding, nevens die van zoo vele andere bewoners der eilanden van den Grooten oceaan, in STUARTS, helaas! niet voortgezetter *Mensch*.

hoogen berg, dien men *Mount Philip* heeft genoemd. Het wordt bewoond en wel bebouwd. Tanch's eiland, ten Oosten van dat andere, heeft slechts 2 mijl omvangs, en is laag en met kokosnoten bedekt. Het wordt ook bewoond. S. Jans eiland, door LE MAIRE ontdekt, is groot en hoog, en ligt 7 of 8 uur ten Oosten van S. Maria's Kaap, dat de Oostpunt van Nieuw Ierland is. Een groot en vlak eiland, waaraan CARTERET den naam van *Sir Charles Hardy's eiland* gegeven heeft, ligt 10 uur ten Oosten van het laatstgenoemde.

Ten Z. O. van Nieuw Guinee voert een vrij groote en wel afgebakende Archipel den naam van *Louifiade*. Dezelve is door BOUGAINVILLE ontdekt, bestaat uit verscheidene van rissen omringde eilanden, en heeft tweederlei bevolking. De eene soort is even zwart, als de Guineesche Negers; de andere is het veel minder. Beide loopen ganschnaakt, en zijn met beukelaars en knodsen van slangenhout gewapend. Zij vischen met netten. Kokos- en areek-boomen zijn er in overvloed, en uit de geuren, die de landwind aanbrengt, besluit men tot het aanwezen van ongemeen welriekende boom en of vruchten op de eilanden.

Ten Oosten van Louifiade, en ten Z. O. van Nieuw Ierland, loopt er eene eilanden keten N. W. en Z. O. Deze houdt men thans algemeen voor

IV DEEL. E de

de Salomons eilanden, die MENDANA in 1568 ontdekte. Twee Franfche Zeelieden, SURVILLE en BOUGAINVILLE, hebben ze weder opgefpoord. De eerfte zeilde in 1776 langs de Noordzijde dier eilanden, welke hij aan elkanderen vast achtte, en *Moarona's land* (*Terre des Arascides*) noemde, om dat de bewoners hem aanrandden. Een jaar vroeger had BOUGAINVILLE de N. W. zijde der eilanden bezigtigd, en twee darzelve *Bougainville* en *Bouka* genoemd. De laafte naam werd van een woord ontleend, dat de inwoners fteeds herhaalden. Het daarmede beftempelde land fchijnt door SURVILLE *Première vue*, en door CARTERET *Anfons eiland*, genoemd te wezen. In 1783 zeilde de Luitenant SHORTLAND, van de Engelfche Marine, langs de Zuidzijde van deze eilanden, welke hij *Nieuw Georgia* noemde; zoo het fchijnt, niet wetende, wat de Franfchen ten aanzien van dezelve verrigt hadden, en hij gaf den naam van *Indian Bay* aan BOUGAINVILLE's *Port Choifeul*.

Als men bijeen zamelt, wat er nopens die eilanden in vroegere en latere Schrijvers voorkomt, geraakt men tot de volgende uitkomst. De Salomons eilanden zijn, als men van het N. W. begint, Bouka, of Lord Anfons eiland, en Simbon van SHORTLAND, denkelijk het Malayta van MENDANA. Aan de ftraat tufchen hetzelve en Bouka gaven SHORTLAND en BOUGAINVILLE beiden hunne eigene namen; doch de laafte Zeeman zeilde er door, zonder de groep te zien, die door SHORTLAND de

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 29

de *Treasury eilanden* genoemd werd. Voorts MENDANA's *Isabella's eiland*, het grootste der keten; Guadalcanal; San Christoval, het Zuidoostelijkste, nabij hetwelke SURVILLE's eiland der *Contrarietés* ligt. In een aantal andere eilanden heeft men diegene, waaraan MENDANA reizen gegeven heeft, insgelijks wedergevonden.

De Salomons eilanden zijn meestal hoog van grond; en men acht SHORTLANDS Lamma's berg even hoog, als den Pick van Teneriffe. Hij staat op MENDANA's eiland Guadalcanal. De doorgaande vruchtbaarheid blijkt uit de hooge boomen, die er zelfs de toppen der bergen bedekken. Onder de plantgewassen onderscheidt men er den broodboom, en verscheidene boomen, die welriekende gom verschaffen. Gevogelte is er in overvloed, en men schijnt er zwijnen en honden te hebben.

De bewoners van Port Praslin worden door SURVILLE befehreven, als in geenerlei opzigt van die van Nieuw Guinee verschillende. Zij zijn even wild, als die van Nieuw Ierland, en BOUGAINVILLE hield zelfs de bewoners van Port Choiseul voor menscheneters, daar hij er een menschen kakebeen vond, waaraan half gebraden vleesch zat. SURVILLE's lieden waren ook van dat begrip, daar zij zagen dat de Wilden met halschoeren en armbanden van tanden opgeschnikt waren, die zij voor menschen-tanden hielden. Nogtans werd die verdenking door den Wilden, dien de laatstgenoemde Zeeman vatte, met alle betoon van afgrijzen gewraakt.

De kanoos van dit volk zijn uit eenen boomstam, zonder uitleggers, fraai besneden, en doorgaans twee en twee bij elkanderen gevoegd. Naar het be-
 rigt, dat SURVILLE van zijnen Wilden inwon-
 waren zij steeds in oorlog, en werden hunne krijgs-
 gevangenen de slaven der verwinnaars. Veelwijvertij
 is er geoorlofd, en er heerscht aldaar een Koning
 met onbepaalde magt, welks inkomen in een deel
 van de opbrengst der vischerij en jagt van zijne
 onderdanen bestaat. Waagt iemand hunner het,
 zich in des Konings schaduw te begeven, dan
 wordt hij gedood, of hij moet de straf kunnen
 afkopen.

Deze Wilden zijn, als alle andere, bijgeloovig,
 en denken, dat de dooden naar de aarde terug kee-
 ren, om met hunne vrienden om te gaan, hun de
 vischrijke plekken aan te wijzen, en hen van het
 toekomende te verwittigen. Zij houden hunne
 geneesmeesters, die alle hoog bejaard zijn, in
 groote eere.

De meisjes worden in hare kindschheid verloofd,
 en wonen in het ouderlijke huis van hare aanstaande
 mans, tot dat zij huwbaar zijn.

De doode lichamen der meervermogenenden wor-
 den op een steiger geplaatst, waaronder er een put
 is. Als nu het vleesch zich van de beenderen ge-
 scheiden heeft, en in den put gevallen is, wordt
 deze gevuld, en er daarop eene loads of een ge-
 deakteeken geplaatst. De beenderen worden opge-
 nomen, en in een gemeen graf bedolven. Den
 put

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 69

pat voor een kind verfiert men gemeenlijk met bloemen.

Bij hunne onderlinge vaart van het eene eiland naar het andere, regelen zij zich naar de sterren, van welke zij eene groote menigte kennen. Zij schijnen zelfs van tijd tot tijd gemeenschap met eenige veel Oostelijker eilanden van den Grooten Oceaan te hebben; want SURVILLE's Wilde verzekerde, dat zijn vader dikwijls een veel minder zwart volk bezocht, en van daar zijn dock aanbragt, waarop er figuren stonden.

Zij kauwen betel, dat op dezelfde wijze bereid is, als men verder ten Westen doet. In hunne lampen branden zij eene welriekende hars, die door een boom gezwet wordt, welke noten als amandelen voortbrengt, en denkelijk de *canary* is. Met metalen zijn zij onbekend.

Een aantal andere eilanden in de nabuurschap kunnen, om derzelver ligging, en gelijkheid in voortbrengselen en bewoners, tot de Salomons eilanden betrokken worden; zoo als ten Noorden de Negen eilanden van CARTERET, denkelijk DAMPIERS Oiang-Java, ongeveer 15 uur ten Oosten van Sir Charles Hardy's eiland. Dezelve bestaan 15 uur van het N. W. ten N. tot het Z. O. ten O. Slechts een derzelve is aanmerkelijk van grootte; de overige zijn zeer klein, en laag van grond, maar alle zijn zij sterk bevolkt.

De Vier eilanden van SHORTLAND liggen 20 uur ten Noorden van Bougainville's straat, en zijn waar-

schijnlijk de gene, die door LE MAIRE in 1616 met den naam van de *Groene eilanden* bestempeld werden.

Lord Howes groep, die uit eene menigte van eilanden bestaat, van welke men in 1791 reeds 32 onderscheidde, werden denkkelijk door LE MAIRE gezien, offchoon hij er slechts 13 tekde.

CARTERETS Gower eiland, van 14 mijl omvangs, is laag en vlak, heeft geene ankerplaats, en om zich henen een rif. Men kan er echter met booten aan wal geraken. Het schip *SURVILLE* bleef *inattendus* te wezen.

Van Carterets en Simpsons eilanden, 10 uur ten Zuiden van Gower eiland, is het eerste 5 uur lang en vrij hoog, en het laatste, 2 uur ten Oosten van het andere, 7 uur lang en 3 uur breed.

Stewarts groep, in 1791 door Kapitein HUNTER ontdekt, bestaat uit 5 eilanden, die LE MAIRE in 1616 denkkelijk reeds zag.

SANTAS Sirius, en de Shanks eilanden, die de Luitenant BALE in 1790 ontdekte, liggen ten Noorden van het Oostelijkste der Salomons eilanden; en ten Zuiden van deze laatstgenoemde vormen de Hunter, Pitt en Bellons, van Kapitein HUNTER eene kleine groep, welke evenzeer op zich zelf ligt, als de grootere van Santa Cruz, ten Oosten der Salomons eilanden, aan welke CARTERET in 1769 den naam van *Koningin Charlottes eilanden* gaf, offchoon zij zekerlijk reeds lang voor hem ontdekt was geworden.

In

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 71

"In die groep ontving MENDANA's Santa Cruz, dat het grootste der gezamenlijke eilanden is, en eenige goede havens heeft, van CARTERET den nieuwen naam van *Egmont*, en wederom andere die van *Lord Howe's*, *Edgecumbe's*, *Keppel's*, *Swallow* en *Volano*, eilanden. De Franfche Zeelieden D'ENTRECASTAUX en LA BILLARDIÈRE hebben dezelve uitvoeriglijk befchreven. De bergen zijn er tamelijk hoog, en meestal krijtachtig. Dezelve zijn digt met hout bezet, en hebben op zich een overvloed van Kokos- en kool-palmen. De inwoners fchijnen tot twee verfchillende raffen te behooren, van welke het eene veel fchooner dan het andere is, en Malafche gelaatftrekken heeft. Maar beide hebben woltig gekroesd hoofdhaar, en zijn denkelijk een verfchillend mengfel van de Papua en Polynefifche geflachten.

De Nieuwe Hebriden vormen eene lange keten, welke zich tuffchen 13° en 23° Z. Br. van het N. N. W. naar het Z. Z. O. uitftrekt. Het grootste eiland aldaar is *Efplritu Sancto*, dat MENDANA reeds ontdekte. BOUGAINVILLE, welke eenige dier eilanden in 1768 bezigtigde, gaf hún den naam van *Groote Cycladen*, en ten laafte werden zij door COOK in 1774 een voor een bezigtigd, en met den naam van *Nieuwe Hebriden* beftempeld. Een

in het oog loopend verschil, tusfchen deze eilanden en de meeste andere van den Grooten oceaan, beftaat daarin, dat hunne kusten fteil en met geene riffen bezet zijn.

Efpiritu Sancto en Mallicolo liggen aan den Noordkant, zoo als vijf andere eilanden aan den Zuidkant, eenigermate op zich zelve. Het eerste ftrekt zich van het N. W. naar het Z. O. 22 uur in de lengte uit, en is 12 uur breed. De kust rijft, vooral aan de Westzijde, tot eene groote hoogte bijkans regtftandig uit zee op; maar landwaarts in liggen er fchoone en welbebouwde vlakten en valkeijen. Aan de Ooftzijde is de Golf van S. Philippus en S. Jakob, waar MENDANA en COOK beiden, in de haven van Vera Cruz en nabij de rivier de Jordaan, ankerden. Daar vormde de Spaanfche Zee-mán het ontwerp van een Nieuw Jerufalem te bouwen; maar, voor dat de eerste hut voltooid was, zag hij zich, door gefchil met de Wilden, en gebrek aan levensmiddelen, verpligt, om naar Amerika terug te keeren.

Mallicolo, ten Z. O. van Efpiritu Sancto, is 10 uur lang, bergachtig, hout- en waterrijk. De bewoners fchijnen in geflacht van de andere eilanders te verfchillen, en worden befchreven, als meer naar bevianen, dan naar menfchen, zweemende. Hun haar is gekroesd, en hunne taal een barbaarfch mengfel van medeklinkers, geblaas en gefis, dat voor de fpraakdeelen van een Europeaan onmogelijk

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 73

is na te bootfen. Zij fchijnen van het ras der Nieuw-Hollanders te zijn, van welken er eenigen bij geval hier kunnen zijn aangeland.

Van de middelste eilanden der Nieuwe Hebriden, die dicht aaneen liggen, zijn de Sir Joseph Banks eilanden van Kapitein EDWARDS de Noordelijkfte. Vervolgens komt men aan BOUGAINVILLE's Pic d'étoile, dat denkelyk de Nuestra Señora de Luz van MENDANA is; en aan BOUGAINVILLE's Aurora, het Cordoba van MENDANA, dat 12 uur lang is, en zich tot een hoogen berg verheft. BOUGAINVILLE's Isle de Pentecôte is MENDANA's Clementina, en 11 uur lang. De Franfche Zeeman onwaarde daarop verfcheidene beplante plekken en vuren. Leper's eiland heeft 20 uur in den omvang. Ambrym, een vuurberg, die witten rook opgeeft, fcheen aan COOK vruchtbaar en bebouwd, en heeft 17 uur in den omvang. Paoom, is 3 of 4 uur lang, en gelijkt aan een zeer hoogen booiberg. Verder heen liggen Apee, Maskelijne, en de Schapeherders, dat drie of vier kleine eilandjes zijn, de Twee bergen, Hinchinbroke, Montagu, de Drie bergen, en Sandwich, dat 25 uur in den omvang heeft, en door COOK befchreven is, als in het binnenland bergachtig, doch fraaije plantadien van kokospalmen, en goudkleurige velden, bevattende.

Van de eenigermate alleen liggende Hebridifche eilanden ten Zuiden is Erromango het Noordelijkfte. Hetzelve heeft 25 uur in den omtrek; en genoegzaam even groot is Tanna, het eenige, dat COOK

naauwkeurig opnam, terwijl hij zich in Port Resolution, eene kleine maar goede haven aan de Noordzijde, ophield. Het heeft een smetenden vuurberg, en verscheidene warme bronnen. Het bevat veel zwavel, beddingen van klei, waardoor heeren er aluinaarde gemengd is, krijtblokken, tripoli, en een zweem van koper.

Het eiland bestaat uit bergrijen, die trapswijze uit zee oprijzen, en door schoone valleijen vaneen gescheiden zijn. Deze zijn met banaan- en andere vruchtboomen, suikerriet, zoete potatoes, enz. bedekt, en de eilanders bragten eenige muskaatnoten en foelie te voorschijn. De Engelsche Zeeman schoot er eene duif van de soort der Moluksche, in welker krop er eene muskaatnoot stak, zoo dat er geen twijfel aan is, of dit eiland levert die specerij op.

De bewoners van Tanna gelijken meer aan de Nieuw Hollanders, dan aan de Polynesiërs. Zij hebben de kleur en het haar der Papuas in het algemeen, stoken ook beentjes en rietjes door het kraakbeen van den neus, en besmeren hunne aangezichten met verschillend gekleurd leem. Daarentegen hebben zij zeer fraai gemaakte bogen, slingers, strijdnodsen en werpsperen, als de eilanders verder ten Oosten. De vrouwen worden er in een staat van slavernij gehouden, en verliezen welhaast hare jeugdige bevalligheden. Zeer verschillend van de losbandige Otahetische wijven, wezen zij de aanzoecken hunner Europeesche bezoekers af.

Etroman en Anatom zijn de Zuidelijkste eilanden der

der Hebridenketen, en beide zeer hoog. Walpole's, Mathew's en Hunters, eilanden, in de omstreken van Nieuw Caledonie, kunnen als een vervolg der Nieuwe Hebriden worden aangemerkt.

Nieuw Caledonie werd in 1774 door Kapitein Cook ontdekt, doch hij bezigtigde slechts deszelfs kust. D'ENTRECASTAUX, en eenige Engelsche Zeevlieden, hebben hetzelfde vervolgens aangedaan, en deszelfs grootte opgenomen. Het is van het N. W. naar het Z. O. 87 uur lang en 10 uur breed. Et loopt door hetzelfde henen in de lengte eene bergreeks, die O. Z. O. aan trapswijze tot de hoogte van 3,200 voet oprijst. De voornaamste rotsen bestaan uit kwartz, mica, graniet, ijzererts, enz. Men heeft er ook basalten gevonden; en er is alle reden, om te denken, dat het eiland rijke aderen van metalen bevat.

De voornaamste plantgewassen van Nieuw Caledonie zijn de kokos- en broodboom. Voorts kweekt men er plantanen en suikerriet, en men eet er de wortels en knoppen van verscheidene planten en heesters. Voor de aankomst der Europeers waren er zwijnen noch honden. De gemeenste vogels zijn er eene zeer groote duif, eene nieuwe verscheidenheid van het kraaijengeslacht, en eeksters.

D'ENTRECASTAUX beschrijft de Nieuw-Caledoniërs, als hebbende het gansch wollige haar der bewoners van Van Diemensland ten Zuiden van Nieuw Holland, met eene zeer vette huid en even dikke lippen, als de Afrikaansche Negers. Cook prijst
de

de zachtheid van hun karakter, en de kuischeit van hunne vrouwen; terwijl de mans, volgens den Franschen Zeeman wreed, trouwloos en diefstadig zijn, en de vrouwen hare gunsten voor een spijker weil hebben. De wapens zijn er speren, knodsen en slingers, en het eten van menschenvleesch gaat er ontwijfelbaar in zwang; daar men er Wilden het vleesch van een dood kind heeft zien opeten. Het gewone voedsel is er schelpvisch, andere visch en wortelen; voorts eet men er spinnekoppen, en eene soort van groene aarde, die zich heel fijn laat wrijven. De mans dragen om het hoofd kransen van bladeren, en het haar van de groote vledermuis (*vampyr*). De vrouwen hebben geen ander dekfel, dan een gordel, dien zij van vezelige boomschors vervaardigen. De hutten hebben er de gedaante van bijenkorven, met eene soort van openstaande deuren, waaraan er snijwerk is. De taal is hard en onaangenaam, en heeft geene overeenkomst met de Polynesische.

De eenige bekende havens zijn er die aan de Oostzijde, waar Cook ankerde, en Port S. Vincent aan de Z. W. zijde, door eenige eilanden van tamelijke grootte binnen het Koraalrif gevormd, dat langs de ganse Z. W. zijde henen loopt, en, met eenige geringe uitzonderingen, even hoog als het water, eene steil aflopende buitenzijde heeft. Andere riffen strekken zich, van het Noordeinde des eilands af, zeer verre ten N. W. uit. Ten Oosten vormen de eilanden Beaupré en Loyalty eene kleine groep,

groep, welke van een rif omgeven is, en een veilig vaarwater tusschen zich en Nieuw Caledonie heeft.

Het Denneneiland, ten Zuiden van dit laatste, heet dus naar de boomen, die hetzelfde bedekken, en er 100 voet hoog worden; en ten Westen van Nieuw Caledonie ligt er een eiland, 20 voet boven water, eene mijl lang, en met eenige sappige plantgewassen bezet, welker jaarlijkse rotting, in vereeniging met vogeldrek, er den grond al hooger en hooger maakt. Water heeft dit eilandje niet, dan het gene er van het regenwater den grond indringt, maar van het alkalisch zout, dat de drek afgeeft, ondrinkbaar wordt. Het rif, waarop FLINDERS schipbreuk leed, de Cato's bank, en andere riffen ten Oosten en Noorden van Nieuw Holland, verdienen uit de *Ontdekkingsreis* van dien uitmuntenden Zee-man gekend te worden.

NIEUW HOLLAND

kan, naar dat men wil, als een afzonderlijk vast land en werelddeel, of als het grootste eiland der aardbodem, beschouwd worden; bijaldien men bovendien naam over het gansche land, dat denzelven tot dus ver plagt te voeren, blijft uitstrekken, en niet liever met Kapitein FLINDERS het Westelijke gedeelte, als door de Nederlanders ontdekt, *Nieuw Holland*, maar het Oostelijke *Nieuw Zuid-Wallis*, noemt, en voor beide te zamen de benaming van het *Grootc Zuidland*, of iets desgelijks, aanneemt. Ofschoon de Portugezen en Spanjaarden dit land, eene eeuw voor dat de Nederlanders hetzelfde bezochten, reeds eenigermate hadden leeren kennen, is men deszelfs eigenlijke kennis aan de laatstgenoemden verschuldigd; doch men bleef intusschen met de Oostkust onbekend, voor dat COOK dezelve met eene naauwkeurigheid opnam, welke voor zijne opvolgers weinig te doen overliet, dan ook de Zuid- en N. W. kust van punt tot punt op te nemen. Dit geschiedde nu van den kant der Franschen door D'ENTRECASTAUX en BAUDIN, en van dien der Engelschen door BASS en FLINDERS.

De Oostkust, aan welke de naam van *Nieuw Zuid-Wallis* evenmin, als die van *Nieuw Holland*

aan de Noord- en Westkusten en een deel der Zuidkust, hetwist kan worden, begint bij Yorks kaap, op $10\frac{1}{2}^{\circ}$ Zuider breedte, en eindigt aan Wilfons voorgebergte, op 39° , in de Straat van Bass, die Nieuw Holland, of, zoo men wil, het Groot Zuidland, en Van Diemenland, ten Zuiden van hetzelfde, vaneen scheidt. De lengte dier kust is 700 uur, en er schijnt langs haar henen, van het begin tot het einde, op tusschen de 10 en 30 uur van zee, eene bergreeks te loopen, door welke men tot zeer onlangs vruchteloos verder landwaarts in heeft getracht te worstelen. Ten laatste is zulke echter gelukt; en, in plaats van de zandige woestijnen, of zeeën, welke men binnen 's lands dacht aan te treffen, vond men er heerlijke weiden, door groote rivieren en ketens van poelen bewaterd, en voor de volkplantelingen nieuwe uitzigten op verspreiding van stichtingen en rijkdommen openende.

De zeeoeveren der Oostkust zijn Zuidwaarts aan over het geheel hoog, en met hooge boomen bedekt, maar Noordwaarts aan lager, met poelen vol mangroves gezoomd, en met een doolhof van eilandjes en koraalriffen bezet. De Blaauwe bergen, die zich 30 mijl achter de volkplanting aan Port Jackson verheffen, zijn een mengsel van dusgenoemde *primitieve* en *secondaire* rotsen; waarin men tot nog toe geenerlei metaal gevonden heeft.

Aan de Oostkust ontlasten er zich slechts weinige rivieren, en geene, die aan de uitgebreidheid des lands evenredig is. De Hawkesbury, dat de groot-

grootste van alle is, valt in Broken baai ten Noorden van Port Jackson, en loopt, offchoon tusſchen hooge oevers vervat, dikwils over, ja heeft ſomwijlen aan haar aangelegde gebouwen en korenschuren weggefleept.

Het luchtſgeſtel is aan en omſtreeks Port Jackson na genoeg hetzelfde, als aan de Kaap de goede hoop. De warmte is er in December op haar hoogſte; de Thermometer rijst er alſdan ſomtjds tot 112°, en het gras vliegt er wel eens van zelf in vlam. Korte tusſchenpoozen van N. W. winden brengen er ſoms voor een korten tijd eene verſtikkende hitte aan, als die van den Scirocco van Sicilie en den Kamſin van Egypte; terwijl er op andere tijden klompen ijs ter lengte van 8 duim als hagel neder vallen. Verſchrikkelijke ſtormen, met donder en blikſem, grijpen er ook wel eens plaats, en in 1801 ontwaarde men er een ſchok van aardbeving. Het luchtſgeſtel is er nogtans zeer gezond; en in Julij en Augustus, als het er winter is, geniet men er eene verſterkende en aangename koelte.

De voornaamſte boomen, welke men in Nieuw Holland, en door dat gansche land henen, ontmoet, zijn de *eucalyptus*, of gomboom, van verſchillende ſoorten, en de *casuarina*, of het *beef wood* der volkplantelingen van Port Jackson. Met uitzondering van eenige ſlechte wortelen, en eenige weinige bezien, ſchijnt de natuur aan dit land geenerlei voedsel uit het plantenrijk geſchonken te hebben; maar men heeft er in de volkplanting al, wat Europa

van

van dien aard verschaft, en veel van tusfchen de Keerkringen, ingevoerd. Met uitzondering van den Nieuw-Hollandschen hond, naderen alle viervoetige dieren er het geflacht der *didelphusen*, en vormt het vel van derzelver buik een zak, waarin zij, bij vrees, of dadelijke vervolging, hunne jongen verbergen. Het grootste dier van dit flag is de *kangaroo*, die 5 voet lang wordt, Een kleiner dier van dit flag is de *kreupelbosch-kangaroo*, die de grootte van eene haas heeft; en de dusgenoemde *kangaroo-rat* is niet grooter, dan eene gewone rat. De *womat* heeft eenige overeenkomst met den beer, en de grootte van den braadspithond. De *tachyglossus* heeft die van den Afrikaanschen egel, en voedt zich op de wijze van den Amerikaanschen miereneter. De tweeflachtige mol, of *ornithorincus*, is een zeer zonderling dier, met de kaken van een viervoetig dier, welke in een eendebek uitloopen. De pooten van dit dier hebben vezende vingers, en zijn van klauwen voorzien; en, daar het wijfje geene mammen heeft, onderstelt men dat het eijeren legt. Het dier is ongeveer 16 duim lang, en onthoudt zich in verschwaterpoelen. De *vliegende oposum* heet dus naar de lange sprongen van boom tot boom, welke dit dier met behulp van het vel doet, dat, aan weerskanten van het lijf, de voor- en achterpooten vereenigt. De Nieuw-Hollandsche hond is van het ras der jakhalzen, en blaft nooit. Schoon hij de Wilden volgt, wordt hij echter nooit regt taan.

De vogels, die bijzonderlijk vermeld behooren te worden, zijn de kazuaris, of *emu*, de *menura superba*, een fazant, die de schoonheden van den paradijsvogel en paauw vereenigt. Men vindt er vele fraaije soorten van het papegaaljengeslacht, en bijzonderlijk de groote witte en de zwarte kakatoe. Watervogels zijn er in menigte, waaronder een reusachtige pelikaan, eenige nieuwe soorten van ganzen en eenden, en de zwarte zwaan, welke men aan den Zuidkant in groote troepen aantreft. De verdere vogelen van dit land zijn de bruine arend, eenige soorten van valken, kraaijen, ijsvogels, trapganzen, duiven van velerlei aard, kraaijen, tureluren, reigers, enz.

Hagedissen en slangen zijn er menigvuldig, en de lucht wordt er door zwermen van gewiekte insecten verdonkerd; inzonderheid is de verscheidenheid van motten er eindeloos.

De bevolking is van het geslacht der Oceaan-Negers. Zij hebben gekroesd, maar geen wollig, haar, platte neuzen, wijde neusgaten, schrikkelijk wijke monden, dikke lippen en holle oogen. Hunne tanden zijn wit en vlak, hunne oogen zeer levendig, huunc onderste ledematen onevenredig dun, ongetwijfeld uit hoofde van hun ellendig voedsel. Sommigen zijn even zwart, als de Guineesche Negers, anderen veel meer koperkleurig. De dikke en in bosfen nederhangende baarden der mans, en de beentjes en rietjes, die zij zich door het kraakbeen van den neus steken, zetten hun een schrikbarend voorkomen

ZEEVAART EN ROOPHANDEL. 83

men bij. De roode en witte klei, waarmee zij hunne aangezichten besmeren, maakt hen niet liefelijk; en zij zalven hun lijf met stinkende traan, waarin het stof derwijze hangen blijft, dat het een korst van vuil maakt, waardoor geen muskiet kan benen boren. Schoon de koude der lucht hen somwijlen schijnt te treffen, hebben zij echter geen denkbeeld van andere kleeding, dan eenige zamengenaaide vellen van honden, of opossums, waarmee alleen de mans hunne schouders bedekken; want de vrouwen loopen gansch naakt. Ook in elk ander opzigt schijnen de Nieuw-Hollanders een volk, dat de alderminste voortgangen in beschaving heeft gemaakt. Het voedsel der kustbewoners bepaalt zich bij de visch, die zij met hunne speren weten te treffen, of die hunne vrouwen met hoek en lijn vangen, en de schelpvischen, die zij bij laag water van de klippen halen. Een doode walvisch, die er soms aandrijft, verschaft hun een gastmaal, en zij verlaten hem nooit, voor dat alles wel afgekloven is. De boschlieden bestaan van de weinige opossums, en andere dieren, welke zij kunnen betrappen, en van wilden honig, hagedissen en wormen.

De hutten zijn er, in den vorm van een oven, uit boomtakken zamengesteld. De stookplaats is voor de opening, en men slaapt achter dezelve in het rond op zijne hurken, met de knie op de knieën, oud en jong, mans en vrouwen door elkanderen. De kanoos zijn er van boombast, die aan de uiteinden samen gebonden, en middenwaarts door

F a

dwaars-

dwarsstokken vaneen gehouden, worden. De wapens bestaan er uit speren, met punten van been of steen, en uit knodsen en boombasten schilden. De bijlen zijn van steen, de vischhoeken van parelschelpen, en de lijnen van den binnenbast van zekere boomen.

De horden bestaan er slechts uit 20 of 30 menschen, en voeren den naam van *gal*. Dus heet die gene, welke zich aan de Botany-baai ophoudt, *Gwea-gal*, daar die baai *Gwea* heet. Veelwijverij is er algemeen, en de wijze, waarop men zich zijne vrouwen aanschaft, onvergelykelyk brutaal. Gevalt een meisje aan een man, dan beloert hij ze, tot dat hij ze eens door niemand van hare horde beschermd vindt; als wanneer hij ze met zijne knods ter aarde velt, en bloedende en flauw naar zijne hut draagt. Hier voltrekt hij het huwelyk, en zij volgt hem daarna als zijne vrouw, zonder het minste denkbeeld van aan eene gestadige herhaling der brutaalste behandeling te ontsnappen.

Tot de zonderlinge gewoonten der Nieuw-Hollanders behoort, dat men de twee voorste gelederen van den kleinen vinger der linkerhand van elke vrouw wegneemt. De eene stam heeft ook het regt van een der voorste tanden uit den mond der jonge lieden van de andere stammen te trekken; en onlangs heeft men in het binnenland vrouwen met slechts een oog aangetroffen, welker ander oog opzettelyk uitgestoken scheen te wezen.

Des Nieuw-Hollanders denkbeelden van eenen
toe-

toekomenden staat bepalen zich bij het geloof, dat hij na zijnen dood naar de wolken wederkeert, van waar hij oorspronkelijk afkomstig denkt te wezen; een denkbeeld, dat men bij de Alforezen van Ceram insgelijks aantreft. De Nieuw-Hollanders zijn slaven van een geweldig bijgeloof, en vrees voor bezwering, tooverij en spoken; alwaarom zij geen graf durven naderen. Zij trekken voortteekens uit vallende sterren, en hebben behoedmiddelen tegen donder en bliksem. Jonge lieden worden begraven, maar krijgslieden boven den middelbaren ouderdom verbrand. Zij hebben de schrikkelijke gewoonte, van zuigelingen met derzelver moeders te begraven, en drijven vaak de vrucht af; een en ander ongetwijfeld, om dat het opvoeden van kinderen hun hoogst bezwaarlijk valt. Desniettegenstaande zijn zij niet geheel van menschelijk gevoel ontbloot. Men heeft er op de graven van vrienden en magen zien schrijven; zij betoonen hoogen eerbied voor den ouderdom, en hebben die onweerstaanbare neiging tot dieverij niet, welke de eilanders van den Grooten Oceaan zoo algemeen kenmerkt (*).

De

(*) Och of er op dit belangrijke landergens eene Roomsche Catholieke volkplanting werd aangelegd, van waar men Jesuiten vermogt af te zenden, om de Wilden te beschaven! Want de zendelingen der Engelschen kunnen in dezer Nieuw Hollandse volkplanting zelve, zoo als straks nader zal blijken, werks genoeg vinden, en zelden intusschen deze nog liever voorbij, en naar het zoo aanlokkelijke Otaheite.

De taal der horden, in de nabijheid der volkplanting, is luidklinkend, en niet onaangenaam voor het gehoor; maar ten Noorden en ten Zuiden spreeken men wederom andere, ook van elkanderen, en van alle bekende taal, verschillende talen.

Slechts een half dozijn dezer Wilden hebben tot dus ver eenige vonken van nijverheid betoond; een derzelven heeft eene plek gronds van vier Acres bebouwd, en de anderen dienen aan boord van de Koloniale schepen.

Na dat Britsch Amerika zich meerendeels van het moederland afscheidde, wist men niet meer, waarheen de veroordeelden te zenden, die niet tot de doodstraf verwezen, of van den Souverein met lijfgenade beschonken, waren, en wier vasthouden in de gevangenhuisen des rijks tegen deszelfs belangen en de menschelijkheid beide even strijdig werd gerekend. Men had in de eerste plaats het oog op de Westkust van Afrika tusfchen Kaap Negro en de Kaap de goede hoop; maar, op aanbeveling van Sir JOSEPH BANKS, bepaalde men zich bij Nieuw Zuid-Wallis, en in 1788 kwam de vloot met de personen, waarmede men de volkplanting wilde stichten, te Botanybaai aan; doch, deze plaats min geschikt bevonden zijnde, koos de Gouverneur PHILIP welhaast Port Jackson, 12 mijl Noordelijker; welke havenkom Kapitein COOK gezien en vermeld, doch niet opgenomen, had; en men bouwde aldaar eene stad van den naam van *Sydney*. Offchoon deze Kolonie in hare eerste kindschheid tegen groote moei-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 37

moelijkheden te worstelen had, welke, zoo uit hare afhankelijkheid van het moederland ten opzichte van allerlei voorraad, als bovenal uit de kwade hebbelijkheden der volkplantelingen, en de geschillen tusschen hare bestuurders, voortsproten; echter heeft de ingeschapene zucht van elken mensch, ter verbetering van zijne omstandigheden, zoo veel kracht, dat de volkplanting, in spijt van allen hinder, alzins toegenomen heeft, en zich zelve, ten opzichte van de noodwendigheden des levens reeds overbodig kan voorzien (*).

De Britsche Nieuw Hollanders bestonden in 1809 uit 9358 zielen, waarvan er meer dan 6000 een ei-

(*) Hier volgt bij den schrijver, ten bewijze, ^{eene} lange lijst van het bebouwde land en vee, dat de volkplanting in 1809 bezat, en van den prijs der voornaamste levensmiddelen in dat jaar. Hij voegt er bij, dat er in 1795 een stier en zes koeljen landwaarts in waren geloopen, en men dezelve eenige jaren later grootelijks vermenigvuldigd wedergevonden, en verboden had, dat de verdere vermenigvuldiging van dat in het wild loopende rundvee gehinderd werd. De prijs van het tamme en andere tot voedsel dienende gedierte en gevogelte, en alle verdere levensmiddelen, is er verder nog grootelijks afgenomen; en men heeft er een eindeloozen overvloed van alles, vooral ook van sterken drank, welks doorgaand misbruik de volkplantelingen meer en meer verpest, en ook de besten in hun midden van levensgenoegens, ja van eigendoms veiligheid, berooft.

eigen bestaan hadden, en de overigen op 'slands kosten gevoed en gekleed werden. In 1811 bezat de kolonie 29 schepen van tusschen de 14 en 186 ton, welke men tot eene aldaar zeer overvloedige vangst van visch, oesters en kreeften, bezigde, en tot den aanvoer van steenkool en koren uit de naburige stichtingen naar Port Jackson, zoo wel als tot eene voordeelige robbenlagerij op de eilanden in de Straat van Bass.

Daar Nieuw Zuid-Wallis tot de landen behoort, over welke het Oktrooi der Engelsche O. I. Compagnie zich uittrekt, mogt er (*) tusschen de volkplanting en het moederland geen bijzondere handel gedreven worden; en een schip, dat zulks bestond, en eene lading traan in Engeland aanbragt, werd van wegens het Bestuur der Compagnie in beslag genomen. De Kolonie vermogt intusschen met Indie en China te handelen; en er komen jaarlijks doorgaans twee of drie schepen van Indische Engelschen te Port Jackson aan, met Indische en Europeesche goederen, waarvoor zij wissels op Engeland ontvangen. De transportschepen, die er Convicten aanbrengen, zijn doorgaans voorts met Engelsche goederen.

(*) Aanvankelijk; dit schijnt ons hier te moeten worden ingevuld, uit hoofde van het volgende; waarbij wij voegen, dat Port Jackson, als ververschplaats voor de Zuidelijke walvischvangers, allerbelangrijkst, ja onontbeerlijk is, voor zoo veel men zich niet naar Hobart op Van Diemensland begeeft.

deren geladen; en er loopen te Port Jackson dikwijls Engelsche en Amerikaansche walvischvangers binnen, die er traan en vellen van de robbenflagers inhandelen. Het eenige verdere handelsartikel bestaat er in het hout der Casuarina, dat door de schrijnwerkers veel gebezigd wordt. In 1811 verschenen er 29 Engelsche en Indische schepen en Walvischvangers te Port Jackson.

Tusschen Kaap York, ten Zuiden der Straat van Torres, en Kaap Flattery, loopt de Oostkust van Nieuw-Holland Z. O. aan; vervolgens tot aan het Magnetische eiland Z. Z. O. Ten Zuiden van Kaap Flattery vindt men de Endeavours rivier, dus naar het schip van Kapitein cook genoemd, die er Alligators en oesters van eene ontzaggenlijke grootte aantrof. Daaromstreeks braadden de Wilden hun voedsel in gaten in den grond. Het Magnetische eiland ontving zijnen naam daarvan, dat de Kompasnaald nabij hetzelfde heen en weder slingerde. Ten Zuiden van hetzelfde rigt zich de kust wederom naar het Z. O. tot aan cook's Grootte inhammen baai (*Great bay of inless*), voor welke er verscheidene eilanden liggen; terwijl de kust tusschen 17° en 23° door eene keten van koraaleilanden, die Kapitein FLINDERS de *Barriereriften* heeft genoemd, tegen de aanvallen der zee gedekt wordt. In Broad Sound rijst het Getijde 30 of 35

voet. Men vindt er op de oevers geen versch water, en op die van Shoal-water baai vond Kapitein PLINDERS hetzelfde enkel in stiltsaande poelen; terwijl hij er voorts puimsteen aangespoeld zag liggen. De oevers der havenkom, waaraan die Zeeman den naam van *Port Bowen* gaf, lagen met eene soort van masthout bedekt.

De Keppel baai van Cook, onder den Keerkring, verdeelt zich in eenige takken, doch is met banken van slijk opgevuld, en hare oevers bestaan uit moerassen vol mangroves. Zij heeft langs een kanaal, dat het land van Cooks Steenboks kaap tot een eiland maakt, gemeenschap met Port Curtis, 5 uur verder ten Zuiden, welke havenkom naakte, en met losse steenen bedekte, oevers heeft, waar men geen ander hout ziet, dan eucalyptus, casuarina en mangroves. De kust blijft Z. O. aan loopen, tot aan het binneneinde van Herveis baai, welker buitenzijde door de Noordwaarts aan loopende Zandigs kaap gevormd wordt. De buitenzijde van deze kaap en de verdere kust loopt vlak Zuidwaarts aan, en omvat welhaast de Glasblazerijen baai, dus naar eenige bergen achter haar genoemd, welke aan glasblazerijen gelijken. In die baai vallen er eenige rivieren, die, in vergelijking met de watergeulen, buiten welke men verder ten Noorden niets aantreft, groot zijn; en men vindt op de oevers dier baai puimsteen. Voorbij Punt Kijkuit (*Look-out*) rigt de kust zich Zuid ten Westen, en bevat zij geene wijkplaats, voor dat men Port Stephens heeft

be-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 91

bereikt, bij welke het grondgebied der Kolonie van Port Jackson, Cumberland County geheeten, een aanvang neemt. Port Stephens, bij de inlanders *Taca-aba*, is vol ondiepten, en slechts voor klein vaartuig geschikt. Port Hunter, bij de inlanders *Tekaaba*, laat kleine Koopvaarders toe, en ontvangt eene rivier. Dezer oevers, en een eiland voor haar, bevatten aderen van steenkool. Hierom voert de rivier den naam van *Coal rivier*, en werd er aan haar in 1805 eene stichting van den naam van Kings-town aangelegd, die de stichtingen verder ten Zuiden van de gezegde brandstof voorziet. Tot deze stichtingen behoort in de eerste plaats die van de Groene bergen, 90 mijl van zee, aan de voorgemelde rivier Hawkesbury, welke tot aan die stichting bevaarbaar is, maar 12 mijl hooger door eene klippenreeks voor de scheepvaart afgesloten wordt. Zij werpt zich in Broken baai; eene groote waterkom, dus naar de verschillende takken geheeten, waarin dezelve zich verdeelt. De gezegde stichting bevat een aantal woningen van hout, en een groot korenpakhuis van gebakken steen.

De voornaamste stichting Sydney-town, aan de in Port Jackson uitkomende Sydney-cove, bestaat uit eenige goede huizen van gehouwen en gebakken steen, die door de Gouvernements beambten en voornaamste vrije volkplantelingen bewoond worden, en uit geplasterde houten huizen voor de lagere klasse. De publieke gebouwen zijn er eene kerk, kazernes voor de bezetting, een gevangenhuis, eene armen-school,

school, eene steenen brug over eene kleine kreek, waarin er een zoetwaterbeekje valt, en het Gouvernementshuis. Aan het binneneinde van Port Jackson heeft Paramatta ook een Gouvernementshuis, eene kerk, kazernen en een gevangenhuis, en voorts eene straat van woonhuizen. De havenkom, waaraan dit een en ander ligt, is uitnemend, bevat meer dan 100 kleine inhammen, loopt verscheidene mijlen ver het land in, en heeft aan weerskanten van den ingang een hoog steil hoofd, doch dwars voor den ingang eene klippenreeks, die intusichen aan weerskanten van zich een vaarwater ter diepte van 4 vadem open laat.

Ten Zuiden van Port Jackson heeft men de kust zeer naauwkeurig opgenomen. Daar ligt Botanybaai, dus door Sir JOSEPH BANKS genoemd, naar de groote verscheidenheid van planten, die men aan haren oever vond. Het is eene groote waterkom, die intusichen derwijze met banken opgevuld is, dat men er geene ankerplaats voor schepen vindt, dan waar zij voor de zeeën blootgesteld liggen. De oevers zijn er ook veelal moerasfig. De George's rivier, die zich er ontlast, en vrij groot is, heeft aan hare oevers eenige landhoeven, welker voortbrengselen men over zee naar Sydney zendt.

Port Hacking, bij de inlanders *Daeban*, is slechts voor klein vaartuig geschikt, en ontvangt eenige beekjes. Shoal (ondiepten) haven is, zoo als haar naam aanduidt, voor schepen van eenige grootte ongeschikt; en Jervis baai ligt, offchoon er diepte

genoeg is, van den zeekant open. Barmouth kreek is eene fraaije kleine haven, doch wordt door eene bank afgesloten, waarop er bij den Vloed slechts 8 voet water staat. Dubbelbaai is de gemakkelijkste aan deze kust, en verschaft aan kleine Koopvaarders een goede luwte.

Bij Howes kaap neemt de kust eensklaps eene Westelijke rigting, en zij loopt, tot aan Wilsons voorgebergte, in de Straat van Bass, ongeveer Z. W. aan. Dit voorgebergte, de Zuidpunt van Nieuw Holland, is een ontzaggelijk groot blok graniet, dat doot eene lage en smalle landrong met den vasten wal vereenigd wordt. Tusschen hetzelfde en Howe's kaap vormt de kust een onafgebroken zandig strand. Aan den anderen kant van het voorgebergte liggen, in de Straat van Bass, de Wester haven en Port Philip, waarvan de eerstgenoemde, door BASS ontdekt, naderhand door BAUDIN opgenomen en bevonden is, in plaats van een eiland, twee te bevatten. Het is eene groote, en zelfs voor zwaargeladene Koopvaarders bruikbare, havenkom. In Port Philip, door den Luitenant GRANT ontdekt, geraakt men door eene wijde baai, welke door dien Engelschen Zeeman naar deszelfs landgenoot KING, en door den gezegden Franschman naar TALLEYRAND (*), werd genoemd; en voorts door
een

(*) BAUDIN was, of geliet zich, onbewust van alle voor hem gedane ontdekking en naamgeving door Engelschen, tusschen Wilsons voorgebergte en Kaap, Ner-

een ingang ter wijde van eene mijl, achter welken Port Philip eene kom van 150 mijl omvangs vormt. De oevers zijn over het geheel tamelijk hoog en zandig, doch met hout, inzonderheid met Casuarina, bezet. Men vindt er intusfchen bijkans nergens zoet water, uitgezonderd in eene kleine rivier, die zich er ontlast; alwaarom men het ontwerp, van er eene vastigheid aan te leggen, heeft laten varen.

Kaap Albany Orway ontving van de Franschen den naam van *Kaap Marengo*, en Kaap Bridgewater dien van *Kaap Montaigne*. Tusschen Kaap
Nor-

Northumberland. De zijne kan intusfchen, als door eene andere voorafgegaan, daaromtrent evenmin gelden, als ten aanzien van al, wat aan de Zuidkust, ten Westen van de door hem dusgenoemde Kapen-Busfon, Lannes en Bernouilli, ligt, en voor zijne verschijning aldaar door Kapitein FLINDERS bezigtigd was, die hem nevens Kaap Bernouilli tegenkwam. Aan de ganfche Zuidkust behooren slechts voornamelijk de drie gezegde Kapen de namen, die BAUDIN hun gaf, te behouden; en het reeds in de *Inleiding*, I Deel, bladz. 212, vermelde vasthouden van Kapitein FLINDERS, door het Franfche Gouvernement op Maartius, heeft niets gebaat, om aan Spencers en S. Vincents haalfen derzelver eerst gegevene, en hierom alleen wettige, namen te ontvreemden. Ten aanzien van het voorheen door Engelschen, noch anderen, bezigtigde deel der Noordwestkust, is daarentegen de Franfche naamgeving allezins van kracht.

Northumberland, een weinig verder ten Westen, en Kaap Jervis, dat de Oostpunt der S. Vincents golf is, kan men aan de kust den naam van *Terre de Bonaparte* niet wel betwisten. Zij bestaat intusfchen uit zandheuvcls, en is vreesfelijk onvruchtbaar; offchoon de Fransche reizigers, uit de menigvuldige rookkolommen, die zij er zagen opgaan, meenden te mogen besluiten, dat er zich aldaar op menige plaats horden van Wilden onthielden. De gezegde golf heeft voor zich het Kangaroo eiland, dat van een aanzienlijke grootte is, van Kangaroos, die er soms 125 pond wegen, overvloeit, veel houtgewas bevat, eenen goeden grond schijnt te hebben, maar van zoet water verstoken is.

Tusfchen S. Vincents golf en die van Spencer werd het groote schiereland, dat ze vaneen scheidt, door de Engelschen naar YORKE, en eenige dagen later door de Franschen naar CAMBACÈRES, genoemd. De laatstgemelde golf loopt 70 uur ver het land in, is tusfchen de 10 en 25 uur wijd, en eindigt in moerasfen vol mangroves. Ten Westen van haar wordt Port Lincoln (Champigny), even binnen haren mond, door een eiland gedeekt. Dezelve is uitnemend goed, bestaat uit drie kommen, heeft hooge en houtrijke oevers, doch geen loopend water, welk gebrek men er intusfchen door het delven van putten kan verhelpen. Nevens Kaap Catastrophe (Le Brun) ligt de kleine Archipel der eilanden van Neptunus (La Place), welken men 10 uur ver kan zien. Voor Anxious (Louis) baai ligt

ligt de Investigators groep. Het grootste eiland, *Flinders*, en bij de Franschen *Josephine*, geheeten, bestaat van onderen uit graniet, en van boven uit krijtsteen. Tusschen beide ligt er eene bedding van zandsteen, die 20 voet dik is. Uit graniet en krijtsteen bestaan insgelijks twee groepen nabij het binnenste der kromming van de Z. W. kust, aan welke FLINDERS den naam van *Bogt van het groote Zuidland* gegeven heeft.

Die gezamenlijke groepen hebben van hem den naam van *Nuyts Archipel* ontvangen, ter eere van den Nederlandschen Zeeman, die ze in 1627, tegelijk met den oever der gezegde kromming verder ten Westen, ontdekte; een oever, dien men hierom reeds voorlang naar hem *Nuytsland* plagt te noemen, en die tot aan 123° O. L. tusschen de 400 en 600 voet hoog, en van zulke zonderlingen aard is, als in het vorige reeds vermeld is geworden (*). Hij schijnt eene lage zandige vlakte, of eene binnenzee, in den rug te hebben, daar men achter hem niets hoogers ziet uitsteken, dan enkel achter zijn Westelijk uiteinde, waar men landwaarts in eenige steile bergen ziet. Hier begint eene eilandenketen, welke Westwaarts aan tot 121° O. L. reikt, en door D'ENTRECASTAUX, die ze het eerste opnam, naar zijn schip, de *Archipel de La Recherche* werd genoemd. De eilanden bestaan er van onderen uit graniet, en uit kwartz en feldspath,

waar-

(*) In de *Aanteekening*, I Deel, bladz. 537.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 97.

waaronder mica gemengd is, van boven uit waterpas liggende beddingen van krijt zonder schelpen. De vaste kust daaromstreeks is laag en zandig, of bestaat uit zandheuvels. Achter de baai, welke **PLINDERS** de Gelukkige (*Lucky*) noemde, ligt er een meer van versch water, dat langs een riviertje met de zee gemeenschap heeft. De kust blijft, tot aan **VANCOUVER's** King George the third's Sound, laag en zandig, met eenige tuschenvakken van naakte bergen, die uit graniet schijnen te bestaan.

De gezegde Sound is eene groote golf, met twee havenkommen. De oevers zijn er regtstandige steilten, of zandheuvels, achter welke er landwaarts in hooge bergen oprijzen, welker witte toppen naar bouwvallen van groote gebouwen zweemen, en onder welke **Mouat Gardner** het voorkomen van een vuurberg heeft. Op eenige der voorgebergten vindt men er, 1000 voet boven de oppervlakte der zee, volkomen koraal, en elders plekken van krijtaarde, graniet, kwartz, en moerassen, welker veen van oker doormengd is.

Het Z. W. gedeelte van Nieuw Holland heet *Leeuwinneland*, naar het Nederlandsche schip *de Leeuwin*, waardoor hetzelfde het eerste werd bezocht. Naar hetzelfde schip wordt de Z. W. punt van Nieuw Holland de *Leeuwinnekaap* genoemd. Ten Noorden van deze ontleent eene baai haren naam van **BAUDINS** schip *le Géographe*. Hare oevers zijn moerasig, met zoute plasfen bezet, en

van zoet water ontbroot. Hieromstreeks schijnen de Wilden geregelde plantadiën van geboomte te hebben aangelegd, die denkelijk tot iets Godsdiensfigs betrekkelijk zijn.

Edels land bevat het midden der Westkust. Hier ontlust zich de voorlang dusgenoemde Zwanen rivier, welke de Francken 20 uur ver opvoeren. Zij bevonden het land omstreeks dezelve alomme laag, van krijtachtige beddingen doorloopen, en met eucalyptussen bezet. Zij hoorden van tusschen het riet der rivier een gedruisch, dat door een groot dier (*) verwekt scheen te worden. Ten Noorden van die rivier is het land tamelijk hoog, zonder zoet water, en met eilanden en rissen bezet, waaronder het eiland Rattemnest en Houtmans Abrolhos. De witte mieren bouwen langs die kust nesten, die aan hutten van Wilden gelijken.

Eendrachts land maakt het Noordelijke gedeelte der Westkust uit, en loopt onder den Keerkring doot, tot aan de N. W. Kaap. Tot hetzelfde behoort de Sharks baai van DAMPIER, met zandige maar houtrijke oevers. DAMPIER zegt, er konijnen met zeer korte voorpooten te hebben gezien, dat zekerlijk kangaroos waren, van welk belangrijk, en veel op de achterpooten loopend, schepfel geen Euro-

(*) Denkelijk zulk een Nijspard, als waarvan DAMPIER, bij zijne straks te vermeldene Heijzenbaai, een gesaante vond.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 39

Europeer toen nog eenig denkbeeld had. De Franfche Natuurkenners namen waar, dat deze kusten met verftekende fchelpen bedekt waren, en er zich aldaar met zulk eene ontzettende fnefheid eene verfteeningskorst vormde, dat zelfs de uitwerpfels der dieren daarmede omkleed werden. Peron's fchiet-eiland verdeelt Shark's baai in twee golven, die beide goede reedes, maar geen verscht water, hebben.

De Witt's land omvat het gansche N. W. deel van Nieuw Holland, dat nog het minst bekende is. De punten, die DAMPIER zag, bestaan uit duinen, met dennen (denkelyk casuarina), en geest zoet water. De Wilken, bemerkte men, misten twee der voorfte tanden. De Murats Kaap der Franfchen is de Willems Kaap der Nederlanders, en heeft ten Zuiden van zich eene kleine rivier, en ten Noorden eene golf, ter wydte van 20 uur, met eenige eilanden. Kaap Poivre, Kaap Malouet en Kaap Dupuy, op $20\frac{1}{2}^{\circ}$ Z. Br., vormen een groot voorgebergte, tusfchen hetwelke en het Rottemarijn eiland, dat tot Dampiers Archipel behoort, de kust nog gansch onbezigtigd is (*). Tusfchen 116° en 120° O. L. loopt zij regt uit,

(*) Zeer onlangs heeft de Britfche Luitenant KIRBY niet slechts die kust opgenomen, maar ook bevonden, dat het gezegde voorgebergte, met het land achter hetzelfde, een eiland is.

en heeft zij weinig hoogte. Voor haar ligt er aldaar de Archipel Forrestière, van welken een eiland, *Depuch* genoemd, uit bafalkuilen zamengesteld is. De banken van den Géographe strekken zich wijd uit, en het eiland Bedout ligt 20 uur van het vaste land.

Omstreeks 121° is er eene opening, 26 uur wijd, en van aard nog onbekend. Van hier loopt de kust N. W. en Noord aan. Men weet nog niet, of Kaap Missiesly op $19^{\circ} 12'$ Z. Br. en Kaap Villaret op $18^{\circ} 29'$, op een eiland of op het vaste land liggen. Van Kaap Huygens af rigt zich de kust Noordwaarts. Nabij die Kaap, welke op $27^{\circ} 38'$ ligt, vindt men het aanmerkelijk groote Gantheaume's eiland. Kaap Bartholet, op $17^{\circ} 10'$, heeft ten Noorden van zich eene onbekende opening, voor welke Lacepede's en Carnots eilanden liggen. Van Kaap Borda tot Kaap Rhulière op $23^{\circ} 52'$ loopt de kust N. O. aan, zonder eenigen schijn van opening. Nevens haar ligt het eiland Adele, op $15^{\circ} 27'$, en iets verder de Archipel Bonaparte, van het onvruchtbaarste en ongeregelde voorkomen, als of er van den hemel bergen op andere bergen waren nedergevallen, welker witte toppen koepels of groote teerlingen vormen. Bewoners vindt men er niet.

Van Kaap Rhulière tot Van Diemens Kaap op $21^{\circ} 12'$ vormt de kust eene groote golf, en De Witt's land eindigt bij de laatstgenoemde Kaap;

en

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 201

en Arnheims land, dus naar een Nederlandsch schip genoemd, en tot aan de Golf van Carpentaria reikende, neemt er een aanvang. Hetzelfde omvat welhaast Van Diemens baai, waar de zee van tijd tot tijd een lichtend voorkomen wordt gezegd te hebben, en van waar dat verschijnsel zich waarschijnlijk over de zee van Banda verspreidt, waar wij reeds gezien hebben dat het plaats grijpt. Verder ten Oosten vindt men op de Nederlandsche Kaarten eene baai, in welke de rivier Speult valt, en voor welke het Krokodillen eiland ligt.

De Golf van Carpentaria ontvangt op de oude Nederlandsche Kaarten zoo vele rivieren, dat men gemeenlijk rekende, dat bijkans al het versch water van Nieuw Holland in haar uitliep; maar Kapitein FLINDERS, die haar geheel heeft rondgezeild, bevond, dat geene der onderstelde rivieren eenig aanwezig had, en versch water aan de oevers der golf haast nog zeldzamer is, dan aan de Oostkust. De Westkust der Golf is tamelijk hoog, en er liggen langs dezelve eilanden van aanzienlijke grootte; terwijl de Oostkust eene aansenschakeling van lage zandige oevers is, en geenlei eiland nevens zich heeft. Het geboomte bestaat er voornamelijk uit eucalyptus en casuarina.

De eerste aanmerkelijke baai aan de Westkust der Golf is de Arnheims baai, voor welke de Westsels en Engelsche Compagnie's eilanden liggen,

geet onvruchtbare bergen, maar valletjen, die door
beken bewaterd worden, en wilde marskruisnoten-
boomen en koolpalmen bevatten. Hier komen er
Maleische prauwen van Timor en Celebes tre-
pang vischen. Het Groote eiland ligt voor Lini-
mens bogt. Op Sir Edward Pellews eilanden,
verder ten Zaiden, vindt men koolpalmen en kink-
eroos in overvloed; en Wellesleys eilanden in
het binnenste der golf worden door eene talloze
menigte van geene schildpadden bezocht.

Van hier Noordwaarts aan langs de Oostkust
der Golf heuen houdende, vindt men, dat Kaap
Koorweer en Kaap Perit zeer onbeduidende kustuit-
puilingen zijn, en voortts niets noemenswaardigs (*).
De Wilken, die Kapitein FLINDERS in kleinen
getale op de oevers der Golf zag, verschilden in
geenerlei opzigt van die van Port Jackson, dan
dat zij twee van de voorste tanden der bovenkaak
misten, en befneden waren; een zonderling verschijn-
tel, ten zij men onderstelle, dat zij dat gebruik
van de Maleische Mohammedanen, die de Golf
bezoeken, geleerd hebben; het gene niet waarschijn-
lijk is. De kanoes bestaan er uit stroken van
boom-

(*) Dan het Prins van Wallis eiland, even buiten
de Golf, en den loop der Getijden in dezelve, over
welk een en ander Kapitein FLINDERS *Ontdekkingsreis*
allezins verdient te worden gelezen.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 109

boombast, die met de kanten over elkanderen heen liggen, en zamengenaaid zijn.

Nevens de Westkust van Nieuw Holland zijn er eenige gevaarlijke plaatsen, welker eigenlijke ligging intuschen nog onbekend is; zoo als de Tryal klippen, op tuschen de $19\frac{1}{2}^{\circ}$ en 21° Z. Br., en Cloates eiland, op ongeveer 22° . Tuschen Timor en Nieuw Holland is er op ongeveer 14° Z. Br. en 122° O. L. een gevaarlijk rif.

VAN DIEMENS LAND EN NIEUW ZEELAND, MET NOG EENIGE ANDERE ZUIDELIJKE EILANDEN.

Nieuw Holland en Van Diemensland hebben tusschen zich de Straat van Basf, die 30 uur wijd is, en in haren Oostelijken ingang eene naar cooks reisgenoot FURNEAUX genoemde eilandengroep heeft. Tusschen deze en Van Diemensland is er een doortogt van den naam van de Straat van Banks. De gezegde eilanden bestaan uit een dicht kwartz. Zij brengen eucalyptussen en andere boomen voort, en vloeijen over van kangaroos en zeehonden; ook vindt men er den womat.

In den Westelijken ingang der Straat van Basf liggen Kings en Hunters eilanden. Het eerste is van eene aanzienlijke grootte, en wordt door Robben-slagers van Port Jackson sterk bezocht. De overige eilanden in de Straat zijn naakte rotsen.

Van Diemensland is van het Oosten naar het Westen 75 uur lang, en 60 uur breed. Het bevat eene schoone afwisseling van bergen en valleijen, en wordt door rivieren en meeren wel bewaterd. Verscheidene voorgebergten, vooral ten Zuiden, bestaan

ZEEMANS AARDRIJKSKUNDE. 205

staan uit basaltzuilen; terwijl de bergen voornamelijk krijt en schelpen, en sommige aan hunne zijden ook kooladeren, bevatten. Zij zijn over het geheel met bosschen van hoog geboomte bedekt, waaronder de eucalyptusfen de bovenhand hebben, en tot eene ontzaggenlijke hoogte groeijen. De kangaroos wroeten hier in de aarde, als de konijnen; er is op de naburige eilandjes een overvloed van zeehonden, en de baaijen zijn vol van zwarte zwanen, wilde ganzen en eenden. De lucht is er, zoo als men verwachten mag, kouder, dan die van Nieuw Zuid-Wallis. De bergtoppen blijven er lang met sneeuw bedekt. Desniettegenstaande brengen de N. W. winden er dezelfde brandende hitte aan, als te Port Jackson.

Volgens de Fransche Zeelieden verschillen de Van Diemenslanders ganschelijk van de Nieuw-Hollanders, en komen zij met de Nieuw-Caledoniërs sterk overeen. Hun haar is wollig, en hun vel uit den aard niet zeer zwart; doch men maakt het zwarter, door het met houtskoolgruis te wrijven. Eenigen hunner hadden zich getatouëerd, en hun hoofdhaar met oker gepoederd. Zij loopen gansch naakt en zijn in alle opzigten even wild, als de Nieuw-Hollanders (*).

De

(*) Ja, volgens STUARTS *Mensch*, haast nog dommer en diertijker, veelal in holle boomen wonende, en zich voornamelijk met schelpdieren voedende. Zij schijnen voorts eenigzins zachter van aard, dan hunne naburen.

De Noordkust van Van Diemenland is over het geheel maakt en onbewoonbaar; doch de omstreken van Port Dalrymple zijn met fraaie bosschen en welig gras bedekt. Er ontlast zich in die havenkom eene aanzienlijke rivier, de *Tamar* geheten, welke door twee andere van den naam van *Noord* en *Zuider Esk* gevormd wordt. De rivier gelijkt aan eene aaneenschakeling van meeren, en heeft aan weerskanten van zich bergen, die hier dan eens naderen, dan eens wederom wijken. Zij is tot aan den samenloop der beide Eskën, waar men eene volkplanting van den naam van *Launceston* aangelegd heeft, voor schepen van 100 ton bevaarbaar. Eenige openingen aan de Westkust schijnen riviermonden te zijn, doch men heeft daarnaar nog geen onderzoek gedaan.

Aan de Zuidkust ontlast de rivier Derwent zich in de Stormbaai van TASMAN. Aan die rivier heeft men in 1804 de volkplanting van Hobart aangelegd; tusfchen welke en Launceston aan de Tamar er midden door het eiland henen eene geentefchap te lande geopend is geworden.

In 1774 ontdekte Kapitein COOK, 1000 mijl ten Oosten van Nieuw Holland, een eiland, dat hij *Norfolk* noemde. Hetzelve was toen onbewoond; maar, daar de grond er vruchtbaar was, zond men er in 1788 van Port Jackson eene kleine volkplanting. Het was met hooge boomen van de dennenfoort bedekt. Kroipende wijngaarden vulden de tusfchenruimtes aan; en er was aldaar een overvloed

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 107

vloed van Nieuw Zeelandisch vls. Het houtgewas werd er bijkans alomte geveld; en het land, behouwd zijnde, bragt tarwe, suikerriet, en al de vruchten en gewassen voort, welker zaden, enz. van Port Jackson derwaarts gevoerd werden; maar, ~~voor~~ het eiland geene havens noch zelfs eene veilige landingsplaats had, van koraalriffen, waarop et eene geweldige branding ging, omgeven was, en weinig nut aan Port Jackson toebragt, werd het in 1805 verlaten.

Lord Howe's eiland, dat de Luitenant BALL ontdekte, heeft ongeveer 3 uur in den omvang, en verheft zich aan de Z. O. zijde tot twee bergen, die 20 uur ver gezien kunnen worden. Men vond er veel puimsteen, en geen zoet water. Het plantgewas bestaat er uit koolpalmen, mangroves, bamboezen, en eenige kleine planten. Men vindt er groote duiven, papegaafsen, en andere landvogels; en het eiland ontvangt veel bezoek van groene schildpadden. Men kan er aan de Z. W. zijde binnen een tijf ankeren en aan land geraken. Er verheft zich 3 uur van de Z. O. zijde in zee eene kegelvormige klip, *Balls piramide* geheten, in welker nabuurschap er meer andere klippen verspreid liggen. Het Charles Middletons eiland van SHORTLAND is van het N. N. W. naar het Z. Z. O. 6 uur lang en rijst tot een hoogen piek op. Er ligt 30 uur ten Z. W. van dit eiland eene wijd uitgebreide droogte.

Nieuw

Nieuw Zeeland, werd in 1642 door *TASMAN* het eerste ontdekt; doch deszelfs aanwysingen bepaalden zich tot een klein gedeelte der N. W. kust; en geen andere Europeaan bezocht dit land voor 1769, toen *SURVILLE* aan deszelfs Oostkust in Port Lauriston ankerde. Aan Kapitein *COOK* hebben wij te danken, dat wij weten, dat Nieuw Zeeland uit twee eilanden bestaat, die door ~~eene~~ Straat, welke zijnen naam voert, vaneen gescheiden worden. Die Straat is 5 uur wijd. Het Noordelijkste eiland, dat bij de inboorlingen *Tiaki-Poan-mou* heet, is 190 uur lang, en het Zuidelijkste, *Elabetanomave* geheeten, 100 uur. Elk eiland is tusfchen de 10 en 60 uur breed, en beide gemmenlijk hebben na genoeg de uitgestrektheid van Grootbritannienje.

Er loopt door beide eilanden henen ~~eene~~ bergrugs, welker hoogste top, door *COOK* *Mont Egmont* geheeten, steeds met sneeuw bedekt is; en hierom geacht wordt 14,000 voet hoog te zijn. Nabij de Straat van *COOK* bevond men, dat de grondsteen der bergen uit waterpas liggende beddingen van zandsteen bestond, waardoor er eveneens gerigte aderen van kwartz henen liepen. Overigens waren de rotfen van marmer, jaspis, graniet, met zwarte mica en witte kwartz, en vulkanische zelfftandigheden, als basalten, puimsteen, vulkanisch glas, enz. Gestadige aardbevingen duiden er het bestaan van inwendig vuur ook aan. De eenige blijken

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 109

ken van het aanwĳzen van metalen zijn er een ijzer-ertſig oker, en de groene jaspis, of ſlangenſteen, waaruit de inwoners hunne wapens en hun timmergereedſchap vervaardigen.

De lucht is op deze eilanden gematigd en aangenaam. De Thermometer rees in Februarij, die er aan onzen Augustus beantwoordt, in Queen Charlottes Sound niet hooger, dan 66°, en in Junij, die in koude aan onzen December gelijk ſtaat, daalde hij niet lager, dan 48°. N. W. winden heerſchen er het meeste, en zijn er doorgaans van ſchoon weder verzeld: daarentegen gaan Z. O. en Z. W. winden er met régen en wind gepaard.

Uit de bergen van Nieuw Zeeland komen er eene menigte van bronnen en beken voort, die zich tot groote ſtroomen verenigen, welke van de bergen afrollen, en vaak grootſche watervallen vormen, waaronder er een, in Dusky baai, 30 voet breed is, en van eene hoogte van 900 voet naar beneden ſtort. Deze overvloed van water voedt er een welig plantgewas. De bergen van beide eilanden zijn met hooge boomen bedekt, voornamelijk van twee ſoorten, waarvan de eene tot eene ontzaggelijke hoogte groeit, en aan den esdoorn gelijk, terwijl de andere eene tot masten geſchikte ſoort van dennen is.

Nabij de kſt vindt men er menigerlei ander geboente, waarvan twee ſoorten vruchten ter grootte van pruimen dragen, die door de eilanders gegeten wor-

worden; en er werden aldaar door Kapitein coot ongeveer 400 voorheen onbekende plantsoorten opgezameld, waaronder het Nieuw Zeelandische vlas (*phormium tenax*), en eene heester, welke bladeren de Chineesche thee volkomenlijk kunnen vervangen. De bewoners van het Noordelijke eiland telt zoete potatoes, yams, kahlbasfen, en eene soort van yaren, waarvan men den wortel eet. Wilde sellerij, kers, en andere tegen het scheurbuik dienstige planten, zijn er overvloedig; en de gewone brandnetel en nachtschade bereiken er de grootte van heesters.

De eenige viervoetige dieren, die men op de eilanden vond, toen cook ze bezocht, waren ratten, en tamme honden, die aan vossen geleken. Er is aldaar eene groote verscheidenheid van landvogels, inzonderheid van het papégaaljen geslacht, en voorts groote woudduiven in menigte; even als koekoeken, en spótvogels, die er allerlei klanken in de boschen doen hooren, snippen, pluvieren, enz. De watervogels bestaan er uit groote penguins, zeeeksters, meeuwen, wilde eenden, reigers, enz.

Visch is er in overvloed, inzonderheid mulius, olifantvisch, tongen, botten, zilverbrasems, paffagen, koolvisch, kleine makreel, en in de rivieren elst, enz. De mossels vallen er groot, de oesters klein; men heeft er steurkrabben, enz. benevens hagedisfen, en, zoo als de eilanders verhalen, slangen van eene ontzaglijke grootte. Insekten zijn

er

ZEEVAART EN HOOPHANDEL. III

er menigvuldig; de voornaamste soorten zijn sprinkhanen, botervliegen, zandvliegen, zwarte mieren, enz.

De Nieuw Zeelanders zijn van het Polynesiſche menſchengeflacht, en donkerbruin van kleur, met eene geelachtige of olijkleurige tint. Hunne gelaats-trekken loopen zeer uiteen, maar over het geheel zijn zij rond van aangezicht, hebben zij volle, doch geene dikke, lippen, breede witte en effene tanden, groote oogen vol beweging, dik en ongekroesd zwart hoofdhaar, dat gemeenlijk van achteren kort afgeſneden, en overigens op den kruin van het hoofd te zamen gebonden, wordt. De vrouwen zijn over het geheel kleiner, dan de mans, maar onderſcheiden zich weinig door bevalligheid van leest of gedaante.

Beide ſekſen zijn eveneens gekleed, en wel in een ſtuk lijnwaad, ter lengte van 5 voet, en ter breedte van 4 voet, dat zij van hun vlas vervaardigen. Zij halen daarvan twee hoeken over de ſchouders, en maken ze op de borst vaſt aan de zijden, die zij onder de armen door halen, en waarover er op den buik een gordel van matten gaat. Het bovenkleed is eene mat, die van de ſchouders tot de hieken reikt. Hunne hoofden verſieren zij met vederen, of kammen van hout, of been, die met paarlemoer ingelegd zijn. In de ooren hangen zij stukjes jaspis, lapjes doek, ſnoeren, enz. Hunne neuzen zijn ook doorhoord, en worden ſoms met verfier-

fierfiten behangen. Zij dragen lange baarden, doch hebben gaarne, dat men ze affchere. Sommigen zijn op het aangezicht getatouceerd, en de vrouwen zijn het op de kin of lippen. Beide fexfen fchilderen zich de aangezigten rood. De vrouwen dragen halsfnoeren van haaijntanden, beentjes, enz.

Zij leven in horden van 40 of 50 menfchen, welker bijeen fttaande hutten, in vergelyking met die der Nieuw Hollanders, paleizen zijn. Dezelve zijn gemeenlyk 15 voet lang, 7 voet breed, 4 voet hoog, en uit palen en biezen zamengefteld. Eene groep van zulke hutten heet er eene *hippa*, en ftaat gemeenlyk op eene hoogte, die bezwaarlyk te gemaaken is. Het huisraad beftaat uit eenige mandjes of zakken, die het vifchtuig en andere fnuiftertijen bevatten. Vifchvangst met netten, of hoek en lijn, is het voornaamfte beftaanmiddel der eilanders. Hunne vifchhoeken zijn van hout, of been, en zeer lomp gemaakt, maar hunne lijnen en netten uitnemend. Hunne kanoos zijn wel gebouwd, en van planken, die met de einden op elkanderen nederkomen; over de naden heenen liggen er van buiten fmalle ftroken, om lekkaadje te weren, en alles is met fterk teenwerk wel verbonden. Sommige kanoos zijn 50 voet lang, en breed genoeg, om zonder uitlegger te zeilen; maar de fmallere hebben er gemeenlyk een, of zijn soms twee aan twee zamen vereenigd. Zij kunnen tuffchen de 5 en 30 man voeren. Hunne fchepriemen zijn 5 voet lang; hunne

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 113

de zeilen van matten; en driehoekig; de breedste zijde van den driehoek, welken zij vormen, wordt bovenwaarts gerigt.

Visch en vleesch braden zij; want van koken hebben zij geen denkbeeld. Zij gebruiken twee soorten van varenwortel in plaats van brood. Schelpvisch wordt er ook veel gegeten. Penguins en andere zeevogels wisselen het gewone voedsel nu en dan af. Honden worden er veel gemest, om gegeten te worden. Bovenal houden zij van zeehondenfpek en stinkende traan; en zij zijn in het eten even morsig, als op hun lijf.

Hun timmergereedschap is van steen, en heeft na genoeg den vorm van onze timmermans bijlen, beitels en gudsen. Zij gebruiken schelpen, vuursteen en jaspischerven, als messen; en haaijntanden dienen hun als boren.

De Nieuw Zeelanders zijn, bij de minste veronijking of belediging, aanstonds in het harnas; en even bloeddorstig, als verraderlijk; zoo als zij zich meermalen wreedelijk betoond hebben; bij een schrikkelijk vermoorden van Europeanen, die niet op hunne hoede waren, en zich op de schijnbare vriendelijkheid der Wtlden vertieten.

Het bestuur schijnt er eene erfelijke Aristocratie te wezen, en de Opperhoofden gaan ter aanzien der krijgverrigtingen met de Oudsten te rade. Het volk schijnt in drie rangen, van priesters, krijgslieden en gemeene volkje, verdeeld.

De wapens bestaan er uit speren, knodsen, helle-

baarden en speeren. De speeren zijn tuschen de 5 en 30 voet lang, en van hard hout. De knodden zijn van hout, jaspis, of de beenderen van eenig zeedier, 18 duim lang, zeer zwaar, en het voornaamste wapentuig der eilanders. De hellebaard is 5 of 6 voet lang. Voor den aanvang van een gevecht, vereenigen zij zich tot een kriegszang, die hen genoegzaam razend maakt.

Zij betreuren het verlies van hunne vrienden met klagzangen, en kerven daarbij hunne aangezichten met schelpen; voorts snijden zij uit kleine stukjes jaspis beeldjes, die eenigzins naar een menschelijke gedaante zweemen, en door hen, tot gedachtenis der overledenen, aan den hals gedragen worden.

De kinderen worden vroegtijdig tot al de bedrijven der vaders opgeleid. Hunne voornaamste verlustiging is het bezingen der daden van hunne voorouders, en dat van andere onderwerpen; en zij blasen daarbij door een hunner neusgaten op een fluit.

De taal van Nieuw-Zeeland is een tongval van de algemeene Polynesische taal, en verschilt slechts weinig van die der Societeits-eilanden.

De onderscheidene horden der Nieuw-Zeelanders, schijnen in gestadige vrees voor elkanderen te leven. Weinige der horden achten zich niet door eenige andere horde beledigd, en loeren niet steeds op gelegenheid tot wederwraak, welke zij, hoe lang die gelegenheid ook achterblijven moge, nooit uit het oog verliezen. Zij sluipen bij nacht naar den vijand, en vinden zij hem niet op zijne hoede, dat ingeschen

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 115

ſchen zelden het geval is, dan dooden zij alles, zonder onderscheid van ſekſe of ouderdom. Dit volvoerd hebbende, eten zij op de eigene plaats van het vleesch der dooden, of ſlepen zij zoo vele lijken, als zij kunnen, naar hunne eigene hipps, en vergaſten ſich daar op dezelfde, met een beſtachtige woede, welker beſchrijving den lezer zou doen ſidderen. Worden zij ontdekt, eer zij hun bloedig voornemen ten uitvoer kunnen brengen, dan ſlaipen zij wederom weg, en worden ſomtijds door hanne wederpartij vervolgd en aangevallen. Het geven van kwartier aan gevangenen komt niet bij hen op, en de overwonnen kunnen hun leven ſlechts door de vlugt redden. Deze beſtendige ſtaat van oorlog, en de vernielende wijze, waarop men er krijg voert, brengt zulk eene ſterke hebbelijkheid voort van op zijne hoede te zijn, dat men een Nieuw Zeelander bij dag en nacht beide zelden acht- en zorgeloos vinden zal; en waarlijk kan niemand ſterker redenen hebben, om onafgebroken waakzaam te blijven; want het behoud van ligchaam en ziel beide wordt door den Nieuw-Zeelander daarvan gerekend af te hangen; en hij gelooft dat de ziel der gene, wier vleesch door hunne vjanden gegeven worde, tot een eeuw'g vuur verwezen wordt; terwijl de zielen van anderen, wier ligchamen men nog in tijds aan den vijand ontrukkt, of die eenen natuurlijken dood ſterven, naar de woonplaats der Goden opſtijen. De doode ligchamen hunner vrienden begraven zij, naar

die van hunne vijanden, als zij er eens te vele hebben, om op te eten, werpen zij in zee.

Plaatsen voor eenigen eeredienst hebben zij niet; ja zij komen tot gemeenerlei eeredienst bijeen, maar hunne priesters bidden voor hun tijdelijk geluk.

Veelwijverij is onder hen in zwang, en het is niet ongemeen, dat een Nieuw-Zeelandster twee of drie zusters te gelijk tot vrouwen heeft. De meisjes zijn er zeer vroeg huwbaar, en een meisje, dat geen man erlangt, is er hoogst ongelukkig, kan zich bezwaarlijk levensonderhoud verschaffen, en ontbeert een beschermers, die er onontbeerlijk is. Schoon de vrouwen van Nieuw-Zeeland met hare gunsten niet karig zijn, is de ongebondenheid er echter in geenen deele zoo tengelloos, als op Otaheite.

De plaatselijke beschrijving van Nieuw-Zeeland heeft voor den Lezer over het algemeen niets belangrijks. Naast aan de Noordkaap van het Noorder eiland ligt de Estlands baai, met schilderachtige oevers; voorts Plenty baai, dus naar de vruchtbaarheid van het daaraan palende land genoemd. Daarentegen ontleent Poverty baai haren naam van hare onvruchtbare oevers; en op deze volgen Hawke's baai en Queen Charlotte's Sound. Dusky baai aan het Z. W. einde des Zuider-eilands, en Port Molyneux aan het Z. O. einde, zijn veilige havens.

Op eenen aanmerkelijken afstand van de Oostkust van Nieuw-Zeeland, ligt er een aan hetzelfde evenwijd-

wijdige eilandenketen. Van dezelve werd het voor-
naamste en Noordelijkste eiland door Kapitein BROUGH-
TON ontdekt, en *Chatham* genoemd. Het is 12
uur lang, en rijst trapswijze uit zee: op tot bergen,
die een aangenaam voorkomen hebben, en met ge-
boomte bezet zijn. De bevolking schijnt van het-
zelfde menschengeslacht, als die van Nieuw Zeeland.
De verdere eilanden van die keten zijn Bounty, Bris-
tol, en *Penantipodes*, dus genoemd, om dat het
bijkans regt onder Londen ligt.

Ten Zuiden van Nieuw Zeeland liggen Lord
Aucklands eilanden en meer andere, welke het
overblijfsel van eene Zuidelijke voortzetting der
Nieuw Zeelandsche bergketen schijnen te wezen.
Dezelve hebben, eenige graden ten Westen van
zich, eenige eilandjes en klippen van den naam van
Bischof en Klerken, enz. Verder ten Westen
werd de Zuider Oceaen, op die hoogte van boven
de 50° Z. Br., tot aan ROUVET's Kaap Circoncision,
bijkans door niemand, dan den enkelen COOK, be-
ploegd.

Deze vond intusschen het laatstgenoemde land
evenmin weder, als de kort voor hem daartoe afge-
zondene BERGUELEN. De verlangde wederopspo-
ring van dat land viel den Britschen Koopvaardij-
kapitein LINDSAY in 1808 toevallig te beurt. De-
zelve bevond, dat het op 54° 15' Z. Br. en 6° 14'
O. L. lag, en van het Oosten naar het Westen 5
mijl lang was. De Westpunt, waarop de gezegde
naam eigenlijk past, is zeer hoog en steil, en met

sneeuw bedekt; de Oostpunt is laag. Het eiland was in October van drijfs omgeven.

Tuschen de 40° en 50° liggen, ruim 30° Oostelijker, de Prins Edward's eilanden, welke MARION DUFRESNE in 1772 ontdekte, en aan welke Kapitein COOK in 1776 den naam van Z. M. vierden zoon gaf. Deelve zijn twee in getale, en liggen 5 uur van elkanderen. Het Zuidelijkste en grootste heeft 15 uur omvangs, en het Noordelijkste 9 uur. Aan den Z. O. kant zijn beide vrij laag, maar overal elders bergachtig, en uitermaten dor en onvruchtbaar. In December, dat hier het midden van den zomer is, zijn de toppen der bergen er nog met sneeuw bedekt. Er is op de eilanden geen schijn van boom of struik, maar het lage land is er met mos, of zulk gras, als dat der Falklands eilanden, bedekt. Elk eiland heeft ten Noorden van zich eene op zich zelve liggende klip, en zij schijnen nergens eene luwe ankerplaats op te leveren. Het Zuider eiland ligt op $46^{\circ} 52'$ Z. Br. en $37^{\circ} 47'$ O. L.

Wederom ongeveer 10° Oostelijker liggen, op $48^{\circ} 5'$ Z. Br., de Marions eilanden, of *Îles desertes*, ook door MARION ontdekt, en 4 in getale, maar twee en twee bij elkanderen, met eene tusschenruimte van 3° tusschen het Westelijkste en Oostelijkste paar.

Kerguelens land strekt zich van $48^{\circ} 40'$ Z. Br. tot 50° , en van $63^{\circ} 20'$ tot 70° O. L. uit, en werd in 1772 door den Franschen Zeeman, wiens naam

naam het voert, het eerste ontdekt, en door cook in 1776 nader opgenomen; zonder dat men intus-
schen tot nog toe met zekerheid weet, of het slechts
een, dan of het meer dan een, eiland is. Het
eerste onderstellende, gaf cook aan hetzelfde den
naam van *Désolation*, uit hoofde van deszelfs
vreeselijke onvruchtbaarheid. Het is bergachtig en
en rotsig, en bestaat aan den zeekant over het ge-
heel uit steile klippen, met diepe kloven. Die rot-
sen zijn, even als de grondsteen der bergen, van
donkerblauwe en zeer harde steen, met kwartz ge-
mengd, en de eenige aardgrond, zelfs op de ber-
gen, is een lotter veen, zoo dat bijkans geen tot
dus verre ontdekt land, op de beide halfronden,
zulken schaarschen oogst aan den Natuurkenner aan-
biedt. Het geheele getal van plantsoorten, die men
er vond, bedroeg slechts 16 verscheidenheden, de
mosten daaronder begrepen: De voornaamste wa-
ren, eene kleine plant, aan steenbreke gelijkende,
een klein slag van koolzaadplant, twee soorten van
kers, en grof gras. Landdieren zag men er niet,
maar de oevers waren bedekt met robben, bijzon-
derlijk van het zeebeetengeflacht. Het gevogelte
behoorde gansstheijk tot de soorten van den Zuider
Oceaan. Visch schieen er evenmin overvloedig, als
schelpvisch. Het land heeft eenige goede baaien en
reëdes, waarvan de Robbenlagers thans gebruik
maken. De Getijden zijn er ongeregeld, en rijzen er
tot eene groote hoogte.

Ten Westen en N. W. van Kerguelensland liggen er eenige rotsige eilandjes verspreid, en hetzelfde heeft op een grooten afstand ten N. N. O. van zich S. Paul en Amsterdam, twee eilanden, waarvan het eene 17 uur regt (*) ten Noorden van het andere ligt. Het Zuidelijkste heet op de Engelsche en Fransche kaarten gemeenlijk *Amsterdam*, maar op de Nederlandsche voert het Noordelijkste dien naam, en voormaals voerde het dien van *S. Pieter*, en het paar gevolgelijk dien van *S. Pieter en S. Paul*.

Hoe men de eilanden ook noemen moge, het Zuidelijkste is 8 of 10 mijl lang, en 5 mijl breed, en over het geheel met eenen vruchtbaren teelgrond bedekt, welke Europeesche vruchten en planten vermag voort te brengen. Er groeit intusfchen aldaar nog slechts gras en mos, zonder bosch, of vruchtboomen, hoe ook genoemd. Aan de Oostzijde is er eene zeldzame kom, denkelyk de crater van een ouden vulkaan, en 2 of 3 mijl in den omvang. Deze zelfe wordt door een smallen lagen dijk, ter lengte van 1000 voet, van de zee afgescheiden; en eene ondiepe breuk in dien dijk, ter wijdte van 200 voet, baant den weg voor de Getijden, welke met de snelheid van 3 mijl per uur, de kom uit en in stroomen, en 9 voet rijzen en vallen. Midden in de

(*) Zie de waarneming van den Luitenant *BERTENS*, in de bekende *Verzameling van berigten over sommige onderwerpen der Navigatie* I. deel, blad. 261 en volg.

ZEEVAART EN KOOPHANDELSIAAR

de kom is het 29 vadem diep. Op den dijk zijne er eenige heete bronnen van ziltig en stasachtig water, waarin de Thermometer tot 204° rijst. Van de wederzijdse einden van den dijk af rijzen de boorden der kom rondom dezelfde regtstandig ter hoogte van 700 voet.

Het eiland bevat nog meer andere oude craters, en bij nacht ziet men er flikkeringen van vuur uit de kloven in de hoogere gronden voortkomen. Vischt is er zeer overvloedig, vooral in de kom. De voornaamste soorten zijn klipvisch, groote baars en brasem; met en benevens steurkrab. Men bezoekt dit eiland voornamelijk om der robben wil, die er de oevers bedekken. Behalve de gewone Zuider oceaen vogels, als albatrossen, penguins, enz. vindt men er een klein slag van eenden. De eenige goede ankerplaats is tegenover de kom, op $38^{\circ} 44'$ Z. Br. en $77^{\circ} 53'$ O. L.

Het Noordelijkste eiland (S. Pieter, Amsterdam, of S. Paul) heeft 12 mijl omvangs, is zeer hoog, en vulkanisch van voorkomen. Het heeft, zegt men, een overvloed van versch water, maar geene ankerplaats.

Ten Z. O. van de Kaap de goode hoop staan er op de Kaarten van den Zuider oceaen eenige eilanden en banken opgeteekend, die vast geen aanwezig, of een zeer twijfelachtig, hebben. Hiertoe behoort de Telemachus bank op $38^{\circ} 50'$ Z. Br. en $22^{\circ} 2'$ O. L. geplaatst, doch mischien niet aanwezig; het Slot van Kapelle, eene waarschijnlijk

122. ZEEMANS AARDRIJKSKUNDE.

antwarkige bank, maar van eene ongewisse ligging, tusschen $36\frac{1}{2}$ en 40° Z. Br. De grond, welken men op $37^{\circ} 20'$ Z. Br. en $36^{\circ} 54'$ O. L. gepeld heeft, behoort denkelijk tot deze bank. De eilanden Denis en Masséveeu bestaan denkelijk niet; en de Zeelieden, die ze meenden gezien te hebben, werden denkelijk door ijsellanden, welke op die hoogte van 41° Z. Br. dikwils voorkomen, ontsien gekeld.

EILANDEN AAN EN IN DEN ATLANTISCHEN OCEAAN, TEN ZUIDEN DER KA- NARISCHE.

Ten Westen der onderfelde ligging van de laatstgenoemde twijfelachtige eilanden vindt men, op meer dan 20° afstand, Gough's, of Diego Alvarez, eiland, dat klein, zeer hoog en getand is, slechts eenige struiken bevat, maar eenige verschwaterbeken, en, in eene kleine baai, eene goede landingsplaats heeft. Het wordt door zeehonden, en hierom thans ook door Noordamerikaansche Robbenfegers, sterk bezocht. Het ligt op 40° 19' Z. Br. en 9° 42' O. L.

Daaromstreeks liggen ook de drie eilanden van Tristan d'Acunha, dus naar den Portugees genoemd, die ze het eerste ontdekte. In 1767 gaf een Fransch Zeeman aan de twee kleinste de namen van *Nightingale* en *Inaccessible*, zóo dat alleen het grootste den naam van *Tristan d'Acunha's eiland* behoudt.

Dit laatste is na genoeg vierkant, en 6 mijl lang en breed. De gansche Noordkust bestaat uit 1000 voet

voet hooge rotsige steiltes, uitgezonderd eene plek, waar men een zandigen oever vindt, die eene kleine groenende vallei achter zich heeft. Op dien oever valt er eene beek van eene rotsige steile neder, uit welke men in eene boot geplaatste watervaten vullen kan, zonder ze aan wal te brengen.

Van den top der steiltes, welke de kpet vormen, loopt er eene vlakke hoogte naar het midden des eilands, waar er zich een kegelvormige piek verheft, op welken de sneeuw des winters blijft liggen, en welken men 25 uur ver kan zien, alwaarom men hem 10,000 voet hoog schat.

Aan de Westzijde wordt het land al lager en lager. De valleijen en bergen van mindere hoogte zijn met kreupelbosch bezet, en er groeijen in het hangen der bergen van meerdere hoogte boomen van middelbare grootte. De verdere plantgewassen bestaan er uit sellerij, porselein, kers, enz. en er zijn op het eiland eenige wilde varkens en geiten. De oevers worden door robben van verschillende soorten bezocht, en door albatrossen, penguins, en andere Oceaanvogels. De zee rondom het eiland is met klipwier bedekt. De Getijden zijn er gering, en rijzen er tot 8 of 10 voet. De Kapitein van een Amerikaanschen Robbenfischer heeft het eiland onlangs *formeel* in bezit genomen, om er zijn bedrijf te oefenen.

Inaccessible is hoog genoeg, om 12 of 14 uur ver gezien te worden, en heeft 9 mijl omvangs, en nevens zijne Zuidpunt eene alleen liggende klip.

Nigh-

Nightingale is ongedield van gedarmte, en 7 of 8 mijl in den omvang groot. Het heeft nevens zijne Zuidpunt eenige rotsige eilandjes, en kan 8 uur ver worden gezien.

Sandwich land, of het Zuider Thule, is een eendeloos groote klomp van zwarte rots, welke tusschen 26° 30' en 27° 45' W. L. van 57° 10' tot 59° 30' Z. Br. reikt, met ijsden sneeuw bedekt is, door Cook ontdekt werd, en na hem denkelyk door geen menschelyk wezen op nieuw bezigtigd worden zal.

Het eiland Nieuw- of Zuid-Georgie werd in 1675 door LA MOUÏSE ontdekt, maar destelfs grootte was onbekend, tot dat Cook hetzelfde in 1776 op nieuw bezocht. Het bevat bergen, die hante toppen tot aan de wolken verheffen, en met ijsklompen bedekt zijn, terwijl de valheijen eeuwig vol sneeuw liggen. Het eenige plantgevoel bestaat er uit gras, dat in bossen groeit, en eenige andere kleine planten. De drek van een dier, dat men voor een vos hield, was het eenige spoor van viervoetige dieren; dat men er vond; en men zag er geen landvogel, dan den keestwerk. De lucht is er steeds vol mist, hetgene, met een aantal op zich zelve liggende eilandjes en klippen, den Zeeman er veel geraas doet loopen. Sandwich baai, nabij het midden des lands, ligt op 54° 40' Z. Br. en 36° 12' W. L.

De Falklands eilanden hebben van de Zeelieden, die ze voor en na bezocht hebben, zeer verschillende namen ontvangen. De oudste schijnen die van Se-

bald

balde de Werts eilanden (B), en het *Mississippie eiland van S. Louis*, te zijn. Men hield ze tevens voor het *Popy's land* van COWLEY, en in 1594 noemde Sir RICHARD HAWKINS ze, ter eere van Koningin ELIZABETH, *Virginia en Maagdenland*. In 1639 gaf Kapitein STRONG den naam van *Falklands kanoak* aan de Straat tusschen de twee grootste dier eilanden, die nu door de Engelschen ook naar FALKLAND genoemd worden. In 1706 werden zij door eenige Franschen van St. Malo bezocht, van waar de naam van *Malouines*, en *Malvinas*, die de Franschen en Spanjaarden hun geven. In 1781 werden zij door ROOSEVELT *Zuid-Belgie* genoemd; maar niemand vond zich uitgelokt, om zich er nedder te zetten, voor dat het Fransche Gouvernement ze in 1763 door de vermelde leden van St. Malo in bezit genomen wilde hebben geacht, en BOUGAINVILLE, naderhand uit hoofde van zijne ontdekkingsreis zoo bekend, met eenigen zijner vrienden, te St. Malo twee schepen uitrustte, en voor bijzondere rekening 80 gewezone volkplantelingen uit Acadie, die dit land, bij deszeifs overgawe aan Engeland, verlaten hadden, naar de dusgenoemde *Malouines* woende. Hier bragt men nu uit de Straat van Magellaan gehaald hout aan, ter slichting van woningen; en er werd aldaar een leemen fort opgericht. Men zaaide er Europeesche granen, die er wel voort wilden, en er was geen twijfel aan, of rundvee zou er ook wel tieren. Daar het Spaansche hof intusschen de eilanden opsichte, werd de Fransche slich-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 137

stichting, na twee jaren te hebben bestaan, sloeg de 150 zielen, welke zij toen reeds bevattede, onder vergoeding van alle gemaakte kosten aan de stichters, ontruimd. In 1764 grondten de Engelschen op dezelfde eilanden ook eene stichting te Port Egmont; en deze werd, ondanks alle bedreigingen van den kant van Spanje, tot in 1774 in gebruik, maar, inmiddels nutteloos bevonden zijnde, toen aan Spanje afgestaan; welke mogendheid geen gebruik van de eilanden schijnt te maken; offchoon ALVARO schrijft, dat men tot verbanning gedoemde misdadigers derwaarts zendt.

De eilanden liggen 190 uur van de kust van Patagonie, tuschen 51° en $52\frac{1}{2}^{\circ}$ Z. Br. Drie derzelve zijn van eene aanzienlijke grootte, en deze hebben tevens zich een aantal rotsige eilandjes, alle even onguur en woest, met dorre oeveren en naakte bergen van kalksteen, zonder enig plantgewas, dan heide en gras. Op de lage, groonden bedekt eene veenkorst ter diepte van twee voeten een bedding van steen of leijen. Beziën van twee soorten zijn de eenige boomvruchten, die men er aantreft. De eene soort heeft de grootte der moerbeziën, en de andere die der aalbeziën. Beide worden door kruipende planten voortgebracht.

Wolven en vossen zijn er de eenige viervoetige dierea, en de eerste hebben er de gewoonte van diepe holen voor zich te graven, zoo als de laatste. Zeehonden en zeevogels bezoeken de eilanden in ontelbare menigte.

De

De eigenlijke voordeelen, welke de Falklands eilanden kunnen opleveren, zijn in derzelver voortreffelijke havens en overvloedig loopend water gelegen. Dit laatste bevroest er nooit, en de sneeuw blijft er op de toppen der bergen slechts twee maanden liggen. Hout groeit er wel niet; maar aan brandstof heeft men er echter geen gebrek, daar het veen ze in overvloed oplevert; terwijl er voorts, even als op IJsland, Spitsbergen, enz. veel hout aanspoelt, dat uit de Straat van Magellaan schijnt te komen.

Den N. N. W. van Priltrau d'Acunhas eiland plaatst men het eiland Schomburg, met eenen merkwaardigen plek; maar, ofschoon men voortgeeft, hetzelve nog onlangs te hebben gezien, wordt het door anderen ter plaatse, welke men aan hetzelfde geeft, niet gevonden, en schijnt men ten opzichte van hetzelfde door eene mistbank bedrogen te zijn geworden (*).

Den N. W. der verineende ligplaats van dit eiland vindt men dat van Trinité, en de klippen van Martin Vas. Het eiland ligt op $28^{\circ} 34'$ Z. Br. en $29^{\circ} 9'$ W. L. Het heeft 6 mijl omvangs, is hoog en onafgeplat van grond, en over het geheel naakt; doch het heeft op het Zuideinde eenig geboonte.

(*) Hetzelve werd met name door Kapitein FLINDERS vergeefs gezocht; evenwel wordt het door LAPTE, op de *Mappemonde*, welke hij in 1817 aan den Koning van Frankrijk opdroeg, op ongeveer 31° Z. Br. en 21° W. L. van Parijs geplaatst.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 129

Op de Westzijde ziet men eene ontzaggelijk groote doorboorde rots, en eene andere cilindervormige, welke 850 voet hoog is, en de *Kegel (Ninepin)*, of het *Monument*, genoemd wordt. Aan de Z. O. zijde verheft er zich een berg als een suikerbrood, 1160 voet hoog, en tot aan den top met geboumte beest. Er vormt zich op denzelfden, bij zware regens, een schoone waterval. Aan de Oost- en Z. W. zijden vallen er ook goede beken van de rotsen af; maar, daarvan is er, uit hoofde van de gestadige sterke branding, bezwaarlijk water te krijgen. Er zijn op het eiland wilde zwijnen. Hetzelve werd eenmaal door de Portugezen in bezit genomen, maar wederom verlaten.

Het *Ascension*, dat de Portugezen 100 uur ten Westen van de eigenlijke ligplaats van Trinité ter neder stellen, is denkkelijk geen ander eiland, dan dit laatste; waaromtrent er zulk eene dwaling in de opgave der Lengte door den Evannachstroom veroorzaakt kan worden, welke den Portugeeschen Zeevaar, die dit eiland in 1501 het eerste ontdekte, ligtelijk derwijze om den tuyn geleid kan hebben gehad, daar het tot aan 1776 niet ongemeen was, dat uitgaande Indiesvaarders zich aan de kust van Brazilië bevonden, terwijl zij 10 graden ten Oosten van dezelve rekenden te wezen.

De klippen van Martin Vas liggen $8\frac{1}{2}$ uur ten Oosten van Trinité, en zijn 3 in getale, hoog, steil, ongetuigd, en te zamen 3 mijl in den omvang groot.

Het eiland S. Helena (*) werd in 1501 door JAOA NOVA GALLEGA op S. Helena's dag ontdekt, maar verwaarloosd, tot dat de Engelsen, in 1651, eene onmiddellijke vereringingsplaats voor hunne Indische schepen wenschte te hebben, bezit van hetzelfde namen. Zij behielden het tot in 1672; toen namen de Nederlanders het bij verovering weg, maar het werd in het naastvolgend jaar door de Engelsen hernomen.

Het heeft 27 milj. omvangs, en bevat 30,300 Acres grond. Het bestaat ganschelek uit stille rotsen en hooge bergen, met vulkanische scoriën bedekt, maar romanesk schoone valleijen omvattende. De hoogste bergtop is er de Diana's plek, die 5,692 voer boven de oppervlakte der zee uitsteekt.

De lucht is er droog en zeer gezond, vrij van schiele afwisselingen van droogte en vócht, warmte en koude, en gestadig door een pasaatwind verfrist. Het dondert en blinkt er zeer zelden.

Aan de windzijde van het eiland valt het regnen onmogelijk, uit hoofde van de branding; die onophoudelijk tegen aan klotst. Aan de luvte of Z. O. zijde kan men in eenige kleine baaijen ankeren. De voorhamste baai ligt voor S. James val-

(*) Dat, volgens herhaalde waarnemingen, op de Nederlandfche Kaarten 14° of 15° te Oostelijk ligt. Zie de voorgemeide *Verzameling van Berigten*, I Deel, bladz. 247 en 248.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 29

hi, waar men S. James stad vindt, dat de eenige plaats op het eiland is, welke een aanmerkelijk aantal van bijeen staande huizen bevat. De Lezer kan zich daarvan een denkbeeld vormen, als hij zich zene eironde bast verbeeldt, welke van naakte steile klippen, ter hoogte van 1200 voeten, omringd is. In een diepe kloof tusschen die steiltes ziet hij eenige weinige wit en geel geverfde huizen, en een kerk als de Engelsche dorpskerken. Eenige kokospalmen en andere boomen, die er tusschen de huizen staan, leveren er een weinig groen op, dat bij de roode en donker-grauwe rotsen in het rond zonderling afsteekt.

Verscheidene is op het eiland steeds schaarsch en zeer duur. Een kalkoen geldt er doorgaans twee Guinjes, een gans een Guinée, een eend 8 Schellingen, een hoer van 5 tot 2½ Schelling, varkens, levend gewogen, een Schelling het pond, aardappelen 8 Schellingen het schepel, kool 1½ Schelling het stuk, enz. Daar het eiland geene genoegzame hoeveelheid runderen voeden kan, is er aldaar een schip geplaatst, om runderen van de kust van Afrika te halen; doch die aanvoer vervult de behoefte nog zoo weinig, dat huiswaarts gaande Indische vloeten gemetnlijk al het levende vee van het eiland wegmennen; en de bezetting wordt er slechts op des Konings geboortedag en Kerstdag op verscheidene onthoudt. Derselver gewoon voedsel bestaat uitgenomen gezouten vleesch, uit visch; en deew is er, offchoon men rondom het eiland 70 soor-

ten, en elke soort in overvloed, vangt, nog zeer duur. De gemeenste soorten zijn er bosken, albie eores, en zeker slag van makreel. De albicosa heeft, van zijn menigvuldig gebruik op het eiland, den naam van *S. Helena's rundelousab* ontvangen. Al de Engelsche keukengroentes worden er geteeld, tegelijk met eestige Europeesche en Keetkrings boomvruchten, maar alles te weinig voor het gewaag. Het wild bestaat er uit geiten en konijnen, en tot het gevogelte behoort er de roodpotige patrijs en gemeene fazant.

Men telde er in 1805 slechts 504 blanke inwoners, 329 vrije zwarten en 1231 slaven; boven de burgerlijke beambten en het krijgsvolk, welke laatste er een Regiment Infanterij, en een Korps Artilleristen, bedroeg.

De O. I. Compagnie is eigendommelijke bezitster van den grond, met Souvereine en Wergevende magt. Het opperste uitvoerend bewind berust er bij den Gouverneur, die een Raad heeft, welk uit den Luitenant-Gouverneur, en de oudste burgerlijke beambten, zamengesteld is.

Bij oorlog is deze klip van het meestste gewigt voor Engeland, daar zij eene veilige wijkplaats waar de naar huis keerende Indische schepen oplevert, waar deze de aankomst van konvooi voor de verdere reis afwachten kunnen. Daar er enkel aan de hooft zijde des eilands eene landing ondernomen worden kan, is elke gezinkbare plek aldaar, met

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 133

vestingwerken bezet, en er wordt, het gansche eiland door, de strengste krijgstrucht onderhouden (*).

De jaarlijkse uitgaven der Compagnie op het eiland bedragen tuschen de 40 en 50,000 P. St. De ingezetenen te zamen brengen er aan haar jaarlijks ongeveer 1000 P. St. op; en de monopolie van arak, die zij zich voorbehouden heeft, ongeveer 10,000 P. St. Zij heeft er een groot magazijn, waar de ingezetenen allerlei Europeesche, Indische en Chineesche, koopwaar, tegen slechts 10 per cent boven den inkoopsprijs, erlangen kunnen.

Er kunnen op het eiland ongeveer 7000 Acres lands betaald worden, en dezelve zijn er tot boomgaarden en tuinen aangelegd; daar de tallooze menigte van ratten er het bouwen van graan onmogelijk

(*) Die trucht, en een allernaauwkeurigst toezigt, grijpen er, zoo als een ieder weet, vooral thans plaats, nu het eiland ter bewaring van den gewezen strik van Europa dient. Deszelfs gezin vergroot er thans de bevolking, en men heeft er de bezetting versterkt. Intusschen wordt het eiland, op dat alle ontsnappen voor den gevangenen van Longwood des te onmogelijker, zij moge, en om dat Engeland thans in het volle bezit van de Kaap de goede hoop verkeert, minder door allerlei schepen aangedaan, en provianderen dezen zich er althans minder, dan te voren; niet hooftde waarvan de prijzen der levensmiddelen er thans ook niet meer zoo geweldig hoog zullen zijn, als, volgens de bovenstaande opgave, voor 1805.

lijk maakt. De boomvruchten bestaan er uit: Chia'sappelen, limoenen, vijgen, druiven, bananen, perziken, granaatappelen, citroenen, watermeloenen, en andere. Appelboomen zijn er slechts door eenen ingezetenen aangekweekt, die daarvan jaarlijks 500 P. St. trekt. In den tuin des Gouverneurs staan er eenige weinige kokosboomen en ananaspianen. kruisbezie- en aalbezieboomjes worden er immer groen, zonder vrucht te geven. Het *arum esculentum* wordt er tot voedsel voor de slaven aangekweekt. Schaarschheid van water is er de voorname hindernis voor de uitbreiding der gemeenlijke kweekerijen, maar zou waarschijnlijk verholpen kunnen worden, door het planten van timmerhout op de bergen, welke, met uitzondering van den Diana's piek, gansch naakt zijn, en gevolgelijk de wolken niet verdikken; terwijl er daarentegen des winters zelden een dag voorbij gaat, dat het op den Diana's piek niet regent. De eigendommelijke boomen des eilands zijn gemeenlijk mismak, en het hout ligt an spongiëus. De finerboom hout er het menigvuldigste voor. De Europeesche eik wil er wel voort, en men zou er denkelyk met den Indischen teakboom ook wel slagen. Steekpalm, waarvan 21 door de Engelschen zaad is aangebragt, is er vrij overvloedig, en de eenige boomensoort, welke er brandhout oplevert.

Ascension werd door JACOB GALLEGUA in 1501 het eerste gezigt, en GONZALEZ genoemd. Den tegenwoordigen naam ontving het eiland twee jaren

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 135

later van ALBUQUERQUE, die hetzelfde op zijnen weg naar India aanceed. Het is van het Noorden naar het Zuiden 3 uur lang, 2 uur breed, en met verscheidene spitse bergen bezet. Een derzelve heet bij de Engelschen de *Groene berg*, naar het weinige groen, dat hem bedekt, en voornamelijk wilde porselein is. Hij bestaat uit kalksteen, welke van vulkanisch vuur onaangeroerd is. Overigens is alles er vol van vulkanische stof, en bestaat de grond er uit versteerde lava en puimsteen. Het eiland heeft geene waterbron; want, offchoon de top van den Groenen berg, 2400 voet hoog zijnde, zicht dikwijls in wolken hult, verdikken deze zich er zelden tot regen. De Portugezen hebben geiten op het eiland gebragt; maar dezelve zijn er thans schaarsch en zeer mager. Er is aldaar integendeel eene menigte van ratten en muizen. Schildpadden komen er in Februarij, Maart en April, menigvuldig aan, om eijeren te leggen; dat het eenige is, waarom men het eiland wel eens aandoet. Er is aldaar, in eene effene zandige baai, eene goede ankerplaats, aan de Westzijde des eilands; de branding, welke er gaat, is intusschen somtijds zoo sterk, dat men er met geene booten aan wal kan geraken (*).

S. Mat-

(*) De opgave van de ligging des eilands hierachter op de tafel, wordt door den Schout bij nacht de JONG, met eigene waarnemingen, en die van anderen, bevestigd, en de Nederlandsche kaarten daarom-

S. Matthous, op 4° Z. Br. en 91° W. L. heeft denkelijk geen aanwelen; offchoon het door een Portugees, die hetzelfde zeide ontdekt te hebben, van stuk tot stuk beschreven is geworden.

Een weinig Zuidelijker, en zeer veel Westelijker, dan dat gewaande eiland, ligt, 60 uur van de Brazilische S. Rochuskaap, het eiland van Fernando Noronha, dat 10 mijl lang en 3 mijl breed is, en eene Oostwaarts overhellende piramidale rots op zich heeft. De oever is geheel rotsig, en de sterke branding, welke er gaat, belet er vaak het landen. De beste ankerplaats is aan de Noordzijde, waar een klein eilandje brandhout verschaft. Waer is er op het grootere eilandje weinig, en gedurende het drooge jaarfaizoen ontbreekt het er bijkans geheel, ja er gaan geheele jaren voorbij, zonder dat er aldaar een druppel regen valt. Die droogte is er ongunstig voor het bebouwen van den grond, welke daarvoor anders zeer geschikt is.

Tusfchen December en April komen er vele fchikpadden op het eiland, dat in 1502 door AMERICUS VESPUTIUS ontdekt, maar tot in 1533 verwaarloosd werd. Toen betoonden zich intusfchen de Franschen willens, om er eene vastigheid aan te leggen; tot voorkoming waarvan de Portugezen eenig krijgsvolk van Fernambuco daar henen zonden, en er

for-
 rent verbeterd; In de *Verzameling van berigten over
 eenige onderwerpen der Navigatie*; I. deel, bladz. 255,
 256, vergelyk bladz. 247, 248.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 137

forten aanleiden. Sints plaatfen zij er bannelingen. Behalve het krijgsvolk, dat alle zes maanden afgelést wordt, bestaan de inwoners er uit eenige behoeftige mistyzen en slaven. De ververschingen, die er te bekomen zijn, bestaan uit osfen, schapen, hoenders en vruchten.

Tusfchen dit eiland en het vaste land ligt er, op 3° 18' Z. Br. en 33° 31' W. L., een weinig boven water, een gevaarlijk rif, waarop het O. I. Compagniesfchip *Britannia*, en het Transportsfchip *George*, in 1805 fchipbreuk leden. Hetzelve heeft aan de luwe of Z. W. zijde een zandigen oever, waar men denkelijk met booten kan landen. Er loopt hier een froom, met de fnelheid van 1½ mijl per uur, Westwaarts aan, en het Getijde rijst er 6 voet.

Niet ver van hier, op 0° 55' N. Br. en 29° 14' W. L., verheft zich uit den Oceaen de ruwe klippengroep van S. Paul de Pinedo, of S. Pedro, wit van vogelendrek, en van alle groen, en anker- en landingsplaats, geheel ontbloot.

Nevens de Afrikaanfche Kaap Verd liggen, op een afftand van 115 uur, de daarnaar genoemde Kaap Verdifche eilanden, 10 in getale, benevens eenige kleinere eilandjes en klippen; en tusfchen dit alles en het vaste land van Afrika, wil men, worden er ondiepten van den naam van *Bonetto* en *Pergas banken* gevonden, doch daer aanwezig wordt niet bevestigd. Zij liggen althans niet

ter plaatse, waar men ze want te hebben aangetroffen (*).

De lucht is, op de Kaap Verdifche eilanden heet en niet gezond, en de grond rotlig. Men teelt er intusfchen rijst, maiz, een weinig suiker, katoen en indigo. De uitvoer bestaat er uit suikerzels, gezeuvellen, zout, enz.; de bevolking uit ongeveer 42,000 inwoners, die door eenen Portugefchen Stadhouder, en in het Koninklijke door een Bifchop, beftaand worden.

S. Anthony, het Noordwestelijfde eiland der groep, bevat een fpijfen berg ter hoogte van 7400 voet, welken men 30 uur ver kan zien, en welke gemeenlijk met sneeuw bedekt is. Het eiland heeft aan de Noordzijde eene goede reede, waar er zout water en vruchten te bekomen zijn. De voortbrengfelen beftaan er voornamelijk uit eenig katoen, indigo en drakenbloed, de bevolking uit eenige honderden half zwarte inwoners.

S. Vin-

(*) Nopens de eilanden zelve zijn er gewigtige gebreken van den ouden *Overzeiler* in den nieuwen verbeterd, dat te noodiger was, daar de lucht hier dikwijls zoo dijzig is, dat men van de eilanden *Sal* en *Bonavista* branding ziet, eer men de eilanden zelve nog heeft ontdekt, en daar eene afwifeling van froom, tufchen dezelve en de Kanarifche eilanden, maakt; dat men in zijne rekening meermalen veert te veel Oost of West heeft. Zie de waarnemingen van den Schout bij nacht de Jonge, in de meergemelde *Verzameling van berigten*, I. deel, bladz. 243, 244.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 129

S. Vincent, 5 uur ten Z. O. van S. Anthony, is onbewoond, maar kan hout, water en wilde giten, verschaffen, en heeft aan de Noordzijde een goede reede, van den naam van *Porto Grande*, en rondom zich ankerplaatsen.

S. Lucia, 3 uur van S. Vincent, is 24 mijl lang, bergachtig en onbewoond. Tusschen de beide eilanden vindt men 3 of 4 rotfige inhammen; en S. Lucia heeft aan de Z. O. zijde een goede reede, binnen twee kleine eilanden, die het *Ronde* en het *Platte* heeten.

S. Nicholas, 5 uur ten Z. O. van S. Vincent, is het aangenaamste eiland van de gansche groep, en de verblijfplaats van den Bisschop. Het heeft aan de Zuidzijde enige ankerplaatsen, en aan de N. W. zijde nog twee andere. Van deze heeft de Groote of S. George's baai, ligt ten den veld, een anker-ten bodem, met 7 vadem diepte; maar verder af, waar men 9 of 20 vadem peilt, is de ankergrond klippig. Ververschingen zijn er alhier te krijgen, doch water voor de schepen niet. De tweede ankerplaats, Tarrasol baai, is goed, en 9 of 10 vadem diep. De inwoners brengen er met ziele water aan de booten.

Sal ondrent dezen naam van het zout, dat dit eiland oplevert. Hetzelve is 16 mijl lang en 6 mijl breed. Het verheft zich tot twee hoge en hoogst onvruchtbare bergen, en is onbewoond. Montserrat baai, aan de Z. W. zijde, is er de beste ankerplaats, of

offthoon dorstbaar Maden kleeptig is. Voor dezelfde ligt het daggemoente *Paglossailand*. Aan de Westzijde verschaffen twee andere beuilen flechten in-kerplaatfen; en aan de Noordzijde ontfangst zich een kleine rivier.

Bonavista vertoelt zich in eenige hooge bergen, en tusfchen deffelve liggende valleijen. Langs de Oostzijde loopen er een 16, en van den Z. O. punt, die zeer laag is, zigt er zich een getandte rif om uur over zee waerts in. Hier verongelukte het Engelsche O. I. Compagnieschip *Hartwell*. Da Engelsche reede aan de N. W. zijde heeft een goede ankerplaats, waar men zout komt halen. Verschiet er is er uit een klein beek de afwijking, die zich 450 voet van zee in het zand verliest. Voor de reede ligt er een klein eilandje, dat tusfchen zich en het grotere eiland een doortogt open laat. De Oostzijde reede aan de Zuidzijde heeft een onbegrijpelijk en 16 waden; en er is aldaar verscheidene bekoemen. De N. O. zijde heeft een klein eiland *Blava*, van 4 uur omvang, die hoog van grond, maar een idee vruchtbaardheid heeft, groep, offer verschaff salpeter, en bevarren overvloed van ertfen, inzonderheid van koper, en verscheidene stonsen, die met vitriool beswangerd zijn. Puerto *Burno*, aan de Oostzijde, is een goede havenkom, die tusfchen zulken eegen ingang heeft, dat men aldaar niet verpand is in more velen. De Puerto *Furay*, aan de Zuidzijde, en Puerto *Faya Dago*,

ZEEVAART EN EGDSHANDEL. 1899

aan de Westzijde, zijn eeklogende eilanden: Waan en veroversingen, bekant, men hiernagemaaklijker, dan op St. Jago, ... Fergo, of St. Philippine, heeft den eersten naam aan zijnen vuurberg te danken; die steeds smelt, en somtijds vlammen en gisgelingen zwavel uitschiet. Het eiland is 25 mijl lang, heeft geen loopende water, en slechts een kleine bevolking, van halfzwarte Portugezen en Negers, die de tuinvruchten eten, en giten, en andere hobbens St. Jago, of St. Mago, heeft overblijfselen der Keap Verfoerbevolking, ... in grootte en in bevolking is 40 mijl lang en 20 mijl breed, bergachtig, en over het geheel dorren misten, doch heeft vruchtbare plekken, die nu overvloed van groenten en vruchten voortbrengen. De afdeeling, St. Jago, ligt in een vallei, (doch) boven slechts den half den jn huisgezin nen. Patroon Braya, genoegezaam padden van, die Heilijde de grootste, Einvolkomen, veilig; misgenomen van het midden van Anglijdus tot dat van Noveber, ... Zandlijke stonden en soms met veel geweld in op. De baai is, ... punten, ... mijl wijd, en loopt ook, ... ver het land in, ... Zij is tusschen de 4 en 14 vadem diep. Aan hare Westzijde heeft zij een klein eilandje, het, ... of en ook eiland geheeten; hare Westpunt loopt op een klippenoek 4 mijl ver in de zee. De oeven

aan het binnenste der baai is een half opgeëind sand-
 dig strand, waaruit gemiddeld dedige branding gaat,
 die intusichen zoo sterk niet is, dewijl het land
 zwaaijelijk maakt. Men kan er een weinig soete
 water uit een put in de vallei dan het binnenste
 der baai. Het nabijste gebouwde fort ligt op een
 steile en het megenadde het bevat soete water, wel-
 ke ijken, schiet en gesluis, en een veld van
 zetting van half zwaars soldaten. De datter we-
 tuschen S. Jagen en Bonetien ligt het stonst
 heton, waartop de Oostindische vander *Ladyburg*
 ige schipbaan is. Nabij het stonst vande de
 van vische. De datter op de vallei op de
 cadryo is hoog, wel onafgebroken het schiet en
 er is mij in den omvang geeto. Het stonst soet
 een bron, welke nabij de datter vande datter
 springt, een datter kleine boek vande. Men kan
 het vande datter geeto datter datter datter.
 De Noordkust der eilands, datter vande datter en de
 ligt zich langs haar heden, op de mij afstands
 een bank, welke bij laag water bijna deeg loope.
 De enige goede ankerplaats, datter datter in een
 baai aan de Z. W. zijde, datter datter datter
 het, en op datter datter in het sandige strand, ach-
 ter hetwelke de grond zich verheft, een natuur-
 lijke zoutpan heeft. Bij de hooge vande vloeden
 rijst het water er boven den loeven, en valt het
 de pan, waar het zout vervolgen, en onder mod-
 der of kosten, en enkel door de datter gevormd
 wordt.

wordt. Het wordt van daar op zee naar de boezem gevoerd.

Aan de Kaap Verdische eilanden zijn nu ten Noorden de Kanarische, wel de naaste, maar wij willen dezer beschrijving, en die der Madera's en Vlaamsche en Fefroe eilanden, in het laatste deel, bij die der Britsche voegen, en wenden ons hijs naar de Bermudas eilanden, en verdere Engelsche bezittingen, aan de kust en op het vaste land van Amerika, om daarmede de beschouwing van dit werelddeel aan te vangen.

ENGELSCHE NOORDAMERIKA

... vond zich in de laatste helft der achttiende eeuw, door de aanwinst van het voorheen Franfche Mandda, zeer vergroot, en werd vervolgens door den opftand der voornaamfte Engelfche volkplantingen wel wederom grootelijks ingekort, maar is, en blijft nogtans zeer aanmerkelijk. Het kan met die Noordzijde der Baffins baai gerekend worden aan te vangen, welke in het afgeloopene jaar 1818 door de Engelfchen opgemeten werd, en die thans op nieuw wordt. Het land ten Noorden der Baffins baai, en het verder ten Westen gelegene, en door HEARN en MACKENZIE deels bezigtigde, maar meestal nog onbekende, Noordeinde van Amerika kan tot hetzelfde betrokken worden; en tot hetzelfde behoort voorts een aanmerkelijk gedeelte der Amerikaanfche N. W. kust; doch dezer behandeling voegt bij die der naburige oevers van den Grooten Oceaen, en wij bepalen ons hier bij het gene uit den Atlantifchen genakbaar is, en deels, zoo als inzonderheid de Bermudas, door denzelfen omvangen wordt.

ZEEMANS AARDRIJKSKUNDE. 145

De laatstgenoemde eilanden werden door den Spanjaard JUAN BERMUDAS, in 1557, het eerste ontdekt, maar door alle natien gelijkelijk verwaarloosd, tot dat Sir GEORGE SOMMERS, naar wien zij somwijlen de *Sommers*, of *Summers*, eilanden genoemd worden; er in 1609 schipbreuk leed. Zij bestaan voornamelijk uit vier eilanden, die van het Oosten naar het Westen eene ruimte van 7 uur, en van het Noorden naar het Zuiden eene van 3 uur, beslaan, en ongeveer 20,000 Acres lands bevatten. Zij zijn van riffen omringd, die er het naderen gevaarlijk maken, vooral aan de Noordzijde, waar de riffen eenige uren ver zeewaarts in loopen. Er ligt hieromstreeks voorts, op 32° 35' Z. Br. en 57° 38' W. L., eene klippengroep, welke men soms bij misvatting voor de Bermudas aanziet.

Het luchtsgestel dezer eilanden is dat van eene gestadige lente, doch er woeden aldaar dikwijls orkanen. De grond is er niet vruchtbaar, maar met oederboomen bezet, die tot den bouw van Oorlogssloepen geschikt zijn. Het eenige, dat men er reelt, is een weinig katoen. De inwoners bestaan voornamelijk van de zee, en bijzonderlijk van het opzamelen van zout op de Bahamas, Turks eilanden, enz. Het grootste eiland is 36 mijl lang, en van 1 tot 2 mijl breed, en heeft de gedaante van een vischhoek. De voornaamste stichting ligt op S. Georges eiland, en bevat 500 huizen van een zacht slag van steen, dat als hout gezaagd wordt; maar, als men het in kalk legt, eene genoegzame hard-

heid aanneemt. Die zelfstandigheid levert de leksteen op, welke men van hier naar Westindie zende, en door welke men aldaar het drinkwater filtreert. De haven van S. George laat slechts twintigers toe. Het Getijde rijst er 6 voet. Het eiland ontvangt levensmiddelen van het derde of S. Davids eiland. Het vierde der grootere eilanden heet *Samarfet*. Men telt hieromstreeks voorts meer dan 400 zandige en rotsige eilandjes en klippen.

Murray's Anchorage, schoon van het N. O. tot het N. W. open liggende, is daardoor gewichtig, dat er hier een Linieschip kan binnen loopen. De toegang is intusschen een eng en gevaarlijk gat door het rif. Oorlogschepen worden er uit een regenbak in Tobacco baai, waarin men aldaar water opzaamt, van hetzelfde voorzien; en men bouwt er van het vermeldde hout een groot aantal sloepen en schoppers, die in den handel tusschen Westindie en Noordamerika gebruikt worden. De bevolking bestaat er uit ongeveer 5000 Blanken, en na genoeg even vele Negers.

Het Gouvernement is er aan dat der W. I. eilanden gelijk. De Engelsche Tolhuisopgaven, wegens invoer van de eilanden in Engeland, en uitvoer van hier naar dezelve, waren:

in 1809 invoer 11,648 uitvoer 34,279 P. St.

in 1810 — 1,137 — 36,613 (C).

Het eenige product der eilanden, dat naar Engeland gaat, is katoen, en beliep, in 1809, 21,656 pond, en in 1810 daarentegen slechts 9000 pond.

Terre neuve, Kaap Breten, enz. zijn ook wel eilanden, maar liggen zoo nabij aan het Noordamerikaanfche vaste land, dat zij bij deszelfs beschrijving gevoegelijkst in aanmerking zullen worden genomen; en deze beginnen wij thans met die der wijduitgestrekte omstreken van Hudfons baai.

In deze middellandsche zee geraakt men, volgens de nieuwste Kaarten, uit Baffins baai, langs twee straten, welke door eene eilanden groep vaneen gefcheiden worden. De Noordelijkste straat voert den naam van *Cumberland*, en de Zuidelijke dien van *Hudfons straat*. De oevers bestaan er over het algemeen uit naakte rotfige steilten, welke uit het water tot aan de wolken oprijzen, en door diepe kloven vaneen gefcheiden worden. Of dezelve hebben tusschen zich enge valleijen, in welke de zonnestralen nimmer doordringen, en alles gedurende zeven achttste des jaars vol sneeuw en ijs ligt; of lage, moerasfige en onvruchtbare plekken. De monden der menigvuldige rivieren zijn er verstopt, en de vaart op dezelve wordt door eene tusschenpoozende versnelling van stroom en watervallen belet. Zij komen meestal uit meeren voort.

De grootste diepte in het midden der baai is van 140 vadem, en nesmt naar de oevers toe geregeld af. Hier bestaat de bodem uit slijk en zand. Er zijn door de baai heen groepen van rotfige eilan-

den verspreid , inzonderheid langs den Ooster oever.

Er zijn in de baai slechts weinige soorten van visch ; en er is van de onderscheidene soorten ook geen overvloed. Die gene , welke er in het zoete water de gemeenste gezegd worden te wezen , zijn kleine steuren , zalm en eelt van verschillende soorten , snoek , karper en baars. Schelpvisch is er insgelijks schaarsch ; en de eenige soort , waarvan men er nog eene aanmerkelijke hoeveelheid vindt , is de eetbare mosfel.

Van zwarte walvischen verschijnt er een groot aantal in de baai ; en men vindt er aan de riviermonden andere in overvloed , maar in de pogingen , om er de walvischvangst te oefenen , is men niet geslaagd , uit hoofde van de korthed van den zomer , en het menigvuldige drijfijis.

Nabij de kusten ontmoet men er rendieren en witte beeren. De eerste worden gezegd met groote troepen in October Noordwaarts aan te trekken (*). Op 67° N. Br. neemt alle plantgewas , behalve mos , er een einde.

De Noorder oevers van Hudsons baai zijn nog
blij-

(*) Er is in het *Eerste Deel* opgemerkt , dat de rendieren Spitsbergen tegen den winter verlaten , en over het ijs naar Nova Zembla en Siberie trekken ; zekerlijk om eene warmere landstreek op te zoeken ; maar in de beschrijvingen van Hudsons baai worden zij hieromstreeks juist het tegendeel gezegd te doen.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 149

bijkans onbekend land, waaromtrent de Aardrijkskundigen blijven voortgissen, of de golven, welke er in op loopen, hetzelfde in eilanden splitsen, en met Bassins baai gemeenschap hebben, dan of het slechts insnijdingen in vast land zijn. Van dezen aard schijnt de Welcome sea te zijn, die in Repulse baai ten einde loopt, en haren naam, even als deze baai, van Zeelieden ontving, die den zoo ijverig nagespoorden doortogt naar het N. W. zochten, en hem in het eerste meenden te hebben gevonden, maar zich door het uiteinde van de baai zagen terug wijzen.

Chesterfields rivier, aan den Wester oever des ingangs van Welcome sea, voedde, uit hoofde van hare grootte, lang de hoop, dat zij den doortogt zou opleveren; doch, haar bezigtigende, vond men, dat zij in een zoetwaterplas ten einde liep.

Omstreeks de Zuideroevers van Hudsons baai, die den naam van *Nieuw Zuid-Wallis* voeren, is de zee enkel van den aanvang van Julij tot aan dien van October vrij van ijs; en er drijven, zelfs in dit warmere seizoen, van de eeuwig bevrozene gewesten ten Noorden, ijselhenden de baaijen van het Zuiden in. De uitersten van warmte en koude zijn er 140° van elkanderen verwijderd, daar de Thermometer er in Julij tot 90° klimt, en in Januarij tot 50° beneden 0 daalt. De strengste koude wordt men er bij zonnenupgang ontwaar; en, als het er ten sterkste vriest, is de lucht er steeds zuiver en helder, en de wind bestendig N. W. Gedurende

den winter schijnt het Noorderlicht er bijna's alle nachten, en ziet men er dikwijls bijzonnen, die de uiterste koude aanduiden. Bijmanen zijn er ook gemeen, als de dampen, die uit zee oprijzen, door de vorst verdikt worden.

Schoon de zomerwarmte er den grond nooit dieper, dan 4 voet, ontdooit, is zij toereikende, om een kortstondig plantgewas voort te brengen, en doet zij dit spoedig. De bladeren van het geboomte botten binnen weinige dagen uit, en de Europeanen der faktoriën van de voorgemelde, en nader te beschrijvende, Hudsons baais Compagnie, oogsten in Julij de tuinvruchten, die door hen in Junij gezaaid werden, en uit keukengroentes bestaan, welke het beste tegen de koude bestand zijn. Dit bevrozen klimaat is intusschen voor de Europeanen zeer gezond, en dezelve zijn er aan weinige krankheden onderhevig.

De Noordelijkste vastigheid der gezegde Compagnie is het Prins van Wallis fort, aan de rivier Churchill, op 59° N. Br. Deze rivier is de eenige aan de baai, welker mond niet verstopt is. Integendeel kan zij door de grootste schepen 10 mijl ver bevaren worden, maar verder op loopen er rotsen dwars door haar henen. De grond der oëvers is rotzig en naakt. Binnen 7 mijl van de faktorië vindt men er geen geboomte, en landwaarts in slechts kleine jeneverboomen, dennen, populierien en wilgen. Verder ten Noorden neemt de verschrikkelijke barheid toe, en worden de bewoners zeldzamer,

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 131

mer, tot dat men ten laatste in de koude woestendij geen spoor van plantgewas en menschelijke wezens vindt.

Het klimaat van Fort York aan Nelsons rivier op 57° is weinig beter, dan dat dier andere vastigheid; maar klimaat en grond beide verbeteren grootelijks omstreeks de Moose- en Albany-forten, welke beide aan rivieren liggen, die zich in James baai, aan het Zuider uiteinde van Hudfons baai, ontlasten. Hier teelt men met gemak aardappelen, radijsen, en bijkans alle soorten van keukengroentes; en men denkt, dat er zelfs koren gebouwd zou kunnen worden. De boomen bereiken er eene aanzienlijke hoogte, en onder dezelve is de grond met mos, aardbeziën en beziedragende heesters, als kruisbeziën, bramen, frambozen, aalbeziën, enz. bezet.

De Oostkust der baai heet *East Main*, en is, zoo mogelijk, nog barder en onverbeterlijker, dan de Westkust. Er liggen langs haar ontelbaar vele rotsige eilanden.

De oorspronkelijke bevolking der kusten van Hudfons baai is zeer klein van getal, en grootelijks door krankheden gedund, die er sinds hunne gemeenschap met de Europeanen, uit een buitensporig gebruik van sterke dranken zijn voortgesproten; zoo wel als door de gestadige moorden, welke zij onder elkanderen begaan, als zij beschonken zijn.

Die Wilden zijn van middelbare grootte, koperkleurig, geregeld en aangenaam van gelaatstrekken,

in hunne gedragingen natuurlijk zacht, handelbaar en mijzaam, maar tevens behendig, en tot verschalking en dieverij in staat en overheellende. In de betrekkingen van ouders en kinderen bewijzen zij de meeste liefde. Zoo als de meeste Wilden, die nog van alle beschaving verstoken zijn, weten zij van geene zorg voor de toekomst, en wordt er onder hen nooit voorraad tegen tijden van schaarschheid opgelegd. Van hier, dat zij, als hunne jagt eens weinig opbrengt, dikwijls van honger omkomen, of tot de schrikkelijke noodzakelijkheid vervallen, van hunne eigene kinderen op te eten.

Zij zijn hoogst bijgeloovig, en schrijven elk toeval van hun leven aan den bovennatuurlijken invloed van eenigen bijzonderen geest toe, die, in de gedaante van eene ster, een wolf, een beer, een boom, of ander levend of levenloos voorwerp, hun lot bestuurt. Zij gelooven, dat er een opperste gever van alles goeds is, dien zij *Kitch-e-man-e-to*, of *het groote opperhoofd*, noemen; en tevens eene oorzaak van het kwade, *Whit-ti-co*, aan welke zij hunne grootste wederwaardigheden toeschrijven, en welke zij door lofzangen ter harer eere trachten te verzoenen. Hunne regeringsvorm is volmaakt Aartsvaderlijk; en de raad en het gevoelen van den vader van elk gezin worden door deszelfs jongere leden met eenen hebbelijken eerbied opgevolgd. Voor hunne krijgs- of handelstogten wordt er een Opperhoofd gekozen, welks persoonlijke verdienste, of bekwaamheid het eenige is, dat de keus regelt, en

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 139

en welks gezag, met de aanleiding tot dezelfs opdragt aan zulken magtvoerder, een einde neemt.

Zij verdeelen den tijd in nachten, in plaats van in dagen, en hun jaar bestaat uit twaalf maanden, die elk naar eene bijzondere gebeurtenis, of een verschijnsel, dat er in haren afloop voorvalt, genoemd worden. Dus voert

Januarij een naam, die sterke koude aanduidt;

Februarij dien van Oude maan;

Maart ——— Arenden maan, om dat de Arenden er alsdan verschijnen;

April dien van Ganzen maan;

Mei ——— Kikvorschen maan;

Junij voert een naam, die het alsdan plaats grijpende leggen van eijeren door de vogelen aanduidt;

Julij een naam, die tot het ruijen der ganzen betrekkelijk is;

Augustus ontleent zijnen naam van het uitvliegen der jonge vogelen;

September den zijnen van het afvallen der herts-horens;

October ——— den bromstijd der herten;

November ——— het bevrozen der rivieren;

December ——— afvallen van het Sprokkelhout der dennen.

Schoon het land omstreeks Hudsons baai reeds in den aanvang der zeventiende eeuw door de Engelschen werd ontdekt, werd hetzelfde echter, uit hoofde van zijn schrikkelijk, en geenerlei voordael belovend, voorkomen, tot eene halve eeuw later

verwaarloosd. Toen eerst werd er aan Nelsons rivier een handelspost aangelegd, welke intusschen in 1655, door eenige Fransche waaghalsen uit Kanada, weggenomen werd. In 1670 ontving eene Compagnie, aan welker hoofd Prins ROBERT was, oktrooi tot een uitsluitenden handel op Hudsons baai, en tot het zoeken van een doortogt ten N. W. Deze Compagnie stichtte eenige vastigheden, welke voor en na door de Franschen van Kanada vernield werden, die ook aanspraak op de Souvereiniteit over deze kusten maakten, doch bij den vrede van Utrecht eindelijk ten volle daarvan afzagen. Van dat tijdstip af tot op heden heeft de Compagnie er de Souvereiniteit, en den alleenhandel, ongestoord bezeten; uitgezonderd in 1781, toen de forten van York en Prins van Wallis, door den Franschen scheepsbevelhebber LA PÉROUSE, zonder tegenstand weggenomen werden, en tot aan den vrede in Fransche handen bleven.

- De ligging der gezamenlijke vastigheden, die de Compagnie in 1790 bezat, zijn, en de bedienden, die zij er had, waren:

Prins van Wallis) 59° 0' N.Br. 94° 30' W.L. 25 bedienden
of Curchil fort

Fort York	57 10	—	93 0	—	} 100
Severn House	56 12	—	88 57	—	
Albany fort	52 18	—	85 18	—	50
Moose fort	51 28	—	83 15	—	40
Best Main	53 24	—	78 50	—	25
					240

De

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 155.

De eerstgenoemde vastigheid alleen is van steen gestouwd, en met 40 of 50 vierentwintig- en twaalfponders bezet. Fort York heeft ongeveer 15 twaalf- en negenponders, en is, als de overige vastigheden, uit vierkante dennenhalken te zamen gesteld. Gezamenlijk hebben zij 4 sloepen in gebruik, van 270 ton te zamen; en er komen van daar, met 3 schepen, van 780 ton te zamen, ongeveer 48,000 stukken vellen van beeren, vosfen, wolven, katten, orters, bevers, hertebokken en hinden, enz. benevens castoreum, en vederen en schachten van ganzen. Die invoer in Engeland wordt op 30,000 P. St. jaarlijks begroot, en de uitvoer van daar naar Hudsons baai op 16,000 P. S. aan goederen tot den handel met de wilden; als glazen korallen, koperen ringen en halsbanden, ketels, mesfen, bijlen, en andere ijzeren werktuigen, schietgeweer, buskruid, kogels, hagel en vuursteen, brandewijn, tabak, grove wollen stoffen en dekens.

De Oostkust van het land, dat de Portugeesche ontdekkers *Labrador* hebben genoemd, en waaraan de Engelschen, weinig ter eere van hun land, den naam van *Nieuw Britanje* (*) hebben gezocht te

(*) Deze bevat op sommige Kaarten al het land van Amerika ten Noorden van Kanada, behalve Groenland en de N. W. kust.

geven, reikt van den ingang der Hudsons baai tot aan den mond der rivier van S. Laurens, en bestaat uit eene reeks van rotsige bergen, die steil uit zee oprijzen, en slechts wanfstaltig geboomte voortbrengen. De meeren en rivieren zijn er talrijk, en vloeijen over van visch; en er liggen langs de gansche kust heere eilanden, waarop er zich eene ontelbare menigte van zeevogels, en met name ook donseenden, onthouden. De eetbare groentes, welke men hier vindt, zijn wilde sellerij, lepelblad, en andere middelen tegen de scheurbuik. Het gedier is er hetzelfde, als in de omstreken der Hudsons baai, en wordt in den winter veelal wit. De spar van Labrador is er door de Hernhuttsche zendelingen ontdekt, die er aan de Oostkust op 57° N. Br. eepe stichting hebben. De Engelschen bezoeken het land, om er bont, baleinen, traan, en kabeljauw, in te handelen.

De inlanders schijnen van twee verschillende geslachten te wezen, als Eskimaux en berglieden, die een mengsel van Fransch-Kanadisch bloed schijnen te wezen, Christenen heeten, en dusgenoemde *wigwans*, of hutten van berkenbast en hertenvelen, bewonen. Zij generen zich enkel van de jagt, en verkoopen de velen van het wild, dat zij opdoen, aan de Kanaders, waardoor zij evenzeer met sterken drank overladen worden, als de Kamtschatkers, enz. door de Russen.

De Eskimaux zijn een gansch verschillend menschenras, zeer kort van gestalte, klein van beenen,

koperkleurig, plat van aangezicht, kort van neus,
 zwart en zeer grof van haar. Zij kleeden zich en-
 kel met dierenhuiden, en eten voornamelijk zeehon-
 den- en hertenvleesch, gevogelte en visch. Hunne
 winterwoningen zijn in kuilen in den grond aange-
 legd. Des zomers bouwen zij hutten van over pa-
 len gespannene vellen. Gansch anders, dan de berg-
 lieden, hebben zij geen smaak in sterke dranken.
 Men weet niet, dat zij eenigen Godsdienst hebben,
 of eenig voorwerp Afgodisch vereeren; en zij heb-
 ben volksbestuur noch wetten. De mans nemen
 verscheiderse vrouwen, die zij als hunnen eigendom
 beschouwen, overdoen, verruilen, of leenen. Op
 deze komt al de arbeid neder, behalve dien van
 voedsel te zoeken, dat het eenige werk der mans
 is. Hunne rekenkunst gaat niet boven het twintig-
 tal. Hunne kanoos zijn van houten ribben, waar-
 over er zeehondenvellen gespannen zijn. Ditzelfe zijn
 zo voet lang, en slechts 2 voet breed, en kunnen
 slechts een man bevatten. Hunne wapens bestaan
 uit werpsperen, boog en pijlen. Zij houden vele
 honden, zoo om derzelver vleesch, dat zij eten,
 als om de vellen, en om de dieren des winters voor
 hunne sleden te spannen. Het aantal der Eskimons
 is klein. Aan de kust, rekent men, zijn er niet
 meer dan 1500 of 2000; en zij durven de kust
 zelden verlaten, daar de berglieden eenen verouder-
 den en vernielenden oorlog tegen hen voeren.

Neder-Kanada (*) ligt aan weerskanten van de S. Laurens rivier, voor zoo veel deze tusſchen het meer S. François en de zee begrepen is. Zij wordt als de tweede rivier van Amerika beſchouwd, komt onmiddellijk uit het meer Ontario voort, ontvangt het water der lange aanſchakeling van meeren, die Kanada van het land der Vereenigde Staten ſcheiden, en omſtroomt zich door de Golf van S. Laurens. Zij is van den aanyang van December tot aan het einde van April met ijs bedekt, en laat zich op de volgende wijze kortelyk beſchrijven.

Hare breedte is aan haren mond, bij Kaap Roſiers 30 uur.

Bij Kaap Cat, 140 mijl van den mond 10

Ter plaatſe, waar zij de Sagunay ontvangt, 260 mijl van haren mond 6

Aan het benedeneinde van het eiland Orleans, 370 mijl van haren mond 5

De

(*) De naam van *Kanada* is voor de ruſtelooze opſpoorders van naamſoorsprongen een ſtruikeblok geweest. Sommigen leidden hem af van *aguinada* (hier is niets!) een uitroep van de Spaanſche ontdekkers, die er goud noch zilver vonden. Dit zouden de Wilden aan de Franſchen hebben toegevoegd, toen dezen er het eerſte aankwamen; en dezen zouden het voor den naam des lands hebben gehouden. Anderen willen, dat *Kanada* bij de Wilden eene vereeniging van huizen is, en dezen hun land zonder huizen dus zouden hebben genoemd. Men weet ſchier niet, welke van beide afleidingen de ongetijmdſte is.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 159

Dit eiland laat aan weerskant van zich een doortogt, ter wijde van 2 mijl, open, en de rivier is tusfchen dat eiland en Quebec wederom 5 mijl breed, en tot aan Quebec, 400 mijl van haren mond, voor Liniefchepen bevaarbaar.

Van Quebec tot aan het meer van S. Pierre is er 90 mijl afstands, en is de rivier tusfchen de 5 en 2 mijl breed. Het meer is 10 uur lang, en $4\frac{1}{2}$ uur breed. Deszelfs Noorder uiteinde ligt 120 mijl boven Quebec. De rivier is tusfchen het meer en La Voltiere, 10 mijl boven hetzelfde, eene mijl breed; en 30 mijl verder, tot aan Montreal, is de breedte wederom tusfchen de 2 en 4 mijl.

Van Quebec tot aan de laatstgenoemde plaats, die 560 uur boyen den mond der rivier ligt, is deze voor fchepen, die 14 voet diep gaan, bevaarbaar. Het Getijde doet zijnen invloed tot ongeveer 80 uur boven Quebec gevoelen.

Tusfchen Montreal, en het meer S. Louis, 6 mijl verder, is de rivier $\frac{3}{4}$ mijl breed. Dit meer is 12 mijl lang en 4 mijl breed. De afstand tusfchen hetzelfde en dat van S. François is 25 mijl, gedurende welken de rivier $2\frac{1}{2}$ mijl en 2 mijl breed is.

Het meer van S. François is 30 mijl lang, en 20 mijl breed. Tusfchen hetzelfde en het meer der Duizend eilanden is de rivier 6 mijl breed, en tusfchen het laatstgenoemde meer en Kingfton, aan den ingang van het meer Ontario, tusfchen de 6 en $\frac{1}{2}$ mijl. De geheele afstand van haren mond is er 745 mijl.

mijl. Van Montréal tot aan het meer Ontario is zij voor booten van 2 ton bevaarbaar, uitgenomen op de sterke afbellingen van den stroom (*rapids*) boven Montréal; op die van Thiroit, en bij den grooten waterval, waar de booten gedeeltelijk ontsaden, en de goederen langs draagpaden (*portages*) vervoerd moeten worden; voor zoo veel men er nog geene zijdelingfche vaarten met fluizen heeft aangelegd, langs welke men de onbevaarbare hoeken te boven komt.

Men heeft 7 dagen noodig, om van Montréal de rivier op naar Kingston te varen, en van Kingston tot aan Montréal zakt men haar binnen 2 of 3 dagen af. Het meer der Duizend eilanden, tusfchen dat van S. François en Kingston, heet dus naar de menigte van eilanden, of liever klippen, die hetzelfde omvat. Deze zijn met houtgewas bedekt. Het meer Ontario boven Kingston is 220 mijl lang, en 70 mijl wijd. Op sommige plaatfen is hetzelfde zoo diep, dat men er geen grond heeft kunnen peilen. Het stormt er over het geheel weinig, en het water golft er niet sterk, maar men befpeurt in hetzelfde ongeregelde verheffingen, zoo als in het meer van Geneve en elders. De voornaamfte havens zijn Kingston, de baai van Groot Sodus, ten Zuiden, en Toronto, of York, ten Noorden; maar de ingangen der beide laafte zijn met zandplaten bezet. In vredeftijd zijn er, behalve 3 of 4 gewapende Koningsfchepen van 200 ton, eenige Koopvaardijfchoo-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 181

schooners en floepen, van tusschen de 30 en 200 ton, op dat meer in beweging (*).

Hetzelve heeft met het meer Erie gemeenschap door middel van de rivier Niagara, welke van wegens haren zoo ontzaggelijken waterval vermaard is. Deze is meer dan eene mijl breed, en stort van eene hoogte neder, die regtstandig gemeten 160 voeten bedraagt. Een eiland ter breedte van ruim 1000 voeten verdeelt hem in tweeën, en vermeerderd zijn geweld eer, dan hetzelve daardoor verminderd wordt. Het draagpad, langs hetwelke men de Koopgoederen om hem heen voert, is 2 mijl lang, en boven hem is de rivier wederom bevaarbaar, en blijft zij dit tot aan het meer Erie.

Dit laatste is 300 mijl lang, en 90 mijl breed, doch niet boven de 20 vadem diep, en bij goed weder kunnen de schepen er overal ankeren. De Noorder oevers zijn rotzig; even als de menigvuldige eilanden, nabij het Westelijke uitzinde van het meer; maar de Zuider oever bestaat over het geheel uit een fraai zandig strand; en het land is zoo laag, dat het meer, bij stormen uit het Noorden, die er menigvuldig plaats grijpen, een aanmerkelijk deel van hetzelve overstroomt. Aan dezen kant ligt de,

(*) De Vereenigde Staten, tot welker grondgebied een deel van het meer behoort, hebben op hetzelve eene scheepsmagt, tot versterking van welke zij thans het schip Nieuw Orleans, dat het grootste van alle bestaande oorlogschepen waren moet, op stapel hebben.

108 AARDRIJKSKUNDE vooR

haven van Presque Isle, die moeijelijk te gemaal-, en slechts voor 8 voet diep gaande schepen geschikt, is. Aan den Noordkant heeft het meer geene goede haven.

Hezelfde heeft met het meer Huron gemeenschap langs de rivier Détroit, of S. Claire, die traag van van loop is, en zich genoegzaam in het midden tot een groot meer uitbreidt. Het meer Huron is 250 mijl lang, heeft 1000 mijl omvangs, en wordt door de korte Straat Michilimacinaar, welke voor groote schepen bevaarbaar is, met het meer Michigan verenigd. Dit laatste is 260 mijl lang en 70 mijl breed. Aan den anderen kant heeft het meer Huron, langs de Straat of rivier S. Maria, gemeenschap met het Bovenmeer (*Lake Superior*), dat 400 mijl lang, en tuschen de 10 en 100 mijl breed, is. Deszelfs oevers zijn over het geheel roefig, en de oppervlakte is met klippen bezet. Het stormt er dikwijls; en er gaan golven als in den Oceaan. Het water is er voorts onderhevig aan onregelde verheffingen, bij welke het soms 5 of 6 voet rijst.

Al de meeren van Kanada, en de rivieren, die daar uitloopen, bezitten een overvloed van zalm-, steur en andere visch, waarvan er echter geen ander gebruik wordt gemaakt, dan voor binnenlandsch vertier.

Van deze lange scheepvaart door de meeren naar den mond der rivier van S. Laurens wederkeerende, en voorts langs haan linker of Noorder oever opwaarts

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 185

waarts steevende, komt men in de eerste plaats aan de Baai der Zeven eilanden, welke eene goede haven vormt, waaraan de Montrealsche Compagnie tot den N. W. bomhandel eene vastigheid heeft. Van hier drijft zij een alleenhandel met de bewoners van Labrador, welken zij van het Gouvernement voor 1000 P. St. jaarlijks heeft gepacht.

De Groote Saguenay ontspringt in het S. Jans meer, en loopt 150 mijl lands af. Zij voert eene ontzaggenlijke menigte waters benedenwaarts, dat, over eene rofste reeks van hoogten, op 60 mijl afstands van het meer nederstortende, een waterval van 50 voet hoogte verwekt, en wederom elders van kleinere hoogtes valt. Deze rivier is aan hareis mond ongeveer eene mijl breed, maar verbreedt zich hooger op tot op 3 mijl. Hare oevers bestaan op menige plaats uit regtstandige tofsen van tusfchen de 600 en 1000 voet hoogte. De verbazende snelheid van froom, waarmede zij zich in de S. Laurens werpt, maakt het pellen van hare diepte aan haren mond onmogelijk, maar dezelve is hooger op, $1\frac{1}{2}$ mijl binnens de engte, 138 vadem, en 60 mijl verderop pelt men 60 vadem. Utspringende tofste punten aan weerskanten, tusfchen welke de rivier heen kronkelt, maken de vaart op haar verfelend. Schepen, die niet zwaar geladen zijn, kunnen haar met den Vloed 25 uur ver opworfelen.

Aan de Noordzijde van den mond dier rivier ligt de haven van Tadoufasc, die een aantal groote

schepen kan bevatten. Het is eene ronde kom, die van rotfige oevers omgeven is.

Voorbij Malbay levert de Noorder oever der rivier stoute en belangrijke tooneelen op, en bestaat zij uit ontzaggelijke rotsklompen, die kreupelbosch tusfchen zich hebben, of uit de heuvels van den naam van *eboulemens*, die uit de rivier regtftandig tot eene groote hoogte oprijzen. Het Hazelaren eiland (*Isle Coudres*) verheft zich daarentegen trapswijze uit het water, en is 7 mijl lang en 3 mijl breed. Het bevat eene parochiekerk, en 30 gezinnen, die van landbouw bestaan.

Boven dit eiland zijn de wederzijdfehe oevers der rivier digt bewoond en zeer vruchtbaar. Het gelaat des lands ten Noorden is hoog, en bestaat uit eene bergreeks, die steil in het water afloopt, en aan de Westzijde bij Kaap Tourment, welks regtftandige hoogte 2000 voet is, eindigt.

Midden in de rivier ligt er eene verscheidenheid van kleine eilanden, op eenige van welke er volkplantingen aangelegd zijn, en op welke het hout ten deele geveld is; ten gevolge waarvan er aldaar goede weiden zijn, en veel hooi gewonnen wordt.

Bij het naderen van het eiland Orleans wordt men door een heerlijk en belangrijk verschiët getroffen. Het benedeneinde van dat eiland ligt 4 mijl boven Kaap Tourment, en het boveneinde 6 mijl beneden Quebec. Het is 25 mijl lang, en 6 mijl breed. Van de doortogten aan weerskanten is de Zuidelijke voor
groot

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 163

groote schepen bruikbaar, en de Noordelijke, ofschoon ook 2 mijl wijd, heeft bij den Vloed nog slechts genoegzame diepte voor sloepen, en wordt dagelijks ondieper.

De rivier Montmorenci, die zich 8 mijl beneden Quebec in die van S. Laurens ontlust, is vermaard van wegens haren val, welks hoogte regtstandig 1212 meten 246 (?) voet, en welks breedte 100 voet, is.

Quebec, de hoofdstad van Nedr-Kanada, en tevens die van gansch Engelsch Amerika, ligt aan den samenloop der rivieren van Charles en van S. Laurens. Zij bestaat uit eene oude en nieuwe, of boven- en beneden-stad. De eerste ligt op een rotzig voorgebergte, *Kaap Diamant* geheeten, welke 350 voet boven de oppervlakte der zee uitspreekt, en boven op zich eene Citadel heeft. Deze is uit een aantal werken zamengesteld, die door natuur en kunst beide onwinbaar worden gemaakt, en tot eene geregelde verdediging 5000 man vereischen.

De publieke gebouwen onderscheiden zich enkel door hunne groote vastheid. Zij bestaan uit eene Roomsche kerk, het gewezen Jezuïten Collegie, thans eene barak voor de troepen, een Seminarium van Roomsche Geestelijken, eene Protestantische kerk, een Hof van Justitie, een burger Gasthuis, een Armenhuis, een Klooster van Ursulinen, waarin er nog 36 Nonnen zijn, een algemeen Hospitaal, enz.

De nieuwe of benedenstad is de voornaame zetel van den handel, en beslaat den grond aan den voet van het voorgebergte, dien men trapswijze aange-

wennen heeft. Zij wordt voor ongezond gehouden. De straten van beide steden zijn ongeregeld, oneffen, gemeenlijk naauw, en veelal ongevloerd. De huizen zijn van steen, slecht gebouwd, ongelijk van hoogte, en met planken gedekt; ofschoon de menigvuldige brand sommigen hunne huizen met hnk, of geverfd plaatijzer heeft, doen dekken. De vertrekken zijn van smaak en fraaiheid ontbloot. De bevolking is er van 12000 zielen, dat voor $\frac{3}{4}$ Franschen zijn.

Aan den Zuider oever der rivier, tegen over Kaap Diamant, ligt Point Levi, die, in vereeniging met de Kaap, de rivier tot $\frac{3}{4}$ mijl verlengt; maar tusschen deze punten en het eiland Orleans is er eene kom, ter wijde van 5 of 6 mijl, die 100 schepen van linie bevatten kan. De Vloed rijst er bij Evermachtstijden 15 voet.

De rivier van Charles, welke bij de stad in die van S. Laurens valt, komt uit een meer van denzelfden naam voort, dat 12 mijl van Quebec ligt. Zij is slechts voor booten bevaarbaar.

Te Quebec begint de rivier in December te bevriezen; en het ijs ligt er in sommige winters vast, en wordt zoo sterk, dat men met paarden en wagens van den eenen oever naar den anderen rijdt. Gemeenlijk begint het in April los te breken, en vangt het er alsdan eensklaps aan zoo te dooijen, dat de rivier binnen weinige dagen ganach open is. Het eerste opbreken van het ijs gaat van een gemas vermeld, dat naar eene zware kanonnade zweemt; want,

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 167

want, daar het smelten van ijs en sneeuw den stroom alsdan grootelijks heeft doen zwellen, drijven de ijsschollen er met groot geweld en gekraak tegen elkanderen aan.

Niets kan er schooner worden uitgedacht, dan de gezigten, die men des Zomers tuschen Quebec en Montreal heeft; daar beide oevers der rivier er dicht met dorpen en boerderijen bezet zijn, waarvan de laatste zeer zindelijk zijn, en de eerste, hoe klein ook, elk zijne kerk hebben.

In de rivier van S. Laurens valt, 8 mijl boven Quebec, die van Chaudière. Dezer oevers zijn nabij den mond met hout bezet, en zij heeft, voor schepen van eene aanzienlijke grootte, waters genoeg. Zij komt uit het meer Megantic voort, en loopt 120 mijlen lands af. Er is in haar, 5 mijl van haren mond, een waterval van 250 voet breedte, en 120 voet hoogte.

Trois Rivières, 30 mijl boven Quebec, ligt ter plaats, waar de rivier S. Maurice in die van S. Laurens valt. In den mond der eerste vormen twee eilanden drie kanalen, van welke de stad haren naam ontleent. Geen dier kanalen laat grooter vaartuig toe, dan sloopen, en binnen dezelve is de S. Maurice ook niet bevaarbaar, dan voor booten. De stad strekt zich $\frac{1}{4}$ mijl langs de groote rivier uit, en bevat ongeveer 250 huizen, meestal van hout, eene Roomsche Catholieke en eene Protestantische kerk, een klooster van Ursulinen, een hospitaal, enz. Zij heeft ongeveer 1,500 inwoners.

Het meer S. Pierre ontstaat uit eene verwijling der S. Laurens rivier, en is 21 mijl lang, tusfchen de 15 en 20 mijl breed, en op sommige plaatsen slechts 10 of 11 voet diep. Aan het boveneinde van het meer ligt er een aantal kleine eilanden, van welke men sommige, door het vellen van het hout, tot weiden voor het vee heeft toebeleid. Het zijn de eerste eilanden, die men boven het eiland Orleans, dat 117 mijl van daar ligt, in de rivier aantreft. Verder heen tot aan het meer Ontario vindt men verscheidene eilandengroepen.

De stad van William Henry, of Sorel, 160 uur boven Quebec, ligt op den Zuider oever der S. Laurens rivier, aan den zamenloop van deze, en de Sorel, of Chambly, die uit het meer Champlain voortkomt, aan haren mond voor fchepen, welke 14 voet diep gaan, waters genoeg heeft, doch op een kleinen afstand van daar slechts voor booten bevaarbaar is. De stad bevat 100 huizen, en eene Protestantfche en Roomfche kerk. Men bouwte er fchepen van 150 ton. Het meer Champlain is 120 mijl lang, maar deszelfs breedte is gering.

Montreal, 178 mijl boven Quebec, ligt aan den voet van een berg, op de Zuidzijde van een eiland van denzelfden naam, dat 10 uur lang, en tusfchen de 2 en 4 mijl breed is. De stad bestaat uit 600 fteenen huizen, en genoegzaam evenveel andere van hout. Zij is in eene boven- en beneden-ftad verdeeld; offchoon de hoogte der eene die der andere niet meer dan 12 voet te boven gaat. De voor-
naam-

naamste straten zijn wijd en geregeld, en worden van andere kleinere regthoekig doorneden. De huizen zijn welgebouwd, en verscheidene zijn, ter afwering van brand, met plaatijzer of tin gedekt. Men heeft er eene markt en een gasthuis, eene Bischoffelijke en 3 Parochiekerken voor de Roomsgezinden, twee Protestantische kerken, een Minderbroedersklooster, en een van Nonnen, eene kweekschool voor de Roomsche geestelijkheid, een Gouvernementshuis en Hof van Justitie. Men houdt te Montreal eene jaarmarkt, waar de Wilden hun bont komen verhandelen.

De voornaamste plaatsen voor de scheepvaart in Opper-Kanada zijn het reeds vermelde Kingston, en York, dat de hoofdplaats der Provincie is. Beide zijn voor als nog onbeduidend, maar nemen in omvang en welvaart toe.

De handel van Kanada is van aanbelang voor Engeland, aangezien de invoer van daar jaarlijks veel meer dan een half miljoen, ja in 1808 ongeveer 900,000, P. St. bedroeg. Dezelve verdeelde zich toen in

Potasch en parelasch	996,000 P. St.
Bont	163,000
Meel	100,000
Tarwe	31,000
Erwten	14,000
Vatduigen	61,000
Eikenhout	37,000

207 . . . AARDRIJKSKUNDE . . . 266277

1. Masten	31,000 P. St.
2. Getimmerde schepen	37,000
3. Houtwerk van velerlei aard	22,000
4. Boten, zalm, kabeljauw, enz.	10,000
5. Alleslei; met name beschuit, ge-	
6. monten vleesch, kaarsen, zout,	
7. kranen, lijnzad, enz.	91,000
	900,000

Boven dien handel van Québec met Engeland, werd er uit het distrikt van Gaspe, dat den Zuid- oever van den mond der S. Laurens rivier vormt, jaarlijks naar Westindie en de Middelland- sche zee voor 50,000 P. St. aan zoute visch uit- gevoerd.

1. Het eerste denkbeeld, van volkplantingen in de nieuwe wereld aan te leggen, ontstond in Frank- rijk onder FRANÇOIS I, door wien FLORENTINE VERRAZANI in 1523 afgezonden werd, om de N. O. kust van Amerika op te nemen; ten ge- volge waarvan hij Terre neuve en het nabij gelegene vaste land bezigtigde. In 1534 deed JACQUES CAR- TIER van S. Malo zulks insgelijks, en liep deze de Golf van S. Laurens binnen, waar hij van de Wilden tenig bont tegen Europeesche goederen in- ruilde. Na verloop van 8 jaar werd er eene Com- pagnie door de Kroon geëtroijeerd, en ontving FRANÇOIS DE LA ROQUE den grootschen titel van *Onderkoning van Nieuw Frankrijk*, dat Kanada,

La-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 171 .

Labrador, Acadia, Terre neuve, enz. omvatte. Die gelukzoeker bouwde een fort aan de S. Laurents rivier; maar op eene tweede reis naar de pas gestichte kolonie verdween hij; en de aangelegde vastigheid werd verlaten, tot 1598, toen de Marquis DE LA ROCHE den zediger titel van *Lieutenant van Kanada* ontving, en slechts met 40 bannelingen derwaarts toog, die hij op de Isle de Sable aan wal zette, waar zij allen van honger en koude omkwamen.

In 1608 voer SAMUEL CHAMPLAIN de groote rivier op, en grondveste Quebec, dat bestemd was, om de hoofdstad van Nieuw-Frankrijk te worden. Men maakte er intusschen weinig voortgang met den aanleg van volkplantingen; zoo dat er aldaar in 1647 nog slechts drie bestonden, van welke de grootste niet boven de 50 personen bevatte.

De uitsluitende handel der kolonie in bont werd nu voor altoos aan eene Compagnie toegewezen, en de handel in alle andere artikelen, de opbrengst der kabeljaauw- en walvisch-vangst alleen uitgezonderd, aan dezelfde Compagnie voor 15 jaren. Die Compagnie ontving ook het regt van vastigheden aan te leggen, en daaraan wetten te geven; en hare in- en uitvoer in Frankrijk werd van alle regten vrijgesteld. Uit aanmerking van deze voorregten, bestond de Compagnie, tusssen 1628 en 1643, 16000 menschen naar dit land te voeren, en hun den noodigen bijstand te verleen, tot dat zij in staat

staat waren, om zich zelve van het noodige te voorzien.

De aanmoedigingen van wegens het Gouvernement werden intusfchen door het goede geluk niet ondersteund. De eerste fchepen, die de Compagnie afzond, werden door de Engelschen weggenomen, en de kolonie zelve viel, in 1629, in dezer handen, doch werd bij den vrede van 1631 terug gegeven.

Onder dit alles was het bestuur der Compagnie niet berekend, om de volkplantingen boven den staat van kwijning te verheffen, welke die gebeurtenissen er te wege bragten; en een bloedige oorlog met de Wilden vertraagde den bloei van Kanada nog al meer. Ten laatste befloot het Gouvernement tot de verleenig van een krachtdadigen bijftand, en zond hezelve in 1662 derwaarts 400 man uitgekipte krijgsvolk, dat, twee jaren later verfterking ontvangende, eene niet meer wankelende meerderheid op de Wilden bekwam; en voor 1670 waren de Zeven natiën verpligt, om tot eene fchikking te komen, waarop er een diepe vrede volgde. Tenzelfden tijde werd de handel op de kolonie, uitgezonderd in bont, voor alle Franschen open gezet.

Het genot van eenen inwendigen vrede, dat de kolonie tot eenen voordeeligen handel met de Wilden in staat ftelde, deed haren bloei fnellijk toenemen, tot dat de Engelschen, zich in Nieuw York vast gezet hebbende, eene nieuwe en voordeeliger markt voor het bont der inlanders openden.

Nu

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 173

Nu besloot men in Kanada, om een einde aan deze mededinging te maken, en de Wilden tot het afbreken van hunne betrekkingen met de Engelschen te noodzaken; en daartoe werden openbaar geweld, en verraderlijke list, beide gebezigd, maar zonder goed gevolg, en de oorlog, die daaruit voortspoot, bragt aan de Kolonie een onherstelbaar nadeel toe.

In 1690 werd Quebec door eene Engelse vloot belegerd, maar moest dezelve, ten gevolge van den afval harer inlandsche bondgenooten, wijken; en een ander Eskader, dat in 1709 tenzelfden einde was afgezonden, werd in de Golf van S. Laurens door storm verstrooid.

Ten laatste herstelde de vrede van Utrecht, die den oorlog in Europa eindigde, insgelijks de rust in Amerika, doch Kanada bevond zich in een staat van ellendige verarming; en de uitvoer van daar bedroeg in 1714 niet boven de 10,000 P. St.

Het genot van den vrede, en de zorg van het Gouvernement, verhief intusschen de Kolonie boven die vernedering, en de aanwas nam er zoo sneljik toe, dat men er in 1753 ongeveer 91,000 volkplantelingen telde.

De krijg, welke drie jaar later aanving, bragt deze en de verdere Fransche bezittingen in Noordamerika bij wege van verovering aan Grootbritannienje, dat ze bij den vrede van 1763 behield (D).

Kamp Breton's eiland, door canot aldus, en door de Franschen *Isle Royale*, geheten, wordt door de Gut van Canfo, of Straat van Fronfac, die slechts eene mijl wijd is, van het Oostende van Acadia, of Nieuw Schotland afgescheiden, en is 100 mijl lang en ongeveer 60 mijl breed. Het wordt nu genoeg in tweeën gedeeld, door eene zeer diepe golf, van den naam van *Lake Labrador*, die aan den N. O. kant twee ingangen heeft, welke het 7 of 8 uur lange eiland Verdonne omvatten. De grond is er over het geheel onvruchtbaar, en, behalve op de hoogten, vol moerasfen en meeren, die er de lucht koud en mistig maken; ofschoon men denkt dat het er niet ongezond is. Geene foort van graan komt er tot rijpheid, en de meeste keukengroentes ontaarden er.

Het eiland bevat eene waterpas liggende bedding van steenkool, 6 voet beneden de oppervlakte. De bevolking bestaat nu uit ongeveer 1000 menschen, die ganschelijk van de vischvangst bestaan.

De Noordkust is hoog, en bijkans ongenaakbaar, maar aan de Oostrijde zijn er eenige goede havens; en aan de West- en Zuidzijde eenige reedes en inhammen voor kleine schepen.

Nevens de Noordpunt des eilands ligt, op den afstand van 8 uur, S. Pauls eiland, dat, met Kaap Ray van Terre neuve, waarvan het 15 uur af ligt, den ingang der Golf van S. Laurens vormt.

Schoon dit eiland reeds vroeg door vischers werd bezocht, kwam het denkbeeld van er eene volkplanting

ZEEVAART EN HODPHANDEL. 173

ting te vestigen, eerst na dat de Franschen Nieuw-Schotland verloren hadden, bij dezen op: 17

De eerste vestiging werd er door hen aan Port Dauphin aangelegd, maar, om dat de haven onspoedlijk te graken was, welhaast verlaten. Toen werd Louisburg ter hoofdplaats aangelegd, en men ontzaggenlijke kosten versterkt, daar men er steen en verdere bouwstof uit Frankrijk aanbragt. De bevolking nam intusschen tragelijk toe, en er verhuisden daarheen voornamelijk slechts eenige Fransche vischerlieden van Terre neuve. In 1745 werd het eiland door de Nieuw-Engelanders aangetast en bevestigd; maar men gaf het bij den vrede van 1748 terug. In 1758 werd het wederom door de Britsche wapenen veroverd, en daarop volgde in 1763 deszeffs afstand aan Grootbritannien.

De hoofdplaats is er Sydney aan de Oostkust. De tweede plaats, Louisburg, aan den Z. O. kanaal heeft eene uitzienende havenkom, welke 4 uur van het land inloopt, en voor de grootste vloeten geschikt, maar van November tot Mei vol ijs is. De mond is slechts 1300 voet wijd, en wordt door 2 eilanden bepaald, waarvan het ene versterkt is. Hetzelfs vuur, en dat van batterijen op Kaap Brezon, kruisen elkanderen. De stad is op eene uitspringende strook lands gebouwd; de huizen zijn voornamelijk van hout; de straten regt en wijd.

De verdere plaatsen van eenig aanbelang zijn, aan de Oostkust, Port Dauphin, Spanjaards baai, en Miray baai, alle voor groote schepen bruikbaar.

Scattery eiland, of Klein Kaap Breton, ligt voor Monadore baai, en dekt dezelve. De landpunt Kaap Breton, binnen dat kleine eiland, geeft zijnen naam aan het grootere. Ten Zuiden van Louisburg liggen Port Rigaud, en Port Thoulouze, welke laatste haven slechts door eene landengte, ter breedte van 400 vadem, van Lake Labrador afgescheiden wordt.

Prins Edwards eiland, voormaals S. Jans eiland, in het Zuidelijke gedeelte der Golf van S. Laurent, dat soms de *Golf van Nieuw Schotland* genoemd wordt, heeft tusschen zich en Nieuw Schotland Northumberland Straat, die 5 uur wijd is. Het is 40 mijl lang en 30 mijl breed, en overtreft Terre neuve en Kaap Bretons eiland grootelijks, in gematigheid van luchtgestel en vruchtbaarheid van grond. Het heeft uitnemende weiden, is wel bewaard, en brengt een overvloedig gewas van koren voort. De hoofdplaats is Charlotte stad, door de Franschen *Port Joud* genoemd.

De vruchtbaarheid van Prins Edwards eiland boven de naburige kusten, en deszelfs gezonde lucht en uitnemende havens, maakten, dat de Franschen, kort na dat zij te Quebec aangekomen waren, hunne oogen op hetzelfde vestigden; en er werd in 1619 eene Compagnie opgericht, om er eene volkplanting aan te leggen, en eene kabeljauwvischerij in

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 177

in de Golf van S. Laurens tot stand te brengen. Dit ontwerp kwam intusfchen nooit ten uitvoer, en men bleef het eiland verwaarloozen, tot in 1749, toen er aldaar eenige uitgewekenen van Acadia aanlanden, en zich er met landbouw en veefokkerij gemeerden, daar het vifchen hun werd belet. Dus tot een enkelen tak van nijverheid bepaald, voerden men er den landbouw tot eene hoogte, welke aan het eiland den naam van *Korenschuur van Kanada* verfhafte.

Toen Kaap Breton in 1753 door de Britfche wapenen bemagtigd werd, volgde Prins Edwards eiland het lot van dat andere, en werd het eene Britfche volkplanting. De eerfte maatregel van dezelfs nieuwe bezitters was meer ftatkundig, dan regtvaardig, en beftond in het verwijderen van alle Franfche volkplantelingen, ten getale van 3000. Daar het eiland dus van bewoners ontbloot werd, deed de Graaf van Egmont aan het Gouvernement den voorflag van hetzelve te bevolken, en eene magt van 1200 man tot dezelfs verdediging op de been te houden, op voorwaarde van daarmede beleeënd te worden; doch zulk eene wefchenking werd tegen eene wet verklaard te ftrijden, welke bij het herftel van den troon vafgefteld was, en het wefchenken van Kroons domeinen, onder verbindtenis tot het op de been houden van gewapend volk, verbood. Het aanbod werd dus afgeflagen, en het Gouvernement verdeelde, na den vrede van 1763,

het land onder een aantal afgedankte Officiers en Soldaten.

Vervolgens zond Lord SALKIRK derwaarts in 1803 een aantal Schotſche Hooglanders, welken er eene nijvere en welvarende volkplanting ſchijnen te vormen. In 1807 was de geheele bevolking er van 7000 zielen. Tot aan 1772 was het eiland onder het Gouvernement van Nieuw Schotland begrepen; maar in dat jaar vormde men van hetzelfde, en Kaap Bretons en de Magdalena's eilanden, een afzonderlijk Gouvernement, met een Gouverneur, Raad, enz.

De Magdalena's eilanden zijn zeven in getale, en liggen in de Golf van S. Laurens, 17 uur ten Westen van het Noordeinde van Kaap Breton's eiland. Zij zijn alle rotſig, en het grootste heeft slechts 5 uur omvangs. Zij behooren den Admiraal Sir ISAAC CORBIN GREENLY toe, en worden door eenige weinige nakomelingen van Franſche uitgewekenen van Nieuw-Schotland bewoond, die van viſſcherij en robbenſlagerij beſtaan.

In den mond der S. Laurens rivier ligt het eiland Anticosti (*), 12 uur van het vaste land, ten Noorden van hetzelfde, en 16 uur van de Kust van Nieuw Brunſwijk, die het ten Zuiden van zich heeft. Het is van het N. O. naar het Z. W. 200' lang en 30' breed, zeer rotſig, maar wel met
hout

(*) Dezen naam hebben de Engeliſchen uit den inlaſſchen *Natiscotee* gevormd. De Franſchen plagen het eiland *Assumption* te noemen.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 175

hout bezet; en men bedient zich van hetzelfde bij de Kabeljaauwvangst op de Golf. Het behoort aan eenige ingezetenen van Quebec in eigendom toe, doch is van weinig waarde, daar de grond er omvruuchtbaar is, en men er geene enkele goede haven vindt. Het is over het geheel vlak van oevers, maar binnenwaarts eenigzins heuvelig. De eenige bewoners zijn wilden, van welken er aldaar van tijd tot tijd een aantal overwintert, om zeehonden te vangen.

De Mingans liggen dicht aan het vaste land, binnen Anticosti. Zij hebben eene goede haven, en er wordt daaromstreeks veel kabeljaauw gevangen. Het Getijde rijst er tusfchen de 10 en 12 voet.

Terre neuve werd in 1497 door CABOT, een vreemden Zeeman in Engelschen dienst, het eerste ontdekt; alwaarom deszelfs Engelsche naam *Newfoundland* eigenlijk wel de regtmatigste is. In 1583 nam Sir HENRY GILBERT dat land voor Engeland plegtiglijk in bezit; en de Franschen hebben wel voorgegeven, dat zij zulks reeds in den aanvang dier eeuw deden, maar zonder bewijs. Echter vischten zij kort na de ontdekking des eilands reeds aan deszelfs kusten. De Engelschen vestigden het eerste eenige posten op hetzelfde aan de Oostkust, en met name te S. John's. De Franschen betaalden hun, in 1634, 5 per cent van de opbrengst van derzel-

ver vischerij, maar slichtten in 1635 eene vastigheid te Placentia, en betwistten Terre neuve aan de Engelschen, tot dat het geschil derwijze beslecht werd, als reeds gebleken is (*).

Het eiland heeft tusschen zich, en het ten Noorden van hetzelfde liggende Labrador, de straat van Belle Isle, die 6 uur wijd is, en dus naar een eilandje in haren ingang heet. Terre neuve is 80 uur lang, en meer dan 60 breed, heuvelig, doch niet bergachtig. Het bevat eenige aanmerkelijke rivieren, doch is over het geheel rotsig en onvruchtbaar, en brengt slechts eenige kleine dennen, berken en ander plantgewas van koude en barre landen, voort. De winters duren er tot in Mei. Haver is het eenige koren, dat er rijp wordt. Het klimaat wordt er voorts door gestadige mist en sneeuwjagt nog onaangenamer gemaakt. Het binnenland is nog door geene Europeers bezigtigd geworden. Naar de bezigten der inlanders, is hetzelfde bergachtig, en met hout bezet. In de kust loopen er een groot aantal uitnemende inhammen op, van welke er zelfs door de vischers nog zeer weinig gebruik is gemaakt. De eenige nuttigheid van het eiland voor Grootbrittanje is, dat het tot vereenigingsplaats voor de schepen dient, die tot de vischerij op de naburige banken gebruikt worden.

De

(*) In het *II. deel*, *bladz.* 204, waar voorts het aandeel der Franschen aan de Terrèneuvsche vischerij opgegeven wordt. Dat der Engelschen zal in het *V. deel* vermeld worden.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 181

De Europeers, die een bestendig verblijf op het eiland houden, bedragen niet meer dan 1000 gezinnen. Gedurende een deel van het jaar onthouden er zich aldaar eenige deerniswaardige Eskimaux, die er met wijf en kinderen van de naburige kust van Labrador aankomen.

De uitvoer van Grootbritannien naar Terre-neuve bedraagt jaarlijks tusschen de 300 en 400,000 P. St. enkel aan levensmiddelen, kleeding, vischerswant en zout.

In het voorjaar wordt er een klein Eskadertje, van een vijftiger, een Fregat, en eene of twee sloepen, uit Engeland afgezonden, om de vischerij te beschermen; en de Commandant van dat Eskadertje wordt tijdelijke Gouverneur van het eiland. Het ambt van Luitenant-Gouverneur wordt er door een persoon op den duur bekleed.

S. Johns, de hoofdplaats, ligt aan de Oostzijde, en op den oever van eene fratische havenkom, welker ingang tusschen hooge rotsige oevers doorloopt, en slechts 1500 voet wijd en zeer versterkt is. De stad is eene armoedige plaats, met slechte huizen, en enge en morfige straten (*). Het fort Townsend, op eene hoogte, bevat het Gouvernementshuis, magazijnen en barakken.

De verdere meldenswaardige plaatsen op het eiland zijn,

(*) Na reeds eenmaal door een zwaren brand veel te hebben geleden, is die plaats, den 19 Julij dezes jaars 1819, ganschelijk afgebrand.

zijn, aan de Oostrand ten Noorden de Bay of Exploits, of New Pelican, eene ruime havenkom; Zuidwaarts aan Ragged Harbour, in de baai van Gatalonie gelegen, en dus naar de steile eilandjes geleeten, die er in begrepen zijn; voorts Trinity baai, eene golf met verscheidene havenkommen en inhammen; die voor de grootste vloeten geschikt zijn, en ten Zuiden van S. Johns de Bay of Bulls.

Renows baai, die door de vischers schepen vaak bezocht wordt, is slechts 11 voet diep. De Z. O. punt des eilands voert den naam van Kaap Race.

Aan de Zuidkust vindt men Trepasfy baai, eene diep het land in-loopende en veilige havenkom. S. Maria's baai bevat eenige vischrijke banken. Placentia's baai, loopt 20 uur ver het land in, is 16 uur wijd, en bevat eenige havenkommen. Die van Placentia, aan den Ooster oever der baai, is eene der voornaamste droogplaatsen van de vischers, en heeft aan zich eene steeds bewoonde stichting, die door een for gedekt wordt. Tusschen deze havenkom en Kaap Raye, de Z. W. punt des eilands, liggen de weinig bezochte baaijen van Fortune en Despair.

De banken van Terre neuve, die het *Peru van Grootbrittanje* genoemd verdienen te worden, uit hoofde van al de schatten, welke zij in het rijk brengen, bestaan uit eene groote en eenige kleinere, die zich te zamen van 40° N. Br. tot 45° uitstrekken. De diepte is er zeer ongelijk, en van 15 tot 60 vadem. De groote bank is geheel van zand;

ha-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 183

'hare zoomen loopen regtftandig neder; en zij heeft aan de Oostzijde eene groote golf, of holligheid, de *Ditch* (*gracht*) geheeten. Het waait op de bank doorgaans slechts eene matige koelte, en het water is er genoegzaam effen; hoe sterk het ook elders in zee waaijen moge. Daarentegen gaat er even buiten de bank doorgaans eene sterke dijing, uit de stroosfen spruitende, die tegen hare regtftandige zoomen aanstuiten. Uit hoofde van dat onderscheid vragen de vischers, die op de bank onledig zijn, andere daar aankomende doorgaans af, welk weder het buiten is. De bank onderscheidt zich voorts door eene genoegzaam bestendig over haar henen hangende mist. Deze bijzonderheden schijnen uit eene en dezelfde oorzaak voort te spruiten. De sterke uitwaseming van het water op de bank schijnt, terwijl zij die mist verwekt, tevens de lucht boven haar koeler te maken, dan de lucht verder af is; ten gevolge waarvan deze door die andere niet wordt aangetrokken, en er geene luchtstroomen naar de bank vloeijen (*).

De banken van Terre neuve zijn de voorname
ver-

(*) Men kan reeds bij wege van redekaveling opmaken, dat de uitwaseming op allerlei banken sterker moet zijn, dan op diep water, en dat het er derhalve konder moet zijn; en dit bevestigen herhaalde waarnemingen met den Thermometer, die, als men uit diep water op banken komt, straks tusfchen de 3° en 5° daalt.

verblijfplaats der groote Kabeljauwsoort (*gadus morhua*), welke er in Julij met groote scholen aankomt. In Augustus wordt zij er zeldzaam, ten gevolge van het vertrek der haringen en verdere vischen, waarop zij azen, en van de aankomst der haaijen, waarvoor die vischen en de kabeljauwen zelven wijken. In September verschijnen dezen er op nieuw, en zij blijven er tot in October, wanneer men met vischen ophoudt.

De visch, waarvan men laberdaan maakt, wordt aan boord van de schepen gezouten, en naar Europa gevoerd, zonder Terre neuve aan te doen. De schepen, die bestemd zijn, om gedroogde visch aan te brengen, loopen in eenige haven des eilands binnen, waar er op den oever steigers opgericht zijn, op welke men de visch droogt, na er de koppen afgesneden, en de ingewanden en ruggegraten uitgehaald, en het overige sterk gezouten te hebben. Van de koppen wordt er door het volk veel gegeten; en de levers verschaffen veel traan; die men er uit trekt, door de levers in de zon te laten bederven, als wanneer dezelve meerendeels in traan verkeeren.

Het Kabeljauwen aas, dat men er bezigt, is van het geslacht der *Solano*, en wordt in zulk eene menigte gebruikt, dat men het vaak langs de kusten in het geheel niet meer vindt, en 20 uur zee waarts in loopen moet, om het te zoeken. Men vangt het met netten. Verdere bijzonderheden nopens de vischerij in het vervolg.

Ne-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 185

Nevens de Zuidkust van Terre-neuve liggen de Miquelons, en het eiland S. Pierre. Dit laatste behoort met de Miquelons aan Frankrijk, en heeft 25 uur 'in den omvang, met eene goede haven aan den Zuidkant, die 50 kleine schepen bevatten kan. Groot Miquelon is eene bloote klip, en slechts 2 mijl lang. Het tweede Miquelon woert den naam van *Langley*. De Virgin Rocks, 20 uur ten Z. O. van Kaap Race, zijn een rif, dat deels boven water uitkomt, deels uit blinde klippen bestaat.

Nieuw Schotland, toen het aan de Franschen toebehoorde, *Acadia* geheeten, werd in 1784 in het eigenlijke Nieuw Schotland en Nieuw Brunswijk verdeeld. Dit laatste bestaat uit het vaste land, waarmede het andere, dat een schiereiland is, en thans eene afzonderlijke Provincie vormt, door middel van eene landengte vereenigd is. De baai van Chaleurs scheidt Nieuw Brunswijk van het Kanadische distrikt van Gaspé. Ten Oosten van zich heeft het de Golf van S. Laurens, en ten Zuiden de baai van Fundy. De rivier S. Croix scheidt Nieuw Brunswijk van een deel der Vereenigde Staten van Noordamerika, dat den naam van *Maine* voert.

De luchtsgesteldheid van deze landen is onguur. De winters zijn er zeer koud, en de zomers mistig, vochtig en ongezonder. De plantearde vormt er doorgaans slechts eene dunne laag, en is beter

tot weiland, dan tot bouwland, geschikt. Het land is meerendeels met hout beplant, dat er, met de vischerij, de eenige bron van rijkdom uitmaakt. De kusten zijn rotsig, en er loopen onnelbaar vele baaien daarin op, die uitnemende havens vormen. De meldenswaardigste zijn de baai van Chaleurs, die verscheidene wegen van landwaarts in loopt, en, voor de vischerij, in de Golf van S. Laurens uitnemend geschikt, verscheidene visschers verblijvend op hare oevers heeft. Het eiland Bonaventure, ten Noorden van de baai, wordt door eenige weinige lieden bewoond, die er den winter doorbrengen, enkel om het regt van vischerij op de naburige vakken te behouden. Eene doorboorde klip, ten Zuiden van dit eiland, gelijk op eenigen afstand aan de bouwvallen van eene waterleiding. Deache is 1200 voet lang, 200 voet hoog, en heeft drie openingen, als bogen, onder de middelste en langste van welke er eene boot kan doorzeilen.

De Groene baai in de Straat van Northumberland, snijdt, in vereeniging met de rivier Missequash, welke in de Baai van Fundy valt, de landengte van het eigenlijke Nieuw Schotland bijna door, daar zij het boveneinde van die rivier tot op 24 mijl nadert.

De Baai van Fundy, bij de Franschen *Baie Française*, is 50 uur lang, en voornamelijk van wegens de sterkte en hooge rijzing der Getijden merkwaardig. Deze, zegt men, loopen er met eene opzaggelijke snelheid in de kreken op, met een

flag

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 187.

flag van *bore*, welker hoogte tusſchen de 50 en 70 voet bedraagt.

De rivier van S. John, of Clyde, dat de voor-naamſte der Provincie is, valt in de Baai van Fundy, en is voor ſchepen van 60 ton 50 mijl ver bevaarbaar; en voor booten 200 mijl ver. Het Getijde loopt er 80 mijl ver in op. Er is aldaar een overvloed van kleine ſteur, zalm, enz. De oevers der rivier zijn vlak en vruchtbaar. Frederick Town, de hoofdplaats der Provincie, ligt aan haar, 90 mijl van haren mond.

De Paſſamaquoddy baai, de Weſtergrens der Provincie, ontvangt de rivier S. Croix. De Maritima, die voor haar liggen, zouden, volgens het Gouvernement der Vereenigde Staten tot dezer grondgebied behooren; maar de Engeliſchen hebben die eilanden in bezit genomen.

De landengte tusſchen Nieuw Brunſwijk en Nieuw Schotland is, zoo als reeds vermeld is, op haar ſmalſte ſtechts 4 mijl breed. Nieuw Schotland heeft ten Noorden van zich de Golf van S. Laurens, ten N. W. de Baai van Fundy, en ten Zuiden den Atlantiſchen oceaan. Er loopen vele baaijen en inhammen in hetzelfde op, met name de Chedabucto baai aan het Ooſtelijke uiteinde des ſchiereilands. Dezer Zuidpunt is Kaap Canſo, nevens welke er eene groep van eilanden ligt, die ten deele uit gyps beſtaan. Aan die baai vindt men de ſtad Guy's Bourrough, met ongeveer 200 huizen.

Halifax, op de Zuidkust des ſchiereilands, aan
Che-

Chesbucto baai, is de hoofdplaats der Provincie, en heeft 15,000 inwoners. De stad ligt aan den Westeroever der baai, is met houten batterijen, en eene schans, versterkt, en de standplaats van een klein Eskader oorlogschepen tot dekking der vischerij. Op Kaap Sombro, aan den mond der baai, staat er eene vuurbaak.

Shelburne, aan Port Rosaway, is eene stad van 500 huizen. Annapolis Royal, de tweede stad der Provincie, op de Noordkust, aan de Baai van Fundy, heeft eene van de fraaiste havens der wereld, doch is eene armoedige plaats. De rivier van Annapolis is voor schepen van 100 ton 15 mijl ver bevaarbaar. Aan het binnenste der Baai van Fundy, ontvangt een diepe inham, van den naam van *Chignecto baai*, de rivier Misquash.

Men vindt in deze Provincien twee stammen van inlanders, zijnde die der Miama's op het schiereiland, welke slechts 300 weerbare mans bevat, en die der Marechiten in Nieuw Brunswijk, welke nog niet half zoo talrijk is.

De handel tuschen deze Provincien en Grootbrittanje bestaat voornamelijk uit den invoer van linnen en wollen stoffen, en vischersgaren, in de kolonie, ten bedrage van 30,000 P. St. jaarlijks, en een uitvoer uit dezelve, ten bedrage van 40,000 P. St. aan visch, hout, enz.

Isle de Sable, 25 uur van Kaap Cambo, dat de N. O. punt van Nieuw Schotland is, bestaat geheel uit zandheuvels, van den vorm van suikerbrooden,

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 189

den, 140 voet hoog, en wit als melk, met doorschijnende witte steenen onder het zand gemengd. Het heeft 10 uur in den omvang, en is zeer smal en halvemaaanvormig. Aan de helle Noordzijde bevat het een ondiep meer van 5 uur omvangs, dat met de zee gemeenschap heeft. Het is van haa ven verstoken, maar heeft eenige zoetwaterpoelen, en eenig gewas van jeneverboomen, heesters, gras, enz. Er zijn op dit eiland verscheidene schepen verongelukt, van welke het volk er van honger is omgekomen. Om het gevaar te minderen, vestigde het Gouvernement van Halifax er in 1809 eenige lieden, met den last van er bij onstuimige nachten vuren te ontsteken, en aan al, wat er nog verder schipbreuk mogt lijden, hulp te verleen.

Acadia ontving in 1604 van de Franschen de eerste volkplanting. Deze werd te Port Français aan de Westkust aangelegd, en de eerste kolonisten geuerden zich enkel van handel in bont met de inlanders, en van de jagt, waarop zij zelven bont opdeden. Intuschen veroorzaakte de nabijheid der Britsche volkplantelingen van Nieuw Engeland hier, even als in Kanada, eene schadelijke mededinging in den handel met de Wilden, en werden er van den kant der Acadiers even zulke pogingen, als van dien der Kanaders, in het werk gesteld, om de inlanders tegen de Engelschen op te hiten. Van den kant der Britsche volkplantingen verhaalde men zich op de Fransche, zoo dikwijls de geschillen tuschen de beide natien in Europa het aanvangen van vijan-
do-

delijkheden toelieten. Na door de Engelschen eenige malen weggenomen en teruggegeven te zijn, werd Acadia ten laatste bij den Utrechtschen vrede voor altoos aan Grootbrittanje afgestaan.

Er zetteden zich intusschen aldaar nog zeer weinige Engelschen neder; en behalve de verandering van den naam des lands in *Nieuw-Schotland*, bleef alles er op denzelfden voet. De Franschen werden er bij hunne wetten en hunnen Godsdienst gehandhaafd; en het werd hun veroorloofd, bij allen oorlog tusschen Frankrijk en Engeland onzijdig te blijven. Doch in 1746 poogde de Franschen het land te herwinnen, en braken de volkplantelingen hunne onzijdigheid; alwaarom er tot een dadelijk bezetten van het land met Engelse volkplantelingen besloten werd; en bij den Akenschen vrede van 1748 werden de afgedankte Officiers en soldaten, door het aanbod van land naar hunne onderscheidene rangen, bemoedigd, om zich op Nieuw Schotland te vestigen. Dit bewoog in 1749 een aantal van 3750 personen, om zich derwaarts in te schepen, en die volkplantelingen stichtten Hallifax. Toen vreedden de Fransche bewoners, er vervolgd te zullen worden, en om hunnen Godsdienst te lijden te zullen hebben. Van den anderen kant werden zij door het Gouvernement van Kanada tot verhuizen aangemoedigd, en zij begaven zich meerendeels naar de toen aan dat Gouvernement onderhoorige Kaap Bretons en Prins Edwards eilanden, en naar elders. De overblijvenden werden door de Engelschen, die hen gaar-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 193

ne fleten, naar de andere Engelsche volkplantingen verplaatst. Er kwamen vervolgens op Nieuw Schotland al meer en meer volkplantelingen uit Groot-brittanje en Duitschland aan; ten gevolge waarvan de bevolking er in 1769 op 26,000 zielen werd begroot. De uitvoer bedroeg er in dat jaar 30,000 P. St. De Amerikaansche oorlog deed er de bevolking nog al meer toenemen, daar er uit de rebellende Kolonien een groot aantal Loyalisten derwaarts weken. Gelijktijdig werden handel en landbouw er door de behoeften der Engelsche legers en vloeten grootelijks bevorderd.

Voor de Gouvernements behoeften der Britsche bezittingen in Noordamerika werden er in 1814 door het Parlement de volgende sommen toegestaan.

Voor Nieuw Schotland	13,440 P. St.
— Nieuw Brunswijk	5,775
— Kaap Bretons eiland	2,144
— Prins Edwards eiland	3,826
— Terre neuve	4,002
— Opper-Kanada	8,441

Neder-Kanada bragt in 1803 op 31,241

Het kostte daarentegen 43,220

Dus werd ongeveer $\frac{1}{4}$ der kosten door de Provincie zelve befrieden. Het te kort kwam uit Engeland, be-

20-

192 ZEEMANS AARDRIJKSKUNDE.

nevens de gelden voor het Krijgsvolk, de Protestantische Geestelijkheid, enz.

De stichtingen aan Hudfons baai worden door de Hudfons baai's Compagnie bekostigd; de kosten der Bermudas komen daarentegen wederom, even als die der Westindische eilanden, voor rekening van het Gouvernement; voor zoo veel zij uit geen hoofdgeld, Nègertax, enz. kunnen worden gevonden.

OPKOMST EN UITBREIDING

DER

EUROPEESCHE VOLKPLANTINGEN,
OP HET TEGENWOORDIGE GROND-
GEBIED DER VEREENIGDE STA-
TEN VAN NOORDAMERIKA.

Schoon Engeland een ontwijfelbaar recht van aanspraak op de Souvereiniteit van een groot deel der Oostkust van het Noordamerikaansche vaste land had, dat door CABOT en andere Zeelieden in Britschen dienst het eerste ontdekt geworden was, echter maakten de Engelschen niet, dan tegen het einde der zestiende eeuw, eenig begin met den aanleg van volkplantingen op die kust. De ondernemende en rustelooze geest van Sir WALTER RALEIGH vormde daarvan het eerste denkbeeld, en deed zonder moeite een aantal zijner vrienden tot de onderneming overhellen. Men vereende zich tot eene Compagnie, en werd in 1584 door de Kroon met een Patent gemagtigd, om vastigheden op de Oostkust der Noorder helft van het nieuwe vaste land aan te leggen. Gevolgelyk werden er door die maatschappij in 1585 twee schepen afgezonden, om de grondslagen van eene eerste vastigheid aan de Chesapeak

te leggen; doch, te veel Zuidwaarts aan sturende, landde men aan de baai der Roanoke in de Provincie, die vervolgens *Carolina* genoemd werd, maar toen, ter eere van de Koningin, den naam van *Virginia* ontving (*).

Na de vriendschap der Wilden aan de gezegde baai te hebben gewonnen, keerden die schepen naar Engeland terug; en, op het voordeelige bericht, dat zij wegens het land gaven, besloot de Compagnie, om het ten zetel van hare eerste volkplanting te maken. In 1586 werden er ten dien einde zeven schepen, met 108 volkplantelingen, uit Engeland derwaarts gevoerd. Daar intusschen die gelukzoekers welhaast met de inlanders begonnen te twisten, werden zij door dezen aangevallen, en meeren-deels omgebracht. De overigen, verzuimd hebbende, om door landbouw voor hun onderhoud te zorgen, waren op het punt van te verhongeren, toen Sir FRANCIS DRAKE hun levensmiddelen kwam verschaffen; als wanneer de reeds doorgeftane ellende hun allen lust, om in het land achter te blijven, zoo geheel benomen had, dat zij zich op het Eskader begaven, om naar Engeland terug te keeren.

Die tegenspoed bluschte nogtans de ontwerpen der maatschappij niet uit. Dezelve deed integendeel nog eenige pogingen, ter vestiging van eene volkplanting op dezelfde plaats; en in 1588 werden er 115 personen derwaarts overgevoerd, met al het noodige,

om

(*) Zie over dezen naam *bladz. 199 der Inleiding.*

om zich te onderhouden, tegen de Wilden te verdedigen, en met hen te handelen. Intusschen veroorzaakte de ongenade, waarin SALEIGH, de voornaamste begunstiger en steun der kolonie, verviel, dat zij verwaarloosd, ja geheel aan zich zelve overgelaten werd, tot in 1602, toen GOSNOLD, een lid der Compagnie, haar ondernam te bezoeken; maar, zoo als de eerste gelukzoekers ten Zuiden van het bedoelde punt aan land waren gekomen, hield GOSNOLD te veel Noord aan, en kwam hij; in plaats van aan de Roanoke, aan de kust, die naderhand *Nieuw Engeland* genoemd werd; van waar hij, na eene groote menigte kostbaar bont van de Wilden te hebben ingeraaid, wederom naar huis keerde.

De voordeeligheid en spoedige afloop van deze onderneming bemoedigde de Kooplieden van Londen, ter oprigting van eene tweede Compagnie; tot den aanleg van volkplantingen, onder den naam van *Noord-Virginia*, of *Plymouth Compagnie*; in tegenoverstelling van welke men de voorgemelde met den naam van *Zuid-Virginia Compagnie* bestempelde. Zij vestigde in 1606 eene nieuwe volkplanting in het land tusschen Maryland en Carolina; dat den naam van *Virginia* naderhand bij uitsluiting begon te voeren. Daar werd de volkplanting Jamestown aangelegd; maar, daar de Kolonisten ongelukkig in de nabijheid een beekje ontdekten, welks zand van talkdeeltjes overvloede, zagen zij de zelfstandigheid voor zilver aan, en bepaalden

zich alle werkzaamheden tot het inzamelen van die nuttelooze stof, waarmee de twee eerste schepen, die er met voorraad uit Engeland aankwamen, voor derzelver terugreis afgeladen werden. Het verzuim van den landbouw, ten gevolge van die onkunde en dwaasheid, verwekte een hongersnood, welke van de 500 personen, die zich aldaar hadden nedergezet, slechts 60 spaarde. Dezen waren op het punt van gene wijkplaats op Terre neuve te zoeken, toen Lord DELAWARE, die het gouvernement op zich had genomen, er met versterking van volkplantelingen, en voorraad van levensmiddelen, aankwam. De uitnemende bekwaamheden van dien Edelman herstelden de kolonie, en bragten ze op een goeden voet. Hare uitbreiding werd intusschen door de monopolie der Compagnie vertraagd; en zij, en de voorgemelde volkplanting der Zuid-Virginia Compagnie, bevyatteden in 1614 nog slechts 1400 Kolonisten.

Ten laatste leide de Godsdienstige onverdraagzaamheid, die tegen het einde der regering van JACOB I. Engeland in vuur en vlam begon te zetten, de eerste yaste grondslagen voor eene bevolking van een deel van Noordamerika met Engelschen. De dusgenoemde Puriteinen, door de heerschende Bischoppelijke kerk vervolgd, vloten naar de nieuwe wereld, in welker onbezochte woestenijen zij de burgerlijke en Godsdienstige vrijheid hoopen

ten

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 197

ten te genieten, welke hun in hun eigen land geweigerd werd. Het jaar 1621 was het tijdstip der eerste verhuizing, bij welke 121 personen, binnen het grondgebied der Noord-Virginia, of Plymouth, Compagnie land gekocht hebbende, zich op een deel der kust nederzetteden, waaraan zij den naam van *Nieuw-Engeland* gaven.

Tijdens hunne eerste aankomst hadden zij alles tegen. Dezelve greep bij den aanvang van den winter plaats, welke in dat land ongemeen streng is; en zij vonden er alles met ontzaggelijke boschen bezet, welke door het dichte lagere hout ondoordringbaar werden gemaakt. Er groeide van zelf boomvrucht noch plantgewas, dat tot hun onderhoud kon dienen; en zij troffen er eene dun gezaaide bevolking van Wilden aan, die, geen denkbeeld van landbouw hebbende, maar enkel van de opbrengst der jagt levende, hun geenen bijstand bieden kon. Geen wonder derhalve, dat vermoeijing, koude, honger en scheurbuik, meer dan de helft van hen in het graf sleepte. De overblijvenden hielden een ellendig leven kwijnend gaande, tot dat het voorjaar eene partij krijgsvolk der Wilden naar de kust voerde, van welke zij maiz leerden zaaijen, en op de voordeeligste wijze vischen. Dit hielp hen hun leven rekken, tot dat er uit Engeland bijstand aankwam.

De Wilden schonken hun tevens de landen, die aan hun klein verblijf, dat zij *Nieuw Plymouth* noemden, grensden, en door hen *Massachusetts*

genoemd werden. Zij ontvingen van den Koning een Charter, waarbij het hun veroorloofd werd, zich een eigenen Gouverneur, Raad en Huis van Vertegenwoordigers, te kiezen. Het grondbeginsel, waarnaar deze laatste vergadering gevormd werd, was volstreckte onverdraagzaamheid, die alle anderen, dan Puriteinen, uitsloot (*). Men verschoonde bovenal de arme Kwakers niet, maar dezen werden geëeseld, en voorts gebannen, en met den dood bedreigd, zoo zij terug kwamen.

De verhuizing uit Engeland was onder dit alles in het eerste niet aanmerkelijk; want in 1629 bedroeg het getal der kolonisten nog slechts 300. Doch in dat jaar en de naastvolgende kwamen er uit Engeland aldaar zoo velen de vervolging om den Godsdienst ontvlieden, dat de bevolking snellijk toenam. Ongelukkiglijk vonden intusschen velen den geest van vervolging in het land, waar zij eene algemeene liefde dachten te zien heerschen, haast evenzeer aan het woeden, als in het moederland. Dit verpligtte hen, om nieuwe woonplaatsen te zoeken;

(*) Zoo veel tegenstrijdigheid heerscht er in de menschelijke natuur, dat men de ketens, die men zelf ontvliedt, om den hals zijner evenmenschen knelt. Ook de Nederlandsche Protestanten, die het onduelbaar vonden, dat men hunne leer niet had willen dulden, wilden zelve eenen geruimen tijd lang die der Lutheranen en Arminianen, hoe gangbaar ook elders, in hun midden niet geduld hebben.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 199.

ken; en zulks gaf in 1629 den oorsprong aan de nieuwe Provincie van New Hampshire, en in 1635 aan die van Rhode Island en Connecticut. Zoo haast vervolgens de twisten over den Godsdienst tot bedaren waren geraakt, vormden de vier Provincien van Nieuw Engeland een verbond tot hunne onderlinge verdediging, en ontvingen de drie nieuwe soortgelijke Charters, als er aan die van Massachusetts verleend was geworden.

De eerste Wetsen der Nieuw Engelanders waren de zulke, als men van de strenge grondbeginselen der Wetgevende ligchamen te verwachten had. Tooverij, Godslastering, overspel, meeneed en moord, werden als misdaden van gelijke zwaarte beschouwd, en met den dood gestraft; en dezelfde straf werd tegen een kind vastgesteld, dat zich vermeten zou, om zijne ouders te slaan, of zelfs te vloeken. Op leugen, dronkenschap en dansen, stond openbare geefeling; en op vloeken, verzuim van den openlijken Godsdienst, of schendnis van de sabbathrust, zware geldboeten. De ijver ging zoo ver, dat de namen der dagen van de week, en der maanden, als van Heidenischen oorsprong, veranderd werden; en de Heiligen werden van hunnen titel van *Sint* beroofd, en enkel *Pieter*, *Paulus*, enz. genoemd, om zelfs den minsten zweem van navolging der Roomsche kerk te vermijden. Uit hetzelfde beginsel werd alle buigen van een knie voor een beeld als een doodelijk misdrijf beschouwd, en alle vroeger of later aankomende Roomsche Priesters geban-

nen, en bij terugkomst in de kolonie met den dood gestraft. Dingen, die op zich zelve gansch onverschillig waren, werden als strafbare ongodsdienstigheid gebrandmerkt; bij voorbeeld, het dragen van lang hoofdhaar, dat bij een afzonderlijk plakaat onder bedreiging van straf aan de mans verboden werd. Aan de vrouwen verbood men het bloot dragen van armen of hals. Hare samaren moesten alle van denzelfden vorm zijn, met mouwen tot aan de gewrichten der handen, en met kragen tot aan de kin. De wijze van vrijen, de houding van hoofd en armen, hoe men te wandelen, te kouten en elkanderen aan te kijken, had, werd strengelijk voorgeschreven. Ja men dreef de ongerijmdheid der wijze ten top; dat het verboden werd, des Zaturdags bier te brouwen, uit vrees dat het des Zondags *werken* mogt.

In onze verlichte dagen zou men de vreeselijke buitensporigheden, tot welke het vuigste bijgeloof in dit deel der nieuwe wereld aanleiding gaf, naauwelijks kunnen gelooven, werden zij niet door de geschiedschrijvers van dien tijd eenparig bevestigd. *Tooverij* werd het leuswoord tot bloedige vervolgingen, en in 1692 werden er meer dan 30 personen deswegens veroordeeld en gestraft. De onschuld der jeugd, de zwakheid des ouderdoms, de zedigheid der sekse, de waardigheid van rang, rijkdom of deugd, leverden geen genoegzaam behoedmiddel tegen verdenking wegens het ingebeekte misdrijf. Kinderen van 10 jaren werden deswegens ter dood gebragt.

bragt. Jonge vrouwen werden naakt uitgekleeft, en openlijk onderzocht, of zij ook gemeenschap met den Duivel hadden gehad. Men bediende zich van de pijnbank, om bekentenissen af te dwingen, en de galg stond gereed, om de folteringen van die gene te eindigen, aan wie het pijnigen eene valsche bekentenis had afgeperst. Kortom de kolonie scheen eene geheele ontbinding te naderen, toen, bij het hoogste van den storm, als door eene onmiddellijke tuschenkomst der Godheid, de oogen des volks eensklaps geopend werden, en vertrouwen en vrede op verdenking en wanhoop volgden. Het terugzigt naar de ijsfelijkheid, tot welke men zich had laten vervoeren, baarde de grievendste wroegingen, en men poogde, door een algemeen vasten en openbare gebeden, de genadige Godheid te verzoenen, in welker naam er zoo veel onnoozel bloed vergoten was geworden.

Hoe zeer nu ook die met bloed geschrevene wetten afgeschaft zijn geworden, echter zijn derzelver uitwerkselen onder de Nieuw Engelanders nog zichtbaar. De vrouwen onderscheiden zich aldaar door deftigheid, ongemeene stilzwijgendheid, en stuitendefijfheid en koelheid in den omgang, en de mans door stille achterhoudendheid, en hebbelijke ontveinsing en verheling der waarheid, maar tevens door eene veerkracht in gevoel en bedrijf, welke die van de overige ingezetenen der Vereeuigde Staten overtreft.

De Compagniën, die de voormelde volkplantingen in Virginia en Carolina hadden aangelegd, werden onder KAREL I. opgeheven; en de Koloniën maakten onder een Koninklijk bewind. Die van Virginia nam onder de burger-oorlogen, welke in Engeland voor eenigen tijd een einde van de Monarchie maakten, snellijk toe, door dien er derwaarts Loyalisten weken, die, gemeenlijk lieden van opvoeding en vermogen zijnde, er op eenmaal beginfelen van eene burgerlijke maatschappij invoerden, welke tot dus ver in de andere Koloniën onbekend waren geweest, daar de eerste volkplantelingen hier of uit wanhoopige gelukzoekers en misdadigers, of uit onwetende dweepers, bestonden.

De Kolonisten van Virginia boden voorts nog na den moord van KAREL I. wederstand aan de dwingelandij des toenmaligen Parlements, en werden ten laatste slechts door verraad van eenige volkplantelingen, in vereeniging met eene ontzagverwekkende vloot der Republiek, bedwongen, doch behielden nogtans hunnen Koningsgezinden geest, gedurende het Protectorschap van CROMWELL, en waren in Amerika de eersten, die KAREL II. tot Koning uitriepen. Maar, welke ijverige Loyalisten de Virginiers ook waren, zij droegen nogtans het hart te hoog, om verdrukking te dulden; en, ten gevolge van eenige willekeurige besluiten van het Gouvernement

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 207

ment des moederlands ten hunnen opzigte, ontrolde een jong Officier, van den naam van BACON, in de Kolonie den stander des opstands; dat ernstige gevolgen zou hebben gehad, zoo de rust doot den dood des aanvoorders niet hersteld ware geworden; als wanneer de Constitutie der Kolonie welhaast eenen meer Democratischen vorm erlangde, door de oprigting van een ligchaam van Vertegenwoordigers, die door het volk gekozen werden.

Carolina werd in 1663 door KAREL II aan eene maatschappij van adellijke en andere voorname lieden geschonken, en de vermaarde LOCKE werd verzocht, om eene Constitutie voor de aldaar aan te leggende volkplanting te ontwerpen; maar het ontwerp was bij de uitkomst op ganach andere grondslagen gebouwd, dan men van den wijsgeerigen navorscher van den gang des menschelijken verstands had mógen verwachten. Het eerste beginsel was verdraagzaamheid in het Godadienstige, doch elke persoon boven de 17 jaren was verplicht, om voor zich eene gezindheid te kiezen, en zich als Lid daarvan te laten opteekenen, en daarbij te blijven. Voor de burgerlijke vrijheid der Kolonisten werd er nog minder gezorgd, dan voor de Godadienstige. Alle gezag, wetgevend en uitvoerend, werd aan 8 landeigenaars opgedragen, welke er 3 klassen van Adel stonden te scheppen, waarin men verdeeld worden zou, naar de hoevesheid lands, die men bekwam. De eerste klasse bepaalde zich bij twee dusgenoemde *Landgraven*, die elk 30,000 Aeres

er-

erlangden. De Edelen der tweede klasse zouden *Caciques* heeten, en elk 24,000 Acres ontvangen; en die der derde den naam van *Barons* en 12000 Acres. Nopens de talrijkheid dezer twee laatste klassen werd er geene bepaling gemaakt. Niemand zou eenig deel zijner bezittingen mogen vervreemden, en de grondeigenaars zouden een Huis van Pairs vormen. Er zou tevens een Huis van Vertegenwoordigers, onder den naam van *Court palatine*, doch met eene zeer bepaalde magt, worden opgericht. In spijt der gebreken van deze Constitutie, had de Kolonie, welker hoofdplaats *Charlestown* heette, eene genoegzame vastigheid bekomen, toen zij, in 1705, door Godsdienstgeschillen, en door een bloedigen krijg tuschen de inlanders, in verarring werd gebracht. Nu werden de inwendige twisten, door tuschenkomst van het moederland, welhaast gestild, en de Wilden ook tot rust gebracht; maar de volkplantelingen werden door het bewind der grondeigenaars al meer en meer gedrukt; en, daar hunne klagen met hun getal toenamen, vond het Gouvernement ten laatste noodig, het uitgedeelde land terug te nemen. Hetzelve werd van de bezitters voor 24,000 P. St. gekocht, en allen gaven hun eigendommelijk regt en daaraan verbonden bewind tevens op, uitgezonderd Lord GRENVILLE. Deze verkoos, in de eigendommelijke bezitting van zijn land te blijven, en zijne nakomelingen behielden hetzelve tot aan de Amerikaanse omwenteling. Inmiddels ontving de Provincie

van

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 209

van het Britsche Gouvernement ten gezegden tijde voortgelijk eene Constitutie, als Virginia, en vormde men van haar de twee Provinciën van Zuid- en Noord-Carolina.

Gelijk als voorts Virginia, onder de regering van KAREL I, vele volkplantelingen uit Engeland ontving, bewogen de vervolgingen, welke de Roomsche-Catholicken tegen het einde van die regering ondervonden, den Roomschegezinden Lord BALTIMORE, Pair van Engeland, om in Amerika gewetensvrijheid te zoeken; en de Kroon schenkte hem het nog onbegevene land tusschen de rivieren Delaware en Potowmack. Hij overleed inmiddels, en zijn ontwerp werd eerst door zijnen zoon bewerkstelligd, die met zoo Roomschegezinde huisgezinnen, waaronder verscheidene van aanzien, Engeland verliet.

Men kocht het van de Kroon ten geschenke ontvangene, en ter eere der Gemalin van KAREL I, *Maryland* geheetene, oord ten overvloede van de eilanders, en won allezins derzelver vriendschap. Tevens bewogen de edelaardige beginselen, die de voornaamste Kolonisten aan hunne hoogere opvoeding te danken hadden, hen om Godsdiensdige verdraagzaamheid ten grondslag van het landsbestuur te leggen. Ten gevolge van een en ander bevond de volkplanting zich, tijdens den moord van KAREL I, reeds in een bloeienden staat. Straks daarna werd Lord BALTIMORE door CROMWELL van eigendom en bewind ontzet. KAREL II, schonk hem

hen beide terug; maar beide werden door JAKOB II. op nieuw aan de BALTIMORES ontvreemd. WILLIAM herfelde hen in het eigendommelijke bezit des lands, en de voordeelen van deszelfs bewind; maar, zoo lang zij Roomschgezind bleven, werd zulks als een onoverkomelijke hinderpaal voor de dadelijke waarneming van het bestuur door hen beschouwd. Toen zij Protestantsch werden, hield dat bezwaar op, en de Gouverneur werd vervolgens, onder goedkeuring der Kroon, door dat edele geslacht benoemd.

Nieuw York, Nieuw Jersey, en een deel van Pensylvanie, werden door de Nederlanders in 1614 het eerste in bezit genomen, en ontvingen den naam van *Nieuw Nederland*. Zij gróndden hun regt op de Souvereiniteit van dit land daarop, dat HUDSON, toen hij hetzelfde in 1609 ontdekt had (*), in hunnen dienst was geweest. De Engelsche Koning JAKOB I. betwistte hun dat regt, om dat HUDSON een Engelschman was geweest; en hij liet zijne aanspraak op dat land niet varen; doch hetzelfde werd van zoo weinig aanbelang geacht, dat men de Nederlanders er vrijelijk eenige vastigheden, een behoefte van den bonthandel met de inlanders,

dich

(*) Zie de *Inleiding*; I Deel, bladz. 202.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 207

dien hunne W. I. Compagnie bij uitflaating dreef, liet aanleggen. De voornaamste Handelpost diét Compagnie was in het eerste het fort *Oranje* (na derhand *Albany*) aan de Hudfons rivier.

In 1620 begrepen eenige Amsterdammers, dat et aan die kust met voordeel eene volkplanting kon worden aangelegd, kochten zij het regt daartoe van de W. I. Compagnie voor ongeveer 30,000 P. St. en werd er onmiddellijk daarna, op het eiland *Mahanaton*, in den mond der Hudfons rivier, een *Nieuw Amsterdam* gebouwd. Deze stad had reeds sterk toegenomen, toen er in 1664 een vijandig Engelsch eskader voor haar verscheen. Toen gaf zij zich bij de eerste opelsching over, en viel de gansche Kolonie in de handen der overmagtige aanvallers, die daarentegen kort hierna het vervolgens Nederlandsche Guyana verloren, en die bij den *Bredaschen* vrede van 1667 aan de Nederlanders afstonden, tegen behoud van Nieuw Amsterdam en deszelfs omstreken voor zich; welke laatste bezetting **KARL I.** straks na hare bemagtiging, reeds aan zijnen broeder **JAKOB**, toen Hertog van York, in leen gegeven had.

Van dezen laatstgenoemden ontvingen Nieuw Amsterdam en de gansche Kolonie den naam van *Nieuw York*. In 1673 bemagtigden de Nederlanders wederom alles te zamen; doch zij stonden het bij den vrede des volgenden jaars op nieuw af. Toen nu de Hertog van York op den troon getraakte, werd het een goed van de Kroon, door wel-

walke de Gouverneur en Raad er vervolgens werden aangesteld; maar bij de omwenteling werd de Constituzie er naar het model der Nieuw Engelandfche veranderd, en bekwam Nieuw York een door het volk gekozen Huis van Vertegenwoordigers.

Nieuw Jerfey opaving, offchoon onder Nieuw Nederland begrepen, de eerfte volkplantelingen uit Zweden, die hetzelfde *Nieuw Zweden* noemden, en er drie kleine vastigheden (*Christiania*, *Helsingberg* en *Gothenburg* geheeten) aanleiden. Deze groeiden inmiddels weinig aan, en werden in 1655 door de Nederlanders weggenomen, en met Nieuw Nederland vereenigd. Met hetzelfde aan den Hertog van York gemaakt, werd Nieuw Zweden door dezen aan Sir GEORGE CARTBRET en Lord BERKELY afgetrokken. Toen ontving hetzelfde zijnen tegenwoordigen naam; en de beide gezegde bezitters des lands verkochten hetzelfde, bij deelen van verschillende grootte, aan de hoogfte bieders; voor zich slechts het opperfte bewind en regalia behoudende. Hiervan deed men inmiddels in 1702 afstand aan de Kroon, en Nieuw Jerfey werd vervolgens door deze als Nieuw York geregeerd.

Schoon het land, dat thans den naam van *Pennfylvanie* draagt, voor dat het dezen bekwam, tot Nieuw Nederland gerekend werd te behooren, opaving het geene Europeefche bevolking, voor dat

WIL-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 209

WILLIAM PENN, het vermaardste lid der toen nieuwelingen ontstane sekte van Kwakers, derwaarts eene Kolonie van zijne landslieden en geloofsbroeders voerde. Zijn vader was Admiraal in Engelschen dienst geweest, en door CROMWELL, en de beide laatste STUARTS, veel gebruikt geworden. Uit dezen hoofde had die Vlootvoogd groote sommen van het Gouvernement te vorderen, dat hem, tot vergoeding voor de wanbetaling, het groote grondgebied in Amerika aanbod, waaraan men vervolgens zijnen naam gaf. Want hij aanvaardde het aanbod; maar overleed kort daarna, en liet de uitvoering zijner ontwerpen aan zijnen zoon over, die eene kolonie, op de zuiverste beginselen van burgerlijke en Godsdienstige vrijheid, besloot te vestigen. Hij verzamelde welhaast 2000 menschen, voornamelijk van zijne eigene sekte, en stevende daarmede uit Engeland naar de Delaware. Niet ten volle met de aanspraak te vreden, die de Kroon hem op een land gaf, dat reeds door menschen bewoond werd, sloot hij, in navolging van Lord BALTIMORE, met de inlanders een koop, waarbij zij hem al het verlangde land afskonden. Schoon deze handel geheel in het voordeel van den koper was, en de onkunde der verkoopters hem toeliet, een prijs vast te stellen, welke aan de waarde van het goed geenszins evenredig was; echter werden de gewetensbezwaren van den goedaardigen Kwaker daardoor opgeheven, en hij in staat gesteld, om den aanleg der Kolonie zonder wroeging te beginnen.

Haar wetten waren op de onvervreembare regten van den mensch gegrond, en verſchaften gewetensvrijheid, onpartijdig regt en veiligheid voor ieders eigendom. Offchoon hij het Gouvernement in zijn geſlacht erfelijk maakte, echter ſtelde hij zijne opvolgers buiten ſtaat, om zich in de wetgeving te mengen, en droeg hij deze aan Volksvertegenwoordigers op, die bij geheime ballotering, ter verhoeding van kuiperij en omkoopſing, gekozen moesten worden. Deze vergadering vermogt bij meerderheid van ſtemmen Wetten te maken, maar tot de vaſtſtelling van belastingen werd er $\frac{2}{3}$ der ſtemmen gevorderd. Het land werd voor de gene, die het koopen konden, in kavelingen van 1000 Acres verdeeld, en tegen den geringen prijs van 18 $\frac{1}{2}$ P. St. in eigendom toegewezen. Bezat men zulk eene ſom niet, dan kon men 50 Acres voor elk hoofd des huizegezins op eene rente van 1 $\frac{1}{2}$ pence jaarlijks in bezit ontvangen.

Om eene algemeene hebbelijkheid van nijverheid in te voeren, werd het tot eene wet gemaakt, dat elk kind, hoe aanzienlijk of vermogend dezelfs ouders ook mogten wezen, met dezelfs twaalfde jaar een beroep moest aanvangen te leeren; en, om twist te ſnoren, werden er in elk diſtrikt ſcheidslieden benoemd, en werd het ſtrengelijk verboden, dat men voor het pleiten bij de Geregthoven eenig geld nam. Zulke eenvoudige en juiste regelingen van zaken moesten onmisbaar het gewenſchte einde bereiken, en gevolgelijk bleef de nieuwe kolonie in ha-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 313

hare kindschheid vrij van zulke oneerigheden en schokken, als waar door oudere kolonien in de nabuurschap verscheurd, en in haren aanwas gestuit, werden.

Dat Georgie, in het eerste als een aanhangfel van Carolina beschouwd, met volkplantingen bezet werd, was het gevolg der welwillendheid van iemand, die zijn vermogen tot het lossen van om schulden vastgezette lieden vermaakte. Het Gouvernement, niet beter wetende te doen, dan de ontflagenen, die van middelen, om hun onderhoud in Engeland te vinden, ontbloot waren, een eerlijk bestaan in een nog onbebouwd land te doen zoeken, voegde bij de vermaakte som nog 10,000 P. St., en die som werd bij inschrijving nog al meer vergroot. Toen men dus een genoegzaam fonds bijeen had, werd de uitvoering van het ontwerp aan den Generaal OCHLETORPE toevertrouwd.

In 1733 verliet die Officier Engeland, met de eerste troep volkplantelingen, die 100 menschen sterk was, en de stad Savannah grondvestte. In 1734 volgden er 491 op kosten van het fonds, en 127 op eigene kosten. In 1735 kwamen er bij die menigte nog eenige Hooglanders, die land op de oevers der Alatomaha bekwamen, onder voorwaarde van de kolonie tegen de Spanjaarden van Florida te verdedigen. Dezen bouwden aldaar de stad Darien.

In hetzelfde jaar vlood eene groote menigte Protestanten van Salzburg in Duitschland, waar men ze op den Godsdienst vervolgde, naar Georgia, en bouwde er de stad Ebenezer, aan de Savannah, 16 uur van den mond dezer rivier. De kolonie kwijnde nogtans in hare kindschheid onder natuurlijke en zedelijke zwaarigheden beide. De eerste sproten uit het klimaat, dat voor genoegzame vorderingen in den landbouw door Europeesche handen hinderlijk was, en de laatste bestonden in de gebreken van het bestuur, en de verdrukking, die de Gouverneurs zich veroorlofdon. De gansche magt berustte bij eenige weinige grondeigenaars, die wetten invoerden, door welke de Kolonisten in een staat van volstrekte onderworpenheid gehouden werden; terwijl zij hun eenige der voorregten onthielden, die aan de naburige kolonien verleend waren; zoo als inzonderheid den invoer van slaven en van rum. Toen de bevolking er toenam, werden die zwaarigheden steeds onverdragelijker; en het misnoegen klom tot zulk eene hoogte, dat het Gouvernement in 1752 noodig vond, het bewind der grondeigenaars af te schaffen, en de kolonie op denzelfden voet te brengen, als die der Carolinas.

Onder den naam van *Florida* wilden de Spanjaarden aanvankelijk alles ingesloten hebben, wat tusschen de Golf van Mexico en Nieuw Engeland lag;

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 213

lag; maar andere Europeesche natien bepaalden dien naam bij het schiereiland ten Zuiden van Georgia, en de verdere zeekust tot aan den Misfissipi. Dit land was, blijkens de *Inleiding*, reeds in 1512 door JUAN PONCE DE LEON ontdekt, doch werd tot 1564 genoegzaam verwaarloosd. Toen wierpen eenige Fransche Hugenoten er eene kleine vastigheid op, uit welke zij in het volgende jaar door de Spanjaarden, die ongaarne zulke ondernemende naburen hadden, onverhoeds overvallen en omgebracht werden (*).

De

(*) Hoe dit door zekeren GOURGUES, op eigene kosten gewroken werd, is in het *II. deel, bladz. 181* eenigermate vermeld, en men vindt een breedvoerig verhaal daarvan, en van de onderneming en den dood der vermoorde Franschen, in de Latijnsche vertaling van een opstel van JACQUES LE MOINE, dat met een groot stel platen in 1591, nevens vele andere berigten van de eerste scheepstogten naar Amerika, enz. te Francfort door *Wachelius*, in *fol.* uitgegeven werd. Uit dat verhaal blijkt, dat de vermoorde Franschen met een van 's Konings wege uitgerust Eskader naar Florida gestevend waren. Volgens hetzelfde, zou vports dit land in 1496 door CABOT ontdekt zijn geworden, die in het *I. deel, bladz. 195*, ten onrigte *John* genoemd wordt. Zijn naam was *Sebastiaan*, en hij was van Venetie, en om handelszaken met zijnen, mischien *Jan* geheetenen, vader in Engeland aangekomen, waar hij in dienst van Koning HENRIK VII. trad. Vervolgens in Spaanschen dienst overgegaan, ontdekte hij de Rio de la Plata.

De Spanjaarden vestigden hunne voornaamste stichting te S. Augustijn, en het was niet voor 1696, dat zij Pensacola begonnen te bouwen. Bij den vrede van 1763 werd het land aan Grootbrittanje afgestaan, in ruiling voor de door de Engelschen genomene Havannah. De Spaansche bevolking was toen nog slechts 600 zielen sterk, en week naar Cuba. De Engelschen verdeelden het land in twee door de Apalichola vaneen gescheidene Provinciën, *Oost- en West-Florida* genoemd, en de eene S. Augustijn tot hoofdplaats hebbende, en de andere Pensacola. De eerste Engelsche volkplantelingen waren voornamelijk ontslagene Officiers en soldaten, die naar hunne rangen met land bedeeld werden. Er kwam aldaar voorts een aantal Kolonisten uit de Carolinas en Georgie aan, en de bevolking werd er door een aantal Grieken uit Morca versterkt. In 1767 werd dit land door Doctor TURNBULL bezocht, die veel landeigendom in Florida had, en begreep, dat de Grieken gaarne evenveel welke gelegenheid, om zich van de Turksche dwingelandij te bevrijden, zouden aangrijpen. Hij bood hun eene wijkplaats in Florida aan; en, daar er een groot aantal naar zijn voorstel luisterde, kocht hij van de Turksche Gouverneurs verlof, om die lieden te Modon in te schepen. Vervolgens Corfica en Minorca aandoende, wierf hij aldaar nog eenigen aan. Het gezamenlijke aantal, waarmede hij in Florida landde, was ongeveer 1000, onder welke lieden er 60,000 Acres lands verdeeld werden. Met
uit

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 225

uitzondering van de sterfte uit verandering van lucht, welke ongeveer $\frac{1}{4}$ dier Grieken wegsleepte, slaagde de poging uitnemend; en die lieden vormden eene maatschappij, welke snellijk in vermogen en aantal toegenomen had, toen de Spanjaarden in 1781 de beide Florida's bemagtigden, en bij den vrede van 1783 in het bezit van dezelve verbleven (*).

De kust des lands, dat thans *Louisiana* heet, werd door de Spanjaards als een deel van Florida beschouwd, doch niet in bezit genomen, ja niet eens bezigtigd, en het was eerst in 1660, dat de Fransen, uit de verhalen van eenige aan Kanada grenzende inlanders, het aanwezen van de groote rivier *Mississipi* vernamen.

In 1678 vatte de LA SALLE, een Kanader, het eerste denkbeeld op, van eene kolonie aan de oevers dier rivier te vestigen, en vertrok hij ten dien einde naar Frankrijk, waar zijn ontwerp door het Gouvernement goedgekeurd werd, en hij een klein aantal me-

(*) Thans, weet men, hebben de Noordamerikanen dezelve beide in handen, en met dezelve den sleutel der Golf van Mexico, die voor hen, als bezitters van *Louisiana*, thans van meer belang is, dan ooit, maar dien zij bezwaarlijk zullen kunnen behouden, zoo Engeland zich met Spanje vereenigt, om hun denzelven te betwisten.

medestanders wierf. Met dezen bezocht hij den Mississipi, en stichtte ter plaatse, waar de Misfouri in die rivier valt, de vastigheid Fort Louis, van waar hij met kanoos naar den mond der rivier afzakte. Wederom naar Frankrijk gekeerd, om van zijne ontdekking berigt te geven, verkende het Gouvernement hem vier kleine schepen, met 300 volkplantelingen, uit soldaten, handwerkslieden, Priesters en vrouwvolk van Parijs, bestaande. Daarmede zeilde hij in 1684 van La Rochelle af; doch, te ver ten Westen sturende, geraakte hij den mond der Mississipi voorbij, en deed het land nabij S. Bernards baai aan. Hier ontstond er twist tusschen hem en den Commandeur der schepen. Deze besloot van hem te scheiden, en de Kolonisten, die hem verkozen te volgen, werden ten getale van 170 met hem aan wal gezet. LA SALLE bragt eenige maanden door, met het opnemen der rivieren, die in de baai vielen, van welke eenige hem takken van den Mississipi schenen te kunnen zijn; doch, in deze hoop te leur gesteld, besloot hij landwaarts in te dringen, ter opsporing van de S. Barbe's mijnen, waarover straks nader; en, hiermede onledig, werd hij door eenigen van zijn eigen volk omgebragt.

De dood des Opperhoofds alle ondergeschiktheid onder de bende vernietigende, werden eenigen door krankheden weggesleept, en vielen anderen in de handen der Spanjaarden, die ze naar de mijnen van Mexico voerden, om hun leven daar te eindigen. Voorts overvielen de Wilden eenen door hen aan-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 217

gelegden post; en werd al, wat daarin was, om het leven gebracht; zoo dat slechts 6 menschen van de 170, den dood in het land der bevroende Illinoisen (*) ontsnapten, door hetzelfde naar Kanada ontkwamen.

Na die ongelukkige poging werd de Mississipi verwaarloosd, tot dat YBERVILLE, een Fransch Officier, de aandacht van zijn Gouvernement wederom daarop vestigde, en zelf met twee schepen, en eenige weinige Kolonisten, daarheen gezonden werd. Hij voer eerst de rivier op, en vestigde een post aan de Natches. Vervolgens den Mississipi wederom afgezakt, plaatste hij het overige van zijn volk te Biloxi, aan de Oostzijde van den mond der rivier. Twee jaren later, toen er nieuwe Kolonisten aankwamen, werd de haven van Biloxi, uit hoofde van de onvruchtbaarheid der omtrekken, verlaten, en de vastigheid van Fort Dauphin, nabij den mond der Mobile, aangelegd.

De dood van YBERVILLE, in 1706, veroorzaakte, dat de jeugdige volkplanting wederom verwaarloosd werd, en de Kolonisten meerendeels naar elders weken. Er waren van dezelve in 1712 nog slechts 28 gezinnen in eenen ellendigen toestand overig, toen CROZET, een particulier Koopman, het eindeloos groote land, dat door den Mississipi be-

(*) Wier gunst de verdienstelijke Pater MENNEPIN voor zijne natie gewonnen had.

bewatard wordt, en, tijdens den togt van YBERVILLE met den naam van *Louisiana* bestempeld was, van de Kroon ten geschenke ontving.

Daar de schraapzucht van GROZET al zijne ontwerpen had doen mislukken, verkocht hij in 1717 het hem averegts toevertrouwde land aan de toen opgerigte Westersche of Mississipi-Compagnie. De vermaarde LAW had, namelijk, het ontwerp gevormd, van Fransrijks ontzaggeelyke Staatschuld door middel van eene Nationale bank af te lossen; en hij had mischien daarin kunnen slagen, zoo men tenzelfden tijde de noodige bezuiniging in de publieke uitgaven had gemaakt; maar, verplicht, om met de oudere schuld tevens de nieuwe te bestrijden, die een bovenmatig verkwistend en brooddronken Hof steeds bleef maken, was hij in de noodzakelykheid, op de toevlugt tot een tweede ontwerp te staan; en de Mississipi gaf hem daartoe eens gunstige gelegenheid.

JUAN-PONCE DE LEON had, op zijnen togt naar Amerika, eene wonderbare bron, die hij zocht, niet gevonden, en zich wegens die teleurstelling schadeloos gesteld, door de voorgewende ontdekking van onuitputtelijke *goudmijnen*, welke hij de *mijnen van S. Barbe* noemde, maar welker ligging hij wíjzelyk onbepaald liet. De Spanjaarden hadden vervolgens dertig jaren lang in verschillende rigtingen naar die mijnen gezocht; en dezelve waren, na dat LA SALLE zulks op nieuw had gedaan, algemeen vergeten, toen LAW ze wederom in aandeken

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 219

ken bragt en het Fransche publiek diets maakte, dat men ze in Louisiana had wedergevonden. Om aan die verzekering geloof bij te zetten, werden er mijnwerkers derwaarts afgezonden, en krijgsvolk, om ze te dekken, daarbij gevoegd.

De gisting, welke deze liet onder alle klassen van menschen in Frankrijk voorbragt, was waarlijk verbazend; en de Mississipi werd het middelpunt der uitzigten, der hoop en der verlangens, van zeven achttste deelen der natie. Er werd eene Compagnie, de *Westerfche* genoemd, met Oktrool beschonken; en, voor dat deze een jaar had bestaan, was de prijs van hare Actien verdubbeld. De voornaamste lieden des Koningrijks wenschten in het nieuwe *Eldorado* met land beschonken te worden, en LAW zelf ontving een aldaar opgerigt Hertogdom van 4 uur in het vierkant, waarheen hij 1000 Kolonisten en eene Compagnie Dragonders zond. Andere Kolonisten uit Frankrijk, Zwitserland en Duitschland, die zich aanboden, werden ingescheept, en alles te zamen op het dorre en brandende zand der omstreken van Biloxi nedergezot, waar er gedurende 4 jaren, dat men die haven inhield, duizenden van honger en verdriet omkwamen. Ten laatste verlieten de weinige overgeblevenen dat graf der overigen, en stevenden den Mississipi op, waar zij Nieuw Orleans stichtten.

In Frankrijk was men toen uit zijnen droom van gonden bergen ontwaakt. De mijnen van S. Barbe werden genoodzaakt, om zich voor herfenschimtnig

te laten erkennen, en met dezelve verdween alle daarop gegronde begoocheling. De naam der Mississippi werd vervloekt, en men vond geene verdere Kolonisten, dan in de tucht- en hoer-huizen. Van dezer bevolking zond men eenige scheepsladingen naar de nieuwgebouwde stad, waar het vrouwelijk gedeelte van dien toevoer, zoo men zekeren Franschen Schrijver gelooven mag, in eedrijke vrouwen en goede moeders verkeerde.

Hoe dit ook zijn moge, de voortgang, zoo in bevolking, als in rijkdommen, was zeer traag, onder den alleenhandel der Compagnie, die tot 1730 in aanwezig bleef, en toen haar oktrooi aan de Kroon opdroeg; alswanneer de handel op de Kolonie voor tien jaren werd opengezet. In weerwil hiervan bleef de volkplanting na genoeg op dezelfde laagte. Het getal der Kolonisten was in 1763, toen Louisiana aan Spanje werd afgestaan, slechts 7000; en de uitvoer van indigo, bont, huiden en tulk, naar Frankrijk, en die van gerookt vleesch, rijst, maiz, enz. naar Westindie, nauwelijks noemenswaardig.

Spanje nam geen onmiddellijk bezit van de Kolonie, maar zond vooraf, in 1766, Don ULLOA, om het land op te nemen; en dat uitsfel gaf aan de volkplantelingen hoop, van wederom onder Fransch beheer terug te keeren. Deze hoop werd intusschen welhaast vernietigd, door een Koninklijk bevel, om geene andere dan Spaansche schepen in de havens der Kolonie toe te laten. Dit zoo geheel Spaansch.

be-

bevel, en meer andere verdrukkingen, bragten een opstand voort, waardoor ULLOA genoodzaakt werd, om Louisiana te verlaten. Men zond afgevaardigden naar Frankrijk, om vertoogen tegen den afstand te doen; maar dit was gansch nutteloos; en Spanje zond OREILLY, om het Gouvernement op te vatten. Deze nu, van Cuba eene magt van 3000 man mede genomen hebbende, deed onmiddellijk 12 der voornaamste Kolonisten, die uiterlijk het meeste tot het vertrek van ULLOA hadden toegebracht, wegens ongehoorzaamheid aan de orders van het Spaansche Gouvernement ter dood brengen; offchoon zij aan dat Gouvernement nog onverbonden waren (*).

De handel werd vervolgens onder foortgelijke bepalingen gedreven, als die van Mexico en Peru; en de Kolonie verkeerde daarbij in een staat van kwijning, welke aan de bitterste behoefte grensde, tot dat de handel er in 1778 voor alle Spaansche onderdanen werd opengezet, en de Fransche Westindische eilanden verlof ontvingen, om van daar timmerhout en levensmiddelen in hare eigene schepen af te halen.

De-

(*) Dit wil zekerlijk zeggen, dat zij nog geen eed aan dat Gouvernement hadden afgelegd; maar de afstand van het land aan hetzelfde door het Fransche was er reeds ontwijfelbaar bekend, en meer was er, naar de denkwijze van het Spaansche Hof, zekerlijk niet noodig, om de ingezetenen tot onderwerping aan hunne nieuwe meesters te verplichten.

222 ZEEMAN'S AARDRIJKSKUNDE.

Deze verbetering van bestuur had zekeren graad van bloei te wege gebragt, toen de Franschen, in 1803, Louifiana reeds voorloopig aan de Vereenigde Staten verkocht hebbende, Spanje noodzaakten, om hetzelfde aan hen af te staan, en hetzelfde, na het in naam te hebben in bezit genomen (*) aan die Staten overleverden. Ten dezen tijde bestond de bevolking uit 27,500 blanken en 17,197 Negers. De Kolonie kostte jaarlijks ongeveer 600,000 Piasters, en hare eenige opbrengst, welke in de ontvangst van het Tolhuis van Nieuw Orleans bestond, werd op niet meer dan 100,000 Piasters jaarlijks begroot.

ZEE-

(*) Het verbreken van den vrede van Amiens verhinderde een dadelijk in bezit nemen, waartoe er anders in de Fransche havens 10,000 man ingescheept lagen, dat tegen het door den Heer TUCKER ondersteelde voorloopige verkoopen aan de Noordamerikanen aandruischt; ten ware de gezegde 10,000 man wezenlijk niet naar Louifiana, maar naar Oostindie, bestemd waren, en Grootbrittanje dus dadelijk in zulk een gevaar verkeerde, als in de toenmalige oorlogsverklaring werd vermeld.

ZEEKUSTEN DER VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

Het grondgebied der Vereenigde Staten van Noord-Amerika neemt een aanvang bij de rivier S. Croix op 45° N. Br. Deszelfs aan zee gelegene deelen zijn, de beide Florida's mede gerekend:

Maine,	Virginia,
Nieuw Hampshire,	Columbia, of het grond-
Massachusetts,	gebied van Washington,
Rhode Island,	Noerd-Carolina,
Connecticut,	Zuid-Carolina,
Nieuw York,	Georgia,
Nieuw Jersey,	Oost-Florida,
Delaware,	West-Florida,
Maryland,	Neder-Louisiana.

Het land aan den Atlantischen Oceaan is van tweederlei aard, granitisch en zandig. Tusschen de rivier S. Croix en Long Island bestaat de kust uit hooge granietklompen, en heeft zij voor zich rifsen, die met het vaste land samenhangen. Het schiereiland van Kaap Cod is hier de eenige uitzondering, als uit zeezand bestaande, dat de Golfstroom heeft aangebragt. Van Long Island af Zuidwaarts

waarts aan is de kust zonder afwisseling laag, en geheel van zeezand, dat zich ver landwaarts in uitstrekt, en met dennen, en andere harfige boomen, bedekt is. Deze streken heeten de *Pine barrens*, en staan gelijk aan de *Landes* van Frankrijk. Langa dezelve liggen er zandbanken en lage eilanden, tusschen welke en het vaste land kleine schepen een onafgebroken vaarwater binnen door voor zich vinden, van de Chesapeak af tot aan het voorgebergte van Florida, en om deze punt henen tot aan den Mississippi, of zelfs tot aan Vera Cruz.

De rivieren, enz. van dit land.

Vervolgens onderscheiden zich de kusten van den Atlantischen oceaen door het getal van hare rivieren, welke uit de bergreeksen ontspringen, die zich evenwijdig aan de kust, op den afstand van tusschen de 50 en 250 mijlen, verheffen. Deze rivieren onderscheiden zich van die van evenveel welk ander groot land des aardbodems, door de rigting van haren loop; want, in plaats van de valleijen tusschen de bergen door te volgen, doorsnijden zij deze laatste regthoekig, en rigten zich door naauwe kloven zee-
waarts aan. Dit gedaan, en op de bedding van graniet, die den grondslag des lands uitmaakt, min of meer hooge watervallen gevormd, hebbende, breiden zij zich over den aangespoelden vlakken zandgrond aan den zeekant tot breede waterplasfen uit, welke aan de kust, inzonderheid Zuidwaarts
he-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 225

heden, het voorkomen van eene aaneenschakeling van meeren, binnen eene keten van eilanden, geven. Aan de kusten van Carolina, Georgia en Florida, zijn de eilanden klaarblijkelijk door de inbrekende zee gevormd, en ontwaart men derzelver voormallige vereeniging met het vaste land uit stammen van boomen van denzelfden aard, als die van het laatst-gemeelde, welke er onder het zand bedolven liggen. Naar behooren droog gemaakt, zijn die eilanden voor den bouw van indigo en katoen uitnemend geschikt. Derzelver Ooster of buitenste kusten bestaan uit een fijn zwaar zand, dat tegen de aanvalken der zee beter bestand is, dan de hardste rotsen. Het is er vol kleine tijgers, herten, beeren, wolven, vossen, hazen, buidelratten, bonfings en wilde katten. Onder andere slangen vindt men er de ratelslang (*). De zoute meeren en moerassen zijn met ziltige planten, als barilla, enz. begroeid. De kanalen, langs welke die meeren met de zee gemeenschap hebben, en welke *Sounds* heeten, zijn vol visch, inzonderheid mullus, wijting, bot, rog, enz. Oesters, krabben, enz. zijn er insgelijks overvloedig.

De

(*) Van dezelve grimmelt menig oord van Noord-amerika, doch dit anders zoo gevaarlijk ongedierte verdwijnt meer en meer, waar er zich menschen vestigen, vooral wanneer dezen varkens medevoeren, die eene menigte van ratelslangen verslinden.

De baaien der Verenigde Staten, door smalle stroken lands van elkanderen gescheiden zijnde, kan er, als men deze doorgraaft, met weinig kosten eene vaart gansch binnen door van Boston tot Georgia worden gevormd. Het eerste van die kanalen zou uit de havenkom van Boston naar die van Rhode Island kunnen loopen, en 26 mijl lang zijn. Het tweede 28 mijl lang, van de rivier Rariton tot de Delaware. Het derde 22 mijl lang, van de Delaware tot de Chesapeak baai. Het vierde van daar tot aan Albemarle Sound, ook 22 mijl lang. Was die vaart voltooid, dan zou een schip van Boston, door haar naar Rhode Islands baai varende, en van daar door Long Islands Sound en de havenkom van New York, te Brunswick aan den Rariton aankomen, en van hier langs het tweede kanaal naar Trenton aan de Delaware stevenen, welke rivier hetzelfde naar New Castle zou afzakken. Van hier zou het derde kanaal tot aan de Elk, die in de Chesapeak valt, doorloopen. Deze baai af, en de Elisabeths rivier op, varende, zou het schip door het vierde kanaal in de Albemarle Sound geraken, en langs de Sounds van Pamlico, Core en Bogue, te Swainsboroug in Noord-Carolina aankomen. Van hier loopt er verder eene binnenlandfche vaart, doch met eene verminderde diepte, door de Stumpy en Toomer Sounds, en, als men twee smalle landtongen, te zamen niet meer dan 3 mijl breed, doorsneed, zou het schip in de rivier van Kaap Fear aankomen, en, van daar een weinig langs de kust

bo-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 227

kenen gehouden hebbende, de Ketten van zoute meeren bereiken, die de reeds vermelde oeveren van Carolina, Georgia en Florida, bezoomen.

De scheepvaart, welke de rivieren der Vereenigde Staten verschaffen, of kunnen verschaffen, is van geen gering belang. Van de gene, die in den Atlantischen oceaan uitloopen, naderen er vijf de rivier van S. Laurens en de meeren van Kanada. Dit doen de Penobscot, Kennebeck, Connecticut, Hudsons rivier en Tioga, dat een tak van de Susquehanna is. In de drie eerste rivieren, die tot Nieuw Engeland behooren, zijn er tot nog toe goede verbeteringen gemaakt, dan eenige korte kanalen, buiten de watervallen van den Connecticut om. De vierde, welke den naam van haren ontdekker Huds-on voert, is door een kanaal ter lengte van 1½ mijl, amschtem de Mohawk en Woods creek, aan eene zeer belangrijke scheepvaart dienstbaar gemaakt.

Schepen van 80 ton kunnen de Hudsons rivier bij den Vloed tot aan Albany, 160 mijl boven Nieuw York, opvaren; en de rivier verdeelt zich, 9 mijl boven Albany, in twee takken. Van deze rigt zich die gene, welke den naam van *Hudson* behoudt, Noordwaarts, en de Mohawk Westwaarts. De eerste nadert het meer Champlain, en de Mohawk heeft langs het gezegde kanaal gemeenschap met het meer Oneida, en dit wederom langs de rivier Oswego met het meer Ontario. Uit deze laatste genoemde rivier geraakt men, langs den Seneca, in de meeren Cayuga, Seneca en Caduaque. Die

scheepvaart wordt door eenige groote booten gedreven; en op het meer Seneka is er bestendig een schooner van 60 ton in beweging (*).

De Susquehannah is de grootste rivier van het grondgebied der Vereenigde Staten aan den Atlantischen oceaen, en bij den Vloed tot aan hare water-vallen nabij Havre de Grace bevaarbaar. Langs den Tioga, en andere in haar uitlopende rivieren, nadert zij het meer Seneka, tusfchen welks water en het hare er slechts een kort dusgenoemd *portage* is, waar de goederen te lande vervoerd moeten worden. De Seneka heeft langs de rivier Genessee wederom na genoeg gemeenschap met het meer Ontario. Langs de Juniata, en andere van den Westkant in de Susquehanna uitlopende rivieren, nadert deze na genoeg de Alleghany, een der groote takken van den Ohio, die zelf een groote tak van den Mississipy is.

Men heeft ontwerpen gevormd, om de wateren van den Atlantischen oceaen met die der Golf van Mexico te vereenigen, door vaarten met sluizen
dwars-

(*) Er bestaat thans langs een anderen weg veel handelsgemeenschap tusfchen Nieuw York en Nieuw Orleans. Men vaart den Hudson en Mohawk op tot aan het meer Oneida. Van daar zakt men den Oswego af naar het meer Ontario. Van hier voert men de goederen te lande, langs de oevers der Niagara, naar het meer Erie, en van dit laatste wederom naar den Alleghany en Ohio.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 339

dwars door het gebergte henen, welke den Potamac met de Monongahela, den James met de Kanwhay, en de Santee met de Tenessee, zouden vereenigen; maar eene volkomene bewerkstelliging van dit ontwerp zal aan vele zwarigheden onderhevig zijn, en groote kosten vorderen.

De Potamac, die in het Alleghany gebergte ontspringt, valt, na een loop van 400 mijl, met een mond ter wijde van 7 mijl, in de Chesapeak baai. Hooger op is hij bij Washington slechts eene mijl wijd. Aan den mond is hij 7 vadem diep, maar bij S. George slechts 5, bij Alexandria 4, en bij Washington 3, vadem. Tot aan deze stad is de scheepvaart er onbelemmerd, en zulks door alle seizoenen henen, daar het water er nooit bevroest. Eene mijl boven Washington verheft er zich midden in de rivier eene groote klip, en zijn de kanalen aan weerskanten met zandplaten bezet, en slechts voor barkassen bruikbaar, die de rivier tot aan de kleine watervallen, 6 mijl boven Washington, kunnen opvaren. Hier geraken zij in een kanaal, dat $2\frac{1}{2}$ mijl lang is, en boven de vallen brengt hetzelfde hen in de rivier te rug. De vallen beslaan $1\frac{1}{2}$ mijl, en de hoogte, van welke het water er afdaalt, is regtstandig 76 voet. Boven dezelve is de vaart langs de rivier tot aan Cumberland, genoegzaam 200 mijl boven Washington, onbelemmerd, doch hier zijn er wederom vallen, om welke henen men een kanaal wil graven, dat, met een tusschenkomend *portage* van ongeveer 30 mijl, langs de ri-

Vieren Cheat, Monongahela en Ohio, eene gemeenschap met de Golf van Mexico zal openen, en voorts ook, onder tusſchenkomst van *portages*, met de meeren Erie, Huron en Michigan.

De Misſiſſipi (*Mesſa-chipi* of *Vader der wateren*) is de tweede rivier van Noordamerika, komt uit 3 kleine meeren op 47° N. Br. voort, en ontlaſt zich op 29° in de Golf van Mexico. Deszelfs geheele loop is, van 3600 mijl. Hij vloeit door een aantal monden, die eene *delta* van verdrinkende eilanden vormen. Er zijn slechts twee van zijne monden voor ſchepen geſchikt, en de diepte der twee nog slechts voor ſchepen, die tusſchen de 12 en 15 voet diep gaan; zoo dat er, behalve in het voorjaar, als de rivier gezwollen is (*), slechts ſchepen van 300 ton tot Nieuw Orlans kunnen doordringen; dat intusſchen van jaar tot jaar beſwaarlijker wordt; zoo zeer neemt de diepte in de riviermonden van jaar tot jaar af, waar men zegt dat zij 50 jaar geleden voor ſchepen van 800 ton genoegzaam was.

De

(*) Deze zwelling der rivier ſpruit uit het ſmelzen der ſneeuw ten Noorden, en beklimt de grootste hoogte in April en Mei; wanneer de ſtroom in de engſte rakken 8 of 9 mijl, en in de wiſdſte 3 mijl, per uur afloopt. In November en December is de rivier op haar laagſte, en haar ſtroom nauwelijks merkbaar. Zij is bij Nieuw Orlans in het een jaar getijde 15 of 16 voet hooger, dan in het andere.

De Mississipi wordt 10 uur van zee dieper, en nog 160 uur hooger op peil men in hem van 30 tot 40 vadem, en is zijn water 500 vadem wijd. Boven de plaats, waar de Rode rivier in hem valt, wordt de scheepvaart op hem moeilijk, uit hoofde van eilanden en ondiepten van den naam van *chicots*, welke door drijvende boomen, die er blijven vastzitten, gevormd worden. Nog hooger op ontvangt de Mississipi aan de rechterzijde den Arkansas en Misfouri, en aan de linker den Ohio en Illinoia. De Misfouri, dat inderdaad het haven-einde van den Mississipi is, ontspringt uit een steenige bergreeks nabij den Grooten oceaan, en neemt, na een kronkelenden loop van ongeveer 3000 mijl, op $38\frac{1}{2}^{\circ}$ N. Br. en boven Fort Louis, den naam van *Mississipi* aan.

De Ohio dankt van de Westzijde van het Alleghany gebergte af, en ontstaat uit de vereeniging der rivieren Alleghany en Mononghela, die bij Pietsburg ineen loopen. Hij valt bij Fort Jefferson, op 37° , in den Mississipi, na een kronkelenden loop van ongeveer 2000 mijl, gedurende welken hij alomme bevaarbaar is, uitgenomen des zomers bij Louisville, waar zijn stroom door een sterke helling wordt versneld. Die helling grijpt op een bed van kristeen plaats, waar de rivier is doorgebroken, na voornamelijk in een ontzaggelijk meer opgesloten te zijn geweest, welks omvang zich nog gemakkelijk laat beschrijven. De Ohio ontvangt van scheidene aanzienlijke rivieren, als den Muskingham,

den Scioto, de Zuider Miami en Wabash, aan de rechter zijde en de Kanhaway, Kentucky, Cumberland en Tennessee, aan de linker hand.

Te Pittsburg, aan den Ohio, 2180 mijl van Nieuw Orleans, worden er schepen van tusschen de 150 en 300 ton gebouwd, en in het voorjaar, met veel geladen, naar de havens der Vereenigde Staten aan den Atlantischen oceaen afgezonden. Terug keeren kunnen die schepen intusschen niet, uit hoofde van den stroom; welken men slechts met booten opvaart. Deze gebruiken zeilen; en worden geroeid of geboomd, of door menschen getrokken, als de oevers zulks toelaten. Eene geladene boot heeft 45 of 50 dagen noodig, om de rivieren van Nieuw Orleans tot Pittsburg op te varen, en 28 dagen tot de terugreis; maar eene ligte kanoo kan den weg tusschen beide, opwaarts varende in 20, of 25, en nederwaarts in 15, of 20, dagen afleggen.

Nederwaarts vaart men van Pittsburg naar Nieuw Orleans ook met platbodemde booten, of veeler bakken, die, niet tegen den stroom op kunnende terug keeren, ter laatstgenoemder plaatse gesloopt worden; terwijl het volk, dat ze er aanbrengt, naar de havens aan den Atlantischen oceaen te scheep gaat, en van hier over land naar Pittsburg wederkeert.

Gemakkelijk zou men de wateren van den Ohio en van het meer Erie kunnen vereenigen, zoo men zulks ten aanzien van de Cayuga, die in het meer valt, en den Muskingham deed; want deze werpt zich

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 393

zich in den Ohio, en tusfchen hem en de Cayuga valt er flechts eene tusfchenruimte van 6 mijl door te graven. Men kan voorts den Sandusky, die in het meer valt, en den Skioto, die zich in den Ohio ontlast, onderling vereenen; en de Noorder Miami die in het meer uitloopt, met de Zuider Miami en Wabash, van welker uitloop in den Ohio er reeds is gewaagd.

Er laat zich voorts ligtelijk eene vaart uit den Illinois naar het meer Michigan openen, door middel van een kort kanaal tusfchen die rivier en den Chikao, welke in het meer valt; of tusfchen de Fox rivier, welke zulks inagelijks doet, en den Ooisconging, welke zich op 40° N. Br. in den Miffiffipi ontlast. Zulk een kanaal zou flechts a. mijl lang behoeven te zijn. Maar de eenvoudigfte gemeenfchap tusfchen de meeren van Kanada en de Golf van Mexico zou langs het meertje Chataughue moeten worden bewerkftelligd, van hetwelke het meer Erie flechts 8 mijl ten N. W. af ligt, en uit hetwelke de Conowango voortkomt, die in de Alleghany uitloopt, en ten allen tijde bevaarbaar is.

De verdere voornaamfte gemeenfchap door fcheepvaart, welke er in de Vereenigde Staten tot stand kan worden gebragt, is de zamenvoeging van de Tenesfee met de Tombigbee, dat een der takken van de Mobile is; en die van deze laafte rivier met de Altamaha; door middel waarvan de langdurige en vervelende vaart buiten om het fchiereiland Florida henen zou kunnen worden vermeden (E).

Noordamerikaansche zeesleden, enz. van het uiterste Noorden af tot voorbij Columbia.

Aan de kusten van Nieuw Engeland, wordt het district van Maine, dat tot den staat van Massachusetts behoort, door de rivier S. Crux van Nieuw Brunswick afgescheiden, en hetzelfde reikt ten Zuiden tot aan de rivier Piscataqua. Deszelfs oeveren zijn zeerwaardig, uit hoofde van de menigte klippen, die ze bedekt, en om de hoogte van den Vloed, die er in de N. O. baaijen 30 voet klimt.

De voornaamste baaijen van dit district zijn de reeds vermeldde Passamaquady baai, de baai van Machias, aan welke er eene bloeiende stad van dezen naam ligt; die van Penobscot, 20 mijl wijd, met verschillende eilanden, van welke het grootste, *Long Island* heeten, 15 mijl lang, en tusschen de 2 en 3 mijl breed, Mesbrough met 400 inwoners bevat. Aan den Ooster oever van deze baai liggen Penobscot en Cistina, en aan de rivier Penobscot, welke in de baai valt, aan het uitzinde van het gedeelte, waarover het Vloedwater zich uitsprekt, een welverend vlek van den naam van *Bangor*.

De rivier Sheepscut vormt aan haar mond de goede haven van Wiscasset, en is 20 mijl ver vaarbaar. De Sagadahock baai ontvangt de aanzienlijke rivier Kennebeck, welke voor schepen van 150 tot 40 mijl ver bruikbaar is. Aan het uitzinde van den loop des Vloeds ligt het bloeiende Hallowell.

De

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 295

De Casco baai is 8 uur wijd, en loopt 4 uur ver het land in. Het is eene uitnemende havenkom voor groote schepen, waarin er bebouwde eilanden liggen. Portland, de hoofdstad van het distrikt, ligt op eene landpunt in de baai, en heeft eene fraaie haven, aan welker mond er een licht brandt. Men telde er in 1805 een getal van 3000 inwoners. Yarmouth is eene bloeiende plaats aan den baai.

De rivier Saco is voor schepen bevaarbaar, tot aan hare watervallen, 6 mijl van zee. Biddeford, aan deze rivier, voert veel hout uit. Yorktown had in 1779 reeds 3000 inwoners, en ligt aan de York rivier, die voor schepen van 200 tot 6 mijl ver bruikbaar is.

De Staat van Nieuw Hampshire heeft slechts 6 uren kust, met kleine inhammen voor visschers booten. De eenige havenkom voor schepen is er die van Piscataqua, aan den mond der rivier van denzelfden naam, welker stroom zoo sterk is, dat zij nooit bevroest. In den mond der kom ligt het eiland New Castle, van 2 uur omvangs, en met eene vuurtoren. Portsmouth, de hoofdstad van den Staat, ligt er aan den Zuider oever, 2 mijl van den mond, had in 1805 reeds 7000 inwoners, en wordt door eene citadel gedeekt. In 1790 had de havenkom van Piscataqua 33 schepen boven, en 50 onder, de 200 ton, die aan de bewoners toebehoorden.

De

De Staat van Massachusetts is een der handelrijke en bloeiendste van de Republiek. Hier heeft Newberry, aan den mond der Merrymak, veel handel op Westindie. De schepen, welke het in 1790 daartoe gebruikte, bedroegen te zamen 22,000 ton. Er worden aldaar voor het land Fregatten gebouwd. Het Pruimen (Plum) eiland reikt langs de kust van de gezegde rivier tot aan Ipswich, en heeft tusschen zich en het vaste land een smal vaarwater, dat bij de Ebbe op sommige plaatsen wadbaar is. Het bestaat uit zandheuvels, die kleine pruimboomen voortbrengen. Twee vuurbaken op deszelfs Noordeinde duiden den weg naar Newberry aan. Ipswich, aan eene breedé rivier, is eene armoedige plaats. Salem heeft 10,000 inwoners, en veel handel op Westindie. Er worden aldaar voorts vele schepen gebouwd. De plaats ligt tusschen twee rivieren, die er eene zomer- en eene winterhaven vormen.

Boston, de hoofdstad van dezen Staat, en in zinnig de vierde stad der Republiek, ligt op een schiereiland in Massachusetts bani. De reede, *Nantuxet* geheten, wordt door 10 of 12 eilanden, en verscheidene boven water uitstekende klippen, gesloten; welke slechts een vaarwater voor schepen, ter wijfde van 360 voet, open laten. Die reede kan 1600. schepen bevatten, en heeft tot hare verdediging eene citadel, *Fort William* genoemd, en op een eiland gelegen. Langs de haven is er een heerlijke kiai aangelegd, met pakhuizen, waar men de goe-

do-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 297

deren uit het hof der schepen met kinnen lost. De stad, aan den mond der rivier Charles, heeft tighelsteenen, en geschilderde houten huizen, en bevattede in 1810 reeds 33,000 inwoners. De rivier is voor booten 7 mijl bevaarbaar.

Plymouth is eene stad van 3 of 4,000 bewoners, met eene groote doch ondiepe haven.

De Massachusettsbaai wordt aan de Noordsijde door Kaap Anne beperkt, en aan den Zuidkant door het schiereiland van Kaap Cod. Dit laatste heeft de gedaante van een gekromden arm. De hollen zijde is tegen het Noorden gerigt. De bestanddeelen zijn zandheuvels, die gestaag verstuiven, en van nature slechts dwergboompjes en heesters voortbrengen. Men teelt er een weinig tarwe en rogge. Men vindt er verscheidene zoetwaterpoelen, die van visch oversloeiën. Er wonen aldaar, zegt men, ongeveer 20,000 visschers. Offchoon deze streck lands uit aangespoeld zeezand voortgekomen schijnt te wezen, schijnt de zee thans inbreuk op dezelve te maken; en van een eiland, dat voor eene eeuw nog met hout bedekt was, blijft er slechts eene groote rots overig, van welke de aarde is weggespoeld. De lengte des schiereilands is tuschen Barnstable baai ten Noorden, en de havenkom van Province Town ten Zuiden, slechts 3 mijl breed.

Het eiland Nantucket, ten Zuiden van Kaap Cod, is laag en zandig, en bevat geen enkelen boom; offchoon het houtrijk plagt te wezen. Deszelfs

zelfs eenige stad, Shelburne, heeft 5000 inwoners, die, zoo als de eilanders in het algemeen, van de walvischvangst bestaan, en bijzonderlijk van de Zaidler Walvischvangst; tot welke wij gezien hebben dat de Francken van Duinkerken zich van hen plagten te bedienen, en welke wij door hen ook te Milford, in ood Zuid-Wallis, tot stand gebracht zullen zien. Er loopt een oediepe van het eiland af 15 uur ver oewwaarts in.

Martha's Vineyard (wijngaard), 10 uur ten Westen van Nantucket, is 7 uur lang, en een uur breed. Aan den Noordkant is het eiland heuvelig en roffig. Deszelfs haven wordt door het vruchtbare eilandje Chabaquidick gevormd. Edgerton, de hoofdplaats, ligt aan die haven. De geheele bevolking des eilands beloopt ongeveer 4000 zielen, die van landbouw en veeokkerij bestaan.

De Staat van Rhode Island bevat een klein deel van het vaste land, en eenige eilanden in de groote baai van Narraganset. Deze baai ontvangt eenige rivieren, van welke de Providence en Taunton de aanzienlijkste zijn. De eerstgenoemde is voor schepen van 900 ton tot aan Providence, 30 mijl van de baai, bevaarbaar. Het Getijde rijst op deze rivieren slechts 3 voet. De stad Providence ligt aan de naar haar genoemde rivier, en had in 1791 reeds 129 Koopvaarders, van gezamenlijk 11,490 eon. In 1805 telde men er 8000 inwoners. Bristol en Tiverton, aan den Taunton, zijn de oeffende kleine steden; en aan de oeyen der baai liggen

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 339

Little Compton, Warren, Warwick, Oost- en West-Greenwich, Nieuw Kingston, en andere steeds toenemende plaatsen van tusschen de 1000 en 3000 inwoners.

Het voornaamste eiland van den Staat is Rhode Island, 13 mijl lang en 4 mijl breed. Voor de omwenteling werd het het *Eden* van Amerika genoemd, maar gedurende den oorlog werden al dezelfs lustbeelden en groote boomgaarden vernield. Thans bestaan dezelfs voornaamste rijkdommen in de groote kudden van schapen, rundvee en paarden, die het aankomt. In 1805 telde Newport, de hoofdstad des eilands, 7000 inwoners. Zij heeft eene heerlijke ligging aan eene ruime en veilige haven, die nooit bevroest. Er varen van hier Paketbooten op Nieuw-York en meer andere steden der Vereenigde Staten.

Canonicut, ten Westen van Rhode Island, is 6 mijl lang en eene mijl breed. Op dezelfs Zuid-einde staat er eene voorbaak. Jamestown is de hoofdstad van dit eiland. Zeven uur ten Z. W. van Newport ligt Block Island, bij de inboorlingen *Matts/es*, waarvan New Shoreham de eenige stad is. Dezelve wordt door kabeljauwvischers bewoond, aan welke de baai van Narraganset eene overvloedige vangst verschaft.

De Staat van Connecticut heeft 90 mijl zeekust, tusschen de rivier Paskatuk ten Noorden en die van Byrom ten Zuiden. Er ontsloten zich althar nog meer andere rivieren, waaronder enige oer-

name; zoo als de Theems, die 14 mijl ver bevaarbaar is, en wel tot aan de stad Norwich, welke ter plaatse ligt, waar de rivier zich in twee takken scheidt. De Connecticut is ook aanzienlijk, doch er loopt dwars door haren mond eene zandbank, op welke er bij de Ebbe slechts 10 voet water staat. Deze diepte houdt aan tot Middleton, 36 mijl van zee. Hooger op is er slechts 6 voet water; het Getijde doet er den stroom slechts 8 duim zwellen, en de scheepvaart wordt er door zandplaten en klippen belemmerd. Nogtans dringt klein vaartuig tot Hartford door, dat 50 mijl van den mond der Connecticut af ligt, en deze is voor platboomde schuiten, met uitzondering van drie *portages*, te zamen van 15 mijl, 200 mijl ver bevaarbaar. De Housatonie is het voor kleine schepen tot Derby, 12 mijl boven de schelpenbank in den mond der rivier. Boven Derby stort haar gezamenlijk water, ter breedte van 150 voet, van eene steile neder, die regtstandig 60 voet hoog is.

Connecticut heeft een groot aantal kleine havensteden, welke langs de geheele kust dicht aan elkan- deren liggen. Onder deze had Nieuw London, aan den Wester oever van de Theems, nabij haren mond, in 1794 reeds 5000 inwoners. De havenkom dezer stad is de beste van den Staat, en 4 mijl lang, eene mijl breed, en 5 of 6 vadem diep. Zij heeft aan haren mond eene vuurbaak, en wordt door forten aan weerskanten van de rivier verdedigd. Norwich, 14 mijl boven Nieuw London, heeft

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 241

heeft koophandel en fabrieken; en men telde er in 1794 reeds 3000 inwoners.

Haddam, Middleton, en Hartford, zijn de voornaamste plaatsen aan de Connecticut. De twee laatste hadden in 1794 elk ongeveer 300 huizen, en Hartford in 1805 eene bevolking van 6000 zielen.

Newhaven ligt aan het binnenste van eene 4 mijl lange havenkom, welker mond $\frac{1}{2}$ mijl breed is. De diepte is er bij laag water slechts 15 voet, en bij den Vloed 16 voet. In 1805 telde de stad 5000 bewoners. Men drijft er eenen aanzienlijken handel op Westindie. De naastvolgende steden in rang zijn Straford, aan den mond der Housatonic; en Fairfield aan Ship Harbour.

De Staat van Nieuw-York reikt van de rivier Byrom ten Noorden, tot aan den mond der Hudsons rivier ten Zuiden, welke afstand slechts eenige mijlen bedraagt; doch tot dezen Staat behoort Long Island, dat tusschen zich en het vaste land Long Island Sound heeft, die tusschen de 3 en 25 mijl breed en 150 mijl lang is, en eene veilige binnenlandscbe vaart langs de kust van Connecticut verschafft. Nabij het Westeinde der Sound ligt, tusschen hetzelfde eiland en den vasten wal, eene straat, *Hellgate* genoemd; uit hoofde van hare maalfstroomen, die door de Getijden verwekt worden, welke er door het enge en kronkelende kanaal over een rotsigen bodem stroomen. Er is aldaar intusschen alom eene genoegzame diepte voor schepen.

Van de vaart langs de Hudsons rivier, dat eene der nuttigste en schoonste van de Vereenigde Staten is, hebben wij reeds gewaagd. De baai van Nieuw-York genaakt men tusschen het Westeinde van Long Island en het Oosteinde van Staten eiland door, waar het vaarwater 2 mijl wijd is, en er dwars door hetzelfde eene bank loopt, met slechts 22 voet diepte bij laag water, en 24 voet bij den Vloed. De afstand van de Narrows tot Nieuw-York is 10 mijl, en van Sandy Stook, het niteinde van een geweschen schiereiland (*) aan den Jersey'schen oever, waarop er een licht brandt, 25 mijl.

Long Island is 140 mijl lang en 12 mijl breed. De Zuidkust is laag en vlak, met zandvelden en zachtige weiden. Er loopt langs deze zijde eene plaat van zand en steen, 80 roeden breed, en thans op menige plaats derwijze doorgebroken, dat een meer, hetwelke zij omvat, van zoet zout geworden is, en er schepen van 60 ton in hetzelfde kunnen doordringen. Van deze ziet men er soms 40 ja 50 tegelijk, die visch en oesters van de vischers overnemen, welker vangst er zoo overvloedig is, dat zij soms 30 wagenvrachten in eenen trek op halen.

De Noordzijde van het eiland, tegen over het vaste land, is heuvelig, en heeft een kleigrond. Midden op het eiland ligt er eene dorre heide, met
ci-

(*) Door de landengte van dit schiereiland brak de zee in 1777 derwijze heen, dat zij hetzelfde tot een eiland maakte.

elken, denen en kreupelbosch, begroeid, en een overvloed van herten en ander wild bevattende, waarvan de uitroeiing door wetten wordt tegengegaan. Nabij het Oostreinde des eilands reikt er een zandig strand tot op $\frac{1}{2}$ mijl van zee, in hetwelke men, eenige jaren geleden, het geraamte van een walvisch in deszelfs geheel opdolf.

Het eiland wordt door menigvuldige beekjes wel bewaterd, en heeft na genoeg in zijn midden een raecr, dat eene mijl lang is. Deszelfs water rijst eenige jaren achter elkanderen trapswijze tot zekere hoogte, en valt daarop plotselings tot de laagte, waarop het voor die rijzing stond; een verschijnsel, waarvan men nog geene reden weet te geven.

De bewoners van Long Island, ten getale van ongeveer 40,000, zijn in verscheidene kleine steden en dorpen verspreid. De voornaamste nijverheidstakken zijn er veeveelt, en walvischvangst in de naburige zeeën, welke opbrengst, jaarlijks uit ongeveer 1000 vaten traan bestaande, met en benevens een vleesch, naar Westindie wordt uitgevoerd.

Staten eiland, ook tot den Staat van Nieuw York, het voormalige Nieuw Nederland, behoorende, is 18 mijl lang en 6 mijl breed, over het geheel bergachtig en ruw, en slechts met 4000 zielen bevolkt.

Nieuw York, voormaals Nieuw Amsterdam, in bevolking en handel de tweede stad der Vereenigde Staten, ligt op de Zuidpunt van eene landtong,

welke men tot één eiland heeft gemaakt, en aan den samenloop van de Hudsons en Ooster rivieren, van welke de eerste haar ten Westen bespoelt en de tweede ten Oosten. Op beide rivieren kunnen schepen van 600 ton er alomme vlot liggen; maar de Ooster rivier wordt het sterkste bezocht, daar zij later bevriest, dan de andere. Het gedeelte der stad, dat aan de Hudsons rivier nitkomt, is het beste gebouwd. De huizen zijn er van gehouwen of gebakken steen, en de straten wijd, van paden voor voetgangers voorzien, en wel verlicht. Het andere gedeelte aan de Ooster rivier wordt voornamelijk door Kooplieden en winkeliers bewoond, en is van volk opgekrapt en morfig. Er loopen aldaar verscheidene grachten de stad in, welke voor de schepen dienen, om te laden en te lossen, doch in welke men tevens de reden der groote ongezondheid van de stad meent te vinden. Ondanks deze is de bevolking er in den tijd van 20 jaren het driedubbele geworden van hetgene zij in 1790 was. Toen telde men er slechts 32,000 zielen, in 1796, 40,000, in 1806, 60,000, en in 1810, 96,000. De publieke gebouwen bestaan er uit 21 bedehuizen voor allerlei sekten, een Tolhuis, een Geregts-hof, enz. Nieuw York handelt voornamelijk op Westindie, en zendt daarheen eene groote menigte van levensmiddelen, waartegen men koloniale goederen terug ontvangt. De schepen, welke in 1791 aan dezen Staat toebehoorden, hielden te zamen 47,000 ton, en die van

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 249

van elders, welke men er bovendien tot zijnen handel bezigde, 40,000 ton. Men bouwt er vele Koopvaarders.

De stad Hudfon, 130 mijl boven Nieuw York, heeft eene even schoone als hooge ligging; en nog 30 mijl verder ligt Albany, eene bloeiende stad van 9000 inwoners.

De Staat van Nieuw Jersey wordt aan de Oostzijde door de Hudfons rivier en den Oceaan begrensd, en aan de Zuidzijde door de rivier Delaware. Van de rivier Manasquand, op 40° N. Br., tot aan Kaap May, loopen er langs de kust henen zandplaten, die gemeenlijk droog liggen. Het vaarwater tusfchen dezelve en den wal is 4 of 5 mijl wijd, en voor kleine fchepen bruikbaar. De geheele kust fchijnt uit zee aangespoeld te wezen, en beftaat uit fijn zand. Op 30 mijl afftands van zee, door hetzelfde flag van grond ter diepte van 50 voet henen borende, treft men eenen brakken veengrond aan.

De rivieren zijn er vele in getale, doch niet groot. De Hackinfak en Pasfaik vallen in Newark baai. De eerste is 15 mijl ver bevaarbaar, de tweede 10 mijl ver, tot aan de plaats, waar zij in haar geheel van eene hoogte van 70 voet naar beneden ftort. De Rariton valt in de baai ten Zuiden van Staten eiland, en vormt aan haren mond de fraaie havenkom van Amboy. Zij is 16 mijl ver bevaarbaar; en er is een ontwerp gevormd, om haar, langs tusfchen beiden komende rivieren, en te

gravene vaarten, met de Delaware te vereenigen. De Milicus is 20 mijl ver voor schepen van 60 ton bevaarbaar. Vele andere rivieren en krekken, die van hier in zee uitloopen, rollen door een vlak land, en zijn tot aan hare bronnen voor klein vaartuig bruikbaar, zoo als de Matticur, de Shark, enz.

De voornaamste havensteden van Nieuw Jersey zijn: Newark, aan de Paslaik, 7 mijl van Nieuw York, een fraai stadje met houten huizen, dat in 1806 ongeveer 2000 inwoners had. Elizabeth Town, 15 mijl van Nieuw York, dat eene fraaije ligging aan eene baai heeft, en in 1794 reeds 150 huizen had. Perth Amboy, op eene landstrook tusschen de Rariton en Newarks baai, met eene der beste havens van deze landen, waar er voor 500 schepen ruimte is. Het stadje heeft slechts 60 huizen. Nieuw Brunswick, 5 uur boven Amboy, is op den oever van de rivier aan den voet van een berg gebouwd. In 1806 telde men er 4000 inwoners, die verscheidene kleine Koopvaardijschepen bezaten.

Burlington en Trenton, aan de Delaware, zijn twee der grootste steden van Nieuw Jersey; van welken Staat Trenton de hoofdstad is; maar derzelver handel wordt door het naburige Philadelphia, dat alles naar zich trekt, gehinderd.

De ingang der baai van de Delaware is 6 uur wijd, en heeft aan den Noordkant Kaap May, en aan den Zuidkant Kaap James, of Hinlopen. Verder op wordt de baai 10 uur wijd, en zij vernauwt zich

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 249

zich vervolgens tot 2 uur, bij Bombay Hook, 7 uur boven de Kapen, waar de rivier gerekend wordt een aanvang te nemen. Deze is bij Reedy Island, 20 mijl boven den Hook, 3 mijl wijd, bij Philadelphia eene mijl, en bij Trenton 30 of 60 vadem. De oevers der baai zijn over het geheel laag en met hout bezet. Hier en daar bevatten zij eenen moestigen grond.

Philadelphia, de eerste stad der Republiek, met betrekking tot bevolking en handel, ligt aan den linker oever der Delaware, 40 uur van see. Zij is voor schepen van 500 ton genaakbaar, en heeft voor dezelve menigvuldige in de rivier uitgebouwde hoofden van hout. De straten loopen er gezamenlijk op een gemeen middelpunt uit, en zijn tusschen de 100 en 150 voet wijd. De huizen zijn meestal van gebakken steen, en 3 verdiepingen hoog. Zij hebben doorgaans tuinen achter zich. De bevolking is er tusschen 1790 en 1810 van 48,000 zielen tot 110,000 vermeerderd.

De Delaware ontvangt, 6 mijl beneden Philadelphia, de rivier Schuylkill, welke een loop van 120 mijl heeft, en 90 mijl ver, tot aan de stad Reading, bevaarbaar is.

De Staat van Delaware reikt aan den Wester oever der baai, en voorts aan den Atlantischen oceaan, van Kaap Hinlopen tot aan 38° 30' N. Br. Men vindt er, op den oever der Delaware, Lewes, eenige weinige mijlen boven Kaap Hinlopen, aan eene kreek, die slechts voor klein vaartuig

baar is. Die stad heeft 150 huizen. Dover, de hoofdplaats van den Staat, ligt ook aan eene in de Delaware uitkomende kreek, en had in 1794. ruim 100 huizen. New Castle, aan de Delaware, 35 mijl beneden Philadelphia, werd onder den naam van *Nieuw Stockholm* door de Zweden gesticht, ontving vervolgens van de Nederlanders dien van *Nieuw Leyden*, en bevat 3000 inwoners. Wilmington, de grootste stad van dezen Staat, welke in 1806 reeds 6000 inwoners had, ligt aan de Delaware, 10 mijl boven Newcastle. Aan den Atlantischen oceaan heeft deze Staat geene steden.

Maryland reikt, langs de buitensijde van het schiereiland der Chesapeak baai, tot aandeszelfs Zuidelijk uiteinde bij Kaap Charles, voorts om die Kaap henen, langs den Wester oever des schiereilands, tot aan de plaats, waar de Susquehanna in de baai valt, en van deze rivier, langs den Oostelijken oever der baai, tot aan het gedeelte van Columbia, dat aan den linker oever der Potomac ligt.

Langs de buitensijde van het schiereiland der Chesapeak baai loopt er eene reeks van zandige eilanden, die verscheidene Sounds vormen.

De baai is 260 mijl lang, en 18 mijl wijd. Haar ingang heeft, tusschen Kaap Charles ten Noorden, en Kaap Henry ten Zuiden, de wijdte van 12 mijl. Er ligt in dien ingang eene zandplaat, welke aan den kant van Kaap Charles slechts een vaarwater voor sloepen open laat, maar aan den kant van Kaap Henry is er diepte voor de grootste schepen.

De

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 249

De baai bevat verscheidene eilanden. Zij heeft een overvloed van visch en krabben, en is vermaard van wegens de menigte van wilde eenden, die zich aldaar onthouden, en *canvas-backs* genoemd worden.

De baai langs den Oostet oever opvarende, treft men verscheidene kleine stadjes aan; doch er is daaronder geen bijzonder merkwaardig. Op den Wester oever ligt Annapolis, de hoofdstad van den Staat, aan den mond der Severn. Dit is eene plaats van weinig ambelang, die in 1805 nog slechts 2500 inwoners had. Voorts Baltimore, de derde (*) handellust der Vereenigde Staaten, en de vierde in grootte. Zij had in 1810 reeds 46,000 inwoners. Zij omvangt een rak van de rivier Patapsco, waart het slechts 5 of 6 voet diep is. Grootte schepen zijn derhalve verplicht, om naar Fells punt te stevenen, dat eene foort van voorstad is, welke van de stad door eene kreek met kaaijen, waaraan er geladene schepen van 600 ton kunnen liggen, wordt afgescheiden. De straten van Baltimore zijn reghoekig, wijd genoeg, en gevloerd. De huizen zijn er meestal van gebakken steen. De handel van Mary-

(*) *Vijfde* staat er in den Tekst; maar daar ontbreekt er eene *derde*. Dit stellen wij hierom, en om andere redenen, hier in plaats van dat andere. Dus wordt nu Charlestown in het vervolg bij ons de *vijfde*, in plaats van de *zeide*, dat zij in den Tekst is.

ryland heeft zijn middelpunt te Baltimore, van waar er jaarlijks 30,000 oxhoofden tabak, en veel koren, gezouten vleesch en hout, uitgevoerd wordt.

Een deel van Maryland, aan den oever der Potomac, vormt, met een tegenoverliggend deel van Virginia, het distrikt Columbia, dat zich 10 mijl aan weerskanten van de stad Washington uitstrekt. Deze laatste is tot hoofdstad der Republiek bestemd, en ligt op eene landpunt, aan den zamenloop der Ooster en Wester takken van de Potomac, 140 mijl van de Chesapeak baai. De grond, dien men voor haar heeft afgeperkt, heeft 14 mijl in den omvang. De straten moeten er alle Oost en West, of Zuid en Noord, loopen. De publieke gebouwen, die de Engelschen er in 1814, bij wederovergelding voor de buitensporigheden der Amerikansche troepen, vernielden, bestonden uit het Kapitol, dat in het midden der stad op eene hooge gebouwd was, het Paleis van den President, van een tuin ter grootte van 100 Acres omgeven, en een groot Logement; dat er van Staatswege was gebouwd. Dit herbouwt men thans; maar de aanvulling der ontzaggelyk groote ledige vakken in de stad gaat zeer tragelyk voort. In 1796 bestond de bevolking er uit 5000 zielen; en, offchoon Washington in 1800 de zetel des Gouvernements geworden was, telde men er in 1806 nog slechts het vermelde getal van inwoners.

Alexandria, 10 mijl beneden Washington, op den

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 231

den regter oever der Potomac, is volkrijker, dan de hoofdstad, en had in 1810 reeds 8500 inwoners. Georgetown ligt ook in Columbia, 3 mijl boven Washington.

*Noordamerikaansche zeesleden, enz. ten
Zuiden van Columbia.*

De Staat van Virginia reikt, van het grondgebied van Washington af, langs den Wester oever der Chesapeak baai, en vervolgens langs de kust den Atlantischen oceaans, tot aan den inland Currutuck, dat de grens van Noord Carolina is. De oever ligt slechts 12 voet boven de oppervlakte der zee, en is vol insluitingen van zoute kreek en rivieren, die in moerassen ten einde loopen.

De gansche grond van Virginia, tot aan den voet der bergen, 150 of 200 mijl van zee, is klaarblijkelijk uit zee aangevoeld, en wel naar allen schijn in verschillende tijdvakken. Nabij Yorktown vindt men, onder in de oevers der rivier, eene bedding van zand, leem en kleine schelpen, ter dikte van 5 voet. Hierop ontwaart men eene horizontale laag van kleine witte en andere schelpen, ter dikte van een of twee duim. Vervolgens eene bedding, als de eerste, maar ter dikte van 18 duim, eene laag schelpen, eene dito aarde, eene dito van witte schelpen en zand, 3 voet dik, eene bedding van oesterschelpen, ter dikte van 8 voet, en boven op dat alles aarde tot aan de oppervlakte, welke 40 uur boven de zee ligt.

Het.

Herzelfde ontwaart men aan de James rivier, 160 mijl van zee, uitgezonderd, dat de oevers alhier met haaijntanden, verfteende beenderen van zee- en landdieren, enz. opgevuld zijn. Er is zelfs midden in het Alleghany gebergte eene van bergen omgevene streek van 40,000 Acres, die tot eene groote diepte met oesterschelpen, enz. bedekt is.

Aan den oever der Chiesapeak baai, die tot dezen Staat behoort, ontlasten er zich verscheidene rivieren; als de reeds vermelde James rivier, welke door verscheidene kleinere gevormd wordt, en even binnen Kaap Henry in de baai valt. Hampton reeds aan haren mond verschaft eene goede ankerplaats voor den zomer; en zij is voor Fregatten tot aan Jamestown bevaarbaar. Een weinig hooger op loopt er door haar henen eene bank, met slechts 15 voet waters. Schepen van 250 ton kunnen de rivier tot aan Warwick opvaren, en andere van 125 ton tot omme mijl beneden Richmond. Bij deze laatste stad wordt de scheepvaart door watervallen afgebroken, die in eene ruimte van 6 mijl den waterspiegel 80 voet verlagen. Boven dezelve hervat men de scheepvaart, met kanoos en *bateaux*, tot binnen de 10 mijl afstande van de Blaauwe bergen. De rivieren, die in de James rivier vallen, zijn ook vrij ver bevaarbaar. De benedenste van deze, de *Elizabeths rivier* geheeten, heeft tot aan Norfolk 18 voet waters, en haar mond wordt door het Craney eilandgedekt. De Nansemond rivier is voor schepen van 100 ton tot aan Suffolk bevaarbaar, en voor vaartuig

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 233

mig van 25 ton tot aan Milners. De Pagan Creek heeft tot aan Smithfield tusſchen de 8 en 10 voet waters. Door den mond der Chick-shominy loept er eene bank, met 12 voet waters bij den Vloed. Boven dezelve is de rivier 12 mijl ver voor ſchepen, die 10 voet diep gaan, bevaarbaar, en 32 mijl ver voor vaartuig van 6 ton.

De Yorks rivier vormt bij York de beſte haven voor groote ſchepen, die Virginia bezit. De diepte der rivier is 25 mijl boven die ſtad nog 4 vadem; en aan den zamenloop der Pamunkey en Maltapony, welke rivieren, onderling vereenigd, die andere vormen, is het water nog 3 vadem diep. De gezegde twee rivieren zijn voor kleine ſchepen tot aan den voet van het Blaauwe gebergte bruikbaar.

De Rappahannock heeft tot aan Hobbs Hole 4 vadems, en tot aan Fredericks baai, 110 mijl verder, 2 vadems diepte. — Van de vaart op de Potomac is er reeds gewaagd.

Tot de voornaamſte ſteden van Virginia, die uit zee genaakbaar zijn, behoort Norfolk, de handeldrigſte plaats van dezen Staat, aan den mond der Elizabeths rivier. In 1806 had zij 7000 inwoners. De uitvoer beſtaat er voornamelijk uit tabak, tarwe en maiz, oſfen- en varkens-vleesch, pek, teer, masten, deelen, vatduigen en andere houtwaren, vellen van wilde dieren, enz.

Hampton, aan den mond der James rivier, heeft ſlechts 30 huizen. Richmond, aan den voet der watervallen, is de hoofdplaats van den Staat, en had

had in 1805 ongeveer 6000 inwoners. York, aan den mond der daarnaar genoemde rivier, heeft er 1000. Gloster, daar tegenover, slechts 10 huizen. Urbanna en Fredericksburg, aan den Rappahannock, elk ongeveer 2000 inwoners.

Noord-Carolina reikt van den Currituck, op ongeveer $36\frac{1}{2}^{\circ}$ N. Br., tot $33^{\circ} 50'$. Dene geheele Staat is, tot op 60 mijl van zee, een volkomen vlak, waarin er, op de diepte van 20 voet beneden de oppervlakte, voortbrengfelen der zee gevonden worden. Langs de kust loopt er eene reeks van eilanden en zandbanken, die binnen zich Sounds, of zoute meeren, vormen, welke intusfchen over het geheel voor eenigzins zware fchepen te ondiep zijn. Brunswick is de eenige haven van dezen Staat, welke 16 voet diep gaande fchepen bevatten kan. Zich langs de kust van het Noorden naar het Zuiden rigtende, komt men in de eerfte plaats aan Albemarle Sound, welke 60 mijl lang, en tufchen de 8 en 12 mijl breed is. Pamlico Sound is 100 mijl lang, en tufchen de 10 en 20 mijl breed. De zandplaat, welke die Sound van de zee fcheidt, is eene mijl breed, en beftaat uit zeezand, dat met klein geboomte en ftruiken bezet is. Er zijn daarin verfcheidene doorfnydingen; maar die van den naam van *Oerecock* is de eenige, welke Koopvaarders toelaat; en er ligt in den mond van dezelve nog eene verloopende bank van hard zand, waarop men bij laag water slechts 14 voet peilt, en het Getijde slechts 12 duim

dalm rijst, zoo dat men er loodsen noodig heeft. Tusschen de Albemarle en Pamlico Sounds is eene groote streek gronds, het *Dismal meeras* geheeten, kort geladen in heerlijke rijstakkers veranderd.

Kaap Hatteras, Kaap Look-out, en Kaap Fear, zijn drie uitspringende punten van deze kust. De eerste is de punt der zandplaat, die Pamlico Sound afperkt, en heeft nevens zich, op den afstand van 5 uur, eene reeks van ondiepten, met vaarwaters tusschen dezelve. Op die ondiepten doen de ver-eende krachten van den Golfstroom en de winden, bij slecht weder, de zee verschrikkelijk breken; maar bij goed weder kunnen 8 of 9 voet diep gaande schepen er over henen zeilen. Nevens derzelver buitensten en naar zee gekeerden rand peilt men ge-een grond. Die rand loopt dus regtstandig neder-waarts; en, uit de vergelijking van de oude en nieuwe Kaarten, blijken de ondiepten grootelijks te hebben afgenomen. Een weinig ten Noorden van Kaap Hatteras kan men, als de wind van den wal komt, met booten landen, en versch water vinden, met een voet of twee diep in het strand te delven.

Kaap Look-out is het Zuider uiteinde van eene zandplaat, die Core Sound influit. Nabij die Kaap was er voormaals eene goede haven; maar dezelve is sints 1777 ganschelijk met zand opge-vuld geworden.

Kaap Fear is de Z. O. punt van een eiland, en heeft op zich eene vuurbaak, en nevens zich eene gevaarlijke ondiepte van den naam van de *Frying-pan*,

pan, welke tot op 6 mijl. van de Kaap in zee Zuidwaarts aan loopt.

Deze Staat heeft eene groote menigte rivieren, maar dezelve zijn bijkans alle met banken bezet, en weinige laten er schepen toe, die meer dan 11 voet diep gaan. De eilanden, die er nevens den oever liggen, en de Sounds binnen dezelve, maken de Gerijden in de monden der rivieren onmerkbaar. De Roanoke, die in Albemarle Sound valt, is slechts voor sloepen 60 mijl ver bevaarbaar. De vaart verderop wordt er door watervallen belet. De Pamlico, of Tar, is voor 9 voet diep gaande schepen 40 mijl ver bruikbaar, tot aan het Carolinasche Washington, en nog 50 mijl verder voor platbodemde booten. Nevens die rivier ontvangt de Pamlico Sound de Neus, die voor kleine schepen tot 12 mijl boven Newbern, voor platbodemde booten in het geheel 50 mijl, en voor kleine bootjes 200 mijl ver, bevaren worden kan. De rivier van Kaap Fear, of de Clarendon, ontlast zich binnen Kaap Fears eiland, en is voor zeeschepen tot aan Wilmington bevaarbaar, en voor booten tot aan Fayetteville, 90 uur verder. Zij levert de beste scheepvaart van Noord-Carolina op.

De voornaamste steden van dezen Staat zijn Edenton, op den Noordoever der Albemarle Sound, met 150 houten huizen, in 1794; Washington, aan den Pamlico, 90 mijl van zee, met een uitvoer van tabak, rund- en varkens-vleesch, koren, hout, pek, teer, enz. die jaarlijks ongeveer 130 schepen

begrijp houdt; Newbern, aan den samenloop van de Trent en Neus, zijnde de grootste stad van Noord-Carolina, die in 1794 ongeveer 400 houten huizen had.

Wilmington, aan de Clarendon, had in 1800 ongeveer 1000 inwoners. De stad ligt 30 mijl van zee, heeft eenen aanzienlijken handel, maar is ongezond, uit hoofde van de zandheuvels en mocrasfen, die haar omringen.

Zuid-Carolina reikt ten Zuiden tot aan de rivier Savannah, welke dezen Staat van Georgia scheidt. Tot op 80 mijl van zee is de grond er vlak, bijkans van alle steen onthloot, en binnenwaarts slechts 190 voet hooger, dan aan zee. Vervolgens begint het land te golven, en kleine zandheuvels te bevatten. Langs de kust heeng loopt er eene keten van zandige eilanden, tusschen welke en haar het water voor Kustvaarders bruikbaar is. Doch zij heeft slechts twee havens voor schepen van eenige grootte. Dit zijn Charlestown en Port Royal; en, daar deze laatste geene rivier in hare nabijheid heeft, is zij voor den handel nog van weinig nut.

Er loopen uit dezen Staat vier groote rivieren in zee, en verscheidene kleinere, maar zij worden gemeenlijk alle door banken belemmerd. De Pedee valt in de Winya baai, welker bank slechts schepen toelaat, die 11 voet diep gaan. De Santee, dat de grootste rivier van Zuid-Carolina is, ontlast zich verder ten Noorden.

Tot de voornaamste steden behoort Georgetown, aan den samenloop van de Pedee, en eenige andere rivieren, 12 mijl boven Winya baai.

Charlestown, de vijfde handelsstad der Vereenigde Staten, ligt op eene landpunt aan den samenloop van de Ashley's en Coopers rivieren, welke in eene Sound binnen Sullivan's eiland vallen; eene Sound, waarvan de mond eene bank bevat, die slechts schepen van 400 ton toelaat, welke intusschen aan de houten hoofden voor de stad kunnen liggen. De Ashley's rivier is voor schepen van 250 ton 20 mijl boven de stad bevaarbaar, en voor booten 40 mijl. Coopers rivier tot op een kleineren afstand voor schepen, maar tot op een grooteren voor booten.

Charlestown is wel gebouwd, met rechte en wijde straten. In 1803 bestond de bevolking er uit 20,000 zielen, waaronder 9000 vrije Negers en slaven. In 1810 telde men er 25,000 inwoners; ofschoon de verwoestingen der gele koorts er eenige jaren achter elkanderen aangehouden, en jaarlijks een groot aantal menschen weggesleept, hadden. Sullivan's eiland, dat door weldadige zeekoeltes wordt verkwikt, is aan die ziekte niet onderhevig; en dezelve strekt zich niet verder uit, dan 20 mijl landwaarts in (*).

Char-

(*) Verder heen is de grond merkelyk hooger. Hierom is het er des zomers minder smoorheet, en lijdt men er minder onder dien sterken overgang van hitte en koude, welke de gele koorts in een land

voort-

Charlestown heeft veel buitenlandschen en kusthandel, en de voortbrengselen van den Staat worden voornamelijk van hier uitgevoerd. Dezelve zijn rijst, indigo, tabak, bont, katoen, vleesch en spek, pek en teer, hout, enz.

De Staat van Georgia reikt van de Savannah tot aan de S. Maria's rivier. De geheele kust gelijkt tot op 50 mijl van zee aan die van Zuid-Carolina, en bevat heuvel noch steen. Er loopt langs haar henen ook, zoo als langs die der Noordelijker Staten, eene reeks van eilanden, die met dennen, eiken, cederhout, enz. bezet zijn. De inhammen binnen deze eilanden verschaffen ruime en veilige havenkommen, die gemeenschap met elkanderen hebben. De voornaamste zijn Waslaw Sound, Osabaw Sound, S. Catharina's Sound, Sapello, Altamaha, of Kleine S. Simon, Jekyl, Cumberland en Amelia-Sound.

Eene der voornaamste rivieren is er de Savannah, met eene bank in den mond, waarop er ter halver Ebbe 16 voet water staat. Op het eiland Tybee, dat den Zuidelijken oever des ingangs vormt, staat er een vuurtoren, die 80 voet hoog is.

De

voortbrengt, waar men den wind veelal 8 maanden lang uit de bevrozene omstreken der Hudsons baai, en de vier overige maanden van onder de Linie, ontvangt, en in de koopsteden, door een overmatig gebruik van sterken drank, voor deszelfs invloed des te verbaarder wordt gemaakt.

De Altamaha, of S. George's rivier, is de grootste van dezen Staat, en valt langs verscheidene monden in den Oceaan. De Noordelijkste loopt tusfchen Sapelo en Wolven eiland door; de Zuidelijkste, dat de grootste en diepste is, loopt door S. Simons Sound.

De tegenwoordige hoofdstad van Georgia is Augusta aan de Savannah, 100 mijl van zee. De voormalige hoofdstad, Savannah, ligt 17 mijl van zee, op een zandigen strompen uithoek aan den Zuidelijken oever derzelfde rivier, en heeft ongeveer 7000 inwoners. Sunbury, aan de Medway, welke in S. Catharina's Sound valt, is aangenaam gelegen, en voor schepen, die 12 voet diep gaan, genaakbaar.

Brunswick, aan den mond der Schildpadden rivier, die in S. Simons Sound valt, heeft eene veilige haven, en is in zijne opkomst. De bank in de rivier heeft op zich waters genoeg, zelfs voor de grootste schepen. Frederica, op den Wester oever van S. Simons eiland, heeft insgelijks eene veilige haven, zelfs voor de grootste schepen, doch de stad bevat slechts weinige huizen. Eene geregelde forterres van gebakken steen, welke de Engelschen er hebben aangelegd, ligt thans in puinhoopen.

Florida, eigenlijk nog Spaansch, doch in handen der Noordamerikanen, wordt door de S. Maria's rivier van Georgia afgescheiden. Langs de Oostkust van het belangrijke fchiereiland, dat den naam van *Oost-Florida* voert, en door de rivier

Apa-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 261

Apalachicola van het dusgenoemde *West-Florida* gescheiden wordt, loopt er, even langs de kust verder ten Noorden, eene eilandenreeks, tusschen welke en het vaste land de zoute meeren, of Sounds, eene aaneengeschakelde vaart openen. De rivieren S. Juan en Indian zijn de voornaamste aan deze kust. De eerste komt uit een moeras in het binnenste des schiereilands voort, en vormt, Noordwaarts aan gerigt, eenen breeden bevaarbaren stroom, die zich in meeren uitbreidt, onder welke dat van S. George 15 mijl breed en tusschen de 15 en 20 voet diep is, en verschiedene schoone eilanden, vol oranje- palm- en magnolia-boomen, bevat. Nabij het Lange meer, dat langs eene kreek met de rivier gemeenschap heeft, is er eene warme minerale bron van grooten omvang. Dwars door den mond van den S. Juan loopt er eene bank met 15 voet waters.

Indian of Hillsborough rivier loopt van het Noorden naar het Zuiden, evenwijdig aan de kust, en heeft in haren mond eene dwarsbank, met slechts 5 voet waters.

S. Augustijn, de hoofdplaats van Oost-Florida, ligt op het vaste land, tegen over het Noordeinde van het eiland Anastasia. Zij bestaat uit vier straten, die elkanderen regthoekig doorsnijden. Zij is van een muur met eene gracht en bastions omgeven, en heeft voorts tot hare verdediging het Kalteel van S. Jan, met 50 stukken geschut. Er loopt door den mond der haven eene dwarsbank, met slechts 5 voet waters bij de Ebbe, en 10 voet bij

den Vloed. Het gezegde eiland is 6 uur lang, en verschaft goede bouwsteen, die men op het vaste land niet vindt.

Van de hoogte van Kaap Florida af, of van nabij het Z. O. uiteinde des schiereilands, loopt er een groote schakel van dusgenoemde Keys en rifsen, om den hoek van Florida heen, de Golf van Mexico in. Dezelve draagt den algemeenen naam van de *Florida Keys*. De menigvuldige doortogten tusschen de bijzondere Keys zijn slechts voor klein vaartuig geschikt. De Keys zelve zijn bijkans alle met Mangroves bedekt, en worden door schildpadden bezocht. Elk derzelve heeft van de Engelsen, toen zij in het bezit van Florida verkeerden, een eigen naam ontvangen. Wij vermelden daaromtrent nog slechts het volgende. Het Noordeinde van Oud Maticumbe, een eilandje ter lengte van 4 mijl, en ter breedte van 2 mijl, bevat eene haven voor schepen, die 7 of 8 voet diep gaan; en er is aldaar uit een natuurlijken put in eene klip, ter diepte van slechts 4 voet, verscht water te bekomen. De Huefo of Wester Key, die 7 mijl lang is, heeft ook eene goede haven, met 4 vadem diepte aan het Westeinde, en ten Z. W. van zich eenige wellen van tamelijk goed water. De Tortugas (schildpadden) vormen de Westelijkste groep der Florida Keys.

Punta Blanco, of de Zandkaap, is de Z. W. punt van het schiereiland van Florida. Deszelfs Westkust is laag en zandig, en er loopt langs de-
zel-

zelve henen een rif. De Zandkaap begrenst van den Zuidkant de Golf van Ponce de Leon, door de Engelschen *Chatham baai* genoemd; en Punta Largo is de Noordergrens dier golf, waarin het zand zich derwijze heeft opgehoopt, dat men daaromstreeks 2 uur van den wal nog slechts 4 vadem peilt.

Ceracefos, bij de Engelschen *Charlottes haven*, is een wijde inham, met vele eilanden voor zich, die eenige kanalen vormen, in het diepste van welke, *Boca grande* geheten, er 15 voet waters staat. Palm Sound, binnen de Palm en Clam eilanden, is slechts voor barkassen bevaarbaar. De Espiritu Sancto baai is een aanmerkelijke golf, met een kanaal ter diepte van 20 voet. De rivier Apalacha valt in een baai van denzelfden naam, bij het S. Marcus fort. Verder heen is de kust tot aan Pensacola tamelijk geschikt voor den landbouw, maar van Pensacola tot aan de Mobile is zij zandig en dor, en brengt zij slechts dwergachtige dennen en ceders voort. De rivier Apalachicola, of Chattahooche, valt in de S. George's Sound, binnen het eiland van S. George, dat 2 uur van den vasten wal af ligt, en 4 uur lang maar zeer smal is.

De baai of het zoute meer van S. Joseph wordt aan den Zuidkant door het gekromde schiereiland gevormd, waarvan Kaap S. Blaise de uiterste punt is. Het eiland S. Roze, 20 mijl lang, maar zeer smal, heeft versch water in overvloed. Deszelfs

Westeinde vormt de Oostzijde van den ingang der baai van Pensacola, of Santa Maria Galvez.

Dit is een groote en rondom van land omgevene inham. Deszelfs ingang is 2 mijl wijd, en tusschen de 16 en 24 voet diep. Binnen in de baai staat er tusschen de 30 en 35 voet waters, naar dat de winden er de zee al of niet in op gejaagd hebben. Er vallen in de baai eenige rivieren, van welke de Shambe de grootste is. Deze is voor sloepen eenige weinige mijlen, doch voor kanoos veel verder, bevaarbaar. Pensacola, de hoofdstad van West-Florida, ligt aan de Westzijde der baai in eene vlakte, en wordt door een fort op een zandheuvel gedekt, dicht onder hetwelke al, wat naar de stad wil, heeft henen te varen.

Toen Florida in de handen der Engelschen was, dreef Pensacola eenen aanzienlijken handel; maar, onder het belemmerende stelsel en de werkeloosheid der Spanjaarden, is de plaats onbeduidend en armoedig geworden. De eenige nijverheidstak, dien men er ter harte neemt, bestaat er in het vee fokken, om dat dit weinig arbeids vordert. Handel drijft men er enkel op Nieuw Orleans, en zulks met 4 of 5 schooners, die langs de kust henen naar den mond der Mobile stevenen, en voorts tusschen de eilanden en het vaste land door naar het meer Pont Chartrain. Uit dit meer begeven zij zich in de S. Jans rivier, die langs een kort kanaal gemeenschap met Nieuw Orleans heeft. Deze vaart

bit.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 265

binnendoor bedraagt slechts 50 uur lengte, en wordt gemeenlijk binnen twee dagen afgelegd; terwijl de andere buitenom, langs de monden van den Mississipi, 90 uur lengte belooft, en, uit hoofde van den sterken stroom, dien men er tegen heeft, en van de Westelijke winden, vaak 40 dagen aanhoudt.

Het klimaat van Pensacola is zoo gezond, dat men herwaarts van Louisiana zwakke lieden, tot herstel van derzelver gezondheid, plagt te zenden.

De rivier Alabama, of Mobile, valt in eene groote golf, welker ingang ten Oosten van zich een lang schiereiland, en ten Westen Isle Dauphin, heeft. De stad Mobile, aan den mond der rivier, is in het hangen van een berg gebouwd.

Ten Westen der baai van Mobile vindt men langs de kust lage zandige eilanden vol cypresen, als Isle Dauphin, waar er, omstreeks 1700, eene Fransche vastigheid werd aangelegd. Masleo, het Hoorn, Honden, Schepen (*) en Katten eiland, enz. Verder ten Westen liggen er, voor den ingang van het meer Pont Chartrain, en voor de baai van S. Esprit, eene menigte van aangefpoelde eilanden. De vaarwaters tusfchen deze zijn over het algemeen slechts 10 of 12 voet diep, en de diepte van het meer neemt jaarlijks af, zoo dat het denkelijk binnen kort, even als de meeren Maurepas en Borgne, in een moeras verkeeren zal. Het heeft met den

Mis-

(*) *Isle-Faisseau*; dus genoemd, om dat het eene haven voor zware fchepen heeft.

Misfissipi gemeenschap langs de Ybervilles rivier, welke des zomers gansch droog is, daar haar bed 12 voet boven het laagste peil van den Misfissipi nitkomt; terwijl deze, in het voorjaar rijzende, een deel van zijn water door de Ybervilles rivier naar het meer Pontchartrain, doet vloeijen. Te Biloxi, op het vaste land, binnen Isle - Vaisseau, werd de eerste vastigheid der Fransche volkplanting onder de aanvoering van YBEAUVILLE aangelegd.

Inmiddels kan al dit land tusschen de Mobile en den Misfissipi tot Louisiana gerekend worden te behooren. Want de grenzen van dit laatstgenoemde land zijn nog vrij onbested; en ten Westen willen de Spanjaarden hetzelfde door de rivier Mexicana beperkt hebben; maar de Noordamerikanen beweren, dat het zich tot aan Rio Brava del Norte uitstrekt (*).

De scheepvaart op den Misfissipi reeds beschreven hebbende, merken wij hier nog slechts aan, dat de oevers dier rivier, van het fort van Balize, op een aangespoeld eiland aan haren mond, waar men loodsen neemt, af gerekend, 15 uur ver lang en moeraslig, met biezen en mangroves bezet, en voor verbetering of bewoning ongechikt zijn. De

(*) De rivier Sabina zal de Westergrens van Louisiana zijn, bijaldien de overeenkomst van Don ONIS met het Gouvernement der Vereenigde Staten, nopens den afstand van Florida, door het Spaansche Hof gemiddiceerd worden mag.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 167

eerste stichting is te Plaquemine, op den rechter oever, 10 uur boven Balize. Zij bestaat uit een fort van gebakken steen, dat tegenover zich, op den linker oever, het fort Bourbon heeft. Het vuur dier twee forten kruist zich onderling, en Plaquemine heeft 24 stukken zwaar geschut. Voorbij deze forten worden de oevers van den Mississipi hooger, en de waterplanten van lieverode door kreupelbosch en geboomte vervangen. Den eersten landbouw ontmoet men 5 uur boven Plaquemine, op bijzondere door ander land vaneen gescheidene plekjes gronds aan den zoom der rivier, welke hoger zijn, dan de grond landwaarts in, daar het bezinksel der rivier bij hare zwellingen ze heeft doen rijzen. Deze hooge oever, of rigchel, is niet boven eene mijl breed, en achter denzelfen is het gansche land een groot moeras vol cypressen.

Nieuw Orleans ligt op den linker oever der rivier, 35 uur boven Baliza, en op een eiland, dat aan de Zuid- en Westzijde door den Mississipi, aan den Noordkant door Iberville's rivier en de meeren Pontchartrain en Maurepas, en aan de Oostzijde door de meeren Borgne en S. Esprit, wordt afgeperkt. Hetzelve is 60 uur lang en tusschen de 2 en 15 uur breed, maar het eenige gedeelte, dat er voor bebouwing vatbaar is, bestaat uit den hoogen oever der rivier, welke hier ongeveer 4 mijl breed is. Aan de stad is de rivier 1000 yards wijd, en 40 vadem diep, en de oever zoo steil, dat men

er over eene plank uit de schepen op den wal kan geraken.

De stad bevat eenige welgebouwde huizen van gebakken steen; de overige zijn van hout, en ellendig van voorkomen. De eerstgemelde zijn, daar de nabijheid van het water aan den oppervlakte van den grond er geen leggen van diepe fondamenteu duldt, zoo als de Amsterdamsche, op ingehaide palen gebouwd. De straten zijn inderdaad lager, dan de oppervlakte der rivier bij hare zwellings, en worden enkel door de grootere hoogte van den oever droog gehouden; echter niet zoo, dat er, als de rivier opkomt, geen water door dien oever heen lekt. Tot afleiding van dit water loopt er midden door elke straat eene geut heen; en deze geuten komen alle te samen aan eene gegravene vaart uit, welke er tuschen de stad en de S. Jans kreek, die met het meer Pontchartrain gemeenschap heeft, gegraven is. Van de straten zijn er drie aan de rivier evenwijdig, en 600 vadem lang. Dezelve worden door andere, ter lengte van 300 vadem, rechthoekig doorfineden; en de moerassen beletten, dat deze laatste straten langer zijn. De gezamenlijke straten zijn elk 60 voet wijd, en hebben aan weerskanten hooftge voetpaden van hout, ter breedte van 5 voet. De publieke gebouwen zijn een Stadhuis, kerken, militaire en burgerlijke gasthuizen, kazernen, enz. In 1801 berekende men de bevolking op 10,000 inwoners, zijnde 4000 blanken, 250 vrije Negers, en voorts slaven.

Voor

ZEBVAART EN KOOPHANDEL. 269

Voor den afstand van Louisiana aan de Vereenigde Staten stond de balans van deszelfs handel zeer nadeelig, en werd het te kort in gelden, die men van Mexico zond, goed gemaakt. In 1801 was de uitvoer van Nieuw Orleans:

Katoen 2 miljoen ponden, voor	500,000	Piasters,
suiker en siroop, 4 miljoen dito	300,000	
indigo, tabak, enz.	200,000	
	4000,000	

De kust van het grondgebied der Vereenigde Staten, ten Westen der Mississipi, bestaat uit lage aangespoelde landen, zonder eenige volkplanting.

Koophandel, scheepvaart, visserij en zee- magt van Noordamerika.

De Koophandel der Britsche volkplantingen op het grondgebied van de Vereenigde Staten was, voor derzelver opstand, tot het moederland bepaald; van waar zij, in ruiling voor de voortbrengselen van haren landbouw, en het hout harer bosschen, alle benoodigde fabriekgoederen, enz. ontvingen. In 1774 bedroeg die handel, aan in- en uitvoer, niet boven de 14 miljoen Amerikaansche dollars; maar, sinds het tijdstip van de vervorming dezer kolonien tot eene onafhankelijke republiek, nam derzelver handel steeds toe. In 1784 bedroeg hij reeds 30 (F) en in 1794 wel 67 miljoen. Ver-

vol-

volgens voende de onzijdigheid der Noordamerikanen in den ontwentelingsoorlog hunnen handel tot eene ontzaggelijke hoogte. Het vaste land van Europa werd voornamelijk door hen van koloniale waren voorzien. Hunne buitenlandfche handelen van 1804 laat zich op 143 miljoen dollars berekenen, en die van 1806 op 211 miljoen. In de volgende jaren deden de befluiten van BONAPARTE, en de tegenoverftaande van den Britfchen raad, den Amerikaanfchen handel dalen en rijzen, tot dat de Prefident der Vereenigde Staten, de algemeene heerfchappij, welke de Corfikaanfche overweldiger bedoelde, voltooid denkende te zullen zien, den oorlog aan Engeland verklaarde.

Daar de fabrieken der Vereenigde Staten nog in derzelver kindschheid zijn, komen de uitvoersartikelen, die zij opleveren, van hunnen grond en hunne visfcherijen. De Noordelijke Staten verfchaffen koren, hout, potafch, gezouten vleefch en zoute vifch. De Staten, die in het midden liggen, koren, hout, tabak, vifch en vleefch; en de Zuidelijke, indigo, rijst, katoen, teer, pek en terpentijn, benevens vleefch en vifch voor Westindie.

De invoer in de Vereenigde Staten beftaat uit fijne linnen en wollen ftoffen, zijden manufacturen, ftaalwerk, glas en aardewerk, wijnen, brandewijn, thee, koffij, cochenille en andere koloniale waren. Van dit een en ander wordt er zeer veel met groote winst wederom uitgevoerd. De balans van den handel der Noordamerikanen met meestal de narien van

Eu-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 271

Europa is grootelijks in hun voordeel; die van Engeland alleen is daarentegen zeer in hun nadeel; en wordt voornamelijk met wissels op Nederland, Frankrijk en Spanje, goedge maakt.

Een overflag van den handel der Vereenigde Staten over de tien jaren 1796—1805 geeft jaarlijks aan uitvoer 68 miljoen, en aan invoer 75 miljoen Amerikaansche dollars. Van dezen invoer kwam er uit Engeland en deszelfs onderhoorigheden voor 36 miljoen (*), uit Frankrijk voor 8, uit Rusland en Duitschland voor 7, uit Nederland voor 8, uit Spanje voor 5, uit Italië voor 2, uit Portugal voor 1, uit Indie en China voor 6, en uit andere deelen der wereld voor 4 miljoen dollars.

Tot den invoer uit Engeland behoorden voornamelijk wollen stoffen, katoenen, staalwerk, en aardewerk. Uit Frankrijk werden er wijnen, brandewijn, zijden stoffen, en andere behoeften der mode, in Noordamerika ingevoerd. Uit Nederland, Duitschland en Rusland, touwwerk, linnens, glas en jenever. Uit Portugal, Spanje en Italië, wijnen, olijfolie en vruchten. Uit Indie stukgoederen, peper en specerijen. Uit China thee en Nankins linnen. Uit de Westindische kolonien rum, suiker en koffij.

De vermelde uitvoer uit Noordamerika was 17 mil-

(*) En wel van de Britsche eilanden in Europa voor 27 miljoen, uit Engelsch Noordamerika voor 9 miljoen, uit Engelsch Westindie voor 4½ miljoen, en uit Engelsch Oostindie voor 4 miljoen dollars.

272 ... AARDRIJKSKUNDE 2002.

miljoen aan tarwe, tarwenmeel, gezouten vleesch en spek, en meer andere levensmiddelen (*); 6 miljoen aan hout, potasch, en andere voortbrengelen der boschen; 3 miljoen aan visch en traan; 2 miljoen aan eigene manufacturen, en de overige 29 miljoen aan wederom uitgevoerde goederen, die onder den invoer vermeld zijn geworden.

Van de 68 miljoen aan uitvoer ging er 24 miljoen naar Engeland, en deszelfs onderhoorigheden (†); 12 dito naar Frankrijk; 9 dito naar Nederland; 7 dito naar Spanje; 4 dito naar Rusland en Duitschland; 3 dito naar Italie; 2 dito naar Portugal; 1 dito naar Indie en China, en 6 dito naar andere landen.

Nog meer gebijzonderd is de volgende overslag over de drie jaren 1802—1804:

Jaarlijks ingevoerde vreemde goederen:

Manufacturen voor	39½ milj. doll.
Koffijboonen	8
Suiker en melas	9
Sterke dranken	6
Wijnen	3
Thee	2½
Hennep	1

Spij-

(*) Hier moet er 11 miljoen aan tabak, katoen, indigo, enz. zijn uitgevallen.

(†) En wel naar de Britsche eilanden 16 miljoen, naar Engelsch Noordamerika 1 dito, naar Engelsch Westindie 6½ dito, en naar Engelsch Oostindie ½ miljoen dollars.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL.. 473

Spijkers, lood, staal, steenkool,	$0\frac{1}{2}$ milj. doll.
Zout	$0\frac{1}{2}$
Zwarte en roode peper	1
Katoen	$0\frac{1}{2}$
Indigo	$0\frac{1}{2}$
Kakao	$0\frac{1}{2}$
Moutwijn en kaas	$0\frac{1}{2}$
Laarsen en schoenen	
Allerlei en gebroekas	2

75 $\frac{1}{2}$

Van deze goederen kwam er uit

Engeland en deszelfs bezittingen voor	36 m. d.
Nederland, Frankrijk, Spanje, Italie,	25 $\frac{1}{2}$
Rusland, Pruissen en Duitschland	7
Portugal	1
China	5
Andere oorden der wereld	1

75 $\frac{1}{2}$

Wederom uitgevoerde vreemde goederen

Manufacturen	10	Wijnen	1
Koffij	7	Rooode peper	1
Suiker	6	Zwarte dito	1
Katoen	1	Sterke dranken	$0\frac{1}{2}$
Thee	1	Indigo	$0\frac{1}{2}$

Te zamen in miljoenen dollars 29

Landen, waartoe die goederen gingen:

Nederland	6 $\frac{1}{2}$	Hanfsteden	3
Frankrijk	7 $\frac{1}{2}$	Engeland en deszelfs	
Spanje en kolonien	3 $\frac{1}{2}$	onderhoorigheden	3 $\frac{1}{2}$

IV DEEL.

5

12-

234 AARDRIJESREUNDE VOOR

Indië	1	Zariden, Pruisen	
Portugal	$0\frac{1}{2}$	en Rusland	$0\frac{1}{2}$
Denemarken	$1\frac{1}{2}$	Andere landen	$1\frac{1}{2}$

29

Of naar Europa 21 milj. doll.

Naar Westindie en Amerika 7

— Azie, enz. 1

29

Uitgevoerde inlandfche goederen:

Plantenvoedsel	13	Tabak	6
Vleesch en spek	4	Hout, potasch, pek,	
Visch	3	teer, enz.	$4\frac{1}{2}$
katoren	7	Allerlei	2

39 $\frac{1}{2}$

Van die goederen ging er naar

Europa voor 23 milj. doll.

Westindie en Amerika 15

Azie, enz. 1 $\frac{1}{2}$

39 $\frac{1}{2}$

Of meer bijzonderlijk naar de volgende landen, en de kolonien van eenige derzelve:

Engeland	20	Hanse steden	2
Frankrijk	5	Denemarken	1
Spanje	4	Zweden, Pruisen	
Portugal	2	en Rusland	$1\frac{1}{2}$
Nederland	3	Andere landen	2

Te zamen in miljoenen dollars, 39 $\frac{1}{2}$

De wederuitvoer van vreemde goederen 29

Dus de gezamenlijke uitvoer slechts 68 $\frac{1}{2}$

De

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 273

De invoer uit Grootbrittanje	36 milj. doll.
— van elders	39½
Te zamen	75½

Of 6½ milj. doll. boven den uitvoer (G).

De buitenlandsche handel der Noordamerikaanen hield, toen hij op zijne grootste hoogte was, ongeveer 100,000 Zeelieden onledig, en een Koopvaardijvloot, welker gezamenlijke lastadje 1,500,000 ton bedroeg. De vaartuigen, waarmede men den meer bestendigen rivier- en kusthandel drijft, laten zich op 300,000 ton lastadje begrooten, en voeren te zamen 20,000 man varensvolk. De vischerschepen, die tuschen de 60 en 80,000 ton lastadje bedragen, hebben op zich 8, of 9,000 vischerslieden.

De vischvangst op de zeeën, meerten en rivieren, kan gerekend worden jaarlijks 7 of 8 miljoen dollars op te brengen. Onder de verschillende vischerijen bepaalt zich de walvischvangst voornamelijk tot de vier Nieuw Engelandische Staten, die ze reeds vroeg dreeven, en wel tot op 1763 in het Kanaal van Florida en de Golf van S. Laurens. Thine zeilen de Noordamerikaanische walvischvaarders Kamp Horn om, en vischen in de omtrekken van Nieuw Holland en Van Diemens land. Van de N. W. kust van Amerika halen de bevooners der Vereenigde Staten bont, dat zij naar Canton voeren (*).

De

(*) Hoe zij van elders tot hunnen Chineeschen handel goederen, die in China wel gewild zijn, bijeenzoeken, is in het *III. derde deel, bladz. 600* aangegeven.

De eenige handelstraktaten tusſchen die Staten en andere landen zijn twee met Frankrijk en Engeland. Dat met Frankrijk werd in 1787 geſloten, en daarbij is voornamelijk bedongen, dat de opbrengſt der walviſchvangst en verdere viſſcherijen, en de producten der republiek, op gunſtiger voet in Frankrijk ingevoerd zouden worden, dan ſoortgelijke goederen door andere natiën. Ten aanzien der handelsbetrekkingen met Engeland, beklagt zich de republiek over de bepalingen, welke er uit de Britſche ſcheepvaartſakte voortvloeijen; doch hieromtrent bevindt zij zich met andere volken op eenen gelijken voet, en heeft zij derhalve geen en wezenlijken grond tot beklag. De groote reden tot misnoegen van haren kant heeft in het doorzoeken van hare ſchepen beſtaan, en in het preſſen van hare matrozen, zoo als zij wil, onder *voorgeven*, dat het Britſche onderdanen waren. Doch, offchoon dit een der voorwendſelen was, waarmede zij hare jongſte oorlogsverklaring opvalde, is dit punt bij den onlangs geſlouten vrede gansch onaangeroerd gebleven.

Meesterlijk verſtaan zich de Noordamerikanen op den ſcheepsbouw, en zij verhandelen vele nieuw gebouwde ſchepen aan andere natiën. Die van Baltimore, Nieuw York en Philadelphia, onderſcheiden zich het meeste door hun ſterk zeilen; maar die der Zuidelijke Staten, van het hout der Carolinas gebouwd, zijn duurzamer. Men begroot de gezamenlijke ſchepen, die er, jaar door jaar, in de Verenigde Staten gebouwd worden, op 100,000 ton.

Hun-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 277

Hanne boschen leveren een overvloed van timmerhout en masten, benevens pek en teer, en de grond verschaft koper, ijzer en lood; maar ten opzichte van het bouwwerk hangen zij nog sterk van het Noordelijke Europa af.

De gewapende schepen van het Gouvernement bestonden in 1807 uit

5 Fregatten van 44 stukken geschut	
4 ————— 36 dito	Gezamenlijk met 7,532 koppen be- mand en jaarlijks 1,235,000 duka- ten kostende.
6 ————— 32 dito	
8 ————— tusschen de 26 en 30	
3 Sloepen van 18 stukken	
2 Brikken van 18 dito	
5 Schooners van 14 of 12 dito	
7 Galeijen.	

Aan het einde van 1814 liep de eerste tweedeker der Republiek van stapel, die voor 74 stukken bestemd was, doch er 90 voert (*).

WEST.

(*) Gedurende den volgenden vrede, bleef men den bouw van oorlogsvaartuig voortzetten; inzonderheid ook, zoo als reeds gemeld is, op de meeren aan den kant van Kanada; en thans bouwt men er sterker, dan ooit.

WESTINDIE.

Dus noemt men de gezamenlijke eilanden, tusschen Florida en Louisiana aan den eenen kant, en Zuidamerika aan den anderen. Hoe zij aan dien naam gekomen, vermeldt de *Inleiding* (*). Zij deelen desselven aan een groot deel van het water mee, dat tusschen hen en het vaste land van Zuid- en Noordamerika begrepen is. De Zuidelijke en grootste helft van dat water heet naar de gezegde eilanden de *Zee van Westindie*, en voorts ook de *Zee der Antilles*, om dat men die eilanden ook *Antillas* (†) noemt, en de *Karaïbische zee*, om dat

(*) Zie bladz. 166 en 167 des eersten deels.

(†) In PINKERTONS *Modern Geography* wordt de oorsprong van die benaming dus opgegeven: De Wiskundigen der middel-eeuwen beweerden, dat er noodwendig een Zuidelijk vast land wezen moest, en tevens, dat er tusschen Europa en Azie land liggen moest, om tegen dat Zuidelijke op te wegen. Hierom plaatsten zij bij de gislanden ten Westen der Kanarische eilanden, en gaven daaraan de namen van *Antisulæ*, of eilanden tegenover het vaste land. Dus vindt men, ter gezegder plaats, op ANDREAS BIANCAS kaart van 1434, een *Isola de Antillia*.

ZEEEMANS AANDRIJFSKUNDE. 299

dat de oorspronkelijke bevolking van vele dier eilanden uit Karaïben berond. De Noordelijke en kleinste helft van het gezegde water, welke door het eiland Cuba en het schiereiland Yucatan van de Westindische zee afgecheiden wordt, heet de *Golf van Mexico*, en verdient eenige nadere beschouwing.

De *Golf van Mexico*, dus naar het land ten Westen van haar gelegen, heet ten Oosten, tusschen Cuba en Florida, een uitgang van den naam van *Golf*, of liever *Kanaal van Florida*, en voorts de lage, zandige, of moerasfige, kust van het schiereiland. De kust ten Noorden van haar is mede reeds ook reeds beschreven. Die ten Westen, of van Mexico, heet aan zich, met weinige tusschenruitten van anders gestelde oevers, eilanden, en zotte ineen daartachter; tot aan het schiereiland Yucatan, dat ganschelijk uit aanspoelt van de zee bestaat, en van koraalriffen en bergen omgeven is. De *Golf* is van het Oosten naar het Westen 1000 mijl lang, en hare grootste breedte van het Noorden naar het Zuiden bedraagt 720 mijl.

Dat eene versterking van de kracht des Keerkringsstrooms bij eene groote wereldramp haar niet zoo geheel, als de rivierboze Karaïbische zee, maar slechts een deele, kan hebben voortgebracht, is reeds opgemerkt (*). De gewone werking van den Keerkringsstroom op de beide binnenzeeën, is een

(*) Inleiding, I. deel, bladz. 108 en 109.

aanmerkelijke verhooging van het water in dezelve, dat er veel hooger staat, dan het water van den Grooten oceaan aan de Westzijde der lengte van Panama. Langs welke wegen die stroom er indringt, en wederom uitkomt, is ook reeds vermeld. Het Kanaal van Florida uitstroomende, legt hij gemeenlijk 5 mijl in een uur af (H). De Getijden zijn in de beide binnenzeeën bijkans onmerkbaar. De verhooging van het water door dezelve bedraagt aan den Zuidelijken oever der zeeën slechts 12 of 14 duim, en laat zich van eene door wind of anderszins veroorzaakte zwelling nauwelijks onderscheiden.

De beide zeeën zijn onder de Zeelieden berucht van wegens derzelver donderbuijen, tornadoos, waterhoozen en langdurige stiltes, welke alle van eene heete en vochtige lucht verzeld gaan. Deze verschijnselen leidt men van den Pasfaatwind af, die, uit den Atlantischen oceaan steeds in deze wateren opwaaijende, en er door derzelver kust in het rond als opgekeerd, inzonderheid nabij den wal, tegenovergestelde luchtstroomen voortbrengt. Dus komen de heerschende winden er in het Zuidelijke gedeelte des zomers uit het Z. O. en Oosten, en des winters uit het N. O., met zware stormen uit het N. W., daar de wind hier, zoo als elders, alomme naar den kant waait, welke in der tijd door de zon het meeste verwarmd wordt. Om dezelfde reden komt de wind in de Golf, ten Westen van het schiereiland van Florida, meestal uit het N. W. en

Wes-

Westen, daar de heete lucht boven den zandigen oever des schiereilands den luchtstroom naar zich toetrekt. Van Mei tot Augustus heerschen er omstreeks het voorgebergte van Florida tornadoos, die uit het Z. W. of Z. Z. W. blazen. De N. W. winden, welke van den kant der hooge bergen van Nieuw Mexico de Golf inwaaijen, voeren eene ongemeene mate van koude mede, welke den Thermometer des winters in de Havannah somwijlen tot het vriespunt, en te Vera Cruz tot 60° graden, dalen doet.

De Westindische eilanden laten zich gevoeglijk in de *Groote Antilles*, de *Kleine Antilles*, en de *Lucaïsche eilanden*, of *Bahamas*, onderscheiden. De Groote Antilles zijn Cuba, Hayti, Jamaica en Porto Rico; de Kleine liggen ten Oosten, Z. O. en Zuiden, van het laatstgenoemde eiland; en de Lucaïsche eilanden ten Noorden van Hayti en Cuba, of ten Oosten van het Kanaal van Florida, dat naar hen ook het *Kanaal der Bahamas* heet. De Franschen noemen de Kleine Antilles, voor verre weg het grootste gedeelte, *Iles du vent*, of *au vent*, en geven den naam van *Iles sous le vent* aan Trinidad, Tabago, en de verdere eilanden ten Westen van deze, langs de kust van Terra Firma. De Engelschen onderscheiden de Kleine Antilles, bij hen ook de *Karaïbische eilanden* genoemd, insgelijks in *Windwaartsche* en andere, maar min naauwkeurig. De *Windwards* zijn bij hen de

262 AARDRIJKSKUNDE VOOR

Spaanfche eilanden *de Setavento* (*), naamlijk Cienfuegos en Martinique, met al, wat er tusfchen beide ligt; en de *Leewards* de Spaanfche eilanden *de Barlovento*, of Dominica, en de verdere eilanden ten Noorden van dit laastgenoemde. De eilanden tusfchen de Noordelijkfte Leewards en Porto Rico plegen de *Eilanden der Heilige maagden* genoemd te worden. Wij zullen de Engelſche verdeling flraks in zoo verre volgen, dat de Franſche daarbij niet uit het oog verlofen worde.

De Westindifche eilanden zijn over het algemeen hoog van grond, en de grootſte, inzonderheid Hayti en Jamaica; bevatten bergen, welke toppen 30000 voet ver gezien kunnen worden.

De warmte is er het ganfche jaar door genoegzaam dezelfde. Het geringe verſchil volgt intusfchen den loop der Europeefche faizoenen. Juli en Augustus zijn er de heetſte maanden. De Thermometer klimt er alsdan, met eene heldere lucht, in de zon tot 145°, in de ſchaduw, aan wat, tot 87°, maar op zee slechts tot 83°. De maanden van December en Januarij zijn er de koudſte; doch de Thermometer daalt er alsdan op zijn laagſte nog slechts tot 72°.

Het jaar laat zich er in vier faizoenen verdeelen. Het eerſte faizoen begint, met gematigde of lente-regens, in April en Mei, en duurt gemetenlijk 6 we-

(*) Zie over de Spaanfche verdeling ANT, DE HERRERA *Descriptio Indiae Occidentalis*, cap. VII.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 207

weken. Het tweede bevat Junij, Julij en Augustus; en is heet en droog; het derde September, October en November, of de orkaanmaanden; en het vierde December, Januarij, Februarij en Maart, dat is de helderste en koelste maanden zijn.

Er grijpen op de Westindische eilanden menigvuldige aardbevingen plaats, dat verzwakte werkingen van onderaardsche vuren schijnen te wezen, welke zich voornamelijk op al de kleine Antilles door vulkanen schijnen te hebben ontlast, waarvan men op elk dier eilanden duidelijke sporen vindt, uitgezonderd Barbados, waar het echter aan sporen van vulkanische schokken niet ontbreekt (*).

Men vond de Westindische eilanden, bij derzelver ontdekking, door twee verschillende geslachten van menschen bewoond, die wezenlijk van elkanander verschilden. De heeten der kleinere eilanden, ten Zuiden had eene bevolking van Karalben, naar welke men ze dikwijls *Karabische* noemt. Dezen waren er, volgens sommigen, uit Florida aangekomen; maar, volgens anderen, uit Guina; waar men hetzelfde menschenras nog aantreft. Er is eene wederzijdse overeenkomst tusschen hetzelfde en de Nieuw-Zeelanders, en het bevestigt, als dezen, in strijd, barbaar en krijgshafte menschenras, die

(*) Hiernit volgt niet, dat dit eiland en de andere door zulke schokken voortgebracht zijn geworden. Zij kunnen overblijffelen van aangrenzend vast land zijn, en echter van eenen vulkanischen aard wezen.

de gevangenen, welke zij bij een gevecht maakten, opofferden en verslonden, hunne eigene aangezigten en ledematen beschilderden, zich witte en zwarte kringen om de oogen smeerden, de wangen tatoeëerden, het neusbeen doorboorden, en er vischgrazen en papegaisvederen in staken, snoeren van tanden van verslagene vianden om den hals droegen, verscheidene vrouwen hadden, maar deze tot allerlei slaafschien arbeid doemden, en tevens zoo jaloersch van haar waren, dat enkel vermoeden hun reden genoeg scheen, om ze, volgens een Franschen schrijver, zonder eenige omstandigheid, de hals in te slaan; waar die schrijver, meer door de ligtzinnigheid, dan door de galanterie, zijner natie gedreven, bijvoegt: *cela est un peu sauvage, à la vérité; mais c'est un frein bien propre, pour ramener les femmes dans leur devoir.* De arme slavinne magten ook met hare dwingelanden niet eten.

De regeringswijze der Karaïben was Aartsvaderlijk. De jonge lieden onderwierpen zich aan het gevoelen der oudere; en de aanvoeders tot krijgsondernemingen werden enkel om derzelver dapperheid gekozen, van welke zij alvorens blijken gaven, door zich zelven de zwaarste folteringen aan te doen. Hunne wapens waren bogen, pijlen en knodsen.

De Groote Antilles, en de verdere eilanden ten Noorden, waren met een zacht, en in vergelijking met de Karaïben beschaafd, menschengeslacht bevolkt. De twee verschillende geslachten stonden tot el-

elkanderen in gelijke betrekking, als de Nieuw Zeelandsers en Societeitseilandsers. Als deze laatste, waren de bewoners van Portorico, Hayti, Jamaica, Cuba, enz., teeder van gestel, traag van aard, en losbändig in hunne verkeering met de sekse. Hunne voornaamste verlustiging bestond in dansen; en hunne *artistes*, of openbare uitspanningen van dezen aard, hadden veel overeenkomst met de *heeyas* van Otaheite; terwijl andere dansen van hen ten uiterste onbetamelijk waren. Zij werden door erfelijke monarchen met een onbeperkt gezag geregeerd, aan welken er eene klasse van Opperhoofden ondergeschikt was, die tot krijgsdiensten verplicht waren. Dit geslacht schijnt een en hetzelfde te zijn, met dat der Arrowauks van Guiana, tuschen welke en de Karaïben van hetzelfde land, er steeds eene diep ingewortelde verbittering heerschte (*).

De viervoetige dieren, welke men bij de ontdekking van Westindie aldaar vond, waren slechts van 3 soorten, en wel van de kleinere, ja vele eilanden bevatteden die gezamenlijke soorten nog niet eens. Het waren: 1) de cary, of agouti (*musaguti*), eene dierensoort tuschen de konijnen en ratten, die thans enkel in de gebergten der grootere eilanden voorkomt; 2) de pecary, of het muskusvarken (*sus-*

(*) Welke aan de Spanjaarden gelegenheid gaf, om zich bij vele Westindiërs, door het voorgeven, dat zij ze tegen de Karaïben kwamen beveiligen, welgezien te maken.

(*Jutajacu*), enkel op de eilanden der Karalben gevonden, maar thans verdwenen; 3) de armadil; 4) de oposum; 5) het Westindische konijn; 6) de muskusrat (*pilaris*); 7) de alco, of Amerikaanſche hond, die niet blaſte; apen van verſchillende kleine foorten, welke op vele der kleinere eilanden ganſchelijk uitgeroeid zijn geworden.

Onder de vogelen vond men er den ſchoonen flamingo, welken het onzinnige beginſel van vernieling zonder onderscheid, dat de Europeeſche land- en volks-ontdekkers tot dus ver hebben aan den dag gelegd, op de meeste eilanden ganſchelijk heeft doen verdwijnen.

De ſlangen der Westindische eilanden worden algemeen voor *niet* venijnig gehouden; maar de rivieren worden door Alligators onveilig gemaakt.

DE OPKOMST DER WESTINDISCHE VOLKPLANTINGEN.

De Spaanſche eilanden.

Het thans op nieuw dus genoemde *Hayti*, of bergachtig land, dat door de oorspronkelijke bevolking ook *Quisquetá*, of het Groote land, genoemd werd, ontving van de Spanjaarden den naam van *Hispaniola*, of Klein Spanje.

In

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 207

In 1493 kwam COLUMBUS er aan, na dat hij van de bewoners van eenige der eerst ontdekte kleinem eilanden vernomen had, dat de gouden versierfelen, welke zij droegen, van een grooter eiland afkomstig waren, van hetwelke zij de ligging derwijze aanduidden, dat hij zijnen koers derwaarts rigten kon. Aan de Noordzijde geland, trad hij in een vriendelijken ruilhandel met de inlanders, van welken hij voor korallen halsnoeren, mesfen, enz. stoffgoud en levensmiddelen bekwam, en met welker hulp hij er een klein fort bouwde, waar hij 30 Spanjaarden achter liet. In het volgende jaar met 1500 volkplantelingen, uit soldaten, handwerkers en Monniken, bestaande, naar dat fort teruggekeerd, vond hij hetzelfde door de getergde en beledigde inlanders vernield, en de achtergeblevene Spanjaarden allen vermoord. Inmiddels zijne gramfchap wijfelijk smorende, ging hij zonder wraskneming quer tot de flichting van een ander fort, *Isabella* genoemd, op de kust, en een tweede, *S. Thomas* geheeten, in de gebergten van het binnenland, uit welks beken de inlanders stoffgoud plagten te verzamelen.

Het zoeken van dit metaal inmiddels de Spanjaarden ganschelijk bezig houdende, verzuimden zij, door landbouw voor hun onderhoud te zorgen, en werden zij, zoo haast hunne uit Spanje medegebragte voorsaad opgeteerd was, ten opzichte van verdere voedsel van de Amerikanen afhankelijk. Daar dezen inwafchen geenen overvloed hadden, waren zij bui-

ten staat, om de Spanjaarden te voeden, zonder zelveu honger te lijden, ja vreesden zij, daar de Spanjaarden, in vergelijking met hen, hoogst gulzig waren, van gebrek om te komen. Om zulks te verhoeden, en van de aanvallen, die de Spanjaarden zich reeds veroorlofden, wraak te nemen, besloten zij, zich door een algemeenen oorlog van hen te ontdoen; maar naakte wilden, met geene andere wapenen, dan bogen, pijlen en speren, waren tegen geene gedisciplineerde Europeanen met vuurwapenen bestand; en, offchoon er reeds meer dan drie vierde van dezen door krankheid was weggesleept, bevonden de overigen zich nog sterk genoeg, om een leger van 100,000 man volkomen uit het veld te slaan. Nu moest elke persoon boven de 12 jaren, die niet verslagen werd, tot straf voor die *rebellische* poging, zoo als de Spanjaarden het bestonden te noemen, eene schatting in katoen of stofgoud opbrengen, en vorderde zulks een arbeid, welke derwijze tegen de hebbelijke werkeloosheid der Haytiers aandruischte, en voor hunne zucht tot vrijheid van doen en laten zoo ondragelijk viel, dat zij tot het uiterste besloten. Bij ondervinding wetende, hoe weinig zij met geweld tegen de Spanjaarden vermogten, zochten zij hen in de noodzakelijkheid te brengen, om het eiland uit honger te verlaten. Daartoe hielden zij met allen landbouw op, dolven alle maniokwortelen uit den grond, en weken daarmede in het gebergte, waar er een ontzag-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 189

zaggelijk aantal van hen verbongerde, en de Spanjaarden hen met daartoe afgerigte honden nazetteden, eene ware jagt op hen maakten, en duizenden van hen ombragten; ten gevolge van welk alles de porfpronkelijke bevolking, die tijdens de aankomst der Spanjaarden een miljoen menschen bedragen had, binnen 4 jaren, tot twee derde van dat aantal, versmolten was. De overigen keerden, om hun leven te behouden, naat de vlakten terug, en werden de werklieden, of veelcer de slaven, der Spanjaarden.

Daar de vrijwillige verhuizing van volkplantelingen uit het moederland zeer gering was, stelde COLUMBUS voor, dat men de kolonie met Convicten bevolken zou; en gevolgelyk werd de inhoud der kerkers van Spanje over de Nieuwe wereld uitgestort. Van zulke voorwerpen was er weinig goeds te wachten. Hunne ondeugden waren te diep ingeworteld, om door verplaatsing te worden weggenomen; en, daar zij te talryk waren, om krachtdadig in den band te worden gehouden, beproefde men daartoe eenige zachte middelen, maar vruchteloos. Ten laatste werd er, om hen te vrede te stellen, in 1499 besloten, by elke gift van land die van eenige inlanders als arbeiders te voegen. Deze schandelyk onregtvaardige maatregel verzoende nogtans de oproerige kolonisten niet met het bestuur van COLUMBUS; en hij werd in 1500, ten gevolge van hunne lagen, in hechtenis genomen, en geketend naar Spanje gezonden. Hier werd nu zijne on-

schuld (*), bij zijne aankomst, wel openlijk erkend; maar hij werd echter in het bevel over de kolonie niet hersteld.

De mijnen, die, toen men ze het eerste ontdekte vrij rijk waren, namen derwijze in opbrengst af, dat de Kroon haar aandeel daaraan voor en na van de helft tot $\frac{1}{3}$ en $\frac{1}{5}$ moest verminderen; en ten laatste veroorzaakte de ontdekking der rijkere mijnen van Mexico, dat die van Hispaniola ganschelijk verlaten werden. Inmiddels hadden de arme inlanders niet slechts op het land, maar ook in de mijnen, moeten werken. Daar nu hunne lichaamskrachten tegen zulken ongewonen arbeid ganschelijk onbestand waren, en er daarbij nog zoo veel kwam, dat hunnen geest kwelde, sleepte een en ander hen al meer en meer weg, en verdween ten laatste dat gansche geslacht van menschen op Hispaniola (†). Tevens deed het verlaten der mijnen een groot aantal Spanjaarden van het eiland verhuizen, en op het vaste land een korteren weg zoeken, om fortuin te

(*) Onschuld, ja, aan het gene men hem aantijgde, maar niet aan rusteloze pogingen, om zich bij het Spaansche hof verdienstelijk te maken, door, langseven veel welke wegen, het meest mogelijke goud van Hayti naar Spanje te doen stroomen, hoe rampzalig ook het eiland daaronder werd.

(†) Volgens sommigen zouden er nog 60,000 menschen van dat geslacht op het eiland overig zijn; en de schrijver vervalst wel meer tot uitersten.

maken. De weinigen, die er overbleven, ronden zich verplicht, om hun bestaan uit den landbouw te zoeken. Daar men nu de Europeanen buiten staat achtte, om onder de Linie het veld te bewerken, en er daartoe geene inlanders meer overbleven, scheen het onvermijdelijk noodig, dat men elders slaven ging zoeken, en deed men zulks op de Westkust van Afrika, waar er zich een menfchengeflacht aanbood, dat, volgens de lasteraars der Almachtige wijsheid en goedheid, van nature enkel tot flavernij gefchikt was. De volkplanting nam echter met den aanvoer van Negers niet evenredig in bloei en welvaart toe; en haar ondergang werd door de plunderingen der Bockaniers verhaast, dat een rot van macstal Engelfche en Franfche vrijbuiters was, die de Westindifche zeeën gedurende eenen langen tijd onveilig maakten, en zich aanhoudend de vreesfelijfte geweldensrijen jegens de Spanjaarden veroorlofdon.

De oorsprong van deze beruchte zamenfcholing van zeefchuimers klimt tot ongeveer 1628. Toen befloten eenige Franfchen en Engelfchen, van het eiland S. Christoffel verdreven, zich aan de Noordkust van Hispaniola te vestigen, daar dezelve, nit hoofde van de verhuizing der Spanjaarden naar het vaste land, toen bijkans geheel ontvolkt was. Zij verdreven gevolgelijk de weinige Spanjaarden, die zij op het kleine eilandje Tortugas vonden, en rigten aldaar hun hoofdkwartier op.

In het eerste genercen zij zich van de jacht op de naburige kust van Hispaniola, waar er een ontzagge-lijk aantal rundvee in het wild liep. Deszelfs hui- den verruidden zij, als er een schip bij hen aan- kwam; tegen kleeden, sterke dranken, vuur-wape- nen, kruid en lood. Het vleesch aten zij versch, of gerookt, in de manier der inlanders, op plaatsen, welke deze laatste *Buccans* noemden, en van wel- ke zij den naam van *Buccaneers* bekwamen, waar- mede zij doot de Engelschen bestempeld werden. Bij de Franschen heetten zij daarentegen *Flibustiers*, dat eene verbastering van *Freebooters* is (*), zoo als de Engelschen hen ook noemden.

. Daar het wilde vee op Hispaniola ten laatste schaarsch werd, vonden de Bockaniërs zich genood- zaakt, om andere bestaanmiddelen bij de hand te nemen, en leidden de bezadigden van hen zich op den landbouw toe, terwijl anderen van een ruste- loos gestel zich met zeefchuimers van allerlei natiën verbonden, en onder den naam van *Broeders van de kust*, welken dat gespuis aannam, de vertwijfeld- ste

(*) Deze naamafleiding schijnt ons al te ver ge- zocht. De Franschen, van welken er zoo vielen on- der hen waren, zouden hun geenen anderen, dan ee- nen verbasterden Engelschen, naam hebben weten te geven! Misschien sproot hunne Fransche naam daar- entegen van een bijzonder slag van vaartuig, waardoor zij zich onderscheidde. Naar hunne *buccans* schijnen onze *bukkingen* dus genoemd te zijn geworden.

ste bende van wettelooze plundersers vormden, die ooit den Oceaan onveilig maakte.

Huane eerste rooftogten deden zij in opens booten, welke twaalfen de 20 en 30 man voerden, en met welke zij de grootste Koopvaarders aan boord klampten, en door hunnen wanhopigen moed gemeenlijk wegnamen. Schoon zij daarbij meermalen zonder onderscheid van natie te werk gingen, waren echter de Spaansche schepen, als verre weg de rijkste, het bijzondere voorwerp van huane roofzuchtige vervolgingen.

Terwijl zij dus tegen alle Goddelijke en menschelijke wetten handelden, en zich tevens aan de grootste buitensporigheden van leefwijze overgaven, poogden zij hun gewisfe met het voorwendsel te stillen, dat het plunderen van Spanjaarden een heiligsdienstelijk werk was. Hetzelfde als een voegelijkt wedervergelding voor derzelver wreedheden tegen de Amerikanen beschouwende, verzamelden zij nooit de Goddelijke hulp voor huane ondernemingen in te roepen, en bij een goeden uitslag daarvoor plagtiglijk te danken.

Huane schikkingen ter verdeling van den roof werden met de uiterste nauwgezetheid opgevolgd; en, werd iemand bevonden, iets voor zich te hebben achtergehouden, dan werd hij zonder genade op eenig onbewoond eiland nedergezet. Er werd tevens een fonds ten behoeve van huane zieken, gewonden en verminkten, opgericht.

Van enkels zeerooverij strekten de Boekaniers hunne ondernemingen uit tot een stroopen op het vaste land; en, groote korpfen vormende, plunderden zij eenige der voornaamste Spaansche steden aan de oeven van den wederzijdchen Oceaan, met name Maracaibo, Campeachy, Vera Cruz, Porto Bello en Carthagena; zoo wel als Guayaquil, Panama, enz. aan de Stille zee.

Dit (*) heeft hield aan tot in 1690, toen de oorlog tussehen Engeland en Frankrijk veroorzaakte, dat de Boekaniers der wederzijdche natien verscheidden; en Englands toornvalge betrekkingen tot Spanje bragten te wege, dat de zeerooverijen der Engelschen in de Westindische wateren bedwongen werden. De Fransche Boekaniers gingen nog steeds hunnen gang, tot dat de vrede van Rijswijk in 1697 ook hen daarvan terug hield. Nu werd de naam van *Boekanier* binnen eenige weinige jaren niet eens meer genoemd.

De Boekaniers hadden inweelchen goemaats in het vastzame bezit van het eiland Tortugas verkocht; want de Spanjaarden, op hunne beurt de gelegenheid, welke de afwezigheid van het meestendeel dier zoefhuipers hun aanbood, waarnemende, hadden zich op de weinige achtergeblevenen geworpen, dezelven ongetragt, en het eiland op nieuw in bezit ge-

(*) Thans door soortgelijk een gespuis, dat zich op het eiland Margarita onthoudt, en op het vaste land aanhang heeft, hernieuwd.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 395

genomen; doch in 1638 was hetzelfde wederom in de handen der Boekaniers gevallen, en toen doet hen versterkt worden.

Daar de Franschen en Engelschen het vervolgens oneens werden, en de laatste de zwaksten waren, moesten zij het eiland verlaten; dat tuschen dit tijdstip en 1659 drie malen door de Spanjaarden herwonnen en wederom verloren werd. In het gezegde jaar zetteden de Franschen zich aldaar genoegezaam vast, en begonnen zich tevens, ondanks alle tegenkanting van de zijde der Spanjaarden, over de naburige kust van Hispaniola uit te breiden. Ja, in 1665 trok de Fransche regering, die tot dat ver op de ondernemingen van hare onderdanen een aanzien van dat eiland geene acht gegeven, of se gewraakt had, toen zij vastigheid begonnen te erlangen, zich dezelve aan, en zond zij D'AGRAW als Gouverneur derwaarts, wiens wijs bestuur eenende van wettelooze roovers van lieverlede tot orde en ondergeschiktheid wist te brengen.

Daar zij intusschen geene vrouwen hadden, zou de volkplanting welhaast hebben moeten uitsterven; dan ook hierin voerzag het Gouvernement. Door uitdooving van veel gelds aan arme jonge meisjes van een onbesproken karakter, werden er toezoodanige voorwerpen overgehaald, om derwaarts te gaan, en daar aan den hoogsten bieder verkocht. Doch meer zoodanige meisjes waren er in gansch Frankrijk niet over te halen, om zich dus te laten verkoopen; en men moest de toevlugt tot Parijsch

vroegwolk nemen, dat zich verhuurde, om drie jaren lang met de gene, aan wie men haar zou toewijzen, zamen te wonen; maar de verwarring, welke die zedeloze scheepels in de kolonie aanrigten, was zoo groot, dat men geneedzaakt was, om derzelver verdere uitvoer daarheen te verbieden; en gevolgelijk werden vele volkplantelingen, door mangel van gezellinnen, genoopt, om Hispaniola te verlaten.

Des niet tegenstaande begonnen de Franschen aldaar in aantal toe te nemen; vooral toen PHILIPS V, in 1701 aan de Kroon van Spanje geraakt, de belangen van dit land en die van Frankrijk onderling verbond, aan de vijandelijkheden en verraderlijke aanvallen van den kant der Spaansche bewoners van Hayti een einde maakte, en te wege bragt, dat de Fransche Kolonisten deszelfs Obstdijk uiteinde in rust en vrede bezaten.

In 1776 werden de wederzijdse grenzen er ook geregeld; en de aanwas der Franschen was er inmiddels zoo sterk geweest, en bleef dit in zulker voegen, dat het Fransche gedeelte in 1790 gerekend werd met 31,000 blanken, 24,000 vrije lieden van de kleur, en 480,000 slaven; bewoikt te zijn (*), en de jaarlijkse uitvoer van voostbrengselen der plan-

(*) Volgens EDWARD's, *History of the Westindies*. Volgens anderen bedroeg de gezamenlijke bevolking, tijdens de omwenteling, ongeveer 700,000 zielen.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 197

plantadien op meer dan $4\frac{1}{2}$ miljoen P. St. aan verkoopprijs op het eiland werd begroot. De ontwentelingsgeest drong in de kolonie vooral niet later door, dan in het moederland, en haar Noorder deel werd in 1791 door een opstand der Zwarten met het bloed der Blanken bezoedeld. Het weifelende gedrag der eerste Nationale vergadering, ten opzichte van de vrijmaking der slaven, en een volgend besluit, waarbij de vrije lieden van de kleur, als Staatsburgers, aan de blanken werden gelijk gesteld, bliezen de wam van den opstand slechts aan; en er rukte in 1793 een heer van Negers te Kaap Français binnen, door hetwelke de blanken er zonder onderscheid van ouderdom of sekse ongebracht werden, en de stad in kolen werd gelegd.

De Koningsgezinde partij onder de blanken streekte daarop de Engelsen, om bezit van de Kolonie te nemen; en er werd ten dien einde een aantal volks van Jamaica afgezonden, het welke zich in het bezit van eenige der voornaamste plaatsen stelde. Ofschoon nu die troepen met oogmerk, om den krijg krachtdadig door te zetten, versterkt werden; echter moesten zij, uit hoofde van de verschrikkelijke sterfte onder haar, en om meer andere redenen, in 1798 een eiland verlaten, dat het graf van de bloem der Engelsche armee geworden was.

Toen de Engelsen ingeroepen werden, besloten de Franche Commisnarissen, die afgezonden waren, om de Kolonie te organiseren, maar die ze volkomen hadden ontorganiseerd, hun bewind met den

verwachtingen; maar het, die er ooit in het hoofd van dille republieken opkwam. De slaven over het algemeen werden door hen vrij verklaard, in hoop dat dezelve zich bij hen zouden troegen, om de Engelschen uit het land te houden; maar de zwaarte uitwerking van die vrijverklaring was, dat een groot aantal slaven hunne meesters verlieten, en naar het gebergte weken, waar zij de middelen bejaanden, om zich, zoo als zij in 1801 deden, gansch onafhankelijk te kunnen verklaren.

In 1802 poogde Frankrijk, na het sluiten van den vrede van Amiens, de Kolonie te herwinnen. Ten dien einde werden er 20,000 oude soldaten, onder bevel van BONAPARTE's schoenbroeder LE CLERC, derwaarts gezonden, maar aldaar evenzeer, als voorheen de Engelschen, door de gele koorts weggeloopt (*); terwijl de vernielende wijze, waarop zij den oorlog tegen de Negers voerden, ge-

(*) Deze hadden de Spanjaarden kort te voren, met hulp der uitvinding van GUYTON DE MORVANT, van Cadix en naburige plaatsen verbannen; maar de Franschen hadden met de ontdekking van een hunner landgenooten natuurlijk zoo weinig op, dat zij aan de Gezondheids-Officieren der armee van S. Domingo onbekend was. Eene armee, die gevolgelijk het slag-offer van de listen werd, met welke de Koophandel van Bordeaux BONAPARTE's roekelooze zuster, die zelve mede naar de gewezen Kolonie ging, op dien avontuurlijken togt had weten te doen verlieven.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 299

gette andere uitwerking had, dan dat dezen eenen wanhopigen tegenstand boden. Bindelijk werd het ellendige overblijfsel der armee in Kaap François belegerd, en genoodzaakt, om tot ontruiming van het eiland te besluiten. Daarbij dreigden intusschen de Negers hunne schepen met gloziende kogels te zullen beschieten; alwaarom zij zich in de armen der Engelschen werpen moesten, die den oorlog hervat hadden, voor de haven kruisten, en hen kriegsgevangen naar Jamaica voerden. In November 1803 verklaarden de Negers zich op nieuw onafhankelijk, en den 1 Januarij 1804 ontving het eiland van hen zijnen ouden naam *Hayti* terug. DASSALANES, den hunner bevelhebbers, nam in September van dat jaar den titel van *Keizer van Hayti* aan, doch werd door samengezworenen omgebracht, en de oorspronkelijk Fransche helft des eilands werd vervolgens door de twisten van twee Opperhoofden, CHRISTOPHE en PETION, verscheurd. De laatste, die onlangs door een ander opgevolgd is geworden, beheerschte het Zuidelijke gedeelte onder den titel van *Président*, en onthield zich te Port au Prince. CHRISTOPHE nam den titel aan van HENRIK I, Koning van Hayti, en gebod over het Noordelijke gedeelte, welks hoofdplaats Kaap François is.

De Spaansche helft, welker hoofdstad S. Domingo is, bleef bestendig in den staat van mingevoerde bebouwing, en men vindt er zelfs geen bruikbaren landweg. Men bestond er steeds van

namelijk van versokkerij, en voorzag het Fransche gedeelte des eilands van slagbeesten. Men bouwde er voorts rijst en tarwe voor eigen gebruike, en een weinig tabak. In 1800 telde men er 24 suikerplantadien. Op eenige andere plantadien bouwde men er koffij en kakao, maar nergens indigo. De bevolking werd er toen op 100,000 Blanken en vrije lieden van de kleur, en slechts 15,000 Negerflaven, begroot. Het land was bij den vrede van Basel aan Frankrijk afgegaan geworden, en werd van wegens deze mogendheid beheerd, tot dat de Engelschen haar hetzelfde in 1809 afnamen. Bij den Parijschen vrede in 1814, is het aan Spanje terug gegeven geworden; en het gezamenlijke Hayti is en blijft sinds den doot van DESSALINES in drieën verdeeld. In het Presidentsgebied (*) schijnt eenige aanmerking tot Frankrijk steeds mogelijker, dan in dat des Konings van Hayti (†), waar men vastelijk besloten heeft, om de Franschen alle herwinnen van vasten voet op het eiland te beletten. Een besluit, mopens hetwelke de herhaalde Proclamatien te min-

(*) Welks tegewoordige beheerscher nover tot een handelstraktaat met Frankrijk schijnt te neigen.

(†) Die, onlangs door een Engelschen Eskadersbevelhebber bezocht is geworden, bij welke gelegenheid er aan dezen de sterkste betuigingen van verkleefdheid aan Grootbrittanje, en prijsstelling op deszelfs genegenheid, werden gedaan.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 301

der voor ijdel gehoorke behoeven te worden gehouden, daar men de armee van Koning HENRIK I/ voorstelt, als talrijk, volkomen gedisciplineerd, en door vestingwerken ondersteund, van welke vooral die in het gebergte genoegzaam onwinbaar, en van al het noodige tot den langdurigsten tegenstand wel voorzien zijn.

Ten opzichte van den zedelijken en maatschappelijken staat, worden de Haytiers beschreven, als geenerlei uiterlijken eeredienst hebbende, en veelwijverij toe latende, ja aanmoedigende. Het Hof van HENRIK I. is eene drollige nabootsing van dat van NAPOLEON I. *Zijne Negerfche Majesteit* is omringd van *Haren Groot-Kamerheer*, en *Maarschalk van het Paleis*, van *Ministers van binnen- en buitenlandsche Zaken*, *Grootkruisen van het Legioen van eer*, *Hertogen*, *Graven*, *Barons*, enz. enz. De Negerfche *noblesse* en *beau-monde* voert kostbaarheid in kleeding ten top (*);

maar,

(*) Daar zij zich met den roof van hare meesters grootelijks verrijkt, en voorts op de Engelsche en Fransche legers veel buit gemaakt heeft; alwaarom de handel op dit eiland, ondanks dezelfs tegenwoordige slechte bebouwing, veel voordeels geeft. Dit schijnt nu eene der redenen, waarom er, nopens het rijk van Koning HENRIK, gestadig veel gunstiger berigten inkomsten, dan er in de volgende woorden van den Heer EDWARDS nopens hetzelfde begrepen zijn. Bij den invoer in het Presidentsland betalen de Engelfchen 7, en anderen 12 per cent van het ingevoerde.

maar, ondanks dit uiterlijke vertoon van wellevende versijning, blijft het nog steeds de vraag, of het Afrikaansche menschenras uit zijnen aard in staat is, om op den duur eene wel beschaafde maatschappij te vormen, dan of hetzelfde op Hayti, volgens den Heer EDWARDS, „midden onder een schijn van maatschappelijke orde, woest worden zal, zonder vrede, veiligheid, landbouw, of eigendom, onkundig van de levenspligten, en onbekend met al de zachte en liefdevolle betrekkingen, die het leven aangenaam maken, afkeerig van den arbeid, offchoon meermalen van gebrek omkomende, vol argwaan jegens elkanderen, vol wraakzucht en trouwloosheid jegens het overige menschedom, gewetenloos en bloeddorstig, zich voor vrij uitgevende, terwijl zij onder het grillige Despotismus van hunne Opperhoofden zuchten, en al de ellende der slavernij gevoelende, zonder eenig genot van het weldadige der ondergeschiktheid te hebben.”

Een ander der Grootte Antilles door COLUMBUS in 1493 ontdekt, en naar de gouden versierselen, welke deszelfs bewoners droegen, *Porto Rico* geheeten, ontving in 1509 het eerste eene Spaansche volkplanting van Hispaniola; en, daar men er dezelfde schandelijke handelwijze volgde, als op dat eiland, verdween de oorspronkelijke bevolking er ook spoedig. Daar de volkplantelingen er intuschen gestadig door de Karaïben der naburige eilanden aangevallen werden, bleef de Kolonie er zeer onbeduidend. In 1595 werd de hoofdstad, S. Juan
do

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 309

de Porto Rico, door Sir FRANCIS DRAKE ingenomen, en uitgeplunderd. Drie jaren later werd het eiland door den Graaf van Cumberland overvallen, en er van hetzelfde een groote buit weggesleept. In 1606 namen de Nederlanders het eiland weg; en in 1615 werd S. Juan door de Engelsen bemagtigd. De stad is vervolgens bij herhaling door de Franschen en Engelsen aangevallen, en wel de laatste maal in 1797, toen de Engelsen zulks met veel magt deden, maar zich wederom inschepen moesten, zonder hun oogmerk te hebben kunnen bereiken.

Cuba, in 1492 reeds ontdekt, ontving in 1511 eene Spaansche volkplanting. Gevolgelyk werden de inlanders veroordeeld, om in de mijnen te werken; en bij dat middel tot derzelver verdelging kwamen de kinderpokken, die de Spanjaarden er aanbragten. Daar de mijnen weinig opleverden, zou het eiland denkelijk verlaten zijn geworden, had deszelfs ligging aan den weg naar het toen door CORTEZ bemagtigde Mexico, en deszelfs uitnemende haven van de Havannah, hetzelfde niet voor Spanje gewigtig doen schijnen. Maar nu werd die haven versterkt. Intusschen was de handel er in 1735 nog van zoo weinig aanbelang, dat men denzelven bij uitsluiting aan eene Compagnieschap opdroeg, welker bestuur in de Havannah gevestigd werd, en welke te Cadix slechts eene faktorij had, doch, uit hoofde van overregtsche administratie, geheel bankbreukig werd. Toen werd de handel
op

op Cuba in 1763 voor alle Spaansche onderdanen opengezet. Thans kwijnt dezelve er geweldig, en lijdt men er voorts aan de gele koorts, die van daar naar Cadix is overgebracht.

Het eilandje Cabagua werd in 1498 door COLUMBUS ontdekt, maar nietswaardig geacht. Eenigen tijd later ontwaarden de Spanjaarden, dat er op de banken in de nabijheid een overvloed van pareloesters was. Toen bekwam het eilandje den naam van *pareleiland*, en begaf men zich in menigte derwaarts. De visfcherij werd intusfchen zoo fterk doorgezet, dat de banken welhaast uitgeput waren; en men vertrok in 1524 van Cabagua naar het naburige Margarita, dat zijnen naam van dezelfde bron van rijkdom, die intusfchen ook aldaar welhaast verdroogde, ontleent. Desniettegenftaande behield men dit laafte eiland; voornamelijk, op dat geene andere natie zich op hetzelfde nederzetten, en van daar ook zulken handel, als de Nederlanders van Curaçao, aanvangen mogt.

Het Britfche Westindie.

De Burgerlijke en Theologifche gefchillen, waardoor Engeland tijdens de regering van KAREL I. verfeheurd, en het hoofd van dien Koning ten laafte op het blok gebracht werd, gaven aan de Britfche vafgheden in Westindie den oorfprong. Een aantal menfchen van gematigde, beginselen en vredelievende geaardheid, de ijsfelikheden van een bloe-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 305

bloedigen burgerkrijg ontvliedende, zocht op deze eilanden eene wijkplaats; en de stille rust, welke zij hun verschafften, deed de verhuizingen derwaarts toenemen; zoo dat, terwijl het moederland zich te huis in het bloed van een deel zijner kinderen baadde, andere kinderen van hetzelfde elders de grondslagen van deszelfs eindeloos groot Koloniewezen leiden.

Zoo lang de Britsche volkplantingen in Westindie nog in derzelver eerste kindschheid waren, stond derzelver handel onder geenerlei bedwang, en mogten zij hare voortbrengfelen waarheen zij wilden voeren, en zonder onderscheid aan elk, die ze in hare havens zocht, verhandelen. Intusschen waren de Nederlanders toen de algemeene Koopvaarders van Europa, en haalden zij verre weg het grootste gedeelte van de gezegde producten af, zoo dat het moederland weinig voordeel van zijne Westindische Kolonien trok, voor dat de vermaarde Britsche Scheepvaarts-Akte tot stand kwam, en de havens der volkplantingen voor alle vreemde vlaggen sloot. Sints mogten de koloniale voortbrengfelen enkel naar het moederland, en wel in louter Britsche schepen, worden uitgevoerd. Dit voorschrift is nog in volle kracht, nitgenomen ten aanzien der rum en melas, die in ruiling voor goederen, welke de eilanden noodig hadden, als koren, vleesch en visch, hout, enz. naar Noordamerika mogten worden gezonden; evenwel enkel in Britsche schepen, naar de wet met Britsch volk bemand; eene bepaling,

IV. DEEL. V ling,

ling, welke intusſchen tijdens den laatſten krijg met de Vereenigde Staten opgeheven is geworden, toen men den vervoer der gezegde goederen daarheen, en den invoer van daar, met onzijdige ſchepen toeflond.

De voornaamſte voortbrengſelen der Weſtindiſche eilanden zijn ſuiker, rum, koffij en katoen. Voorts beſtaat er de uitvoer uit piment, kakao, indigo, tamarinde, gengber, caſtoreum, arrow root, ſchildpad, en velerlei hout, als mahony en verfhout, varduigen en lignum vitae.

De Britſche eilanden zijn verdeeld in Koninklijke Gouvernemen ten, welker bewind uit eenen door de Kroon benoemden Gouverneur beſtaat, en uit een Raad, en eene, door de Koloniſten uit hun midden gekozene, Wetgevende vergadering. De Britſche Kleine Antilles, of Karaïbiſche eilanden, die men met den naam van *Leewards* onderſcheidt, zijn gezamenlijk onder een Gouvernement vervat; en derzelve Gouverneur, die den naam van *Kapitein Generaal der Leewardsche Karaïbiſche eilanden* voert, houdt zijn verblijf op Antigua (*). De blanke bevolking der kolonien wordt naar de Engeliſche Wetten geregeerd, maar de ſlaven naar koloniale Wetten, door de Wetgevende vergaderingen vaſtgeſteld; alleen wordt er door bijzondere in het

moet

(*) Hier miſt men, denkelijk door toedoen van de Engeliſche drukkers, berigten nopens de Gouverneurs der Engeliſche *Windwards*, enz.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 307

moederland ontworpenen Wetten voor het leven der Slaven gezorgd.

Barbados werd door de Portugezen, toen zij van de ontdekking van Brazilië terug kwamen, ontdekt, en was het eerste Westindische eiland, dat een Britsche kolonie ontving. James Town werd er in 1624 of 1625 gegrondvest. Het eiland scheen nooit te voren bevolkt te zijn geweest, en leverde voor menschen geenerlei voedsel uit het planten- of dierenrijk op. KAREL I. Barbados aan den Graaf van Carlisle geschonken hebbende, zond die Edelman daarheen in 1629, op zijne kosten, een aantal volkplantelingen, welke, over het algemeen nijver zijnde, en eenig kapitaal bezittende, het eiland welhaast ontginden en bebouwden. De aanwas der bevolking was aldaar, ten gevolge der verhuizingen, die de Engelsche burgerkrijg, veroorzaakte, zoo sterk, dat het eiland in 1650 het verbazende getal van 50,000 blanke inwoners bevattede, en er aldaar voorts eenige Amerikanen, en een groot aantal Neger-slaven, gevonden werden.

S. Christoffel werd door COLUMBUS ontdekt, en naar den Heiligen, welks naam hij voerde, genoemd. In 1625 zetteden er zich aldaar eenige Engelschen en Franschen neder, maar drie jaren later werden dezen door de Spanjaarden van daar verdreven, en verjoegen zij wederkeerig, zoo als reeds gemeld is, de Spaansche bevolking van Tortugas. Daar S. Christoffel inmiddels door de Spanjaarden verwaarloosd werd, ontving hetzelfde op

nieuw eene vereenigde Engelsche en Fransche bevolking, die het eiland in gelijke deelen bezat, tot dat de oorlog, welke in 1666, tusfchen de beide volken ontbrandde, ook op S. Christoffel vijandelikheden te wege bragt. Dezelve eindigden in 1702, met een verdrijven van de Franschen door de Engelschen, die bij den vrede van Utrecht, in het volle bezit des eilands verbleven. In 1782 werd hetzelfde door de Franschen weggenomen, maar in 1783 terug gegeven.

Het kleine eiland Nevis werd door COLUMBUS ontdekt, die gezegd wordt hetzelfde dus genoemd te hebben, om dat hij in het averegtsche begrip verkeerde, dat deszelfs top met sneeuw bedekt was (*). Een deel der Engelschen, die in 1628 door de Spanjaarden van S. Christoffel verdreven werden, week naar dit eiland, en vormde er de eerste volkplanting. In 1706 viel Nevis in de handen der Franschen, maar bij den vrede van Utrecht kwam het aan Engeland terug; even als voor de tweede maal in 1783, na dat het in 1782 door de Franschen was weggenomen.

Montserrat werd het eerste door de Engelschen met eene in 1632 aangelegde volkplanting bezet.

Antigua werd door COLUMBUS ontdekt, en naar de kerk van S. Maria de Antigua te Seville genoemd. Het eiland was toen onbewoond, zekerlijk
om

(*) Dit begrip sproot denkelijk uit een witten rook, dien de crater des eilands toen kan hebben opgegeven.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 309

om dat er geen versc water gevonden werd. Eenige weinige Fransche gezinnen uit het midden dergene, die in 1628 van S. Christoffel verdreven werden, waren de eerste Europeesche bewoners van Antigua, doch verhuisden wederom van daar. Wanneer de Engelschen zich het eerste nederzetterden, is onbekend; maar in 1640 bevonden er zich aldaar ongeveer 30 huisgezinnen. In 1666 was Antigua onder het geschenk van eenige eilanden begrepen; dat KAREL II aan Lord WILLOUBY deed. Deze laatste zond een groot aantal volkplantelingen derwaarts. In 1680 geraakte het eiland wederom aan de Kroon.

Anguilla werd door de Engelschen in 1650 het eerste in bezit genomen.

Grenada was, bij deszelfs ontdekking door COLUMBUS, met Karaïben opgevuld, die tot aan 1650 in het bezit des eilands verbleven; maar toen viel een aantal Franschen van Martinique op Grenada aan; en de bewoners, die hunne regten verdedigden, werden, met eene aaneenschakeling van wreedheden, die zelfs door de Spanjaarden niet geëvenaard waren, bijkans geheel uitgeroeid. De volkplanting nam intuschen, uit hoofde van innerlijke oneenigheden, weinig toe, en bestond in 1700 nog slechts uit 250 blanken en 500 slaven. Maar vervolgens kwam er veel toevloed van Martinique, en de kolonie verkeerde in een bloeienden toestand, toen zij in 1762 door de Engelschen bemagtigd werd. Dezen behielden ze bij den vrede van 1763.

In 1779 werd zij door de Franschen hernomen; doch dezelve stonden haar in 1783 op nieuw aan Grootbrittanje af.

De Nederlanders vonden het eiland Tabago onbewoond, toen zij er in 1632 eene volkplanting aanleiden. Zij werden kort daarna door de Spanjaarden van daar verdreven, en het eiland was op nieuw van bevolking ontbloot, tot dat de Nederlanders er in 1654 eene tweede volkplanting vestigden. Vervolgens werd Tabago in 1666 door de Engelschen overmeesterd; maar straks ontnamen de Franschen hun hetzelfde, en gaven het aan de Nederlanders terug. Tijdens den oorlog tuschen de beide laatstgenoemde natien werd het door de Franschen op nieuw bemagtigd, die er toen de vestingwerken vernielden; en het eiland werd verwaarloosd, tot dat de Engelschen zich in 1761 aldaar vestigden. Aan dezen werd het, bij den vrede van 1763 toegewezen. In 1781 namen de Franschen het voor de derde maal weg, en zij behielden het bij den vrede van 1783; doch de Britten hernamen het in 1793, en bleven het vervolgens bezitten.

Een klein aantal Engelschen waren de eerste Europeers, die zich op S. Lucia nederzetterden. Zij deden zulks in 1639; en, daar het eiland onbewoond was, bleven zij er 18 maanden lang ongemoeid. Maar vervolgens voerde een Engelsch schip enige Kariben van Dominica weg, en spandten de bewoners van dat eiland met die van S. Vincent en Martinique samen, om op de weerlooze bevolking

van

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 311

van S. Lucia aan te vallen. Daar bragten zij alles om het leven, wat zij er aantroffen; en er ontsnapten slechts eenige weinige Engelschen van het eiland, dat voorts tot in 1650 onbevolkt bleef. Toen begaven er zich 40 Fransche huisgezinnen daar henen. Dezelve hadden er nog slechts weinig tot stand gebracht, toen de Engelschen zich in 1664 van alles meester maakten. Twee jaren later verlieten dezen het eiland, en keerden de Franschen naar hetzelfde terug. In 1684 verdreven hunne mededingers hen op nieuw, en sinds werd S. Lucia slechts door de bewoners van Martinique bezocht, om er hout te hakken en kanoos te timmeren; tot dat de Koning van Frankrijk het onbewoonde land, na den Utrechtschen vrede, aan den Maarschalk D'ESTRÈES schonk, die eenige Kolonisten en Krijgslieden derwaarts zond. Toen maakten de Engelschen, als eerste bemagtigders des eiland, aanspraak op hetzelfde, terwijl de Franschen daarentegen hunne aanspraak op de herhaalde bewoning van hetzelfde grondde, maar er inmiddels alles op deszelfs staat voor hunne laatste aankomst terug bragten. De Engelschen bij hunne aanspraak volhardende, werd het eiland door hunnen Koning in 1722 aan den Hertog van Montague geschonken. Deze zond lieden af, om het geschenk voor hem in bezit te nemen, maar de Franschen bragten daartegen vertoogen in; en er werd in 1731 overeengekomen, dat S. Lucia, tot dat er daarover eene beslissende schikking zou zijn gemaakt, door beide natiën aan zich zelf overgelaten

ten, en niet bezocht worden zou, dan om hout en water. Deze overeenkomst weerhield intusschen de Franschen niet, van zich er in 1744 neder te zetten; en Engeland konte zich toen niet daartegen. In 1762 namen de Engelschen het eiland weg, maar zij gaven het in den volgenden jare terug. In 1778 op nieuw veroverd, en in 1783 terug gegeven, werd het in 1794 door de Engelschen al wederom genomen, doch in 1795 door de Franschen heroverd. In 1796 gaf het zich aan de Engelsche wapenen over. Bij den vrede van Amiens kwam het aan Frankrijk terug; doch sints de laatste wegneming in 1803 is het aan Engeland gebleven.

Op Tortola vestigden er zich in 1648 eenige Nederlanders, die in 1666 door de Engelschen verdreven werden. Toen zetteden eenige Engelsche gezinnen zich aldaar neder; maar de volkplanting werd in het moederland van zoo weinig aanbelang geacht te wezen, dat zij voor 1748 geen Gouvernement ontving; en het was eerst in 1773, dat de Eilanden der Heilige maagden, die aan Grootbrittanje toebehoorden, denzelfden regeringsvorm, als de andere eilanden, ontvingen.

De Lucaïsche eilanden, of Bahamas, door COLUMBUS in 1492 ontdekt, werden door de Spanjaarden enkel in zoo verre van eenig gewigt geacht, als zij handen tot bewerking der mijnen van Hispaniola opleverden. Gevolgelyk werden de ongelukkige eilanders alle derwaarts overgevoerd, en was de Lucaïsche Archipel sints 1507 onbewoond, tot dat
 fom-

sommige Engelschen in 1672 op het eiland Providence eene vastigheid aanleiden. Van daar werden zij, zeven jaren later, door de Spanjaarden verdreven; maar er kwamen aldaar in 1690 wederom Engelschen aan, welken de vereenigde Spanjaarden en Franschen in 1703 verjoegen, zonder echter zelven eenige vastigheid op het eiland te stichten.

Toen er in 1714 eenige rijkgeladene Spaansche schepen op de rissen van Florida waren verongelukt, zonden de Spanjaarden verscheidene vaartuigen af, om den schat op te vischen. Zóo rijk een buit verlokte eenige bewoners van Jamaica tot pogingen, om in denzelfen te deelen; en, daar de Spanjaarden zich hiertegen verzetteden, bezigde zekere JENNINGS geweld, om, hetgene hij een *natuurlijk regt* noemde, staande te houden. Daar hij nu voor de gevolgen van zulk een schendnis van den vrede, welke tusschen de beide natien bestond, vreesde, vereenigde hij zich met een aantal andere wanhopige gelukzoekers. Allen te zamen werden zeefchuimers van beroep, en vestigden zich op de Bahamas. De rooverijen van dit rot, niet slechts aan vreemde schepen gepleegd, maar ook aan Engelsche, verplichtten het Britsche Gouvernement in 1719 tot het afzenden van eenige magt, om dat gespuis te bedwingen, zoo wel als om eene kolonie op het eiland Providence neder te zetten. Toen maakten eenige zeeroovers gebruik van de aangebodene amnestie, en bleven zij op de Bahamas, terwijl ande-

ten naar elders weken, om hun bedrijf elders te vervolgen.

Na een langen twist tusſchen Engeland en Frankrijk, over het bezit van S. Vincent en Dominica (*), werd er bij den Akenschen vrede van 1748 overreedgekommen, dat die eilanden tegelijk met Tabago en S. Lucia onzijdig blijven; en de Karaïben in derzelver bezit niet geſtoord worden zouden; maar geene der Europeesche mogendheden was op den duur met die overeenkomst te vrede; en bij de onderhandelingen van 1763 werden S. Vincent, Dominica en Tabago, aan Engeland, en S. Lucia aan Frankrijk, toegewezen. De Karaïben werden bij die buitverdeeling niet genoemd. Nu waren zij ook tot een ellendig overſchot van niet meer dan 100 huisgezinnen verſmolten, dat door Engeland naar een bergachtig deel van S. Vincent verzonden, en, met den naam van *Rode Karaïben*, van andere dusgenoemde *Zwarte Karaïben* onderscheiden werd. Dezen ſproten uit de lading van een ſlavenhandelaar voort, welke in 1675 op het eiland Bequia was verongelukt, en welks Negers zich door vermenging, met Karaïbiſche vrouwen, derwijze vermenigvuldigd hadden, dat hunne nakomeliſchap, door een toevloed van weggeloopene Negers van andere eilanden; verſterkt, in 1763 meer dan 2000 zielen

62.

(*) Deze eilanden werden door columbus dus genoemd, om dat hij het eerſte op S. Vincents dag, en het tweede op een Zondag, ontdekte.

ZEE-VAART EN KOOPHANDEL. 315

bedroeg. Zij weigerden in het eerste onderwerping aan het Britsche Gouvernement, maar, na dat er, in een gevecht met hen, eenig bloed vergooten was, werd er in 1775 een verdrag tot stand gebracht, waarbij men hun een deel van het eiland toewees, en zij zich aan vastgestelde bepalingen onderwierpen. Zij hielden zich vervolgens stil, tot aan het begin der Fransche omwenteling, toen hunne onrustige geest losberstte, en, door een openlijk begunstigen van de Franschen (*), het Britsche Gouvernement noodzaakte, om hen vijandiglijk aan te tasten. Gevolgelyk werden zij in 1797 ten ondergebracht, en van S. Vincent naar het eiland Ratan, in de baai van Honduras, overgebracht.

Jamaica (†) werd in 1494 door columbus ontdekt, en ontving in 1509 eene Spaansche volkplanting van Hispaniola. Deze oefende er de gewettigde dwingelandij jegens de inlanders, die daaronder wel haast versmolten. Een hieruit voortvloeiend gebreke aan handen maakte, dat al de vastigheden er verlaten werden, uitgezonderd S. Jago de la Vega, waar de ganse bevolking des eilands, uit 1500 Spanjaarden en even zoo vele Neger-slaven bestaande, zich in 1655 verzameld had.

In

(*) Dezen hadden in 1779 S. Vincent, zoo als een jaar vroeger Dominica, bemagtigd, maar beide eilanden in 1783 aan de Engelschen terug gegeven.

(†) Door dezen naam duiden de inlanders aan, dat er op het eiland een overvloed van brouwen was.

In dat jaar poogden de Engelschen, onder PENN en VENABLES, na eenen slecht aangevoerden en mislukten aanval op S. Domingo, hun verlies aan roem door de verovering van Jamaica te vergoeden. Zij tasten gevolgelijk S. Jago aan, dat zij ligtelijk vermeersterden. Met hetzelfde viel het ganfche eiland in hunne handen, daar de Spanjaards naar Cuba waken; en dezen kwamen wel terug, en poogden het eiland te herwinnen, maar dit was vruchteloos, en Engeland bleef vervolgets in het ongestoorde bezit van Jamaica.

De eerste Britfche kolonie bestond er uit 3000 afgedankte foldaten van de Parlements armee. Dezen werden door 1500 afgedankte Krijgslieden van het Koninklijke leger gevolgd, na dat hetzelfde over de Republikeinen had gezegevierd. Toen ontving het eiland, dat tot dus ver op Krijgsmanier beheerd geworden was, zulk een Koninklijk Gouvernement, als reeds beschreven is geworden.

In 1655 waren de Negerflaven der Spanjaarden naar het gebergte gevloeden; en daaruit sproot het ras, dat naderhand onder den naam van *Marons* zoo bekend geworden is, daar derzelver plunderzieke aanvallen op de Britfche plantadien, met moord van alle blanken, die in hunne handen vielen, gepaard, het Gouvernement eenige malen verplichtten, om hen vijandiglijk te vervolgen, tot dat zij ten laatste tot smeekingen om vrede genoodzaakt waren. Hierop ging men in 1738 met hen een verdrag aan,

waar-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 317

waarbij hunne vrijheid verzekerd, en er aan hen 1500 Acres lands afgestaan, werden. Nu gedroegen zij zich tot aan 1795 tamelijk vreedzaam; doch toen, werden er twee van hen, naar uitspraak van de vierschaar van Montego baai, wegens dieverij gestraft, en bragt zulks den ganschen stam van Trelawney Town, dat eene van hunne voornaamste plaatsen was, in opstand. Dezelve poogde onder de Slaven aanhang te vinden, en het eiland zou waarschijnlijk al de lijfelikheden van Hayti ondergaan hebben gehad, zoo de vaardige en beslissende maatregelen van den Gouverneur, Lord BALCARNAS, zulks niet hadden verhoed. De Marons, schoon slechts eenige weinige honderden sterk, begonnen, met eene soort van dolle wanhoop, vijandelikheden tegen eenige duizenden geregelde troepen en militie van blanken; en eenige kleine afdeelingen, die in hunne hinderlagen vielen, werden afgesneden, en, even als elke blanke, die in hunne handen viel, zonder onderscheid van jaren of sekse, met de uiterste medogenloosheid omgebragt.

Daar men intuschen den aanval op hen met des te meer kracht doorzette, werden zij welhaast in de gebergten ingesloten, die, ofschoon onvermeeterbare wijkplaatsen aanbiedende, geene rivier noch bron bevatteden. Hier leefden zij eerst van het regenwater, dat er in de holligheden der rotsen stond, en vervolgens van het gene de bladeren eener plant, die zich op de wilde katoenboomen hecht

Maar een en ander begaf
tevens ontvingen de troepen een
aankomst. Deze bestond uit ongeveer
van het eiland Cuba, aldaar tot de
vrije buffels gebruikt, en door de Engel-
schacht geacht, om de Marons uit schuil-
op te jagen, die voor alle andere men-
buiten hen ongenaakbaar waren. Nu vulden
inkomende berichten, wegens het voorkomen en
kracht dier dieren, hen met een schrik, die, in
vereeniging met hunne behoefte, hen onderwerping
aanbieden; en er werd een onderhandeling
aangevangen, bij welke men hun het leven en de
vrijheid op zekere voorwaarden toezeide. Doch hun-
ne hardnekkigheid was zoo groot, dat weinigen
hunne de voorstellen aannamen. Gevolgelyk wor-
den de troepen en honden beide tegen de overigen
gelast aan te rukken. De honden werden intusschen
in de achterhoede gehouden, om niet dan in geval
van volstrekte noodzaak gebruikt te worden; en die
noodzaak greep gelukkiglyk geene plaats; want de
Marons, nu alle hoop opgevende, onderwierpen
zich op de enkele voorwaarde van levensbehoud.
Zij werden daarop van de anderen afgescheiden, en
ten

(*) Zij wortelt er in de scheidingen der groote tak-
ken, en hare bladeren zijn derwijze gevormd, dat er
aan hun achtereinde voor ongeveer een quart regen-
water plaats is, hetwelke daar te zamen loopt.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 315

ten getale van 600 naar Nieuw Schotland gevoerd, waar men hun, even als aan weggeloopene Negeren uit de Vereenigde Staten, landerijen toewees, en pogingen deed, om de Afrikaanſche afgederij en bijgeloovigheden onder hen uit te delgen, en hen tot Christenen te maken (*).

Trinidad werd in 1498 door COLUMBUS ontdekt; maar men verwaarloosde het tot in 1535, toen er eene Spaanſche vastigheid werd aangelegd; naar het ſchijnt meer om voort te komen, dat andere natien zich er nedersaadden (†), dan met bedoeling van het wezenlijk te bevolken. Althans nam de bevolking er zoo tragelijk toe, dat zij, buiten de Beambten en Monniken, in 1766 nog niet meer dan 1600 menſchen bedroeg, die zich er enkel met veeſokken geneerden, en de Engeliſche, Franſche en andere, eilanden ter ſluik van vleesch voorzagen. Maar naderhand was de toevloed grooter; inzonderheid van lieden van de andere eilanden, die hunne ſchuldeifchers ontweken. Nu werd Trinidad in

1797

(*) Van hen, en de andere naar Nieuw Schotland gewekene Marons, werd er vervolgens een duizendaal naar de Sierra Leone overgebracht; en de Marons, die op Jamaica achterbleven, rigten aldaar, eenige weinige jaren geleden, een opſtand onder de ſlaven aan, die met even veel moeite als ſtrengheid, bedwongen is geworden, en veel tot de afſchaffing van den ſlavenhandel ſchijnt te hebben toegebracht.

1797 door de Engelfchen bemagtigd, en zij be-
hielden hetzelfde bij den vrede van Amiens.

*Fransch, Nederlandsch, Deensch en
Zweedsch, Westindie.*

De eerste togten der Franschen naar Westindie
grepen plaats, toen zij tegen Keizer KAREL V. oor-
logden, en hadden slechts het nemen van Spaan-
sche schepen ten oogmerke. Hadden zij water noo-
dig, of moesten hunne schepen gekalefaterd wor-
den, dan begaven zij zich naar S. Christoffel, waar
zij in 1625 eene vastigheid aanleiden; terwijl hun
Opperhoofd gelijktijdig door de Kroon met dat
eiland beschonken werd, en van haar verlof ont-
ving, om zich verder op de andere eilanden te ves-
tigen, waar hij zulks mogt raadzaam vinden, mits-
men van al de voortbrengselen der door hem aan
te leggende volkplantingen, bij derzelver invoer in
Frankrijk, $\frac{1}{10}$ aan de Kroon betaalde. Behalve S.
Christoffel, waarheen men zich, na van daar ver-
dreven te zijn, terug begaf, waren eenige eilandjes,
waar er voor en na Franschen van S. Christoffel
aankwamen, al het gene, waarop dat verlof in het
eerste toepasfelijk werd; offchoon er in 1626 eene
Compagnie, tot den aanleg van volkplantingen in
Westindie, met zekere privilegien voor 20 jaren,
was opgericht.

De Kolonien, die er hier en daar gevestigd wer-
den, ontvingen hunne Europeesche benoodigdheden
van

ZEE-VAART EN KOOPHANDEL. 321

van de Nederlanders, bij wege van snikkelhandel, tegen minderen prijs, dan van de Compagnie; die, dus van de voordeelen van handel op hare vorige plantingen verstoken, haar oktrooi in 1642 aan eene andere Compagnieschap overdeed. Deze, even min slagende, verkocht hare privilegien acht jaren later aan bijzondere personen, die de eilanden van de Kroon in leen ontvingen, en er een bijkans Sonderling gezag oefenden. Deze tweede staat der Kolonien was intusschen voor het moederland niet voordeeliger, dan de eerste, waarbij derzelver handel bij uitsluiting aan Compagnien veroorloofd werd; want de Nederlanders gingen steeds voort, met het meerendeel der Koloniale voortbrengselen tegen levensmiddelen en andere koopwaren in te ruilen. Ten laatste werden de gezamenlijke eilanden van derzelver leenbezitters voor 845,000 Livres ingekocht, en verleende de Kroon den alleenhandel op dezelve nu aan eene Compagnie, welke diên op Afrika's Westkust, Cayenne en Noordamerika, reeds bezat; maar de aanmoediging, welke er aan die Compagnie gegeven werd; was ontbrekende, om haar te doen slagen; en, daar hare zaken zich in 1674 ganschelijk in wanorde bevonden, betaalde de Kroon hare schulden, gaf zij aan de houders van Aktien derzelver bedrag terug; en nam het bestuur der Kolonien in eigene handen. Nu zettende zij den handel op dezelve voor alle Franschen open, maar sloot hem voor buitenlanders; en kort daarna werd de invoer der koloniale voortbrengselen in

Frankrijk tot eenige weinige havens bepaald. Deze laatste maatregelen, met eene opbrengst van 100 pond ruwe suiker, welke er van elken persoon van beide sekser, en vrij of onvrij, op de eilanden ingevorderd werd; en hooge regten op den uitvoer der voortbrengelen van daar, betekenden de verbetering van den toestand der Koloniën, tot in 1717; toen er gematigder besluiten genomen werden, onder welker begunstiging zij grootelijks begonnen te bloeijen (*).

Guadalupe, door Columbus ontdekt, en naar zijne gelijkheid aan eenen eveneens geheeten berg in Spanje dus genoemd, werd door 500 Franschen van Dieppe in 1635 het eerste bemagtigd; maar, daar zij zich slecht hadden toegerust, vonden zij zich, binnen twee maanden na hunne aankomst, ganschelijk van levensmiddelen ontbloot; terwijl de Kanibische bewoners des eilands, onmagtig, of onwillig, om hun bij te staan, in het gebergte waken, of naar de naburige eilanden vloten; en van daar bij herhaling op de Kolonisten aanvielen; van welken er velen van honger oegkwamen, en de

(*) Wat zij naderhand gezamenlijk voor Frankrijk opleverden, en hoe het met haren uitroep dephenseus gelegen is, vermeldt het II *Deel*, *bladz. 199 en volg.* De aanmerkelijke handel op haar door vrienden, had aldaar intuschen door den Schrijver tevens moeten worden aangestipt. Hoe veel dezen er in- en uitvoerden, zal uit het vervolg blijken.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 203

overigen ellendig voortkwijnen, tot dat er in 1640 een vrede tusſchen hen en de Karibben tot ſtand kwam.

(Nervolgens hielden de ſtrooptijen der Boekanters, en inwendige beroerten, het eiland in een ſtaat van armoede, en dezelfs bevolking beſtond in 1700 nog slechts uit 3825 Blanken, 325 Karibben en vrije ſlaven van de kleur, en 6725 ſlaven. Dezelfs toestand verbeterde zich slechts tragelijk, voor dat het in 1759 door de Engeliſchen weggenomen werd. Deze gaven hetzelfde in 1763 veel bloetjades aan de Franſchen terug, dan zij het gevonden hadden. In 1794 bemagtigden zij het op nieuw, doch welhaast moesten zij het wederom ontruimen. In 1810 gaf het zich aan de Brittiſche wapenen over, maar het werd bij den Parijſchen vrede wederom aan Frankrijk afgestaan.

In hetzelfde jaar, toen Guadeloupe het eerste door Franſchen werd bevolkt, kwamen er eenige Franſche geſinnen van St. Chriſtoffel op Martinique aan, waar zij door de Karibben aanſtafelijk vriendelijk ontvangen werden. Toen hun aantal inzuſchen toenam, en zij dagelijks inbreuk op de belangen der Karibben maakten, vonden dezen zich tot vijandeliſheden geprikkeld, waaronder zij meerendeels verſmolten. De overgeblevenen verlieten in 1658 meerendeels het eiland, dat wel ſnellet, dan Guadeloupe, in Europeeſche bevolking toenam, doch echter in 1700 nog slechts door 6597 blanken,

507 vrije lieden van de klear, en ongeveer 14,000 slaven werd bebouwd.

Na den Utrechtschen vrede de stapelplaats van de voortbrengselen der andere Fransche eilanden (*) geworden, die men vervolgens aldaar naar Frankrijk inscheeptte, nam het eiland grootelijks in bloei toe, zoo dat men er in 1736 reeds 72,000 slaven telde. In 1756 door de Engelsen weggenomen, werd het in 1763 terug gegeven. Soortgelijk eene teruggave bij den vrede volgde op de wegneming in 1794 en 1810.

Defade, of Desirade, werd door COLUMBUS ontdekt, en dus genoemd, en door de Franschen het eerste in bezit genomen, zonder dat men juist weet, in welk jaar zij zulks deden. Zij gaven ook de eerste Europeesche bevolking aan Marie Galante, dat door COLUMBUS naar deszelfs schip dus genoemd was. De Karaïben werden in 1648 door hen genoodzaakt, om dit eiland te ruimen. Eenige malen door de Engelsen weggenomen, werd hetzelfde bij den vrede telkens terug gegeven.

In het gezegde jaar 1648 zetteden er zich op de Saints ook Franschen neder, en vestigden enige lieden van dezelfde natie zich met enige Nederlanders op S. Martin, na dat dezelfde of andere volkplantelingen van beide, toen onderling ten naauwste verbondene, natien tien jaren vroeger hetzelfde

(*) Met uitzondering zekerlijk van Hayti.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 325

zelfde reeds gedaan hadden, maar door de tegen Frankrijk en Nederland oorlogende Spanjaarden welhaast verdreven waren geworden. Het eiland behoort nog steeds in gemeenschap aan beide natien.

In bijzonderen eigendom bezitten de Nederlanders het eilandje Saba, dat zijne bevolking van S. Eustatius ontving. Dit laatste eiland werd in 1629 door eenige van S. Christoffel verdrevene Franschen het eerste bemagtigd, doch welhaast verlaten. Wanneer er zich aldaar het eerste Nederlanders vestigden, weet men niet; doch in 1639 behoorde het eiland aan de Vereenigde Nederlanden toe. De Engelschen namen hetzelfde toen weg, maar de Franschen hernamen het voor hunne bondgenooten, zoo als in 1781 insgelijks.

Curaçao werd door de Nederlanders in 1634 aan de Spanjaarden ontrouwen, die hen ongaarne op een zoo dicht aan hunne kust gelegen eiland zagen nestelen; van waar zij vervolgens op die kust handelden, en er jaarlijks tusschen de 10 en 12 scheepsladingen van voornamelijk aldaar ingeruilde goederen naar de Nederlandische havens pligten te gaan; terwijl dit eiland en S. Eustatius bij berahling, tijdens een oorlog van Spanje en Frankrijk tegen Grootbrittanje, als Nederland zich onzijdig hield, voor hetzelfde nog gewigtiger waren.

Van den Westindischen handel der Denen is er reeds gewaagd (*). In 1671 namen zij het eerste be-

(*) In het I Deel, bladz. 491 en volg.

DE NEDERLANDSE AARDRIJKSKUNDE door

bezit van het Westindische eiland S. Thomas, dat, eene der vereenigingsplaatsen van de Boekaniërs zijnde, tot den inkoop van dezzer bestraalden buit de schoonste gelegenheid gaf, en daarbij snellijk in bevolking toenam. Vervolgens voor eene vrije haven verklaard zijnde, had S. Thomas veel aandoel aan den handel, dien de Nederlanders van Curaçao en S. Eustatius dreven.

S. Jans eiland ontving de eerste Deensche bevolking in 1721, en in 1733 kocht de Deensche W. I. Compagnie S. Croix voor 160,000 Rijksdalers van de Franschen, die dit eiland in 1651 op de Spanjaarden veroverd, maar hetzelfde bijkans geheel verwaarloosd, hadden.

In 1786 werd het eiland S. Bartholomew door de Franschen aan Zweden afgegaan; van welke W. I. handel het noodige reeds is gezegd.

PLAATSELIJKE BESCHRIJVING VAN DE BAHAMAS.

De Lucaische eilanden, of Bahamas, met welke beschrijving wij die der Westindische eilanden aanvangen, daar zij naast aan de laatste beschrevene landen liggen, hebben tuschen zich en het schier-eiland Florida de dusgenoemde *Golf van Florida*, anders het *Kanaal der Bahamas* genoemd. Zij liggen op twee koraal- en zand-banken verspreid, die den naam van de *Groote en Kleine Bahamas barakken* voeren; uitgesonderd eenige dier eilanden, welke

bui-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 327

buiten den omvang der beide banen, in den diepen Oceaan, waar men geen grond meer peilt, gelegen zijn. Zij liggen zich gezamenlijk, zoo als al de Archipels, welker grondstof koraal is, van het Z. O. naar het N. W., en reiken van de Square Handkerchief shoal (*vierkante doek plaats*) ten Z. O. tot aan de Maranilla Keys ten N. W. of van 21° tot 28° N. Br. Uit hoofde van deze ligging is het klimaat er gematigd, en worden de Noordelijkste Bahamas des winters door N. W. en W. winden verfrist, en de Zuidelijkste hebben genot van den bestendigen Pasfaatwind des Atlantischen oceaans. De Thermometer rijst en daalt te Nieuw Providencia tuschen de 90° en 60°.

De gezamenlijke Bahamas zijn laag, vlak van grond, en met spongieuse rotsen vol kloven bedekt. De aardkorst op. dezelve is ligt en zandig, maar brengt een overvloed van klein geboomte voort, en verschaft mahony- en brazilshout, liguum vrees, vatduigen, wilde kaneel, piment; men vindt er kaneel ceders en dennen, enz. en hier en daar den goeden grond, waar er zich katoen bouwen en mandves welken laat. Men is er schaarsch van zoet water voorzien, en trekt hetzelfde slechts uit poelen, welke de regen er vormt, of uit putten, welken men in het strand graaft, en door middel van welken men gestilstaand zeewater bekomt. In de woudten vindt men er wilde zwijnen en agoutis.

De handelsartikelen bestaan er uit katoen, piment en zout, welke laatste en voornamelijk door de

Noërdamerikanen der Vereenigde Staten wordt afgehaald. De invoer van deze eilanden in Engeland, en de uitvoer van daar naar dezelfde, was, volgens de Tolhuisopgaven:

In 1809	invoer 133,515,	uitvoer 504,567	P. St.
— 1810 —	108,485	— 481,372	

De goederen, die men van de eilanden naar Engeland voerde, waren voornamelijk:

In het jaar	katoen.	piment.
1809	1,139,793 pond.	1528 pond.
1810	1,343,828	2227

Voorts werden er groote hoeveelheden suiker en koffij, die men, bij wege van smokkelhandel, van de Spaansche en andere vreemde kolonien trekt, over de Bahamas in Engeland ingevoerd. Deze eilanden hebben vier gewettigde havens voor den invoer, op Nieuw Providence, Exuma, de Caicos en Turks eilanden.

Het kleine vaartuig der Bahamas, dient, zoo als men het noemt, tot *dredging* (vrachvaart) tusschen de eilanden, tot de vangst van schildpadden en visch, waarvan er aldaar een groote overvloed is; en tot het opzoeken van schipbreuk lijdende schepen in de Golf van Florida; waartoe zij van den Gouverneur der Bahamas licenties ontvangen; en waarbij er een vast redloon voor hen bepaald is. Hunne pogingen hebben in dat gevaarlijke Kanaal vele levens en goederen behouden.

De

De geheele bevolking der eilanden bestond in 1803 uit 2923 blanken, en 11,395 vrije lieden van de kleur en slaven. De kosten van het burgerlijke bestuur waren er in 1814 ongeveer 3,300 P. St.

Tot de eilanden, die bijzondere sbedding verdienen, behoort Abaco, een der grootste en Noorderlijkste, maar thans onbewoond, daar de weinige volkplantelingen, die het sints 1788 bezat, het verlaten hebben. Het groote Bahamas eiland, ten Westen van Abaco, en ook op de kleine bank, is van eene aanmerkelijke grootte, maar onbewoond. De Andros, of H. Geest eilanden, eene groote halfronde groep, die zich 40 uur ver uitstrekt, ligt op het Noorder uiteinde van de groote bank. Midden op Groot Andros is een poel van zoet water, die, langs een vaarwater voor booten, met de zee gemeenschap heeft. Dit eiland heeft ten hoogste slechts weinige bewoners, daar de rissen, waarvan het omringd is, hetzelve vrij ongenaakbaar maken.

Het eiland Eleuthera, een der grootste, is zeer ongeregeld van gedaante, en vormt na genoeg een halve maan, welke helle zijde naar het Westen gericht is. De Oostzijde is op den buitencrommings der groote bank gelegen, en wordt door den blaauwen en onpeilbaar diepen Oceaan bespoeld. De Westzijde daarentegen door het witte, ondiepe en effene, water der bank. De kracht der golven van den Oceaan heeft door de rots des eilands een heerlijken hoog geboord, dat de grootste bijzonderheid van

dezen ganschen Archipel is. Op de Westzijde liggen Wreck Sound, met eenige weinigte blanken en 400 Negers, en Governor's Harbour en op het N. W. uiterste Spanish Wells, met een bewoners. Digt aan het Noordelijkte bevan Harbours Island 500 blanken en 300 slaven, in een dorp, dier op den Zuiden neven van dit eilandje aangenaam zegen over Eleuthera gelogen is, en voor de gezondste plaats van Westindie gehouden wordt.

Het eiland Nieuwe Providence, na genoeg midden op de groete bank, is 12 mijl lang en 9 mijl breed. De haven van Nassau ligt aan dezelve Noordzijde, wordt aan den Noordkanten door het Zwijnen eiland getekt, en is voor 13 voet diepe gaande schepen geschikt. De stad Nassau is de zetel van het Gouvernement der Bahamas, en een van de best aangelegde steden van Westindie, met wijde en lichte straten en welgebouwde huizen. De handel van Nassau is zeer aanzienlijk, en de haven wordt jaarlijks door een Engelsche schepen, en even zoo vele Noordamerikaansche, en Spaansche van Cuba, bevocht. De Engelschen brengen er hout uit Britsch Amerika en Engelsche manufacturen; de Amerikanen hout en vleesch, en de Spanjaarden Plasters. Deze, en het katoen en verffhout des eilands, gaan naar Engeland; de Amerikanen halen zout, en goedert, die men uit gebrande schepen geborgen heeft; en de Spanjaarden Britsche manufacturen.

De

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 327

De bevolking van Nieuw Providence bestond in 1803 uit 1738 blanken, 817 vrije lieden van de kleur, en 2515 slaven.

Groot en Klein Exuma, op de groote bank, hadden in 1803 eene bevolking van 1400 blanken en 1000 Negeren. Er wordt hier veel zout gemaakt, en er mogen vreemde schepen binnenloopen. Long Island, of Yuma, aan het Z. O. uiteinde van de groote bank, is 50 mijl lang, maar zeer smal, en had in 1803 ongeveer 2500 inwoners. Het heeft op dezelfde Oostzijde Great Harbour, van waar dezelfde zout wordt uitgevoerd.

Guanahani is voornamelijk opmerkenwaardig, om dat men hetzelfde voor het eerste Westindische land houdt, dat COLUMBUS ontdekte; als wanneer het door hem *S. Salvador* genoemd zou zijn geworden. De Engelschen noemen het *Cat Island*. Het is 60 mijl lang, maar zeer smal. Er loopt langs dezelfde Oostzijde een rif, waarop al het water van den Atlantischen Oceaan derwijze breekt, dat het land van dien kant ongenaakbaar is; maar het heeft aan de Z. W. zijde eene goede ankerplaats in Port Howe. Het eiland had in 1797 eene bevolking van 657 zielen. Rum Key heeft enige bewoners. De Crooked Islands zijn 4 of 5 in getale op een afzonderlijk rif. Het grootste, *Acklins Key* geheten, is 60 mijl lang, en tuschen de 1 en 7 mijl breed. North Crooked Island is 20 mijl lang, en van 2 tot 6 mijl breed, en bevat Pitsa Town, waar de brievenbussen der correspondentie tuschen

Lon-

London en de Bahamas afgegeven en ingenomen worden. De plaats had in 1803 eene bevolking van 40 blanken en 950 Negers.

De Heneaguas zijn twee eilanden, waarvan het grootste 45 mijl lang en 19 mijl breed is, groote zoutpannen, maar weinige bewoners heeft, en van klippen en ondiepten omgeven is.

De Caicos, gemeenlijk Caucasas, zijn 4 of 5 eilanden, die gezamenlijk op eene bank liggen. Groot Caicos is 60 mijl lang, en van 2 tot 3 mijl breed. Tusschen de Keys en riffen, die hetzelfde omringen, zijn er eenige goede havens voor kleine schepen. Die van S. George wordt door vreemde Koopvaarders bezocht, en laat er toe, die 14 voet diep gaan. In 1803 bestond de bevolking er uit 40 blanken en 1200 slaven.

Tinks eilanden, de Zuidelijkste der Bahamas, liggen op een afzonderlijk rif, en hebben slechts weinige bewoners; maar er onthouden zich aldaar jaarlijks eenigen tijd lang vele Bermuders, die er zout opzamelen, waarvan de jaarlijkse uitvoer 7, of 8,000 ton bedraagt. Groot Key, het grootste dezer eilanden, heeft eene voor vreemde schepen openstaande haven.

C U B A,

het grootste der Westindische eilanden, is van het Oosten naar het Westen 235 uur lang, en tusschen de 14 en 45 uur breed. Er loopt doot hetzelfde

he-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 323

benen in de lengte eene keten van hooge bergen, op welke er 158 rivieren en beken ontspringen, die alle vischrijk maar onbevaarbaar zijn. De bergen zijn met wouden van mahony- cedar- ebben- en velerlei ander hout bedekt, en bevatten aderen van goud, koper, ijzer, zeilsteen, bergkristal, enz. Er zijn aldaar vele warme en medicinale bronnen. De lucht is er doorgaans gezond, en wordt door gestadige zeekoeltes verfrisch. Cuba heeft 11 grootte baaien en verscheidene goede havens.

Onder het Spaansche koloniale bestuur kwijnde dit schoone eiland; maar het is laatstelijk door den invloed van een aantal Fransche vluchtelingen van Hayti veel verbeterd, die er niet slechts de bevolking vergroot, maar ook de plantadien vermenigvuldigd, hebben. In 1790 was derzelver opbrengst slechts 100,000 arobas; maar in 1804 bedroeg dezelve er 250,000, en in 1810 reeds 300,000 arobas (*). Men telde op dit eiland,

In	blanken,	vrijen van de kleur,	Negers (†).
1774	121,000	5500	44,328.
1804	254,000	9000	108,000
			Uit-

(*) Het eiland brengt tevens al de overige Westindische producten voort, benevens was, zijde, medicinale droogerijen, enz. Uit de rivieren en beken wordt er eenig stofgoud opgezameld.

(†) Offchoon dezen er in geene zoo gevaarlijke evenredigheid tot de blanken staan, als op Jamaica en el-

Uitgezonderd den handel van de Havannah met het moederland, drijft men er blijkens niet dan spekkelhandel, met Jamaica en de Bahamas, waar men de Plaaters van Mexico voor Britsche manufacturen uitgeeft.

De Havannah, voormals *Port Carinas*, en de hoofdstad des eilands, is het entrepot tusschen Spanje en Mexico. In deszelfs haven kunnen er 3000 schepen volkomen wel gedekt liggen. Het is er over het geheel 6 vadem diep. De ingang is een kanaal ter lengte van 1½ mijl, dat zeer smal is, en waarin men 3 groote schepen heeft laten zinken, om het te beter aan een vijand te kunnen bewijzen. Hetzelve wordt aan den Oostkant door het kasteel Morro bestreken; en aan den Westkant door het Fort van Punta. Morro ligt op eene hoogte, en kan uit geene schepen beschoten worden. Het heeft twee bastions aan den zeekant, en twee aan de landzijde, met een bedekten weg, en eene diepe gracht, welke in de rots gehouwen is. Men kan er een groot aantal stukken geschut op den ingang der haven rigten. Het Fort ligt op eene lage landpunt, en vormt een vierkant, met Casematten, en eene

elders, is er echter onlangs een aantal Negerflaven op Cuba in opstand geraakt, en heeft de Gouverneur zich genoodzaakt gevonden, om voortgelijk een verdrag met hen te sluiten, als er in de Nederlandische kolonie van Suriname voorlang met de weggeloope ne Negerflaven greep, en nader vermeld worden zal.

ZEEVAART EN HANDEL. 225

gans in de ootscheit wettig gestelt. De vreesde. Besingsterken: zijn menigvuldig en ontzagverwekkend. De stad ligt ten Westen der haven op een veld, dat door twee takken van de rivier Lagich getuind wordt. (*) In vredetijd zeilt de jaarlijkse vloot in September van hier naar Oud Spanje af, die, behalve de voortvoersgelden der koloniën, gemiddeld 50 miljoen geefunt Pimtera medevorst. Men delijkt brukt er oppe. Paketboot van Caracas naar de Havannah en Porto Rico.

S. Yago de Cuba, op de Zuidkust, plagt de hoofdstad des eilands te wezen; maar, na dat de handel zich in de Havannah gevestigd heeft, is S. Yago verlaten en verwaarloosd geworden. Er woont aldaar nog slechts eenige landsigenaars, die goederen in de nabuurschap bezitten. De stad heeft een goede haven, welke door een kasteel van den naam van *Manro* beschermt wordt.

Tot de voorgeselde baaijen van Cuba behoort die van Nuevitás, welke door de 7 uur lange Savinal Key gedekt wordt, en aan de Oostzijde een toegang voor grbote schepen heeft. Aan den mond van een rivier, die zich in haar onthut, ligt er een onbeduidend dorp, dat den grootfchen naam van *Villa del Principe* voert.

S. Juan

(*) De Gouverneur en Aartsbischop van Cuba residieren alhier. Men heeft er gene Univerfiteit, verscheidene Kerken en Kloosters, magazijnen en scheepstimmerwerf, en 36,000 inwoners.

San Juan de los Remedios is eene goede haven binnen eilanden, welke drie doortogten naar dezelve gebieden. De Matanzas baai ligt vol eilanden, en aan haar verheft er zich een groote berg, als een vuurbrood, van den naam van *Pag de Matanzas*. S. Carlos, aan die baai, is eene armoeleige plaats, welke door een goed kasteel verdedigd wordt. De drie havens liggen aan de Noordkust van Cuba, aan de Zuidkust vindt men de groote baai van Batabana.

De voornaamste uitfpringende punten des eilands zijn de Oostpunt, Kaap Maize, de Westpunt, Kaap Antonia, en aan den Zuidkant Kaap Vera Cruz, die ten Westen van zich eene groote golf heeft, welke met eene ontelbare menigte zwarte klippen bezet is, die zoo dicht aan elkanderen liggen, dat er slechts eene barkas tusfchen door kan passeren. COLUMBUS gaf daaraan den naam van *Jardine della Reyna*, of *Koninginne tuin*.

Onder de menigvuldige eilandjes, die Cuba omringen, zijn alleen het Dennen-eiland en de Kaimans van eenige aanmerkelijke grootte. Het Dennen-eiland ligt nevens de Baai van Batabana, op 6 mijl afstands van dezelve. Het is onbewoond, maar heeft eene goede ankerplaats, en in een othant aan de Westzijde versch water. De Kaimans zijn drie eilanden ten Westen van Kaap Vera Cruz. Kaimanbeck (de achterste Kaiman, of *Krokodil*) ligt het dichtste aan de Kaap, maar nogtans 23 uur van haar af. Klein Kaiman ligt $1\frac{1}{2}$ uur ten Westen van

Kai-

Kaiman-back en Groot Kaiman 15 uur verder. Dit laatste alleen is bewoond, en wel met ongeveer 150 blanken, die van de Boekaniers gezegd worden af te stammen, en eene groote mate van ligchaams-welland genieten; daar deze eilanden zeer gezond zijn. Die lieden vangen schildpadden, ten behoeve van Port Royal op Jamaica. Het eiland heeft geen haven, maar eene tamelijk goede reede aan de Westzijde. De vaart is hieromstreeks, uit hoofde van klippen en ondiepten, zeer onveilig.

H A Y T I,

of Hispaniola, naar de hoofdstad van het nog steeds Spaansche gedeelte, ook *S. Domingo* genoemd, ja met dezen naam nog wel het meeste bestempeld, is in grootte het tweede der Westindische eilanden. Het heeft, tegen de lengte van 160 uur, eene middelbare breedte van 20 uur. Er loopen door hetzelfde henen twee bergketens van het Oosten naar het Westen, welker grootste hoogte 6000 voet is, en welke met mahony- en brazilie.-hout, eiken, esdoornen, dennen en walnoten-boomen, ceder- ebben- en ijzer-hout, enz. bezet zijn. De ingewanden dier bergen bevatten goud, zilver, koper, kwikzilver, ijzer, lood, edel gesteente en kristal.

Het aantal der rivieren is er groot; maar geene derzelve zijn in het drooge jaarfaizoen zelfs voor booten bevaarbaar. In den regentijd zwellen zij daarentegen soms tot 25 voet boven de vorige hoog-

te van haar water, en de vlakten worden door haar alsdop derwijze overstromd, dat alles er het onderste boven geworpen wordt. Men vindt 11 uur ten Oosten van Port-au-Prince een zout meer, dat den naam van *Henriquelle* voert, en 22 uur in den omvang heeft. Deszelfs water is diep, helder en bitter; en hetzelfde wemelt van alligators en groote schildpadden. In hetzelfde ligt er een eiland, dat 2 uur lang is, en een overvloed van wilde geiten, en eene verschwaterbron, bevat.

Hayti is het vruchtbaarste van al de Westindische eilanden, en heeft uitnemende weiden. Deze voeden groote kudden van runderen, welke in alle opzichten aan de Europeesche gelijk staan. De natuurlijke voordeelen, welke het eiland oplevert, worden intuschen meer dan opgewogen, door de groote ongezondheid der lucht, inzonderheid aan den Westkant. Deze spruit er uit de sterke hitte en vochtigheid, welke dit land steeds tot een graf voor de Europeers, die zich er nedersetzten, gemaakt hebben.

De Franschen plagten het Westelijke gedeelte des eilands, van de rivier Mafacre af tot aan de rivier Neyva (*), te bezitten. Het uiteinde van dit gedeelte vormt eene golf, welke tuschen twee schier-eilanden diep landwaarts in loopt. Van die schier-ei-

(*) Deze scheidt aan de Zuidkust het gewezene Fransche gedeelte van het Spaansche, en de rivier Mafacre doet zulks aan de Noordkust.

eilanden reikt het Zuidelijke veel verder Westwaarts aan, dan het Noordelijke. Dit laatste is rotzig en onvruchtbaar. Het heeft op zijn uiteinde de stad S. Nicole, met eene haven, waar de grootste vlooten van rondom door land gedekt kunnen liggen. Op den Zuider oever dier haven bestaat de stad het uiteinde van eene sleuf in het gebergte, langs welke er eene beek afdalt, die door haar henen loopt.

Leogane is wel gebouwd, en van een muur met 10 bastions omringd. De stad ligt $\frac{1}{2}$ uur van zee, aan een meer, dat haar zeer ongezond maakt. S. Marc, aan de golf, is ook eene wel gebouwde stad; maar, daar zij dicht aan moerasfen ligt, en van bergen omgeven is, welke er de uitwaseming der moerasfen bijeen gepakt houden, is het eene van de doodlijkst ongezonde plaatsen des eilands.

Port-au-Prince, aan het binnenste der golf, plaatst de zetel des Gouvernements van het Franfche gedeelte te zijn. Het heeft voor groots schepen eene reede, binnen eene groep van den naam van *Prinsfen eilanden*; welke, tegelijk met het ook in de golf gelegene eiland Groot Gonave, de zeekoeten van de stad afweert, en het er ontraggelijk heet maakt; terwijl naburige poelen vol mangroves eene verderfelijke stinkucht opgeven.

Grand en Petit Goave waants twee kleine plaatsen aan den Zuider oever der golf, met uitnemende havens. Jeremie, ook aan dien kant der golf, ligt in het hangen van een berg, en wordt als eene van de gezondste plekken des eilands beschouwd.

Verder ten Westen, vormt het Zuider schiereiland twee punten, waarvan de Noorder *Kaap Donna Maria* heet, en de Zuider *Kaap Tiburon*, of *Haaijen kaap*.

S. Louis is een onbeduidend dorp, aan de Zuidzijde van het Zuider schiereiland, nabij deszelfs Westeinde. Het heeft intusschen eene haven voor Linieschepen.

Tot de voornaamste plaatsen der Franschen aan de Noordkust des eilands behoorde Port de Paix.

Kaap François, ook aldaar gelegen, was, voor dat de Negers het in brand staken, de fraaiste stad des eilands. Zij besloeg een voorgebergte aan het uiteinde van eene vlakte, die 4 mijl breed was, en aan den voet van het gebergte lag. Zij had 8000 blanke inwoners, behalve de Mulatten en Negers. Hare haven ligt binnen eenige riffen, die de kracht der zee breken.

Fort Dauphin, of Bayalia, aan de Manchanel baai, was de uiterste Fransche plaats aan dezen kant, waar hun grondgebied door de Mafacre rivier, een weinig ten Oosten van Fort Dauphin, van het Spaansche afgescheiden werd.

Tot dit laatste behoort op de Noordkust Spanish Town, aan den mond van de rivier S. Yago, en door de Noordamerikanen gedurende den laatsten oorlog sterk bezocht, om voorsbrengfelen van het Fransche gedeelte des eilands, onder voorwendsel, dat zij van het Spaansche kwamen, in te nemen.

Port S. Yago is eene geregeld gebouwde stad,
van

van steen en tigchels, op eene hoogte aan den oever der Yaqui. De Samana baai, aan de N. O. zijde van het eiland, wordt door het schiereiland Samana van den Noordkant gedekt. Zij heeft eenige goede havens; en haar mond, die door klippen vernauwd wordt, zou zich ligtelijk laten versterken.

S. Domingo, aan de Zuidkust, de hoofdplaats van het Spaansche gedeelte, ligt op eene rotsige punt, aan den mond van de rivier Ozama. De straten doorsnijden er elkanderen regthoekig, loopen Noord en Zuid en Oost en West, en hebben voetpaden van gebakken steen. De gebouwen en huizen zijn er meerendeels van een marmer, dat men er in de nabuurschap vond, en in den ouden Spaanschen en Italiaanschen stijl. Hetgene men er later bijgebouwd heeft, is van een leem, dat in de lucht zoo hard wordt, als steen; of van hout, met daken van palmboombladeren. Men ziet er nog steeds de bouwvallen van een huis van gebouwen steen, dat **DIEGO COLUMBUS**, zoqn van **CHRISTOFFEL**, er bouwde; maar de Spanjaarden hebben daarvoor zoo weinig eerbied, dat zij de onderste verdieping tot een koeienstal gebruiken. De Hoofdkerk is een edel Gothisch gebouw, dat tuschen 1512 en 1549 werd opgericht (*). Zij bevatte

(*) Het bouwen van groote Kerken ging oudtijds zeer langzaam toe; en men heeft voorbeelden van Kerken, waaraan er, uit geldgebrek of anderzins, 80 jaar getimmerd is geworden.

tet in 1796 de asch van COLOMBUS; maar toen werd dezelve er weg genomen. De bevolking der stad wordt slechts op 20,000 menschen begroot, maar men vindt er denkelijk nog eenmaal zoo veel. De vestingwerken zijn menigvuldig en wel geplaatst, en de stad heeft om zich henen een dikken natuur. De haven ligt aan den mond der rivier; en schepen, die er binnen komen, moeten onder het bereik der roepers van een fort aan weerkanten passeren. Voor de haven is de bani vol klippen, waarop de zeeën altesgeweldigt breken.

De Oostpunt des eilands is Kaap Engano. Nabij hetzelfde ligt het vermaarde Tortugas, of Schildpadden eiland, tegen over Port-au-Paix, aan het N. W. einde des eilands. Hetzelfde is reeds vermeld, als de groote verenigingsplaats der Boekaniërs. Het is 8 uur lang en $2\frac{1}{2}$ uur breed, en heeft een goede haven aan de Zuidzijde.

De twee Gonaïven liggen, zoo als ook reeds gezegd is, in de golf aan het Westende des eilands. De grootste is van het Oosten naar het Westen 10 uur lang, en 2 uur breed, der en onbewoond.

Het eiland Saona, 5 mijl van het Z. O. einde van Hayti, is 7 uur lang en 4 uur breed. Het ligt tusschen hetzelfde en Hayti is slechts voor klein vaartuig geschikt.

PORTO RICO.

Dit eiland vormt een langwerpig vierkant. Deszelfs grootste lengte is van het Oosten naar het Westen 41 uur, en de breedte van het Noorden naar het Zuiden 15 uur. Het wordt in zijne ganse lengte van eene bergketen doorloopen, waarvan er eenige takken Noord- en Zuidwaarts henen strekken, en tot aan de kusten reiken. Die bergen zijn geheel met hout bedekt, en hebben tusschen zich vruchtbare valleijen en velden, welke door meer dan 50 rivieren en beken bewaterd worden. In dezè zand vindt men stofgoud; en vier rivieren zijn er, twee uur ver van haren mond, bevaarbaar. De hoogste toppen der bergen heeten de *Pieken van Lagoonita*, die dikwijls met sneeuw bedekt zijn, en ver uit zee gezien kunnen worden.

Langs bijkans de geheele Noordkust henen loopt er een koraalrif onder water, op een kleinen afstand van den wal. In de Oostkust loopen er verscheidene baaijen op, die door de aanhoudende werking der golven veroorzaakt schijnen te wezen. Nevens de N. O. kust ligt er eene keten van ongeveer 50 kleine eilanden, die zich 12 uur ver in de lengte uitstrekt, en voor de spakkeelaars van veel dienst is, maar door geene groote schepen bezocht kan worden.

Men schat de bevolking des eilands op ongeveer 235,000 menschen, waaronder niet meer dan 15,000 Europeers en Creolen van ongemengd bloed, 103,500

Creolen van gemengd bloed, of Mistyzen, en vrije lieden van de kleur, en 17,500. slaven.

Het wilde gedierte bestaat er uit varkens, honden en ratten, welk alles uit Europa oorspronkelijk is.

De voortbrengfelen zijn er zeer gering, in vergelijking met de grootte en natuurlijke vruchtbaarheid des eilands. Zij laten zich op 4500 centners suiker, 2000 centners katoen, en 20,000 centners koffij, jaarlijks berekenen. De verdere producten zijn rijst, maiz en tabak (*). Een groot deel van het eiland wordt beweide, en men fokt er veel vee, ten behoeve van Engelsch Westindie en Amerika.

Voor 1778 was de handel van Porto Rico met Spanje onbeduidend, en bij eenige koffij en huiden, ten bedrage van niet meer dan 5000 P. St., bepaald; en, offchoon er bij die producten naderhand nog suiker, katoen, enz. gekomen is, echter blijft de uitvoer naar Spanje nog ver beneden het gene hij wezen kon, zoo de Spaansche schepen niet gehouden waren, om zich alle naar S. Juan te begeven, uit hoofde van welke bepaling de spaansche handel van het overige des eilands in handen van Engelsche

(*) Onder den naam van *Porto Rico* zoo wel bekend, en mischien aan het eiland oorspronkelijk eigen, zoo als aan Tabago, van waar dit plantgewas zijnen naam heeft, aan Trinidad, en meer eilanden en landstreken in de nabuurschap van Amerika, en ver van dit daarvan zoo wel voorziene werelddeel.

en Deensche smokkelaars van Jamaica, S. Croix en S. Thomas, verkeert.

Het eiland brengt aan de Kroon slechts 20,000 P. St. op, en het kost haar 65,000 P. St., waar, van 58,000 aan het Militaire wezen, uit een Regiment geregelde Europeesche Infanterij en 2000 man Militie bestaande. Men ontvangt er jaarlijks van Mexico in Piasters ongeveer 100,000 P. St. waar, van het gene er na de aanvulling van het te kort der inkomsten bij de uitgaven overblijft, tot algemeen nuttige zaken wordt aangewend.

S. Juan de Porto Rico, de hoofdstad des eilands, ligt aan deszelfs Noordzijde op een eilandje, dat door eene brug met het vaste land vereenigd is. Zij bevat zes rechte Zuid en Noord loopende straten, welke van zes andere regthoekig doorsneden worden. De huizen der eerste klasse zijn er van steen, groot en ruim, maar ellendig gemeubileerd. De publieke gebouwen bestaan er uit eene Hoofdkerk, eenige andere Kerken en Kloosters, en een algemeen Gasthuis voor kranken. De vestingwerken zijn er menigvuldig en sterk.

De havenkom, of reede, is er 3 mijl lang, en 1½ mijl breed. Zij kan tusfchen de 300 en 400 schepen bevatten, en is van 2 tot 7 vadem diep. Het vaarwater derwaarts is bogtig en moeilijk. Twee eilandjes, Cabarita en Cabras, en verscheidene met het water gelijke klippen, maken de vaart er nog hagchelijker, en het gebruik van loodsen noodig, ofschoon het vaarwater afgebakend is. Alle binnen-

komende schepen hebben onder het geschut van den Morro te passeren, en worden van daar aangeroepen.

Meldenswaardig op Porto Rico is voorts de rivier Gurabo, aan het Westeinde, waar de inboorlingen, in 1511, SALCEDO verdrinken, om te beproeven, of de Spanjaarden al dan niet onsterfelijk waren; en de baai van Guanica aan de Zuidkust, dat eene uitnemende haven met een naauwen toegang is.

De aanzienlijke rivier Caimo, aan dezelfde Zuidkust, heeft aan zich een eveneens geheten dorp, nabij hetwelke er eene zwavelge bron is, welker warmte 95° bedraagt.

Rio Lovia is eene der grootste rivieren van dit eiland, en loopt 14 uur lands af. Zij is voor groote booten bevaarbaar.

De voornaamste Kapen des eilands zijn de N. W. punt, Punta Bortiquen, die van rissen omgeven is; de Z. W. punt, Kaap Rõxo; de N. O. punt, Kaap S. Juan, en de Z. O. punt, Cabo de Milapasqua, of van S. Franciscus.

Nevens Kaap Pinera, dat de Oostpunt des eilands is, ligt, op een afstand van 5 uur, Bieque, of het Krabben eiland, dat 7 uur lang, 2 uur breed, en met hout bedekt is. Hief poogden de Engelsen zich, omstreeks het einde der zeventiende eeuw, neder te zetten; maar zij werden er door de Spanjaarden overvallen, die al de mans ombagten, en de vrouwen en kinderen naar Porto Rico voerden. In 1717 poogden de Denen er eene volkplanting

ting aan te leggen, en de Engelfchen hernieuwden in hetzelfde jaar hunne poging; doch zij werden beide door de Spanjaarden verdreven. Het eiland is vervelgens onbewoond gebleven; maar Engelfchen en Denen beide komen er hout hakken.

De Keerkrings Keys zijn eene groep van kleine eilandjes, ten Noorden van Bieque, die naar het groote aantal Keerkringsvogels, dat zich op hen onthoudt, dus genoemd worden. Daartoe behooren Groot Paslage eiland, 7 mijl ten Noorden van Bieque, en Klein Paslage en West Key, nevens het N. O. einde van Groot Paslage.

Het Slangen of Groene eiland, 6 mijl van de Oostzijde van Porto Rico, is een uur lang, laag van grond en met hout bedekt.

Het vaarwater, dat Porto Rico van Hayti fcheidt, is 15 uur breed. Na genoeg in deszelfs midden, en aan deszelfs Zuideinde, liggen de eilanden Mona en Monica, of Klein Mona. Tusschen deze en Porto Rico heet het vaarwater de *Mona passage*. Hetzelve is 8 uur wijd. Mona heeft 3 uur omvang en een overvloed van versch water.

J A M A I C A.

Dit grootste, en verre weg belangrijkste, eiland van Britsch Westindie wordt van het Westeinde van Hayti door een vaarwater gescheiden, dat bij de Engelfche Zeelieden de *Windward passage* heet

heet (*). Jamaica is 150 mijl lang, en 40 mijl breed. Het bevat 4,080,000 Acres gronds, van welke er

690,000. — met suikerriet, en hout ten
gebruike der suikerwerken,
bezet zijn.

700,000 — worden er beweid (†), en

350,000 — op allerlei wijze bebouwd.

1,740,000 Acres. Dus blijven er meer dan 2 miljoen Acres overig, die niets geven. Daarvan zou er zich slechts $\frac{1}{4}$ laten ontginnen; en het binnenland van Jamaica bestaat meereendeels uit ontoegankelijk gebergte.

Een hooge bergreeks, de *Blaauwe bergen* geheten, loopt het eiland in de lengte door, en is met groote boschen van mahony- en ijzerhout, *lignum vitae*, brazilletto, en andere zware, digte en tot schrijnwerk geschikte, houtsoorten bezet. Aan de Noordzijde, op een kleinen afstand van zee, rijst het

(*) Deze naam strekt zich verder uit, over het vaarwater tusschen Hayti en Cuba door, en voorts langs het Crooked Island, tusschen de Bahamas door, naar den Oceaan. Hetzelve wordt, uit hoofde van de moeilijke vaart om het Oostende van Jamaica henen, enkel door welbezeilde schepen, die van Kingston komen, gebruikt. Gewoonlijk sevent men door de meergemelde Golf van Florida den Oceaan in.

(†) Rundvee, schapen en varkens, zijn er in overvloed; en derzeiver vleesch is zeer goed.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 349

het land tot kleine rondgetopte bergjes, die met van zelf groeiende piment bekleed, en daar onder met een fraai tapijt van zoden gedekt, zijn. Deze zijde van het eiland is ook heerlijk bewaterd. Elke vallei heeft er haar beekje, en elk bergje zijnen waterval, waarvan er vele van over de zee henen hangende oevers in haar nederstorten. Op den achtergrond vertoont er zich een groot amphitheater van wouden, die ongevoelig in de afgelegene Blaauwe bergen versmelten, welker toppen zich wederom in de wolken verliezen. Aan de Zuidkust is het tafereel grootscher, maar minder streelend. Ontzaglijke bergreeksen naderen er de zee, en bieden den Zeeman in het eerste een schonwtooneel van woeste grootheid. Terwijl hij het land nadert, wordt alles zachter, en ontwaart hij in het hangen der bergen bebouwde plekken. Ten laatste verschaffen onmetelijke Savannahs, met suikerriet bedekt, en van de zee tot aan den voet der bergen reikende, hem verdere aangename bewijzen van menschelijke nijverheid.

Het eiland heeft meer dan 100 rivieren, die in de bergen ontspringen, en aan beide zijden des eilands snellijk naar zee afdalen. Dezer snelheid, en de rotsen, welke haar in den weg liggen, maken haar voor alle ander vaartuig, dan kanoos, onbruikbaar. De diepste rivier is de dusgenoemde Zwarte, aan de Zuidkust, die zachtelijk over eene groote vlakke streek gronds henen vloeit, en voor platbodemde booten 30 mijl ver bevaarbaar is. Jamaica bevat
ook

ook eenige warme, zwavelige, of met staal bezwangerde, gezondheidsbronnen.

Men vindt op het eiland verscheidene soorten van metalen, maar de nijverheid der Engelsche Kolonisten, heeft zich steeds wijzelijk liever tot de zekere voordeelen van den landbouw gewend, dan tot de loterij der mijnen.

De lucht is op Jamaica, zelfs aan de kust, gematigd warm. De middelbare warmte is te Kingston het gansche jaar door 80° , en de geringste 70° . Bergwaarts op wordt de warmte, 8 mijl van Kingston, bij de meerdere hoogte van den grond, spoedig minder. Zij is aldaar ten hoogste slechts 70° , en op 14 mijl afftands, waar de hoogte van den grond meer dan 4000 voet is, middelbaar van 65° tot 55° , en des winters 44° . Op den hoogsten top, die de *Blaauwe bergs piek* genoemd wordt, en 7430 voet boven de zee uitkomt, is zij des zomers bij zonnenopgang 47° , en des middags 58° . Hare uiterste laagte is aldaar des winters 42° .

Behalve den voornamen uitvoer van Jamaica, die uit suiker, katoen en koffij, bestaat, bouwt men er maiz, Guineesch koren en calavances, tot voedsel voor de Negers, en bijkans al de keukenvruchten van Europa; zoo als voorts die gene, welke aan het land eigen zijn, als zoete potatoes, yams, cassavas, enz.

Slechts weinig Europeesch fruit en ooft wil er voort, maar het inlandsche is menigvuldig en heerlijk,

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 351

lijk, en bestaat voornamelijk uit plantanen, kokospooten, guavas, granaatappelen, verscheidene soorten van appelen en peren, ananasen, enz. Druiven, China's appelen en limoenen, zijn er met een goeden uitslag aangekweekt, even als de kaneelhboom, van welken men er thans groota plantadien heeft. Indigo wordt er veel gehouden, en van de piment is reeds gevraagd.

De Tolhuis-opgaven noemens den invoer van Jamaica in Engeland, en den uitvoer van hier naar dat eiland, waren:

In 1809 invoer 4,068,897 uitvoer 3,033,234 P. St.
— 1810 — 4,303,337 — 2,303,179

De voornaamste invoer van Jamaica in het moederland was in de beide opgenoemde jaren:

Koffij.	Suiker.	Piment.	Katoen.
centn.	centn.	pond.	pond.
244,415	1,104,612	2,219,367	1,886,749
252,808	1,611,422	2,372,964	1,793,172

Hierbij kwamen in 1809 nog 3,470,250 gallons rum, en in het volgende jaar 3,428,452 dito, dito (K).

Men verdeelt Jamaica in drie Graaffschappen, die de volgende namen voeren:

Middlesex heeft	8	parochien,	1	stad,	13	dorpen.
Surrey	7	—	2	—	8	—
Cornewallis	5	—	3	—	6	—

De

De hoofdstad des eilands is S. Yago de la Vega, of Spanish Town, aan de rivier Cobre, 6 mijl van de Zuidkust, en in het Graaffchap Middlesex. Zij bevat ongeveer 5000 inwoners, en is de residentieplaats van den Gouverneur, wiens paleis een heerlijk gebouw is.

De twee steden van het Graaffchap Surrey zijn Kingston en Port Royal. Deze laatste ligt op een zandig schiereiland van geringe breedte, dat zich tuschen de baai van Port Royal en de havenkom van Kingston uitstrekt. In 1692 bevattade de stad 2000 huizen, maar toen verzwolg eene aardbeving daarvan $\frac{2}{15}$, en bedekte ze met 7 vadem's water. Men herbouwde onmiddellijk daarna het vernielde, maar tien jaren later werd het door brand verteerd. Toen ook herbouwd, leed de stad in 1722 grootelijks van eene orkaan. Deze op elkanderen volgende rampen bewogen de inwoners, om naar Kingston te wijken, dat 5 mijl van daar aan de Westzijde van deszelfs havenkom ligt; en hier werden toen de voornaamste Gouvernements stichtingen opgericht; doch het Koninklijke Tuighuis tot het repareren en krengen van schepen is nog steeds te Port Royal.

Kingston bevat ongeveer 1700 wel gebouwde huizen. De havenkom kan 1000 schepen bevatten, en die van 200 ton liggen er aan de kaaijen. Deze kom en de baai van Port Royal worden beide door sterke vestingwerken bestreken, welke ze tegen allen mogelijken vijandelijken aanval dekken.

In

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 353

In het Graaffchap Cornwallis liggen: 1) Savannah le Mar, dat, door den orkaan van 1780 vernield, thans nog slechts 60 of 70 huizen bevat, en aan het Z. W. einde des eilands ligt; 2) Montego Baai Town, aan de Noordkust, met 225 huizen, waar er jaarlijks 70 groote Koopvaarders en 80 kleinere plegen te laden; 3) Falmouth, de derde stad, ook aan de Noordkust, op den Zuider oever der havenkom van Martha Brea, welk dorp en dat van Rock in de stad begrepen zijn. Zij is iets grooter, dan de naastvoorgaande; en er laden aldaar jaarlijks 30 groote schepen, en eenige kleinere, goederen, die naar Engeland moeten.

De dus genoemde dorpen van Jamaica zijn gemeenlijk kleine gehuchten aan de baajën, van waar men de producten met dusgenoemde *dreggers* naar de havens voert, in welke zij door de groote schepen worden ingenomen.

Overigens is er weinig anders meldenswaardig, dan Lucea Harbour aan de Noordkust, Blue-fields baai, aan de Zuidkust, 3 uur ten Oosten van Savannah le Mar, de gewone vereenigingsplaats der naar huis gaande konvooijen, en Carlisle baai, ook aan de Zuidkust.

De voornaamste Kapen zijn er Point Morant, bij de Zeelieden meer algemeen onder den naam van het *Oosteinde van Jamaica* bekend, en van wegens de aldaar heerschende onweders van donder en bliksem befaamd. Negril ten Noorden en Negril ten

Zuiden, zijn twee voorgebergtes aan het Westeinde des eilands.

De eilanden nabij Jamaica, welke melding verdienen, zijn de Pedea Keys en Portland Rock, op eene groote bank ten Zuiden van het eiland, en de Morant Keys, 8 uur ten Z. O. van Point Morant.

DE EILANDEN DER HEILIGE MAAGDEN.

Dit is eene groep van zes voornamc eilanden, en eene tallooze menigte eilandjes en klippen, tusfchen Porto Rico en de Noordelijkfte Leewards gelegen, en om hure talrijkheid door de Spanjaarden naar de 11,000 Maagden der Legende (*) van de Roomsche kerk genoemd. Hun bezit is tusfchen de Engelschen, Spanjaarden en Denen verdeeld.

S. Thomas, het Noordwestelijkfte der Maagden eilanden, is van het Oosten naar het Westen 10 mijl lang en 5 mijl breed. Het wordt in de lengte van eene bergketen doorloopen, die Zuid- en Noordwaarts aan takken fpreidt. De vernieling der bosfchen, welke deze hoogten ganschelijk bedekten, heeft er alle loopend water opgedroogd, zoo dat het

(*) Eene Legende is het, ja, maar eene Legende, waarvoor er eene waarlijk, en wel op den Nederlandfchen bodem, in het Zuidvriefche Verona, voorgevalene gebeurtenis ten grondflage ligt. Zie den voorgemelden *Commentarius perpetuus*, pag. 90.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 255

het eiland bij wijlen, slecht van water voorzien en vaak ganschelijk uitgedroogd is. In de stad gaderd men drinkwater in regenbakken op.

Het eiland heeft 40 suiker- en 34 katoen plantadien, welke jaarlijks 1400 oxhoofden suiker, 450 dito rum, en van 60, tot 70,000 pond katoen, opleveren. Bovendien fokt men er een groot aantal runderen.

De bevoiking des eilands bestond in 1797 uit 726 blanken, 239 vrije lieden van de kleur en 4,769 slaven. De blanken zijn er Denen, Engelschen, Franschen, Nederlanders, Duitschers en Joden; en elke natie heeft er voor zich een bedehuis.

De stad ligt aan de Z. O. zijde des eilands, en vormt eene lange straat van 300 of 400 slecht gebouwde huizen. De haven is tegen de orkanen wel gedeckt, en kan 150 schepen bevatten. Zij heeft tot hare verdediging het fort S. Christoffel, en eenige batterijen op hoogten. De Militaire magt bestaat er gemeenlijk uit 100 man Europeesche troepen en 360 man Koloniale Militie.

De overige ankerplaatsen des eilands aan de Zuidzijde zijn Jerve baai, ten Oosten der stad, en ten Westen van dezelve de Grigri en Musquitto baaijen. Aan de Westzijde is de Bosch baai de Zuidelijkste. Daarop volgen de Bordeaux en Talland baaijen. In het N. W. heeft het eiland de Carets baai, en in het N. O. de Oostindes baai.

Aan S. Thomas onderhoorig zijn het Groene eiland, ten N. O., Bras eiland, ten Noorden; Groor

en Klein S. James, ten Oosten, en ten Zuiden het Bokken eiland, Water eiland, Klein Saba, het Vlakke eiland, het Savannah of Groene eiland, de Vogelen Keys en de Hoyo Carvel van S. Thomas, eene hooge klip met twee toppen.

S. Jans eiland, dat het naaste land van aanbelang aan S. Thomas is, ligt ten Z. O. van hetzelfde, en heeft tusfchen hetzelfde en zich de S. Jakobs passage. Dit eiland behoort ook aan Denemarken toe, en is 13 mijl lang en 6 mijl breed. Het bevat 22 fuikerwerken, 44 katoen- en eenige koffij-plantadien. Dezelvc leveren jaarlijks 800 oxhoofden fuiker, 300 dito rum, 3500 pond katoen, en een weinig koffij. De bevolking heeft er fints 1775 afgenomen.

Men telde er in :	1775	1789	1797
Blanken	110	167	103
Vrije lieden van de kleur	0	20	15
Negerflaven	2,324	2200	1922
	2,434	2387	2040

De voornaamfte plaats op het eiland is het Kasteel aan de Z. O. zijde, op een voorgebergte, dat twee fchoone inhammen vormt, welke door een fort op de Noorder punt des ingangs, en nog een ander, op het Eenden eiland, digt aan de Zuider punt, beftreken worden.

De onderhoorige eilandjes zijn, ten N. W. van S. Jans eiland, tusfchen hetzelfde en S. Thomas, de Koren eilanden en Lavango; ten Zuiden Witch, het

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 357

het Westelijkste der keten van eilanden en klippen, die Sir Francis Drake's baai omvatten; en voorts de Vogelen Key, en het Ronde eiland, of de Franschmans Key, eene hooge klip, $4\frac{1}{2}$ mijl ten Zuiden van de Zuidpunt van S. Jans eiland.

Tortola ligt ten N. O. van het laatstgenoemde land, en heeft tuschen hetzelfde en zich het Koningskanaal. Het is 12 mijl lang, 4 mijl breed, en vruchtbaar, offchoon slecht bewaterd. Men houdt het voor ongezond.

Men telde er in:	1789	1805
Blanken	1,200	1,300
Vrije lieden van de kleur	180	220
Negerflaven	9,000	9,000
	10,380	10,520

Volgens de Tolhuis opgaven, was de invoer van hier in Engeland, en de uitvoer van daar naar Tortola, als volgt:

In 1809	invoer	33,399	uitvoer	52,009	P. St.
— 1810 —		61,520	—	6,612	

Tot den voornaamsten invoer van dit eiland in het moederland behoorde:

	Suiker.	Rum.	Katoen.
	<i>cent.</i>	<i>gallons.</i>	<i>pond.</i>
In 1809	9,257	16,862	158,167
— 1810 —	31,562	7,711	250,797

De stad ligt op de Z. O. zijde des eilands, aan het binneneinde van de eenige goede reede, die er gevonden en de *Baai* genoemd wordt. Zij werd in 1801 voor eene vrije haven verklaard.

De onderhoorige eilandjes zijn de Thatch Islands en Franschmans Key, tusschen Tortola en S. Jans eiland, Joost van Dijke's eiland, en het Kleine Van Dijke's eiland, ten N. W., Guana en Beef eiland, ten N. O.

Virgin Gorda, ook *Spanish Town* geheeten, ligt ten Oosten van Tortola, en wordt door Sir Francis Drake's kanaal van hetzelfde gescheiden. Het is 18 mijl lang, en zeer ongeregeld van gedaante. Baaijen, die er diep in op loopen, vormen er twee schiereilanden.

De onderhoorigheden zijn, aan de Westzijde des eilands, tusschen hetzelfde en Tortola, Comanols en twee andere eilandjes, of Keys; aan de Noordzijde die van Musquitto, Nicker en Prickly Pear; aan de Z. W. zijde de Engelsche Keys, de Normands, Coopers, S. Pieters, Zout- en Gangbet-eilanden, de Doodkist en de Verwoeste stad, of Oud Jerusaleem (*).

Het

(*) Eene keten van eilandjes en klippen, vol kloven en scheuren in de buitenzijde, die van de Westpunt van Virgin Gorda af Zuidwaarts strekken, en met steenen bedekt zijn; welke naarwelijks eenige bewerking noodig hebben, om in het bouwen gebruikt te worden.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 339

Het ruime vlak, tusſchen S. Jans eiland, ten Westen, Tortola, ten Noorden, Virgin Gorda en Oud Jeruſalem, ten Oosten, en de Normands, Coopers, S. Pieters en Zout-eilanden, ten Zuiden, voert den naam van *Sir Francis Drake's baai*, en levert eene voortreffelijke ankerplaats op, waar men, op tusſchen de 10 en 25 vadem, volkomen door land gedeekt ligt.

Anegada, of het Verdronkene eiland; ten Noorden van Virgin Gorda, is ook aan dit laaſte onderhoorig. Bij hooge Vloeden is het bijkans ganschelijk door de zee bedekt, en het brengt enkel mangroves voort. Het is voorts van een gevaarlijk rif omgeven, uitgenomen aan het Westelijk uiteinde, dat bij de Engelschen *Freeborders Point* heet, om dat het voormaals eene wijkplaats der Boekaniërs was.

Santa Cruz, of S. Croix, is het Zuidelijkſte der Maagden eilanden, en ligt $4\frac{1}{2}$ uur van S. Jans eiland af. Het is 6 uur lang en $2\frac{1}{2}$ uur breed, en bevat 51,900 vierkante Acres gronda. Over het geheel is het vlak, en ſlecht van water voorzien. De 15 kleine beekjes, die het bevat, zijn gedurende een deel des jaars gansch droog. Het brengt geen ſimmerhout voort, maar is anders vruchtbaar, en wordt bijkans geheel bebouwd. Het is in 8 kwartieren verdeeld, en heeft 345 (?) plantadiën, van welke er 150 tot de teelt van ſuiker, en de overige tot die van katoen, zijn aangelegd. Voor dit laaſte gewas is de grond er haast te droog, en koſtij

en indigo willen er in het geheel niet voort. Men begroot de jaarlijkſche producten des eilands op ongeveer 140,000 centners ſuiker, 1,000,000 gallons rum en 12,600 pond katoen. Er wordt op het eiland overigens veel vee gefokt.

S. Croix werd in 1651 door de Franſchen van de Spanjaarden genomen, maar vervolgens in 1699 door hen bijkans verlaten, en in 1733 voor 160,000 Rijksdalers aan Denemarken verkocht. Dat de bevolking er plagt toe te nemen, bewijst het volgende:

Telling in	1775	1789	1797
Blanken	2271	1952	2233
Vrijen van de kleur	155	953	1664
Negerſlaven	22,244	22,472	25,452
	24,670	25,377	29,349

De inkomſten belooſen er ongeveer 280,000 Rijksdalers, waarvan de uitgaven voor Beſtuur en verdediging omtrent $\frac{2}{3}$ wegnemen. Behalve 200 man geregeld Krijgsvolk, heeft men er eene Militie van ongeveer 400 man ingezetenen.

De hoofdplaats, Chriſtianſtadt, op de Weſtzijde des eilands, heeft 5000 bewoners. De haven laat zich bezwaarlijk genaken, en is op vele plaatſen ondiep. Zij wordt door de forten Frederica Sophia, op een eilandje ten Noorden der ſtad, en Louiſa Augusta, op eene ſmale landſtrook, gedekt. De ſchepen moeten onder het geſchut van die beide forten door paſſeren, om op de ankerplaats te ge-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 361

raken. De bezetting loopt er niet boven de 100 man.

Fredericksstadt, aan de Z. W. zijde, heeft 1500 inwoners, een fort, en eene bezetting van 100 soldaten. De reede ligt er open, en wordt zelden door vreemde schepen bezocht. Buiten haar en de haven van Christianstadt heeft het eiland 15 baaijen, waar men kan ankeren.

DE LEEWARDS.

Sombrero, of Hoed eiland, het Noordwestelijkste van deze eilanden, heeft 3 uur omvangs, is laag van grond, vlak, onbewoond en meestal met mangroves bezet. De oevers loopen zoo steil af, dat een groot schip ze tot binnen eene kabelslengte kan naderen.

Anguilla, of Slangen eiland, is 6 uur lang, 2 uur breed, laag van grond, en effen. Het wordt door eenige weinige gezinnen bewoond, die zich voornamelijk met vee fokken, en opzamelen van zout, onledig houden. Het heeft aan de luwe zijde eene tamelijk goede reede. Van deszelfs N. O. punt loopt er een rif 3 uur ver uit, tot aan Prickly Pear eiland, behalve hetwelke er meer andere eilanden om Anguilla heen liggen.

S. Martin is, van het Oosten naar het Westen, 5 uur lang, en 3 uur breed. Schoon de grond er steinig, ligt en slecht bewaterd is, ontbreekt er hem geene vruchtbaarheid; en op geen Karalben eiland

valt de tabak zoo goed, als hier. Tot het hooftgewas van S. Martin behoort de Kaarsenboom, welks splinters, aangeïtoker zijnde, eenen welriekenden geur van zich geven. Men vindt er tevens menigterlei gotaboomen. De Noordzijde is er door Franschen in bezit genomen, en de Zuidzijde door Nederlanders. Men vond, ongeveer 30 jaren geleden, op het Franche gedeelte 400 blanke gezinnen en 10,000 slaven; op het Nederlandsche slechts 60 blanke gezinnen en 200 slaven (*). De hoofdplaats van dit gedeelte voert den naam van *de Haven*, ligt op de N. W. zijde des eilands, en heeft tot hare verdediging een klein fortje.

Op de Z. O. zijde verschaffen 3 poeltjes veel zout voor den handel. Tot S. Martin behoort een klein eilandje, digt aan de Noordpunt gelegen, en *Middelburg Key* geheeten, benevens vier aan de Oostzijde gelegene dusgenoemde *Mangrove Keys*.

S. Barthelémy is, van het O. Z. O. naar het W. N. W., 5 uur lang, en 2 uur breed, heeft

(*) Volgens den Heer v. d. Bosch thans slechts 60 blanken, met het gezegde aantal slaven, die katoen en koffij telen, en op het Franche gedeelte ruim 100 blanken, en 300 slaven; en de gezamenlijke blanken zijn, volgens Z. E. nóg meestal van Engelschen oorsprong. Er moet dus in de laatste 34 jaren op S. Martin veel veranderd zijn. Nopens het gezamenlijke beheer van dit eiland, en Sabá en S. Eustatius, raadplegen des Generaals werk zelf, II. deel, *Nedz.* 233—235.

ZEEVAART EN ROOPHANDEL. 303

geen ander dan regenwater, doch bevat veel lignum vitae, ijzerkroon, en ander gehoopt. Schoon van rijken omringd, heeft het echter een goede haven. Deszelfs bewoners stammen grootendeels van Roomsche gezinde leren af.

Saba is eene groote rots, van 4 uur omvang, zonder eenige reede voor schepen, en met slechts eene landingsplaats, aan eene kreek op de Zuidzijde. Er onthouden zich op hetzelfde eenige Nederlandsche gezinnen met derzelver slaven (*). Van dit eiland af loopt er eene bank 23 uur ver Zuidwaarts aan, welke 2 uur breed is, en tusschen de 7 en 20 vadem waters op zich heeft, en op haar Zuidelijk uiteinde Aves, of Vogeleiland, eene hebbende rots, welke op een grooten afstand van alle land ligt, en op welke er zich vele zeevogels onthouden.

S. Eustatius is een groot rond eiland, dat iets als een suikerbrood vertoont, en 20 uur omvang heeft. Schoon van water ontbloot, heeft hetzelfde eene bevolking van 5000 blanken, en 15,000 Neger-slaven. In vreedstijd plagt dit eiland, effchoon geene haven hebbende, het middelpunt van een sigaken smokkelhandel op de Fransche en Engelsche

ko-

(*) Dezer getal begroot de Gentraal v. n. 1807 op 130, en dat der gezinnen op 50. De blanken behouden er, volgens Z. E., de Europeesche kleur. De vrouwen zijn er schoon, en breiden kousen van het katoen, dat men er, benevens een weinig indigo en levensmiddelen, teelt.

kolonien in de nabuurschap te wesen, en tusschen de 20 en 30 ladingen ingevulde goederen, naar de Nederlandische havens op te zenden. Bij oorlogen, waarin Nederland onzijdig was, dreef men er den handel tot nog veel grooter hoogte (*).

S. Christoffel, bij de Engelsen meer gewoonlijk *S. Kitts*, voerde bij de Kariben den naam van *Idaminga*, of *het vruchtbare*. Dit eiland is 19 mijl lang en 8 mijl breed, en bevat 43,726 Acres gronds. Het binnenland bestaat uit ruwe en barre bergen, waarvan de hoogste, *Mount Misery* heeten, een uitgebluschte vulkaan is, met een grooten crater, welks bodem 50 Acres in den omvang heeft. Hiervan zijn de 7 laagste met water bedekt, en de overige met gras en geboomte. Uit de kloven in den crater stroomt er heet water, dat met zwavel bezwangerd is.

In de valleijen is de grond zeer vruchtbaar. Derselve bestaat uit ontbondene puimsteen, met zuiver leem gemengd, en op eene bedding van steengruis liggende. Klei vindt men er slechts op de bergen, op een grooten afstand van den benedengrond.

Het eiland is in 9 Parochien verdeeld, en bevat
4 ste-

(*) Wat het Gouvernement van S. Eustatius, Saba, enz. aan het moederland kost, welke voordeelen men van hetzelfde voor de toekomst wachten mag, en hoe een en ander op S. Eustatius thans gesteld en ingerigt is, vermeldt de Generaal v. D. Bosch, bij wien de bevolking gansch anders, dan hier, wordt begroot.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 365

4 steden of vlekken. De hoofdplaats, Basfe terre, ligt op de Westzijde des eilands, en heeft 300 huizen. De verdere vlekken zijn Sandy-Point-Town, op de N. W. punt des eilands, de tweede haven van invoer, Old road en Deep of Dieppe baai.

De bevolking des eilands was :

	Blanken.	Vrijen van de kleur.	Negerflaven.
In 1787	1912	1908	20,435
— 1805	1800	198	26,000

De invoer van S. Kitts in Engeland, en de uitvoer van hier naar het eiland, was :

In 1809	invoer	266,064	uitvoer	132,845	P. St.
— 1810	—	253,611	—	89,362	

Tot den voornaamsten invoer in Engeland behoorde :

	Koffij.	Suiker.	Katoen.
	centn.	centn.	pond.
In 1809	433	166,053	112,327
— 1810	136	167,943	26,853

Voorts nog in het eerste dier jaren 343,075 gallons rum, en in het tweede 220,886 gallons.

Nevens het Z. O. einde van S. Kitts ligt Nevis, dat van hetzelfde door eene Straat gescheiden wordt, welke de *Narrows* heet, en 3 mijl breed is. Nevis is een groote berg, ter lengte van 8 mijl, en ter breedte van 5 mijl, met een zoom van laag land, welke $1\frac{1}{2}$ mijl breed, wel bewaterd en vrucht-

vruchtbaar is. Midden op den top van den berg is een voormalige crater, en men vindt op het eiland, in de kloven van den grond, meermalen gedegene zwavel.

Er zijn 5 Parochien; de eenige stad is er Charlotte, aan het Z. W. einde, maar nog twee andere plaatsen, Indian Castle en New Castle, zijn voor schepen genaakbaar. Geregeld Europeesch krijgsvolk houdt men er niet, maar de blanken vormen er tene kleine Militie.

De bevolking des eilands was:

Blanken. Vrijen van de kleur. Negerflaven.

In 1787.	1514	140	8420
— 1805	1300	150	8000

De invoer van Nevis in Engeland, en de uitvoer van hier naar het eiland, was:

In 1809	invoer	89,062	uitvoer	20,500	P. St.
— 1810	—	126,443	—	11,764	

Tot den voornaamsten invoer in Engeland behoorde:

	Koffij.	Suiker.	Katoen.
	centn.	centn.	pond.
In 1809	—	68,720	17,463
— 1810	18	87,392	11,160
Voorts nog aan rum, in 1809,		52,478	gallons.
————— 1810,		67,010	

Bar-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 367

Barbuda, $4\frac{1}{2}$ uur lang en 2 uur breed, is de eigendom der CODRINGTONS, die er 1500 Negers, onder het bestuur van 2 of 3 blanken, houden, om schapen te fokken, en plantenvoedsel voor de andere eilanden te kwecken.

Antigua is na genoeg rond, en heeft ongeveer 20 uur omvangs. Het is vlak, en geheel van beek en bron ontbloot. De bewoners hangen ganschelijk van het regenwater af, dat zij in bakken opgaderen. Het eiland bevat 6 Parochien, die elk hare stad of dorp hebben. De hoofdplaats S. John's, op de Z. W. zijde, het gewone verblijf van den Gouverneur der Engelsche Leewards, ligt aan het binneneinde van eene lange en enge haven, door welker mond henen er eene dwarsbank met slechts 14 voet waters loopt. De verdere plaatsen zijn: Parham, aan de Noordzijde, en Falmouth, havens van invoer, James fort, Willoughbij, aan de Zuidzijde, en English Harbour, ook aldaar, eene oplegplaats voor de Koninklijke Zeemagt, waar schepen van oorlog gekrengd worden.

De bevolking, welke in 1774 uit 2,390 blanken en 37,808 slaven bestond, was in 1800 met meer dan 22,000 Negers vergroot.

De invoer van Antigua in Engeland, en de uitvoer van hier naar het eiland, was:

In 1809 invoer 198,121 uitvoer 216,000 P. St.
— 1810 — 285,458 — 182,392

Tot

Tot den voornaamsten invoer in Engeland behoorde :

	Koffij.	Suiker.	Katoen.
	<i>centn.</i>	<i>centn.</i>	<i>pond.</i>
In 1809	309	106,150	112,016
— 1810	40	188,799	39,880
Voorts nog aan rum, in 1809, 143,223 gallons.			
		1810,	77,092

Het eiland heeft tot zijne verdediging 2 Regimenten geregelde Infanterij, en 2 dito inlandfche Militie.

Er liggen om Antigua henen verfcheidene rotfge eilandjes, van welke er geen gebruik wordt gemaakt. De Redondo is eene groote klip van 3 uur omvangs, met diep water om zich henen, en eene goede landingsplaats, doch zonder bewoners. Op eenige banken ten Noorden en Westen van die klip wemelt het van visch.

Monferrat is 3 uur lang en 2 uur breed, en bevat 30,000 Acres gronds, waarvan er 20,000 bergachtig en dor zijn. Op de overige wordt er fuiker en katoen geplant, en vee geweid. De ftad ligt op de Z. W. zijde, en de fcheepvaart vindt er voor zich drie reedes, van de namen van *Plymouth*, *Old Harbour* en *Kersbaai*.

De bevolking was er :

	Blanken.	Vrijen van de kleur.	Slaven.
In 1787	1,300	260	10,000
— 1805	1,000	250	9,500

De

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 362

De invoer van Montserrat in Engeland, en de uitvoer van hier naar het eiland, was :

In 1809	invoer	35,407,	uitvoer	10,460	P. St.
— 1810	—	62,462	—	16,816	

Tot den voornaamsten invoer van Montserrat in Engeland behoorde :

	Suiker.	Rum.	Katoen.
	centn.	gall.	pond.
In 1809	21,917.	51,182	29,455
— 1810	41,112	48,880	48,813

Guadaloupe bestaat eigenlijk uit twee eilanden, welke door een smal vaarwater vaneen gescheiden worden, dat de *Zouic rivier* heet, en 2 uur lang en slechts tusschen de 15 en 40 vaders wijd is. Schepen van 40 en 50 ton kunnen er door passeren, en er vaart voor de inwoners eene veerboot over hetzelfde heen en weder.

Het Westelijke eiland is van het Zuiden naar het Noorden 11 uur lang en 6 uur breed. Het bevat bergen van zoo veel hoogte, dat de koude op derzelver toppen aanmerkelijk is. Verscheidene dier bergen zijn uitgebluschte vulkanen, en onder deselve is er midden op het land een bergachtige streek, van den naam van *Souffrière*, of *Salsaverra*, die rook opgeeft. Dit gedeelte van Guadaloupe heeft niet min dan 50 riviertjes, die in zee vallen, en ontelbaar veel beekjes, die van de bergen in de valleijen afdalen, en deze vruchtbaar maken. De West-

zijde van dit Westelijkste eiland heet *Basfe terre*, en de Oostzijde *Cabes terre*.

Het tweede eiland ligt ten N. O. van het andere, en heet *Grand terre*. Hetzelve is van het W. N. W. naar het O. Z. O. 12 uur lang en 4 uur breed, en heeft geenerlei loopend water. De inwoners drinken regenwater, dat zij in bakken vergaderen, en het vee water uit poelen, die bij den regen ontstaan.

Men telde er in	1779	1788
Blanken	13,261	13,466
Vrijen van de kleur	1,382	3,044
Negerflaven	85,327	85,461
	99,970	101,971

De koffij van dit eiland wordt minder van waarde geacht, dan die van Martinique, maar de suiker van Guadeloupe beter, ofschoon die van Hayti nog beter gerekend wordt te zijn.

De uitvoer van Guadeloupe, naar Frankrijk, welke, nevens de producten van dit eiland, de deelswaarts aangevoerde van Marie Galante, de Saints en Desade (*) bevat, was, volgens laatst berekende Tolhuisopgaven, in 1788:

Am-

(*) Deze producten plagren vervolgens, tegelijk met die van Guadeloupe, naar Martinique, en van hier naar Frankrijk, te gaan.

	Contners.	Livres.
Ruwe suiker	11,194	430,000
Bewerkte	140,877	6,869,000
Koffij	37,300	4,103,000
Katoen	7,411	1,482,000
Indigo	7	6,000
Allerlei		133,000
Door vreemden werd er uitgevoerd		1,599,000
—————— ingevoerd		3,424,000
De invoer uit Frankrijk bedroeg		5,362,000
De gezamenlijke invoer		8,786,000.

De hoofdplaats van het Z. W. eiland is Basle Terre, aan de luwe zijde; en die van het N. O. eiland, of Grand Terre, is Port à Pitre, op de Z. W. zijde.

Er liggen om Guadalupe henen eenige onbeduidende eilandjes, waarvan er twee, ten Z. O. der Oostpunt van Grand Terre, den naam van *Petit Terre*, voeren.

Defenda, 2 uur van de Oostpunt van Guadaloupe, is 4 uur lang en 2 uur breed, met een zandigen grond, die slechts een weinig koffij en katoen voortbrengt. In 1788 bevonden er zich aldaar 213 blanken, 33 vrije lieden van de kleur en 619 Neger-slaven.

De Saints zijn zes rotsige eilandjes, 3 uur ten Z. O. van de Zuidpunt van Basle Terre op Guadeloupe. Het Noordoostelijkste heet de *Bon-Saint*, en heeft 4 mijl in den omtrek. Het Zuidwestelijkste eilandje, of de *Beneden-Saint*, heeft

3 mijl omvangs, twee goede landingsplaatfen aan kregen, en een dorp met een nette kerk. Tusschen deze twee Saints ligt er een derde, dat eene groote klip is.

De gezamenlijke Saints vormen tusschen zich eene veilige, maar niet heel diepe, havenkom. Zij zijn aan Guadaloupe ondergeschikt, en werden in 1788 door 419 blanken, 20 vrije lieden van de kleur, en 865 flaven, bewoond. Zij brengen juist genoeg katoen en koffij voort, om aan hunne bewoners de noodige bestaansmiddelen te verschaffen.

Marie Galante is, van het Zuiden naar het Noorden, 4 uur lang, en 3 uur breed. Eenige beekjes en poeltjes, die het bevat, droogen soms derwijze uit, dat men er gebrek aan water lijdt. Langs de Oostzijde loopt er eene klippenreeks, op welke er zich ongetelbaar vele Keerkringsvogels ophouden. De Westkust is vlak, en met klippen noch ondiepten bezet. De hoofdplaats des eilands is S. Anne.

Men telde er, in 1788, 1,938 blanken, 226 vrije lieden van de kleur, en 10,121 flaven. Men zeelt er jaarlijks ongeveer 1000 oxhoofden suiker, en eene groote hoeveelheid tabak. De uitvoer van Marie Galante, en het Fransche gedeelte van S. Martin (*), naar Frankrijk, werd in het gezegde jaar begroot op:

4,784000

(*) Deze kwam op Marie Galante aan, ging voorts met de producten van dit eiland naar Guadaloupe, en verder, zoo als reeds gezegd is.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 373

4,784,000 ponden	suiker
636,000 —	koffij
230,000 —	katoen
55,000 —	kakao
30,000 —	indigo.

Er werden daarenboven groote hoeveelheden van elk artikel door vreemden, bij wege van fluikhandel, aan boord genomen.

Dominica is 29 mijl lang en 13 mijl breed. Het bevat 186,436 Acres, waarvan er intusfchen een groot deel door hooge en ruwe bergen beslagen wordt. Voorts valt de grond der valleijen er ligt en steenig, en is dezelve geschikter voor den bouw van koffij, dan voor dien van suiker. Eenige der bergen van dit eiland zijn uitgebluschte vulkanen, welke vaak brandende zwavel opgegeven, en uit welke er heete bronnen voortkomen. Het eiland heeft 30 riviertjes, en een groot aantal beekjes. Het houtgewas der bergen grimmelt van bijenzwermen, die er hunne raten in holle boomen vormen, en veel honig en was opleveren. Deze insekten zijn van de Europeesche soort, en moeten er vroeg of laat aangebragt zijn geworden. De eigendommelijke Westindische bij valt veel kleiner, heeft geen en angel, en gaat in haar doen en huishouden merklijk anders te werk.

Het eiland is in 10 Parochien afgedeeld. De hoofdplaats, Charlotte Town, bij de Franschen *Roseau*, ligt aan de Z. W. zijde des eilands, op

274 AARDRIJKSKUNDE voor

eene landpunt tusſchen twee baaijen , en heeft 500 huizen. De eenige verdere ſtad is Portsmouth, of Prins Robberts baai, aan de Z. W. zijde des eilands.

Dominica is , uit hoofde van zijne ligging , voor Engeland , als het met Frankrijk in oorlog is , zeer gewigtig ; want een Eskader in Prins Robberts baai kan alle gemeenschap tusſchen Guadaloupe en Martinique affnijden.

De bevolking van Dominica was :

In 1787	1,236	445	14,967
— 1805	1,594	2,822	22,083

De invoer van daar in Engeland , en de uitvoer van hier naar het eiland , was , volgens naar een laag tarif berekende Tolhuisopgaven :

In 1809	invoer 315,584 ,	uitvoer 161,291 P. St.
— 1810	— 282,002	— 39,686

Tot den voornaamſten invoer in Engeland behoorde , het volgende :

	Koffij. centn.	Suiker. centn.	Katoen. pond.
In 1809	3,254	41,990	75,425
— 1810	27,185	61,522	59,742
oenevens	56,356 gallons rum , in 1809 en 39,397		
dito , dito ,	in 1810.		

DE WINDWARDS.

Martinique, of *Martinico*, bij HERRERA (*) *Martinico*, is 36 uur lang en 17 uur breed. De Zuidkust bestaat er uit hooge steile gebergten zonder houtgewas. Ongeregelde takken van dezelve vormen, in zee uitlopende, aan den oever baaijen, die bij de Franschen *Culs de Sac* heeten.

De Noord- en Z. O. zijden zijn met rotsige eilandjes bezet, maar langs de Z. W. zijde is de zee ruim, open, en vrij van klippen en ondiepten. Martinique heeft 40 rivieren, van welke er eenige vrij ver bevaarbaar zijn, en nooit uitdroogen. Daarentegen loopen zij in het regenseizoen meermalen over, en rigten groote schade aan.

Er bestaan op het eiland nog eenige gezinnen van Karaïben, maar dezelve sluiten zich in de boschen op, en houden weinig gemeenschap met Negeren noch blanken.

Men telde er in	1779	1788	onlangs
Blanken	11,619	10,603	9,206
Vrijen van de kleur	2,892	4,851	8,630
Negerflaven	71,268	73,416	77,577
	85,779	88,870	95,413.

De

(*) In het voorgemelde *Cap. VII*, van deszelfs *Descriptio Indiae Occidentalis*. Vergel. DE LAETS *Beschr. van Westindie*, I. boek, 21 kap. Volgens LINSCHOTEN heette het oorspronkelijk *Madannina*, om dat men dacht, dat het enkel door vrouwen bewoond werd.

De koffij van dit eiland wordt voor de beste van alle Westindische gehouden, en komt uit planten voort, die eerst in 1726 uit Arabie werden aangebragt. De suiker wordt beneden die gene geschat, welke men op Hayti plagt te bouwen.

Er werd in 1788 van Martinique naar Frankrijk uitgevoerd:

Ruwe suiker	18,795	686,000
Bewerkte	257,398	11,076,000
Koffij	68,161	8,315,000
Katoen	11,550	2,355,000
Indigo	10	10,000
Allerlei		675,000
Door vreemden werd er uitgevoerd		7,717,000
————— ingevoerd		9,198,000
De invoer uit Frankrijk bedroeg		15,133,000
De gezamenlijke invoer		24,331,000

De hoofdplaats, Fort Royal, ligt midden op de Westzijde, op eene smalle landstrook, welke van het binneneinde van een langen zecarm in denzelfven uitkomt, en een elleboog vormt. Zulks doende omringt die strook, in vereeniging met eene andere van den naam van *Monniks eiland*, de haven der stad, waar men van allen wind veilig ligt. De mond der haven wordt door fort en gedekt, welke op de wederzijdsche punten der landstroken liggen, en welker vuren elkanderen kruisen. De haven wordt voorts nog door het fort Bourbon, dat zich ach-

ter de stad op een berg verheft, bestreken. Inmiddels is dit alles van mocrasfen omgeven, welke er de lucht bederven (*).

S. Pierre, 7 uur ten N. W. van Port Royal, is de tweede plaats des eilands (volgens anderen de hoofdplaats). Hare reede ligt open, en is gevolgelyk in den orkanentijd gevaarlyk. Daarenboven kunnen zware schepen de stad niet, dan tot op een grooten afftand, naderen. Deze ligt op een smallen strandigen oever, welke dicht achter zich bergen heeft, die als over de huizen der stad henen hangen. Zij bevat drie straten, welke aan het water evenwijdig zijn, en eenige over dwars gerigte; maar deze laatste loopen zoo steil op, dat zij voor alle rijtuig onbruikbaar zijn. Er is in de bergen een aantal diepe geulen, langs welke er kleine beekjes van dezelve afdalen. Van deze leidt men het water door de straten henen, om ze zuiver te houden, en de lucht te verkoelen, die er anders smoorheet zijn zou, daar de bergen beletten, dat de zeekoeltes er doordringen. De huizen hebben er eene of twee verdiepingen. Dezelve zijn van gehouwen steen gebouwd, maar slecht. Het getal der inwoners is er ongeveer 30,000.

Trinity baai, aan de Westzijde des eilands, bevat eene ankerplaats, waar men in den orkanentijd
vel

(*) Uit dien hoofde heerscht er aldaar thans haast geene mindere besmetting, dan in de Havannah, te Charlestown, te Baltimore, Philadelphia, enz.

veilig ligt. Aan dezelve is er een bloeiend vlek gebouwd. Roberts baai, aan de Oostzijde, is eene goede haven, welke door twee kleine eilandjes gevormd wordt. Zij heeft nevens hare N. W. punt eene groote klip, de *Parel* genoemd, en nevens hare Z. W. punt, op den afstand van $\frac{1}{2}$ mijl, eene andere, als een suikerbrood, welks boveneinde er afgebroken is. Tusschen dezelve en de punt der haven is het water slechts voor booten bruikbaar. De rots, *Diamant*, *Duijvelsland*, en bij de Franschen *Isle de barque*, geheeten, is eene mijl in den omvang groot, en 600 voet hoog. Derzelve Zuid- Z. W. en Oostzijden zijn onge- naakbaar, ja rijzen genoegzaam regtstandig uit zee op; en langs de Westzijde, waar men de eenige landingsplaats vindt, loopt er eene klippenreeks, waarop de zee breekt. Toen de Engelschen in 1804 Martinique blokkeerden, namen zij bezit van die rots, en rigtten er, met zeer veel moeite, 3 batterijen van vierentwintigponders op, die de gansche baai bestreken.

S. Lucia is 8 uur lang en 4 uur breed. Het binnenland is er zeer bergachtig, en er verheffen zich aldaar inzonderheid twee punten. Over het geheel is het eiland vruchtbaar en wel bewaterd.

Men telde er	in 1777	1788
Blakken	2300	2159
Vrije lieden van de kleur	1050	1588
Negerflaven	16000	17,221
	19,350	20,968

De

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 379

De uitvoer naar Frankrijk was er in 1787			
16,660	centn. ruwe suiker	2000	centn. katoen
33,340	bewerkte dito	953	kakao
15,600	koffij	250	indigo.

De gezamenlijke waarde hiervan werd op 4 miljoen Livres begroot. Er werden voorts van S. Lucia nog eenige kleinere artikelen naar Frankrijk uitgevoerd, en er werd van daar veel door vreemde smokkelaars afgehaald.

Le Carenage, de hoofdplaats des eilands, ligt na genoeg midden op deszelfs Westzijde. De natuur heeft hier eene veilige en ruime havenkom gevormd, waar 30 Linieschepen in den orkanentijd buiten gevaar kunnen liggen, en den wal zeer dicht genaken. De mond dier kom is zoo nauw, dat er slechts een schip telkens binnen kan loopen; en, daar de wind door denzelfden steeds naar buiten waait, moet elk schip er met werpankers of slooptouw binnen worden gewerkt.

S. Vincent is 23 mijl lang en 18 mijl breed. Het eiland bevat 84,000 Acres gronds, waarvan er na genoeg de helft uit bergen bestaat, die zich niet laten bebouwen. Het eiland wordt door 20 rivertjes, die er suikermolens rondrijven, overvloedig bewaterd.

S. Vincent is in 5 Parochien verdeeld, en bevat een vlek, van den naam van *Kingston*, en aan de Z. W. zijde gelegen, en drie onbeduidende dorpen. Men telde er in 1787 slechts 1450 blanken en

11853 Negers (*). In datzelfde jaar werd de uitvoer van S. Vincent voor 186,450 P. St. in Engeland verkocht. Dezelve bestond uit 634 centners koffij, 761,880 pond katoen, 65,000 centners suiker, 88,000 gallons rum, en 143 centners kakao.

In vreedestijd ligt er op het eiland een Regiment geregelde Infanterie, en eene Compagnie Kanonniers. Men heeft er voorts een aldaar opgericht Negerkorps, en eene Militie van twee Regimenten, die geene soldij trekt. De Gouverneur heeft er een inkomen van 2000 P. St.

Grenada is 27 mijl lang en 15 mijl breed. De oppervlakte des lands is bergachtig, maar over het geheel vruchtbaar. Men telt er 26 riviertjes, die zich in zee ontlasten, en alle aan suikermolens [beweging kunnen geven. Voorts komen er aldaar mit een meer boven op een berg een aantal beekjes voort.

Dit eiland bevattede, met insluiting van een deel der straks te beschouwene Grenadinen, dat onder deszelfs regtsgebied staat :

Blanken, Vrijen van de kleur, Negerflaven,			
in 1777	1300		35,000
— 1787	996	1125	23,926
— 1805	1100	800	20,000 (†).

De

(*) Onlangs werd de bevolking van S. Vincent op 827 blanken, 646 vrije lieden van de kleur, en 22,020 Negerflaven begroot.

(†) Grenada alleen had onlangs eene bevolking van

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 381

De invoer van Grenada in Engeland, en de uitvoer van hier naar het eiland, was, volgens de Tolhuisopgaven, nopens welke in het algemeen het reeds bij herhaling opgemerkte geldt:

in 1809 invoer	439,453	uitvoer	189,800 P. St.
— 1810	388,936		173,366.

Tot den voornaamsten invoer van dit eiland in het moederland behoorde:

	Koffij, centn.	Suiker, centn.	Katoen. pond.
in 1809	2892	210,037	1,156,000
— 1810	1193	215,262	588,362.

Voorts nog aan rum, in 1809, 642,310 gallons.
 ————— 1810, 546,825

Grenada is in 6 Parochien verdeeld, en bevat twee vlekken en eenige dorpen. De hoofdplaats, bij de Engelschen *George Town*, bij de Franschen *Port Royal*, ligt aan eene ruime baai, aan de West- of luwe zijde des eilands, en bezit eene der beste havenkommen van Westindie, de *Carenage* genoemd, waar groote schepen, in diep water, dicht aan de steigers, rondom door land gedekt liggen. De plaats is fraaijelijk van gebakken steen gebouwd, en wordt door een hoogen rigchel midden op de land-

van 771 blanken, 1120 vrijen van de kleur, en 29,381 Negerflaven.

landpunt, waarop zij ligt, in tweeën gedeeld. Het ene deel heet de *Baaißad*, en het andere de *Carénage*. Op het uiteinde der landpunt vindt men een oud fort van gehouwen steen, dat een Regiment krijgsvolk bevatten kan, en door de Fransche slichters der Kolonie werd gebouwd. De plaats en haven werden voorts nog door eenige werken van lateren aanleg beveiligd. George Town werd in 1789 voor eene vrije haven verklaard. Het tweede vlek, Grenville Bay Town, heeft ook eene invoershaven met een afzonderlijk Tolkantoor. De dorpen liggen gemeenlijk aan de bevaarbare baaijen om het eiland henen.

De Grenadinen, of Grenadillas, zijn eene keten van kleine eilandjes en klippen, tusschen S. Vincent en Grenada, waarover het regtsgebied tusschen deze eilanden verdeeld is.

Onder S. Vincent betreft men Youngs eiland, Bequia of Krabben eiland, 3700 Acres groot, en eene uitnemende haven van den naam van *Admiraliteit's baai* hebbende, Maillereau, Ballefeau. Canneovan, 1777 Acres groot, Musquito, 1203 Acres groot, Maycro, Union, van 2150 Acres, Fre-gatseiland en klein Martinique.

Cariacoa, dat 7 uur in den omvang heeft, en eene Parochie, met een vlek van den naam van *Hillsborough*, vormt, Round Island, de Diamant en Levora, behooren onder het regtsgebied van Grenada.

ZEEVAART EN HANDEL. 353

De gezamenlijke Grenadinen zijn van loopend water onbloeit. Bequia en Carriacoa leveren een weinig suiker op, en eenige andere dier eilandjes een weinig katoen (*).

Barbados ligt grootelijks ten Oosten van de linie der gezamenlijke Karaïben eilanden. Hetzelve is van het Noorden naar het Zuiden 21 mijl lang; en, daarentegen 14 mijl breed zijnde, bevat het 106,470 vierkante Acres.

Het rijst uit zee trapswijze tot eene hoogte op deszelfs midden, die den naam van *berg* nauwelijks verdient. Met uitzondering van eenige kloven, is het alomme geschikt, om bebouwd te worden. De plantaarde vormt er eene dunne laag, op een grond van krijtsteen, en is door bebouwing reeds derwijze uitgeput, dat men er het voornaamste voortbrengsel des eilands, suiker, slechts met kracht van mesting telen kan. Hiertoe bedient men zich voornamelijk van het zeewier, dat er op het strand aanspoelt.

Het eiland heeft weinig loopend water, dat den naam van *bækjes* verdient; maar wordt door bronnen bewaterd, dieatuschen van tijd tot tijd waterloos zijn.

De bevolking heeft er in de achttiende eeuw grootelijks afgenomen. In 1676, slechts 51 jaar na

(*) De gezamenlijke Grenadinen werden onlangs gezegd, met 226 blanken, 76 vrijen van de kleur, en 2000 Negerflaven, bevolkt te zijn.

384 AARDRIJKSKUNDE VOOR

na dat de Engelschen er eene Kolonie gevestigd hadden, beklom de bevolking er de ongemeene hoogte van 50,000 blanken, en 100,000 slaven. Nog 110 en 129 jaren later telde men er:

	Blanken,	Vrijen van de kleur,	Neger-slaven,
In 1786	16,167	838	62,115
— 1805	15,000	2,130	60,000 (*).

In 1787 werd de opbrengst van dit eiland in Engeland voor een half miljoen P. St. verkocht. De invoer aldaar van Barbados, en de uitvoer uit het moederland naar deze volkplanting, was, volgens de Tolhuisopgaven:

In 1809	invoer 450,000,	uitvoer 288,000 P. St.
— 1810	271,000,	311,000

Ook Barbados helpt Oud Engeland met rum over-
stroomen. De hoeveelheid was, in het eerste der
laatstgenoemde jaren, 19,964 gallons, en in het
tweede 7,909 dito. De voornaamste invoer van het
eiland was voorts:

	Koffij,	Suiker,	Katoen,
	centn.	centn.	pond.
In 1809	3471	139,717	1,360,000
— 1810	380	181,440	1,454,000

Het eiland is in 11 Parochien verdeeld, en bevat
4 steden, of vlekken, namelijk Bridge Town, Os-
tens

(*) Onlangs rekende men, dat het getal der slaven
er 69,000 grooter was, dan dat der vrijen.

tens of Charles's Town, S. James's en Speights Town. De hoofdplaats, Bridgetown, ligt aan den mond van een riviertje, dat in Carlisle baai, aan de Z. W. zijde des eilands, uitloopt.

Speights Town, aan de N. W. zijde, heeft tot zijne verdediging drie forten. Op Consetts point, aan de Oostzijde des eilands, ligt er een dorp. Twee andere voeren den naam van S. Andrews en S. Josephs.

Het inkomen van den Gouverneur is op Barbados, zoo als op S. Vincent, 2000 P. St.

DE SOUS LE VENTS.

Tabago ligt 27 uur van Grenada en 17 uur van Trinidad. Het is van het N. O. naar het Z. W. 11 uur lang en 3 uur breed. De oppervlakte is er minder ongeregekl, dan op de meeste andere eilanden, en de heffingen zijn er minder steil. De grond is er over het geheel ligt en zandig; maar vruchtbaar. Hij wordt door bronnen genoegzaam bewaterd. Na genoeg midden op het eiland is een berg, welks donkerroode kleur aanduidt, dat het een vuurberg is. Het eiland wordt door de nabijheid van het vaste land tegen de woede der orkanen beveiligd. Het klimaat is er ook gematigder, dan op de andere eilanden. De voornaamste plaats is er Man of War's baai, aan de N. O. zijde des eilands, en de beste haven van Westindie, in welke er dicht aan den wal diepte voor de grootste schepen is.

De bevolking des eilands was:

Blanken, Vrijen van de kleur, Negerflaven.

In 1777	400	—	8,000
— 1788	1400	1,050	10,539
— 1805	900	700	14889.

Er ging van hier naar Frankrijk:

	in 1777		in 1778
	centners.	Livres.	centners. Livres.
Suiker	20,000	800,000	20,250 754,900
Katoen	8,000	1,200,000	12,320 2,464,000
Indigo	120	96,000	45 42,000
Koffij en allerlei			159 29,000
		2,096,000	3,289,000

Er werd door vreemden afgehaald 402,000

De invoer van Tabago in Engeland, en de uitvoer uit Engeland naar dat eiland, was, volgens de Tolhuisopgaven:

In 1809 invoer	226,824;	uitvoer	70,585 P. St.
— 1810	201,169;		70,787

Tot den voornaamsten invoer behoorde:

	Suiker.	Rum.	Katoen (*).
	centners	gallons	pouder
In 1809	130,122	525,327	48,791
— 1810	124,208	337,433	11,818.

Klein

(*) Hiervan ziet men de teelt, in vergelijking met die van 1778, ontzaggelijk verminderd, maar die van suiker grootelijks toegenomen.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 327

Klein Tabago is eene groote klip, ter breedte van $\frac{1}{2}$ mijl, nabij het N. O. einde van Tabago.

Trinidad, een der schoonste van de Westindische eilanden, is 80 mijl lang en 60 mijl breed. Het heeft tusschen zich en de N. O. punt van Terra Firma de Golf van Paria, eene fraaije kom, die alom goede ankerplaatsen, op eenen slijkigen bodem, oplevert. Derzelver Noorder ingang omvat drie eilanden, welke er vier vaarwaters, van den algemeenen naam van *Draken menden*, vormen. Het Westelijkste, dat den bijzonderen naam van *Boca grande* voert, is, zoo als reeds daaruit blijkt, het grootste, en wel 6 mijl wijd, maar bevat eene gevaarlijke blinde klip. Het tweede, of *schepen*, vaarwater (*Boca de Navis*) wordt zelden gebruikt, dan om uit te loopen. Het derde (*Boca de Huivras*) wordt gemeenlijkst door schepen gekozen, die de Golf van den Noordkant invaren. Men heeft intusschen hierbij een sterken wind noodig, om den stroom dood te zeilen. Het vierde, en naaste aan Trinidad, heet de *Apen doortogt* (*Boca de Monos*), en dient slechts voor kleine schepen, daar het zeer eng is, en midden in zich eene rots heeft, waarop de zee met groote woede breekt.

De Zuider toegang tot de Golf van Paria wordt *de Slangen vaarwater* (*Boca de Serpes*) genoemd, en is 11 uur wijd. Een eiland in hetzelfde heet bij de Spanjaarden *Soldada*, en bij de Engelsen *Duivels eiland*. Nooit trachten schepen door dit

water de Golf uit te zeilen; want de stroom, die uit den Oronoque komt, dringt er zoo sterk in, dat hij het uitloopen aan dien kant onmogelijk maakt.

Niet alleen vormt de Golf in haar geheel eene groote havenkom; maar ook doet het eiland Chica-Chiccana, het Westelijkste der eilanden in de Draken monden, zulks ten aanzien van eene, die de grootste vloten bevatten kan. De reede van Chagarama (gemeenlijk *Shagaramus*), aan de kust van Trinidad, is, uit hoofde van de sterke stroomen, die er gaan, eene slechte ankerplaats.

Men vindt in de Golf van Paria zulken overvloed van visch, dat men er eene vischerij zou kunnen aanleggen, waardoor gansch Westindie voorzien zou kunnen worden. Er is aldaar tevens een overvloed van sehulpvisch, met name van oesters, kreeften en krabben.

Het binnenland van Trinidad is voornamelijk met vier berggroepen bezet, welke, met eenige zijtakken, een derde van het eiland uitmaken. Die bergen geven menigvuldige beekjes van zich, van welke eenige, ineen loopende, rivieren vormen, die zich aan twee zijden van het eiland in zee ontlasten. De voornaamste is de Coroni, aan de Zuidzijde, die voor platbodemde booten tot aan den voet der bergen bevaarbaar is. Men heeft opgemerkt, dat het water der rivieren aan de Oostzijde eenigzins geelachtig is.

Het eiland bevat groote groeven van kalksteen, die veel van marmer heeft, en van tighel- en potaarde. De grootste zeldzaamheid is er een meer van uit den grond opkomend pek, dat 150 Acres beslaat. Dit pek is in alle opzigten even bruikbaar, als het gewone. De bergen zijn er vol boschen van mahony- en cederhout, en andere groote boomen, die tot den scheepsbouw, en allerlei soort van schrijnwerk, kunnen dienen. Men begint er kaneel- en kruidnagel-boomen, en meer andere Oost-indische plantgewassen, te kweeken, en dezelve schijnen er wel te tieren. De wouden zijn er vol herten, wilde zwijnen, en ander gedierte, en onder het gevogelte vindt men er wilde kalkoenen. Op de Groote Savannahs weiden er talrijke kudden van rundvee, enz.

Trinidad ligt buiten de woede der orkanen, en de lucht wordt er even gezond geacht te zijn, als op eenig ander Westindisch eiland. Het regenseizoen duurt er van Mei tot October.

Bij eene volkstelling, in 1805, vond men er 2261 blanken, 3275 vrije lieden van de kleur, en 19,709 stuks Negerflaven. Eene poging ter vestiging van eene Chineeische kolonie op dit eiland schijnt mislukt, om dat de aldaar aangekomene Chinezen geene vrouwen van hunne natie bij zich hadden, en geene andere blanke noch zwarte vrouwen zich met hen wilden inlaten. Hierom verlieten zij meerendeels wederom het eiland.

390 AARDRIJKSKUNDE voer

De invoer van Trinidad in Engeland, en de uitvoer van hier naar het eiland, was, volgens de Tolhuisopgaven, en dus spaarzaam berekend:

In 1809 invoer 328,522, uitvoer 577,190 P. St.
— 1810 — 301,000 — 357,073

Tot den voornaamsten invoer van Trinidad bij deszelfs nieuw moederland behoorde:

	Koffij.	Suiker.	Katoen.
	centn.	centn.	ponden.
In 1809	3696	157,866	1,171,506
— 1810	2713	166,627	883,384

Voorts vergrootte het aangewonnen land, in de gezegde jaren, den voorraad der zoo geliefde rum in Engeland met 208,677 gallons, en 87,741 dito.

Margarita ligt 18 of 20 mijl van het vaste land af, is 38 mijl lang, en tusschen de 7 en 24 mijl breed. De grond bestaat er uit een bar zand, dat op eene grondsteen van koraalrots ligt, en het eiland levert geen versch water op. Het is dus niet van waarde, dan als een militaire post, welke over het vaarwater naar de Spaansche volkplantingen gebiedt. Het wordt door ongeveer 5,500 blanken, 2000 Amerikanen, en 6500 slaven, bewoond (*).

Men

(*) Thans zal de bevolking er grooter zijn, daar het eiland het middelpunt van den ganschen volksopstand op de naastliggende kust is, en tevens dat der kaperijen, tot welke zekere maat er zeefchuilers van

Men bouwt er een weinig katoen, en bestaat er overigens voornamelijk van de vischvangst tusfchen het eiland en het vaste land, welke de gezegde Amerikanen jaarlijks 3 maanden bezig houdt. De visch wordt gezouten deels op het vaste land verkocht, en deels naar de W. I. eilanden gezonden.

Assumption, na genoeg midden op het eiland, is er de hoofdplaats. De drie havens zijn, Pampator, op de Oostzijde, waar men de voornaamste vestingwerken vindt, Puebla de la Mar, ook aan de Oostzijde, en Puebla de la Norte aan de Noordkust. Elke haven heeft aan zich een dorp of vlek.

In het water, tusfchen Margarita en het vaste land, liggen de eilanden Coche en Cabagua. Het laatste, onvruchtbaar en van hout en water ontbloot zijnde, werd, offchoon men er parels plagt te visfchen, zoo als reeds gemeld is, welhaast verlaten. De Testigos, Cola, en Frayles, of de Monniken, zijn klippengroepen tusfchen Grenada en Margarita. Dit laatstgenoemde eiland heeft 11 uur ten Noorden van zich het dorre en onbewoonde eiland Blanca, ten Oosten van hetwelke de Zeven Gebroeders Keys liggen.

Salt Tortugas, of Schikpadden eiland, 16 uur ten Westen van Margarita, heeft 10 uur omvangs, aan de N. O. zijde eene tamelijk goede haven, en

aan

van allerlei natien magtig, die aldaar zamenscholen, en zich onder eene nieuwelings uitgevondene Insurgentenvlag begeven.

aan de Westzijde eene goede reede, waar er versch water te bekomen is. Het eiland is onbewoond, maar wordt tusfchen Mei en Augustus door fchepen bezocht, die er zout laden, dat de zon er in een grooten poel van zeewater aan het Oosteinde natuurlijker wijze vormt.

Orchilla, 18 uur ten Noorden van Kaap Cedera op het vaste land, is van het N. W. naar het Z. O. 8 uur lang, en beftaat uit eenige lage eilandjes, die door naauwe en ondiepe vaarwaters zoo weinig vaneen gefcheiden worden, dat zij gezamenlijk flechts een eiland fchijnen te vormen. De Noordzijde is met ondiepten bezet, maar aan den Zuidkant kunnen de fchepen vlak aan de rotfige oevers gaan liggen; zoo fteil loopen deze in zee benedenwaarts. Versch water vindt men er intusfchen evenmin, als bewoners. Ten Westen van hier ligt, op den afstand van 10 uur, Rocca, een klein eilandje, dat zich, gezamenlijk met eenige klippen, 5 uur Oost en West, en 3 uur Zuid en Noord, uitftrekt. De Noordelijkfte klip heeft op haar Westeinde een hoog wit verkenningfmiddel, en op hare Zuidzijde eene beek van versch water, die intusfchen met eene ftuinachtige ftof bezwangerd is. De andere klippen zijn alle laag, en geene derzelve wordt bewoond.

De Aves, of Vogelen eilanden, liggen 7 uur ten Westen van Rocca, en 32 uur ten Noorden van La Guyra op het vaste land. Zij beftaan uit twee grootere en drie kleinere eilandjes.

Bon-

Bonaire, aan Curaçao onderhooftig, 'is van het N. W. naar het Z. O. 11 uur lang, en tusfchen de 5 en 8 mijl breed. Het bevat zoutmijnen en weide voor vee, dat men van Curaçao derwaarts brengt (*). De reede ligt aan de Westzijde binnen het eilandje Klein Bonaire.

Curaçao ligt 16 uur ten Noorden van Kaap S. Roman op Venezuela. Het is 15 uur lang, 6 uur breed, en over het geheel dor en van loopend water ontbloot; nogtans heeft de onvermoeide nijverheid der Nederlanders er tabak en fuiker vermogt te telen. Het eiland verfchaft voorts eene groote hoeveelheid zout, maar plagt zijnen voorfpoed meestal van fluikhandel met de Spanjaarden te ontleenen, en was bij oorlogen, waaraan de Nederlanders geen deel namen, eene algemeene marktplaats voor de oorlogvoerende natien (L.).

De hoofdplaats, Fort Amsterdam, is eene der fraaifte fteden van Westindie, en ligt aan de S. Anna's baai, dat eene havenkom is, welker ingang flechts 60 vaders wijd en grootelijks verfterkt is (†).

Klein

(*) Tot deszelfs beveiliging ligt er, volgens den Heer v. d. Bosch, op Bonaire een klein gedeelte der krijgsbezetting van Curaçao.

(†) Met het eigenlijk gezegde Fort Amsterdam, zijnde een ongeregelde vierhoek, met 4 bastions, twee kleine buitenwerken aan den zeekant, en eene drooge gracht aan de Oostzijde. Ten Zuiden van deze vesting

394 ZEEMANS AARDRIJKSKUNDE.

Klein Curaçao is een eilandje nevens de Z. O. punt van het Grootte. Aruba, een klein onbewoond eiland, dat ook aan Curaçao onderhoorig is, levert slechts hout op.

NIEUW

ting ligt de stad, aan den Noordkant door haar, en voorts aan de Oostzijde door een muur gedeekt, terwijl zij aan haren Zuid- en Westkant door de baai bespoeld wordt, en hier eene kaai heeft, welke zich zelfs door groote koopvaarders zeer dicht laat genaken. Nopens de voorsteden, en het eiland in deszelfs geheel, raadplege men de beschrijving en fraaije kaart, in het prachtwerk van den Generaal v. D. Bosch.

NIEUW SPANJE,

TERRA FIRMA, NIEUW GRANA-

DA EN CARACCAS.

Het gedeelte van Noordamerika, waaraan de Spanjaarden den naam van *Nieuw Spanje*. gegeven hebben, wordt door de wateren der beide Oceanen bespoeld. Aan de Golf van Mexico liggen de tot dat land behorende Provinciën Oud en Nieuw Mexico. Dit laatste, een weinig oplevend, en hierom schaarsch bevolkt, aanhangfel van het eerste (*), strekt zich tusſchen hetzelfde en Louisiana wijd en zijd uit.

Van

(*) Het Oude en eigenlijke Mexico heet dus naar dezelfs hoofdstad, van welker aanwezen de Spanjaarden 26 jaren na de eerste reis van COLUMBUS het eerste bericht kregen. Daarop verliet HERNANDO CORTES in 1519, met 11 kleine ſchepen en 617 man, Hispaniola, om die stad, en het daaraan onderhoorige Keizerrijk, te bemagtigen, dat hem ook welhaast gelukte; offchoon Mexico, volgens de berichten der Spanjaarden, 140,000 huizen bevattede, met en benevens een ontzaggeijk aantal Tempels, waaronder die van den Krijgsgod de Spanjaarden over zijne grootschheid verbaasd deed ſtaan.

Van de grenzen des laatstgenoemden, en tot de afgehandelde Staten van Noordamerika behoorenden, lands tot aan Vera Cruz, in Oud-Mexico, vindt men geenerlei haven voor eenigzins diepgaande schepen; en er looplen aldaar langs de kust heuen drooge zandbanken, die van jaar tot jaar aangroei-
jen en de Golf vernauwen. In de toegangen tus-
schen dezelve naar de zoute meeren, welke door die platen aan den eenen kant, en het vaste land aan den anderen, omvangen worden, liggen er dwarsbanken, waarop er zelden meer dan 18 duim waters staat. De meeren ontvangen een groot aan-
tal rivieren; maar de meeste zijn, daar het gebergte, waaruit zij voortkomen, digt aan zee ligt, kort van loop, en voeren niet veel waters aan; offchoon hetzelfde zich aan hare monden veelal tot moerasen uitbreidt.

De aanzienlijkste van die rivieren zijn de Colora-
do, welke zich in het zoute meer van S. Bernard ontlast, na 250 uur lands te hebben afgeloopen; en de Rio Brava del Norte, of Rio Grande, wel-
ke een loop van 512 uren heeft. Beide rollen in-
tuschen door eene onbebouwde en bijkans onbe-
woonde landstreek heuen.

Aan gindsche zijde van Vera Cruz zijn de eenige
rivieren van nuttigheid voor de scheepvaart de Gua-
focalco en de Alvarado, beide ten Z. O. der ge-
zegde stad. Zij verligten de gemeenschap tuschen
de Golf van Mexico en de steden van de Provincie
Gu-

Guatemala aan de Stille zee. Zelfs klein vaartuig kan enkel Sotta la Marina, aan de baai, of het zoute meer, van Santander, genaken; en Tampico, op eene landstrook tusfchen de zoute meeren van Tampico en Tamiagua. Villa Rica de Almeria is eene kleine ftad aan eene rivier.

Vera Cruz ligt op eene zandige en gansch onvruchtbare vlakte, in de nabuurfchap van moerasfen, welker uitwasemingen ongefond zijn. De verftingwerken beftaan er uit een muur, die 6 voet hoog en 3 voet breed is, en door 6 kleine vierkante torens geflankeerd wordt. De haven wordt er door twee batterijen beftreken. De ftraten van Vera Cruz zijn wijd, en met kleine keitjes gevloerd. De huizen zijn er van koraalfteen, met houten balkons, en veelal zeer vervallen. De bevolking beftaat er uit 7000 inwoners, waaronder vele rijke Kooplieden. Het inkomen van de haven is moeijelijk; en men ligt er voor de Noordewinden bloot, die er des winters met de kracht van orkanen in op waaijen, en dikwijls fchepen op den wal drijven. Er kunnen aldaar intufchen 100. Koopvaarders en grootere fchepen op tufchen de 4 en 10 vadem liggen. Tegen over de ftad, op 400 vadem afstands, bevat een eilandje het Kasteel van S. Jan d'Ulloa, met 300 ftukken gefchut.

Ten Oosten van Vera Cruz vormt de kust de groote baai van Campechy, welke aan hare Ooftzijde door het fchiereiland Yucatan words begrensd.

De

De groote rivier Grivalja valt in de baai, met twee monden, die het eiland Tabasco omvatten. De Westcr mond, of tak van Tabasco, is 4 mijl wijd; maar er loopt dwars door denzelfven een bank, met slechts 12 voet waters, binnen welke de rivier 8 uur ver tusfchen de 3 en 5 vadem diep is. In het regenzaizoen voert zij zoo veel water zeewaarts aan, dat hetzelfde ook buiten de bank genoegzaam van zout water onvermengd blijft. De stad Tabasco op het eiland is klein, maar wel gebouwd.

De zoute waterplas Terminos is het Z. O. uitsinde der baai van Campechy, en heeft voor zich Port Royal en nog twee eilanden, die alle laag van grond en over het geheel moerasfig zijn.

De oevers der rivieren, of krekcn, welke met den gezegden plas gemeenschap hebben, zijn alle met verfhout bezet.

8. Francisco de Campechy is de eenige stad van aanbelang op de Westkust van Yucatan. Zij heeft 6000 inwoners, en eene goede haven, die door een fort verdedigd wordt.

Aan de Noordkust van Yucatan, tusfchen Punta Piedras, dat de N. W. punt des fchiereilands is, en Kaap Catocha, is er eene volkplanting, en loopt er langs den oever eene reeks van riffen. Op denzelfven staat er een aantal huisjes, waar er steeds Amerikanen op den uitkijk naar fchepen ftaan. Reekjes van deze huisjes zijn van hout gebouwd; anders

ze zijn het slechts van twijgen, in--hooge boomen, en gelijken aan groote vogelkooijen.

De inham der Karaïben zee, welke tusschen het schiereiland Yucatan en Kaap Honduras begrepen is, heet de *baai van Honduras*. De Engelschen matigen zich het regt aan, van op de gansche kust, tusschen Kaap Catoche, die op een eiland nevens de N. O. punt van Yucatan gelegen is, en de rivier Juan, op 12° N. Br., verfhout te hakken; eene aanmatiging, welke tusschen het Britsche en Spaansche Gouvernement dikwijls twist veroorzaakt heeft. De eersten, die dat werk ondernamen, waren menschen zonder goed en karakter, die van de Westindische eilanden herwaarts weken, en in het seizoen, gedurende hetwelke hunne houthakkers arbeid stil stond, hunnen tijd met zeelschuimen sleten. In 1722 vernielden de Spanjaarden hunne stichtingen, en bragten allen ter dood, die zij daarin vonden; maar, na dat er eene andere stichting was aangelegd, werd Spanje ten laatste bewogen, om ze binnen zekere grenzen te dulden, onder beding, dat er geene forten zouden worden opgeworpen. De grenzen zijn, volgens het vredetraktaat van 1783, de Rio Hondo, en de rivier Ballize, bij de Engelschen *Walls* geheeten. Het land tusschen dezelve is eene groote vlakte vol maars en poelen. De rivier Ballize heeft een loop van 200 mijlen, en aan haren mond de voorname stichting der Engelschen, met woningen van hout.

Het eiland Cozumel, nevens de Oostkust van Yu-

Yucatan, 3 uur van den wal, is 14 uur lang, 4 uur breed, en met timmerhout, kokos- en banaan-boomen, bedekt. Er wonen aldaar eenige oorspronkelijke Amerikanen, wier voorouders daarheen in bedevaart plagten te trekken. Het is in de geschiedenis van Nieuw-Spanje vermaard, als de eerste plek, waar een Monnik in het gevolg van CORTÉZ de Mis bediende; en terwijl men er de wijd en zijd geëerbiedigde Afgodsbeelden vernielde, werd er een kruis geplant, en ontving het eiland den naam van *Santa Cruz*.

Amber Key is een zandig eiland, ter lengte van 20 uur, en ter breedte van tuschen 1 en 5 uur, op 3 mijl afstand van de kust, evenwijdig aan dezelve liggende. De Noorder driehoek is een groot rif, met verscheidene Keys, 12 uur ten Oosten van het Noordeinde van Amber Key. Turneff Key, nevens de rivier Ballize, op 12 uur afstand, is 15 uur lang, maar zeer smal, en geheel zandig, met eenige plekken vol gehoonde, en ledige tusschenvakken; uit welken hoofte men op een afstand verscheidene eilanden in plaats van een waant te zien.

De eenige Spaansche plaats van aanbelaag, op den Ooster oever van het Schiereiland Yucatan, is Salamanca de Bacalar, eens kleine welgebouwde stad, met een fort, tuschen ongezonde moerasen, die de Rio Honda vormt.

De kust van Honduras reikt van de Golf van Amatic tot aan Kaap Honduras, waar de Mosquito

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 407

oever aanvangt. De eenige meldenswaardige plaats op de gezegde kust is San Fernando de Omoa; een groot Spaansch fort, aan eene goede baai, en met eene fraaije rivier in de nabijheid; maar, uit hoofde van de stillstaande poelen, welke er in de nabijheid uitwasemen, is het eene der ongezondste plekken van de gansche kust van Honduras.

De haven, welke hier het meeste bezocht wordt, is die van Truxillo, welke allezins veilig is. De stad ligt eene mijl van zee, tusschen twee rivieren, die van visch overvloeijen.

Het eiland Rattan, 13 uur ten Westen van Kaap Honduras, is van het Oosten naar het Westen 11 uur lang, en 3 uur breed. Aan deszelfs Zuidzijde is de haven van Port Royal, die 500 schepen bevatten kan, en zulken naauwen mond heeft, dat er slechts een schip telkens kan binnenloopen. Het eiland bevat een overvloed van Kokosboomen, en witte eiken en dennen, waarvan er zich kleine masten laten vervaardigen. Het wordt door eene groote menigte van groene schildpadden bezocht; en Manatis, of Zeekoeijen (M), schijnen nergens overvloediger voor te komen, dan juist in de baai van Honduras. Het luchtgestel van het eiland Rattan wordt voor zeer gezond gehouden. Hoe de zwarte Kariben, die men er sinds 1797 vindt, er aankwamen; is reeds vermeld (*).

Het

(*) Op de vorige *bladz.* 315. Op *bladz.* 319 had er door ons bij den Tekst gevoegd moeten worden, dat

Het gedeelte der kust van Nieuw Spanje, dat zich tusschen Kaap Honduras en de rivier S. Juan uittrekt, heet de *Mosquito oever*, naar deszelfs bewoners, welker onverzoenlijke vijandschap jegens de Spanjaarden dezen weerhouden heeft, om daaromstreeks eenige vastigheden aan te leggen. In 1670 riep men er de bescherming des Konings van Engeland in, en onderwierp zich aan denzelfden; maar het was niet voor 1730, dat de Engelschen eene volkplanting aan de Zwarte rivier, 30 uur ten Oosten van Kaap Honduras, eene tweede nabij Kaap Gracios a Dios (*), en eene derde aan Bluefield's baai, aanleiden. In 1741 rigtte men er een burgerlijk Gouvernement op, stichtte forten, en bezettede ze met Britsche troepen. Na den vrede van 1763 werden de troepen en burgerlijke beambten er weg genomen, in het denkbeeld, dat het artikel des Traktaats, wegens het niet opwerpen van forten, zich over deze kust uitstreckte. Naderhand rekende het Engelsche Staatsbewind daaromtrent gedwaald

en door de Engelschen een aantal Negers uit Zuidamerika naar Trinidad zijn overgevoerd, die er onlangs met een aantal Negermeisjes uit eenen aldaar opgebragten Slavenhaler zijn gepaard.

(*) In de nabijheid van deze volkplanting vindt men een Negerstam van den naam van *Sambos*, denkelijk uit de lading van eenen aldaar verongelukten Slavenhaler voortgesproten.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 403

dwaaft te hebben, en in 1776 werd alles in de gezegde volkplantingen wederom op den vorigen voet gebragt; maar in 1788 nam men er de beambten en troepen op nieuw weg.

De Mosquitos houden zich voornamelijk met vischen onledig, en bijzonderlijk met het vangen van manatis en schildpadden, van welke laatste zij er vele met kleine vaartuigen naar Jamaica voeren. Deze natie was voortmaals zeer talrijk, maar is door de kinderziekte sterk gedund; en het aantal der weerbare Mosquitos wordt thans op tuschen de 7 en 10,000 begroot. Kaap Gracios a Dios is de N. O. punt der Mosquito kust. Van daar af Zuidwaarts aan ligt er langs den wal eene reeks van Keys en riften.

Het Gouvernement van Costa Rica wordt aan weerskanten door de zee bespoeld, en aan de Noordzijde door het meer Nicaragua, dat 120 mijl lang, 41 mijl breed en zeer diep is. Het bevat eenige eilanden, en ontlust zich in de Karabben zee, langs de rivier S. Juan, of Del Desaguadero, die 26 uur lang en voor klein vaartuig bevaarbaar is. Men heeft intuschen, uit hoofde van den sterken stroom, 9 dagen noodig, om de rivier op naar het meer te varen, terwijl men van daar binnen 36 uur naar zee afzakt. Ter plaatse, waar de rivier uit het meer uitloopt, ligt het Kasteel van N. S. de la Concepcion, dat 36 stukken geschut en eene bezetting van 20 man heeft; daar het als een der voornaamste wegen der betuiging van de Span-

sehe bezittingen aan de wederzijdse zeeën wordt beschouwd.

Onder het Koningrijk van Terra Firma, of Castille del Oro, zijn de Provinciën van Veragua en Panama, nevens die van het eigenlijke Terra Firma en Darien, begrepen; offchoon de beide eerstgenoemde tot Noord- en de beide laatste tot Zuid-amerika behooren (*); en dat dusgenoemde Koningrijk is wederom een deel van het dusgenoemde *Nieuwe Koningrijk van Granada*. Het Onderkoningchap van dezen naam bevat voorts het eigenlijke Nieuw Granada, Quito, Spaansch Guiana, en het Kapitein. Generaalschap der Caraccas. In dit laatste vindt men de Provinciën van Cumana, Venezuela en Maracaibo, en in het eigenlijke Nieuw Granada die van S. Martha en Carthagená, welke laatste Provincie door sommigen tot het Koningrijk van Terra Firma betrokken wordt.

Dit grenst aan Nieuw Spanje, en deszelfs Noordelijkste Provincie Veragua wordt, zoo als die van Costa Rica, door beide zeeën bespoeld, maar heeft aan de Karaïben zee geene plaats van aanbelang.

De

(*) Eene linie, van Porto Bello aan de Karaïben zee tot Panama aan den Grooten oceaan getrokken, wordt gemeenlijk voor de Geographische scheiding tuschen Noord- en Zuid-amerika gehouden.

De Provincie van Panama ligt ook tusſchen de beide zeeën, ja vormt eene landengte, welker minſte breedte, tusſchen de Mandingo baai aan de Karaïben zee en den mond der rivier Bayaum aan de Golf van Panama, ſlechts 20 mijl bedraagt. Die landengte behoort tot de bergketen der Andes, en op haar vindt men, aan de Karaïben zee, Porto Bello, voormaals eene der vermaardſte ſteden van Spaanſch Amerika, maar, ſints de Galjoenen opgehouden hebben te varen, gansch onbeduidend geworden (*).

Deze ſtad ligt op de helling van een berg, om de haven henen, en beſtaat uit ongeveer 130 huizen, meestal geheel van hout, terwijl het houten getimmerte der andere op een ſteenen grondſlag rust. De haven, welke COLUMBUS in 1502 ontdekte, heeft in haren mond ſlechts 15 voet waters. Drie kaſteelen, welke dien ingang voormaals dekten, werden in 1742 door de Engeliſchen, onder VERNON, in puinhoopen verkeerd. Ten N. W. der ſtad verſchaft de inham van La Caldera eene tegen alle winden gedekte ankerplaats. De lucht is te Porto Bello bij nitſtek ongezonder, daar de plaats van hooge bergen omgeven is, die er alle doorſtraling

(*) Hier vergelijkte men het *II. deel*, *bladz.* 266, 267. Porto Bello is intuſſchen onlangs op nieuw vermaard geworden, door de onverhoedsche verdrijving van den Inſurgenten Generaal MAC GREGOR uit deze door hem bemagtigde ſtad.

ling belatten, en tevens zondvloedten van regen verwekken, welke er met verschrikkelijke donderslagen en bliksems gepaard gaan. Een der bergen, die aan de haven oprijst, onderscheidt zich door voortgelijk een verschijnsel, als bij de beschrijving van den Tafelberg aan de Kaap de Goede hoop vermeld is. De top van dien berg omhult zich met eene witte wolk, die, wanneer zij lager dan gemeenlijk daalt, een storm aankondigt.

Het bosch, dat de stad omringt, en tot hare ongezondheid bijdraagt, is vol tijgers, die vaak op de straten van Porto Bello verschijnen; en de dieren, die zij er aantreffen, ja soms kinderen, enz. wegslaan. Slangen zijn er ook zeer menigvuldig, en de padden zijn er eene Egyptische plaag. Als het geregend heeft, zijn de straten zoo vol van dat ongedierte, dat men er bijkans geen voet verzetten kan, zonder op hetzelfde te treden.

Het eigenlijke Terra Firma oeyving dezen naam, om dat het de eerste kust des vasten lands van Amerika was, die COLUMBUS ontdekte. Men vindt er Nombre de Dios, eene kleine stad, 7 uur ten Oosten van Porto Bello, aan eene baai, die van den Oostkant open ligt, en bijkans niet, dan van tijd tot tijd door smokkelaars, bezocht wordt. Port Scrivan, 10 uur verder ten Oosten, is eene tamelijk goede haven; maar het inkomen is er gevaarlijk, en het landen moeilijk, daar de oever vlak en slijkig is.

Kaap

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 209

Keap S. Blas, of Samballat punt, is de Westpunt der Golf van Mandinga, of Darien. Negen haar liggen, op den afstand van 4 mijl, de Samballat eilanden, zoo men wil 400 in getale, en alle laag van grond en zandig, maar met geboomte bedekt, en menigvuldige goede ankerplaatsen opleverende. Hier plagten de Boekaniers veel te komen, om water, dat men op de meeste dier eilanden vindt, en groene schildpadden, die er meer overvloedig zijn.

Het Dennen eiland, nabij deze kust, is ook laag van grond, 2 uur lang, en met wilde vruchtboomen, inzonderheid kokospalmen, bedekt. Goed water vindt men er in overvloed, en zene haven voor kleine schepen. De Schotten bemagtigden hetzelfde in 1770, toen zij de volkplanting van Nieuw Edinburgh binnen hetzelfde op het vaste land wilden aanleggen; maar de Spanjaarden verdreven hen.

De oorspronkelijke bevolking van Darien, die van de jagt op apen, enz. plagt te leven, werd, daar het land geene mijnen bevatte, door de Spanjaarden in rust gelaten, tot aan het begin der achttiende eeuw; maar toen werd er daartoe een aantal Monniken gezonden, om de inlanders te bekeeren. Zij verzamelden ze in 8 of 9 dorpen, van welke er in 1780 slechts drie of vier overig waren. Men vindt er voorts vier kleine forten, welker bezetting toen niet boven de 100 soldaten bedroeg. S. Maria de Darien, de hoofdplaats der Provincie, is een

ellendig gehucht, op den Wester oever der Golf van Darien, nabij haar binneneinde.

Tusfchen de gezegde Golf en Maracaïbo, heet de kust bij de Engelfchen *the Spanish main*; een naam, welke van dezelfde betekenis, als die der benaming van het aangrenzende Terra Firma, is, en welken de Engelfchen, in plaats van ook over dit land, integendeel vaak ook over de kust ten Oosten van Maracaïbo tot aan Trinidad uitsprekken. Onmiddellijk ten Oosten van de meergemelde Golf van Darien, of Mandinga, en van de rivier S. Juan, die bevaarbaar en vol van Alligators is, neemt de Provincie van Carthagen a een aanvang, die aan den anderen kant door de groote rivier Magdalena wordt begrensd. Tusfchen die beide rivieren is de kust over het geheel laag, moerasfig en zandig. Zij omvat de wijde, maar ook gansch open liggende, baai van Morosquillo, aan welker Ooster oever S. Jago, de Tolu ligt. Deze anders onbeduidende plaats geeft haren naam aan een Medicinalen balfem, welken het geboomte daaromstreeks oplevert.

Carthagen a, de voornaamfte stad van het Nieuwe Koningrijk van Granada (*), ligt op een zandig

(*) Dit was zij, zoo zij de bevolking van 50,000 zielen had, welke een ander hedendaagsch fchrijver haar geeft; maar zij is echter de hoofdplaats van het On-

dig eiland, dat door twee aangelegde dijken, ter breedte van 70 yards, met het vaste land vereenigd is. De stad is wel gebouwd en geregeld versterkt (*); de huizen zijn er voornamelijk van steen; de straten wijd en wel gevloerd. Men telt er 25,000 inwoners. Het is er ongemeen heet, en voor vreemden ongezond; en de stad heeft geen versch water, dan dat men er bij de regens opgadert, die er van Mei tot November gestadig heerschen, en van zeer onstuimig weder verzeld zijn. De haven, welke aan deze kusten eene der beste is, wordt door drie eilanden gevormd. De mond voor zware schepen, *Boca Chica* geheeten, is zoo eng, dat er slechts een schip telkens kan binnen loopen. De *Boca grande* is eene mijl wijd, maar slechts 12 voet diep.

Carthagena is de verzamelplaats van de goederen harer Provincie, en der naburige Provinciën van Dariën en S. Martha. Dezelve worden aldaar naar Eu-

ro-

Onderkoningschap niet. Dit is het landwaarts in gele-
gene S. Fé de Bogota, dat thans in den opstand
deelt. Intusschen bedoelt de schrijver hierboven mis-
schien slechts het eigenlijke Nieuw Granada. Er ko-
men althans bij hem hieromstreeks meer misvattingen
voor, die wij reeds in den Tekst verholpen hebben.

(*) Desniettegenstaande werd zij, na aan de Insur-
rectie te hebben deel genomen, door de Spanjaarden
welhaast bemagtigd en bedwongen.

ropa ingescheept. In de nabuurschap is er eene voordeelige parelvischerij.

Samba, of Tumba, baai, ten Noorden van Carthagena, is eene uitnemende haven, binnen de vier Zand (*Arena*) eilanden, welke veilige vaarwaters tusschen zich hebben.

De groote rivier Magdalena heeft aan haven mond het Groene (*Verde*) eiland uit haar bezinkfel gevormd. Haar water stroomt met zoo veel drift de zee in, dat het 20 uren van den wal onvermengd blijft. Zij loopt 300 uur lands af, bijkans regt van het Zuiden naar het Noorden; en zij is 160 uur ver, tot aan de stad Honda, bevaarbaar. De oevers zijn met ontzaggelijke bosschen bezet, waarin er zich tijgers en woeste Karaïben onthouden. De rivier wemelt van Alligators, maar ook van visch. De voortbrengelen van het binnenland worden langs haar met platbodemde booten zee- waarts aangevoerd.

Tusschen die rivier en de Golf van Maracaibo, behoort de kust tot de Provincie van Santa Martha, welker hoofdplaats (*) een armoedig stadje is. De huizen zijn er veelal met stroo gedekt, maar de haven kan eene groote vloot bevatten. De plaats is van hooge bergen omgeven, welker toppen, 3
uur

(*) Santa Martha, en de Provincie, welke deszelfs naam voert, hebben, offchoon in Spaansche handen, bij de Insurgenten op Margarita, eenen dusgenoemden *Vertegenwoordiger*, die zich zeiven heeft aangesteld.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 411.

uur van haar, soms met sneeuw bedekt zijn. Hierom is de lucht er minder heet en gezonder, dan te Carthagena. Santa Martha wordt daarenboven door de rivier Gaira, welke dicht langs de stad henen vloeit, van uitnemend water voorzien.

Nostra Senora de Remedios, voorts de eenige havenstad van deze Provincie, ligt aan den mond van eene rivier, en is geheel vervallen, sinds men aan de parelvischerij, die haar voormaals eenigzins belangrijk maakte, heeft vaarwel gezegd. Nogtans heeft de stad tot hare verdediging een Kasteel van geregelde aanleg, en den naam van *S. George*, en, zoo men wil, nog meer steun in haar wonderdoend Lieve Vrouwen beeld, dat, zoo vaak zij door de Bockaniers werd aangetast, *haar den rug toekeerde*, en het aangezigt naar het gebergte wendde. De waarheid hiervan, zegt *ALCEDO*, is door den Bischof van Santa Martha allezins gestaafd; maar Nostra Senora de Remedios gaf, aan de naar haar genoemde stad den rug toe keerende, een slecht bewijs van genegenheid, om haar te helpen verdedigen (*).

Cabo de la Vela is een langwerpig hoog voorgebergte, dat door eene lage landstrook met den vasten wal vereenigd wordt. Portete en Bahia Honda,

(*) Zij, die het beeld omdraiden, wilden hierdoor zeker ook niets meer te kennen geven, dan dat de stad door Nostra Senora verlaten worden zou, zoo hare inwoners het gespuis niet dapperlijk afweerden.

tusſchen die Kaap en de Golf van Maracaïbo, hebben geene blanke bewoners, maar worden nu en dan door Engeliſchen bezocht, die er van de inlanders parels koopen.

De Golf van Maracaïbo loopt de Provincie van Venezuela 70 uur ver in, en heeft, langs eene ſtraat ter wijdte van 3 uur, gemeenſchap met het Meer van Maracaïbo, dat 50 uur lang, 30 uur breed, en zelfs voor de grootſte ſchepen bevaarbaar is. Van dit meer is het water volkomen zoet, uitgezondend wanneer ſterke Noordewinden het zeewater ſterk binnenwaarts opjagen (*); maar het meerwater is walgelijk van ſmaak. Men vindt er nogtans al de viſchſoorten der Karaïben zee; doch er dringen in hetzelfde geene ſchildpadden door.

Aan den N. O. oever des meers zijn er verſcheidene putten van aardpek, welks uitwaſemingen ſteeds in een ſtaat van ontvlamming zijn, en zich bij nacht als een ſchitterend blaauwachtig geflikker vertoonen, dat voor de viſchers ter vuurbaak verſtrekt, en den naam van *Lantaren van Maracaïbo* voert. Daar de oevers van het meer over het geheel

(*) Nopens de Vloeden is *bladz.* 280 reeds opgemerkt, dat dezelve hieromſtreeks weinig klimmen.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 413

heel dor en ongezond zijn, verkozen de inlanders, die op het meer vischten, over het algemeen hunne woningen niet aan maar op hetzelfde te plaatsen. De Spanjaarden, ze daarop vlotten gebouwd vindende, gaven ze den naam van *Venezuela*, of *Klein Venetie*, dat vervolgens die des naburigen lands geworden is. Van die drijvende woningen zijn er nog een aantal aanwezig, welke vier dorpen vormen, en welker bewoners ganschelijk van visch en wilde eenden leven, waarvan het meer hun een overvloed verschaft. Nogtans zijn deszelfs oevers niet alom even onbewoond, maar hebben de Spanjaarden op den Wester oever, die niet onvruchtbaar is, plantadien van kakao aangelegd.

Op den Wester oever van de Straat tusschen het meer en de Golf ligt Maracaïbo, de hoofdstad der Provincie van haren naam. Hare huizen zijn meestal van steen, maar met riet gedékt. De stad had in 1804 eene bevolking van 25,000 zielen, in hare drie forten eene bezetting van 250 man, en eene talrijke Militie. Hoe heet het er ook is, het schijnt er niet ongezond te wezen. De haven is ruim en veilig, en de overvloed van timmerhout, op den Zuider en Ooster oever des meers, maakt, dat er in de stad vele schepen gebouwd worden. Alle welgestelde lieden drinken er, in plaats van het steeds slechte water uit het meer, regenwater, dat zij in bakken opgaderen.

De Provincie Venezuela, welker naar Augustura

in

in het achterland, of naar Margarita, gewelene (*), Insurgenten haar eene *Republiek* noemen, offchoont hare zeekust tot dus ver geheelijk in de handen der Spanjaarden is, ligt tusschen de Provinciën van Maracaibo en Cumana. Dit land werd door de Spanjaarden in 1497 het eerste bezocht, maar de gans, die zich en vestigden, waren aanvankelijk sterker uit op het zoeken van mijnen, en vooral op het ontdekken van het vermaarde Eldorado, dan op zekerder middelen, om zich te verrijken. Na dat inruisken de Nederlanders in 1634 Curaçao bemagtigd hadden, begonnen de Spanjaarden van Venezuela kakao te planten, welke zij op dat eiland goreedelijk tegen Europeesche goederen konden verruilen; een ruilhandel, die, ondanks alle verbod van den Spaanschen kant, voor een groot gedeelte steeds bleef voortduren, en metter tijd van smokkelhandel met de Engelsen verzeld ging (†).

De

(*) Zoo als de lieden, welke men, uit geheime, en voor de Fransche politie, die gansch Spanje beheerde, verborgene bijeenkomsten, onder den naam van *Cortes* afvaardigde, naar Cadix weken, die stad en het eiland Leon beheerschten; beide tegen de Franschen, die ze van den vasten wal beschoten, verdedigden, en zich aldaar onthielden, tot dat zij eindelijk Madrid, eenent geruimen tijd na den slag van Vittoria, voor hunne dierbare personen veilig genoeg rekenden.

(†) Men vergelijke hiérbij het vermeldé in het II. deel, bladz. 271 en volg., nopens den handel van het Ka-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 213

De oostkust van Venezuela vangt met het schiereiland van Paragoana aan, dat de Golf van Maracaibo aan de Oostzijde begrenst, en door eene landengte, ter breedte van 2 uur, met den vasten wal vereenigd wordt. Het schiereiland is 10 uur lang, en wordt door oorspronkelijke Amerikanen, en eenige weinige blanken, bewoond; welke laatste veel fokken, dat veelal naar Curaçao gaat.

Coro, op de landengte, bestaat eene dorre zandige plek, aan den mond van eene zoute kreek. De stad heeft 10,000 inwoners, die veel en huiden naar Curaçao zenden en voeren, en van daar, bij wege van smokkelhandel, manufacturen, enz. in het land brengen.

De rivier Guignes, 16 uur ten Oosten van Coro, is 6 uur ver bevaarbaar, maar wordt weinig bezocht. De Tocuyo is 40 uur ver bevaarbaar, en men laat langs dezelve eene groote menigte timmerhout afzakken.

Porto Cabello, (letterlijk *Haarhaven*, met toespeling op de veiligheid voor schepen, welke er zoo groot is, dat zij er, volgens de gemeene uitspraak, *aan een haar* voor anker kunnen liggen) is de eenige haven der Provincie, waar men zich volkomen tegen de Noordewinden gedekt vindt. Aan den Noordkant is zij van een halve maanvormig

Kapitein-Generaalschap der Caraccas, met het gezegde nopens den handel van Curaçao, in de *Breedere Aanzicht*. (L) achter dit IV. deel.

nig schiereiland omgeven; en aan den anderen kant van hooge bergen. Deze strekken er intusschen de speling der lucht; en er komen daarbij naburige moerassen, om Porto Cabello ongezond te maken. De hoogte van den Thermometer verschilt er tusschen de 90° en 75°. De stad heeft 7500 inwoners, en eene fraaije kaai, welke zelfs voor de grootste schepen genaakbaar is. De vestingwerken bestaan er uit een sterk fort, op een eiland ten N. O. en uit andere werken, op een berg, die de stad bestrijkt. Bij de bezetting, die in vreedestijd uit twee compagnien geregeld krijgsvolk bestaat, vormen de inwoners eene Militie van 3000 man. Tusschen Porto Cabello en La Guaira loopt er langs de kust eene reeks van kleine en zwak bezette forten, om het smokkelen te verhoeden. Het grootste dier forten, aan de Ocumare baai, welke tegen de winden wel gedekt is, voert 8 stukken geschut.

De haven van La Guajra, de slechtste aan deze kust, wordt nogtans sterk bezocht. Zij ligt voor den aldaar heerschen den pasfaatwind ganschelijk open, en er gaat in haar een zeer sterke stroom. De stad is aan den voet van een ruwen berg gebouwd, welke zoo dicht achter haar oprijst, dat er dikwijls los rakende rotsklompen van hem in de straten nedervallen, en veel schade aanrigten. Deze ligging maakt er voorts de hitte, welke door den berg als terug gekaatst wordt, ondragelijk. De Thermometer staat er gedurende 9 maanden op 98° of daaromstreeks; en de zomermaanden zijn er zeer ongezond.

ZEEVAAART EN KOOPHANDEL. 417

zond. De bevolking maakt er met de bezetting 6000 zielen uit. La Guaira is de haven van Leon de Caraccas (*), en de voornaamste zetel van den handel tusfchen deze Provincie en Spanje.

La Guaira en Kaap Codera hebben tusfchen zich zeventien kleine rivieren, welke zich in zee ontlasten, en de plantadien van kakao aan hare oevers bevochtigen. De eenige haven is er Jasper baai, of Cap Français, over welke de producten des lands naar La Guaira gaan. Ten Oosten van Kaap Codera ontlast zich de rivier Tuy, de aanzienlijkste aan deze kust, voor fchepen van middelbare grootte bevaarbaar, en fomwijlen buiten hare oevers tredende.

Het dusgenoemde meer van Tacarigua is een ronde zoutwaterplas, of baai, welke in haren mond soms eene zandbank, maar binnen dezelve diep water, heeft. Zij vloeit over van visch, maar wemelt tevens van Alligators.

De rivier Unare fcheidt Venezuela van Cumana, welke laafte Provincie van die rivier af tot aan den Oronoque reikt, en het uiteinde van eene tot digt

(*) Deze stad geeft den naam aan het Kapitein-Generaalfchap der Caraccas, welks hoofdplaats zij is. Eenigen tijd lang was zij ook die der Infurrectie, maar in 1812 werden zij en La Guaira beide door eene aardbeving genoegzaam het onderfte boven gekeerd. Vervolgens rukten de Spanjaarden er binnen.

digst aan 'zee loopende bergreeks of Sierra is. Aan den zeekant is het gebergte er zeer dor, en deszelfs bovengrond met salpeter bezwangerd. Men vindt er aan de kust vele natuurlijke zoutpannen, onder welke die van Araya en de Golf van Trist de voornaamste zijn. Men trekt daaruit zout tot het inmaken van visch, waarvan er, zoo wel als van velerlei schelpvisch, aan deze kust overvloed is. De eenige rivieren van aanbelang zijn er, buiten den Orenoque, de Manzanares, Cariaco en Guara-piche. Het stormt er zelden, en men vindt er eenige goede havens (*).

De eerste aanleg van volkplantingen in dit land werd door den vermaarden beschermer der oorspronkelijke bewoners, den edelen Priester LAS CASAS, ontworpen, en zulks met gansch andere grondbeginselen, dan die der veroveraars van Mexico en Peru, met die van regtvaardigheid en gematigdheid. Maar de 200 boeren en handwerkers, die overgehaald werden, om hem uit oud Spanje naar Cumana te volgen, versmolten welhaast derwijze, door
krank-

(*) Onder de havens van Cumana is die van Nieuw Barcelona, welke door den Heer RUCKER werd over het hoofd gezien, ofschoon door een Morro gedeekt, zeer onlangs door eenig van Margarita gekomen krijgsvolk bemagtigd, en thans nog in deszelfs handen. Zij ligt op eenigen afstand ten Westen van de hoofdstad der Provincie, op welke men vervolgens is aangerukt, en welke men thans reeds in hebben zal.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 419

krankheid, en weglloopen, en onder vijandelijkheden van den kant der Wilden, dat hij van zijn ontwerp afzien moest. Er vestigden zich vervolgens aan deze kust eenige aldaar wijd vaneen gespreide Spanjaarden, en de Provincie word, tot aan het midden der achttiende eeuw, door het moederland bijkans geheel verwaarloosd. Zij wordt ten halve door blanken bewoond, die zich voornamelijk met de veefokkerij, en het verzenden van vleesch naar Cuba en andere eilanden, generen. Zij drijven voorts veel smokkelhandel met Trinidad, dat jaarlijks wel 400,000 Piasters uit dit land trekt.

De Golf van Cariaco heeft aan hare Oostzijde het lage schiereiland van Costa di Araya, en is aan den landkant van hooge bergen omgeven. Zij loopt Zuidooftwaarts aan 10 uur ver het land in, en is tusfchen de 3 en 4 uur breed, en tusfchen de 8 en 10 vadem diep. Op haren Zuider oever ligt de ftad Cumana, eigenlijk *Santa Ines de Cumana* geheten, aan de Manzanares, of rivier van Cumana, die slechts voor booten bevaarbaar is. Een uur ten Westen van den mond dier rivier ankeren de fchepen. De ftad is op eenen wel gekozenen hoogen grond gebouwd, en hierom niet ongezonder; offtchoon de hitte er groot is, en de Thermometer er tot 95° rijst. Om de menigvuldigheid der aardbevingen, die de ftad gefchokt hebben, zijn de huizen er alte laag, en gemeenlijk van hout. Men telt er 24,000 inwoners. Cumana wordt voornamelijk door een fterk fort op eene hoogte gedekt, en heeft

gemeenlijk eene bezetting van 1000 of 1200 man geregeld krijgsvolk.

In het binnenste uiteinde der golf ontlast zich de rivier Cariaco. Daaraan ligt eene stad van dien naam, eigenlijk *S. Philips van Oostenrijk* genoemd, met 6000 of 7000 inwoners, en veel uitvoer van katoen.

De Guarapiche is eene aanzienlijke rivier, welke zich met veel snelheid in de Golf van Paria, 12 uur ten Noorden van den dus genoemden *Grand Manamo*, een der monden van den Oronoque, ontlast.

De Oronoque is de derde rivier van Amerika, en wordt, offchoon met geene volle zekerheid, uit de Sierra Nevada, eene bergketen van Guiana, geacht voort te komen. De inlandsche naam, *Ibirinoco*, is door Spanjaarden, Franschen en Engelschen, in *Orinoco*, *Orenoque* en *Oroonoko*, en door anderen nog anders, verbasterd. De rivier kronkelt sterk, tot aan de 50 monden, langs welke zij zich door eene Delta van moeraslige eilanden henen ontlast, welke laatste aan zee 60 uur breed is.

De Oronoque zwelt jaarlijks in April, en treedt buiten zijne oevers. In October keert hij binnen dezelve terug, en in Februarij is zijn water het laagste. Het onderscheid tusschen het hoogste en laagste waterpeil der rivier is te S. Thomas, 90 uur van zee, 90 voet. De vloed, dien zij naar zee afvoert, blijft, tot op 30 uur van den wal, onvermengd en zoet.

Zij

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 421.

Zij vloeit over van visch en manatis, maar is ook vol van ontzaggeijk groote alligators. De quartatina-jas en de capa, welke zich in de rivier onthouden, worden door de inlanders gegeten, en men vindt alhier den liroer, een klein viervoetig dier, met voortgelijken buidel, ter verberging van jongen, als die der oposums.

De hoogte van het water wordt in den Oronoque door den Vloed tot aan S. Thomas vermeerderd. Hier is de rivier 4 mijl breed, en 65 vadem diep. Zij is 100 uur boven S. Thomas nog ongeveer 3 mijl breed.

Er worden van de bij herhaling genoemde stad vele osfen en muilezels naar de Westindische eilanden gevoerd. In 1803 hielden 30 kleine schepen van Trinidad zich met dien handel onledig.

Voor schepen van eenige grootte is slechts een der vijftig monden van de rivier bevaarbaar; en het aantal der gene, die voorts ook voor eenig vaartuig bruikbaar zijn, bedraagt niet meer dan zes.

De eerste der bevaarbare monden van den Oronoque is de reeds vermelde Grand Manamo. De tweede het Kanaal van Padernales, 3 uur ten Zuiden van het Duivels eiland, dat in den ingang der Golf van Paria ligt. Deze mond is slechts voor barkassen bruikbaar. De derde, 7 uur ten Zuiden van Padernales, heet *Capura*, en is enkel voor booten diep genoeg. De vierde, *Macares* geheeten, opent, 6 uur ten Zuiden van den derden, voor kleine Koopvaarders een weg naar S. Tho-

412 ZĒEMANS' AARDRIJESKUNDE.

mas. De vijfde, van den naam van *Marinas*, is nog 12 uur Zuidelijker. Tusschen dezen en den vierden zijn er, als de rivier gezwollen is, nog verscheidene monden bevaarbaar. De zesde, 18 uur ten Zuiden van den vijfden, is van den denzelfden aard, als de vierde, of *Macares*. De zevende, of Groote, mond, nog 8 uur Zuidelijker, is tusschen het eiland *Congrejos*, ten N. W. van hem, en de landpunt *Berima*, ten Z. O., 8 uur wijd; maar het bruikbare vaarwater slechts 3 mijl; en er loopt door dit laatste nog eene bank, waarop er bij de Ebbe 17 voet water staat. Daarenboven wordt het naderen van dezen toegang tot den *Oronoque* door ondiepten gevaarlijk gemaakt, die van de gezegde landpunt af 2 uur ver, en van het eiland *Congrejos* af 7 uur ver, zeewaarts in loopen.

Over Spaansch Guiana, offchoon dit ook nog tot het Nieuwe Koningrijk van *Granada* behoort, volgt het noodige hierachter.

GUIANA.

Dit land verdeelt zich thans in Spaansch, Engelsch, Nederlandsch, Fransch en Portugeesch, Guiana. Gezamenlijk vormt het genoegzaam een eiland, door den Oronoque, de Rio Nigro en de Amazonen rivier, van het omliggende vaste land bijkans geheel afgescheiden wordende; en het ontleent zijnen naam van de rivier Guiana, die zich in den Oronoque ontlust.

De menigvuldige rivieren, welke zich tuschen deze groote, en de nog grootere der Amazonen, in zee ontlusten, voeren met dezelve eene ontzaggelijke menigte slijk derwaarts, dat er langs de oevers zenen, tuschen, hoog-en laagwaterpeil gelegenen, en met mangroves bezetten, zoom vormt. Op denzelven staan er bij den Vloed eenige voeten waters, en bij de Ebbe ziet men er eene ongenaakbare modderplaat.

Achter dezen zoom vol mangroves, die 4 of 500 schreden breed is, vindt men onseindig veel breedte, lage, vlakke, en door de regens vaak in loutere moerassen verkeerde, Savannahs; waarachter het gebergte zich, op eenen ongelijken afstand van zee,

begint te verheffen. Het binnenwater is langs de gansche kust henen brakachtig. Men heeft er jaarlijks twee regenfaizoenen, en twee drooge. De regenfaizoenen vallen er in December, Januarij en Februarij, in, en wederom in Junij, Julij en Augustus. Gedurende deze maanden heerschen er landwinden, die niet gezond zijn. Gedurende de drooge seizoenen wordt de lucht er door zeewinden geregeld verfrist; en het is er zoo heet niet, als men gemeenlijk denkt. Vreemdelingen loopen er gevaar van landkoortsen; doch dezelve zijn, onder eene goede behandeling, niet gevaarlijk, en zelden heerschen er besmettelijke ziekten (*).

De bergen achter het kustland zijn granitisch, of bevatten leijen en kwarts, maar geen krijt. Zij verheffen zich niet hoog, en zijn veelal spits en puntig. Mijnen van goud of zilver schijnen zij niet te bevatten. Diep landwaarts in behooren de inwoners tot het Karaïben geslacht, en is al deszelfs hardvochtige wraadheid hun nog eigen. Sints men er het befaamde Eldorado vruchteloos heeft gezocht, wagen er zich aldaar geene Europeers. Guiana onderscheidt zich door zijne Quassia en sterke vergiften uit het plantenrijk. Nevens verscheidene handhoutsoorten, groeit menigerlei ander geboomte er we-

(*) Volgens de jongste berigten, vindt Suriname zich thans van kinderziekte onder de Negers geplaat, waaronder derzelver aldaar reeds zoo zeer gedund aantal nog kleiner worden, en de Plantadien geweldig lijden moeten.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 425

welig. De stam van den wilden katoenboom heeft er soms 12 voet middellijns. De koortsbast wordt er niet gevonden; maar de schatbaarste vruchtboomen uit de Zuidelijke gewesten der oude wereld worden er met goed gevolg aangekweekt.

Met betrekking tot het dierenrijk heerscht er in Guiana eene rijke verscheidenheid. Tot het wilde gedierte behooren er herten, tapirs, tijgerkatten, wilde honden, en zwijnen, die er in groote troepen rondzwerven, en zeer driest en stout zijn. Bij de alligators komen er zeer groote hagedissen, sidderslangen, vergiftige en met name ratel-slangen, en de Boa Constrictor, die er eene ontzaggelijke lengte bereikt (N). Van het Apengeflacht vindt men er vele soorten. Of het binnenland, bij de Karabische menscheneters, ook Orang-outangs bevat, is twijfelachtig.

Spaansch Guiana heeft in de nabijheid der zee geene Europeesche vastigheid; en deszelfs bewoners zijn ervijanden van de Spanjaarden; in welke gezindheid zij door de Nederlanders gestijfd zijn geworden. Ja dezen hebben het, op grond van hunne vriendschappelijke betrekkingen tot de inlanders, gewaagd, den Pomaron (*)-verre te overschrijden, en

(*) De grens van Spaansch Guiana, 30 uur ten Zuiden van den Oronoë, van welke rivier de Maraca slechts 15 uur aflegt; zoo dat de bovengemelde onderneming der Nederlanders de kust van Spaansch Guiana tot op de helft heeft ingekort.

en zich aan de Maraca kreek neder te zetten; welke stichting van hen, nevens die van de Essequibo en Demerarij, onder den naam van die van den *Oranogue* plagt te worden opgeteld, en thans, nevens de beide andere opgenoemde, en de volkplanting aan Rio Berbice, tot Engelsch Guiana behoort.

De eerste poging tot den aanleg van Europeesche volkplantingen aan deze kust, schijnt van den kant der Engelsen te zijn gekomen, van welken er aldaar in 1604 een schip met Kolonisten verscheen; maar dezen verhuisden in 1606. Eene dergelijke onderneming in 1608, had geene duurzamer gevolgen. In 1625 vestigden de Franschen zich op en omstreeks het eiland Cayenne, en tusschen 1630 en 1640 ook aan de Suriname, doch deze stichting werd, uit hoofde van hare toenmalige ongezondheid, door hen welhaast verlaten, zoo als zij in 1654 ook die van Cayenne aan zich zelve overlieten. Hier poogden zich nu de Nederlanders te vestigen; maar de Franschen, daarop in 1664 terug keerende, verdreven hen; en welhaast sloegen de Nederlanders, met beter gevolg, een begeerig oog op Suriname, waar de Engelsen zich in 1650 hadden begonnen neder te zetten.

In 1662 had Koning KAREL II., ten behoeve der opluikende kolonie van Suriname, een Charter uitgevaardigd. Gelijktijdig hadden de uit Brazilië (*) ver-

(*) Waar de Israëlieten de ondernemingen der Nederlanders begunstigd hadden.

verdrevene Joden zich aldaar nedergezet; hetgene de opkomst der kolonie, waar de nakomelingfchap der Joden nog zeer talrijk is, grootelijks bevorderde. Nu trok zij de oplettendheid der Nederlanders derwijze aan, dat dezen haar, tijdens hunnen eerften krijg tegen den gezegden Monarch, met eenige meestal Zeeuwfche fchepen weg namen. De Engelschen daarentegen, zoo als reeds gezien is (*), Nieuw Nederland en Nieuw Jerfey weggenomen hebbende, behielden de wederzijdsche partijen bij den vrede van 1667 het bemagtigde; offchoon Suriname, tijdens de vredes onderhandeling en teekening; door de Engelschen hernomen werd.

Dezen ontruimden het ftraks, en werden door een aantal volkplanters van hunne natie gevolgd. Bij deze verzwakking der kolonie kwam welhaast een krijg tegen de inlanders, uit hoofde van welk alles de Zeeuwen, die een bijzonder eigendomsregt op Suriname hadden, hetzelfde aan de Nederlandfche W. I. Compagnie verkochten. Deze verkocht eenigen tijd later $\frac{2}{3}$ daarvan aan Amsterdam, en $\frac{1}{3}$ aan den Heer van Sommelsdijk; van wegens welke medeeigenaars, en de Compagnie, er toen eene Geoktrooljeerde Societeit van Suriname werd opgerigt, uit welker handen het bewind over de kolonie in 1778 tot een toen opgerigt Collegie van Directeuren en Regenten overging (†).

In-

(*) Op *blad.* 207 van dit *vierde deel*.

(†) Over het bijna honderdjarige bewind der Geoktrooljeerde Societeit, de menigvuldige geldheffingen
ten

Intusschen ontstonden er, nevens de volkplanting van Suriname, voornamelijk door toedoen der ijverige Zeeuwen, voor en na drie ja vier andere, van Barbice, Demerary, Essequibo en Oronoque. Van deze waren Demerary en Essequibo in 1781 zoo slecht bezet, dat zij door een Engelschen Kaper weggenomen werden. Eene Fransche Korvet hernam ze welhaast, onder medewerking van den aldaar gevestigden broeder des Admiraa's VAN KINSBERGEN, voor de Nederlanders. Gedurende den omwentelingsoorlog zochten zij bij Engeland bescherming voor haren handel, en gingen Barbice en Suriname in 1799 ook aan Grootbritannien over. Bij den vrede van Amiens kwam alles aan Nederland terug, na onder het Engelsche bewind veel verbeterd te zijn. Ten gevolge hiervan bemagtigden de Engelschen, na het verbreken van dien vrede, welhaast op nieuw dat alles, van hetwelke Suriname alleen aan Neerlands Koning afgestaan is geworden.

Na dat de Nederlanders in 1664 door de Franschen van Cayenne verwijderd waren geworden, kwamen zij er in 1676 met geweld van wapenen terug, maar in het volgende jaar geraakte Fransch Guiana wederom aan de mogendheid, die het oudste regt daarop had. In 1763 werd er door de Franschen eene volkplanting aan de Sinamari aan-

ge-

ten behoeve van afzonderlijke Plantadien, en de gevolgen daarvan, op dezer welvaart, raadplege men den Generaal v. d. BOSCH, II. deel, bladz. 193 en volg.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 439

gevangen, die intusfchen in 1798, toen Richmond en andere Staatsgevangenen daarheen verbannen werden, slechts 15 of 16 hutten bevattede. In 1809 werd het gezamenlijke Fransche Guiana door eene vereende magt van Engelschen en Portugezen weggenomen; maar bij den Parijschen vrede van 1814 geraakte Frankrijk op nieuw in deszelfs bezit.

In het thans Engelsche Guiana ontfpringt de Essequibo uit het meer Parima. Haar loop van 300 mijl wordt door bij de 40 kleine watervallen afgebroken. Hare 4 monden zijn slechts voor klein vaartuig bevaarbaar. Voor haar liggen er een aantal vruchtbare eilanden. Het Fort Eiland in de rivier, 15 uur van zee, is de hoofdplaats; maar het fort ligt er in puinhoopen.

De Demerary heeft ook watervallen, en is aan haren mond 2 mijl wijd, doch er loopt daardoor eene dwarsbank, met 8 of 9 voet waters bij de Ebbe, en 18 voet bij den Vloed. Schepen, welke over deze bank in de rivier weten te geraken, kunnen haar voorts 200 mijl ver opvaren. De hoofdplaats der volkplanting aan deze rivier, *Staabroek* geheten, is de zetel van het gemeenschappelijke bewind over haar, en de volkplanting aan de Essequibo, en wat er thans aan de Maroca kreek mag worden gevonden. Men vereent er de Hollandfche zeden met de Engelsche kwistigheid, en al, wat er van bui-

huisen inkomen moet, wordt er ongemeen duur gehouden. Voormaals plagten er aldaar jaarlijks ongeveer 50 schepen uit Holland en Zeeland te laden, en waren er aldaar 250 kleinere schepen in beweging. De stad ligt op den linker oever der rivier, en heeft er $1\frac{1}{2}$ mijl beneden zich een fort ter verdediging. Men telt er 1500 blanken, 2000 vrije lieden van de kleur, en 5000 huisflaven en andere. De verdere plaatsen zijn er Kingston, aan den mond der rivier, bij het gezegde fort; New Town, door de Engelschen gebouwd; Cumingsburg en Bridge Town, op of nabij de oevers der rivier.

Het gezamenlijke Demerary, Essequibo, enz. bevat 2000 blanken en 40,000 slaven (*). De invoer van daar in Engeland, en de uitvoer van hier naar de gezegde kolonien, was, volgens de Tolhuisopgaven:

In 1809 invoer 510,871 uitvoer 278,998 P. St.
 — 1810 — 778,404 — 346,783.

Tot

(*) Die bevattede het zekerlijk toen, of onmiddelijk na dat, het voor de dertiende maal in de handen der Engelschen geraakte; waarna het dervijze toenam, dat men, naar eene opgave, die wij reeds meermalen gebezigd hebben, en straks ook nopens Berbice en Suriname zullen bezigen, zeer kort geleden in Demerary alleen 2871 blanken, 2980 vrijen van de kleur en 41,180 Negerflaven telde. In 1814 werd de gezamenlijke kolonie 63,219 slaven gezegd te bevatten.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 431

Tot het gene men uit de koloniën naar Engeland voerde, behoorde voornamelijk :

In de jaren	Koffij. <i>pond.</i>	Katoen. <i>pond.</i>	Suiker. <i>pond.</i>
1809	2,452,800	4,012,257	15,643,100
1810	4,548,000	7,331,122	15,062,400
1814	8,363,511	6,018,437	31,336,803
Voorts 313,370 gallons rum, in 1809; 98,442 dito dito, in 1810, en 1,601,519 dito dito, in 1814.			

De rivier Berbice heeft geene watervallen, en ontlast zich langs twee monden, die een aangeflijkt eiland omvatten, dat naar de menigte van landkrabben (*), welke men er vindt, het *Krabben eiland* genoemd wordt. Eene zandplaat, 5 mijl buiten de rivier, maakt haar voor schepen, die meer dan 14 voet diep gaan, ongenaakbaar; en zij wordt door kleinere schepen niet sterk bezocht. Nabij haren mond ligt de hoofdplaats Nieuw Amsterdam, van grachten doorsneden, welker water, gansch anders, dan dat der grachten van Oud Amsterdam, door

Eb

(*) Deze dieren, welker zonderlinge huishouding men in de *Aantek.* (1) op de beschrijving van het thans zoo noodlottig vermaarde eiland Diego Garcia, *III. deel, bladz. 642* vermeld vindt, onthouden zich ook elders in Guiana, waar de wilde honden, die ze uit hare holen opwroeten, deswegens *krabbenhonden* heeten.

Eb en Vloed snijver wordt gehouden. Het Gouvernementshuis, en de verdere publieke gebouwen, zijn er van gebakken steen en fraai. De mond der rivier wordt door drie fort en of batterijen bestreken; doch deze doen er weinig nutt, daar Berbice, uit hoofde van deszelfs ligging, steeds in het lot van Demerary deelen moet.

De rivier Cange, welke zich bij Nieuw Amsterdam met de Berbice vereenigt, is voor schooners 30 mijl ver bevaarbaar; en er zou uit haar ligtelijk eene vaart ter gemeenschap met Suriname kunnen worden gegraven, zoo men de noodige werklieden daartoe bijeen kon krijgen, en de bezitters der wederzijdse Kolonien het daaromtrent eens waren.

De bevolking der Kolonie van Berbice werd onlangs op 550 blanken, 240 vrijen van de kleur, en 25,169 Neger-slaven; berekend; en het getal der laatste in 1814 op 22,223. De invoer van daar in Engeland, en de invoer van hier naar de volkplanting, was, volgens de Tolhuisopgaven, en dus 40 per cent beneden de wezenlijke waarde:

in 1809 invoer 193,663 uitvoer 49,663 P. St.

— 1810 191,566 51,785

Tot het gene men uit de Kolonie naar Engeland voerde, behoorde voornamelijk:

in het jaar	Koffij pond	Katoen pond	Suiker pond
1809	1,766,500	1,874,195	776,000
1810	2,258,200	1,656,057	381,700
1814	357,737	1,168,695	1,071,388

voorts

ZEEVAART EN HANDEL. 333

voorts 22,325 gallons rum, in 1809 6,193 dito
dito, in 1810, en 60,988 dito-dito, in 1814.

Bij de getroffene overeenkomst, nopens het thans
Engelsche Guiana en Suriname, werd er den 13
Augustus aan de Nederlanders eene aan die der En-
gelschen gelijkstaande vrije vaart en handel op hun-
ne aan Grootbritannië verblijvende Koloniën toege-
staan; en hiëromtrent werden er een jaar later uit-
drukkelijk de volgende voegelijke bepalingen ge-
maakt:

Daar er, ten behoeve van vele Plantadien aan de
Barbice, Demerary, enz. even als ten behoeve van
vele andere aan de Suriname, enz. geldkenin-
gen in Nederland gedaan waren; ja vele der eerst-
genoemde Plantadien aan Nederlandische ingezetenen
en volken eigendom toebehoorden, werd'er vastge-
steld, dat de voortbrengselen dezer laatste, en de
interessen der sommen, welke op de andere geleend
waren, in producten of geld, met Nederlandische
schepen zouden mogen worden afgehaald. Hetzelf-
de zou ten aanzien der producten van Plantadien
kunnen plaats hebben; welke aan Nederlanders toe-
behoorden, die, in de Koloniën woonachtig, bin-
nen 3 maanden verklaren zouden, de voortbreng-
selen van hunnen grond naar de Nederlanden te
willen zenden. Daartoe gebezigde Nederlandische
schepen zouden aan de gewone lasten der Engelsche
onderworpen zijn, maar alleen eigendommelijke Ne-
derlandische goederen mogen aanvoeren, en zulke
nog enkel voor zoo veel men dezelve op Plantadien

gebruiken wilde; welke signatie oft geldfakten in Nederland woonachtig waren (*). Dit hoefde van deze bepalingen, als de Nederlandsche handel op de verlorne Kolonien wel veel geringer, dan hij zou zijn geweest, zoo men ze in denzelfden staat, waarin men ze verloor, had terug bekomen; maar daarentegen zou hij, zoo Grootbritannië ze in den tegenwoordigen staat aan Nederlands Koning had afgestaan, veel grooter zijn geweest, dan in het gestelde geval. Zoo veel hebben die Kolonien státs bet. sinds der vorige eeuw in bevolking en plantadien aangewonnen; voornamelijk door dien er vele planters met derzelver slaven als Engelsch Westindie daar heen zijn verhuist, om er nieuwe gronden te ontginnen, waartoe er aldaar voor nog onafindig vele andere gelegenheden en ruimte is, daar alhier en landwaarts in nog onbebouwd en mocht ligt.

Van Nederlandsch Guiana zijn insgelijks vele streken nog niet ontgonnen, daar betrefte zich van

(*) Eene lijs der Plantadien, waar mede het dings gelegen is, en berekening der voordeelen, die de boven omschrevene handel daarop voor Nederland kan opleveren, vindt men in het voortreffelijke werk van Z. E. den Generaal v. d. Bosch, II *Deel*, bladz. 215 *de volg.*

ZEEVAART en KOOPHANDE L. 316

De rivier Korantijn tot aan de Maroni, of Mazonijne, uitstrekt, langs den Oezan tusschen de 30 en 60 uren verrijkt, en daar en landwaarts in nog veel verder kan worden uitgebreid. In zee ontlasten er zich aldaar, behalve de twee gezegde rivieren, voorts de Suriname, de Koponame en Sarameka. Aan deze laatste zijn er tusschen 1799 en 1803, toth de Kolonie in Engelsche handen was, verscheidene nieuwe Plantadien aangelegd geworden; maar overigens liggen de Plantadien in Nederlandsch Guiana enkel aan de Suriname, de Komowijne, welke zich in haar ontlast, de Kottika, welke wederom in de Komowijne valt, en een aantal takken van deze twee rivieren en de Suriname zelve.

De Kottika loopt genoegzaam ganschelijk evenwijdig aan den zeeoever, en de Suriname daarentegen genoegzaam segt uit landwaarts in, tot dicht aan het Fransche Guiana, dat achter het Nederlandsche henen loopt. De Komowijne reikt, tusschen de Suriname en Kottika, ook ver landwaarts in. De Koponame buigt zich langs den zeeoever henen naar de Korantijn, met welke zij verenigd zou moeten worden, zoo de voorgemelde gemeenschapsvaart tusschen de Suriname en Berbice tot stand werd gebracht. Zij heeft eenen gemeenschappelijken mond met de Sarameka, welker loop aan dien der Suriname evenwijdig is, en welke, regelijk met de Koponame, door een fort op de landpunt tusschen beide eveneens gedekt kan worden, als de Suriname

en Komowijne door het fort Amsterdam op de landpunt aan beider samenloop.

Hieromstreeks vindt men intusschen, op de wederzijdse oevers van den riviermond; nog meer andere verdedigingswerken; en hooger op ligt, op den Wester oever der Suriname, ongeveer 6 uur van zee, de Citadel Zeelandia, even beneden de hoofdplaats Paramaribo, van welke die vesting slechts door eene esplanade verwijderd is. Boven haar liggen de schepen nevens de stad, in een frans rak der rivier, dat eene mijl wijd is, en honderd zeilen bevatten kan. De mond der rivier is 4 mijl wijd, en er staat aldaar bij de Ebbe 16 of 18 voet waters, en bij den Vloed tusschen de 28 en 30 voet. Deze diepte blijft 10 mijl ver dezelfde, maar aan den samenloop der Suriname en Komowijne ligt er in de eerstgenoemde eene bank, waarop er, naar de Getijden, tusschen de 12 en 20 voet water staat. Voor klein vaartuig zijn beide rivieren, en de Kottika, en de meeste takken van deze en die andere, ver landwaarts in bevaarbaar.

Alles gezamenlijk vormt, met een eindeloos aantal gegravene kreken en vaarten, van het gezamenlijke beplante land als eenen welbewaterden tuin (*), welks voormalige ongezondheid voor de Nederlandsche nijverheid genoegzaam verdwenen is. Eene ongezondheid, welke de Franschen, zoo als reeds

(*) Zulk een voorkomen heeft de kolonie op eene fraaie Kaart, welke de Generaal v. d. Bosch bij zijn meergemeld werk heeft gevoegd.

gemeld is, van daar verhuizen deed, maar de Nederlanders niet afschrikte. Want dezen waren voorlang met de middelen bekend, om eenen moerasfigen grond van het water, dat er in de regenzaizoenen plagt staan te loopen, te ontlasten, en droog te maken en te houden. Hunne zorg voor de gezondheid van Paramaribo zelf bleef intusschen steeds gebrekkig; tot dat men in 1799—1803 het houttusschen die stad en den zeeoever velde, en aldaar moestuinjen aanleide, over welke benen de zeevinden vrijelijk landwaarts in kunnen doordringen. Een maatregel, waarbij de stad en hare omstreken alletszins veel gewonnen hebben.

De gezondheid zou aldaar voorts nog grootelijks bevorderd kunnen worden, zoo men de uitgestrekte Savannes, welke er woest liggen, in goede weiden wist te verkeeren, of een deel van den overigen grond bezigde, om er vee te weiden, dat uit de omstreken van S. Thomas, door de voorgemelde verhandelars van Trinidad, evenzeer daarheen, als naar de Westindische eilanden, gevoerd zou kunnen worden. Dan zou men er minder gebruik van uit Nederland aangevoerde broodstukken en gezouten vleesch behoeven te maken, dat er veel scheurhuik ten gevolge heeft (*). Zulk een verandering in de land-

(*) Dit werd inzonderheid door den kundigen stadman opgemerkt, die zich, op zijnen fraai beschrevenen togt tegen de Boschnegers, zoo wel tegen die ongezondheid wist te beveiligen.

landhuisbehouding uit na het natuurlijke gevolg van het aldaar steeds verminderende getal der Negerla-
ven: zijn, dat er thans reeds schatplichtige bendes
de 50,000, die men er nog onlangs telde, meer
zijn gedaald; en door geen bevoel van buiten meer
kun worden aangevuld.

Stammen en vrije lieden van de West-Indische men-
schheid zijn 3000; buiten de militaire bevoering,
welke er steeds des te sterker zijn moet; daar men
er een aantal posten aan den landbouw te bewaaren
heeft, welke aldaar tegen de aanvallen van twee ver-
schillende zamenkomsten van Boschnegers zijn aan-
gelegd, na dat de kolonie een geruimen tijd lang
vrij van deelve geleden had.

Na dat men er, namelijk, tot in 1700, tegen de
indische had gewaaid; had men twee gesche-
nen aanvallen van den Kint der Franschen af te weren,
de werd de Kolonie in 1712 door hen bij een der-
den en onweerstaanbaren aanval bedreigd. Gedur-
rende hun kortmondig, maar allergruweliger, ver-
wijf aldaar, sloegen de Negers op vele plantatien
aan het muilen, en had derzelver dwang een weg-
loopen ten gevolge; waaruit er, ten Westen der Su-
riname, aan de Saranaka een zamenkoming van
Marons ontstond, die door eenen veldtocht van het be-
velende der Komowijne gevolgd werd. Voor en na
1900, men niet de wederzijdse Boschnegers over-
eenkomsten; maar zulke diende, sachten, om meer
slaven, slaven tot wegloupen had te moedigen, toe
dat men na 1772 alle sachten van Marons in de

ZEEVART 2. KOOPHANDEL. 439

natijdelijk der Planten-verteeder, en der dekking van de de gebogen posten aanlegde.

Suriname heeft, zoo als Curaçao en S. Eustatius, eene Gouverneur Generaal, die door een Raad uit de voornaamste ingezetenen, zonder onderscheid van Godsdienst, wordt bijgestaan. Dat er onder de Kolonisten vele Portugeesche Joden zijn, is reeds opgemerkt. Zij en de andere Joden hebben te Paramaribo Synagogen. De stad bevat voorts een Gereformeerde en een Lutheranische kerk. Het Stadhuis en Gouvernementshuis zijn ook aanzienlijke gebouwen. De 1400 burgerwachten zijn er meestal van haast, op grondslagen van gebakken steen. Men telde er ongeveer 20,000 krwoners; de slaven, die vormden den grootsten hoop wisselende, mede gerekend. De straten doorsnijden er elkanderen meestal rechthoekig, en zijn wijd en fraai beplant. De drooge en steenige grond maakt het vloegen van dezelve onnodig. Men drinkt er regenwater uit bakken, daar het rivierwater bij de stad brekshagich is. De schepen halen hun water hooger op, bij de Joden Savannah.

Vele Plantingen prijken met fraaie gebouwen, en en plagt ook aldaar veel weelde te heerschen, dat de vermelde geldleeningen uit Nederland noodig maakte, en vele dier goederen ganschelijk in handen van geldschietters bracht, die, in het moederland gevestigd, ze vervolgens, ten bitteren druk voor de arme Negeren, door dusgenoemde Directeurs lieten beheeren.

224 AARDRIJKSKUNDE AVONDS

Dit wangebruik zal moeten afnemen, maar de uitvoer er niet, te gelijk met de noodige handen tot den arbeid, steeds zal verminderen (*).

De Maroni, die het Nederlandsche Guiana van het Franfche fcheidt, ontlast zich langs verfhillen-
de monden, tuffchen aangeflipte eilanden door. Bo-
ven deze is de rivier 3 uur wijd; en tot op 50
uur landwaarts in is zij bevaarbaar, en tuffchen de
4 en 6 vadem diep. Hare wederzijfche oevers zijn
in tuffchen nog steeds onbewoond en woest, of met
hout bezet, dat zich uit hoofde van dezelfde hard-
heid veelal moeilijk laat vellen.

Van daar reikt het Franfche Guiana langs den
zooeter 160 uur ver, tot aan de Casapua, die in
den wijden mond der Amazonen rivier valt, en in
1801 tot grenslinie tuffchen het Franfche en Por-
tugefche Guiana aangenomen werd. Het Franfche
ontving van dezelfde eerste bevolkers den naam van
France Equinoctiale, om dat het zoo dicht aan de
Evennachtdag ligt. Het is voor Frankrijk nooit van
veel aanbelang geweest, blijkens de volgende opgave
van bevolking en uitvoer:

Hoe

(*) Ten aanzien van den vorigen en tegenwoordigen uit- en invoer, moeten wij den Lezer naar de zorgvuldig bijeen gebragte opgaven van Z. E. den Generaal v. D. Bosch verzenden.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 449

Hochland-Cajón	De verdroefte historische
Incluisie 1779	1779 incluisie
Blaiken 90	1800 1800
Vrijen van de bloep 265	1800 1800
Nagelivert 1800-1800	1800 1800

Van den poort aan den S. kant is reeds ge-
 weest. Het eiland Cayenne ligt tusschen mond der
 Opak, die aldaar twee takken vormt, waarvan de
 Noordelijke, de *rivier van Cayenne* genoemd,
 sloopt 13 voets waters op eenen week en is goed
 heeft. De Zuider tak heet de *Mahuri*. Het eiland
 heeft 10 uur omvang, en is zeer ongezond; want,
 van binnen lager zijnde, dan langs de oevers, is
 het aldaar vol moerasen van rottend regenwater.
 De stad ligt op de N. W. punt des eilands, en is
 eene ellendige plaats, met nauwe en steil opgaande
 straten, die met puntige steepen gevloerd zijn.

Onder de menigvuldige eilanden, welke er nevens
 Cayenne liggen, zijn de twee Konstapels, dat barre,
 kegelvormige, en van wege den naam der geboude,
 klippen zijn, de eenige uitsluitende. De *Mau-
 liques*, 3 uur ten Z. O. van het eiland Cayenne,
 zijn bijna ongenaakbaar. Op een der beste plaatsen
 en een Gasthuis voor beproefden, die de lokale in-
 menigte oplevert. De *Isle du Salut* ligt 25
 uur van Cayenne.

De voornaamste rivieren van Fransche Guayana,
 ten Zuiden van de *Mahuri*, zijn de *Approuche*,
 welke aan hare mond 10 voet diepte is, de *Oyapok*,
 die ten Westen van Gap Orange in de rivier,
 de *Geopont*, de *Comoune*, de *Arumay*, en de *Ou-
 mpon*, welke, Zuidoostwaarts tot de Portugaalsche
 Guayana behoort, en de *Parana*, die de rivier
 de *Parana* vormt, en de *Parana* vormt, en de
 warrenen alomtegenwoordig, en de *Parana* vormt.
 233

ZIEKVIERTE DE KOOPHANDEL. 443

Nijnt fort Macapa, en het vishandelsdorp Para, beide aan de rivier der Amazonen; welke, behalve een aantal kleine rivieren, van den Noordkant de Rio Negro, waardoor Guiana ten Westen het ijzernad wordt, omtrent, en van den Zuidkant de nog veel grootere Madera, in welke er vele andere menenvloedjen:

De Amazonen rivier, ook *Maranon* en *Grato* genaamt is, uit hoofde van den gezegden toevloed van water, en hare uigene lengte, niet slechts de grootste rivier van Amerika, maar ook van de gansche wereld: Zuidamerika wordt door haar bijkans in tweeën verdeeld; daar zij van den Atlantischen Oceaan af, op 5 of 6 graden n., tot aan de stille zee stroomt, en, effchen later, op hare eigene wijze, geen volkomen gewisseld heeft, in de habitude des zees ontspringt. Zij loopt van daar gingezaam nog Westwaarts menig en ontleet zich onder de Latta. Ongeveer naar de eene zijdephare, waarvan er eenige tuschen de 30 en 40 uit lang zijn, eene zijde, is zij bijkans van haaren oorsprong af bevaarbaar; maar zij wordt des niet tegenaan bijkans niet gebruikt, daar hare waterschijde open: haadwaarts in, die het eindeloos groote dusgenoemde land der Amazonen vormen, enkel door horden van oorspronkelijke Amerikanen bewoond worden, onder welke de Zendingen eenige Roömschgezinde gemeenten hebben gesticht, maar welke voor het oye-

zigt nog gans onbekend zijn (*), en gedeeltelijk tot Spaansch Amerika, doch meestendeels tot Portugeesch Guiana en Brazilië, gerekend werden te behooren.

De oeffen der Amazonen rivier zijn, daar zij den Singu ontvangt, 35. uur van zee, derwijze van elkanderen verwijderd, dat men van den eenen oever den anderen niet kan zien, en te Obidos, 85. uur van zee, als de rivier nog 1000 vadem wijd. Offchoer hare gantche helling van daar tot aan zee slechts 4. vadem bedraagt, geeft de ontzaglijke menigte van houtwater haar zoo veel sachtheid, dat zij met een allerverbazendste kracht den Oceaan in slopgat, en er het water tot op 80 uur van den wal zoot slaakt. Die sachtheid veroorzaakt voorts een zwaarte, bij de inlanders *porroca* geheten, welke die der risieren van Indostan ver te boven gaat. Dit sprichwiel grijpt steeds 2 dagen voor aan na de volhalen nieuwe maan plaats. Dan duurt de aanval het begin van den Vloed de rivier in, drie of vier golven achter elkanderen volgende, welke voorste hoogte van een vort op de bank beken, ligt binnem haar den Vloed in twee of drie minuten tijds tot de zelfde grootste hoogte opvult.

— 100 — B.R.A.

— 100 —
 (*) Vergelijk de *Relation abrégée faite dans l'intérieur de l'Amérique Méridionale*, door den vermaanten DE LA CONDAMINE, 1775.

B R A Z I L I E.

Dit groote gedeelte van Zuidamerika reikte in de laatste jaren, langs de kust, van de Amazonen rivier af tot aan het Zuidelijke uiteinde van het land, dat tusschen het meer Merin en de zee begrepen is. Deszelfs N. O. uiteinde werd door VINCENT PINÇON ontdekt, die in dienst van Spanje, in 1500, aan de Kaap landde, welke door hem de *Vertrouings Kaap*, maar naderhand door de Portugezen *Kaap S. Augustijn*, genoemd werd. Daar dit land aan den Portugeeschen kant der scheidlinie lag, welke er tusschen de te ontdekken landen, die aan Spanje en aan Portugal behooren zouden, getrokken was (*), werd die Kaap reeds in hetzelfde jaar door de Portugezen in bezit genomen. In 1502 deed CABRAL, op eene reis naar Indie, de Brazilische kust nabij Porto Seguro aan, en nam hij daarvan bezit voor zijnen Koning. In 1504 werd AMERICUS VESPUCIUS afgezonden, om het land te bezichtigen, en bragt deze

(*) Zie de *Inleiding*, bladz. 166 des eersten deels, en voorts de *Aanteek.* (O) achter dit vierde deel.

eene lading Braziliehout in Portugal aan. Dit gaf zoo veel voordeels, dat er op die reis verscheidene andere van denzelfden aard volgden, en de gansche kust door de groote menigte naar dat hout *Brazilie* genoemd werd. § : : : §

De eerste volkplantelingen aan die kust bestonden uit 24 man, die CABRAL er in een door hem gebouwd klein fort achter liet. Daarbij voegde er zich vervolgens een aantal Agenten van de Kooplieden, die aan den houthandel deel namen, en voorts zond Portugal de veroordeelden, die tot dus ver naar Afrika gevoerd waren geworden, naar Brazilie. Krachtadig begon echter het moederland Brazilie niet te bevolken, voor dat er na de reis van VESPUTIUS 30 jaren verlopen waren; maar toen werd de gezamenlijke kust in 14 Kapiteinschappen verdeeld, welke de namen van *Para, Maranhao, Seara, Rio Grande, Parajba, Tamarica, Fernambuco, Sergippe del Rey, Bahia, Ilheos, Porto Seguro, Espiritu Santo, Rio Enero*, en *San Vincente* ontvingen. Dezelve werden aan voorname Portugezen begeben, die de gevormde ontwerpen ten uitvoer vernagten te brengen. San Vincente, het Zuidelijkste dier Kapiteinschappen, welks lucht gestel het meeste met dat van Portugal overeen kwam, was het eerste, dat eene geregelde volkplanting ontving, en er werd daarheen van Madera suikerriet; en uit Portugal vee, overgevoerd. De voortgang van den aanleg van Kolonien was zoo groot, dat men welhaast goed

goed vondt aan het gezamenlijke land eenen nieuwen regeringsvorm te geven. De Kapiteinschappen werden hun benomen, die ze in leen ontvangen, en, zog. men wilde, bijna algemeen hunne onbeperkte magt misbruikt, hadden; en elk Kapiteinschap ontving een Gouverneur, die aan den Onderkoning van het gezamenlijke land onderworpen was, maar ook wel eens regtstreeks uit Europe afzonderlijke bevelen, voor zich ontving. Gelijktijdig zond het Genootschap der Jesuiten eenige van zijne leden af, om de woeste Toupinamboos en verdere inlanders te bekeeren; een arbeid, ten aanzien van welks vruchten het Portugeesche Gouvernement niet meer tijd ook maalde, daar het niet gesaad had.

De gezamenlijke volkplantingen waren intuschen ver, van gedurende hare kindschheid eene beständige rust te genieten. In 1558 poogden de Franschen zich aan de Rio Enero neder te zetten. Hiertegen verzetteden zich de Portugezen; en er sproten daaruit vijandelijkheden, welke gevolgen intuschen niet gering waren. Na dat vervolgens Portugal, met al dezelfs aanhoorigheden, onder het beheer van Spanje was geraakt, deelde Brazilië in de geweldige nadeelen, welke er door Engelsche vrijbuiters aan de Spaansche bezittingen in Amerika werden toegebracht; maar nog geduchter vijanden vond het toen Spaansche Brazilië in de Nederlanders. Nunne W. L. Compagnie zond een Eskader af, dat den 8. Mei 1624 voor de Allerheiligen baai verscheen, er een

marinierschepen vermeersterde, en S. Salvador wederom. De bevelhebber WILLEKENS liet er 2000 man; doch dezen gaven zich welhaast over, toen er in den aanvang des volgenden jaars eene Spaansche vloot met 12000 man voor de stad verscheen. Eene hun ter hulpe gezondene vloot kwam te laar, en beproefde vervolgens vruchteloos, S. George de la Mine op de Goudkust te bemagtigen.

In 1628 de Spaansche Zilvervloot vermeersterd hebbende, deed dezelfde Compagnie, den 15 Februarij 1630, Olinda de Pernambuco aantasten. Deze stad bukte welhaast. Men bedwong vervolgens twee fortten op het Recif, en maakte zich meester van het daar tegen over gelegene eiland van Antonio Vaz. Hier werd er eene sterke forterres van den naam van *Fredrik Henrik* aangelegd. De stad Philippa in Paraiba ontving, na in November 1634 bemagtigd te zijn, den naam van *Frederikstad*. CHRISTOFFEL ARTISCHOFKY, die over de Compagnie in Brazilië bevel voerde, vermeersterde er in de twee volgende jaren nog al meer linds. Daarop kwam Graaf JOAN MAURITS VAN NASSAU in Januarij 1637 aldaar aan, die de overwinningen derwijze voortzette, dat de zes Kapiteinschappen tuschen Maranhao en Bahia onder zijn bewind verenigd werden. Hij veroverde tevens, door afgezonden krijgsvolk, het belangrijke S. George de la Mine voor de Compagnie, doch geraakte in onrein met ARTISCHOFKY, werd door dezen bij de Compagnie

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 449

nie gelaakt, verzocht zijn ontslag; en verliet in Mei 1644 het door hem te kort beheerde land. (*)

Nederlandsch Brazilië geraakte daarop in andere handen; en de Portugezen, die zich inmiddels aan het juk van Spanje onttrokken hadden, en vervolgens door de Nederlanders niet langer als vijanden beschouwd konden worden, vorderden het veroverde wel terug; doch men weigerde de teruggave van aanzien van een gedeelte, en die van het overige werd verschoven. Onmagtig, om de W. I. Compagnie daartoe te noodzaken, veinzen de Portugezen, in den toenmaligen staat van zaken te berusten, tot dat de Nederlanders, door die veinzerij in slaap gewiegd, hun krijgsvolk uit spaarzucht meerendeels terug ontboden. Toen bemagtigden de Portugezen bijls genoegzaam al de versterkte posten. Er volgde een oorlog, maar dezelve werd van den Nederlanderschen kant zoo slecht gevoerd, dat de W. I. Compagnie, welhaast ook het overige van Brazilië verloor, en de Staten zich genoodzaakt vonden, om in 1664, onder beding van 8 miljoen guldens,

(*) Zijne verrigtingen aldaar zijn niet slechts door COMMELIN, in het *Leven van FREDERIK HENRIK*, en BARLAEBUS, de *rebus in Brasilia gestis*, beschreven, maar ook door PLANTE, in een *Latijnsche Mauritiade*, welke met een prachtig stel platen in 1647 uitgegeven werd. Graaf JOAN MAURITS, wien men voorts uit vONPEL kent, stichtte vervolgens het dusgenoemde Mauritshuis te 's Gravenhage.

en vrijen handel op gansch Brazilië, uitgezonderd
 het verstand, van alle verdere aanspraak op dat land
 af te staan.

In 1750 troffen de Hoven van Madrid en Lisfe-
 bon eene overeenkomst, ter regeling van de gren-
 zen hunner wederzijdse bezittingen in Zuidamerika,
 en ter verdeeling van het daartuschen gelegen scheone
 binnenland van Paraguay (*), dat door de voorge-
 noemde Jesuïsche Zendelingen derwijze beheerd werd,
 dat de ware toedragt van zaken aan de beide Hoven
 even onbekend was. Dezelve bleek eerst, toen zij,
 om van hun wederzijdsch aandeel bezit te nemen,
 van weerskanten krijgsvolk deden aanrukken, en de
 inwoners, gedurende een verzocht uitstel, door de
 Jesuiten in de wapens gebragt, met gansch Paraguay
 bedwongen werden (O). Nu werd de grenschei-
 ding aan de Zuidkust op den voorgemelden voet
 gesteld, en liep zij ten Noorden van het Meriner
 meer langs de Rio Grande de S. Pedro; maar in
 1776 kwamen de Portugezen zich op den Span-
 jerschen oever dezer rivier vestigen. Dit veroorzaakte
 een hevigen twist tusschen de beide Hoven, en in
 Amerika werden er door de beleedigde Spanjaarden
 reeds vijandelijkheden aangevangen. Zij namen het
 eiland S. Catharina weg; doch, bij een nieuw Trak-
 taat in 1777, werd dat geschild vereffend. De Por-
 tugezen

(*) Van welk land een deel voorlang een Spaan-
 sche Provincie vormde, welke Assumption tot hoofd-
 plaats en Bischops-Zetel had.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 431

tugezen ontruimden den Spaanfchen oever der Rio Grande, maar het regt van fcheepvaart op die rivier werd bij uittfuiting aan Portugal toegekend.

Thans bedient zich deze Mogandheid van de heerfchende onlusten in het Spaanfche Gouvernement van Buenos Ayres, om al, wat van hetzelfde ten Noorden der Rio de la Plata ligt, te bezetten. Monte Video is aldaar door hetzelfde gewapender hand bemagtigt, en het rebellen opperhoofd ARTAGAS over de rivier Uruguay gedreven, ja men maakt zich gereed, om hem ten Westen van dezelve aan te tasten, en het Spaanfche land ook aldaar te bezetten. In hoe ver het gewest, dat, onder den naach van DEL REY, voorlang bij de 14 vermelde Kapiteinfchappen werd gevoegd, langs dien weg vergroot zal worden, fchijnt ons tot de onberfkenbare geheimen der toekomst te behooren.

Tufchen de gezegde Rio Grande de S. Pedro en Rio Enero vindt men aan de kùst in het geheel geene rivieren. Tufchen de laatstgemelde Rio en Pernambuco zijn de zehne bekende rivieren de Rio grande de Porto Seguro, en de rivier van S. Francisco. Tufchen Pernambuco en de Amazona rivier ontfanten er zich des meints verfcheidene, aldan gezwollene, en buiten hare novera tredende, maar des zomers getroegzaam overvlootende, rivieren, en er loopt aldaar langs den oever, op 3.000 af-

stands, een rif, dat den Oceaan weerhoudt van inbreuk op het land te maken, doch inmiddels hier en daar derwijze afbreekt, dat men genoegzame toegangen tot de havens achter hetzelfde voor zich geopend vindt.

De twee voornaamste monden der Amazonen rivier omvatten het moerasfige eiland Caviara, nevens hetwelke er menigvuldige andere kleinere eilanden en eilandjes, uit het bezinkfel dier rivier, zijn ontstaan. Het groote van Don Juanes, ook *Marago* geheeten, ligt aan den Zuidelijken oever der rivier, welker voornaamste tak ten Noorden van hetzelfde henen loopt, terwijl een andere tak, van den naam van *Groot Para*, of *Tocatines*, hetzelfde aan den Zuidkant bespoelt. Dezen tak opvarende, treft men verscheidene vruchtbare en wel bevolkte eilandjes aan, welke door Portugeesche Edelen, onder den titel van *Barons* van dezelve, in leen bezeten en beheerscht worden.

De Zuidelijke oever der rivier bevat, ter plaats waar de Muja in haar valt, de stad Nostra Señora de Belem, of Groot Para, de hoofdplaats van het Kapiteinschap Para, met 10,000 inwoners, vele fraaije gebouwen, veel handel met de inlanders, die er falsaparilla, vanilla, kakao, enz. aanbrengen, en eene haven, welke de Muja er vormt. Deze is aldaar tusschen de 4 en 6 vadem diep, maar wordt spoedig ondieper; en even ongeregelde als sterke Getijden, tusschen de eilanden, maken het naderen der rivier en haven moeilijk.

Het

Het eiland Maranham, in de groote golf van dien naam, heeft 26 uur omvangs, eenen allervruchtbaarsten grond, en 25,000 inwoners. De stad van S. Louis, door de Franschen in 1612 gesicht, en op de Zuidzijde des eilands gelegen, heeft 10,000 inwoners, en is de zetel van het Gouvernement der drie Noordelijkste Kapiteinschappen, en het middelpunt van derzelver handel met Europa (*); daar de hoofdplaatsen van Para en Seara voor groote schepen beide, bijkans even ongemakbaar zijn.

Het laatstgenoemde Kapiteinschap wordt door de rivier Paranaibo van dat van Maranhao gescheiden, en heeft slechts 10,000 inwoners. Deszelfs hoofdplaats, San Joseph de Riba Mar, is een onbeduidend stadje, op een berg, met eene haven, die enkel voor klein vaartuig dient, en eene militaire magt van niet boven de 150 man.

De Groote Salinas baai en rivier heeten dus naar het menigvaldige zout, dat de zon er vormt.

Kaap S. Rochus is de N. O. punt van Brazilië.

De eenige plaats van aanbelang in het Kapiteinschap van Rio Grande is Natal, aan de Rio Grande, 9 uur van dezer mond, welken het Kasteel der drie Koningen dekt.

Het

(*) Hierin, en in het volgende noemens Paraiba, is er eene strijdigheid tegen *blad. 307 des tweeden deels, reg. 3-6*, welke wij niet weten te vereffenen.

Het Kapiteinschap Paraiba ontleent dezen naam van eene rivier, die hem voert, en deze Provincie valt de hantsgenoemde scheidt. Die rivier heeft aan aan haren mond het eiland S. Antonio, en aan haar ligt, 8 uur van zee, de stad Paraiba, met 4000 inwoners. Uit deze hoofdplaats der Provincie wordt er jaarlijks, met 7 of 8 schepen van 250 ton, suiker en verfhout naar Portugal uitgevoerd. De ingang der rivier is een uur wijd, en heeft ter verdediging op elken oever een forte.

De Provincie van Tamarica reikt langs de kust slechts 7 uur ver, en heeft niet boven de 1000 inwoners. Tot haar behoort Nostra Senora de Conceição, een vlek van 200 huisgezinnen, op een berg van het eiland Tamarica, dat door een eng vaarwater, hetwelke eene goede haven voor schepen verschaft, van het vaste land afgescheiden wordt, en 8 uur lang, vruchtbaar en genoegzaam waterrijk is.

Fernambuco of Pernambuco, eigenlijk Olinda de Fernambuco (*), de hoofdplaats van het Kapiteinschap Fernambuco, ligt op het uiterst Oostende van Brazilië, is op eene hoogte gebouwd, en heeft binnen het rif, dat langs de kust loopt, eene haven, tot welke men den toegang door het rif 3 uur zee

Noord.

* 11

(*) De inlandsche naam *Pernambuco* duidt eene opening in het rif aan. *Olinda*, zegt men, komt van eene uitroeping der ontdekkers: *O que linda situaçao para se fundar huma villa!* O welk eene fraaije plaats, om er eene stad te bouwen!

ing: de $\frac{1}{2}$ uur breed; het andere is 2 uur breed, en heeft de aanzienlijke lengte van 7 uur.

Het Kapiteinschap van Sergippe heeft geene haven voor schepen van eenige grootte. De hoofdplaats, Sergippe del Rey, of St. Christoffel, ligt aan de rivier Vazaboris, 5 mijl van haren mond, op eene hoogte. Zij heeft tot hare verdediging een fort, en bevat ongeveer 500 huizen. De Rio Real scheidt Sergippe van Bahia.

De Allerheiligen baai, of Bahia de Todos Santos, naar welke men het Kapiteinschap, waartoe zij behoort, en soms ook deszelfs hoofdstad, noemt, is eene groote kom van 36 mijl omvangs, met verscheidene eilanden, waaronder dat van den naam van *Taparica* voor den ingang ligt, en twee kanalen vormt. Het Oostelijkste dier kanalen is een uur wijd, en tusschen de 12 en 24 vadem diep; het Westelijkste is krom en eng.

De stad San Salvador, de hoofdplaats der Provincie, was voor dat het Koninklijke Hof, naar Brazilië verhuizende, zich liever in de nabijheid der goudmijnen te Rio Enero (*) verkoos te vestigen, de eerste stad des gemisken lands. Zij ligt aan den Oostkant der baai, op eene rotsige en 600 voet hooge verhevenheid, een uur binnen Kaap Salvador, dat de Oostpunt van den mond der Allerheiligen baai is. De straten zijn er wijd, maar zoo steil,

(*) Waar het luchtgestel tevens meer met dat van Portugal overeenkomt, dan dat van Bahia.

stiel, dat verre weg de meeste met geen rijtuig bereden kunnen worden. De burgerhuizen zijn er 2000 in getale, meestal van gehouten steen en hecht gebouwd. De Godsdienstige gestichten zijn er, zoo als door dit gansche land henen, menigvuldig en rijk, inzonderheid de San Salvadors hoofdkerk; de gewezene Jesuiten kerk is er van Europeesch marmer. Het Jesuiten Collegie is er in een Hospitaal veranderd. De bevolking werd in 1801 op 30,000 blanken, en 70,000 inlanders en Negers, geschat. Er zijn onder de inwoners vele goudsmieden, juweliers, bezlooijers, en kooplieden in huiden en de vaders voortbrengselen des lands, die van hier in menigte over zee verzonden worden. De stad heeft tot hare verdediging gemeenlijk 5000 mans geregeld krijgsmolk (*), behalve eene sterke Militie van blanken en zwarten. Bij de natuurlijke sterkte der ligging komen er sterke vestingwerken, onder welke het fort Antonio de haven dekt. Deze is ruim en veilig. De Portugesche Marine heeft er magazijnen, en men bouwt er Oorlogschepen en groote Koopvaarders.

De rivier Sernambem scheidt de Provinciën van Bahia en Ilheus. De hoofdplaats der laatste, S. George, ligt in eene aangename vallei, aan de even-

cens

(*) De tegenwoordige bezetting van Bahia werd onlangs vruchteloos aangezocht, om aan den opstand onder de Militairen en bewoners van Pernambuco deel te nemen.

eens getroffen rivier, die eene dwarsbank in hare mond, en tot hare verdediging sorten heeft. Men telde er in 1774, onder de 20,000 inwoners, slechts 1200 blanken.

De Rio Grande de Porto Seguro scheidt de Provinciën van Ilheos en Seguro. Zij is vrij van een aanbevaarbaar, en vormt aan haren mond eene nietnemende kavenkom. Deze verheft men aan vier hooge klippen, die met de Naalden op het eiland Wight veel oventenbouwt hebben. De haven, waarop de naam van *Porto Seguro* bijzonderlijk past, wordt door eene klippenreeks gevormd, welke, van eene uitspringende landpunt af, eenzijdig aan den wal loopt, en eene natuurlijke moede maakt. Deze is eene mijl lang, komt bij laag water geheel boven, en heeft nevens haar uitside, op den afstand van $\frac{1}{2}$ uur, de reeds vermelde vier Naalden, tuschen welke en haar het vaarwater voor zware schepen door eene bank, waarop het bij laag water slechts 12 voet diep is, onveilig wordt gemaakt. Ver zeewaarts in reikt hieromstreeks de Abrolhos bank, welke uit eenige groote endiepen bestaat, die doet dieper water vaneen afscheiden worden. Het gevaarlijke gedeelte der Abrolhos loopt eenige uren ver langs de kust ten Noorden en Zuiden van 18° Z. Br. De voorgemelde haven heeft eenen heerlijken zandoever. Daaraan ligt, op den top van eenen heuvel, de stad Porto Seguro, eene on aanzienlijke plaats, met twee Kerken, en zeeo lage huizen, van slecht gebakkene, maar bepleisterde,

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 459

de, eigenschappen. Aan den voet van dien heuvel vindt men, op den oever der haven, een dorp van inlanders, die tusſchen de Abrothios zalm vangen, en zouten, om naar Bahia gevoerd te worden. Men gebraukt tot die viſchery 50 of 60 kleine ſchepen, waarmee de viſchers tusſchen de 4 en 6 weken in zee blijven, tot dat zij de lading binnen hebben. Behalve in die viſch drijft Porto Seguro bijkans geen handel.

Verder ten Zuiden liggen Belmont en Santa Cruz. De haven der laatſtgenoemde plaats is ſlechts voor ra voet diep gaande ſchepen bruikbaar, maar heeft in hare nabijheid Coroe Vermeil, eene haven voor de grootſte ſchepen. Ten Zuiden van Rio das Fatas is de kuſt bergachtig en met rijken bezet, en wordt zij tot aan het viſchers vlek Villa Prade door inlanders bewoond, die nog onbedwongen zijn. Cerevellos ligt 6 mijl van zee, aan eene rivier met eene dwarsbank in den mond, welke er ſlechts klein vaarttuig toelaat, offchoon er binnen die bank 10 vadem diepte is. Deze plaats is welvarender en en neringrijker, dan Porto Seguro. Men voert van daar veel caſſava Zuid- en Noord-waarts, en men bouwte er kleine Kuſtwaarders. De laſte plaats in de Provintie van Porto Seguro voert den naam van *S. Mathews*.

De Provintie van Espirito Santo heet dus naar eene eveneens genoemde plaats, die klein is, maar eene goede haven heeft, en in de geſchiedenis meer-malen voorkomt.

Even

Even ten Noorden van de S. Anna's baai ligt de Kaap van S. Thomas, en 6 uur ten Zuiden Kaap Frio, waarop de schepen, die naar Rio Enero willen, gemeenlijk aanhouden. De drie eilanden van S. Anna, aan de Noordzijde der baai, vormen tusschen zich eene havenkots, waar men echter niet tegen de Zuidelijke winden gedekt ligt, die er met sterke rukken in op waaijen. De eilanden bevatten een overvloed van hout, maar geen versch water, doch zijn slechts 2 uur van de rivier Macal verwijderd. Ten Noorden van deze ontvangt de baai voorts die van S. Juan, en ten Zuiden de Una (*).

Ne-

(*) Deze rivieren ontspringen in de Minas Geraos; een gebergte, dat de baai tot op eenen kleinen afstand nadert, en zijnen naam van de goudmijnen, die het bevat, ontleent. Dat deze mijnen masewerken, om het Koninklijke Hof juist in hare nabijheid te vestigen, is reeds vermeld. Men trekt uit dezelve jaarlijks voor ongeveer 12 miljoen Guldens aan goud, dat men er soms in gedegene klompen boven op den grond vindt. Het gebergte levert ook Diamanten op, welke aan de Kroon eene jaarlijksche inkomste van 14 tonnen gouds opleveren; en Brazilië bevat voorts ander edel- gesteente, en zilver, tin, lood en ijzer, in groote hoeveelheid. De Minas Geraos hebben hunnen naam aan een der 9 Kapiteinschappen gegeven, in welke de zeekust en het binnenland te zamen chaps verdeeld zijn, en van welke de 8 overige *Para*, *Maranhão*, *Pernambuco*, *Bahia*, *Rio Enero*, *S. Paul*, *Matto Grosso* en *Goyas*, heeten, en sommige een aantal vorige Kapiteinschappen bevatten.

Nevens de Zuider punt der baai vindt men het Anker eiland, en van daar tot aan Kaap Frio langs de kust wederom andere.

Nevens de Kaap ligt het Dubbel eiland, dat naar twee bergspitsen op hetzelfde dus genoemd is. Het vaarwater tusschen hetzelfde en de Kaap schijnt veilig. Dat naar het meer Aratama opent zich a ten Noorden van de Kaap. Deze is hoog en ongetreid van gedaante. Zij heeft eenige bergen, waar aan men regtsandige witachtige strepen ziet, achter zich, en ten Westen van zich den toegang tot het meer Saquerma (*).

De iagang der dusgenoemde *Ria Enoro*, of *Jayairo*, ligt 21 uur ten Westen van Kaap Frio, en heeft tot verkenmiddel eenige eilanden nevens zich; als het hooge, ronde en rotsige, Redonda, 2½ uur Z. ten W. van het fort Santa Cruz, dat den mond van het water van den gezegden naam bestrijkt; twee rotsige eilandjes 2 uur ten Oosten van Redonda, en het eiland Razor, 4 uur ten Zuiden van het vermelde fort, en 4 mijl van den wal. Men herkent den mond der Rio voorts aan een merk-

(*) Dit meer en het naast voorgaande verschaffen, even als de Groote Salinas baai, enz. veel zout, waarover de aanteekening op blads. 305 en 306 des *tweeden deels* handelt.

merkw aardige klóre, die men reeds op een vrij ver-
ren afstand tuschen twee regtstandig opgaande en
naakte granietbergen ziet, van welke de linker op
zich zelve staat. Deze gelijkt volkomen aan een
suikerbrood, en is 680 voeten boven de oppervlakte
der zee hoog. De berg aan de rechterzijde is aan
den oever vast, en rijst tot dezelfde hoogte, als de
rester, maar is niet eene andere gedaante. De in-
gang der Rio bevat een eilandje, waardoor het vaa-
water er tot $\frac{1}{2}$ mijl vernauwd wordt. Door die
engte henen geraakt, heeft men voor zich eene heer-
lijke waterkom, welke 30 mijl ver het land inloopt,
en tuschen de 10 en 14 mijl wijd is. Dezelve be-
vat eenige kleine, maar ongemeen vruchtbare, ei-
landjes, welke met de schoonste boomen en heesters
groeien. De oëvers der kom verheffen zich over het
algemeen tot steil opgaande bergen van matige
hoogte, achter welke wederom andere bergreukten
in hoogte toenemen, tot dat de verste hare toppen
in de wolken verliezen.

Men denkt niet reden, dat deze groote kom een-
maal een meer was, hetwelke eene finale strook
lands tuschen zich en de zee had, waarvan deze
de ruimste deelen wegspoelde; en enkel de roffige
bank overliet, die van 2 mijl buiten Santa Cruz
tot aan het suikerbrood dwars door den ingang
loopt, en aan haar Westeinde boven water uit-
komt, maar aan de Oostzijde tuschen de 7 en 10
vadem waters op zich heeft. Zoo binnen als bui-
ten die bank is er 18 vadem diepte.

De Rio (*) verschaft slothut ankerplaatsen, zood-
 voor de grootste slooten, en het binnen- en uitlo-
 pen is er alle gemakkelijkt, uit hoofte van de land-
 en zeevinden, welke er geregeld plaats grijpen.
 Binnen de haven is het gemeentlijk van middag-
 nacht af tot tot van zonnen opgang. Dan stude-
 er een landwind op, die tot aan den middag
 duurt. Van dit tijdvak moeten de schepen gebruik
 maken, als zij willen uitloopen. Als die wind afg-
 gen gaat, volgt er eene kalme, welke tot 4 uur
 het middags duurt. Dan begint de zee wind te
 waaien; en komen de schepen binnen, die voor
 den wal zijn. De zee wind drijft veel water in de
 havenkom op; hetwelke bij het ophouden van dien
 wind ter wederzijde uit loept, en zoo sterk stroomt,
 dat schepen, die ses willen kiezen, als de landwind
 flap is, want het anker wederom moeten laten val-
 len, en niet tegen de punt van Santa Cruz aan
 te worden gedreven, naar welke de stroom zich
 rigt, en welke onder water sijn afloopt.

Die punt bestaat uit bene klip, welke van den
 rotsigen grond achter haar, en ten Oosten van den
 ingang der havenkom, door eene klove van wijde
 van 10 of 22 voer, afgeschieden wordt. Op de

(*) Dat heet de havenkom, om dat hare naams-
 vers haar ten oegte, voor eene rivier hielden. Zij
 hadden intuschen daarvoor meer schijnbare redenen,
 dan om welke men aan zoo vele andere inhammen den
 naam van rivieren gaf.

helling van dien grond liggen er batterijen, welke over het fort Santa Cruz henda dragen. In dit laatste zijn de stukken op het laagste gedeelte der klip, van 24 tot 30 voet boven het water, geplaatst, ten getale van 23 aan den Zuidkant, 33 aan de Westzijde, en even zoo vele aan de Noordzijde. Op het eiland, dat de ingang der Rio omvat, ligt het fort S. Lucia, met 22 of 16 stukken geschut, door welker vuur dat van Santa Cruz wordt gekruist.

De stad van S. Sebastiaan, thans de hoofdstad van Brazilië, ligt aan de Westzijde der havenkom, 4 mijl binnen het suikerbrood, op een ongeregeld vierkant voorgebergte, dat van drie kanten door de Rio bespoeld wordt, en aan den vierden kant een met hout bedekt hooggebergte dicht achter zich heeft. De Noord- en Zuidhoeken van het voorgebergte zijn hooge rotsen, waarvan die aan den Noordkant twee toppen heeft. Op een van deze verheft er zich een fort, en op den anderen top een versterkt Bastiañner Klooster. Op den Zuidhoek staat een inagelijks versterkt gewazen Jesuitenklooster. Tusschen die twee rotsen, bestaat de stad de Oostzijde van het voorgebergte.

Een naauw, maar diep, vaarwater scheidt van den Noordhoek van het voorgebergte het dusgenoemde Cobras (Slangen) eiland, waarop de voornaamste vestingwerken aangelegd zijn. Deze bestaan uit eene vierkante citadel op de stadzijde des ei-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 465

eilands, waar hetzelfde 80 voet hoog is. Daar staat tevens het Tuighuis der Marine, waar de grootste schepen vlak aan den wal liggen. Naar de Oostzijde heit het eiland af, en het heeft aldaar tot zijne verdediging een muur, die op sommige plaatsen niet boven de 8 voet hoog en van gracht ontbloot is. Alles te zamen is met 46 stukken geschut bezet, van welke er 20 op de gewone ankerplaats ten Z. O. gerigt zijn.

Aan de stad landt men aan eene fraaije kaai van graniet, welke eene zijde van een vierkant vormt, dat midden op zich eene fontein heeft, door welke het lagere deel der stad en de schepen van water voorzien worden.

Op den top van een berg, dicht achter de stad, is eene waterkom aangelegd, in welke het water van eenige bronnen langs steenen kanalen te zamen loopt. Uit die kom loopt het door eene waterleiding, die, op twee verdiepingen van bogen gebouwd, over eene diepe vallei tot aan de stad reikt, aan al hare fonteynen toevoer geeft, en een van hare voornaamste sieraden uitmaakt.

Hier zijn eenige straten zeer wijd, en aan weerskanten met graniet gevloerd. De huizen zijn over het geheel welgebouwd, en van twee verdiepingen, met balkons aan de bovenste verdieping. De vensters hebben jaloufien, in plaats van glas. Het benedenste gedeelte der huizen dient tot pakhuis, winkel, houthok, en vertrekken voor de slaven.

De bevolking der stad bestond, voor de aankomst der Koninklijke familie, uit ongeveer 3000 blanken, en 4000 lieden van de kleur en slaven (*). De lucht is er gezond; ofschoon het er des zomers zeer heet is, en de Thermometer er alsdan tusschen de 70° en 84° staat.

De levensmiddelen zijn er overvloedig en zeer goedkoop; doch het rundvleesch is er zeer slecht. Schapenvleesch is er niet te bekomen; maar het varkensvleesch is er zeer goed. Visch en allerlei soort van tam gevogelte is er overvloedig, en kost er weinig, zoo als met name kalkoenen en groote eendvogels. Men bakt er uitmendend brood, en de vruchten, inzonderheid China's appelen en druiven, doen er voor die van geen land ter wereld onder (†).

Verder heen heeft Isle Grande eene goede haven voor zware schepen, en Maranbaya, ook een eiland,

(*) In 1812 begrootte men haar op 30,000 zielen. Thans zal zij nog veel talrijker zijn, en, zoo als de bevolking van Brazilië over het algemeen, dagelijks toenemen. Dezer dagen zag men nog een aantal Zwitsers uit het Friburgsche over Nederland daarheen verhuizen.

(†) Uit hoofde van het vermelde, gebruiken vele naar Indië bestemde schepen Rio Janeiro als ververschplaats; vooral daar zij tot aan dezelve van den Linie-stroom, en deszelfs van Kaap S. Augustijns af Zuidwaarts aan loopenden tak, eenen ongemeenen dienst hebben.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 257

land; aan zijne Westzijde eene goede waterplaat. Op het vaste land liggen S. Paul, Santos en S. Vincente, plaatsen van weinig aanbelang.

Nevens het nieuwe Kapiteinschap Del Rey ligt het daartoe behoorende eiland S. Catharina, bij de Zeeieden van alle natien bekend, als eene van de schoonste en vruchtbaarste plekken des aardbodems. De bergen, valleijen en vlakten, zijn er met oranje-sinonen- en andere vruchtboomen; en welriekende kruiden, en bloemen bedekt. Maar men zegt, dat het er zeer ongezond is (*), en het wemelt er van slangen en alligators. De levensmiddelen zijn er wel overvloedig, maar nogtans niet goedkoop, daar het eiland van daaromstreeks visschende walvischvangst sterk bezocht wordt. Een groot varken, en een os, kosten er elk 10 Piasters, een hoen of sandvogel $\frac{1}{2}$ Piaster, een kalkoen $\frac{1}{4}$ Piaster, het duizend slimoenen $1\frac{1}{2}$ Piaster, 114 pond rijst 5 Piasters, 124 pond tarwe 2 Piasters, 32 pond koffij ook zoo veel, en 4 flesschen rum $\frac{1}{2}$ Piaster. De stad van Nossa Senhora Desterro ligt aan het naauwste gedeelte des waters, dat het eiland van den vasten wal scheidt, en aldaar niet boven de 200 vadem afwijd is. De haven is er goed, en wordt door eenige kleine eilandjes gedekt. De vestingwerken zijn er van weinig aanbelang. Behalve eene bezetting van

1000

(*) Zekerlijk; als op Madagaskar, enz. ten gevolge der uitwasemingen van al dat plantgewas.

1000 man geregeld krijgsvolk, heeft men er eene Militie van 3000 koppen. De bevolking wordt op 6000 Portugezen en 4000 Negerflaven geschat (*). Er heerschen hier meestal N. O. winden. De Vloed komt er uit het Noorden, en rijst er 3 voet.

De Rio Grande de S. Pedro vormt eene goede haven; maar het binnenkomen wordt er door verloopende zandplaten moeilijk gemaakt, en door eene dwarsbank, waarop er bij de Ebbe slechts 10 voet waters staat, en de zee bij slecht weder allengeweldigst breekt. Achter die bank vindt men het groote zoute meer van Patos, met diep water. De stad ligt tuschen zandheuvels, en wordt door verscheidene forten, waarvan er eenige op eilanden liggen, gedekt. Men plagt hier eene sterke bezetting te houden, daar het de uiterste grensvesting van Brazilië plagt te wezen. Het wilde rundvee, dat in groote menigte over de velden van deze Provincie zwerft, wordt om deszelfs smeer en huiden gedood. Van deze laatste worden er jaarlijks 300,000 stuks, met eene menigte van horens en paardenhaar, naar Rio Janeiro gevoerd, waarmede men ongeveer 100 kustvaarders onledig houdt.

Het reeds vermelde zoute meer Merin, of Meni, heeft met dat van Patos gemeenschap. De rivieren, wel-

(*) Deze begrooting schijnt ons, evenmin als die der bevolking van Porto Cabello, met die der Militie te stroken; en elders vinden wij de bevolking van het eiland op 20,000 zielen geschat.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 469

welke zich in dit laatste ontlasten, zijn van geen genoegzaam aanbelang, om deszelfs naam van *Rio Grande* te regtvaardigen. Het is met dien naam in tegendeel haast eveneens gelegen, als met dien van *Rio Enero*.

Over het thans door de Portugezen bezette Monte Video nader. Over den handel tuschen Brazilië en Portugal is bij de beschrijving van dit laatste Koningrijk reeds gehandeld. Wij merken daaromtrent hier nog slechts op, dat de huiden, talk, traan en edele gesteentes, benevens het zilver en goud, uit de omstreken en landen ten Zuiden van Rio Enero naar deze haven, en van daar verder naar Europa gaan; dat er voorts in gansch Brazilië geen verfhout in andere, dan Portugeesche, schepen mag worden geladen, en dat men in dit heerlijk land thee, peper en kruidnagelen, begint te telen.

HET ZUIDELIJKSTE GEDEELTE VAN ZUIDAMERIKA.

Hiertoe behooren de kusten des Spaanfchen lands van Buenos Ayres, en die van Chica, of Patagonie, Chiloe en Chili; met welke wij hier tevens de naburige eilanden hebben te befchouwen; uitgezonderd alleen de Falklands eilanden, die reeds genoegzaam behandeld zijn geworden.

Buenos Ayres maakte fints 1777 een Onderkoningfchap op zich zelf uit, en wordt gerekend, langs de kust, van het Zuidelijke uiteinde van Brazilië tot aan Kaap S. André, omftreeks 38° Z. Br., te reiken. Dit land werd door een Spanjaard van den naam van DE SALIS in 1515 het eerfte ontdekt; en hij zeilde er de groote rivier op, aan welke hij zijnen naam gaf. Dezen behield zij intusfchen niet, maar SEBASTIAAN CABOT, haar in 1520, toen hij in dienst van Spanje was, insgelijks bezigtigende, vond eenige inlanders met zilveren plaatjes verfierd, en noemde haar daarop *Rio de la Plata*, welke benaming de vorige ftraks verdrong. Aan de Sarcana, welke in haar valt, bouwde hij een fort; en in 1535 werd de ftad Buenos Ayres, naar welke het

om-

omliggende land eveneens genoemd wordt, ge-
grondvest. Intusfchen liet men haar onvoltooid,
en ging diep landwaarts in Concepcion bouwen,
omdat men dacht, dat er zich in de nabijheid van
deze laatste plaats goudmijnen bevonden; doch de
moelijkheid van het opvaren der rivier maakte,
dat men die plaats in 1581 op hare beurt verliet,
en naar Buenos Ayres terugkeerde. In 1661 wer-
den er tusfchen de omstreken van deze stad, en die
van Asfumption in Paraguay, grenslinien getrokken;
en beide werden tot het Onderkoningschap der Rio
de la Plata betrokken, dat, behalve die Provincien,
nog verscheidene landwaarts in gelegene deelen van
Zuidamerika, en met name de mijnen van Potosi en
meer andere, bevattede.

De Rio de la Plata ontstaat uit de vereeniging
van een aantal groote rivieren, van welke de Para-
guay en de Parana de twee voornaamste zijn. De Para-
guay ontspringt, op ongeveer 12° Z. Br., uit een
klein meertje, en loopt na genoeg regt Zuidwaarts
aan, tot dat zij op 27½° de Parana ontvangt, of,
zoo men wil, zich in deze werpt, welker naam de
vereende wateren der beide rivieren voeren; tot dat
zij met meer andere den grooten stroom vormen,
die 20 uur boven Buenos Ayres, en 75 uur van
zee, den naam van *Rio de la Plata* aanneemt.
Een weinig lager valt in dezen stroom de Uruguay,
insgelijks eene groote rivier, welke op ongeveer
27°, uit het Brazilifche gebergte in de nabijheid
van den Atlantifchen oceaen, ontspringt.

Het vereende water der Parana en Paraguay vloeit jaarlijks in Junij sterker over, dan eenige rivier der oude wereld, en bedekt het land aan weerskanten wijd en zijd. De scheepvaart is op de Parana en Paraguay, tot aan Asumption, 400 uur van zee, genoegzaam vrij van allen hinder. De Rio de la Plata is aan haren mond, tusfchen Kaap S. Maria ten Noorden en Kaap S. Antony ten Zuiden, 50 uur wijd. Het land aan weerskanten bestaat, tot op een grooten afstand van de Rio, meestal uit vlakke velden, door welke er weinig stroomend water loopt.

Op de Rio is de scheepvaart gevaarlijk, uit hoofde van eilanden en ondiepten, en van wegens de geweldige winden van tusfchen het Westen en Z. W. die den naam van *Pamperos* voeren. In al de havens aan den Noorder oever waaijen die winden regstreeks op, en dezelve worden door hen min of meer onveilig gemaakt. De winden hebben er ook veel invloed op het Getijde, dat er, als het uit het Noorden waait, slechts 4 voet rijst, maar daarentegen 16 voet, als de wind van tusfchen het Z. O. en Z. W. komt.

De Rio langs den Noorder oever opzeilende, komt men in de eerste plaats aan het Lobos of Zee-wolven (P) eiland, 3 uur ten Z. W. van Kaap S. Maria, tusfchen welke en het eiland het vaarwater veilig is. Voorts vindt men Maldonado aan eene baai, welke door eene uitspringende landstrook gevormd wordt, maar voor de Z. W. winden bloot ligt.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 475

Het vaarwater naar dezelve loopt tusſchen de gezegde landſtrook en een eiland van den naam van *Goretta* door, dat nevens de baai ligt, en vier batterijen van vierentwintig ponders bevat, die het vaarwater beſtrijken. Maldonado werd in 1730 gebouwd, en heeft nog slechts 2000 inwoners.

Monte Video, in 1724 gebouwd, ligt 26 uur boven Kaap S. Maria op een ſchiereiland, dat aan den land- en zee-kant beide grootelijks verſterkt is, en, bij de andere vestingwerken, ook nog eene citadel bevat. De ſtad is fraai, en bevat tusſchen de 15 en 20,000 inwoners. De haven is ruim, maar ligt voor de Zuidelijke winden open. Er ſtaat daarin, als de winden ſterk waaijen, bij den aſloop der Ebbe 18 voet waters, maar, als de wind Noordelijk is, slechts 11 voet. Aan de Westzijde van de haven bevat de berg, welke zijnen naam aan de ſtad geeft, een vuurtoren. In het naburige land heerscht er eene bevallige verſcheidenheid van hoogtes en laagtes, en dat land is wel bewaterd, maar ganschelijk van geboomte ontbloot, en nog gansch onbebouwd. De winter is hier onſtuimig en koud, en de zomer wordt er door zware donderbuijen en ſtortregens ook vrij onaangenaam gemaakt. Men deelt er in den rijken oogst; welken het in het wild loopende rundvee aan het Zuiden van Brazilie verſchaft; en er wordt van Monte Video een groot aantal huiden en veel talk naar Europa, en veel vleesch naar de Havannah, gevoerd.

. Boven Monte Video ligt, op denzelfden oever, de kolonie van het Heilige Sacrament.

. Op den Zuider oever der Rio de la Plata, 50 uur boven Kaap S. Antonio, ligt Buenos Ayres, naar de gezonde lucht, welke men er inademt, dus geheeten. De rivier is hier 7 uur wijd, maar langs de stad zoo ondiep, dat de schepen 3 uur van Buenos Ayres voor anker gaan, en hunne lading door ligters derwaarts moeten laten voeren, welke laatste de stad nog slechts bij hoog water langs eene kreek kunnen genaken. Zoo ver is de stad van eene haven te bezitten. Zij ligt op een schiereiland, en heeft rechte wijde straten, met paden voor voetgangers langs de huizen. Deze hebben er slechts eene verdieping en tuinen achter zich. Men vindt er eenige fraaije kerken en andere gebouwen, waaronder een Bisschops paleis. Tot hare verdediging heeft de stad eene citadel. Hare bevolking wordt door MELMS op 30,000, door anderen op 40,000, en door Sir HOME POPHAM op 75,000, inwoners begroot. Daaronder zijn er intuschen niet boven de 3000 Europeesche Spanjaarden.

Na dat de handel der Spaansche Kolonien van derzelver aanvankelijke banden ontheven werd (*), is die van Buenos Ayres zeer aanzienlijk geweest. De uitvoer bestond er uit tarwe en vleesch naar Bra-

(*) En die Kolonien al meer en meer producten, die de ziel van den handel zijn, begonnen op te leveren. Dit moet hierbij niet vergeten worden.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 405.

Brazilië en Spaansch Westindie, en goud, zilver, huiden, talk, suiker, wol van Vigonias (*), tabak, katoen, was, dropgerijen, enz. Buenos Ayres is het middelpunt van den handel van een groot deel der voortbrengselen van Chili, Peru en Potosi. Men reist van daar op de volgende wijze naar de Provinciën, welke door den Grooten oceaan bespoeld worden. Men rijdt 30 dagen achtereen op karren door de velden van den naam van *Pampas*, tot aan Mendoza, dat aan den voet der Andes ligt, door welke de gezegde Provinciën van het overige Zuidamerika afgescheiden worden. Van Mendoza rijdt men op muilezels over het gebergte naar S. Jago de Chiti, en van hier wederom op karren naar de havenstad Valparaizo. Met dit tweede gedeelte der reis verloop en er gezamenlijk 15 dagen. Van Valparaizo begeeft men zich verder te scheep waarheen men wil. De Andes laten zich intusschen slechts des zomers overtrekken, en zijn gedurende het meerendeel des jaars met sneeuw bedekt.

In hoe ver de handel van Buenos Ayres, naar evenredigheid van den daaraan verleenden vrijdom, toegenomen heeft, kan het volgende bewijzen:

Tusschen 1714 en 1739, toet de Galjoenenvaart nog in zwang was, bedroeg de uitvoer van Buenos Ayres, jaar door jaar genomen, 2,125,000 Piasters.

Tus-

(*) Eene bijzondere soort van Lams, die langs de rivieren, welke in de Río de la Plata uitloopen, gevonden worden.

426 AARDRIJKSKUNDE voor

Tusſchen 1748 en 1778, toen men tot den uitvoer Registerſchepen bezigde, was Jezelve jaarlijks 4,260,479 Piaſters.

Tusſchen 1785 en 1794, toen de handel vrij was . 6,686,000 dito.

In 1796 was het getal der in- en uit-geklaarde ſchepen, als volgt:

Van Cadix kwamen er	35	daarheen gingen er	26
— Barcelona, Mala-			
ga en Alfaques	22	—————	19
— Corunna	9	—————	11
— Santander	5	—————	4
— Vigo en Gijon	2		
— de Havannah	2	—————	14
— Lima	2	—————	1
	77		66

Er werd in dat jaar uit- en in-gevoerd:

Uitvoer in Piaſt. berekend.		Invoer als voorn.	
Aan producten (*) 1,076,000		Aan Spaanſche	
— goud	1,425,000	goederen	1,705,000
— zilver	2,556,000	— vreemde	1,148,000
	5,057,000		2,853,000
			In

(*) Die producten beſtonden voornamelijk uit:
 874,000 koeljenhuiden. 240,000 andere vellen.
 44,000 paardenhuiden. 450,000 oſſenhorens.
 771 arobas wol van Vigonias.
 291 ————— Guanacos.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 477

In 1803 had de uitvoer van Buenos Ayres tot 12 miljoen Piasters toegenomen, waarvan 4 aan producten en 8 aan goud en zilver.

In 1806 liep er hier een Engelsch Eskader van de Kaap de goede hoop binnen, dat bezit van Buenos Ayres nam. Hoe de Engelfchen die kolonie wederom verloren, is te bekend, om uitvoeriglijk verhaald te worden. Sints dien tijd bestreden de Spanjaarden van Buenos Ayres en Monte Video elkanderen. De laatsten hielden het met het moederland, tot dat zij door ARTIGAS overmand werden (*).

In de Provincie van Buenos Ayres schijnt Spanje ten Zuiden van Kaap Antony, geene vastigheden te hebben aangelegd.

Chi-

2,549 toebereide huiden.

282 dozijn bereide schapenvellen.

2,128 centners rundvleesch.

340 arobas paardenhaar.

3000 centners koper.

40 ——— tin.

47,000 arobas talk en zeep.

(*) Dit berigt van den Heer TUCKER uit te breiden, is te minder noodig, daar er bij de Wed. ABRAHAMS een historisch verbaal van het gebeurde uitgekomen is, en wij het verdere voorgevallene nopens Monte Video, enz. reeds hebben aangegeeft.

Chica, of Patagonie, bij de Spanjaarden *Magellanica*, wordt door Spanje onder dezelfde bezittingen gerekend; maar andere natien beroepen zich hietegen daarop, dat gansch Patagonie van den kant van Spanje onbezet gebleven is. Dit zoo zijnde, meenden de Franfchen en Engelschen beide zich, zoo als reeds vermeld is, althans op de Falklands eilanden te mogen vestigen, het gene bijkans een oorlog tusfchen de laafien en Spanje voortbragt (*).

Patagonie wordt door een aantal wilde horden bewoond, waaronder die van den naam van *Tahuelts*; de vermaarde *Patagoniers* der Europeefche reizigers fchijnen te wezen. Dezen hebben ze als reuzen afgefcilderd; en er is wezenlijk op den aardbodem geen volk, dat hen over het geheel in lengte evenaart. Gemiddelijk zijn zij tusfchen de $6\frac{1}{2}$ en 7 voet lang. De langfte, dien men gemeten heeft, bereikte 7 voet $1\frac{1}{4}$ duim. Die ongemeene groei fchijnt een gevolg van hunne levenswijze. Want het zijn zwervende jagers en ftroopers, die bijkans altijd te paard zitten (†), fints de Spanjaarden Zuidamerika met in het wild loopende paarden opgevuld hebben. Zij leven bijkans enkel van vleefch,

(*) Zie de vorige bladz. 127.

(†) Dus volgen zij de maxime van den grooten FREDERIK, die een Postiljons leven voor de eigenlijke beftemming van den mensch zeide te houden.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 479

vleesch, houden zich met geen landbouw op, en vernachten onder tenten, die zij gestadig vervoeren.

De plaatselijke beschrijving van Patagonie levert niets anders op, dan eene bloote naamlijst van baaijen en kapeu. Tot de voornaamste baaijen behoort die van S. Mattheus, welke aan den Zuidkant door het schiereiland van S. Joseph gevormd wordt, en aan haar binneneinde de haven van S. Antonio heeft; voorts de Golf van S. George en Port Désiré, dus naar het wenschelijke genoemd, dat zij voor de vroegste reizigers langs dit afgelegene werelddoord opleverde, en dat voornamelijk in Penguins bestond.

Port S. Julião wordt beschreven, als van een zwaveligen en salpeterigen grond omgeven, vol van zoute meeren, van geboomte, struiken en zoet water ontbloot, en enkel door robben en zeevogels bezocht wordende.

De vermaarde Straat van Magellaan scheidt Patagonie van Terra del Fuego (Vuurland). Deze heeft aan de Noordzijde van haren mond de Maagdenkaap, die steile witte rotsoevers heeft, en aan ons South Foreland gelijk. Aan de Zuidzijde van den mond der Straat, 8 uur van dat voorgebergte, ligt Kaap Espiritu Santo, op de oude Engelsche kaarten Queen Charlotte's Island. Offchoon de Straat verscheidene havens bevat, die hout, water en visch, verschaffen, echter is zij, uit hoofde van de sterke stroomen en hevige stormen, die er in haar heerschen, ganschelijk verlaten geworden; na dat

dat men tusschen de beide Oceanen, om Kaap Hoorn heen, een meer veiligen en minder tijd slindenden weg gevonden heeft; een weg, die, weleer de schrik der Zeelieden, inderdaad niet moeilijker noch gevaarlijker is, dan de weg om de Kaap de goede hoop heen. In de Straat komt de wind gemeenlijk uit het Westen, en de Stroom uit het Oosten. Aan den Ooster mond der Straat rijst de Vloed 30 voet.

Het Vuurland bestaat, volgens de Spaansche Kaarten, uit elf eilanden, die bevaarbare wateren tusschen zich heoben; maar het eenige dier eilanden, waarvan men genoegzame kennis draagt, is dat van S. Sebastiaan, dat in de lengte van het Oosten naar het Westen strekt. Hier waren de Wetenschappen op het punt van een harer edelste voorstanders, Sir JOSEPH BANKS, te verliezen, die er, met zijnen reisgenoot, Doctor SOLANDER, onder de strenge koude bijkans bezweek. Verscheidene der bergen zijn er vulkanen, die vlammen en puimsteen braken, welke laatste men er vaak op de zee ziet drijven.

Midden onder de barste woestheid, die er algemeen heerscht, vindt men er echter valleijen met groen, en de boomen aan de kanten der bergen bewijzen, dat de bewerktuigde natuur haar gebied ook tot daar uitstrekt. De bewoners van dit land schijnen aan de Eskimaux van het tegenoverstaande uiteinde des vasten lands te gelijken, en zijn klein van leest, met breede vlakke aangezigten en kaken, en
plat-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 481

platte neuzen. Hunne kleeding is uit robbenvel-
len zamengeseld, en zij wonen in ellendige kegel-
vormige hutten. Zoo zij al niet gewoon zijn,
menschenvleesch te eten, hebben zij er echter geen
afkeer van. Want van 17 man van L'HERMITES
schip, die zij doodden, zag men hen 2 verslin-
den. Gemeenlijk leven zij van schelpvisch, die zij
aan het strand opzamelen.

Het dusgenoemde Statenland der Nederlandsche
ontdekkers van Kaap Hoorn heeft tusschen zich
en het Vuurland de Straat van Le Maire, welke
ongeveer 5 uur lang en ook zoo wijd is. Eb en
Vloed stroomen zeer snellijk daar door henen,
maar zonder dat zulks eenig merkelyk gevaar voor
de scheepvaart medevoert. Aan weerskanten van
die Straat zijn er eenige goede havens, waar men
hout, water, visch, zeehonden en zeevogels, in
overtloed vindt. De beste dezer havens is die van
Good Success aan de zijde van het Vuurland.

Kaap Hoorn is een landpunt, aan het Zuidelijke
uiteinde van een eiland, dat tot eene groep behoort;
die den naam van *L'Hermites eilanden* voert.

Voorbij die punt de Westkust van Amerika be-
zigtigende, komt men in de eerste plaats aan de
Kerstijds (*Christmas*) Sound van Kapitein Cook,
of de Christianos golf der Spanjaarden, welke de
minnende havenkom Port Clerke bevat, waar men
hout en water vindt. Kaap Desolation, verdet ten
Noorden, is dus genoemd, om dat zij even afzig-
telijk en bar is, als de Groenlandsche Kaap van

denzelfden naam. Voorbij den Westelijken mond der Straat van Magellaan, die Kaap Pillar ten Zuiden en Kaap Victory ten Noorden van zich heeft, treft men eene kust aan, langs welke er eene reeks van eilanden loopt, die in verscheidene Archipels verdeeld is. Dezelve zijn alle rotsig en onherbergzaam. De aanmerkelykste zijn de Madre de Dios en Campana, tusfchen welke door men de Golf der Heilige Drieëenheid inzeikt, welke de goede haven van S. Barbara bevat.

De Golf van Penas heeft haren ingang tusfchen het eiland Campana ten Zuiden, en het fchiereiland van Tres Montes ten Noorden. Nabij het eiland Ayantan, op $47^{\circ} 42'$, liep het fchip *the Wagon*, dat tot Admiraal Ansons Eskader behoorde, op strand, om niet weg te zinken.

De Golf van Chonos ligt tusfchen het gezagde fchiereiland en het Grootte eiland van Chiloe. Het vaste land is hier vol breuken in de kust, ruw, en naar allen fchijn onvatbaar voor landbouw. De Pink Anna's haven, dus naar een van Ansons vlietelievoerders geheeten, is zelfs voor de grootfte fchepen veilig.

De Archipel van Chiloe, en de naburige kusten des vasten lands, vormen eene aan Spanje toebehoorende Provincie, welke zich langs de zee, van Punt Capitanes op het vaste land, op $41^{\circ} 30'$, tot

ZEELVAART EN KOOPHANDEL. 483

het oost. de Z. W. punt van het Groot eiland van Chiloe, *Punt Quilan* gebeten, en op 43° 45' gelegen, uitstrekt.

De eilanden van dezen Archipel zijn meer dan zoo in getale; maar er zijn slechts 20 van dezelve bewoond, en het Groot eiland van Chiloe is het eenige van aanmerkelijke grootte. Alles te zamen schijnt door een schok der natuur gevormd te zijn, welke het vaste land in stukken scheurde; en het bestaat uit ruwe rotsklompen, die door naauwe en diepe vaarwaters vaneen gescheiden worden, waar de scheepvaart intusschen door sterke stroomen en blinde klippen onveilig wordt gemaakt. De meeste der eilanden rijzen regtstandig uit het water op, en zijn zoo roffig, dat de grond, die er bebouwd kan worden, in evenredigheid met het overige, zeer klein is, en dezelve is nog, uit hoofde van het ongunstige klimaat (*), maar nog meer uit hoofde van de onkunde der bewoners, en derzelver werkloosheid, geenszins zoo wel bebouwd, als hij kon worden; alwaarom de tarwe, haver, witte bonen en aardappelen, die men er teelt, voor de bevolking niet toereikende zijn.

De eenige vruchten, die men er aankweekt, zijn verschillende soorten van appelen en aardbeien. De

(*) De zware regen, die er in het najaar valt, maakt, dat men er het koren, eer het rijp is, afnijden, en vervolgens in de zon, of bij het vuur, droogen moet.

boomen, die er de gemeenste zijn, en de bergen doorgaans bedekken, zijn cederen, eiken, walnoten- en pruimenboomen, cypresen, kaneel- laurier- en oranje-boomen, en voorts de *pelu*, *zenul*, *meter* en *meli*. Er groeit aldaar ook eene soort van rotang, waarvan de inwoners hun touwwerk maken, en waarmee zij hunne woningen dekken. De Archipel bevat roofdieren, noch vergiftig gedierte.

Het klimaat is er vochtig en onstnig, doch niet ongezond. De winters zijn er zoo koud niet, dat er sneeuw op den grond kan blijven liggen, maar hij is zeer vochtig, en gaat van zware stormen uit het N. N. O. en Z. Z. W. verzeld. Daarentegen gaan Zuidelijke winden en goed weder aldaar gepaard. *Traversia* noemt men er eene korte stormbui uit het Oosten. Men ziet er van tijd tot tijd het Zuider licht. Midden in den zomer is de hitte er groot, maar het gevoel daarvan wordt door zee-koeltes verzacht, die er van 10 tot 3 uren geregeld waaijen.

De bevolking der Provincie bestaat slechts uit ongeveer 15,000 Kreolen, en 11,000 oorspronkelijke Amerikanen, die in 3 steden en 51 dorpen verdeeld zijn, van welke laatste geen meer dan 25, en menig slechts 4, of 5, gezinnen bevat. Gemengd bloed is er niet; en de Kreolen zijn onwetend, lui en eilendig arm, maar nogtans zoo trots, dat zij, ofschoon weinigen hunner in staat zijn, om schoenen en kousen te koopen, met de uiterste yersachting op de oorspronkelijke Amerikanen nederzien. Deze zijn even

even groote ledigloopers, maar van allen hoogmoed ontbloot. De grootste rijkdom van een ingezetenen bestaat er uit een klein stukje gronds, dat beplant is, in de dertig schapen en eenige varkens. De mans houden zich, behalve hunnen geringen landbouw, en het hakken en verder bereiden van het cederhout, dat zij als schatting opbrengen, met vischen onledig. De zee verschaft hun het meerendeel van hun dagelijksch voedsel, en het overige wordt gedroogd. Er loopen in de wateren tuschen de eilanden dikwijls walvischen aan den grond, daar zij er de sprot vervolgen; en van hun spek maakt men er traan. Het werk der vrouwen bestaat er in het maken van matten, ruw linnen en grove wollen stoffen.

De uitvoer van hier bestaat vooreerst uit timmerhout, en vooral cederen planken, van welke iedere Amerikaan er jaarlijks 4 stuks als schatting moet leveren. Men haalt ze meestal van het vaste land aan den voet der Cordilleras; en, daar men de boomen, in plaats van ze te zagen, split, gaat er ontzaggelijk veel hout verloren. De planken worden jaarlijks ten getale van 50, of 60,000 naar Lima gezonden, en moeten 4 varas lang, tuschen de 7 en 10 duim breed, en $\frac{1}{2}$ duim dik zijn. Er gaat ook eenig notenboomen hout naar Lima, tot het timmeren van schepen, en het vervaardigen van riemen voor booten. Het tweede uitvoersartikel bestaat er uit gerookte hammen, daar er op den Archipel een overvloed van varkens is. De geheele handel

houdt slechts 3 of 4 kleine schepen onledig, die jaarlijks eenmaal van Lima te San Carlos aankomen. Bij derzelver aankomst wordt er een markt gehouden, op welke men het noodige inruilt; want geld is er niet in omloop; uitgezonderd hetgene er aan de beampten van het bestuur, en het geregelde krijgsvolk, wordt betaald. Dit laatste bestaat er uit slechts 53 Dragoners, 53 man voetvolk en 53 Kanonniers, in de forten S. Carlos, Chacao, Calbuco en Aquí. De verdere gewapende magt is er een Militie van 1569 inwoners van Spaanschen oorsprong.

Het Grootte eiland van Chiloe is van het Noorden naar het Zuiden na genoeg 40 uur lang, en tusschen de 10 en 13 uur breed. Het wordt aan den Noordkant door de Boca de Chiloe, of het Kanaal van Chacao, dat aan den ingang slechts een mijl wijd is, van het vaste land gescheiden. Aan den Zuidkant heeft het de Golf van Chonos, en aan de Westzijde vormt het tusschen zich en het vaste land eenige golven, waar onder een, welke diep in het eiland in loopt. Daarentegen is de Westkust des eilands bijkans niet getand, maar loopt zij regt af; uitgezonderd, dat zij door eenige rivieren afgebroken wordt. Het eiland bevat 2 steden en 38 dorpen, voornamelijk aan de Noord- en Oost-zijden. Aan de Westkust is er slechts een dorp, en het binnenland is er zoo bergachtig en bar, dat hetzelfde gansch onbewoond is.

Tot

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 487

Tot aan 1768 werd de haven van Chacao, aan het N. O. einde des eilands, er het meeste bezocht; maar de bezwaren, welke de scheepvaart daarthenen drukten, maakten, dat men zich naar de haven van S. Carlos, aan de Bahia de Reye, op het N. W. einde, begaf, die zich veilig laat naderen, en thans de eenige plaats is, welke door de schepen van Peru jaarlijks bezocht wordt. De stad S. Carlos is de hoofdplaats, en heeft ongeveer 200 ongeregeld verspreide houten huizen van Spanjaarden, en eenige hutten van oorspronkelijke Amerikanen. De stad van den naam van S. Antonio de Chacao bestaat thans slechts uit de Kerk, een Zendelingen huis, en eenige hutten van inlanders.

Castro, aan de Oostzijde des eilands, heeft eene goede haven, maar wordt, uit hoofde van de moeilijkheid der scheepvaart daarthenen, nooit bezocht.

De overige eilanden zijn, met betrekking tot derzelver grootte, in vergelijking met het Grootte eiland, onbeduidend. De grootste zijn Achao, of Quinchau, en Lemul. Geen der overige heeft meer dan tusschen de 1 en 3 uur omvangs. Onder de dorpen van deze eilanden is dat van Calbuco het aantrekkelijkste, als uit 20 strooijen huizen bestaande, welke door Spanjaarden bewoond, en door een fort gedekt worden. Het dorp van S. Maria van Achao heeft 18 strooijen huizen van Spanjaarden. Al de andere zijn van nog minder belang.

Op het vaste land liggen er drie dorpen, zijnde:
i) Cartimapu, op den Noorder oever der Boca de

Chiloe; hetzelfde had voormaals eene goede haven; maar deze is thans derwijze verland, dat zij slechts kanoos toelaat; 2) Maullin, aan een zee-arm van den naam van *Boca de Mettemor*, ten Noorden van de Boca de Chiloe; dit dorp heeft een fort met 4 stukken geschut, 14 huizen van stroo, en eene kerk van dezelve bouwstof; 3) Astillero, aan den Noorder oever der Boca de Chiloe, en na genoeg van water omgeven, bevat 200 huizen van hout en stroo, welke intusfchen slechts voor een korten tijd, te Paschen, en op den dag van s. JACOB, dat de beschermheilige der Amerikanen is, bewoond worden. Gedurende het overige des jaars houden Spanjaarden en Amerikanen beide zich in hunne vischers hutten op. De kerk van Astillero, offchoon van hout, is de fraaiste der gansche Provincie.

Het Koningrijk Chili reikt van den Archipel van Chiloe, of eigenlijk van Punt Capitanes, op het vaste land, tot aan de Woestijn van Atacama; of van 41° tot 26° Z. Br. Het vormt eene smalle, en nergens boven de 45 uur breedte, streep tusfchen de Andes en den Grooten Oceaen. Dit land werd door PIZARRO's metgezel, DIEGO ALMAGRO, na de verovering van Peru, het eerste bezocht; en in 1541 werd de eerste stad Baldivia er gebouwd. De Spanjaarden hebben intusfchen dit land nooit geheel kunnen bemagtigen; offchoon hunne pogingen daartoe hun

hun meer bloed en schatten gekost hebben, dan die ter verovering van al het overige Amerika; achter hebben zij de inlanders ten laatste nog in het bezit van al het land ten Zuiden van de rivier Bio-bio moeten laten; uitgezonderd dat zij aldaar de forterres van Bakdivia bouwden. Bij den tegenwoordigen opstand van Buenos Ayres, enz. heeft ook het Spaansche Chili zich ganschelijk aan de heerschappij van het moederland, dat zoo veel voor hetzelfde opgeofferd heeft, onttrokken; en het wordt thans door Kregoolsche overheden geregeerd.

De riviertjes, die van de Andes afdalen, loopen door fraaije valleijen, waar het klimaat aan dat van Spanje gelijk, en de vruchten van Europa, zoo wel als van tusschen de Keerkringen, groeijen. De bergen zijn er met het schoonste timmerhout bedekt, en worden van herten en vigonias bewoond. De rivieren vloeijen er over van elst en aal. Langs de kust is er ook veel visch, vooral zee-aal, tongen en kabeljaanw, welke er kleiner maar lekkerder valt, dan die van Terre neuve. Tonijnen komen er van tijd tot tijd ook. Men vindt er op de kust meermalen amber. Als de zon ten Zuiden der Linie is, komt de wind er gemeenlijk uit het Z. W. Winden, die er in het tegenoverstaande jaarzaizen heerschen, brengen warmte en regen aan.

Chili drijft met Peru en Europa handel ter zee langs de havens van Concepcion, Valparaizo en Coquimbo. Naar Peru worden er van hier 200,000 schepels tarwe uitgevoerd; benevens 700,000 stuks

huiden, 120,000 centners talk, veel oscarviesch, en wijn, rozijnen, amandelen en walnoten, hennep, paarden, timmerhout en weinig koper. De invoer bestaat er uit lakken, suiker, kakao, rijst en kranterij.

Daar Baldivia, of Valdivia, niets tilt te voeten heeft, plagt het enkel door twee schepen jaarlijks bezocht te worden. Het eene kwam van Valparaiso, met levensmiddelen voor de bezetting, en het andere van Callao de Lima, met geld voor dezelfde. De stad is laatstelijk met eene vrije haven beschonken geworden. De balans van den handel met Peru is in het voordeel van Chili, en houdt tusschen de 20 en 30 schepen van 500 of 600 ton onledig.

Chili was zeer lang van alle regtstreeksche gemeenschap met oud Spanje verstoken; zelfs nog in den tijd der Registerschepen; want deze gingen slechts naar Peru, en van daar ontving Chili Europeesche manufacturen. Laatstelijk ontving men ze regtstreeks uit Spanje, en zond men derwaarts wederkeerig zilver, koper, wol van vigonias en geloooid leder.

De plaatsbeschrijving van het aan zee liggende gedeelte van Chili is niet zeer belangrijk; aangezien er aldaar weinige havens en nog weiniger steden zijn. In 1807 had Valdivia, aan de Mapocha, 40,000 inwoners. Deszelfs baai wordt door twee landpunten wel gedekt, en de rivier laat zware schepen loe.

Het eiland Mocha is hoog van grond, en 3 of 4 uur lang. Het wordt door oorspronkelijke Amerikanen bewoond; die er tarwe, maiz en vruchten, kwace-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 473

twecken. De baai van Lapele wordt aan de Weste zijde door het eiland S. Maria gedekt, maar ligt aan den N. W. en Westkant open.

De rivier Bio-bio, eene der aanzienlijkste van Chili, heeft aan hare milt-cederhout bedekte oevers eenige Spaanische forten, om de inlanders in plegt te houden.

De stad Concepcion, voormaals de hoofdstad van Chili, in 1550 door VALDIVIA gesticht, is eene slechte plaats, doch heeft eene goede haven, binnen een eiland, dat twee naar binnen leidende vaarwaters vormt.

Valparaizo (vallei van het paradijs) is de havenstad der tegenwoordige hoofdstad S. Jago, en heeft, uit hoofde van de menigvuldige aardbevingen, lage huizen. De baai is des zomers, wanneer er Zuidelijke winden heerschen, veilig; maar des winters blazen de Noordelijke winden er in op; daar de baai van het N. N. W. tot het N. N. O. open ligt. Koopvaarders liggen er $\frac{1}{2}$ mijl van de stad op 10-12 va dem grändrd, maar kleinere schepen maken hunne touwen aan ringen vast, welke er dicht aan den wal, waar het nog 8 va dem diep is, in postwerk geklonken zijn. Men handelt er enkel met Lima.

Coquimbo is Serena, in eene schoone vallei, $\frac{1}{2}$ mijl van zee, wordt door ongeveer 500 Spaanische huisgezinnen bewoond. De straten zijn er regelrecht geroid, en de huizen worden er door groote tuinen vaneen gescheiden. In de nabuurschap is er eene groot-

grootte kopermijn, welke opbragt jaarlijks, benevens wijn, olie, huiden enz., met ongeveer 5 schepen naar Lima gaat. De baai van Coquimbo wordt aan den Zuidkant door de Pazaros, of Vogelen eilanden, gedeekt, welke drie of vier in getale zijn, en tusſchen zich, en de uitspringende punt van het vaste land, een veilig vaarwater voor ſchepen hebben. Nog eene andere groep van roſſige eilanden, 7 of 8 uur ten N. W. van Coquimbo, voert ineengelyks den naam van *Pazaros* (*).

Kaap Tres Montes is het uideinde van eenige hooge bergen, welke in drie bergtoppen uitloopen. Salado baai ligt aan den Noordkant open, en wordt enkel door Kuſtvaarders bezocht, die er zout halen.

Nabij de Weſtkuſt van Amerika liggen er eenige eilanden wijd van elkanderen, op welker eigendom de Spanjaarden aanspraak maken. De Zuidelykſte en vermaardſte van dezelve zijn het eiland van Juan Fernandez en Maſafuero. Het eerſtgenoemde wordt in *ANSONS reize* met evenveel grootſpraak beſchreven, als Tinian. De Spanjaarden noemen hetzelfde *Tierra*, maar verwaarloosden het, tot dat het een wijk-

(*) Zoo ligt er in de Karaïben zee meer dan een *Iles*, bevat Spaanſch Amerika meer dan eene ſtad van den naam van *Truxillo*, zonder bijvoegſel, enz.

wijkplaats van de Boekmiers werd: en het werd na derzelver verdwijning nog steeds door Spanje over het hoofd gezien, tot dat er aldaar in 1766, of 1767, eene Spaansche vastigheid werd aangelegd. Het eiland heeft 12 uur omvangs; en de groenende bergen en valleijen zeten aan hetzelfde een aangenaam voorkomen bij. De eerste Spaansche ontdekkers van hetzelfde zezaden er enige geinen meder, die er vermenigvuldigden en wild worden. Toen men het bevolkte, bragt men er rundvee en schapen, met en benevens vruchten en plantgewassen van het tegenoverliggende Chili.

Het vlek of dorp ligt er op de N. O. zijde aan de groote of Cumberland baai, welke van het Oosten tot het N. W. ten W. wel gedeekt is, maar in welke men op een halve kabelslengte van den wal nog 40 vadem peilt. De plaats bestond in 1792 uit 40 huizen; welke in eene schoone vallei, tusschen twee hooge bergen, aangenaam gelegen zijn. De verdedigingswerken bestonden er uit eene batterij van loose steenen, waarop men tot aan de borst gedeekt stond. Dezelve lag binnen de Westerpunt der baai, en bestreek dezelve met 5 stukken geschut, welke zij woerde. Voorts had de plaats aan hare linker zijde eene gemetselde batterij, met twee faces, van welke de eene het dorp, en het andere de ankerplaats, bestreek. In elke face telde men 14 schietgaten, maar beide te zamen voerden slechts 6 stukken geschut. Ter bezetting van een en ander had men er slechts 6 soldaten, en 40 man Militie.

Huisen het ylek zijn en eenige woningen over het eiland verspreid. Aan de Westzijde kan men er ankeren, noch landen. De rotsige oevers rijzen er regtstendig uit zee op.

Wij behoeven nauwelijks te melden, dat men Juan Fernandez voor het eiland van ROBINSON CRUSOE houdt, en de historie van dezen op het wederbaren van een matroos, ALEXANDER SELKIRK, welken een Boekanieren schip er achter liet, gegrond acht.

Misafuer vormt een driehoek van 7. of 8 waa omvangs, en is zeer bergachtig, over het geheel met hout beplant, en wel bewaerd. Men kan er aan alle kanten ankeren, maar ligt er nergens gedeckt, daar de oevers er uit groote klippen bestaan, die welke de branding, inzonderheid aan den Noord- en Oostkant, met zoo veel geweld breekt, dat het landen en waterhalen er hoogst moeilijk valt. De Oostzijde heeft er het aangenaamste voorkomen, en verscheidene groenende valleijen, welke elk door een beekje bevruct worden; met en benevens watermolenen, welke van de hoogten tuschen die valleijen in ne nederstorten. Eene kleine baai aan deze zijde voert den naam van *Endarby's Cove*, waar men veilig landen kan, als de wind van tuschen het Z. W. en W. N. W. komt; maar de Z. O. wind blaast regt in die baai op. Dit is ook de enige plek van het eiland, waar men een boot, zonder ze bloot te stellen, op den wal kan helen. Daar het eiland onbewoond is, bestaan de enige verreeschins-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 395

schingen, die er te bekomen zijn, uit wilde geiten, visch en zeevogels. De oevers zijn er met zeehonden bedekt.

De eilanden van S. Ambrosius en S. Felix, eenige graden verder ten Noorden, tegen over het uiteinde van Chili, en 200 uur van dit land verwijderd, hebben elk 5 of 6 mijl omvangs, en liggen $\frac{1}{2}$ uur van elkanderen af. Het eerstgemelde is eene steek getande rots, zonder eenigen anderen aardgrond, dan eene dunne laag van zand. Er groeit aldaar geenerlei plantgewas, dan eene soort van brandstels. Men vindt er geen versch water; en de branding maakt er het landen moeilijk. Men heeft er vulkanische verschijnselen ontwaard. S. Felix is gansch ongenaakbaar. De eenige dieren zijn hier robben, en zeevogelen. S. Ambrosius ligt op $46^{\circ} 12' Z.$ Br. en $72^{\circ} 9' W.$ L.

Op $10^{\circ} 27' N.$ Br. en $109^{\circ} 18' W.$ L. vindt men in den Grooten oceaan eene groote rots, *Clipperton eiland* geheeten, welke Spanje zich almede toeigent, en van welke wij daarom hier ook gewagen. Eveneens maakt Spanje aanspraak op het dusgenoemde Kokos eiland en de Galapagos.

Het Kokos eiland heeft ongeveer 12 mijl omvangs. Het is hoog van grond, en schijnt getand van kust. Het is intusschen ganschelijk met hout bedekt. Aan de kokospalm, die er onder het geboomte de overhand heeft, is het eiland deszelfs naam verschuldigd. Men vindt er ook kastanjoenen, en de oevers staan er vol mangroven. Viach

en landkrabben zijn er in grooten overvloed. Het Getijde rijst er 16 ja 18 voet; en de Ebbe loopt er, met de snelheid van 4 of 5 mijl per uur, Oostwaarts aan. Het Noordeinde van dit eiland omvat Waterhaven, welke na genoeg ganschelijk van land omgeven is, en een riviertje ontvangt, dat uit een meertje, op den afstand van eene mijl van den wal, voortkomt, en door een schoone vallei henen loopt. Deze haven ligt op 5° 27' N. Br. en 87° 48' W. L.

Galapagos noemt men eene groep van 13 of 14 eilanden, 120 uur van de kust van Nieuw Granada. Geen derzelve heeft eene aanzienlijke grootte. De Engelschen geven den naam van *Albemarle's eiland* aan het grootste, dat 20 uur lang en 15 uur breed is. Zij zijn over het geheel met hout bezet, en met eenen goeden grond bedekt, maar van zoet water genoegzaam verstoken. Het meeste vindt men nog op het dusgenoemde *James eiland*, doch niet meer, dan om een enkel schip te voorzien. De voornaamste boom is er de prikkelpaar, die er tot de hoogte van 50 voet, en de dikte van 3 voet omvangs, groeit. In het zand vindt men er kleine topazen, en ontwaart men vulkanische verschijnselen. Het klimaat is er zeer goed. Onder het gevoelte is er een overvloed van talingen.

Tegen over de kust van Mexico liggen er eenige eilanden, waarvoor Kapitein COLNETT den algemeenen naam van *Reyillagigedo* van een Onderkoning van Mexico heeft ontleend. De bijzondere namen zijn *Santa-Rosa, Socorro, S. Berdoen Rosa Partida*.

Van

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 497

Van deze eilanden is alleen Soccoro eenigzins aanmerkelijk. Hetzelve ligt 90 uur ten W. Z. W. van Kaap Corientes. Het is 8 uur lang en 3 uur breed; en vormt een grooten berg, die 30 uur ver zichtbaar is. Men heeft er geen loopend water gevonden, maar een overvloed van gewassen, die tegen de scheurbuik kunnen dienen. Het eiland ligt op $18^{\circ} 48'$ N. Br. en $110^{\circ} 10'$ W. L.

PERU, EN DE WESTKUST

VAN

NIEUW GRANADA, MEXICO, ENZ.

Tijdens de onderneming van CORTEZ tegen Mexico, ontwaarden de Spanjaarden het allereerste het aanwezen van het rijk van Peru; en, daar de berigten wegens deszelfs rijkdommen hunne toemeloosze begeerlijkheid prikkelden, ondernamen drie bijzondere personen, met geene andere middelen, dan hunne eigene, in 1530 deszelfs verovering. Het opperhoofd van dit driemanschap was FRANCISCO PIZARRO, de tweede persoon was ALMAGRO; en de derde een Priester, LUCQUA. De magt, welke zij, ter vermeerstering van het volkrijke en wijd uitgebreide land, vermogten op de been te brengen, bestond uit slechts 36 ruiters en 144 man voetvolks; maar de Peruanen verschilden van de Mexicanen, en waren een vreesachtig en weerloos volk. Uit hoofde van deze geaardheid, en hunne onderlinge verdeeligheden (*), waren zij ligtelijk ten onder te brengen;

(*) Van deze wordt er hierachter in de *Aanteekening* (I) eenige melding gemaakt.

ZEE- en AARDRIJKSKUNDE.

gen; en binnen tien jaren was hun rijk onder de medestanders van PIZARRO verdeeld. In 1543 verscheen de eerste Spaansche Onderkoning in Peru. Dit Koninkrijk heeft tot Zuidergrens eene woestijn, welke hetzelfde van Chili scheidt; en tot Noordergrens de rivier Tumbez, welke in de Golf van Guayaquil valt. Peru, wil men, ontleent zijnen naam van eene zijner rivieren, die *Beru* heet, of van een voorgebergte van den naam van den naam van *Pelu*. Er loopt langs de kust, op den afstand van 25 of 30 uur landwaarts in, eene bergreeks, van welke er takken ten volle tot aan het water loopen. Deze laten tusschen zich valleijen en vlakten open, die meestal onvruchtbaar zijn, voor zoo veel zij door geene hier zeldzame en kleine rivieren bevochtigd worden. Tusschen 5° en 15° is er aan deze kust bijkans geen regen bekend; maar eene aldaar dikwijls heerschende dikke mist en zwaar dauw strekt er, in vereeniging met de beekjes, die langs de steoven van den naam van *Quebradas* af dalen, om het plantgewas te voeden. Onweers- en stormbuijen zijn er bijkans even zeldzaam, als regen; en de wind komt er bijkans altijd uit het Zuiden. De geheele kust van Peru bevat, in den eigenlijken zin des woords, geene enkele haven; en de baaijen, of reedes, waar men er voor anker gaat, liggen alle min of meer open, en zijn onveilig.

De Zuidelijke Provincie van Peru bevat aan zee slechts eenige dorpen van inlandfche vischers, welke eene soort van kabeljaauw vangen, die den naam van *tolle* voert. Dezeive wordt door hen voor de markten van het binnenland gezouten. De voornaamste van die vischersdorpen zijn Atacama, dat zijnen naam aan de Provincie geeft, en Copija, dat 50 Amerikaanfche gezigten bevat, en aan het barde gedeelte der kust ligt, maar de naaste zeeplaats aan Potosi is.

De rivier Loa, de aanzienlijkste aan de gansche kust, scheidt de Provincien van Atacama en Arica. Deze laatste is bergachtig. Hare eenige rivier van belang is de Lócumba, die, na een meer gevormd te hebben, uit hetzelfde met een snellen stroom voortkomt. De Pica baai, 6 uur ten Noorden van het eiland Iquaina, is eene opene reede, doch heeft eene goede ankerplaats, nabij eene kleine rivier. Tarapaca ligt 5 uur verder ten Noorden, en heeft voor zich het Paviljoen eiland, dus geheten, omdat het aan eene tent gelijk. Aan het vaste land binnen hetzelfde ontlast zich een riviértje, waar er voor schepen water te bekomen is.

Arica, de hoofdplaats van deze Provincie, ligt in eene aangename vallei, en was voormaals eene aanzienlijke stad, maar werd in 1605 door eene aardbeving vernield, en in 1680 door Engelsche Boekaniers geplunderd; sints welken tijd de plaats verwaarloosd is geworden. Hare haven, of liever reede, wordt door kustvaarders bezocht. De reede

van

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 507

van Quisca ligt 10 uur ten Noorden van Arica. Ylo, of Hilo, is eene reede, welke enkel voor klein vaartuig gebruikt kan worden.

De Provincie van Arequipo heeft slechts eene vrij onbruikbare haven, en twee kreken voor booten. De haven wordt door den mond der rivier Tambo gevormd, en voert den naam van Yerba-Buena (goed gras); daar de rivier door eene aangename vallei vloeit. De Chili ontspringt uit eene holligheid in eene groote rots. Deze Provincie voert een weinig wijn uit.

De Provincie van Camana bevat slechts eenige visschers plaatsen, zoo als Quica, aan eene kreek, voor welke er een eiland ligt, en een Z. W. van den voorberg van Arequipo. De hoofdplaats Camana is eene Spaansche stichting, aan de Majes, 12 uur van ace, en zeer schoon van ligging. De plaats telt 1500 inwoners. Ocona is een visschersdorp, aan den mond van eene eveneens genoemde rivier.

Yca bevat de reede van Masca, met eene goede ankerplaats, waar er intusschen hout noch water bekend is. S. Geronymo d'Yca, de hoofdplaats, heeft 6000 inwoners. Men vervaardigt er enig glas, en voert wijn naar Callao de Lima en Panama. De kust van deze Provincie is zeer onvruchtbaar. De reede van Palsa, voor den mond der Rio Grande, is slecht; en de ankerplaats van Quemada is wel goed, maar met de winden, welke hier heerschen, moeilijk te naderen. Men vindt er daarenboven hout noch water. Ten N. W. van die reede ligt

het eiland Loba, aan welks lage zijde men voor anker kan gaan. De baai van Pisco is in deze Provincie de beste, en wordt door het eiland Ballota tegen de heerschende Zuidewinden gedekt. De onbeduidende stad Pisco ligt $\frac{1}{2}$ mijl van het strand aan die baai.

De Provincie van Canete heeft geene haven, maar slechts eenige visschers dorpen van oorspronkelijke Amerikanen.

Callao de Lima, de haven der hoofdstad van Peru, ligt, aan den mond der rivier van die stad, op eene lage vlakke landpunt, en is grootselijks versterkt; en de reede, welke de baai van Peru is, wordt door eenige batterijen gedekt. Daar er alhier geen regen valt, en dikwijls aardbevingen plaats grijpen, zijn de huizen er van de sigello steen gebouwd. De aardbeving van 1746, welke drie vierde gedeelten van Lima (*) vernielde, was nog noodlot.

(*) Van deze stad zijn de straten elders wijd en smal en de huizen alle zeer laag en van hout. Men telt er 64 Kerkken, die meerendeels vol van rijke versierden zijn, verscheidene Kloosters, eene Aartsbisdomskerk, eene Universiteit, eene Thecaurie, een groot Hospitaal, een Vondelingshuis en een Schouwburg. De Groote markt prijkt met eene metalen fontein. Langs de rivier heeft men er eene fraaie Almida, of wandelplaats. Uit de naburige Provincie van Huarochiri ontvangt men er vruchten en groentes; uit die van Canete zout; wederom van elders wijn, enz. Men schat de bevolking van Lima op ruim 50,000 inwoners.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 509

tiger voor Callao; en er bleef hier van 3000 inwoners slechts een in leven. De reede van Callao verschaft alomte eene goede ankerplaats, en wordt door verscheidene onbewoonde eilandjes gedekt.

Arnedo, of Chançay, eene der grootste kuststeden van Peru, ligt in eene fraaije vallei, $1\frac{1}{2}$ uur ten Noorden van de rivier Paslamayo, bevat 300 huizen van gebakken steen en riet, en voert koren en rundvee uit. Huaura, aan eene tamelijk groote rivier, heeft 200 huizen, en nergens zich verscheidene onbewoonde eilanden, waarop er zich eene ontelbare menigte zeevogels onthoudt, welker drek men te mest van daar haalt. Op dit gedeelte der kust zijn er voorts natuurlijke zoutpannen. Deze geven den naam aan de Salinas reede, welke eene tamelijk gesuivte verschaft, maar hout noch water oplevert.

In de Provincie van Santa vindt men de stad Barranca, met 60 huizen, aan den mond van eene rivier, en in hare nabijheid, een uur van zee, op een berg, de overblijfselen van eene Peruviaansche vesting, uit een langwerpig vierkant bestaande, met drie aarden wallen binnen elkanderen, van welke de langste der buitenste 300 yards, en de kortste 200 yards lang zijn.

De haven van Santa ligt aan de rivier van denzelfden naam, welke zich langs 5 meenden onthalt, die alle voor zeeschepen diep genoeg zijn. Het rivierwater stroomt dit dezelve, met eene snelheid van 4 mijl per uur, zeewaarts in. Het dorp van S. Maria de Padilla, aan den mond der rivier, heeft

ziet boven de 50 gezinnen van oorspronkelijke Amerikanen en Mulatten, maar is nogtans de hoofdplaats der Provincie. Het werd in 1625 door Engelsche Boekaniers geplunderd.

De Provincie van Truxillo is eene der vruchtbaarste van Peru. De hoofdstad, Truxillo, ligt op een zandigen grond, $\frac{1}{2}$ mijl van zee. De tighelsteenenhuizen zijn er, uit hoofde van de aardbevingen, slechts van eene verdieping, maar welgebouwd, met porticos en balcon. Men telt er 10,000 inwoners. De reede voert den naam van *Beel van Guancho*, en wordt ligtelijk verkend, daar zij onder de hoogste pieken van de bergreeks, die langs de kust henen loopt, gelegen is. De rivier Mocho valt een uur van de stad in zee.

In de Provincie van Sana zijn enkel de beejen van Malebrigo en Chierppe opmerkenswaardig. Intuschen liggen dezelve voor de heerschende Z. W. winden bloot. S. Jago de Miraflores, of Sava, de hoofdplaats, ligt aan den mond van een kleine rivier, en wordt enkel door eenige doodanne Edelen bewoond, daar men haar verliet, toen zij in 1728 door eene overstroming bijna vernield was. Een overstroming, met welke de bewoners zich gestraft achtten, om dat zij de beenderen van een binner Aartsbischoppen aan de Monniken van Lima hadden verkocht.

De eilanden van Lobos de Mar, of Barlevento (Windwaartsche) zijn twee groote rotsen, door een vaarwater. vooe booten nintzen gescheiden, en door-
gans

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 505

gans vol zeewolven. Zij liggen 16 uur van den wal, en hebben tusſchen zich eene kleine reede, waar een ſchip gekalefaat kan worden. Lobos de Terre, of Sotovento, ligt nabij het vaste land, en heeft 2 uur omvang.

De Provincie van Piura is de Noordelijkſte van Peru. De voornaamſte plaatſen zijn er Sechura, 11 uur van zee, uit 200 huizen van riet beſtaande, welke enkel door inlandſche viſchers bewoond worden. De baai van Sechura loopt 11 uur ver het land in, en heeft ten Zuiden van haren mond Kaap Aguja, of de Naaldkaap.

Paita heeft de beſte reede van deze Provincie. Hier zetten ſchepen, die, naar Callao de Lima beſtemd, van den Noordkaftr komen, en paſſagiers aan boord hebben, dezelveu gemeenlijk aan wal, daar men verder heen liever te lande reist, dan te ſcheep tegen de beſtendige Zuidewinden in medelſaveert. De ſtad ligt op een dorren zandgrond, en heeft geen zoet water. Dit wordt er van het ten Noorden gelegene Colan aangebragt. Op eene hoogte bij Paita verheft er zich een kasteel. Desniettegenſtaande werd de ſtad in 1741 door ANSON in brand geſtoken, en onlangs door COCHRANE bemagtigd.

Nabij Amotape, ook op deze kuſt, vindt men een put van aardpek.

De Golf van Guayaquil is de eenige merkwaardige inkeping der Weſtkuſt van Amerika, ten Noorden van den Archipel van Chiloe. De Zuidergrens dier

baai is Kaap Blanco, en de Noorder, 45 uur van die andere, de landpunt van S. Helena.

De handel van Peru heeft, sinds het afschaffen der Galjoenen, grootelijks toegenomen. Zoo lang die schepen voeren, was hij in handen van eenige weinige groote Kapitalisten, die de markt naar hun welbehagen zetteden. Onder het stelsel van vrijen handel met Oud Spanje, verdeelden de winsten, ofschoon minder groot, dan te voren, zich onder een grooter aantal Kooplieden.

Peru op zich zelf verschaft voor den uitvoer, behalve goud en zilver, koortsbast, wol van vigornias, suiker, enz. Hierbij komt de wederuitvoer der goederen, die er uit Chili en van den Noordkant worden ingevoerd. Wat Chili naar Peru zendt, is reeds vermeld. Van de havens der Golf van Guayaquil, en van Panama, ontvangt Peru kakao, koffij, enz. het zendt derwaarts uit Chili ontvangen leder, wijn en brandewijn. Het handek voorts op de Mexico'sche havens van Realejo, Sanfonate en Guatimala, van waar het kakao, opchenille, indigo, piment, enz. ontvangt.

De handel van Peru op de landen aan weerskantkanten, in Piasters berekend, bedroeg in 1799:

Uit-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 307

	Uitvoer naar	Import in	Nadereis balans.
Chiloe	30,000	51,000	21,200
Chili	458,317	629,800	171,483
Guayaquil en	128,295	284,460	156,163
Panama			
Realexo, enz.	28,350	124,500	96,150
	644,962	1,089,960	345,998

Gansch anders staat de balans van den Peruschen handel langs de rivieren op Buenos Ayres, over welke haven de goederen uit het Perusche binnenland naar Europa gaan, en dat land wederom van Europeesche en andere koopgoederen voorzien wordt. Naar die haven gaat er van

Potosi, enz. voer . . . 2,084,980 Piasteren.
De wederkeerige invoer bedraagt 264,790 (*).

Veel

(*) Hiermede vergelyke men het voergemelde nopens den handel van Buenos Ayres; en wij voegen bij het eene en andere nog van elders het volgende: De mijnen van Peru, welke in 1791 bewerkt werden, bestonden uit 69 goudmijnen, 784 zilvermijnen, 12 mijnen, die lood, $\frac{1}{4}$ die koper, en $\frac{1}{4}$ die kwikzilver, opleverden. Men trok uit die mijnen ook sinin, zwavel en vitriool. Er waren aldus toen 29 goud- en 88 zilvermijnen uitgeput. De gezamenlijke mijnen, die in 1780—1789 bewerkt waren geworden, hadden in dat tijdvak aan Spanje een voordeel van ongeveer 20 miljoen Hollandische Guldens opgebracht.

Veel grooter is intusschen de Perusche handel over Callao de Lima; en deze zeehaven is er de eenige, die grootē Koopvaarders bezit. In 1789 bedroeg de gezamenlijke lastaadje der schepen van die haven 16,375 ton. Daaronder waren er 8 Galjoenen, van elk tusschen de 1820 en 750 ton, te zamen 7450 ton; 12 Gouvernements Paketbooten, van elk tusschen de 400 en 125 ton, te zamen 3025 ton; 11 Koopvaarders, van elk tusschen de 650 en 300 ton, te zamen 5000 ton, en nog 900 ton aan klein vaartuig. Het vrachtgeld der Perusche schepen is niet groot; maar er heerscht aldaar ook weinig scheepvaartkunde, en deze bedient zich er niet van den bijstand der Sterrekunde.

De vischerij langs de kust van Peru wordt enkel door inlanders gedreven, die van nijverheid, booten en actien, om ze tot zekere hoogte op te voeren, verstoken zijn. Zij bepaalt zich derhalve tot het gene men dicht aan den wal, en genoegzaam enkel met hoek en lijn, kan vangen. Tot verzending landwaarts in zont men voorhemelijk den reeds vermelden *sollo*.

862 Aan den kant van den Grooten oceaan, bevat het Nieuwe Koningrijk van Granada het Koningrijk van Quito, de Provincie van Popayan, en meer andere.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 939

Nevens de Tumbes, welke Peru van Quito scheidt, ontvangt de Golf van Guayaquil, ook eene rivier van haven eijgenen naam, welke door eenige van de Andes afdalende beken gevormd wordt. Zij is 28 uur ver tot aan Canacol bevaarbaar, en vormt aldaar een groot eiland; maar, daar zij met gestaag verloopende banken opgevuld is, vereischt zij het gebruik van loodsen; en zware schepen laten hun geschut gemeenlijk op het eiland Puna, voor den mond der rivier. Hare oevers zijn gemeenlijk met mangroves bezet. De Stad S. Jago de Guayaquil is ganschelijk van hout gebouwd, en heeft 22,000 inwoners. De straten zijn er vuil; en vol van kruipend gedierte. Op eene timmerwerf alhier heeft men Tiniëschepen gebouwd, daar de omstreken een overvloed van timmerhout opleveren. De stad heeft tot hare verdediging twee onbeduidende forten. De voornaamste uitvoer bestaat er uit kakao, waarvan er jaarlijks 600,000 fanegas naar Lima en Panamá gaan.

Het eiland Plata, 4 uur ten Z. Z. W. van Kasp S. Lorenzo, is 5 mijl lang, en van den Westkant ongenaakbaar; maar aan de Oostzijde heeft het eene goede reede en zoet water. Het is zijnen naam van *Plata* daaraan verschuldigd, dat Sir FRANCIS DRAKE er de Piasters verdoelde, die hij aan de Spanjaarden had ontfroefd.

De Tacamas baai heeft eene goede ankerplaats binnen eene klip, en zoet water. S. Matteo, aan eene rivier, heeft eene tamelijk goede haven, en wordt

wordt van Kuervaarders bezocht. De rivier Mira ontlust zich langs negen monden, ten Noorden van het eiland Tamaco, welk laatste 1½ mijl van den yasten wal aflegt, van kleine eilandjes omgeven is, en aan de Oostzijde eene goede haven voor kleine schepen bevat.

De baai van Chocho, in de Provincie van Popayan, is enkel merkwaardig, om dat er tusschen haar en de Karibben zee eene gemeenschap te water bestaat. De rivier S. Juan, welke in die baai valt, ontspringt, namelijk, in de nabijheid der bron van den Arrato, die zich in de golf van Darien ontlust. Nu zettende de Spaansche Pastoor der Parochie aan die bron zijne gemeente in 1788 aan het werk, om de twee rivieren door middel van een klein kanaal te vereenigen; zoo dat de tusschenruimte tusschen de eene zee en de andere, welke 75 uur lang is, thans in het regenseizoen door booten met kakao bevaaren kunnen worden.

Het eiland Malpelo is eene hooge barre klip, welke men op een afstand van 20 uren reeds kan zien. Het is van kleine eilandjes omgeven. De middellijn van het geheel is van het Noorden naar het Zuiden 8 of 9 uur lang.

Het eiland Gorgona, 2 uur lang en 1 uur breed, is ook van andere eilanden omringd. Er loopen langs dit deel der kust geweldige stroomten, welke aan Kaap Corientes deszelfs naam geven. Tusschen deze Kaap en de 30 uur verder gelegene Port Que-

ZEEKAART EN KOOPHANDEL. 512

stade is er haven noch rivier, en loopt er langs de kust henen eene reeks van eilanden en klippen.

De Golf van Panama wordt aan den Oostkant door de landpunt van Francisco Solano begrensd, en aan de Westzijde door Pent Mah. Aan haren Ooster oever ontlast zich in de baai van S. Miguel de rivier S. Maria, waaromstreeks het gezonder is, dan elders aan de Golf. Panama is eene ongeregeld aangelegde stad, aan den voet van eenen hoogen berg. Zij heeft eenige arduzige vestingwerken. De haven wordt er door eenige eilanden gevormd, welke $2\frac{1}{2}$ uur van de stad liggen. Het voornaamste eiland in de Golf is Tabago, 6 uur van de stad gelegen, 4 uur lang, 2 uur breed, en bergachtig, maar met vruchtboomen bedekt, wel bewaterd, en aan de Z. O. zijde van eene goede haven voorzien. De Pareleilanden zijn eene groep van lage houtrijke eilandjes, met verscheidene goede ankerplaatsen. Zij hebben haren naam van de parelbanken ontvangen, die ze omringen, en veel voordeels geven. De Boekaniers plagten zich op die eilanden veel te onthouden.

Men zegt, dat de Getijden in de Golf alle 3 uren afwisselen en zeer hoog rijzen.

In de Provincie van Veragua vindt men aan den Grootten oceaan op den vasten wal weinig van belang; maar nevens haar liggen de eilanden Quibe en Quicaras. Het eerste is vol schoonheden, matig hoog, met kastanje- en cederboomen bedekt, wel bewaterd, en zeer vruchtbaar. Men vindt er her-

ten,

sten, apen en meer andere dieren. Aan de N. O. zijde vormt een riviertje er een schitterend waternival, ter breedte van 40 yards, en ter hoogte van 150 voet. Het eiland heeft eene haven van den naam van *Buena Canal*, 6 mijl lang, en 5 vadem diep, waar het Getijde 12 voet hoog rijst. Quibaro, ten Z. W. van Quibo, bestaat uit twee eilanden, die kokosnoten verschaffen. Het grootste eiland is 6 of 7 mijl lang. Noordwaarts aan liggen er langs den wal van Veragua nog verscheidene andere eilanden. Dat van den naam van Mientufo is met kokospalmen bedekt. Deszelfs oevers zijn over het geheel rotsig, maar aan de Z. O. zijde is er een zandige inham, waar men gemakkelijk met booten aan wal kan geraken.

De Provincie van Costa Rica, die tot het Onderkoningchap van Mexico, of Nieuw Spanje, behoort, bevat de Golf van Nicoya, of Salinas, met verscheidene eilanden, en banken, op welke men fraaije parels vischt. Nicoya, aan den mond van den Coparso, heeft eene goede haven, en er worden aldaar verscheidene schepen getimmerd. De Golf van Papagayo, in de Provincie van Nicaragua, ligt beneden aan den vuurberg van Bombacheco, in de nabijheid der stad Granada, welke door het meer Nicaragua bespoeld wordt. De Golf heeft

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 319

heeft eene haven van den naam van *S. Juan de Nicaragua*.

Realejo, eene kleine stad, met eene gracht om zich heen, heeft voor zich een eiland, dat den toegang tot de haven in tweeën deelt. Het Z. O. jaarwater is het breedste, maar met ondiepten bezet. Het andere van N. W. heeft bij laag water nog 4 vadem diepte, en geenerlei hindernis voor de scheepvaart. De stad ligt op den Ooster oever van eene rivier, 3 uur boven het eiland, en 10 uur ten N. W. van Nieuw Leon, waarmede eene kreek haar eene bijna volkomene gemeenschap geeft. Realejo voert pek, teer en touwwerk, uit, en men bouwte er schepen. De vuurberg Del Veja ligt ten N. O. van de stad.

De kusten van Nieuw Spanje zijn hier en daar aan geweldige stormen onderhevig. Aan die van Nicaragua en Guatimala stormt het in Augustus en September geweldig uit het Z. W. De buijen gaan van donder en ongedregene verzeld, en heeten hierom *tapay aguas*. Dezelfde buijen heerschen in Julij en Augustus aan de kust van Mexico, en maken er het naderen der havens van Acapulco en S Blas gevaarlijk. Aan deze kusten waaijen er in het schoone jaargetijde, van October tot Mei, zeer dikwijls sterke stormwinden uit het N. O. en N. N. O. met helder droog weder.

In de Provincie Guatimala ligt S. Salvador, eene stad van 3000 inwoners, aan eene rivier, 12 mijl van zee. Aan de baai van Sanfonate, of Tri-

stad, vindt men een kleine stichting. S. Jago de Guatemala is aan den voet van een vuurberg gebouwd, en hierom meermalen door aardbevingen omgekeerd. De laatste maal gebeurde zulks in 1775. De stad is de hoofdplaats der Provincie; en de zetel van een Universiteit. De rivier Vaccas loopt door haar midden. De kakao van haar grondgebied is vermaard, en zij voert daarenboven cochenille, indigo, balsam, enz. uit.

Guatemala, Nicaragua en Costa Rica, vormen een Kapitein Generaalschap, het welke, zoo als dat der Carraccas aan den Onderkoning van Nieuw Granada, ook slechts eenigermate aan dien van Nieuw Spanje, onderworpen is. Het volstrekte gebied van dezen neemt eerst met de Provincie van Oaxaca een aanvang. Dit is een der gezondste en best bebouwde streken van Nieuw Spanje. Haar Zuidelijk gedeelte wordt door de Golf van Tehuantepec bespoeld, welke dus naar een stad heet, die uit drie dorpen van oorspronkelijke Amerikanen bestaat, en aan een kreek ligt, welke een dwarsbank in haar mond heeft.

In het eigenlijke Mexico is de voornaamste plaats aan den Zuider oceaen, Acapulco, tijds de vaart der Galjoenen vermaard, maar thans een ellendige plaats, die een dozijn Spanjaarden, en ongeveer 40 huisgezinnen van Chinezen, Mulatten en Negers, tot bewoners heeft. Zij wordt door het Kasteel van S. Diego gedeekt, dat op een landpunt ligt, en met eenige viciëntwintigponders beset is. De ha-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 313

haven van Acapulco is aan deze kust de eenige, die den naam van *havenkom* verdient. Het is een schoone kom, ter lengte van 10, en ter breedte van 3 mijl, van vulkanische bergen omgeven, en al het voorkomen hebbende van door eens aardbeving gevormd te zijn. Een eiland voor dezelve doet den toegang in tweeën. Intussehen maken de hooge oeveren het er zeer ongezond, daar zij er den omloop van lucht hinderen. De voornaamste handel, dien Acapulco thans nog drijft, is die met Manilla, door middel van het jaarlijksche Galjoen, waarvan er reeds een uitvoerig gewag is gemaakt (*).

Tussehen Acapulco en Kaap Corientes is er geene meldenswaardige haven noch vastigheid aan de kust.

De rivier Zacatulo, welke het Intendantfchap van Mexico aan den Noordkant begrenst, is van aanmerkelijke grootte.

De eenige plaats van belang in het Intendantfchap van Guadalupe is S. Blas, aan den mond der rivier S. Jago, welke groot en ver landwaarts in bevaarbaar is. Er ligt intussehen in haar, bij S. Blas, een dwarsbank, waarop er bij springvloedden slechts is voet water staat. In deze stad is de voornaamste administratie der Marine, welke het Onderkoningfchap van Nieuw Spanje op den Grootten Oceaan heeft, gevestigd. Eens batterij van 19 stukken gefchut dekt er de haven.

Ten

(*) In het III. deel, Bladz. 626 en volg.

Ten Noorden van S. Blas liggen de Drie Maria's eilanden. Het middelste, *S. George* geheeten, is 9 mijl lang, en heeft aan de Oostzijde eene goede ankerplaats. Het Noordelijkste of S. Jans eiland is 13 mijl lang. Deze eilanden zijn hoog van grond, en met hout, inzonderheid *lignum vitae*, bedekt. Zij hebben tusschen zich en het vaste land eenige kleine eilanden van den naam van *de Isabellas*.

De Golf van California, Zee van Cortez, of Vermiljoen zee, is aan de Oostzijde van het vaste land, en aan de Westzijde van het schiereiland California, omgeven, en 300 uur lang, en tusschen de 50 en 20 uur wijd. Al, wat wij er voorts van weten, is, dat er langs de Oostkust ondiepten liggen, en die kust tot aan 27° 30' hoog en vol van inhammen is. Die kust behoort tot het Intendant-schap van Sonoro; en de eenige plaatsen zijn er de haven van Guitivas, ten Noorden van de aanzienlijke rivier Mayo, en die van Guayma, aan den mond der Yaqui. Deze laatste haven is van hooge bergen omringd, en voor haren mond ligt het Pelikanen eiland, dat men er binnens loopende aan de regter hand heeft. Groote schepen gaan er op 5 vadem voor anker. Het kleine Spaansche dorp ligt aan de rivier, 10 mijl van haren mond.

De Colorado, eene aanzienlijke rivier, ontlast zich in het binnenste der Golf van California.

Het

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 317

Het schiereiland California, ook *Oud California* geheeten, is 300 uur lang, en tusfchen de 10 en 40 uur breed. Er loopt door hetzelfde henen in de lengte eene bergreeks, van welke sommige gedeelten van eenen vulkanifchen aard fchijnen te wezen, en 8000 voet hoog zijn. De gezamenlijke bergen zijn fteenig, en bar; maar men vindt er een overvloed van herten, en ander wild gedierte. De grond des lagere gedeelten van het fchiereiland is zandig en onvruchtbaar, daar er weinig loopend water is, en het er zelden regent. Langa de kusten is er overvloed van vifch; en de walvifchen, die *Spermaeeti* opleveren, jagen er groote kudden van pilchards naar den oever. Op de Westkust fpoelen er de fraaifte fchelpen der wereld aan, en er zijn aan die kust verfcheide rijke banken van pareloesters; maar de fchraapsucht, en het flechte bestuur, der Spanjaarden maken, dat men er geene inlanders meer vindt, om ze op te vifchen. De parels murfent in water en grootte uit, maar niet in vorm.

Kaap S. Lucar, de Zuidpunt des fchiereilands, is een hoog voorgebergte, hetwelke de Sierta, die door het fchiereiland henen loopt, eindigt, en 20 uur ver gezien kan worden.

Op de Oostkust van California beftaan de Spaanfche flichtingen uit de *Presidios* (*) van Loretto, S. An-

(*) Een *Presidio* bevat alhier ftechts eenige weinige Soldaten, en 3 of 4 Monniken.

S. Anna en S. Joseph. Aan de Westkust is er nog geene stichting van zulken aard.

De Provincie van Nieuw California reikt van de Baai van Todos Santos, op 32° o' N. Br., tot voorbij San Francisco. De kusten schijnen vruchtbaar en wel bewaterd te zijn, en de luchtgesteldheid gematigd warm, maar aan mist onderhevig. Wijn- en olijfbomen bouwt men er op 37° . De Spanjaarden begonnen hier eerst in 1763 stichtingen aan te leggen, maar enkel om het Evangelie te prediken. Dit wijd uitgebreide gewest heeft gewoonegelyk tot dus ver niets opgebragt, dan het onderhoud voor eenige weinige lulje Monniken, welke bijzond' het hoidendom der Amerikanen in redelykheid weinig overtreft, en inmiddels mer geene onbeschtaafde woestheid verontschuldigd worden kan (*). In het jaar 1803 liep het getal der *missionen* en *presidios* alhier tot 17, en ontving men daarvan de volgende van den Zuidkant beginnende lijst:

San

(*) Het schijnt den Heer Tucker leed te doen, dat de Monniken geene volkplantelingen uit Grootbrittanje hebben medegenomen, om hen en de inlanders tevens te verlichten, en aan een Koophandel deelsbaar te maken, die er veel sterken drapk zou hebben kunnen slyten; maar de Spaansche Monniken nemen ongaarne, zelfs uit hun eigen land, ander gezelschap mede, dan het Gouvernement tot hunne beveiliging noodig acht. Hierom togen zij reeds voor drie eeuwen gansch alleen Florida in; waar zij inmiddels omgebragt werden.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 519

Plaatsen.	Inlanders.	Plaatsen.	Inlanders.
San Louis Rey.	600	Soledad.	570
San Juan.	1000	San Antonio	1050
San Gabriel.	1050	San Carlos de Monterey,	
San Fernando.	600	de hoofdplaats van alle,	
San Buenaventura.	950	San Juan Baptista	960
Santa Barbara	1100	Santa Cruz	440
Concepcion	1000	Santa Clara	1300
San Luis Obispo	700	San Jose	630
San Miguel.	600	San Francisco	680

> Het gemiddelijke getal der blanken en mulatten in deze stichtingen bedraagt niet meer dan 1300.

De baai van Monterey, de beste aan deze kust, is nog zeer slecht. Zij wordt aan den Zuidkant door de Dennen (Pinos) kaap begrensd, en aan den Noordkant door de landpunt Anno Nueva (Nieuwjaar), tusschen welke en die andere er 7 uur afstand is. De gansche baai heeft een zandigen oever, maar ligt geheel open, uitgenomen achter de Dennenkaap, waar er een kleine inham is, in welken er eenige weinige schepen kunnen liggen, en welke geen optre zee voor zich heeft, dan ter breedte van $\frac{1}{2}$ van eene Kompasstreek, tot op welke men uit dien inham de beide landpunten der baai ineen ziet loopen. Die inham vormt, eigenlijk gesproken, de vermaarde haven van Monterey. Derselve heeft 4 uur ten N. O. van zich de rivier van Monterey, welke gansch onbeduidend is.

Het *presidio* van S. Carlos ligt 2 uur binnen de Dennenkaap, op eene zandige vlakte, aan den rand van een moeras, en bevat een veld van 300 yards lengte tegen 250 yards breedte. Hetzelve is van een garden wal omsingeld, langs welks binnensijden de huizen zijn gebouwd, zoo dat er in het midden een vak open blijft. Het voornaamste huis is dat van den Gouverneur der beide Californië, die hier resideert. Hetzelve bestaat uit 5 of 6 ruime vertrekken, met planken vloeren, maar zonder glas in de vensters. Voor paarden en wagens heeft het *presidio* slechts eenen toegang, maar voetgangers kunnen er langs eenige kleine poortjes binnengeraaken. Op elken hoek staat er een blokhuys, dat boven den wal uitkomt, en bestemd is, om draaiwischen te voeren. De andere vestingwerken bestonden in 1796 uit eens batterij, van 4 negenponders en 3 drieponders, voor de voornaamste poort, tegenover de haven, en nog een fort van 11 twaalfponders. De bezetting bestond er uit 100 geregelde soldaten, buiten welke, en den Gouverneur en de Zendelingen, er aldaar geene blanken zijn.

San Francisco, de Noordelijkste stichting der Spanjaarden, ligt aan den Zuider oever van eene uitnemende havenkom, welke aan haren mond door twee lage landpunten wordt begrensd, maar zich binnen dezelve wijd uitbreidt, en verscheidene havelvormen. Het *presidio* is volmaakt gelijk aan het voorgemelde, maar kleiner van omvang. Het

ZEE-VAART EN KOOPHANDEL. 51

geſchat beſtond alhier in 1796 ſlechts uit twee drieponders, en de bezetting uit een Luitenant en 33 man. De drie Zendingen van dit Preſidio ſchijnen met het invoeren van nutte kunſten onder hunne beſchuttingen nog weinig vorderingen te hebben gemaakt. Dezer weſtkuſt beſtaat er althans nog ſlechts uit het bereiden van eene grove dekenſtof (*). Vier uur ten Noorden van de haven van San Francisco heeft Sir FRANCIS DRAKE zijnen naam aan eene haven gegeven, welke aan den Zuid- en Z. O. kant open ligt, maar aan een harer oevers eene goede ankerplaats verſchaft. In die baai ontlaſt er zich eene rivier; doch deze heeft in haren mond eene dwarsbank, waarop er zoo veel branding gaat, dat zij voor booten zeer gevaarlijk is.

Port de la Bodega ligt 7 uur ten Noorden van Drakes baai. Kaap Mendocino is een voorgebergte, met twee hooge punten, op den aſtand van 10 mijl van elkanderen. De Zuidelijkſte heeft veel overeenkomst met Dunnose op het eiland Wight. Twintig uur verder ten Noorden ligt Port Trinidad, een opene inham, welke intuſſchen eene rivier ontvangt,

die

(*) Miſſchien achten de Zendingen het niet noodig, dat de Wilden juist in Engelsch laken gekleed gaan; men kan toch buikendien ook gelukkig zijn. De inlanders gaderen intuſſchen ſints 1786 zeeoſtervellen op, die van San Francisco en San Carlos naar Acapulco, van hier met het jaarlijkſche Galjoen naar Manilla, en van daar wederom naar China, gaan.

DE ZEE MANS AARDRIJKSKUNDE.

die door booten bevaren worden, en evenwel hout als water verschaffen kan.

Kaap Blanche door van Kouven met den naam van *Kaap Oxford* bestempeld, en gewoonlijk als de Noorder grens van Spasich Amerika beschouwd, is een laag punt, welke tot aan het water met grasbooms bezet is. Tot voorbij haar gaf PRANCIS BEAKE aan het door hem opgenomene land, ten Noorden van de naar hem genoemde baai, den naam van *Nieuw Albion* (*).

AME-

(*) Thans behooren de Russen te weten, hoe dat land heeten zal; zie hier achter de *Breeders Aanteekening* (Q).

AMERIKA'S NOORDWESTKUST.

Deze schraans op Azie aan loopende Zeekust kan gerekend worden, zich van Klap Blauw tot aan de Ijskaap uit te strekken. Zij was tot aan de derde eeuw van oork aan Europa bijna geheel onbekend, maar is vervolgens tot aan het schiereiland Alaska natuurlijk opgenomen geworpen, door de Spanjaarden aan den Zuidkant, door de Russen aan den Noordkant, door Engelse en Amerikaanse Zeehandelaars, die er boot kwamen inschepen, en laatste-lijk door Kapitein Vancouver, die er het aan-
zien van een doortocht naar den Atlantischen Oceaan kwam onderzoeken. Bij die navorschingen heeft men bevonden, dat de gebergten en de Geboren oorspron-
kelijk tot op een kleinen afstand naderen, dat er aan de ganse kust geene rivier van belang is, dan de Columbia, en, tot aan den mond der Golf van Georgia, geene inham van enige beduidenis, en geene eilandenreeks langs de kust. Van die Golf af tot aan het schiereiland Alaska heeft men daar-
entegen de kust met eene onafgebrokene eilanden-
reeks

zeeks bezet gevonden, die eenige Archipels vormt, waarbinnen de zeeoever des vasten lands door ontelbaar vele inhammen afgebroken wordt, welke gemeenlijk in kleine oetwatersbeken ten einde loopen.

De nâmen, welke de Engelsche Zeeleden aan de versohillende onderdeelen van deze kust gegeven hebben, 'schijnen' op de nieuwste Kaarten vrij algemeen aangenomen te wezen. Men heeft er zelfs dien van *Nieuw Albion*, wohen **BRAKE** aan eene strook lands ten Zuiden van Kaap Blanco gaf, ook tot de zee-kust ten Noorden van die Kaap uitgestrekt, en de *Columbia* als de Noordergrens van Nieuw Albion voorgesteld. Tusschen de *Columbia* en het Kanaal van *Jervis* heet de kust *Nieuw Georgia*, ten gevolge der naamgeving door *VANCOUVER*; en men begint, in navolging van dezen Zee-man, het verdere land tot aan $59\frac{1}{2}^{\circ}$ *Nieuw Hannover*, tot aan 47° *Nieuw Cornwallis*, en tot aan *Behring's* baai *Nieuw Norfolk*. Al, wat nog verder ten Noorden ligt, wordt, tot aan de *Ijszee*, thans gemeenlijk, en allezins te regt, *Nieuw Rusland* genoemd.

De Noordswestkust van Amerika heeft tot hage bossemers, behalve eenige weinige volkplantingen, Amerikanen, die van jagen en vischen bestaan. De Zuidelijke dier Wilden, schijnen van een ander geslacht te zijn, dan de Noordelijke. Deze gelijken allezins aan de *Bakimaux*, dat in der daad tusschen 42° en de *Ijszee* in Noordamerika, openzer het oorspronkelijke menschentas schijnt te wezen, als de

ZEEVAART EN KOPPHANDEL. 345

zoo zeer aan hen gelijkende Laplander en Samoërs in het uiterste Noorden van Europa en Azie.

De inboorlingen van Nootka Sound zijn, zoo als ook ze beschrijft, gesternijk beneden de middelbare menschenlengte, maar lomp en vol, zonder in middels sterk gespiend te zijn. Bol van tronie, hebben zij rond gepunte neuzen, wijde neusgaten en kleine zwarte oogen. Van baarden zijn zij over het algemeen ontbloot, doch niet uit een natuurlijk gebrek daar aan, maar om dat zij ze uitplukken. Eenige oude lieden hebben er lange baarden, en geweldige knevels. Het hoofdhaar der menschen is er laag, dik en zwart. De kleur van hun vel is, als hetzelfde van wail en vet gesniverd is, even schoon als die der Europeers. Hun gelaat is over het algemeen zonder uitdrukking, dummelig en phlegmatisch. Hunne spraak is enkel daarin hard, en woede daarin te zeer uit de keel gewrongen, dat zij de K en H te sterk mispreken. Verscheidene van hunne woorden hebben intusschen een eindklank, of een lettergreep ter sluiting, die zich met onze letters niet genoegzaam laat uitdrukken, maar, volgens Kaptein ook, het naaste met den Engelschen klank van *hehl* overeenkomt.

De eenige schijn van Godsdienstige denkbeelden, dien men onder hen waarnemt, is, dat zij in hunne huizen eenige ruwe beelden hebben, of liever bootstammen, op welke boveneinde en zijden er een hoofd, en armen en handen, gesneden zijn. Daar zij harsenpannen, en verschillende andere deelen,

van

36 AANDRIGSKUNDE VOOR

van menschen ligchamen, half geroost, te koop aanbieden, heeft men maar al te veel reden, om hen voor menfcheneters te houden.

Musijk en zang zijn bij hen deftig en aandoenlijk. De eenige muzikinstrumenten, die Kapitein ook bij hen zag, bestonden uit een racl, als die der kinderen, en eene fluit, ter lengte van een duim, met slechts een gat.

Zij befeieren hunne ligchamen met roode aarde, en hunne aangezichten met zwarte, witte en roode. Zij doorboren hunne ooren aan de kanten en zwomen beide, en dragen daarin stukjes been, schachten, kleine schelpen, stukjes koper, of lederen lapjes. Het kraakbeen van den neus wordt er ook doorboord, en er wordt eene koord daardoor gefloken. Men draagt er armbanden van witte kotzen, schelpen, leder, enz. en men vlecht zich ledere riemen, of pizzen van dieren, om de beenen, boven de enkels. Bij sommige gelegenheden draagt men maskers, welke de hoofden van dieren en vogelen verbeelden.

De gewone kleding is er eene stof van vlas, welke onder den linken arm door, en over den regter fchouder gaat, tot beneden de knieën reikt, en met een gordel om den buik wordt vast gemaakt. Daarover henen draagt men een rond overkleed, als een tafellaken, met een gat in het midden. Door dit gat steekt men het hoofd, en het kleed hangt om het gansche ligcham henen tot aan den buik. Het hoofd dekt men met eene muts van fijn natwerk,

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 317.

en van de gadiant van een bloempot. Dezelve wordt met een band onder de kin vastgemaakt. Over deze algemeene kleding van mans en vrouwen, dragen de mans dikwijls vellen van beeren, wolven of zeeotters, en bij regenachtig weder dekken zij hunne schouders met een grove mat. Het haar hangt hun gemeenlijk los om het hoofd, maar wordt somtijds, als zij geest muts op hebben, op de kruin van het hoofd te zamen gebonden.

Hunne woningen vereenigen zij tot dorpen, waar in dezelve in een geregeldte orde zijn geplaatst. Men bouwt ze van lange breede planken, die met de randen op elkanderen rusten, en met stroken van den bast onderling worden vastgemaakt, en voorts aan regtstandige dunne palen gebonden, die ze van buiten steunen; terwijl andere schuins langs dezelve henen gerigte palen zulke van binnen doen. Deze woningen zijn van voren 7 voet hoog, en van achteren iets hooger, zoo dat het dak eenigzins heft. Hetzelve bestaat uit los liggende planken, die men, als het regnt, sluit, en bij goed weder vaneen scheidt, om licht en lucht binnen te laten. Eene opening aan de zijde verstrekt tot deur, en andere openingen tot vensters. Die huizen bevatten verscheidene gezinnen; en de eenige scheidingen bestaan er uit planken schuttingen, die regthoekig van de wanden uitkomen, zoo als die, welke de verschillende afdelingen van een stal vaneen scheiden. In elke afdeling is er eene bank langs de buitenzijde, 5 of 6 duim hoog, en met matten bedekt; daarop zitten

en slapen de gezinnen, die de afdeelingen bewonen. De opene ruimte in het midden is aan allen gemeen, en hier wordt het gemeenschappelijke vuur aangelegd, welks rook door het dak en door de vensters heen dringt.

Het huistaad bestaat er uit eenige dozen, van verschillende grootte, voor de beste kleederen en schalen, voor de maskers, enz. vierkante of langwerpige putten, of emmers, voor water, ronde houten nappen, of koppen, en kleine ondiepe bakken van hout, die tot tafels of schotels dienen, mandjes van twijgen, en zakken van matwerk. In zindelijkheid doen de huizen hier voor varkenskotten onder; want de visch wordt in dezelve schoon gemaakt en gerookt, en de ingewanden, enz. worden in het midden nedergeworpen, en nooit weggenomen; het gene er een ondragelijken stank verwekt.

De voornaamste werkzaamheden der mans bestaan er uit het vangen van land- en zeedieren, ter verwerving van voedsel en kleeding. De vrouwen vervaardigen de gewerkte kleedingstof, bereiden de visch, en zoeken aan strand schelpvischen.

Men eet er dolfijnenvleesch en vet, en bereidt daarvan eene soep, door stukken vleesch in bakken met water te doen, waarin men beste steenen werpt, tot dat de kost gereed is. De traan der dolfijnen, en die van andere zeedieren, wordt er in groote menigte genuttigd; het zij op zich zelve, het zij als saus bij ander voedsel.

Zoo

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 389

Zoo haast de lente aardvruchten begint voort te brengen, eet men ook daarvan, en met name zekere wortelen, gansch rauw, en zelfs zonder dat men er de aarde afveegt.

De wapens zijn er boog en pijlen, slingers, speren, korte knodden van beenderen, en korte steenen bijlen, welke eenigzins aan de tomahawks der Wilden van Kanada, enz. gelijken.

In werktuigelijke kunsten, en die van weven, is men er verder gevorderd, dan de geringe vordering der beschaving in andere opzigten haast zou laten vermoeden. De gewerkte kleedingstof wordt van den bast van dennenboomen, die men tot eene soort van vlas of hennep klopt, vervaardigd. Bij het weven bedient men zich van een stok, die op twee andere regtstandige waterpas ligt, en waarbij zich de weeffster op hare knieën plaatst, om de zelfstandigheid met kleine gevlochtene draden zamen te knopen. De wollen stof, offchoon denkelijk op dezelfde wijze vervaardigd, heeft het voorkomen van gewezen te zijn, en verschillende mate van finete, tot aan die van de fijnste dekens toe. Men schijnt ze van het bont van vossen en bruine losfen te vervaardigen. Men werkt verschillende kleuren in het doek.

In het snijwerk, op al hun houten gereedschap en huisraad, straalt er ook veel vernuftigheid door. Hunne maskers gelijken zeer wel aan de dieren, die zij moeten verbeelden; en de gansche wijze, waar-

op zij dolfinen en walvischen vangen, is soms in kleuren op hunne maffen afgebeeld.

Hunne kanoos bestaan uit enkele boomen. De grootste zijn 40 voet lang, 7 voet breed, en 3 voet diep, en kunnen 30 menschen voeren. Er zijn daarin geene zitplaatsen; er is daaraan weinig hout gelaten, maar nogtans zijn die vaartuigen stevig genoeg, daar men er geene zeil op zet. Men bewerkt ze met schoppiemen, die 5 voet lang zijn, en een langwerpig rond blad hebben.

Het jagers en vischers gereedschap is er netjes gewerkt, en bestaat uit netten, hoeken, lijnen, harpoenen, en een werktuig van de gedaante van een riem, van welks blad de zijden geheel vol zijn van scherpe tanden van been, ter lengte van twee duim. Men sleeft hetzelfde midden in de scholen van spruim en haringen, en haalt doorgaans aan eiken tand een visch op. De harpoen bestaat uit een stuk been, waar aan er een ovaal stuk schelp vast zit, dat wel gescherpt is. Dit eene en andere is losjes aan een stok, ter lengte van 12 of 15 voet, gehecht; en eene lijn van twee of drie voet zit met het eene einde aan den harpoen vast, en met het andere aan den stok. Als nu de harpoen in den dolfin hecht, geraakt de stok los, en blijft als eene boei op het water drijven. De lijnen zijn ledogen riemen, en pezen van dieren, of touwen van dezelfde stof als het vermelde werfvel.

Toen Kapitein Cook de kust van Nootha Sound het eerste bezocht, kenden zij geene vuur-

wa-

ZEEVAART EN ROOPHANDEL. 531

wapenen, maar bezaten zij eenige ijzeren werktuigen, welke zij denkbeeldig uit het land ten Oosten van hen gekregen hadden, waar dezelve uit de Hudsons baai, of van Kanada, aangebragt waren geworden.

De bewoners van Prins Williams Sound en Cooks inham, verschillen in eenige opzigten van die van Nootka Sound. Zij beschilderen slechts hunne aangezichten. De kleeding voor mans en vrouwen beide bestaat er uit een digten abberd van vellen, na genoeg tot aan de enkels reikende, met een gat in het bovendeinde, daar het hoofd door steekt, en mouwen, die tot aan de gewrichten der handen reiken. Over denzelfven dragen zij bij slechte weder nog een anderen rok, van ingewanden van walvischen, welke om den hals en de gewrichten heen digt sluit, zoo dat er geen water door kan. Zij hebben ook eene soort van handschoenen, of wanten, van het vel van beerenpooten. Verscheidene lieden van beide seksen hebben er in de onderlip eene aan den mond evenwijdige snede, welke vaak twee duim lang is, en aan een tweeden mond gelijk. Somwijlen steken zij de tong daar door heen, en veelal dragen zij daarin een sterk dikke schelp, of been, wat gegroefde tanden, waarin de zoomen der snede sluiten. Anderen hebben in die lip slechts eenige van elkanderen af staande gaen, in elk van welke er eene schelp steekt.

Huime baidars, of vaartuigen, zijn van tweedeklei soort. De eene is klein, en van boven digt, zoo als de bootjes der Eskimaux. De andere kan

20 menschen bevatten, en is van dunne ribben van hout gemaakt, welke met robbevelen bekleed zijn. Hunne wapens, en hun vischers gereedschap, gelijken ook aan die der Eskimaux. Zij hebben eene soort van wapenrusting, die van kleine stukjes hout gemaakt is, welke met pezen van dieren aan elkanderen zijn genaaid. Dat harnas vlijt zich naar het ligchaam en deszelfs bewegingen, en is inmiddels zoo dicht, dat er daarin geene opening blijft, door welke er eene pijl kan doordringen.

Dit volk is op zijn lijf, en zijne spijs, veel zinderlijker, dan dat van Nootka Sound. Deszelfs taal verschilt ook ganschelijk van de voorgemelde, en is uin moeilijk van uitspraak voor vreemden. Ook vond er bij zijne eerste aankomst ijzer en koralen.

De bewoners van Kodiak, en de eilandeketen, welke zich tot aan het schiereiland Alaska uitstrekt, zijn door de Russische reizigers uitvoerig beschreven. Hunne woningen zijn ten halve beneden's gronds aangelegd, hebben in het midden stookplaatsen, recht daarboven eene opening voor den rook, en in het rond banken, om er op te zitten en te liggen. Aan elke woning is een klein vertrek gehecht, waar men voor zich het dampbad aanrigt, door water op gloeiend heete steenen te gieten.

De kleeding bestaat er uit een rok van vogelenvellen, waarvan men de vederen soms binnenwaarts, en soms naar buiten keert, digte pantedons van leder, laarzen van de strotten van zeekruwen, met zolen van derzelver huid.

De

De wapenen bestaan er uit boog en pijlen, werpschichten en speren, die met steen gepunt, en vaak met een afkookfel, dat de wonden doodelijk maakt, vergiftigd zijn. Men houdt zich er enkel met vissen, vangen van zeedieren en vogelen, en opzamen van derzelver eieren, onledig. Op de Westelijke eilanden begint de robbenjagerij in Februarij, en de walvischvangst in Junij. Des zomers gadert men er voorts bezien op, en een voorraad van Saranawortels voor den winter. De vischerij en jacht neemt er in October een einde; dan keert men tot zijne woningen op Kodiak terug, en brengt de maand November door met onderling bezoek en vermaken. De voornaamste verlustiging bestaat er in dansen, en eene soort van maskerades. De mans draaijen sich bij hunnen dans snellijk in het rond, met een mes of stok in de eene hand, en een ratel in de andere; de vrouwen huppelen bij den haren op een been, voorwaarts en achterwaarts, en houden in de hand eene blaas vol wind, welke zij, als zij gaan rusten, aan de vrouw of jonge dochter toefsteken, die zij verkiezen, om hunne plaats te vervangen.

De eerste plegtigheid, waarmede men eenen bezoeker ontvangt, is het aanbod van een nap vol water. Daarop volgt dat van allerlei levensmiddelen, als vleesch van walvischen en zeeleeuwen, vruchten, bezien, in traan ingemaakt, Saranawortel, in traan gekookt, enz. Het wordt als mangel van beleefdheid aangemerkt, zoo hij dat alles niet opeet; en, is hij daartoe buiten staat, dan moet hij al,

wat hij overlaat, als hij vertrekt, medemenen. Onder den maaltijd wordt er voor hem een dampbad toebercid; en, als hij zich vervotijst daarin begevén heeft, biedt men hem een kóp vol zeehonden-erpaan om te drinken.

Die lieden gelooven het bestaan van een Opperste Wezen, en dat van goede en kwade geesten, aan welke laatste zij soms slaven offeren. Sterft er een hunner Opperhoofden, dan wordt hij van ingewand ontdaan, met mos opgevuld, en dus begraven; tegelijk met zijne gelliefste slaven, boog en pijlen, en eenige levensmiddelen (*).

Veelwijverij wordt er tot een onbepaald uiterste gedreven, en de enige huwelijks plegtigheid is, dat het paar door de ouders van het meisje naar een dampbad gebracht wordt, waar men hetzelfde alleen laat. Bij onvruchtbaarheid, of zelfs bij het afnemen van de geslachtsheid, veroorlooft de man gemetnlijk aan de vrouw het zoeken van een anderen man. De vruchtbaarste vrouwen worden het meeste geëerd; en de vrouwen zijn jegens hare kinderen zoo teederhartig, dat zij de jongens vaak als meisjes opvoeden

en

(*) Tot reiskop naar het doodenrijk, want men in gelijke omstandigheden, als hier op aarde, geacht wordt voort te leven, en waarvan de onderstelling bij de Celten en elders voortgelijke uitwerkingen als op Kodiak, plagt en pleegt te hebben; met name in het rijk van Danomy, waar men een overledenen Koning een groot aantal slaven nazendt.

en kleeden, en tot vrouwelijke werkzaamheden opleiden, op dat zij van de gevaren der jagt en des krijgs bevrijd mogen wezen; als wanneer zij intussehen als schandjongens aan de mans ter prooi zijn.

Steds beoortlogen de verschillende stammen elkaanderen; en de krijgsgevangenen worden tot slaven gemaakt, en tot velerlei werkzaamheden gebruikt. De vrouwen, die men den vijand afneemt, worden heinde en vete voor koraken en andere bezezelingen, uit grilligheid, of genegehaaid, gekocht en verkocht, en zeer wreedelijk behandeld. Weeskinderen worden de slaven van hen, die ze verkiezen op te brengen.

De vermogendste man is hij, die in den krijg de voorspoedigste is, en voorts de beste jager. De eerstgemelde verrijkt zich met den buit en de gevangenen; en de andere met de opbrengst van de jagt op zeeleuwen, enz.

Voor de aankomst der Russen had elk aanzienlijk gezin een groot vaartuig, dat 40 ja 50 personen bevatten kon; maar de Russen kochten al die vaartuigen op, en bepaalden de inlanders tot het bezit van kleine voor 1 of 3 personen.

De Russen hebben aldaar voorheen onbekende hebbelikheden van nijverheid ingevoerd, of liever opgedwongen, inzonderheid die van voorraad voor den winter op te gaderen. De inlanders schijnen thans met den dwang, dien men hun heeft aangedaan, verzoend te zijn; ja sommigen hunner zijn gedoopt, en in 1793 vond men er een Russischen ambtenaar met eene inlandsche vrouw getrouwd, bij welke hij

verscheidene kinderen had. De Russen hebben er ook eene school opgericht, waar inlandsche kinderen het Russisch leeren lezen en schrijven.

Bij de eerste aankomst der Russen, poogden de inlanders te beletten, dat zij zich er vestigden; maar zij wisten de vrouwen, die bezien opgaderden, te verrasschen, en hielden dezelve toen in gijzeling, om de mans in teugel te houden. Die vrouwen werden vervolgens tegen de dochters der Opperhoofden verruild; en in 1793 had men 300 van die meisjes in de Russische volkplantingen, zoo dat men haar intusschen vergunde, om hare vrienden en magen van tijd tot tijd te bezoeken.

In 1788 hadden de Russen aan die kust acht vastigheden, tusssen 58° en 59° N. Br. Dezelve bestonden elk uit 16 of 20 gezinnen, en maakten gezamenlijk 462 Russen en 600 onderworpenen Amerikanen uit.

In 1790 bestond de Russische stichting op Kodiak uit 50 personen, die er 5 huizen hadden, benevens pakhuizen, werkplaatsen, enz. en twee Galjoeten, elk van 80 ton, en eenig geschut voerende. Zij gebruikten voorts 600 kanoos, die elk met 2 of 3 inboorlingen bemand en in drie divisien verdeeld waren. Elke divisie had een enkelen Rus aan het hoofd. Eenige volkplantelingen hadden hunne vrouwen bij zich. Zij bouwden kool en aardappelen, en dachten den bouw van tarwe in eenige stichtingen, welke zij toen aan cooks insam aanleiden, te beproeven. Zij hadden 4 koeijen en 12
gei-

geiten; zoo dat zij er in goeden ernst wezenlijke kolonien scheenen te willen aanleggen.

De Rusfen voorzien de inlanders van tabak, koralen, Nankins en ander linnen, waartegen zij van hen bont inruilen. Levensmiddelen en zeehonden-
vellen worden er als gemeene goederen beschouwd, en de laatste gebruikt men er ganschelijk, om vaart-
tuig te bouwen en te repareren.

De Rusfen van deze stichtingen zijn gezamenlijk in dienst van de Rusfische Amerikaanfche Compagnie, van welke zij al, wat zij noodig hebben, tegen eenen ontzaggelijk hoogen prijs moeten koopen; en zij mogen voor eigene rekening geen bont opga-
deren. Offchoon hunne befoldinging in fchijn vrij hoog is, zijn hunne omftandigheden geenszins voor-
deelig en winstgevend.

De derde reis van Kapitein Cook wekte het eerste denkbeeld van de voordeelen, welke een handel in bont op de N. W. kust van Amerika zou kunnen opleveren; maar, daar die Zeeman oordeelde, dat de afstand van Grootbrittanje er te groot was, om eenige fpeculatie van Britfche Kooplieden op zulken handel uit hun eigen land uit te lokken, werd de-
zelfde het allereerste uit China en Oostindie gedre-
ven; en het eerste daartoe gebruikte fchip was een brik van flechts 60 ton, die in 1785 van Canton afgezonden werd. Daar die onderneming bij de uit-
komst allervoordeeligst was, verwekte zulks een fterke woede tot den Bonthandel, en werden er tusfchen 1785 en 1788 tot denzelfen 6 fchepen in

Oostindie, naar te Oostende, en 4 te London, uitgerust.

Hierbij genoot men eene verchillende mate van geluk, zoo aan de kust, als in China. Sommigen verschaften zich eene rijke lading van bont; anderen slochten er achter het net; en de prijzen verchilden te Canton grootelyk, naar dat er hier, als men er aankwam, weinig of veel bont voorhanden was. Men maakte er van een best zeoottervel meer verchillende prijzen, tuschen de 30 en 100 Piasters.

De zeoottervellen, die de Russen opzamen, worden naar Ochotsk gezonden, en voorts door Siberië naar Kiachta, waar men ze uit het Noorden van China, dat juist het eigenlyke land voor het vertier is, komt afhalen.

Boven die vellen, verschaft de N. W. kust van Amerika anders, van bevers, marters, fabels, hermelijnen, rivierotters, roode en zwarte vosen, roode, grijze en witte, wolven, cekhorans, marmotten, beeren, bruine losen, bergschapen, herten, rendieren, konijnen, enz.

De gechiktste artikelen tot ruilhandel met de inlanders zijn grove wollen stoffen, en dekens, ijsen, koper, tin, glazen koralen en verdere finisierijen.

Tuschen Kaap Blanco en de rivier Columbia is de kust ruimelyk hoog, en wel met timmerhout bezet. De Columbia is de rivier, byaldien niet de

eerste, rivier die tusschen Kaap Hoorn en de Ijs-
kaap in den Grooten oceaen valt. Haar mond, tus-
schen de Adans punt en Telourstellingekaap, is 4
mijl wijd; doch met etne dwarsbank bezet, waarop
er intusschen bij den Vloed 4 vadem waters staet.
Bij de Ebbe blijft er in de bank slechts een nauw
vaarwater open; en, als de Getijden, die er zeef
stiek gaan, tegen den wind in loopen, breekt de
zeet over de gansche bank hepen.

De Columbia wordt door twee rivieren gevormd.
De eene, welke boven de vereeniging van beide ook
Columbia genoemd wordt, heet bij de inlanders
Tacoosche Tesse, en loopt van het Noorden naar
het Zuiden, enige stroomen van de Westzijde dat
kêren van de Steenige bergen ontvangende. De
tweede heet de *Groote rivier*, en ontspringt in die
bergketen. Zij loopt eerst West en dan N. W.
aan, tot dat zij zich met de Columbia vereenigt.
Zeewaarts aan kronkelen de vereende rivieren langs
een bekken, dat tusschen de 3 en 1½ mijl breed is.
Deze laatste breedte heeft hetzelfde ongeveer 100
mijl van den mond der rivier, tot aan welken af-
stand hetzelfde door Kaptein VANCOUVRE'S Officie-
ren bevaaren werd, en voot schepen van 400 ton
diepte genoeg heeft; ofschoon het verscheidene ei-
landen en ondiepten bevat, welke, tegelijk met de
bank in den mond, en vollagen gebrek aan lawas
akbaar, de nuttigheid van deze rivier voor de
scheepvaart zeer verminderen.

Er

Er zou, op de volgende wijzen, door middel van de Columbia, eenige gemeenschap tusſchen den Grooten en Atlantifchen oceaen kunnen worden daargeſteld: 1) door tuſſchenkomst van de Hudſons baai, welke de Churchill's rivier ontvangt; want deze wordt uit het meer Buſſahoe geacht voort te komen, en daarin ontlast zich de rivier Athapescow, die uit eene zijde van de Steenige bergreeks ontspringt, welker andere zijde de Columbia afgeeft; 2) door tuſſchenkomst van de Nelson en Severn, die uit het meer Winipeg voortkomen, waarin de Saskatchewan en Assiniboils zich werpen, welker bronnen nabij die van eenige in de Columbia uitloopende rivieren gelegen zijn; 3) langs de Misſouri, waaromtrent wij reeds gezien hebben (*), dat dezelve zich in den Miſſiſſipi onthalt, en dat hare bronnen in het Steenige gebergte gelegen zijn, welk laaste het eenige tuſſchenland tuſſchen haar en de Groote rivier, en andere in de Columbia uitloopende wateren, is.

c. Tuſſchen de Columbia en de Golf van Georgia is Gey's havenkom de eenige wijkplaats voor ſchepen, maar het is intuſſchen een vrij ongeſchikte.

Vancouver's en Quadra eiland is het Zuidelijkſte der eilandenketen langs de kust, en heeft tuſſchen zich en het vaste land de Golf van Georgia, van welker Zuider mond (denkelijk de beruchte Straat van

(*) Op *bladz.* 231 van ditſelfde deel.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 531

van Jan de Fuca (*) cook's Kaap Flattery de Zuidpunt is. Aan de Westkust des eilands hebben de bonthandelaars eenige goede havens ontdekt, zoo als Nootkat, bij de Engelfchen Berkeby Sound, Clayoquot, anders Port Cook, en het vermaarde Nootka (†); welke laatste havenkom de Port Lorenzo der Spanjaarden, en de King George the Thirde Sound van cook is, en door een eiland gevormd wordt, dat tusschen zich en het grootere eiland een nauw vaarwater heeft.

De mond dier havenkom, of Sound, heeft aan elke zijde van zich eene rotsige punt, is aldaar 4 mijl wijd, loopt binnenwaarts uit tot eene breedte van 4 uur, en voorts in eenige takken en krekken ten einde. Eenige eilanden verschaffen er een aantal goede ligplaatsen voor schepen. De oevers zijn algemeenlijk steile bergen, welke met verschillende soorten van dennen bekleed zijn (§); uitgezonderd eeni-

(*) Zie de *Inleiding*, I. deel, bladz. 191, 192.

(†) Volgens latere reizigers, dan Kapitein cook, zou deze de plaats bij misverstand van haren eigenlijken naam dus genoemd hebben, en zou zij bij de Inlanders *Tucatl* heeten.

(§) Die dennensoorten zijn de den van Kanada, de witte cypres, de wilde den, enz. Dezelve zijn alle groot van stuk. De verdere planten, welke Kapitein cook er waarnam, waren kleine zwarte elfen, asbezen, kruisbezen, frambozen, rozenstruiken, aardbezen, waterkers, enz.

eenige weinigte plaatsen, waar de laatste soort zich vertoont. Er ontlasten zich in de inhammen menigvuldige beekjes van tinnemend goed water.

De lucht van Nootka Sound is aangematig. De Thermometer rijst er in April op den dag tot 60°, en daalt des nachts tot 40°. N. W. wijnden brengen er gemeenlijk goed weder aan, en Z. W. winden regen. Viesch is er in overvloed. De gemeenste soorten bestaan er uit een klein slag van kabeljauwen, haringen, pilchards, barsoms, zuggen, haaijen, enz. Men vindt er krabben en menigvlei schelpvissofen. Tot de kruipende gedierten behoort er bruinachtige slangen, sonder giftanden, en waterhagedissen. De landvogels zijn er kraaijen, raven, eksters, bruine arenden, haviken, eigers, enz. Men vindt er wijde eenden, meeuwen, cormorans, quebrantahuesos, enz.

Kapitein VANCOUVER beschrijft meer dan 20 havens, welke in de Golf van Georgia uitkomen; onder welke Port de los Angeles, of Port Discovery, aan den Zuider oever, de gemakkelijkste is. Er liggen in de Golf een aantal eilanden; welke over het geheel meer ruw en bar zijn, dan het naburige vaste land. Dit laatste is meestal zeer woest. Er rijzen aldaar rotlige bergen steil van de oevers op; en langs derzelver zijden storten er groote vloedden van gesmoltene sneeuw benedenwaarts.

Tot de voornaamste eilanden tusschen dergene, betwelke Nootka Sound bevat, en het schiereiland Alaska, behoort Koningin Charlottes eiland, van
aan-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 343

aanmerkelijke grootte, en door een water ter wijfde van 18 mijl van het vaste land afgecheiden. Het zelve rijst in het midden tot hooge bergen op, waarvan de toppen alleen naakt zijn. Langs hunne zijden zijn zij met dennen, berken, wilgen en he-schoren, bedekt. LA ZAROUSSE was de eerste, die dit eiland zag; en hij gaf aan desselvs Zuidpunt den naam van *Kaap Hector*. Het werd vervolgd door Kapitein DIXON bezocht, van wien hetzelfde zijnen tegenwoordigen naam, en de gezegde punt dien van *S. James Kaap*, ontving. Aan de West-kust zijn er verscheidene goede havens, welke door houthandelaars bezocht worden, daar dit eiland van zepotters overvloedig. Op de hoogte van hetzelfde ligt, dicht bij het vaste land, VANCOUVERS Archipel van de Prinses Royal.

De groep der Prins van WELLS eilanden wordt door DIXONS Sound van Koningin Charlottes eiland afgecheiden. Eene der Sounds tusschen dezelve heet bij de Spanjaarden *Port Buckle*, en heeft eif goede havens, onder welke die van Santa Cruz als eene der volkomenste van de wereld beschreven wordt. King George the thirds Archipel volgt op de veruilde groep, en reikt tot 58½° N. Br. waar dez-zelvs lange keten eindigt. Port Banks, nabij het Zuid-einde van den Archipel, is eene goede haven, zoo als ook Sitka, bij de Spanjaarden Guadalupe, en bij DIXON Norfolk Sound, welker Z. W. punt, bij cook Kaap Edgumbe, door de Spanjaarden *Cabo del Engano* genoemd wordt; en dezen geven

den

den naam van *Monte S. Jacinto* aan eenen vulkanischen berg ten Westen der Soand, welke bij Cook dien van *Mount Edgumbe* voert. De hoogste bergen, die de havenkom omringen, zijn bovenop eeuwig met sneeuw bedekt, maar aan de zijden met houtgewas. De Russen hebben hier eene vastigheid van den naam van *Nieuw Archangel*, in welke nabijheid men een warmen bren van eenen zwaveligen aard vindt.

Boven Cooks Cross Sound, of den Noorder ingang der Golf, die King George's Archipel van het vaste land afscheidt, heeft de kust reukens zich goeie eilanden, en bespoelt de see onmiddellijk den voet van hare hoogste bergen. Tot hare hoogste toppen behooren de Mount Fair Weather van Cook, 14,992 voet hoog, en de Mount S. Elias van Bering, die 17,850 voet hoog, en op een 40 uur van den wal zichtbaar is, en ongeveer 10 mijl landwaarts in ligt. In die bergreeks maakt Behring's baai, door Dixon de *Admiraliteit's baai* genoemd, en bij de inlanders *Tappos* geheten, eene gaping, daar zij 10 uur landwaarts in loopt.

De Tschugatskisch baai, bij Cook Prince Williams Sound, reikt 17 uur ver landwaarts in, en vormt eenige goede havens. Voor de baai liggen er eenige eilanden, waaronder Montague, bij de inlanders Tchukli, het aanzienlijkste, en 18 uur lang en 4 uur breed is. Het is met groote dennen, kleine elzen, frambozen en andere heesters, bekleed.

Cook's

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 241

Cooks Inham, bij de inlanders: Kanayklish, heeft ten Oosten van zich een schiereiland, en loopt negens hetzelve 40 uur ver Noordwaarts aan het land in, met eene breedte van tusſchen de 40 en 4 uur, en eene diepte van tusſchen de 40 en 7 vadems. In dezelfs binneneinde ontlaſt er zich eene beek van zoet water. Aan den Weſter oever is er een vuurberg. Het Getijde loopt in den mond des Inham's met de ſnelheid van 4 mijl in een uur, en rijst er 8 voet.

Tuſſchen Cooks Inham en het ſchiereiland Alaska ligt er langſ de kuſt eene eilandenreeks, waarin het voornaamſte eiland, en het eenige, dat melking verdient, bij de inlanders *Kikhsak*, en bij de Europeers *Kodiak* en *Kadiah* heet. Het wordt door een vaarwater ter breedte van 5 mijl van den vaſten wal geſcheiden. De Weſtkuſt is er bergachtig, maar met groote dennen, kleine wilgen, populieren, berken, en eene verſcheidenheid van beekſtruiken, bezet. De Ruſſen hebben er leukenvruchten beproefd te zeten, doch met ſlecht gevolg, daar het buijge en regenige weder, dat er bijnaſ het ganſche jaar door aanhoudt, voor dien tuinbouw niet deelig is. Hornvee, geiten, ſchapeu en varkens zijn er door de Ruſſen ingevoerd. Het eiland is aan aadbevingen onderhevig. Dezelfs Ooſtpunt is ooks Kaap Granville, en de Zuidpunt Kaap Trinity. Aan de Ooſtzijde, in de baai van Chinikokoy, vindt men de voornaamſte Ruſſiſche ſtichting van Erick Svaticofy, of Drie heiligen. De ſtad van

S. Paul bestaat uit eenige goede woonhuizen van hout, eene algemeene barak, eene kerk en een paleis; waar al het ingezamelde bont opgelegd wordt, tot dat het naar Ochotsk kan worden ingescheept.

De eilanden ten Westen van Kikhtak zijn barre onbewoonde granietrotsen, welke bijkans onvindelijke namen, als *Schawyoutch*, *Amoyatschaluk*, *Satchlidock*, enz. enz. wij hier niet zullen behoeven op te tellen. Deze eilanden worden door de inboorlingen van Kikhtak bezocht, om er robben te slaan en vogeleijeren te zoeken.

Het schiereiland Alaska heeft, volgens de berichten der inboorlingen van Kikhtak, genoegzaam de gedaante van een eiland; want zij zeggen, dat zij hunne kanoos over een lange landstrook in een meer voeren, uit hetwelke er eene rivier naar Kapiscin coons Bristol baai loopt. Het schiereiland bestaat uit eenige vuurbergen in een staat van uijthersting.

De Bristol baai, in welke de gezegde rivier zich ontlust, heet bij de Russen *Kamshatzka*, en heeft tot hare Noordpunt coons Kaap Newenham. Van hier loopt de kust Noordwaarts aan, en is zij tot aan Kaap Stevens met ondiepten bezet. Cooks Norton Sound, bij de inlanders Kooinegach, is een inham, welke ver het land in loopt, doch geene goede haven staat. Des nachts rijzen de Getijden er a voet, doch des dags zijn dezelve haast onmerkbaar. De Prins van Wallis Kaap, bij de inlanders Kyguil, is de Westpunt van Amerika, en heeft aan hare Zuidzijde eene baai, welke ver land

waarts in reikt, en, volgens de inlanders, eene groote rivier ontvangt. De verdere Kapen zijn die van Mulgrave en Lisburn, en laatstelijk de Ijskaap van COOK, tot dus ver het uiteinde der ons bekende N. W. kust van Amerika. Van hetzelfde tot aan het punt, dat MACKENZIE bereikte, zijn er 35 lengte graden, welke op deze breedte 240 uur uitmaken. Deze gansche tuschenruimte is even onbekend, als de verdere tuschen MACKENZIE's rivier en die van HEARW, en tuschen deze laatste en het uiterste punt van Groenlands Oostkust, dat door eenigen Europeaan bereikt geworden is. Of de Schepen, welke in dit loopende jaar Baffins baai zoor diep mogelijk ingezaild zijn, en de ondernomene landreizen naar Amerika's Noordkust, over deze enig nader licht verspreiden zullen, dit behoort tot de vraagstukken, welke nog met al de geheimnis der toekomst omzwachteld zijn.

DE ALEUTISCHE EILANDEN.

Nevens de kust tusschen het Schiereiland Alaska en Kaap Kygnil liggen er eenige eilanden verspreid, die bergachtig, vulkanisch en van geboorte onbebouwt zijn. De valleijen brengen er echter gras en eenig klein plantgewas voort. Op Gore's eiland van oock, dat bij de Russen den naam van *S. Mathias* voert, is er een overvloed van voeten. De verdere eilanden heeten *S. George*, *S. Paul*, *Transfiguration*, enz. Het water, dat hen bevat, wordt naar den Russischen ontdekker van de Straat tusschen Azie en Amerika *Behringskom* genoemd, om dat hetzelfde van den Zuidkant door een eilandenreeks genoegzaam afgesloten wordt.

Die eilandenreeks vormt eenen sonderling gesegelden halvemaa nvormigen kring, tusschen het Schiereiland Alaska, en Kaap Kamtschatka, op het Aziatische schiereiland van dien naam; een kring, die al het voorkomen heeft van een overblijfsel eener granitische bergreeks, welke eenmaal de beide werelddeelen vereenigde, tot dat de Ijszee door Behringsstraat henen brak, en het lage land ten Zuiden van de-

ZEDMANS AARDRIJKSKUNDE. 399

derivé, en met name ook tusſchen de bergen der gezegde reeks, weſpoelde (R).

Men bevat de waarſchijnlijk dus gevormde eilanden ten Westen van Alaska onder den gezamenſamen naam van de *Alenſiſche*, om dat eenige ſtammen van derzelver bewonden zich den volksnaam van *Alenſi* geven. De Ruſſen, tot wier gebied de eilanden behooren, verdeelen ze in Voſſen eilanden, eilanden van Andrianoffski, en eigenlijk dargenoemde de Aleuſiſche.

Tot de voorbentſte eilanden der koren behoort Utemak, dat door een enge ſtraat van het ſchiereiland Alaska afgeſcheiden wordt. Hetſelve bevat drie kegelvormige vulkanen van groote hoogte. Cook bevond, dat het. Getijde ſtafchen dit eiland en het naastgelegene Oonalaska met de ſnelheid van 8 mijl per uur vloeide.

Oonalaska, bij de Inlanders Nagan-alaska, en bij de Ruſſen Tebellien-Sopoechnoi, is het aanzienlijkſte en meest bekende der Voſſen eilanden, en 74 mijl lang en 28 mijl breed. Het gantſche eiland beſtaat uit bergen, onder welke er vele uitgebuischte vulkanen zijn, en welke toppen zich als gansche reektes roſſen verſtoonen. Het eiland bevat eenige zoetwaterplasſen, en menigvuldige riviertjes, welke van zalm overvloedig. In de kusten loopen er ſtraſſen op, van welke er eenige zich na genoeg met andere van den tegenovergeſtelten kant verenigen, en het eiland in verſcheidene ſchiereilanden verdeelen.

DE AARDRIJKSKUNDE VAN ALASKA.

2. De Zuidkust heeft hooge rotsige oeveren. Noordkust is min hoog, ja helt op sommige plaatsen geheel tot aan het water toe af. De valleijen, en de helling van sommige bergen, tot midden tusschen hunnen voet en top, brengen gras en andere planten voort, waaronder struikgewas en elzen, het *Aspidoderm angustifolium*, welke stammen 3 voet hoog zijn, de haagappelboom, welks bladen een sterk wachtdrijvend middel zijn, en de beizen, die men tot verven gebruikt. Men vindt er ook zeer groote frambozen, maar deswege zijn waterig en smakeloos. Men eet er sapijnen en sarsaparilla. De verdere plantengroei die er de gemeenlijk is, bestaat uit de gene, die men gemeenlijk in koude, bochtige en barre gewesten aantreft, zoo als wilde angelica, lepelblad, kers, enz.

De eenige viervoetige beesten er uit verschillend gekleurde vosjes en muizen, die beide evenzeer in den grond huisvesten. De zeehonden en zeeotters, die zich voormaals op dit eiland onthielden, zijn nu hetzelve, bijtans geheel naar de min bewoonde getrokken. De eenige landvogel van Gonalaska, die melding verdient, is het woudhaan. Men vindt er dezelfde soorten van zeevogels, als aan de Noordelijke zeeën gemeen zijn.

De vischsoorten, die er de overvloedigste zijn, bestaan uit kabeljauw, rog, schel, heijba, andere bot, enz. De schelpvisch uit pareloesters en mosselen, enz. Krabben worden er ook veel gevonden.

Men

ZEEVAART EN KOOPHANDEL.

Men bewoont alleen de Zuidzijde des eilands; en de woningen der inlanders staan enkel aan de oever der baaijen. Derselve vormen er 14 verzamelingen van menschen, welke elk twee of drie loodsen van den naam van *Jurt* bevatten, die van aangespoeld hout en slijk gevormd zijn. De grootste zijn gezamenlijk 50 voet lang en 18 voet breed. Derselver vloeren zijn lager, dan de grond daarbuiten, en het dak is van aangespoeld hout, met eene laag mos en gras er boven op, en openingen, om het licht door te laten. Door deze openingen klinkt men er tevens langs gekapte palen uit en in. Ongeveer 7 voeten binnen den wand in het rond steken er palen dicht aan elkanderen in den grond, welke eenedeels dienen, om het dak te fluten, en deels om de bijzondere verblijven der gezinnen, die te zamen de loods bewonen, van elkanderen te scheiden. Die verblijven zijn met maten bedekt, waarop men slaapt en zit, en zij bevatten voor elke vrouw, die tot het gezin behoort, een afsonderlijk vertrekje.

Midden in de loods wordt al het vuil neergeworpen, en elk afzonderlijk verblijf heeft eene bewaarplaats voor de pis, waarmede de Oonahakters versieren, en het vle van hunne handen afwaschen. Vuur maken zij, door vuursteen, over vogelendons, dit met zwavel besprongd is, tegen elkanderen te slaan; en zij verlichten en verwarmen tevens hunne woningen door middel van steenen lampen, met traan en pitten van mos.

Het huisraad bestaat er uit koperen ketels en gieten potten, welke zij van de Russen bekomen hebben, en in welke zij het vleesch van zeedieren en visch koken; nagenoegen kabeljaanw., die zij rauw eten, om eene krankheid voor te koemen, welke, zoo als zij zeggen, door wormen veroorzaakt wordt, die in de visch begrepen zijn. Water bewaaren zij in houten bakken, en droogen voortdurend in mandjes, of zakken van netwerk. Hunne gereedschap bestaat uit messen en bijlen, die de Russen hun verschaffen. Hunne wapenen zijn werpschietbus, en speeren van verschillende lengte, waaraan vijf punten van lava of been hechten, naar dat zij wil tegen verschillende soorten van zeedieren of vogels willen gebruiken. De eerste werpen zij met behulp van een stuk plank ter lengte van zij voer, waarvan het ene einde tot een handvat of greep is, en het andere een been, als een speker, in zich heeft steken, waarvan men de punt ligtjes in de werpschietbus duwt, die men naar een prooi wil flingeren.

Het bodwen der baidars is voor de menschen al overvloedig werk. Soms houden het een geheel jaar aan, tot zij geschikt aangespoeld hoorn voor de kajak bijeen hebben. Dezelve bestaan gewoonlijk uit drie aan elkanderen vastgeworde stukken hout, en zijn ruim ze voet lang. Aan de kiel hechten zij, met baleinstroken, ribben van wijgen en eizenstroken, van welker bovenzijden de wederzijdsche rijen

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 333

Rechts is dain van skandien af staen, en door bene soort van dek verscheid worden, waarin er den of meer gaten, voor de personen, die den bal-
dar gebruiken willen, worden opengeslaen. Dit dek en het overige is met vellen van zedieren bedekt, welke sig om het lijf der gezegde personen vast-
heuten. Als altes bijten is, weegt het niet boven de 50 pond. De schepriaen hebben aan de we-
dersijde einden een blad van de gedaante van een
schop, en de rechter pagale bevestigings aan de ene
zijde en de andere. De ballare zijn niet van bewe-
ging, en worden gezegd voor een schip uit te schiet-
zen, dat te knopen zeilt. Dersien zij hier of daar,
dan verdraken de lieden, als er in zijn, onvermij-
delijk, en want een ander baldar hun te helpen
konst, want, hoe uitnemend zij ook met hun vane-
enig weten om te gien, en hoe geslief zij ook te
varen zijn, zij worden gezegd niet de kunst van
zwemmen onbekend te zijn, en baden ook nooit.
De onafgebrachte bewoners der Moslensland
zijn van middelbare grootte, bruin van kleur, rond
van gangend, klein van neus en zwart van oog.
Zij hebben lang zwart en grof haar, en weinig of
geen beard aan de kin, maar zware knievels.
De kleeding der mans en vrouwen verschilt al
weinig, en is niet zo genoeg met die der bewoners
van het naburige stam land overeen. De mans dra-
gen een gewaad, dat een ene voermans klei gelijkt
en van een laagte hangt voornen is, die om den
heft sluit. Het een en ander is van herten of vo-

geen vellen met grimmig roets, wassert, en met
eene strook geboondenvel, gehoord. Daarbij voegt
men een broek van wit vel, en als men in water
gaat, wordt er over deze gewone kleding nog eene
andere van zamengesnaide ingewanden van dieren,
aan het lijf getrokken, en een oorhoek en laarzen
van het vel van een zeekruyer hals, benevens een
soort van houten hals, welke uit de gaten van
een zeekruyer, koraken, enz. opgesleut is.
De kleding der vrouwen, effenien nu genoeg
dunnere gemaakt, is veel meer sierlijk, en wel
met koraken, vogelsbekken, enz. Zij dragen eene
bontschip van het vel van den hals van een vogel,
dat daartoe aangepast en bevestigd, en voorts met bor-
den van geel-, herten- en paardenhaar opge-
seld wordt.

De mans kled. hunne aangezichten, zoo als de me-
nstruë ze gemaakt heeft, maar de vrouwen versieren
of liever mismaken, ze op verschillende wijzen
niet anders door ze met strepen, welke van de
heugten naar de ooren van den mond naar de
kin loopen, te tatoueren. Zij doorboren zich het
bragtkem van den hals, en dragen daarin versier-
selen van amber, koraal en email. Dit heeft de
Russen haar, en van de heugters de
waaren hals klijgen zij amber. Voorts boren zij
in de onderlip twee gaten, waarin zij lange dunne
beentjes dragen; en de neuzen van hare ooren zijn
met voorwerpen van blaas en wit email opgevuld.

De kled. der vrouwen. De kled. der vrouwen. Aan

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 555

Aan de veters en, op het hoofd dragen zij geen lei deksel.

Zij houden zich voornamelijk bezig met het maken van matten, zakken en mandjes, van gedroogd lang gras, die zeer netjes gevlochten zijn, en met het naaien van kleederen, waarbij zij de vezels van geenen van dieren als garen, en vischgraten als naalden, gebruiken.

De bezigheden der mans, bestaan in vischen, en de jacht op robben, enz. welke tegen het einde van October een aanvang neemt, en in November geheel ophoudt. Bij die jacht vereenigen zij zich in troepen, onder welke de vangst gedeeld wordt, en elk, naar dat hij voorspoedig of bekwadig is, gewest, een grooter of kleiner aandeel ontvangt.

Hun geliefdste voedsel is het vleesch van reedissen; en, wanneer dit geheel verzwaard is, bestaan zij van schelpvisch, wortelen en seegewassen. Tot wintervoorraad leggen zij gedroogde zalm, kabeljauw en halibot op, en wortelen en bezijs, die zij in den herfst vergaderen.

Zij worden door Opperhoofden geregend, die *dogoks* heeten, en de overige inboorlingen noemen den naam van *shatas*, of vassallen.

De inlanders van Oonalaska, en de eilanden, die de Russen gewoonlijk bezoeken, zijn onder die gemeenschap veel beschaafder geworden, dan de overige eilanders. Eenigen spreken er goed Russisch, en verscheidene zijn er gedoopt; maar deze plegtig-

tigheid is genoegzaam al, wat zij van den Christen Godsdienst weten; want er zijn daarheen nog geen Zendingen gezonden, en de Russische robbenaars zijn weinig geschikt, om de eilanders met leer of voorbeeld te onderwijzen. Verscheidene Aleutische vrouwen trouwen met Russen, en derzelver kroost heeft een volkomen Europeesche kleur, even Europeesche gelaatsstreken, en rood haar.

Op de eilanden, die door de Russen niet bezocht plegen te worden, zijn de inlanders nog geheel onbeschaafd, erkennen zij wel een slaagrig en welvarend wesen, maar bewijzen zij aan hetzelfde geslacht eeredienst; in het denkbeeld, dat hetzelfde beter, dan zij, weet, wat voor hen goed is, en dat hetzelfde hun zulks geven wil, zonder dat zij er om bidden.

Rampspoeden en krankheden beschouwen zij als het werk van kwaadwillige geesten, en zij nemen daaromtrent de toevlucht tot hunne Shamans (*), of Priesters, die de boze geesten met zang of trommenslag pogen te verbanen.

Vedwifery bedrijft men er algemeen; en men kent er getrouwelc huwelijksplegtigheden. Is een man over

com

(*) Dezen titel voeren de Priesters van vele Mongolische volken in Azie insgelijks; en de oude Grieken gewagen van *Σαμάναι*, die voor de Braminen dien boventoon in het Zuiden van Azie hadden. Dezen gaven zich voor het kroost van een Shaman uit, dien de Siamers *Sommern Codem* noemen.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 317

eene vrouw onvoldaan, dan kan hij haar wegzenden, maar hij mag het gene hij haar geschenkt heeft niet terug vragen. Doch, weigert daarentegen eene vrouw, met eenen man te samen te leven, dan mag hij al, wat hij voor haar aan hare ouders gegeven heeft, terug vragen.

Geen man mag zijne vrouw, zonder hare eigene toestemming, verkoopen; met de welke kan hij haar aan een ander overdoen, hetzij vóór een bepaalden tijd, of geheelijk; dat niet zelden gebeurt. Nooit schenkt eene vrouw hare gunsten, zonder toestemming van haren man, aan een ander, en de verdeelen van zulk boeten komen steeds in den bodel. Daar nu de men, onder zulk eene handelswijze, niet vast houden kan, dat zijner vrouws kinderen ook de zijne zijn, heeft hij over deelve ook minder gezag, dan de moeder, en zelfs dan de boom van moeders zijde. De kinderen van eenen vader, bij verschillende moeders, worden niet als broeders en zusters beschouwd, en mogen onderling trouwen; maar omgekeerd is het geval met kinderen van eenze moeder en verschillende vaders. De verdeeling van den eigendom, bij den dood des vaders, wordt door dezelve maagtschap volvoerd, die het meerepende aan de weduwen en derzelver kinderen pleegt te geven, en de rest voor zich pleegt te houden.

Er wordt gezegd, dat men voormaals, te gelijk met een Opperhoofd, een van dezelve slaven plagt te begraven; maar thans doet men zulks niet meer, en

en worden slechts de baidars, werpschieten, en andere wapenen, van een overleden Opperhoofd, mede in deszelfs graf geplaatst. Uit deszelfs lijk neemt men de ingewanden weg, en men vult het wederom met hooi. De lijken van gemeene lieden worden zonder plegtigheid in den grond of eene rotsklove gestoken; maar die van vermogenden in houten graven; waarin men eerst eenige aarde brengt, dan daarop gras, matten en vellen, en hierop het lijk, in dezelfde houding, welke men in de baidars heeft, en in welke men hetzelfde, door middel van lederen riemen, doet blijven. Dan wordt er eene mat over gelegd, en alles voorts met aarde bedekt. Zijn de vrouwen van den overledenen waarlijk rouwig over deszelfs dood, dan snijden zij zich het haar van de kruin des hoofds, en beweenen hem eenige dagen; ja soms drijft hare genegenheid haar, om het lijk bij zich in de Jurt te houden, tot dat deszelfs begrafenis zekers gansch onmogelijk maakt. Op dezelfde wijze bewaren de vrouwen de lijken van jong geboortige kinderen, tot dat er andere ter wereld komen, om de plaats der doode te vervangen; en de kisten, waarin men de lijkjes bewaart, worden met vogelenbekken, koralen, enz. versierd.

Wat de geestvermogens der eilanders betreft, zij worden door de Russische reizigers afgebeeld als aanmerkelijke talenten en een vlug begrip hebbende, en het kaartspelen, ja zelfs het schaken, ligtelijk aanneemende. Onder elkanderen zijn zij vrees-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 639

ham en de Ajegens vromden herbergzaam, vrij van neiging tot dieverij, maar tevens ongevoelig en on dankbaar. Hun voornaamste onderscheidend karakter schijnt te wezen, dat zij van alle drift en sterke gemoedsbeweging vrij zijn. Hun gelaat duidt nooit kwelling, droefgeestigheid, of vreugde aan; bij welke gelegenheid het ook wezen moge.

Hunne verlustingen bepalen zich tot eene foort van gemaskerde dansen, van mans, vrouwen en kinderen, op het geluid van eene trom, dat hun eenig speeltuig is.

De bevolking van dezen Archipel was, toen dezelve het eerste ontdekt werd, aanzienlijk, maar is tot een zeer onbeduidend overschot versmolten (S). De gezamenlijke mans, op de geheele eilandenketen, zijn, met insluiting der kinderen van dat geslacht, niet meer dan 1,100 in getale.

Nevens Oonalaska ligt Umnak, dat door een water, ter wijde van 2 mijl, van hetzelfde wordt afgescheiden. Op de Z. O. zijde van Umnak ziet men hooge vulkanische bergen, die met sneeuw bedekt zijn. Amochta is ook eene vulkaan.

Onder de eilanden van Andreoffski, die het midden der keten vormen, bevat Tanaga eene ontzagge lijke groep van smeulende vuurbergen. Het Oosten des eilands is vlak, en bevat verscheidene zoetwater poelen. Kanaga heeft eene warme bron, die met zwavel bezwangerd is, en uit den voet van eenen uitgebluschten vuurberg voortkomt. Gorelloi is ook een

360 ZEE MANES AARDBRÛSEKUNDE

een groote vulkaan. Angata, of Ansharka, is zo ver lang, dat en verschrikkelijk.

De groep der eigenlijke Aleuts is de Westelijke der keten. Budy, Agaton en Anon, zijn er de voornaamste eilanden, en elk van dezelve bestaat uit een aantal rotsige bergen.

NOOR-

NOORD EL I K POLYNESIE.

Het ten Westen der eigenlijk dusgenoemde Aleuts
gelegene Behrings eiland, en het onmiddellijk daaraan
palende, reeds behandeld hebbende (*), wenden wij
ons naar twee andere, welke men, onder de namen
van *Rica de Plata* en *Rica del Oro*, op de Kaar-
ten genoegzaam ten Zuiden van de laatstgemelde
plaatst, en welke, zoo zij werkelijk bestaan, hunne
natmen waarschijnlijk aan hunne fabelvolle beschrij-
vingen door de Japonezen te danken hebben, en
inmiddels tot de tallooze menigte van eilanden be-
hooren, welke den Grooten oceaen genoegzaam zoo
als de sterren den hemel vervullen. Eilanden, on-
der welke er vele gansch alleen liggen, maar andere
digte groepen of ketens vormen. Deze zullen zich,
voor zoo veel zij niet reeds in het vorige beschreven
zijn geworden, hier onder afzonderlijke hoofden la-
ten brengen, buiten welke die andere voor verre
weg

(*) Op bladz. 22 en 23 van dit vierde deel.

weg het grootste gedeelte, op voegelijke naamlijsten, door ons nevens elkanderen opgeteld zullen worden. Want meer dan naamlijsten laten er zich van dezelfde doorgaans niet vormen; en, zoo noodig als derzelve invlechting in dit werk ons schijnt te wezen, zoo onnoodig achten wij hier alle wezenlijke uitweiding over die eilanden, eilandjes en koraalriffen, met welk een welig plantgewas vele derzelve ook bedekt mogen wezen.

Voor zoo veel de gezamenlijke eilanden eene menschelijke bevolking hebben, behoort deze meestal tot het dusgenoemde *Polynefische* menschenras. Hierom bepalen wij den naam van *Polynefische* juist tot die eilanden; en nu willen wij van dezelfde in de eerste plaats die gene beschrijven, welke ten Noorden van de Eveningslijn gelegen zijn; waaronder er, omstreeks de vermeende ligplaatsen van Rica de Plata en Rica del Oro, een aantal wijd vanden gespreide voorkomen. Van deze voeren er eenige op de nieuwste Fransche Wereldkaart gezamenlijk den naam van *Ansons Archipel*; en onder dezelfde ligt, niet ver van het punt, waar men Rica del Oro gemeenlijk plaatst, en wel op 29° 51' N. Br. en 160° O. L. het dus genoemde *Lots vijf*, dat in 1789 door MEARES werd gezien. Dit is eene zonderlinge klip, welke tot de hoogte van 350 voeten reghstandig uit zee oprijst, aan een groot Linieschip onder zeil gelijk, en aan de Z. O. zijde een hol heeft, waarin de zee met een verschrikkelijk geraas indruischt.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 353

Meldenswaardig zijn hieromstreeks voorts de Tuf-
aan, dat twee groepen van Koraal eilandjes of rif-
ten zijn, op $21^{\circ} 35' \text{ N.Br. } 151^{\circ} 30' \text{ O.L.}$

Sebastiaan Lopez eiland	25	24	156	30
Anfons eiland	23	30	160	0
De Woeste eilanden	23	30	163	30
S. Bartholomeus	15	10	163	41
Volcano	22	40	163	0
Camira	22	0	163	0
Lamha	20	24	166	42
Wake's eiland	19	0	166	48
De Weeste eilanden	20	30	168	0
Gaspar Rico	15	12	171	18
Wakes klip	17	48	173	45

Nog enige gronden Oostelijker liggen, op $22^{\circ} 15' \text{ N. Br. en } 175^{\circ} 37' \text{ W. L.}$ Kruzensterns klippen, welke door het Russische schip *de Neva* ontdekt werden; en op $26^{\circ} 3' \text{ N. Br. en } 173^{\circ} 42' \text{ W. L.}$ het insgelijks door dat schip ontdekte Lifianskis eiland; eene plek droog zand, van 2 mijl omvangs, op een koraalrif, reeds met gras en kruipende gewassen bezet, maar van geboomte en zoet water nog geheel ontbloot.

Ten Westen van de gezamenlijke laatstgenoemde eilanden vindt men een aantal andere, welke zich in eene Oostelijke reeks, en eene Westelijke, laten scheiden, en op de gezegde Fransche Wereldkaart gezamenlijk den naam van *Magellaans Archipel* voeren. Derzelver Oostelijke reeks neemt aan den Noordkant, genoegzaam op de hoogte van Japan;

een aanvang met Peta de Pires, S. Mathaus, Gualoupe en Malabrigo, alle door de Spanjaarden ontdekt, maar nog eenigzins ongewis van ligging. Die van Margaritas eiland, in de nabijheid van Malabrigo, is $27^{\circ} 30'$ N. Br. en $145^{\circ} 40'$ O. L. Op $25^{\circ} 10'$ N. Br. en $146^{\circ} 0'$ O. L. liggen de Graupus eilanden, door MARBS in het voorgemelde jaar gezien, en te zamen eene groep vormende, in welke een eiland, van het Noorden naar het Zuiden, 5 uur lang is, zich tot een hoogen berg verheft, weinig hout op zich heeft, en door eene geweldige branding van rondom ongenaakbaar, schijnt te worden gemaakt. Lobos ligt op $24^{\circ} 50'$ N. Br. en $146^{\circ} 31'$ O. L. Verder ten-Zuiden liggen er op eene rij drie Vulkanische eilanden, hoedanige de Oestelijke reeks er nog meer andere bevat.

Van de Westelijke reeks zijn de Aartsbischope eilanden de Noordelijkste, maar nog weinig bekend. Het Zwavel eiland, door COOK dus naar den reuk genoemd, welken hij in deszelfs nabijheid ontwaarde, ligt op $24^{\circ} 48'$ N. Br. en $141^{\circ} 12'$ O. L. Dit eiland is zeer bar, en brengt slechts eenige struiken voort. Deszelfs lengte bedraagt, van het N. N. O. naar het Z. Z. W. 5 uur. De Zuidpunt rijst tot een hoogen berg op, die gansch naakt en vlak van top is, een vulkaan schijnt te wezen, en door eene lage en smalle landstrook met het eiland vereenigd wordt. Hetzelfde heeft 7 uur ten Noorden van zich een kegelvormig eiland, en 7 uur ten Zuiden wederom een ander. Aan deze gaf COOK

de

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 363

de namen van *Noorder en Zuider eiland*. Nog verder ten Zeiden, dan het laatste, ligt Vela, of het Zeil.

De Dieven eilanden.

Ten Zeiden van Magellaans Archipel ontving een aantal eilanden den naam van *Ladrones* of *Dieven eilanden*, van MAGELLAAN, die dezelve in 1521 ontdekte, en datzelve bewoners zeer tot dieverij geneigd vond. Zij vormen het Zuidelijke gedeelte van een Archipel, over welchen die naam zich uitstrekt, en welke vervolgens, uit hoofde van de menigvuldige zeilende kanoos, die men tuschen dezelve ontwaarde, *Las Velas* of *de Zeilen*, genoemd werd. Na dat Spanje in 1564, met de gewone plegtigheden, bezit van dezelve genomen had, leed het intuschen nog 104 jaren, eer die Mogendheid een enige vastigheid aanleide. Hiervoor koos men Guam, het reeds door MAGELLAAN ontdekte Zuidelijkste eiland van den Archipel, welchen men toen ter eere van MARIA ANNA VAN OOSTENRIJK, Gemaal van PHILIPS IV., de *Maria Anna's eilanden* noemde; een benaming, waaruit de meer gewone van *Mariannes* voortgesproten is.

De gezamenlijke groep bestaat uit 16 eilanden, en strekt zich, tuschen 144° en 146° O. L. van het Noord ten Oosten naar het Zuid ten Westen, van 13° tot 20½° N. Br. uit. De Europeanen, die ze bezigtigd hebben, verheffen de bewoners groote-

lijke, van wegens de volkomenheid, welke zij aan hunne zeilende kanoos of pniauwen bijzetten: Deze hebben eene vlakke en eene bolle zijde, en worden gezegd 20 mijl in een uur af te zeilen.

Verre weg de meeste eilanden sijn inmiddels onbewoond. Tot die gene, waarmede het dus gelegen is, behooren voornamelijk Uraccas, het Noordelijkste, en voorts Zuidwaarts aan Assumption, een groote kegelvormige hoop lava, Pagon, Grogum, Sariguan, Amajan, Srypan, Aguijan en Sapan.

Het vermelde Guam is het grootste, heeft 40 mijl omvangs, en bevat ongeveer 10,000 inlanders (*), in 7 of 8 dorpen, en voorts de Spaansche stad, Agaña, op de N. W. zijde des eilands, aan eene rivier, 4 mijl van zee. Deze heeft tot hare verdediging eene batterij van 8 stukken geschuts. De mond voor de rivier is enkel in den zomer veilig.

Het eiland Timian, het derde der gene, die MARELLAAN ontdekte, is in de reizen van ANSON, BYRON, WALLIS, enz. niet uitvoertiglijk beschreven. Volgens den Schrijver van de eerste der reizen, is dat eiland een volmaakt paradijs; maar de Zeehelden, die hetzelfde vervolgens bezigtigd hebben, hebben

(*) Anderen maken den omtrek veel grooter, de tegenwoordige bevolking veel kleiner, en Agaña gansch niet on aanzienlijk. In allen gevalle is het voortgelijk een presidio ter bekeering van de inlanders, als die van Nieuw California.

ben verwonderd gestaan, en zich grootelijks af
leur gesield gevonden, daar het eiland aan hunne
hoog opgewondene verwachtingen goenszins beant-
woordde.

Ongewijfeld is de ophief, dien Ansons reisgenoo-
ten van Tinian maakten, meerendeels aan den toe-
stand te wijten, in welken zij aldaar aankwamen.
Door de vermoedijng van eene lange zeereis uitge-
put, en dagelijks meer dan 20 man aan de scheut-
buiik verliezende, vonden zij er een overvloed van
versche levensmiddelen en plantenvoedsel, waardoor
zelfs de ergste zieken, binnen eene week, als bij
een wonderwerk, genoegzaam herstelden. Het was
hierom natuurlijk, dat hunne dankbaarheid voort
zulk een genoegzaam herleven uit het graf hunne
beschrijving van het eiland onmatig sterk kleurde.

De Engelschen vonden Tinian onbewoond, maar
van geragelde plantsoenen van vruchtboomen voor-
zien; en er stonden aldaar, in eene harmonische
orde, gedenkteekenen, of pilaren, waaruit bleek,
dat het eiland niet lang te voren eene talrijke, en
tot eene zekere hoogte beschaafde, bevolking had
gehad. Nu vernam Anson inderdaad, dat hetzelfde
50 jaren vroeger 30,000 inwoners had geteld; maar,
eene Epidemische krankheid & der gezamenlijke be-
volking van den Archipel weggésleept hebbende,
waren de overgeblevenen op Tinian door de Span-
jaarden van Guam genoodzaakt geworden, om de
sterfte op dit laatste eiland te vergoeden.

Volgens Ansons reisverhaal, is Tinian 12 mijl

lang en 6 mijl breed. Hetzelve verheft zich uit een trapswijze naar het midden, en bevat eene aangename verscheidenheid van houthrijke bergen, valleijen en vlaktes. De grond is er alomme goed, en brengt veel fijner en weliger gras voort, dan er onder de verzengde luchtstreek pleegt te groeijen. Men vindt er een overvloed van kokosnoten, broodvrucht, bananen, zoete en bittere oranje appelen, limoenen en guavas, zoo wel als watermeloenen, en eenige tegen de scheurbuik dienstige planten. De boschen zijn er vrij van benedenhout, en de boommen staan in dezelve zoo ver van elkanderen af, dat zij een ruim pad voor den wandelaar openlaten. De rijke weiden waren er van duizenden van melkwitte buffels met bruine ooren bedekt, welke zich door de Zeelieden ligtelijk lieten vellen; en elk woud was er vol van gevogelte van de tamme soorten, welke zoo gemakkelijk te vangen waren, dat het scheepsvolk gedeeltelijk daarvan leefde. Het eiland bezat ook een groot aantal wilde zwijnen, die nogtans uit hoofde van hunne woestheid enkel met schietgeweer konden worden geveld.

Offchoon het eiland geene rivieren bevat, wordt het echter voor huishoudelijk gebruik door putten en bronnen genoegzaam bewaterd; en er zijn meêden op hetzelve twee meeren, welker oevers zoo vlak en gemgeld zijn, dat zij door kunst gevermd schijnen te wezen. Zij zijn met groote vlugten van wilde eenden, tureljren, pluviern, enz. bedekt. Doch tegen al dat goede staat over, dat het eiland

vol

got van ziekten en andere soorten van infectie is, die er menschen en beesten geweldig plaget. De lucht is er helder en gezond; de warmte wordt er door gestadige zeeoeltes en gematigde regens gestempeld. Zie daar het tafereel, dat er van Tifin opgehangen werd, na dat het in October 1743 door anson bezocht was geweest. Grootelijks verschildt de wijze, waarop het door volgende onderzoekers afgeschilderd is geworden.

Commodore anson kwam, op zijne reis rondom de wereld, den 1. Augustus 1763 op het eiland aan en bracht er twee ganse maanden door. Ongeduldig naar genot van het vermeende paradijs reikhalzende, landde de Commodore er met eenige van zijne Officieren, en drongen zij haastiglijk door de naaste bosschen; in de vaste verwachting, dat Tifin zich daarachter in al deszelfs heerlijkheid opdoen zou. Zij vonden de boomen zod' d'gt aan reikaderen, en zoo zeer met benedenhout bezet, dat zij er met de grootste moeite, en niet zonder kwetsuren aan handen en voeten, door hen en worstelden. Maar hoe goed was niet, toen zulke hun ten laatste gelukt was, hunne verwondering! In plaats van laghende weiden, vol gras en klaver, en met bloemen bezaaid, ontwaarde hun oog dorre vlakken, enkel met riet en kruipende planten bedekt, welke zo dicht door elkanderen heen gewassen waren, dat het bijkans onmogelijk was, er door te komen; vooral daar wolken van vliegen de lucht; en den mond van elk, die spreken wilde, opvul-

den. De dieren saken eene gelijke verandering te hebben ondergaan; want, ofschoon de partijen, die men afzond, om enig hoerree te velen, enige buffels ontmoette, dezelve waren intusfchen zoo wild en schuw, dat men ze zelden onder het be-
 zeik van zijn schietgewoor kon krijgen; en, als men er een gefchoten had, had men dit zoo ver van den bever gehan, dat men $\frac{1}{2}$ van het vleesch in de boschen moest laten, daar men buiten staat was, om hetelve, eer het bedierf, aan boord te krijgen. Wilde zwijnen bekwam men intusfchen met minder moeite, zoo wel als een overvloed van kokosnoten, broodvrucht, guavas en bittere oranje appelen; maar vergeefs zocht men naar ANSONS watermeloenen, en middelen tegen de fcheurbuik. Men bevond, dat de putten, waartuit deszelfs *Con-*
servation van water voorzien was geworden, toen een waigelijk brakachtig water vol wormen opleverden. BYRONS fchip werd met duizendbeenen, fchorpioenen en vergiftige mieren, opgevuld, welk ongedierte men met het brandhout aan boord gekomen achtte; en hij befchouwde er het luchtgeftel in de maanden, welke hij er fteet, als hoogstongezond; want, ofschoon de fcheurbuik zijn volk fpoedig verliet, er werden intusfchen velen doot koortfen weggefleept, welke de onmatige hitte en gefadige regens er verwekten. Eenige lieden, zoo van ANSONS als van BYRONS volk, werden doot het eten van viach uit de baai bijkans vergiftigd.

Kapitein WALLIS, die Tinian in September 1767 be-

bezoekt, heeft er geen gunstiger denkbeeld van gegeven, dan BYRON. HERRIVEL vond men toen enkel op de Noordzijde des eilands, en hetzelfde was zeer moeilijk te naderen. De zwijnen waren zeer wild, dat men ze zelden tot op een reedschot kon naderen. Gemakkelijker bekwaam men gevogelte en sommige vruchten, met name timoeren; maar binnen 3 mijl van den oever vond men geen andere boomen.

De naastvolgende Engelsche bezoeker van Timian was Kapitein EILBERT, die er in Augustus 1788 aankwam, en anderszins veel van belofte nog niet getuigd vond, dan BYRON hetzelfde had afgebeeld. Hij bekwaam er ook eenige wilde zwijnen; vogelen en vruchten, en zag de wilde hoenwer, doch al, wat er daarvan verzameld was, liet zich nooit gebruiken; en hij moest zich met eenige kabbieren vergenoegen. De *Castorjens* parven nu geheel droog, en hij trof geene der beken aan, over welke artsen bij elken tred hunne slappe. De vliegen hadden in menigte en lastigheid niet afgenomen.

Het laatste bericht, dat wij oopens Timian ontvangen hebben, komt van den Britschen Mariniers Luitenant MORTIMER (*), die in December 1789 het eiland bezocht. Hij vond het land en wild even

(*) Onder den titel van *Observations, etc. made during a voyage to the Island Tamerite, Timian, etc.*

ongdoordringbaar en ongenaakbaar, als zijne voort-
 gangen; maar ansons puuten bevatteden toen wa-
 ten, dat, offchoon *niat het beste van de gansche*
wereld, nog brakchtig noch vol van woemen was.
 Met de grootste moeite drongen eenige lieden in
 het binnenste des eilands door, en vonden de ge-
 deakteekenen weder, welke anson beschreven, maar
 staand der volgende bezoekers van Tinian opge-
 spoord had. Dezelve schenen allezins door inlan-
 ders opgerigt, en hielden, sints het bezoek van an-
 son, weinig of geene verandering ondergaan. Zij
 bestaan uit twee rijen van piramidale kolommen,
 welke elk met een halven bol gekroond zijn, waar-
 van de vlakke zijde bovenwaarts gesleerd is. Het
 laat zich niet wel vast bepalen, of zij van steen
 dan van ecker mengfel zijn; maar zij zijn waar-
 schijnlijk het eerste. Zie metende, vond men, ten
 zuiden van de gemachte zuil, hare regtstandige
 hoogte 14 voet

de breedte onderaan 5 — 4 doim.
 de middellijn van den halven bol . 5 — 10 —

Hoe groot ook het wezenlijke verschil van den staat
 des eilands ten tijde van het bezoek van anson en
 dat der andere bezoekers mag zijn geweest; zij ko-
 men allen daarin overeen; dat de eenige eerde of
 slecht is. Dezelve ligt aan de Z. W. zijde des
 eilands, en heeft een bodem van grof zand en ko-
 raal, waarin geen anker houdt; terwijl de touwen-
 der afgesnijd worden, zoo men ze niet ophoelt.
 Anson verloor ze twee kabela, en werd met een
 der-

ZEEVOART EN KOOPHANDEL. 179

derde anker, dat hem aan den boeg hing, zeewaarts in gedreven. Een andere keer sleepte hij de beide ankers achter zich mede. BYRON werd door de sterke dijning verplicht om het ratum fop te klozen, en de schepen van den vermelden GILBERT, en van Kapitein SRAVEN, die in hetzelfde jaar, als GILBERT, op de reede ankerde, waren beide genoodzaakt, om te kappen en in zee te steken.

Volgens AMSON is de reede enkel tusfchen het midden van Junij en het midden van October gevaarlijk; als wanneer de winden vaak het gansche kompas met veel geweld rondwaaijen, en, als zij uit het Westen komen, eens sterke dijning aanvoeren. Volgens BYRON is de maand van October de gevaarlijkste.

*De Pelew eilanden, de Carolinas, Lord
Mulgrave's eilanden, enz.*

Ten Zuiden der Dieven eilanden liggen de Carolinas, een Archipel van ongeveer 80 eilanden, die ten Westen van zich de kleinere groep der Pelew eilanden heeft, tusfchen welke en de Molukfche eilanden er nog eenige andere liggen, met welker volgende naamlijst wij de befchrijving van Noordelijk Polynefie hier willen voortzetten. Daartoe behoort: Lord Norths eiland, op 3° 02' N. Br. 131° 06' O. L.

Johnstone's eiland, door Kapitein MEARES in 1788 ontdekt, en op 3° 11' N. Br. en 131° 12' O. L.

DE AARDRIJKSKUNDE WOEK

O. L. gelegen, rust op een koraalrif, heeft een uur omvang, is met kokosboomen bedekt, en heeft bewoners uit het Polynesische menschenras.

Van CARTAGERS Current Island en S. Andries bestaat het eerste, op $4^{\circ} 40'$ N. Br. en $131^{\circ} 45'$ O. L. liggende, uit een groote rots. vel geboomte, en het laatste uit twee eilandjes, op $5^{\circ} 30'$ N. Br. en $132^{\circ} 16'$ O. L.

Pulo Alma en Pulo Mariet liggen op $4^{\circ} 30'$ N. Br. en $132^{\circ} 0'$ O. L.

De Pelew eilanden, bij de Spanjaarden, die ze ontdeekten, *Palao* geheeten, werden, bij gelegenheid der schipbreuk van de Britsche O. I. Compagnies Paketboot *Annalepa*, in 1788, aan de overige wereld bekend. Eene schipbreuk, van welke het verhaal, door den Heer KEATE opgesteld, voor die eilanden eens veel grootere belangstelling heeft verwekt, dan zij anders ooit of ooit hadden kunnen verwerven; daar geen van hen meer dan een uur omvangs heeft, en zij alle te samen van een koraalrif omgeven zijn, dat zich van hen 6 uur ver Westwaarts aan uitstrekt. Zij zijn matig hoog en met geboomte bezet, waaronder men kokos- en brood-boomen en ebbenhout vindt. Het suikerriet is een eigendommelijk voortbrengfel van deze eilanden, en de inwoners maken zich deszelfs sap te nutte. De boschjes zijn er vol van gevogelte, dat men onaangeroerd liet, tot dat de Engelschen de inlanders hetzelfde tot voedsel leerden gebruiken.

De

ZEEVAART EN HOOFRANDAL. 579

De eilanders worden door den Heer KEATE met de aangenaamste kleuren afgebeeld, als een herbergzaam, opgeruimd en onschuldig, menschenflag. Zij zijn welgemaakt, en hebben eene donkere koperkleur, met lang hoofdhaar. De mans loopers naakt, maar de vrouwen dragen om het lijf twee stukken franje, welke zij van de vezelen der doppen van kokosnoten vervaardigen. De huizen staan er 3 voet boven den grond op steenen, en worden van planken en bamboes gemaakt. Men heeft er bovendien groote loodsen, die tot algemeene vergaderingen gebruikt worden. Het gereedschap, en de werktuigen en kanoos, der eilanders gelijken aan die der Societeits eilanders; en men maakt op de Pelew eilanden potten van klei. Visch is er een gewoon voedsel. De regering berust er bij een Koning, en *Rupacks*, of Edelen, van welker waardigheid een armband van been om het gewricht van de hand een teeken is. De Koning is er de eigendommelijke bezitter van al het land; en zijne onderdanen hebben geene andere dan roerende goederen. Het enige Godsdienstige denkbeeld bestaat er in het geloof van eene ziel, die het ligchaam overleeft (*).

De

(*) Dit noemt de Heer TUCKER de *only idea of religion* der Pelew eilanders; maar, gaat er daarmede niets anders gepeerd, dan heeft het ook niets *Godsdienstigs* aan zich, en spruit het enkel, zoo als CICERO ten aanzien van alle dergelyk geloof beweert, uit den waan, dat men al slapende of wakende zijne over-

le-

De taal der eilanders is de Polynesiſche, dat ten tongval van het Maleiſch is. De Pelew eilanden liggen op 6° $10'$ N. Br. en 134° — $135^{\frac{1}{2}}^{\circ}$ O. L. Zij kunnen als het Westelijke uiteinde van de grootte keten der Carolinas beſchouwd worden; ook men deze van 134° tot 170° O. L. en van 5° tot 12° N. Br. uitſtrekt.

De laatstgenoemde eilandenketen is nog vrij onbekend, en ſchijnt uit een aantal groepen te beſtaan, die, zoo als de meeste van den Groeten oceaant, van het Noorden naar het Zuiden ſtrekken. Het eerste aanzien van alles te zamen bleek in 1686 bij de toevallige aankomst van een gezin uit deze eilanden op de Philippijnen, waarheen hetzelfde van het een eiland naar het andere hebbende willen varen, door wind en ſtroom gedreven werd. Toen ontvingen de gezamenlijke eilanden van de Spanjaarden den naam van de *Nieuwe Philippijnen*, en anderhand werden zij ter eere van KAREL II., Koning van Spanje, met dien van *Carolinas* beſtampeld.

De gezamenlijke eilanden zijn vruchtbaar. De lucht is er gezond, maar er woeden aldaar vaak orkanen. De bevolking is er zeer talrijk, en gelijkt aan die der Pelew eilanders. Naar de verhalen der Je-

ledene vrienden en mogen werkelijk aanschouwde, als men ze meende te zien. *Godsdienſtig* wordt zulk een geloof, als men het met dat van Gods aanwezig vereenigt, dat den mensch reeds buiten hetzelfde *Godsdienſtig* kan en moet maken.

Jesuiten, die in zendelingschap daarheen getogen zijn, wordt elk eiland door een Opperhoofd geregeerd, en zijn de gezamenlijke Opperhoofden aan een Koning onderworpen, die zijn verblijf op het eiland Lamorca houdt. Het volk wordt er door de Edelen onder een tirannisch bedwang gehouden. Men vindt er tempelen, noch afgoden, noch eene schijn van eeredienst, maar men geloofst, dat er heftige geesten op het eiland Fallalo komen nederdalen, om er in een meer te baden; en de bewoners van Yap worden gezegd, eene soort van krokodil, dat denkelijk eene Guana is, te aanbidden, en bezweerders te hebben. Veelwijverij is er in gebruik. De voornaamste verlustiging bestaat er in dansen; waarbij de maat gezongen wordt, daar men er geene instrumentale muziek heeft. De wapenen bestaan er uit boog en pijlen, en lansen, die met been gepunt zijn.

De eenige Carolinas, welker Geographische ligging door genoegzaam nauwkeurige waarnemingen verzekerd is geworden, zijn de volgende:

De Matrozen, eene groep van lage koraal-eilandjes, op $8^{\circ} 39'$ N. Br. en $137^{\circ} 38'$ O. L.

Spencers Keys, vijf eilandjes van denzelfden aard, en door riffen onderling verenigd, op $8^{\circ} 14'$ Breedte en $137^{\circ} 30'$ Lengte als voren.

Yap, het tweede in grootte van al de Carolinas, op $10^{\circ} 0'$ en $138^{\circ} 30'$.

De Philip eilanden, door HUNTER in 1791 dus
IV. DEEL. O o ge-

378 AARDRIJKSKUNDE voon

genoemd, twee in getale, met struiken bedekt, en 2 mijl van elkanderen, op $8^{\circ} 6'$ en $140^{\circ} 30'$.

De lage eilanden, twee in getale, op $6^{\circ} 30'$ en $143^{\circ} 0'$.

De Dertien eilanden van WILSON bestaan te samen slechts 5 mijl. Er zijn van dezelve 6 met hout bezet; de overige zijn bloote koraalplekken. Zij worden dicht bewoond. Men heeft van dezelve 150 kanoos, die elk 7 man voerden, bijeen zien komen. Het Zuidelijkste van deze eilanden ligt op $7^{\circ} 16'$ en $144^{\circ} 30'$.

De Twee Gezusters, op $7^{\circ} 14'$ en $144^{\circ} 5'$.

Hawai's eiland, op $7^{\circ} 30'$ en $146^{\circ} 28'$.

Lamurca, op $8^{\circ} 25'$ en $149^{\circ} 0'$.

De Negen en twintig eilanden, door de Spanjaarden in 1808 ontdekt, reiken van het N. O. naar het Z. W. 10 uur ver, en zijn alle wel bevolkt. Zij liggen op $3^{\circ} 29'$ en $136^{\circ} 21'$, en zijn laag en houtrijk. Men vindt er zoet water in overvloed, en in de nabuurschap de Zeven eilanden.

Strong's eiland, op $5^{\circ} 12'$ en $162^{\circ} 38'$, verheft zich tot eenen aanzienlijken berg.

Experiment eiland, op $5^{\circ} 20'$ en $163^{\circ} 12'$.

Hogolen, op $9^{\circ} 0'$ en $157^{\circ} 45'$, is het grootste eiland van de gansche keten, en 30 uur lang en 15 uur breed.

Barings eiland, op $5^{\circ} 20'$.

Bonham's eilanden, uit eenige koraaleilandjes en rif-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 399.

eilanden, die te zamen één groot meer (*) insluiten, bestaande, zijn wel bevolkt, en liggen op $5^{\circ} 48'$ en $169^{\circ} 56'$.

Browns reeks, op $21^{\circ} 30'$ en $162^{\circ} 40'$.

Parsons groep, die laag van grond is, ligt op $8^{\circ} 36'$ en $166^{\circ} 39'$.

De Piscadores, van WALLIS, op $11^{\circ} 15'$ en $167^{\circ} 20'$.

De Musquito groep, eene verzameling van koraleilanden, op $7^{\circ} 30'$ en $168^{\circ} 0'$.

Elmore's eilanden, twee in getale, 3 mijl van elkander af gelegen, op $7^{\circ} 14'$ en $168^{\circ} 41'$.

Ten Oosten van de Carolinas vormen Lord Melgrave's eilanden eene lange keten, die zich van het N. N. W. naar het Z. Z. O. rigt, en uit eenige groepen van lage koraleilanden bestaat, welke digt met hout bezet zijn, en kokos en weerk palmen, oranjeboomen, enz. voortbrengen. Zij reiken van 12° N. Br. tot 2° Z. Br. en schijnen meerstelsel wel bevolkt te zijn. De Zuidelijkste groep voert den naam van *Kingsmills*; en de gezamenlijke eilanden hebben van de Engelsche Zeevlieden elk zijnen naam ontvangen. Tot dezelve behoort

Charbans eiland, op $9^{\circ} 20'$ en $171^{\circ} 20'$.

Mulgraves eiland, op $5^{\circ} 54'$ en $172^{\circ} 39'$.

Pitts eiland, op $2^{\circ} 54'$ en $174^{\circ} 30'$.

Cooks

(*) Dat aan de N. O. zijde open, en blijkens het eenige voorbeeld, is, van eene tegen het Oosten gerigte holte zijde van een koraleiland.

Cooks eiland, op $10^{\circ} 16'$ en $172^{\circ} 53'$, omvat een zout meer, of lagoon.

Halls eiland, lang en laag, $10^{\circ} 0'$ en $172^{\circ} 50'$.

Hoppers eiland, genoegzaam onder de Linie, op $0^{\circ} 3'$ Z. Br. en $173^{\circ} 43'$ O. L. is van het N. W. naar het Z. O. 10 uur lang, en vormt aan zijne Westzijde een groot zout meer.

Hendervilles eiland, 6 mijl ten Z. W. van het laatstgemelde, is 6 uur lang.

Dundas eiland, op $0^{\circ} 9'$ Z. Br. en $173^{\circ} 54'$ O. L.

Ten aanzien van meer dan 30 andere eilanden, die ook hiertoe behooren, gelieve men de beste Kaarten van den Grooten Oceaan te raadplegen.

Ten Oosten van Mulgrave's keten bevat de Grootte oceaan de volgende gansch op zich zelve liggende eilanden en eilandjes:

1. S. Pierre, op $11^{\circ} 6'$ N. Br. en $178^{\circ} 50'$ W. L.

2. Barbados, op $90^{\circ} 0'$ N. Br. en $178^{\circ} 30'$ W. L.

3. Het eiland Palmyra, van slechts 3 uur omvangs, sluit aan de Westzijde twee zoute meertjes in. De Oostzijde is eene steil uit zee opkomende koraalbank, en langs de Westzijde loopt er een koraalrif. Aan de N. W. zijde vindt men er eene ankerplaats; maar het eilandje heeft zoet water noch bewoners. Hetzelve ligt op $50^{\circ} 49'$ N. Br. en $162^{\circ} 37'$ W. L.

4. Het Kerstijds (Christmas) eiland, van coek, heeft met deszelfs rif 15 uur omvangs, en sluit aan de Westzijde een zout meer in, dat door eene opa-

opening in het rif genaakbaar is. Aan de buitenzijde van het rif kan men ook voor anker gaan. Het eiland bragt, toen cook hetzelfde bezoekt, slechts eenige weinige struiken en ongeveer 30 kokosboomen voort, en het was onbewoond. Die Zeeman bekwam hier een aantal schildpadden, en vond er een overvloed van visch. De Geographische ligging is 2° 0' N. Br. en 157° 40' W. L.

De Sandwich eilanden;

waar Kapitein cook in 1778 het eerste aankwam, en voorts zijn leven liet, liggen gemoedzaam regt ten Noorden van zijn Christmas eiland, tusschen 160° en 156° W. L. en tusschen 18° 54' en 22° 0' N. Br. Dezelve zijn 11 in getale, en vormen de meest afzonderlijk gelegene en Noordoostelijkste groep van Polynesië. Men heeft alle reden, om te denken, dat dit de *Eilanden der Kanin-gen* zijn, die GAÉTAN in 1542 ontdekte, en de *Ios Majes*, of *Monjes*, van andere Spanjaarden (*). Owhyee, het Zuidoostelijkste en grootste der gezamenlijke 11 Sandwich eilanden, vormt na ge-
noeg

(*) De kleederdragt, welke cook er in gebruik vond, baarde reeds het vermoeden, dat men er Spanjaarden van de Zestiende eeuw moest hebben gezien. Vergelijk het deswegens gezegde in het eerste Deel van den *Mensch* van STUART.

moet eenen gelijkzijdigen driehoek, welke grootste lengte, van het Noorden naar het Zuiden, 28½ uur, en welke grootste breedte 24 uur is. Het gansche eiland bestaat uit bergen, waaronder bijzonderlijk de Kaah aan de N. O. zijde merkwaardig is. Deze zelfe verheft zich in 9 pieken, die men 40 uur ver kan zien, en desselfe top is het gansche jaar door met sneeuw gekroond, waarein men tot eene hoogte van 15,000 voet mag besluiten. De berg Roa, op de Zuidkust, is weinig minder hoog.

Aan de Oostelijke kusten van dit eiland is er een de N. W. punt tot aan de Zuidpunt goeener ankerplaats. De oever bestaat aldaar uit regelmatig opgaande roffen, die kleine zandige baaijen oosfehen zich hebben, welke landingsplaatsen voor de kanoe der inlanders opleeten. Verscheidene stroomen van zoet water storten er van die hoogte oovers in zee neder.

De N. O. kust is bar en onbebouwd, even als een doot van de Zuidkust, welke de sterkste uitwerking van een vulkanisch vuur schijnt te hebben ondergaan, en dicht aan welke men, met eene lijn van 200 vadem, geen grond peilt. De N. W. kust is daarentegen vruchtbaar en welbebouwd.

Het eiland heeft in eenige baaijen goede ankerplaatsen, waaronder die van Karakaoa aan de Westzijde, offchoon het de beste niet is, door Europeesche schepen het meeste bezocht wordt, en van wegens het treurige uiteinde van Kapitein Cook droetig vermaard is.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 383

Mowee ligt 8 uur ten N. N. W. van Owhyee, en is in twee ronde schiereilanden verdeeld, welke eene lage landengte tusſchen zich hebben. Beide die ſchiereilanden zijn bergachtig. De lengte van het eiland bedraagt 44 mijl, en dezelfs grootſte breedte 20 mijl. Eenige deelen van dit eiland ſchijnen van een vulkanisch vuur te hebben geleden.

Digt bij de rotsige oevers aan de Noordzijde, die reſtandig uit zee oprijzen, pekt men gemen grond. LA PEROUSE beſchrijft het eerſte voorkomen van dit eiland als ſchoon. Watervallen rollen er met ganſche ſtroomen van de toppen der bergen af; en de oever is er derwijze met woningen bezet, dat zij er een aaneenſluitend dorp van 3 of 4 uur lengte vormen. Het bewoonbare gedeelte van den grond is er nogtans klein, in vergelyking met het overige. Raheina, nabij de N. W. punt des eilands, is er de beſte ankerplaats. De Woahoo baai, midden aan de Weſtzijde, en Fairhaven, ook aan dien kant, verſchaffen ingelyks goede ankerplaatsen en zoet water.

Tahoorowa, een klein dor eiland, zonder hout, 10 mijl lang, en 4 mijl breed, ligt 9 mijl van de Z. W. punt van Mowee af.

Morokinnee is een groot dor en onbewoond eiland tusſchen de twee laatſtgenoemde.

Morotoi, $2\frac{1}{2}$ uur ten Westen van Mowee, is 33 mijl lang, 15 mijl breed, en, als Mowee, in twee ſchiereilanden verdeeld, van welke het Ooſtelijke zeer hoog van grond is. Het Weſtelijke

schiereiland is matig hooft. Beide zijn van hout-
gewas ontbloot, en hebben slechts weinig zoet wa-
ter. Er schijnt langs het gansche eiland nergens
eene goede ankerplaats te zijn. Een half uur van
deszelfs Oostpunt ligt er een bar, rotfig, eilandje
van den naam van *Modovenite*.

Ranai, 3 uur ten Zuiden van het Oostende van
Morotoi, is 15 mijl lang en 6 mijl breed, onvrucht-
baar en schaarsch bevolkt.

Woahoo, 7 uur ten N. W. van Morotoi, is
30 mijl lang en breed. De Noord- en Westzijden
van dit eiland zijn van voorkomen vruchtbaarder,
dan eenig deel der kusten van de overige eilanden;
maar deszelfs Zuidzijde is ten uiterste bar. Aan de
Oostzijde vindt men eene groote baai, die aan den
Zuidkant van zich eene lange landpunt heeft, nevens
welke er op 1 mijl afstands eene hooge klip ligt.
De Zuidzijde omvat Whiteeté baai, welke de beste
ankerplaats en goed water verschaft; maar daar een
rif, dat er langs den oever loopt, er het landen be-
zwaarlijk maakt, is het beste middel, om zich water
te verschaffen, dat men de inlanders hetzelfde in kala-
basfen aan de boten late brengen, hetgene zij voor
eene kleinigheid doen.

Ten Westen van Whiteeté genaakt men een zout
meer, van den naam van Opouroah, door eene
opening in het gezegde rif. Dat meer loopt in twee
kleine inhammen ten einde, en zou eene uitnemende
haven vormen, zoo de ingang minder naauw was.

Aan

Aan de N. W. zijde van het eiland is er ook eene baai, met eene goede ankerplaats, en een beekje, doch welks water tot aan 300 voet van den oever brakachtig is, en zich boven dien afstand niet wel laat afhalen.

Atooi, of Otooway, 25 uur ten N. W. van Woahoo, is 33 mijl lang, en 22 mijl breed. Deszelfs West- Noord- en N. O. zijden zijn getand en oneffen van grond. Aan den Zuidkant is de helling der bergen zachter, en het land effener. De Wymoa baai, aan de Z. W. zijde, verschaft de beste ankerplaats, die de gansche groep oplevert; schoon dezelve voor de heerschende winden grootelijks bloot ligt; want de hoogte van het land maakt, dat de pasfaatwind zich aan dezen kant van hetzelfde naar het Z. O. en O. Z. O. rigt. De bodem is er goet, en hout en water is er te bekomen.

De bewoners van Atooi zijn boven al de andere Sandwich eilanders in den landbouw gevorderd. Hunne plantadien zijn uitnemend ontuind, en er loopen wel onderhouden vespaden door dezelfde henen. De stroom voert naar dit eiland groote damben, waarvan de inlanders kanoos maken.

Oonehew, 5 uur ten Westen van Atooi, is 12 mijl lang en 6 breed. De Oostkust is hoog, en loopt regtstandig op; de overige kust is laag, uitgezonderd de Z. O. punt. Yam baai, aan de N. W. zijde, is de beste ankerplaats.

Oreehoua, of Origoa, een klein, rotzig, dor en onbewoond, eiland, wordt van de Noordzijde van

Oonehaw door een kanaal gescheiden, dat eene mijl breed is, maar geen water genoeg voor schepen schijnt te hebben.

Tahoora, of Tagoora, het Westelijke eiland van de groep, voor zoo veel zij aan Kapitein Cook bekend was, is dor, hoog en onbewoond.

Het Vogelen eiland, dat door de Sandwich eilanders, onder den naam van *Madoopapa*, aan Kapitein Cook bekend gemaakt, maar door hem vergeet opgespoord, en door Kapitein BOUGLAS in 1789 het eerste gevonden, werd, heeft slechts 3 mijl omvang. Het verheft zich tot heuvels, en is aan de Zuidzijde met groen bedekt, maar overigens eene naakte klip. Het ligt op $23^{\circ} 8' N. Br.$ en $161^{\circ} 45' W. L.$

Neekers eiland, door LA PEROUSE ontdekt, is eene groote klip, ter lengte van 500 en ter hoogte van 30 vadem, wit van vogelendrek, en op $23^{\circ} 34'$ en $164^{\circ} 32'$ gelegen.

De Fransche Fregatsbank, eene sandplaat, ook door den laatstgenoemden Zee-man ontdekt, ligt op $23^{\circ} 45'$ en $165^{\circ} 30'$, en is de Westergrens der Sandwich eilanden.

Het klimaat der eilanden verschilt weinig van dat der Westindische, daar zij op dezelfde breedte gelegen zijn, en het verschil, dat er plaats grípt, schijnt in het voordeel der eerstgenoemde te wezen. Men heeft bevonden, dat de middelbare hoogte van den Thermometer des middags, in Karakakao baai van January tot Maart 83° was, en dat hij er ten hoogste tot 88° klom. In Wymoa baai was de mid-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 507

middelhare hoogte 76°; zekerlijk om dat de Zee-wind hier vrijelijk in speelde.

De wind komt op de Sandwich eilanden des winters meestal van tuschen het N. O. en O. Z. O. naar dat de pasfaatwind er door de rigting en hoogts der kusten aangedaan wordt; en land- en zeewinden wisselen er elkanderen vrij geregeld af.

De stroomen schijnen er zeer veranderlijk te wezen, en van geene algemeene oorzaken af te hangen, daar zij zich er vaak naar den windkant, en even dikwijls naar de lij, rigten. De Getijden wisselen er alle zes uren geregeld af; de Vloed komt er van den Oostkant, en rijst er ten hoogste slechts 2 voet en 7 duim.

Viervoetige dieren vindt men hier niet, dan zwijnen, honden en ratten. (*) De zwijnen vallen er groot en zwaar van stuk. De honden hebben, zoo als die van al de overige eilanden in de Stille zee, de grootte van een gewonen breedspithond, en korte kromme pootten, lange ruggen, enz. De inlanders houden ze niet, dan om ze te eten.

Het

(*) Denkelyk alle van zwijnen, honden en ratten, voortgesproten, die zich op de schepen der Aziatische Maleijers bevonden, door welke de eilanden van den Grooten oceaan, zoo als op *bladz. 159 en volg. des eerste deels* vermeld is, met menschen van het Polynesische ras bevolkt schijnen te zijn geworden.

Het gevogelte is er menigvuldig en schoon, doch niet zeer verschillend van soort. In het reisverhaal van cook worden er, bij de beschrijving van deze eilanden, aan dezelve slechts 16 soorten van vogelen toegekend, en daaronder slechts 5, die in Europa gemeen zijn; als ravens, uilen, pluviëren, duiven en waterhoenders. Vergiftig kruipend gedierte bevatten, zegt men, de Sandwich eilanden niet.

De voortbrengselen van het plantenrijk, die men er aankweekt, zijn dezelfde, als die van de overige eilanden der Stille zee; en de teelt daarvan heeft er eene groote volkomenheid bereikt. De yams, zoete potatoes, enz. worden er op geregelde rijen geplant, en de akkers worden door muren van losse vulkanische steenen vaneen gescheiden, aan weerskanten van welke men dichte rijen van suikerriet plant, die de muren aan het oog onttrekken en de fraaiste omslissingen van de wereld vormen.

De bewoners van deze eilanden behooren tot het groote Polynesische geslacht. De beide sekken zijn er donkerder van kleur, dan de Otahiteers, en de vrouwen zijn er minder fijn van leest. De mans doen in werkzaamheid en krachten voor de bewoners der Vrienden eilanden onder. Er schijnen ook meer mismaakte menschen onder hen te zijn. Men ziet er eenige gebogchelden, en velen hebben er schele oogen. Men is er aan buiten en zweren onderhevig, dat Kapitein cook uit

uit het menigvuldige zout afleidde, hetwelke men er bij zijn voedsel at. De gegoedste klasse, die veel *kava* drinkt, lijdt geweldig aan de ongesteldheid, welke een gevolg daarvan is.

Het voedsel van de lagere klasse bestaat er uit visch, en veld- en boomvruchten; meer gegoede lieden eten voorts vleesch van honden, varkens en gevogelte, alles zoo als ook de visch sterk met zout gekruid. De vrouwen spijszigen hier, zoo als op de Societeits eilanden, niet met de mans, maar afzonderlijk (*); en het gebruik van varkensvleesch, schildpadden, eenige soorten van visch en plantanen, is aan haar verboden. Tegen het algemeene gebruik der Polynesiërs, tatouieren deze eilanders zich het vel niet, en dragen zij geene oorfietselen.

Het werk der vrouwen bestaat er in het vervaardigen van kleedingstoffen, inzonderheid van eene fraaije, uit den bast van eene soort van moerbezieboomen, en dat der mans van de eerste klasse in het maken van kanoos en matten. De Towtows, of het gemeene volkje, houdt zich gemeenlijk met den landbouw en het vischen onledig. Bij die bedrijven voegen zij het bereiden van een groote menigte van zout, door het

(*) Deze afzondering, wil men, grijpt intusschen enkel in de huizen plaats; op het veld en in de kanoos ziet men mans en vrouwen te zamen eten.

het zeewater naar zoutpannen te leiden, en het er te laten wegwasemen.

Bij het vrouwvolk van de lagere klasse schijnt de kuischheid even laag geacht te worden, als bij de Otahaitische vrouwen; maar in elk ander opzigt is er een groot onderscheid van karakter tusschen de Otahaiters en Sandwich-eilanders. Er is onder dezen geen afschuwelijk genootschap van Arceys; en kindermoord is er onbekend. Daarentegen zijn de vrouwen er uiterst bezorgd voor hare kinderen. Menschenoffers waren er wusfehen, toen Cook er aankwam, evenzeer in gebruik, als op de Societeits eilanden, bijaldien niet nog sterker. De eenige wet is er die van den sterksten, en de Koningen en Opperhoofden hebben er eene onbeperkte magt over de levens en goederen der onderdanen. Men verdeelt er het jaar in 12 maanden, en de maand in 30 dagen, en men heeft voor elken dag en elke maand een naam.

Het Godsdiensstelsel der Sandwich-eilanders strekt zich uit tot een staat van toekomstige straf en belooning; en zij offeren aan Goden van oorlog, vrede, vreugde, enz. Bij den dood der Koningen worden er 12 van hunne onderdanen, die vrijwillig verkiezen, om hen naar de andere wereld te volgen, geofferd, loopt voorts het geheele volk eene maand lang nakt, en heeft er eene gansch onbeperkte gemeenschap tusschen
de

sekten plaats (*). De rouw bestaat er in stikken in het vleesch, affcheren van het haar, en uitrekken van eene tand.

Men schat de gezamenlijke bevolking op 400,000 inwoners, en die van Owhyee op 150,000. Dit eiland en 2 andere worden thans door een Koning van den naam van *Tanahak-maah*, en de twee overige door deszelfs broeder *Tamori*, beheerd en meer en meer beschaafd.

Sedert de ontdekking van deze eilanden door Kapitein COOK, heeft de gemeenschap der bewoners met de Europeers hen onzettend snelijk in kundigheden doen toenemen. In 1791 leide Kapitein VANCOUVER op Owhyee de kiel, en bereidde hij de inhouten, enz. van een schip voor den Koning, dat 36 voet lang en 9½ voet wijd was. Uit dezen kiem sproot er binnen 10 jaren eene scheepsmagt van 20 vaartuigen van tuschen de 25 en 50 ton, voornamelijk door Noord-amerikanen gebouwd, en waaronder er waren, die eene koperhuid hadden. In 1803 bezat de Koning reeds een schip van 70 ton lastaadje, en was hij van scheepsbouwstoffen wel voorzien. Verscheidene Sandwich-eilanders zijn, op reizen naar Amerika's N. W. kust, en aan boord van Zuidzeefche walvischvangers, ervaren Zeelieden ge-

(*) Zekerlijk om den wetteloozen natuurstaat aan te duiden, waaraan men door zijnen eersten Koning onttoen werd.

geworden; en men spreekt er van eenen regstreekfchen handel op China te willen ondernemen, daar men er parels vischt, paarlemoer bereidt en Sandelhout heeft, dat in China zoo wel gewild is. Men verstaat zich er meesterlijk op het zwemmen. De gewone wapenen zijn er strijdnodfen, speren en slingers; maar de Koning heeft 2000 Europeefche wapenrustingen ingeuuld, en teeds 200 man inlandfche lijfgardes, die het gebruik der vuurwapenen wel verstaan, eene goede rucht onder zich hebben, en nacht en dag de wacht in eene vesting betrekken, van welke het huis des Konings omringd, en welke met 10 stukken gefchut bezet is. Des Konings fchatkist bevat 12,000 ftuks Piasters, en deszelfs magazijnen een aantal fchatbare goederen, welke de ruifhandel hem heeft verfchaft.

c Eenig horenvce, dat VANCOUVER op Owhyhee gelaten heeft, is er zeer vermenigvuldigd, en vormt er thans eenige wilde kudden. Zoo men er nog geene paarden heeft, zullen deze er welhaast van Amerika's Westkust worden aangevoerd, en de Noordamerikaanfche bonthandelaars hebben, op hunne togten tusfchen China en Amerika's N. W. kust, te veel dienst van de Sandwich eilanden, om dezer Koningen niet op alle mogelijke wijzen aan zich te verbinden.

Z U I D E L I J K P O L Y N E S I E.

Hiervan willen wij de beschrijving met eenige op zich zelve liggende eilanden aanvangen. De-
zelfde zijn:

Matooty, op $8^{\circ} 30'$ Z. Br. en $168^{\circ} 0'$ O. L.

Barwell, Mitre, Cherry en Pandora's eiland; liggen op vrij groote afstanden van elkanderen, ten Z. O. van de reeds onder de Papua eilanden behandelde groep van S. Cruz.

Taswell en Sherfon eilanden op $5^{\circ} 37'$ Z. Br. en $176^{\circ} 9'$ O. L., zijn beide laag van grond en met kokospalmen bezet. Het zijn denkelijk het *Eiland van S. Augustijn*, en *El grand Cocal*; of *Cocós*, van MENDANA.

Gilberts eiland, $11^{\circ} 0'$ Z. Br. en $177^{\circ} 0'$ O. L.

Rotumahoo, op $12^{\circ} 30'$ Z. Br. en Lengte als voren, is het *Taumaco* van QUIROS. De vruchtbaarheid van dit kleine plekje gronds is allergrootst. Binnen eene mijl telde Kapitein WILSON er 200 huizen; en hij vond er varkens, hoenders en vruchten in den grootsten overvloed. Het

eiland is van het Oosten naar het Westen 4 uur lang, en tamelijk hoog van grond.

Het Hertog van Yorks eiland van *BYRON*, op $8^{\circ} 29' N$, Br. en $172^{\circ} 22' W$. L., heeft 10 uur omvangs, en sluit aan de Westzijde een zout meer in, waar er booten kunnen landen, maar men schijnt er niet te kunnen ankeren, en *BYRON* zag er geene inwoners.

Het Hertog van Clarence's eiland, op $9^{\circ} 11' Z$. Br. en $171^{\circ} 30' W$. L., heeft in de nabijheid 3 kleine eilanden, welke te zamen van het N. O. naar het Z. W. 9 mijl ver reiken, en door *BYRON* met den naam van *Eilanden van Gevaar* (*Danger*) bestempeld werden. Men kan aan dezelfde ankeren, noch landen, daar zij van een rif omgeven zijn. Er liggen 9 uren van hen klippen, waarop de zee breekt.

Regt ten Zuiden van de Hertog van Yorks en Clarences eilanden vindt men de dusgenoemde *Navigators*, of *Navigateurs*, eilanden, welke door *BOUGAINVILLE* dus betiteld, en door *LA PEROUSE* ook bezocht werden (*). Deze groep bestaat,

voor

(*) Zij zonden, volgens de *Afleidingsblad*, 186 des I. deels, reeds door *ROGGEVEEN* bezocht, en *Boumans eilanden* genoemd, zijn geworden; maar *LA PIR* plaatst, op zijne meergemelde Wereldkaart, 10 Graden ten Oosten van *BYRON*s bovengemelde ontdekkingen, een *Archipel van Roggeveen*, en daarin een *Eiland van Roggeveen*, en eenige *Boumans eilanden*, en *Ei-*

lan-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 393

voor zoo veel zij door Europeers bezigtigd is, uit 7 eilanden; maar de namen, door de Franfche Zeevlieden daaraan gegeven, verschillen grootelijks van die op ARROWSMITHS Kaart van den Grooten oceaan. Zij zijn, om de reeks van het W. N. W. naar het O. Z. O. te volgen: Otawhy (Pola fr.) Galinasfe fr. Oatooah (Oyolava fr.) Tootooilla (Maouna fr.) Tanfooe fr. Leone fr. Tootmahooah (Opouni fr.). De inlanders rekenen tot de groep nog 3 andere ten Z. W. gelegen. De gezamenlijke eilanden ontvingen hunnen Europeefchen algemeenen naam van het aantal kanoos, dat de inboorlingen bezitten, en van hunne behendigheid in derzelver bestuur; welk een en ander intusfchen door ganfch Polynefie henen plaats grijpt.

De grond der Navigateurs eilanden is hoog; uitgenomen een lagen zoom, dien zij langs het water hebben; en zij zijn gemeenlijk van riffen omgeven. Tootoilla, of Maouna, is uiterst vruchtbaar, en vloeit over van kokosnoten, broodvrucht en oranjeappelen. Zwijnen vindt men er zoo vele, dat LA PEROUSE er in 20 uren tijds 100 fluks, benevens een aantal hoenders en duiven, magtig werd. Het eiland heeft eenige watervallen, en men vindt er op den oever aangefpoelde basaltbrokjes. Oatooah, of Oyo-

landen van Groningen; nabij het Penrhyn eiland, dat klein, laag van grond, en met geboomte bezet, in 1789 ontdekt werd, en op 9° 10' Z. Br. en 157° 45' W. L. ligt.

Oyolava, evenaart, volgens LA PEROUSE, Otahaiti in schoonheid en grootte, zoo wel als in vruchtbaarheid en bevolking; en deze Zeeman berekende de gezamenlijke bevolking der groep op 400,000 zielen, welke berekening intusschen veel te ruim schijnt te wezen. Op Maoua werd Kapitein DE L'ANGLE, die als Natuurkenner LA PEROUSE verzelde, met 9 man, door de inlanders, op wier vriendelijk voorkomen zij een onvoorzigtig vertrouwen stelden, verraderlijk omgebragt. De bevolking van deze eilanden evenaart, ja overtreft bijkans, de Otahaiters, in het vervaardigen van menigerlei soorten van kleedingstof, en bijzonderlijk in dat van eene soort van linnen, uit een plantgewas, dat veel overeenkomst met vlas heeft. Men vond hier dezelfde walgelijke ongebondenheid in de gemeenschap der beide seksen, als op de Societeits eilanden.

Ten W. Z. W. van de Navigateurs eilanden zijn de Prins Willems eilanden van TASMAN gelegen, die door derzelver bewoners *Fidji* genoemd worden, en vrij talrijk zijn. Het Zendelingen schip *the Duff* telde er tusschen de 15 en 20. Zij zijn tamelijk hoog van grond, met kokosboomen bedekt, en van groote en gevaarlijke riffen omgeven. De inwoners zijn nijverder, dan die der Vrienden eilanden, maar worden voor menscheneters gehouden, en zijn nog vrij onbekend.

De Vrienden eilanden.

Dezen naam geeft men, na cook, algemeen aan een Archipel, die ten Z. W. van de Navigateurs, en ten O. Z. O. van de Prins Willems, eilanden ligt. Dezelve bevat 61 eilanden, waarvan er intusfchen vele slechts met eenig zand en plantgewas bedekte koraalbanken zijn. De vier voornaamste, die cook bezigtigde, heeten *Tongataboo*, *Annamooka*, *Haa-pee* en *Booa*.

Tongataboo, of het Heilige eiland, door TASMAN *Amsterdam* genoemd, is het grootste van den Archipel, en heeft 20 uur omvangs. De Zuider, Ooster en Wester oever zijn van koraalrots, steil, en tusschen de 10 en 12 voet hoog, met tusschenvakken van zandige oevers, aan welke men, bij laag water, eene reeks van zwarte klippen bemerkt. De Noorder oever komt weinig boven het water uit, en er loopt langs denzelfven een zandige zoom. en eene reeks van zandige ondiepten en eilandjes.

Het geheele eiland is laag en vlak, en deszelfs voorkomen voedt het denkbeeld van de uitnemendste vruchtbaarheid, daar deszelfs ganfche oppervlakte met groen bedekt is. Tusschen het geboomte steekt de kokospalm zijn hoofd zeer hoog op. Ongelukkig heeft intusfchen het eiland gebrek aan versch water; en het gene men er vindt is over het geheel zeer slecht.

Schoon de koraalrots, welke de grondsteen des eilands vormt, op menige plaats bloot ligt, is de

grond er op andere plaatsen aanmerkelijk diep, en dezelve bestaat op de bebouwde gronden uit eene zwarte plantaarde, op eene onderlaag van klei. Op de laagste deelen des eilands is de grond een louter koraalzand, maar nogtans met plantegroas bedekt.

De eenige steenen, behalve koraal, die men op het eiland vindt, zijn kleine blauwe heijlen, en eene effene zwarte steen, *lapidary*, waarvan de Eilanders hunne bijlen maken; doch het is niet zeker, dat die twee soorten er niet van de andere eilanden aangebragt zijn en worden.

Om een algemeen denkbeeld van de woningen der eilanders te geven, laten wij hier de beschrijving van een dorp uit het verhaal van Kapitein COOKS derde reize volgen:

„Het dorp ligt aangenaam, op den oever der baai, en alle, of de meeste, voorname personen des eilands wonen aldaar. Elk dierzelve heeft zijn huis midden in eene kleine plantadie, met kleinere huizen en werkplaatsen, voor bedienden. Deze plantadien zijn netjes omtuind, en hebben meestal slechts ééne ingang. Deze is met eene deur gesloten, welke aan den binnenkant met een houten grendel vastgemaakt is, zoo dat men, om binnen te geraken, aankloppen moet. Er loopen openbare wegen, of engere lanen, tusschen de plantadien door, zoo dat de een niet over des anders grond behoeft te gaan. Eeuwig van die omtuinde plekken zijn grootendeels met gras-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 599

grasplekken aangelegd, en met dingen beplant, welke meer tot sieraad, dan tot gebruik, dienen; maar nauwelijks is er eene van de kavaplant, waaruit zij hunnen begunstigten drank bereiden, ofvoorzien. In andere van die plantadien is er een overvloed van alle zoodanige gewassen, als het eiland voortbrengt; maar deze strekten, zoo als ik opmerkte, niet ten verblijve voor lieden van den eersten rang. Langs de openbare wegen staan er hier en daar groote huizen, met ruime en niet omslunde grasperken voor zich. Deze, verhaalde men mij, behoorden aan den Koning toe, en zijn denkkelijk de plaatsen, waar de openbare Vergaderingen gehouden worden."

Dit eiland heeft de beste haven van de ganfche groep, binnen eenige eilanden en rissen aan de Noordzijde.

Annamboka, door TASMAN *Rotterdam* genoemd, is hooger, dan de kleine eilanden, die het omringen, maar kan nogtans als een laag eiland beschouwd worden. In het midden bevat het een zout meer, dat 1½ mijl breed is. Hetzelve is met wilde eenden bedekt, en het land rondom hetzelve verheft zich trapswijze. De Noorder oever des eilands bestaat uit steile koraalklippen, die 9 of 10 voet hoog zijn, en eenige vakken van zandige oevers tusschen zich hebben. Er is op het ganfche eiland geene andere steen, dan koraal, uitgezonderd eene enkele rots, ter hoogte van 20 of 30 voet, welke geel, krijtachtig en zeer hard

van stof, is. Kapitein cook berekende de bevolking op 2000 zielen. Het water is op het eiland beter, dan dat van Tangataboo, maar echter nog slecht. Het beste verkrijgt men, door kuilen langs den oever van het meer te delven. Vruchten zijn op dit land overvloediger, dan op het voorgemelde, en de golvende oppervlakte geeft aan hetzelfde een voorkomen, dat (door de verscheidenheid aangenamer wordt gemaakt.

Haapee, offchoon door de inlanders als slechts één eiland beschouwd, vormt inderdaad vier zeer lage eilanden, die ongeveer $\frac{1}{2}$ mijl van elkanderen af liggen, maar door koraalriffen, die bij laagwater droog loopen, onderling vereenigd worden. Het geheel is van het N. O. naar het Z. W. 19 mijlen lang, en elk eiland heeft de lengte van ongeveer 6 of 7 mijl, en eene breedte van tusschen de 2 en 4 mijl. Lefooga wordt wel bebouwd. Hoolaiwa is daarentegen geheel onbewoond. Op elk van deze eilanden is er een met menschen handen opgerigte berg, naar het zeggen der inwoners ten gedenkteeken voor eenige honder Opperhoofden bestemd. Geen van deze eilanden bezit ander water, dan zeer brakachtig, dat eenige putten opleveren.

Tusschen Haapee en Annamooka is de zee met eilandjes en riffen bezaaid, van welke er slechts twee, Toofooa en Kao, melding verdienen. Het eerste is een vuurberg, die, volgens de inlanders, soms groote steenen uitwerpt, en, toen Kapitein

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 601

enog zich daar bevond, rook en vlammen opstaf. Des niet tegenstaande wordt dit eiland bewoond. Het andere ligt $\frac{1}{2}$ mijl ten N. W. van hetzelfde en is eene groote kegelvormige rots. De verdere eilanden daarmede streeks zijn loutere koraalriffen, van $\frac{1}{2}$ mijl of 1 mijl omvang, maar alle met groen bedekt, en bijzonderlijk kokosboomen bevattende.

Eoos, het *Middelburg* van TASMAN, is in vergelijking met de meeste eilanden van deze Zeeën hoog van grond, en kan 12 uur ver gezien worden. De Z. O. zijde is de hoogste, en van boven bijkans vlak. Van daar helt de grond zachterjes nederwaarts, en bevat groepen van boomen, die slachter op opgeregelde afstanden, in eenen schoone woorde, door grasplekken afgebroken worden. Nabij den oever is het land gansch vol lemmen, en daar vindt men de woningen der eilanders.

Het binnenste des eilands wordt door Kapitein OOK, in de berigten wegens deszelfs derde reis, dus beschreven:

„ Ongeveer midden tuschen het laagste en hoogste gedeelte doorkruisten wij eene diepe vallei, welker bodem en zijden, offschoten bijkans uit enkele koraalrots bestaande, echter met geboomte bekleed waren. Wij bevonden ons nu genoegzaam 200 of 300 voet boven de oppervlakte der zee, en nogtans was het koraal ook hier eveneens in vele rigtingen doorboord, als ter

plaats, waar die stof door het Gethide bereikt kan worden. In der daad vonden wij alomme hetzelfde koraal, tot dat wij de toppen der hoogste bergen begínnen te naderen; en het was opmerkenwaardig, dat deze joist uit éene geelachtige zachte zandige stof gevormd waren. De grond bestaat hier gemeenlijk uit éene roodachtige klei, welke op sommige plaatsen zeer dik scheten te liggen. Op de hoogste plaats des geheel eilands vonden wij éene ronde vlakte van aarde, welke door een muur van koraalsteen bijeen gehouden werd. Dezen laatste op zulk éene hoogte op te trekken, moet een zeer moeijelijk werk zijn geweest. Onze leidlieden verhaalden ons, dat de berg op bevel van hun Opperhoofd was opgeworpen, en dat zij soms aldaar bijeen kwamen om kava te drinken. Zij noemden hem *esches*, dat insgelijks de naam van éene opgeworpene hoogte was, welke wij op Tongataboo hadden gezien. Weinige schreden van daar was er éene bron van uitnemend water, en, ongeveer éene mijl verder naar beneden, éene loopende beek, welke zich, zoo als men, ons verhaalde, als het eenen geruimen tijd lang regende, in zee ontlaatte. Wij vonden voorts in éenige holen water; en er was geen twijfel aan, of er zou, door het graven van putten, een overvloed van water te bekomen zijn.

„Van de hoogte, welke wij beklommen hadden, konden wij het gansche eiland overzien; uitgezonderd

deed een deel van de Zuidpunt. De Z. O. zijde, van welke het door ons bereikt hoogste deel des eilands niet ver af lag, rijst zeer oneffen onmiddellijk uit zee op; zoo dat de vlakten en weiden, van welke es. alhier (*) eenige zeer uitgebreide gevonden worden, alle aan de N. W. zijde liggen; en, daar zij met lommerkijk gebouwen, van plantadient doortruinger, versierd zijn, vormen zij alhier een zeer fraai landschap. Hetzelfde overziende, kon ik mij niet weerhouden, van het uitstekende voorsigtig te voeden, dat eenig volgens Boshan, van deszelfs de standplaats, op de vlakten rundvee zou zien worden, hetwelke er met Engelse schepen aangebragt zou zijn, zoo dat allen hieruit, buiten alle andere bedenkingen, aan de nakomelingenschap reeds genoegzaam blijken zou, dat onze reis niet voor de algemeene belangten des menschdoms niet onnut waren geweest. Behalve de planten, welke op de naburige eilanden gemeen waren, vonden wij op de Nooge een soort van acrosticum, mabouba, en varenboom, met eenige weinige varens en angiospermen, welke op lagere bodem hieromstreken seldom of niet voorkomen."

Het eiland had, toen Kapitein Cook hetzelfde bezocht, nog geene honden. Aan deszelfs N. W. zijde

(*) Van den samenhang, maar ook alleen dat het blijkt, dat dit alhier tot het eiland over het algemeen, en niet tot deszelfs Z. O. zijde behoort.

zijde ligt de Engelsche reede, waar er ten allen tijde in eene kleine kreek booten kunnen landen. Tusschen de roffen, waarmee de oever van deze reede bezet is, vindt men eene brakachtige bron, waaruit er denkelijk, voor dat de Vloed er in loopt, versch water zal zijn te krijgen. Aan denzelfden kant des eilands vond Kapitein cook in eene diepe kloof zeer goed water; maar het kostte veel tijd en moeite, eer men het op den oever had.

Komango bevat den zeer grooten plas van tamelijk goed water, maar geen schijn van eene loopende beek.

Kootoo is twee mijl lang, en na genoeg even breed. Deszelfs N. W. einde is laag, maar het rijst naar het midden toe schielijk om hoog, en eindigt ten Z. O. in stille oeveren van spodachtige klei. Het is bewoond en wordt bebouwd, doch men vindt er geen waer, dan in drabbige en brakachtige poelen (*).

Daar de Vrienden eilanden nabij den Keerkring liggen, is het weersgesteld er veranderlijker, dan nader aan de Linie. De winden komen er gemeenlijk van tusschen het Zuiden en het Oosten; en, als dezelve gematigd zijn, is het goed weder; maar,

als

(*) Na Kapitein cook werden Lara, Hamos en Vayre ontdekt, welke, aan de Noordzijde van den Archipel gelegen, tot denzelfden behooren, en alle vruchtbaar en wel bevolkt zijn.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 363

als het sterk waait, regent het vaak ook geweldig. Soms loopt de wind er naar het Noorden, en zelfs naar het N. W. Dan gaat hij met eene warme en broeiende lucht, en zwaren regen, gepaard; maar het waait uit dien hoek nooit lang noch sterk.

Al de voortbrengselen van het plantenrijk zijn er immer groen. De voornaamste gewassen, die men er aankweekt, zijn plantanen, waarvan men er 19 verscheidenheden vindt, de bapodvrucht, de *jambu* en *alwee*, welke laatste eene soort van pruim is. Behalve kokosboomen, heeft men er drie andere soorten van palmboomen, en eene soort van wilde vijgenboomen, welker vrucht men somtijds ook eet. Voorts bouwt men er suikerriet, bamboes, kalsbasfen, yams van twee soorten, waarvan de eene zwart en zeer groot, en de andere klein en wit is, groote wortels van den naam van *kappe*, en andere, die naar onze witte potatoes zwamen, eindelijk manioe en *jee jee*.

De enige viervoetige dieren, behalve varkens, zijn er eenige weinige ratten en honden. Deze laatste werden er door Kapitein Cook op deszelfs tweede reis aangebragt; en er werden van de Fidji eilanden ook eenige darwaarts gevoerd. Men vindt er een groot slag van tamme hoenders.

De vogelen zijn er voorts papegaaijen, uilen, koekoeken, ijsvogels, en een vogel van de grootte van één lijster, en de eenige, die zingt; hetgene dezelve met eene kracht en melodie doet, waardoor het gemis van andere zangvogels wordt vergoed.

De

De verdere landvogels zijn er merels van twee soorten, de eene zoo groot als eene duif, de andere niet grooter, dan eene leeuwvink, drie soorten van duiven, waaronder de bronswickige, eene zeer kleine zwaluw, enz. De watervogels bestaan er uit eenden, witte en blaauwe reigers, groote pluviieren met gele vlekken, keerkingsvogels, kleine nareluken, enz.

Van vleermuizen vindt men er de groote soort, of vliegende vos, en de gemeene. De eenige schadelijke of onaangename kruipende gedierten zijn er zeeflangen, schorpioenen, duizendbeenen, guanas en kleinere hagedissen. Tot de insecten der Vrienden eilanden behooren schoone motvliegen, kapelletjes, en zeer groote spinnen. Men telt er gezamenlijk ontfrent 50 soorten.

De zee bevat er een overvloed van visch, maar weinig verscheidenheid. De gemeenste soorten zijn er mullus, zilvervisch, oude wijven, tongen, alen, boniten, albacores, haaien, roggen, een visch van de gedaante der snoeken, enz.

De riffen en ondiepten zijn er met eene eindelooze verscheidenheid van schelpvisch bedekt, waaronder echte pareloesters en eenige andere soorten. Voorts vindt men er zeesterren, krabben, fleurkrabben, enz., met en benevens eene eindelooze verscheidenheid van koraal, waaronder twee roode soorten, de eene getakt en de andere met holle pijpen, eenige soorten van spongieën, enz.

Goed

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 607

Goed weet is op al deze eilanden schaarsch. Men vindt het er inderdaad op de meeste, doch in te kleine hoeveelheid, of op plaatsen, van welke het door Zeevlieden bezwaarlijk kan worden afgehaakt.

De bewoners der Vrienden eilanden gaan de middelbare grootte zelden te boven, maar zijn sterk en welgemaakt. Hunne gelaatsrekken zijn zeer verscheidend, en velen hunner hebben echte Europeesche omtrekken van aangezicht en Romeinsche neuzen. Hunne oogen en tanden hebben geen gebrek, dan dat de laatste niet zeer wit zijn, en wel eens scheef in den mond staan. De vrouwen onderscheiden zich van de mans minder in gelaatsrekken, dan in sijnheid van leest; en men ontmoet er eenige zeer schoone vrouwen, doch niet vele.

De algemeene kleur der inlanders valt iets donkerder, dan de koperkleur; maar verscheidene menschen van beide sekten zijn er olijfkleurig, en eenige vrouwen nog veel blanker. Het hoofdhaar valt er over het algemeen sterk, dik en regt, ofschoon eenige weinigen gekroesd haar hebben. Dezelfs natuurlijke kleur is er zwart, maar de meeste mans en eenige vrouwen geven aan hetzelfde eene bruine, of purper, en sommigen eene oranje kleur. Het gelaat drukt er eenen opgeruimden, zachten en goeden, imborst uit; ofschoon zij soms in de tegenwoordigheid van hunne Opperhoofden een pijnlijk deftig voorkomen aannemen, dat hun intusschen kharblijkelijk niet natuurlijk eigen is.

De

De bevallige houding, en vaste tred, waarmede zij wandelen, zijn in het oog loopende bewijzen van hunnen welstand, en hunne zedelijke hoedanigheden stralen niet min klaartijk in hun uiterlijk door. Zij zijn rond, welgehumeurd, vernuftig, nijver, aanhoudend in den arbeid, herbergzaam jegens vreemden, met welken zij ruilhandel drijven, dat zij volkomenlijk verstaan.

Oud en jong van beide sekfen hebben intusfchen de fterkfte neiging tot dieverij; hetgene misfchien meer aan hun verlangen, om hunne nieuwsgierigheid te voldoen, toe te fchrijven is, dan aan eenig natuurlijk beginsel van oneerlijkheid; want onder elkanderen fchijnen zij zich zelden aan diefstal fchuldig te maken.

Men vindt onder hen flegts weinige ligchaamsgebreken, of wanftaltigheden; en zij fchijnen aan weinige, en geene zware, krankheden onderhevig. Tot die gene, waarvan zij fomtijds gekweld worden, behooren eene foort van blindheid, uit eene ongefchiedheid van het horenvlies voortkomende, de ringworm, en eene loomheid en zwelling in armen en beenen.

Eenigen dragen het hoofdhaar kort afgefneeden, anderen laten het groeijen, wederom anderen hebben het aan de eene zijde kort, aan de andere lang, en foms, op een enkelen lok aan de eene zijde na, geheel afgefchoren. De mans fneiden zich den baard kort af, en beide sekfen trekken zich het haar onder de armen uit. De mans zijn van de helft van den

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 69

den buik tot de helft der dijnen blaauw getoetserd; de vrouwen slechts in de handpalmen, en de Koningen in het geheel niet.

Beide sekten zijn er eveneens gekleed, met een soort van doek, of fijn matwerk, anderhalf maal om den buik gewonden, en met een gordel van touwwerk vastgemaakt. Voor aan het lijf hangen de beide, aldaar over elkanderen heen schietende, zijden van dat gewaad benedenwaarts, tot aan de helft der beenen. Het gedeelte, dat boven den gordel uitkomt, heeft eene genoegzame hoogte, om, als het opgehaald wordt, de schouders te kunnen bedekken; maar men draagt het er meestal opgerold. De mans der lagere klasse behelpen zich intusschen met eene min breedte stof, ja dikwijls met eene zeer smalle, als een zwachtel, welke hun russen de beenen door komt, en voorts om den buik gewonden wordt. Bij groote feesten hebben vermogende lieden opzettelijk daarvoor geschikte kleederen van den voorgemelden vorm, maar met roode vederen bedekt. Mans en vrouwen beide waren de zonnestralen van het aangezicht, door middel van kleine mutsen van verschillende stoffen.

De versierelen van beide sekten bestaan uit hals snoeren van de vruchten van den *pandanus*, en verscheidene bloemen van aangename geuren, of kleine schelpen, haaijntanden, enz. Aan het bovenste van den arm dragen zij soms banden van gepolijst porseleem, en aan de vingers ringen van schildpad, waarvan zij soms een aantal vereenigd

DE AARDRIJSE VAN DE VROUWEN

als besloten dragen. In huttel storielen, moet doorgaans enkel in de lal van een oor, zijn er twee gaten, waarin zij cilindervormige stukjes ivoor of zier dragen, die 3 duim lang zijn, en het ene gat in en het andere wederom uit, kopten. De vrouwen wrijven zich het gansche lijf met poeder van kuskuma.

Zij baden zich dikwijls in de zoetwaterpoelen; ofschoon dezelve meestal onverdragelijk stinken; en zij verkiezen derzelver water boven het zeewater, om dat zij denken, dat dit de huid ruw maakt. Zij besmeren zich het gansche lijf, en vooral het hoofd, met olie van kokosnoten, die het vel glad en zacht houdt.

Hunne leefwijze houdt het midden tusschen werkeloosheid en arbeid. Het klimaat en de vruchtbaarheid van den grond maken den laatste onnoodig, en van de eerste worden zij door hunnen werkzamen aard tetug gehouden.

De werkzaamheden der vrouwen bepalen zich voornamelijk tot huiselijke bezigheden, en het be-reiden van doek en matten, welke laatste in soorten verschillen, en dienen, om er op te slapen, of tot kleeding, of enkel tot opschik. De laatste soort wordt van het taaije vezelige gedeelte van den stam van den plantaanboom gemaakt; de mattensoort tot kleeding daarentegen van den *pandanus*, dien men juist hierom aankweekt, en die, waarop men slaapt, van een plant van den naam van *eyarra*. De vrouwen vervaardigen voorts kleine en zeer fraaie
mand-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 613

manfjes, van dezelfde ftof, als de matten, of van den vezelligen bast der kokosnoten; zij maken kamfien, enz.

De werkzaamheden der mans zijn veel zwaarder en menfgevalliger, en wel landbouw, vifchvangst, bouw van kanoos en huizen, enz. Daar zij voortaanfelijk van wortelen leven, kweeken zij dezelve niet de grootfte naarftigheid aan, en hebben zij ze tot eene grootte volkomanheid gebragt.

Hunne alleen van plantanen, en velden met yams, zijn wijd uitgefprekt, en met riet nerjes omfchind. Het planten van deze gewasfen vordert geen anderen arbeid, dan het delven van gaten voor dezelve. Dit doet men in geregelde rijen, met eene foort van houten fpade, die flechts 3 of 4 duim breed is. De kokos en broodboonen ftam ongeregeld over het veld verspreid, en vorderen, als zij reizekete hoogte gemaakt zijn, geen verdere arbeid.

Op het bouwen van woningen verftaat men zich alhier het minfte; die der laagfte klaffe zijn er eeléndige hutten, welke nauwelijks eenige befchutting tegen het weder opleveren; en die der hoogere klaffen zijn noch betwiflig, noch gerifelijk. Die van middelbare grootte zijn ongeveer 30 voet lang, 10 breed, en 12 voet hoog, en niet veel beter, dan rieten afzaken, op palen en juffers rustende, en van den windkant met digte grove matten, of horden van rakken van kokosboomen, afgeftoten. De vloer is van eene, om hem te effenen, aldaar opgehoopte aarde.

Daarover liggen er matten, en eene andere mat, tusfchen 1 en 3 voet breed, op haan kant gezet, halvemaanswijze gebogen, en met de einden tegen den wand gerigt; fluit eene plaats af, voer de vrouw des huizes en hare zuigende kinderen. Daar flaat deze, en het overige gezin doet zulks op een gedeelte van den vloer; of, als het gezin groot is, bouw men nevens de woning kleine hutten, waar de bedienden den nacht doorbrengen. Het ganfche huisraad beftaat uit twee bakken, waarin men de kava bereidt, kalabaffen, doppen van kokosnoten, kleine houten blokken, die tot hoofdkuffens dienen, en een hooger blok, waarop het hoofd des huisgezins zit. Men gebruikt de huizen weinig anders, dan om er te flapen, of bij flecht weder te fchuilen. Gewoonlijk houdt men den maaltijd in de opene lucht.

In het vervaardigen der booten toont men meer vernuft en handigheid. De eenige werktuigen, welke men daarbij gebruikt, zijn diffels, of bijlen, van een effene zwarte fteen, boren van haaijantanden, en fchaven van het ruwe vel van een vifch, op vlakke ftroken houts gehecht. Hunne houten mefelen hebben eene fmede van fchelpen.

Hunne vifchlijnen zijn uit vezelen van den bast van kokosnoten vervaardigd, en hun zwaarder touwwerk uit eenige zulke lijnen, die men te ramen vlecht. De kleinste foort van vifchhoeken beftaat er enkel uit parelfchelpen; maar de grootfte uit eene vereeniging daarvan met fchildpaddenfchelpen. Zij heb-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 619

hebben ook netten, en wel eenige zeer goed ge-
maakte. Hiervan bedienen zij zich, om de visch
op te vangen, die bij den afloop van den Vloed in
de holligheden der riffen blijft hangen. Voorts maakt
men er muzikpijpen van riet, fluiten, krijgswa-
pens, en de gezegde stoelen en kussens. De rietpij-
pen bestaan uit 8, 9, of 10, aan elkanderen ge-
hechte halmen, maar de lengte neemt daarin niet ge-
regeld toe, zoo dat er zich op geene pijp meer dan
6 noten laten blazen. De fluiten zijn er gelederen
van bamboes, aan de beide einden dicht, met 6 ga-
ten, waarvan men bij het spelen slechts 3 gebruikt.
Men bespeelt ze, door den duim van de linkerhand
op het linker neusgat te houden, en met het ande-
re in een van de gaten te blazen; en, offchoon het
getal der noten slechts 3 is, vormt echter dat ge-
blaas een aangename eenvoudige muziek.

Hunne wapens zijn grootelijks met snijwerk opge-
vulde knodsen, speren, werpschichten, boog en pij-
len, welke laatste nogtans enkel gebruikt schijnen te
worden, om vogelen te schieten.

Yams, plantanen, kokosnoten en broodvrucht,
zijn hun voornaamste voedsel uit het plantenrijk.
Het voornaamste, dat zij uit het dierenrijk eten, is
vleesch van varkens, hoenders, visch, en allerlei slag
van schelpvisch. De lagere klasse eet ook ratten en
honden (*). Hoenders en schildpadden schijnen slechts
lek-

(*) Waarmede een aantal behoeftigen, nu drie jaren
geleden, in het leven had kunnen worden gehouden,

lekkernijen te zijn, die van tijd tot tijd op de tafels der Opperhoofden komen.

Het vleesch wordt er gemeenlijk gekookt, en zonder enige saus gegeten. Bij den maaltijd drinkt men water, of melk van kokosnoten. De spijs wordt er op de maaltijden in groote portien, voer een zeker getal van personen, verdeeld, en die portien worden wederom in smaldeelen gescheiden, zoo dat men zelden meer dan twee of drie personen te zamen ziet eten. Mans en vrouwen doen zulks met elkanderen, maar lieden van verschillende rangen eten of drinken nooit in elkanders bijtijn. Men schijnt er geen gezette uren voor de maaltijden te hebben, maar allen nemen gedurende den nacht eenig voedsel. Zoo haast het des avonds donker wordt, begeben zij zich tot rust, en zij verrijzen met den dageraad van hun leger (*).

Zeet

was geen dwaas vooroordeel daartegen in menig Europeesch gewest zoo sterk, dat velen der ongelukkigen, die toen, bij gebreke van alle, of van geschikt voedsel omkwamen, toch niet te bewegen zouden zijn geweest; om soep, of anderen kost; van honden- of ratenvleesch te gebruiken; waarom trent men voorts wijzen: *Gezondheidsboek*; H. diel, bladz. 19 en 20 vergelijk.

(*) Dit wordt in het vermelde *Gezondheidsboek* algemeen aanbevolen, en er worden aldaar nutte wenken gegeven het slapen met een al te ledige maag gegeven.

... ..

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 69

Zeer bemint men er gezelschap, en gestadig bezoekt men elkanderen in de wederzijdse woningen. De verdere verlustigingen bestaan er in dansen, zingen, en muziek, die de vrouwen er maken. De openbare vermaken zijn schermen, worstelen, dat er door de vrouwen, even als door de mans, gedaan wordt, en dansen, dat een honderdtal menschen er somtijds te zamen doet, op eene muziek, welke men met stokken op holle stukken hout slaat, en met koorzangen paart. In die openbare dansen deelen ook vrouwen.

Een van hunne vermaken bestaat in het drincken van kava; een drank, die men op de volgende onnatuurlijke wijze uit den wortel van eene soort van peper bereidt. Als er een gezelschap bijeen is, wordt de kavawortel te voorschijn gebragt, in kleine stukken gebroken, en door de bedienden van aarde en vuil gezuiverd. Dan ontvangt elke persoon een stuk, hetwelke hij, na het wel geknawd te hebben, op een plantaanblad uitspuwt. De persoon, die het opperbeftuur over de brouwerij heeft, ontvangt al de mondvollen in een houten bak, en doet er zoo veel water bij, als de mate van sterkte van den drank vereischt. Dan wordt water en wortel met de handen wel dooreen gemengd, doopt men vervolgens zekere hoeveelheid van de stof, waarvan de matten gemaakt worden, in het bovendrijvende vocht, en wringt men het ingedoopte over eenen anderen bak zeer droog uit; door welk middel men

een zuiveren drank zonder vezelen bekomt. Dezen drank dient men voorts rond in koppen, die elk $\frac{1}{2}$ pint houden. Dezelve heeft op hen, die daaraan niet gewoon zijn, eenen dronkenmakenden of, veelker verdoovenden invloed; en dezelve is zoo onaangenaam, dat zelfs de inlanders, offchoon zij des voormiddags daarvan eenige malen drinken, hem niet kunnen doorswelgen, zonder daarvan zigbaar lawendig te grillen.

Het gemeene volkje vergenoegt zich met ééne vrouw, maar de Opperhoofden hebben er gemeenlijk verscheidene; en, offchoon vrouwelijke kuischheid bij de ongetrouwden der lagere klasse weinig geacht wordt, is men onder de hoogere klassen in dit opzigt ingetogen, en bij gehuwde vrouwen is alle ontrouw zeer zeldzaam.

Zeer sterk wordt er rouw gedreven, met kerven en branden van het vleesch, kloppen op de tanden met steenen, en pijnigen van zich zelven op allerlei wijze. De dooden worden in matten of doek gewonden, of begraven. Als zij aan eenige sterke en gevaarlijke krankheid lijden, snijden zij zich eenen kleinen vinger, ja, twee af, in den waan, dat de Godheid dat offer in plaats van hen zelven aanneemen zal.

Zij hebben geene Priesters, maar zijn echter van Godsdienstige denkbeelden niet ontbloot; en, offchoon zij van geene toekomende straf iets schijnen te weten, echter gelooven zij, dat zij wegens misdrij-

drijven hier op aarde regtvaardiglijk gestraft worden (*).

Elk distrikt, en elk gezin, uit de hoogere klasse, heeft zijnen afzonderlijken beschermgod; en elk, hoofd voor hoofd, zijnen *adoos*, of gektegeest, die meer van een kwaden dan van een goeden geest heeft, en voor den bewerker van krankheden gehouden wordt; alwaarom men hem met offerhanden, en soms met menschenoffers, poegt te verzabenen.

De grootste van hunne Goden is *Higgolayo*, de Heer van het land des doods, dat veraf ligt, en waarheen de zielen van hunne Opperhoofden, bij derzelver overlijden, onmiddellijk in eene sterk zellende kanoo worden gevoerd, om er voor altoos in het genot van alle zinnelijke vermaken te baden. Wat de zielen der lagere klasse aangaat, deze worden door een vogel opgegeten, welke boven derzelver graven wordt geacht te zweven. De *morais*, of begraafplaatsen, zijn tevens plaatsen van eredienst.

De elementen hebben ook hunne ondergeschikte Godheden, welke dikwijls met elkanderen overhoop liggen. De Godin van den wind heet *Cala fitatonga*, en wordt geacht de orkanen, waardoor de Vrienden eilanden soms bezocht worden, te verwekken.

Die

(*) Een geloof, dat tot wering van misdrijven veel meer, dan dat van een veraf zijnd schrikbeeld, vermaga, en hierom meer verlevendigd worden moest, dan zulks, behas! veelal geschiedt.

Die eilanden, welke derzelve bewoond, staan op de schouders van den God *Mowee*, die, wijlen last moede, denzelven intusschen poogt af te schudden; het gene de aardbevingen voortbrengt, waaraan die eilanden voorts onderhevig zijn.

Intusschen hebben deze niet juist alle een en hetzelfde Godsdiensstelsel, maar deszelfs algemeen geest heerscht overal eveneens.

Haare vorm van landsbestuur, gelijk eenigzins van het leerberige stelsel van onze voorvaders, en bestaat uit een Koning, enige magtige, en blijvende van den Koning onafhankelijke, Opperhoofden, en denige Opperhoofden van minderen rang, die van de gezegde hoogere afhankelijk zijn. Aan deze laatste zijn de lieden van lagere klasfen genoegzaam slaafsch onderworpen, en zij bewijzen hun eenen diepen eerbied.

De bijzondere eer, welke men aan den Koning bewijst, is, dat niemand op een grond mag wandelen, welke boven deszelfs hoofd uitsteekt. Als dezelve uitgaat, moet een ieder gaan zitten, tot dat hij voorbij is. Men groet Z. M. door voor hem te gaan zitten, het hoofd tot aan de zool van zijnen voet neder te bulgen, en die zool met de botten en beneden zijden der vingers van beide handen aan te raken. Na dat men den Koning, of een der hoogere Opperhoofden, dus heeft gegroet, mag men niet zijne handen geenerlei voedsel aanraken, voor dat men ze gewaschen, of met de bladeren van plantgewassen gewreven heeft. Treedt de Koning

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 619

in het huis van een onderdaan, dan mag hetzelfde door den eigenaar nooit wederom bewoond worden. Hierom heeft de Koning in elk district een eigen huis voor zich.

De taal der Vrienden eilanden, welke van eenen Maleischen-oorsprong is, heeft voor al de denkbeelden des volks woorden en uitdrukkingen genoeg, is in hare uitspraak welluidend, en laat zich evenzeer zingen, als spreken. De Constructie is eenvoudig, en in de regels komt die taal met andere overeen, zoo als, bij voorbeeld, in de Vergelykingstrappen; maar de Naam- of Werkwoorden schijnen niet verbogen te worden. In het tellen klimmen zij tot 100,000 op.

Het doek van hun gewaad wordt van den bast der dunne stelen van de papiermoerbezieboomen gemaakt, welke er opzettelijk ten dien einde worden aangekweekt. Daaruit bereidt men de gezegde kleedingstof aldus. De buitenbast van de takjes afschraapt zijnde, wordt de binnenbast met eens reet vlak gemaakt, en eenen nacht in water te weke gezet. Vervolgens wordt hij op den stam van een boom gelegd, door afsnijding van de slipjes vierkant gemaakt, en met een houten werktuig, dat aan alle kanten vol groeven is, geklopt; welk kloppen het doek fijner en digter maakt, naar mate het menigvuldiger wordt herhaald. Als deze bewerking vol-eindigd is, worden de stukken, die gemeenlijk van 4 tot 6 voet lang, en $\frac{1}{2}$ voet breed zijn, uitge-spreid, om te droogen, en vervolgens een elkander op ge-

geplakt, door de randen met een kleverig sap van eene bezie te befmieren. Dus verbreed, worden zij op een groot stuk hout gelegd, met eene soort van plaat onder zich, welke uit eene digte vezelige zelfstandigheid is gemaakt. Dan neemt men een stuk doek, en doopt het in zeker sap, dat uit den bast van een boom wordt geperst. Daarmede wrijft men sterk over het doek heen; welk wrijven daaraan eene doove bruine kleur en eenigen glans bijzet.

*Enige op zich zelve liggende eilanden ten
Zuiden, Noorden en Oosten, van de
Vrienden eilanden.*

Ten Zuiden van de Vrienden eilanden liggen Tas-
mans of Pijlstaart eiland, het eiland Vasquez, of
Maurelle, en de groep van Kermadec, ter halver
wege tussehen de Vrienden eilanden en Nieuw Zee-
land. De voornaamste eilanden van die groep zijn:
het Zondags eiland, of Raoul, op $29^{\circ} 12' Z.$ Br.
en $178^{\circ} 20' W.$ L. Macauleys eiland, van het
N. W. naar het Z. O. $2\frac{1}{2}$ mijl lang, en aan de
Oostzijde tamelijk hoog. Het plantgewas bestaat er
enkel uit grof gras en mangroves. De oppervlakte
is met gebrande rots en puimsteen bedekt, ten be-
wijze van het aanwezen van een vulkanisch vuur.
Loopend water heeft men er niet gezien, maar diepe
geulen, die bewijzen, dat het eiland aan zware re-
gens onderhevig is. Men vindt er ratten en mu-
zen.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 629

zen. Een weinig verder ten Zuiden liggen de twaalf barre en rotsige Curtis eilanden. Recherche eiland, in deze groep, is driehoekig van gedaante en tamelijk hoog. Aan dezelfs Westzijde vindt men een ankerplaats, en verscho water in een beek. De klig Hope is 80 yards hoog, heeft $\frac{1}{2}$ mijl omvang, en ligt op $31^{\circ} 32' Z.$ Br. en $178^{\circ} 46' W.$ L.

Ten Noorden van de Vrienden eilanden zijn, onder een aantal op zich zelve liggende, de volgende, wel de meest bekende: Het Verraders eiland van LE MAIRE, door WALLIS *Keppels eiland* genoemd, $\frac{3}{4}$ mijl lang, van zoet water en een ankerplaats voorzien, en bewoond; het Kokos eiland van LE MAIRE, dat van WALLIS den naam van *Beacon* ontving, 3 uur omvangs heeft, en zich tot een hoogen piek verheft; het Hoorn eiland van LE MAIRE, denkelijk BOUGAINVILLE's *Enfant perdu*; het Wallis eiland, verder ten Noorden, een mijl lang, middelmatig hoog en met geboomte bedekt. Aan den Westkant loopt er langs hetzelfde een rif, met een opening voor schepen.

Tot de eilanden ten Oosten van de Vrienden eilanden, of tusfchen dezelve en de Societeits eilanden, behoort het Savage Island van COOK, op $19^{\circ} 2' Z.$ Br. en $169^{\circ} 30' W.$ L. en voorts het Palmerstons eiland, dat dezelfde COOK in 1774 ontdekte, op $18^{\circ} 0' Z.$ Br. en $163^{\circ} 12' W.$ L.

Dit laatste bestaat uit 9 of 10 aardplekken, welke door koraalriffen onderling vereenigd worden. De grootste plek heeft niet meer dan een mijl omvang

en

er komt slechts 3 voet boven de zee uit. De gezamenlijke plekken vormen eene halve maan, waarin er van den Westkant eene baai, of een zout meer, oploopt. Men kan rondom het eiland nergens ankeren; maar met beuten kan men er veilig aan wal gaken. De grond, welke uit eene zeer dunne laag aarde, op een grondslag van koraal, bestaat, is met brospelsbosch, en een groot aantal kokosbomen, bedekt. Het eiland wordt niet bewoond, er heeft geen zoet water, maar wordt door een groot aantal Fregat- en Keerkringsvogels bezocht. Men ziet er ook denige uilen en tureluren, en eenige kleine valse ratten. Visc is er overvloedig.

„Op een deel van het *eiland*, dat het meer be-
zoemt” zegt Kapitein Cook, in zijne meergemelde
derde reis „ligt er eene groote bedding van
koraal bijkans met de oppervlakte gelijk, welke een
tooncel opleverde, dat mischien een der betrouwe-
rdste was, die de natuur ergens voortbrengt. De
grondslag was met den wal vereenigd, maar zoo
diep onder water, dat zulks niet zichtbaar was;
zoo dat de bedding in het water scheen te hangen,
waarin de diepte zoo schielijk toenam, dat men op
eenige weinige yards afstand 7 of 8 vadem peilde.
De zee was, toen ik die bedding beschouwde,
ganssch vlak en effen; en de sterk schijnende zon
stelde de verschillende soorten van koraal op het
beestijke ten toon. Deels schoot die stof welke
takken in het water uit, deels vormde zij ronde
ballen, en menigerlei andere figuren; die met spiraal-
kris

ZEEVAART EN HOOFTHANDEL. 323

keis van de fraaiste en schitterendste kleuren als baaseld, ysaap. Maar het voorkomen daarvan is nog minder schoon, dan dat der menigvuldige vischen, die schijnbaar in de grootte gerustheid, langs hen komen benen zynschden. De kleuren der verschillende soorten waren de schoonste, die men zich verbeelden kan. Derzelver geel, blaauw, rood, en zwart, overtroffen grootelyks al, wat de kunst vermag voort te brengen. Derzelver verschillende geslachten bragten ook het hunne toe, om deze orferzefolke gaar te versieren, welke zich niet zonder eene aangename verrukking beschouwen laar. Deze verrukking gaat insusfichen met spijt daarover gepand, dat een zoo verbazend heerlyk werk op een plaats verholm ligt, waar hetzelfde door het uitscheldom zelden bewonderd worden kan.

Hervey's eiland, op 19° 18' Z. Br. en 158° 34' W. L., in 1774 door Kapitein Cook ontdekt, en door de inwoners *Torouga Atoua* gelieeten, gelykt aan Palmerstons eiland, en bestaat uit drie, of vier drooge pakkten, met struiken bezet, door riffen samengevoegd, en, in vercening met deze, 6 mnr. omvangs hebbende. Ankeren kan men rondom het eiland nergens. De bewoners schijnen van een ander ligchaantsgestel te zijn, dan die der Societeits eilanden; offchoor hunne taal dezelfde is. Hunne kleur is donkerder, en hunne gelaatsrekken zijn woester, en zoo als die der Nieuw-Zeelanders. Zij zijn ook geenszins zoo vriendelyk, als de voorgemel-

de

624 AARDRIJKSKUNDE voon

de eilanders. Hun haar is kort en zwart. Sommigen dragen hetzelfde los, anderen hebben het op de kruin van het hoofd te zamen geknoopt, en sommigen dragen het kort afgesneden. Hun eenig dekfel is eene mat om de lendenen; en zij schijnen zich niet te tatoueren.

Otakootia, of Venua-ette, op $19^{\circ} 51'$ en $158^{\circ} 21'$, heeft ongeveer 3 uur omvang, en verheft zich niet meer dan 6 voet boven de oppervlakte der zee. Ankerplaats noch verscht water vindt men er niet, maar, behalve struiken, ook nog kokosboomen. Bewoners heeft het eiland niet; maar het wordt soms door die van het naburige eiland Wateo bezocht. Men kan er aan den Westkant met booten aan wal geraken.

Het gezegde Wateo ligt 4 uur ten Z. O. van Otakootia, en heeft ongeveer 6 uur omvang. Eenige kleine bergen, die met groen bedekt zijn, verwekken eene aangename verscheidenheid op de oppervlakte van dit landje, en hetzelfde brengt kokosnoten, plantanen, broodvrucht, de touwplant, en andere gewassen van dit gedeelte der wereld, voort, en is van varkens wel voorzien. De inwoners gelijken aan die der Societiteilanders, en ontvingen Kapitein cox blijmoedig en herbergzaam.

Deze Zeeman trof er drie Otaheitsers aan, die met eene kanoo naar Ulitea hadden willen oversteken, en door den stroom zoo ver ten Westen gedreven waren geworden. Hun geval verhaald heb-

ZEEWAART EN KOOPHANDEEL. 63

hebbende, liet Kapitein ook volgen: „Oerzeedijf merk men, welke gevolgen er zich uit dit verhaal laten afleiden. Hetzelve lost beter dan duizend gissingen van bloote bespiegelaars op, hoe de alleen liggende deelen der aarde, en met name hoe de eilanden der Zuidzee, het eerste hebben kunnen worden bevolkt.” Intusschen bewijst de aangevoerde daadzaak, even als anders, van denzelfden aard, juist het tegendeel van hetgene Kapitein dook daare uit wil afleiden, namelijk, een bevolking van Polynesië uit het Westen; want is al die gevallen zijn de eilanders door den Pasaatwind en Eveningslijnsstroom van het Oosten naar het Westen gedruiven geworden. Zij zouden dus uit Amerika afkomstig zijn voortgekomen, maar hunne natuurlijke en zedelijke gezandheid beide verbieden ons zulks aan te nemen.

Het eiland Mangera, ten Zuiden van Watoo, heeft 51 uur oeverang, en bestaat zich in het midden tot bergen, die te land ver gezien kunnen worden. De Z. W. oever bestaat uit steile oevers van zandsteen ter hoogte van 100 voet, waarin de zich verschuikende holte heeft geboord. De Noorder oever is getand, en heeft tuschen resten vol kloven rotschensluites van een zandig strand. Kapitein ook vond er noch ankerplaats, noch goede gelegenheid, om aan land te geraken. De bewoners van dit eiland gelijken aan die van Watoo.

Eenige graden verder ten Oosten treft men voor en na de volgende eilanden aan: Oheteroa, hoog

DE OORDEELSGEUNDE 3e DEEL

van grond, en 4 stov omvangs hebbende, bevat een overvloed van Casuarina hout, en heeft bewoners. Toehooni, 5 uur lang, verheft zich tot bergen van een aanzienlijke hoogte, met eenen smallen voet van laag land, wel hoog geboomte, en een zandigen buitencroom. De bergen zijn er met gras en boomgroepen bedekt; mitgezondend, dat zij enige plekken naakte rots bevatten. Aan de N. W. zijde is er een ankerplaats, noemens welke men den wal met houten gemaken kan, en tot welke een opening in het rif, dat haar omvat, toegang verschaft. De inwoners schijnen onvriendelijk te wezen. Het eiland ligt op $23^{\circ} 25'$ en $149^{\circ} 20'$. Op $23^{\circ} 42'$ en $148^{\circ} 3'$ ligt Kapitein Macdonnells High Island.

Zich wederom Noordwaarts aan wendende, vindt men meer onbewoonde eilanden, welke de Westergrens van de Societeits keten vormen. Het een van den naam van *Gennavra*, en de *Solly eilanden* van *Mallas*; studeerlijk de eilanden *Bel Pelagos* van *Quaros*, bestaat uit lage aardpikken op een rif, en is op $16^{\circ} 30'$ en $155^{\circ} 30'$ gelegen. Hieronder is ook zulk een verzameling van eilanden, op $16^{\circ} 40'$ en $154^{\circ} 3'$. De Societeitslanders noemen hetzelve *Mapija*; het is dierlijk het *Engelins* van *Quaros*, en het *Bord Hooft eiland* van *Wassiss*. Het is, evenals het andere, bebouwd.

De Societeitslanders noemen hetzelve *Mapija*; het is dierlijk het *Engelins* van *Quaros*, en het *Bord Hooft eiland* van *Wassiss*. Het is, evenals het andere, bebouwd.

ZEEVAART EN ROOPHANDEL. 829

De Societeits eilanden.

De groep, waaraan Kapitein COOK den naam van *Societeits eilanden* gaf, bestaat slechts uit 6 eilanden, maar men heeft vervolgens nog 5 andere onder dien naam begrepen. De eerste zijn Marua, Bolabola, Tubia, Otaha, Ulitea en Huahine; de laatste Orahete, Eimeo, Sir Charles Saunders eiland, Tethuroa en Maitea.

Orahete, na genoeg het middelpunt der gezamenlijke Societeits eilanden, en het aanzienlijkste en vermaardste van dezelve, verdient de eerste beschrijving.

Dit eiland schijnt het *Sagittaria* van MENDANA te zijn, waarnaar er zoo lang vruchteloos werd gezocht. Door WALLIS in 1766 ontdekt, werd het met den naam van *King George the Thirds eiland* bestempeld. In hetzelfde jaar werd het door BOUGAINVILLE bezocht, welke, van de ontdekking van WALLIS onbewust, het eiland *Nieuw Cythera* noemde. Kapitein COOK maakte het vervolgens nog nader bekend; en al, wat hij daaromtrent nog ongedaan mag hebben gelaten, werd bij de menigvuldige bezoeken, die het eiland vervolgens ontving, ten volle afgedaan; bovenal door de verhalen der Zendelingen, die een genoegzaam aanhoudend verblijf op het eiland hielden.

Orahete bestaat uit twee ronde schiereilanden, welke door eene landengte ter breedte van 3 mijlen vereenigd worden. Het N. W. schiereiland is ver-

re weg het grootste, en beide te zamen hebben 100 mijl omvangs. Beide verheffen zich tot hooge bergen, en laten aan den zeekant slechts een zoom van laag land ter breedte van 3 mijl. Het geheele eiland is van riffen omringd, waarin er echter eenige openingen zijn, die eene goede ankerplaats aanbieden.

„Mischien is er op den aardbodem geene plek gronds” zegt Kapitein Cook „die een weliger tooneel oplevert, dan het Z. O. gedeelte van Otaheite. De bergen zijn er hoog en steil, en hier en daar gespleten, maar zij zijn tot aan den top met geboomte en struiken bezet, zoo dat de aanschouwer zich nauw weerhouden kan van te denken, dat zelfs de bloote rotsen er de hoedanigheid moeten hebben, van haar groenend kleed voort te brengen en te voeden. Het vlakke land, dat langs de zee aan die bergen grenst, en de valleijen tusschen hen, zijn ook vol van verschillende voortbrengselen, die met de meeste kracht groeijen, en de ziel des beschouwers op eenmaal met het denkbeeld vullen, dat geene plek der aarde, in weligheid en schoonheid van plantgewas, tegen deze opweegt. De natuur is er niet min mild geweest, in het uitdeelen van beekjes, die men in elke vallei vindt, en die zich, als zij de zee naderen, vaak in twee of drie takken verdeelen, en het vlakke land, door hetwelke zij henen vloeijen, vruchtbaar maken. De woningen der eilanders zijn ongeordend over de vlakten verspreid, en verscheidene van dezelve, zich aan den

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 629

eever opdoende, verschaffen ons van onze schepen een uitnemend gezigt; inzonderheid daar de zee binnen het rif, dat langs de kust henen loopt, volmaakt stil zijnde, aan de inwoners steeds eene veilige schesepvaart verschaft, en men hen gevolgelijk meermalen in hunne kanoos langs de kust ziet pagaaijen; wanneer zij van de eene plaats naar de andere gaan, of zich tot de vischvangst begeeven."

Als men de bergen beklimt, vindt men, in plaats der plantaarde van den lagen grond, klei en mergel van verfehllende kleuren, op een ondergrond van grijze rots. De bergtoppen schijnen meestal van basalt te zijn.

De pasfaatwind van tusfchen het O. Z. O. en en O. N. O. heerscht er algemeen het gansche jaar door, en gaat, als hij gematigd is, met helder en fraai weder gepaard; maar, als hij sterk waait, voert hij gemeenlijk eene bewolkte lucht en stofregens, ja nog vochtiger weder, mede. In December of Januarij waait het soms 4 of 5 dagen achtereen, van tusfchen het W. N. W. en N. W., met donker buijg weder en regen; en van dezen omloop van wind maken de eilanders in de lij van Otaheite gebruik, om dit eiland te bezoeken. Winden van tusfchen het Z. W. en W. Z. W. zijn er menigvuldiger, en waaijen fomtijds met geweldige buijen, eene donker bewolkte lucht, een zwoelen dampkring, en donder en bliksem. Als de wind naar het Zuiden en Z. W. schiet, woedt hij fomtijds derwijze,

dat hij huizen en kokosboomen om verre werpt; maar deze tornados houden nooit lang aan.

De Otaheiteurs hebben voor de verschillende winden namen en persoonsverbeeldingen. Den pasfaatwind noemen zij *Maarac*; den wind van tusfchen het Z. O. en Z. Z. O. *Maaal*; dien van tusfchen het W. N. W. en N. W. *Tecrou*; dien van tusfchen N. W. en Noorden *Erapotafa*. Dit is, volgens hunne fabelleer, de vrouw van Tecrou. De wind van tusfchen het Z. W. en W. Z. W. heet *Etoa*, en die van tusfchen het Z. W. en Zuiden *Barooa*.

Het plantgewas des eilands bestaat uit eene kleedplant, yams, taro wortel, suikerriet, kava, plantanen, broodvrucht, kokosnoten, enz. In het gebergte vindt men er sandelhout, en meer andere kostelijke houtfoorten, die tot handelsartikelen kunnen dienen.

De natuurlijke vruchtbaarheid van den grond, en schoonheid der luchtstreek, maken, dat er bijkans geen landbouw gedreven behoeft te worden, en de yams en kleedplant, waarvan de zaden van het gebergte naar den vlakken grond worden gebragt; de kava en plantaan, zijn de eenige gewassen, die nog eenige moeite vorderen. De yams worden er op dezelfde wijze geplant, als op de Vrienden eilanden. De kava en kleedplant vereifchen slechts, dat men ze tegen de zon bedekke, als zij jong zijn; en dit doet men met er bladeren van den broodboom over hen te leggen. Van de oude stammen van den

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 631

den plantamboom worden er, als men de vruchten heeft ingeogst, loten afgesneden. De kokosboom wordt, als hij een voet of twee boven den grond is, aan zich zelven overgelaten; en de broodboom laat nieuwt gestadig zich zelven, door nieuwe loten, die uit de wortelen voortkomen, zoo dat men hem, in plaats van aankweeken, somwijlen uitroeijen moet, om voor andere plantgewassen plaats te vinden.

Het eenige viervoetige dier, dat men bij de ontdekking van het eiland op hetzelfde vond, was het varken; waarvan het ras vervolgens door eenige grootere varkens, die twee Spaansche schepen er in 1774 achterlieten, veel verbeterd is. Dezelfde schepen lieten er eenige geiten en honden, die er vervolgens zijde vermenigvuldigd.

Natuurlijke zeldzaamheden levert het eiland, zoo veel men weet, slechts twee op. De voornaamste bestaat uit een zoetwater meer, op den top van een der hoogste bergen. Om hetzelfde uit Matavai baai te bereiken, en naar die baai terug te keeren, heeft men drie of vier dagen noodig. Het wordt gezegd onpeilbaar diep te zijn, en van ontzaggeijk grooten alen over te vloeijen, welke er soms door Ombeities gevangen worden, die zich op vlotten, welke zij van wilde plantaanboomen maken, op dat meer wagen. De tweede zeldzaamheid is een poel, welks water, offchoon voor het oog helder, een geel besinkfel afgeeft, en voor hem, die het drinkt, een

doodelijk vergif is, ja hem, die zich daarin baadt, met puisten en zweren opvalt.

De inboorlingen van Otaheite verschillen van die der Vrienden eilanden merkelijk, zoo in lichamelijke als in zedelijke geaardheid. Zij zijn zeer veel fijner van leest, en schooner van kleur; hetgene door hunne veel werkelozer leefwijze, die een gevolg van de vitnemende vruchtbaarheid van hun land is, veroorzaakt schijnt te worden. De meerdere schoonheid gaat met eene slapheid en slaanwharugheid gepaard, welke men bijzonderlijk bij het worstelen en vuistvechten ziet doorstralen, dat de Otaheitsers ter verlustiging doen, maar dat, in vergelijking met de vermaken, van denzelfden aard op de Vrienden eilanden, een louter kinderspel is. De vrouwen van Otaheite zijn, volgens Kapitein cook, niet slechts fraaijer, dan die der laatstgenoemde groep, maar bezitten al het gene hare sekse zelfs in de beschaafdsste gewesten der wereld onderscheidt.

De Otaheitsers zijn aan eenige doodelijke en walgingwekkende krankheden onderhevig; waaronder de *scrophula*, en eene krankheid van den naam van *hottati*, welke den rug kromt, armen en beenen zwellen doet, en waterzucht, tusschenpoozende koortsen, rooden loop, enz. verwekt. Ook lijdt men er grootelijks aan een onmatig gebruik van den kavadrink, welke het ligchaam der zwelgers met puisten en zweren vult, en hen als geraamten doet nitzeren. Men bepaalt zich hier intusschen bij de beste soort van dien drank, en dezelve wordt er op
getne

ZEENVAART EN KOOPHANDEL. 633

geete zoo walgelijke wijze bereid, als op de Vrienden eilanden. Men verplet er de stelen en bladeren zoo wel als de wortelen, en giet er water op, zonder voorafgaand kaauwen. Er komen op Otaheite ook geene zoo takrijke gezelschappen blyen, om kava te drinken (*).

Het voedsel bestaat voor $\frac{2}{3}$ deelen uit vruchten en plantgewassen; en, ofschoon men daarvan den grootsten overvloed heeft, echter veroorzaken ongunstig weder, en verzuim van landbouw, somwijlen schaarschheid, ja hongersnood, waaronder er vele menschen omkomen. Als de voorraad van broodvrucht en yams ten einde is, behelpt men zich met verschillende wortelen, welke er op de bergen in het wild groeijen.

Dierlijk voedsel erlangt de lagere klasse er steeds zeer zelden, en dan bestaat hetzelfde nog enkel uit visch, en zeedieren van het wormengeslacht. De voornaamste Opperhoofden alleen vermogen dagelijks varkensvleesch te eten, en die van mindere rangen eenmaal elke week, veertien dagen of maand. Als het eiland door oorlog of anderszins verarmd is, verbiedt de Koning aan zijne onderdanen van alle rangen het dooden van varkens, en dat van gevoelte wordt van tijd tot tijd ook verboden.

Ment

(*) Van warme dranken had men er voor de aankomst der Engelschen geen denkbeeld; en men wist er even min water te beeten, als het te doen begriezen.

Men eet er elken dag zeer dikwijls, en wel de eerste maal te 8 uren des morgens, alswanneer men op nieuw gaat slapen; de laatste maal te 8 uren des avonds. De vrouwen ondergaan niet slechts de veredering van niet met de mans te mogen eten, maar ook zijn de beste soorten van spijs, als schildpadden, eenige soorten van visch, en de beste plantanen, voor haar een verboden kost; en de vrouwen van den eersten rang mogen slechts zelden van het varkensvleesch mede eten. Zij moeten voortzich zelve aan tafel bedienen, en zouden zekerlijk eer van honger starven, dan een volwasen man, zelfs van de laagste klasse, de spijs voor haar verkoos op te dischen. Jongens en meisjes een ook afzonderlijk.

„Otabeite was door onze Engelsche Zeevleeders niet zoo haast op nieuw opgespoord, of het werd door Europa met jaloerschheid beschouwd en bewonderd. Al, wie het geluk in de bevrediging van zinnelijke lusten gelegen achtte, en vrijheid in ontkeffing van alle wettelijke en zedelijke bepalingen, wist den lof van *Niauw Cythara* niet luid genoeg te verheffen; en allen beschouwden deze eilanders, als door de Voorzienigheid uitermate begünstigd, om dat hun voedsel van zelf groeide, en zij niets anders te doen hadden, dan zich levensgenot te verschaffen. Maar, nu men hen beter kent, schijnt het ontwijfelbaar, dat hunne zedeloosheid die van alle ander, oud of hedendaagsch, en woest of beschaaft, volk te boven gaat. Behalve den onge-

bon-

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 673

beidenen omgang tusſchen de ſekſen, het ijselijke gebruik van kindermoord, menſchanoffers, enz. zondigt men er aanhoudend, en zonder enig ſchaamte, tegen de natuur; en, als of men toonen wilde, tot welke walgelijke onteineid eene bedorvene verbeelding de toevlugt neemt, wanneer zij van alle gewone afſchuwelijkheden verzadigd is, bevat Ombeite, volgens de Zendingſberigten, een ge- nootſchap, in welks vergaderingen er, tot een zegel en ſacrament voor de verbindtenis, menſchendrek gegeten wordt."

De afſchuwelijke maatſchappij der Arreoyſ beſtaat uit lieden van beide ſekſen, die tot de hoogere rangen behooren, en middelen en neiging hebben, om geſtadig nieuwe verbindtenisſen aan te gaan, ja ter bevrediging van beestachtigen luſt als rond te loopen, en hunne jeugd in de ſchreunelijkſte buitenſporigheden te ſlijten. Als eene Arreoy van de vrouwelijke ſekſe een kind ter wereld brengt, verſtikt men hetzelve, door het ooren in water gedoopten doek voor den neus en mond te houden; maar, als natuurlijke genegenheid de ouders beweegt, om hetzelve in leven te houden, moeten zij de maatſchappij verlaten, en vervolgens als man en vrouw te zamen leven.

De eenige omſtandigheid, bij het aangaan van gewone verbindtenisſen tusſchen de beide ſekſen, is een geſchenk, dat de minnaar aan den vader zijner beminde verpligt is te doen; en, acht deze hetzelve niet groot genoeg, dan maakt hij geene zwarigheid, om

om zijne dochter te noodzaken, dat zij haren minnaar verlate, en met een ander leve, die meer mildheid mag willen betoonen.

Behalve den vermelden kindermoord der Arreoyo's, brengt men zijne kinderen ook nog anderzins om. Dit doet men steeds bij vermenging van een vader uit een hooger klasse met eene moeder uit een lagere, en omgekeerd; en onder de lagere klassen is het gebruikelijk, dat de vrouwen hare drie eerste kinderen ombrengen; vooral wanneer het meisjes zijn. Want dezer leven spaart men minder, dan dat der jongens. Hierom zijn de vrouwen er zoo schaarsch geworden, dat weinigen er op de gezegde wijze eene kunnen koopen, en de vrouwen gestadig vanden een naar den anderen verhuizen, en daarbij, om zonder last te zijn, elk kind verdoen, dat zij ter wereld brengen.

Onder dit verbasterde geslacht wordt de ouderdom met minachting behandeld, en *oud man* is er een geweldige smaadgroet. De kranken worden er gemeenlijk gansch verwaarloosd, ja door hunne naastbestaanden vaak om het leven gebragt.

Derwijze worden de Otaheitem door hunne eerste Europeesche bezoekers afgeschilderd, maar die schilderij is, volgens anderen, overdreven en lasterlijk. Kapitein WILSON, die de eerste Europeesche Zendingen naar Otaheite voerde, verzekert ons, dat eene misdadige gemeenschap met eene getrouwde vrouw in dit land even moeilijk valt, als in elk ander; ja dat het ongehuwde deel der seks op het eiland zich

daar

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 87

daaroe ook bezwaarlijk laat onbetamen; (nietgeze-
derd de laagste klasse, onder welke er intusschen
ook nog verscheidene kuifeke majas zouden worden
gevonden (*).

De Zendingen verzekeren ons voorts, dat zij er
nooit eenige onbetamelijkheid in het openbaar heb-
ben zien bedrijven, en dat de ontrouwe danstancier
slechts door ongebondene jonge lieden, en nooit,
dan in derzeiver tooneelhuizen, bedrogen worden.
Zij verhalen ons ook, dat de Onbetamelijkheid
vrouwen en moeders der menschelijke natuur geseit
ofter aandoen, de belangen harer echtgenooten be-
hartigen, en besoorlijke zorg voor haar kroost dra-
gen. De eigendom zou ondoordien geëerbiedigd, de
laatste wil der overledenen niet naarwgezetheid uit-
gevoerd, en beleedigende uitdrukkingen, geweldadig-
heden ten dienverij, strengely getraft worden.

Het Godsdienstsysteem der Omahaiters is zeer om-
slagtig en ingewikkeld. Het schijnt eene soort van
Driëenhed, uit een vader, een zoon en een vogel,
of geest, bestaande, te bestaan (†). Deze Oppers
worden door de Omahaiters zeer hoog

(*) De waarheid is deze, dat er op Otahite een
santel hoeren bestaat, hetwelke misschien slijprijker dan
 elders is; en de schepen der Europees, en derzelf-
ver legerplaatsen aan wal oorzaken.

(†) Eene bijzonderheid, welke voor den arbeid der
Zendingen zeer gunstig is, en van soortgelijken oor-
sprong wezen kan, als de sporen van het Christendom
in Peru en Mexico, waarover *Bladz. 158* van het
deel gehandeld is.

de Godheid bewoont, volgens hen, ten tijde in den hemel, met verscheidene Godheden van minderen rang, *Eatun* genoemd, en gezamenlijk *Phanaw po*, of kinderen van den nacht, gehoeven. Het geslachtregister van huane Goden is, zoo als alle andere Theogonien, eene stelsel van zinnbeeldige wereldbeschrijving. De eilanden van den Oceaan zijn bevolkt van een groot vast land, dat de Goden in huane toorn verbraken. De Drieenheid heeft een tempel in het district van Oparree, maar wordt slechts bij groote volksvergaderingen aangerodpen; en men verzoekt zich met zijne dagelijksche gebeden bij de *Eatun*. Voorts heeft elk gezin deszelfs *isi*, of beschermgeest, die de bewerker van deszelfs goed of kwaad geluk is. De zielen der overledenen, denken zij, worden door den vogel der Drieenheid opgevoerd (*), en vliegen Ona door den overgang in zijne zelfstandigheid gezuiverd te zijn, omhoog en worden Godheden, die op het lot der levenden weesig oefenen. Betreffe de onsterfelijkheid der zielen, gelooven zij, dat dezelve na den dood beloond of gestraft worden. Zij hebben een groot aantal *tahoarn*, of priesters, en deze aanzien en invloed is groot. Bij plechtige offeranden doen de Opperhoofden vreesloos dienst.

De

(*) Dit, zagen wij *blad.* 617, onderstelt men op de Vrienden eilanden, ten aanzien van de zielen der lagere klasse, insgelijks.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 699

De ontzucht van een Otaheter verkeert genoegzaam enkel ontrent eene *moest*, of geslachts- en grafplaats, welke steeds op de Romaneske plaatsen wordt opgericht, onder de schaduw van boomen, die men bijzonderlijk voor dezelve verkiest, en in de nabijheid van rotten en ruïchen, de wateren, die eene aangename droefgeestigheid verwekken. De liken zijn aldaar op steigers van den naam van *topaspo* geplaatst, waar zij verblijven, tot dat het vleesch verteerd is. Dan worden de beenderen gezamenlijk in de *moral* geplaatst. Tot rouwbetoon maakt men zich met haakhanden insnijdingen in het vleesch, en vermengt men zijne tranen met zijn bloed.

Bij verschillende gelegenheden worden er op Otaheter menschen geofferd, zoo als voor dat men een strijde gaat, wanneer er iemand van het Koninklijke gezin krank is, als er een Koning gewijd wordt, enz. In het laatste geval offert elk Opperhoofd van een tot drie menschen, naat dat zijn distrikt meer of min groot is. De *hag* offers neemt men steeds uit de laagste klasse; gemeenlijk zijn het misdadigers, en men slaat hun overhoeds, of als zij slapen, de hersenen in, zoo dat zij hun lot niet vooruit zien. De Priesters rukken hun, na dat zij omgebragt zijn, de inwanden uit het lijf, en een oog uit het hoofd; en dat oog wordt den Koning op een plantaanblad aangeboden. Vaak offert men ook in den oorlog gemaakte krijgsgevangenen. Men oesent er de
be-

befcheidenis, niet uit eenig Godadienstig begiufft, maar zindelijkheidshalve; en beide faksen intouwen zich verfcillende deelen des ligchaams.

Het Gouvernement is er een mengfel van Deppotismus en Aristocratie. De eer, welke men den Koning bewijst, is van den buitenfporigen aard. Elke plek, welke hij betreedt, wordt hierdoor geheiligt, en mag vervolgens enkel door lieden van zijn gezin worden betreden (*). Hierom wordt hij, zoo vaak hij zich buiten zijnen eigendommelijken grond begeeft, door die lieden op de fchouders gedragen. Zijne waardigheid laathem ook niet toe, dat hij zijn voedsel met zijne eigene handen aan den mond bringe; en als hij hem, of iemand van zijn geflacht, of zelfs zijn huis, voorbijaat, moet zich de borst en fchouders ontblooten. Geen woord, waarin zijn naam komt, mag worden uitgefproken.

Zoo haast er den Koning een zoon geboren wordt, volgt dezelve hem in naam op, en wordt dezelve als Koning geceerd (†). De vader heeft

(*) Hieromtrent vergelijke men het gezegde nogens den Koning der Vrienden eilanden; *blad.* 619.

(†) Zekerlijk ten gevolge van de verhefde minachting jegens den onderdom, welke men, volgens WENDEBORN, II. *Deel*, *blad.* 274 en volg. ook in Engeland aantreft, waar zij een gevolg van den Engelschen opvoedingstrant fchijnt te wezen.

kleedt vervolgens slechts de waardigheid van Regent. Maar, heeft een Koning geen Zoon, dan blijft hij tot aan zijnen dood Koning, en wordt hij vervolgens door een broeder, of anderen naastbestaande, opgevolgd.

- Naast het Koninklijke geslacht wordt de hoogste rang door de *Erees*, of voornaamste Opperhoofden, bekleed, die groote distrikten befluren en bezitten, en bijkans onaf hankelijk zijn. De *Towhas*, die over onderdeelen van de distrikten der *Erees* bewind voeren, zijn doorgaans van denzelfzer maatschap. De *Rattiras* zijn vrije landbezitters. De *Manahoonies* zijn persoonlijk vrije landbouwers, zonder bezit van eigenen grond. De *Towsows* zijn daarentegen bedienden of liever slaven, van de hongere klassen. Bovendien den rang der *Towhas* kunnen de *Rattiras* en *Manahoonies* niet opklimmen.

Sinds de Engelschen op het eiland aankwamen, is hetzelfde bijkans onophoudelijk met de naburige eilanden in oorlog geweest. Den krijg woert men er enkel met scheepsgevechten. Het getal der oorlogskanoos is er groot. Er ligt over dezelve honen een verdek, waarop men tegen den vijand, dien men aan boord komt, hand tegen hand vecht. De vrouwen en springen gemeenlijk in zee, en pogen al zwemmende te ontkomen; want er wordt geen kwartier gegeven, dan om den gevangenen tot een meer verschrikkelijken dood op den volgenden dag te bewaren.

Hiervan wordt de krijg gemeenlijk door vrees
aanheld. Strijd befliet, en veroorzaakt dezelve
veel, dat geheel eilanden van fterven veran-
deren.

De taal van Otahiteit is in het wezen der zaak
dezelfde, als die men op al de eilanden van de-
zen Oceaan spreekt; maar men spreekt ze min-
der door de keel, dan op de Vrienden eilan-
den. Zij heeft een overvloed van figuurlijke uit-
drukkingen, en is voor die omgekeerde woord-
fchikking vatbaar, welke de Griekfche en La-
tijnfche talen van de meeste hedendaagfche on-
derfcheldt.

Het eerfte gefchenk, dat de Otahiteurs van
hunne Europeefche bezoekers ontvingen, was
eene krankheid, die duizendmalen vernielender
was, dan eenige Otahiteitfche, en die onder de
geweldige ongebondenheid, welke er heerschte,
met eenen aldaar zoo algemeenen kindermoord
gepaard, de gansche bevolking met eene spoedi-
ge verdelging dreigde. De vernieling, welke
die krankheid er in der daad aanrigte, was
allervreesfelijker. In 1796 begrootten de Zende-
lingen de bevolking op 16,000 zielen; en in
1804 was dezelve tot op de helft van dat aan-
tal verminderd (T).

Het verblijf der Zendingen heeft er weinig
tot verbetering der zeden toegebracht; en, zoo
men er al eenigen tot het Christendom heeft be-
keerd, is dat getal echter nog gering. Men ont-

omwaart er echter eenigen schijf van verbetering, in de aanneming van eenige Europeesche gebruiken. Inzonderheid dragen eenigen der Opperhoofden er hemden en rokken, en elke man soen van eenig aanzien een musket. Het gebruik van Europeesch gereedschap is er ook aangekomen geworden, en de Koning heeft zijne taal met Europeesche letters leeren schrijven.

In de verschillende pogingen, om Europeesch plantgewas en tam gedierte op het eiland in te voeren, is men tot dus ver weinig geslaagd. Behalve de verbetering van het zwijnenras (*), en de invoering van geiten en honden door de Spanjaarden in 1774, liet Kapitein Cook aldaar, op zijne laatste reis, een hengst en een merrie, drie koeijen en een stier, een Engelschen ram, en een ooi van dat ras, drie Kaapsche geijten, eenige kalkoenen, ganzen en eenden. De hengst stierf, de bul werd omgebracht, de schapen kwamen om, en met het gevogelte liep het niet beter af. De geiten zijn er intusschen vermenigvuldigd, en de Zendingen hebben er op nieuw schapen, enz. getracht in te voeren.

De voornaamste reede van Otaheite is de baai van Matavai, of Port Royal, aan de Noordzijde des eilands. Dezelve ligt op 17° 29' Z. Br.

(*) In grootte en vet, maar daarentegen niet in smaak. Hierth munten de kleine varkentjes van het Chineesche ras uit, die men op het eiland vond.

en 149° 36' W. E., tusschen eenige riften, en re-
gen over een zandigen oever, waar er zich een
beekje ontlast, dat aan de scheepn water ver-
schaffen kan.

Marua, het Westelijkste van cooks Societeits
eilanden, is klein, maar verheft zich in het mid-
den tot een ronden berg, die 12 uur ver ge-
zien kan worden. Het is van een rif omgeven,
en heeft eene goede ankerplaats.

Bolabola, of Borabora, heeft 8 uur omvangs,
en op zich een hoogen berg, die in een dub-
beln piek uitloopt. Het omvat aan de Z. W. zijde
de Havenkom van Otravatoah, dat er de eenige
ankerplaats is, daar het eiland aan alle andere
kanten van een rif omgeven is. Het vaarwater
daar heen loopt tusschen twee eilandjes door,
en is 3½ mijl breed. Het water binnen hetzelfde
heeft eene diepte van tusschen de 25 en 27 va-
den. De bewoners van dit eiland behooren tot
de krijgshaftigsten der Polynesiërs en hebben
eenige naburige eilanden onder hun gebied ge-
bragt; maar hunne magt heeft laatstelijk wederom
afgenomen.

Tubal, een klein laag eiland, ligt 5 uur N.
ten W. van Bolabola.

Otaha, 2 uur Z. O. ten O. van Bolabola,
heeft twee goede reedes, namelijk, 1) Ohame-
na, aan de Oostzijde, waarheen het vaarwater
tusschen twee kleine eilandjes, welke eene mijl
van den wal liggen, door loopt. De diepte is

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 645

er tusschen de 16. en 25. vadem; a) Oberrugge aan de Z. W. zijde binnen riffen gelegen, en van 20 tot 25 vadem diepte hebbende; b) Uitea, of Orayetea, ligt 2 mijl van Otaheite, en het water tusschen die beide eilanden is voor schepen niet bruikbaar. Aan de Westzijde van Uitea vindt men de havens, of reedes, van Ohamensano, Teteroa en Messahay, nabij de Zuidpunt die van Oahete, aan de Z. O. zijde, die van Obetura, aan de N. O. zijde die van Animahou, en nabij de Oostpunt die van Oopoa, welke alle goede ankerplaatsen binnen riffen opleveren. De Uiteers zijn donkerder van kleur, dan de andere Societeits eilanders, en tevens woester, en minder herbergzaam jegens vreemden.

Huaheine ligt 8 uur ten N. O. van Uitea, en heeft aan de N. W. zijde de haven van Owarree binnen riffen. Hier worden de vruchten eenige weken eerder rijp, dan op Otaheite.

Sir Charles Saunders eiland, door WALLIS dus genoemd, is 6 mijl lang, en verheft zich in het midden tot een berg.

Eimao, of het Hertog van Yorks eiland van WALLIS, heeft eenige goede havens, inzonderheid Taboo, aan de Noordzijde, waar een schip met den Pasfaatwind uit en in kan zeilen; een voordeel, dat geene haven der andere Societeits eilanden bezit. Hout en water erlangt men hier ook zeer gemakkelijk. De verdere reedes zijn

DE IJLANDSKUNDE VON

Pitowian, ook aan de Noordzijde, en eenige andere aan de Zuidzijde. Van BOUGAINVILLE ontving dit eiland den naam van Heeri.

Tetiarua, 8 uur ten Noorden van Matuai op Oorheite, bestaat uit 6 of 7 plichtergronds, op een rif; even boven de oppervlakte der zee.

Maita, heeft 4 mijl omvang, en goede ankerplaats, en men kan er niet, dan met veel moeite, naar wal geraken. WALLIS gaf aan hetzelfde den naam van *Osnaburg Island*, en het is klaarblijkelijk het *Boudoir* van BOUGAINVILLE, en waarschijnlijk het *Dezand* van QUIROS.

De Marquesas, en verdere deelen van Zuid-

lijk Polynesië, ten Noorden, N. O. Oos-

ten en Z. O. van de Societeits

eilanden.

De Societeits eilanden hebben ten Noorden van zich het in 1796 door BROUGHTON ontdekte Carolina's eiland, dat 5 mijl lang is.

Ten N. O. van de meergemelde groep ligt er eene, welke in April 1791 door den Amerikaanschen Kapitein INGRAHAM het eerste ontdekt werd. In Junij van datzelfde jaar werd zij door den Franschen Zeeman MARCHAND bezocht, die, van hare gezegde ontdekking onbewust, haar met den naam van *Isles de la Revolution* bestempelde. In Maart

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 64

1792 werd die groep door VANCOUVERS ongeluk-
 ligen reisgenoot, den Luitenant HERGEST, aange-
 daan, en door VANCOUVER naar hem *Hergests ei-*
landen genoemd. In December 1792 bezocht een
 tweede Amerikaan, van den naam van ROBERTS,
 haar, en schonk hij haar de algemeene benaming van
Washingtons eilanden, welke zij, uit hoofde van
 hare eerste ontdekking door den voorgemelden Ame-
 rikaan, schijnt te moeten behouden; offchoon zij
 zich, niet eens andere groep ten Z. O. van haar,
 in vereeniging met welke zij eene van het N. W.
 naar het Z. O. stakkende keten vormt, onder den
 nog algemeeneren naam van de *Marquesas eilan-*
den, welken het Z. O. gedeelte van die keten reeds
 lang te voren droeg, laat begripen.

Den laatstgemelden naam gaf MENDANA, die 4
 eilanden van de Z. O. groep ontdekte, aan haar.
 ter eere van Don GARCIA DE MENDOZA, Mar-
 quis van Canete en toen Onderkoning van Peru.
 Het vijfde eiland van die groep werd eerst in 1774
 door Kapitein COOK ontdekt. Welken naam dat ei-
 land ontving, hoe MENDANA de 4 andere eilan-
 den der eigenlijkste Marquesas noemde, hoe de on-
 dercheidene eilanden van die groep bij de inlanders
 heeten, welke namen dezen aan de onderscheidene
 eilanden der N. W. groep geven, en hoe dezen
 door onderscheidene Europeesche Zeelieden genoemd
 werden, zal de volgende lijst den Lezer wel het
 lichtste doen ontwaren.

443 AARDRIJKSKUNDE NAAR

Inlandsche namen.	Europeesche namen.	Ondercheidene naamgeveer.
Obitoa	S. Magdalena.	MENDANA.
Ohitaoa (volg. WILSON)		
Motane	S. Pedro.	MENDANA.
Omaraya (WILSON)		
Towata	S. Christina.	MENDANA.
Othiatob (WILSON)		
Hoivahova	Dominica.	MENDANA.
Ohevahova (WILSON)		
Teebooa (WILSON)	Hood.	COOK.
Fetugu (KRUZENST.)	Adams.	INGRAHAM.
Rooapooah (WILSON)	Marchand.	MARCHAND
Uapoah (KRUZENST.)	Trevenen.	HERGEST.
	Jefferson.	ROBERTS.
Rooahooa (WILSON)	Riou.	HERGEST.
Uahnga (KRUZENST.)	Massachusetts.	ROBERTS.
	Federal.	INGRAHAM.
Nooaheeva (WILSON)	Baux.	MARCHAND
Nukahiva (KRUZENST.)	Sir H. Martin.	HERGEST.
	Adams.	ROBERTS.
Een eiland, 1½ mijl ten Z.O. van Uapoah, welks omvang 2 mijl, en welks inlandsche naam nog on- bekend is.	Lincoln.	INGRAHAM.
	Revolution.	ROBERTS.
	Platte.	MARCHAND
	Level.	WILSON.

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 679

Inlandsche namen.	Europeesche namen.	Onderscheidene naamgevers.
----------------------	-----------------------	-------------------------------

Twee eilanden van den inlandschen naam van Mottuaity.	}	Franklin. INGRAHAM. Twee gebroeders MARCHAND Hergests klippen HERGEST. Blake. ROBERTS.
---	---	---

Roberts eilanden van HERGEST.	}	Hiau. Fattuhu.	}	Knox. INGRAHAM. Masfe. MARCHAND Freemantle. ROBERTS. Hancock. INGRAHAM. Chanal. MARCHAND Langdon. ROBERTS.
--	---	---------------------------	---	---

De Marquesis zijn meestal hoog van grond, vulkanisch en rotsig. De valletjen worden er inlandschen door riviertjes bewaterd, en leveren dezelfde voortbrengselen van het plantelijk op, als de Societeits eilanden. Varkens en saten zijn er de eenige geviervoetige dieren; en de eersgenoemde vallen er zeer klein, en wegen zelden meer, dan 12 pond. Gevogelte vindt men op de Marquesas, doch het geen grootten overvloed.

De bewoners dezer eilanden worden afgeschilderd als de schoonste menschen van het gansche Polyneesische geslacht. In zeden verschillen zij weinig van de Otaheeters. Dezelfde ongebondene gemeenschap, tusschen de seksen onderscheidt beide volken, en het

vrouwvolk van beide geeft zich evenzeer veil aan vreemden. Dit haalde een der Zendingen, die wilson naar Otahetie bragt, van den kant eener inlandfche Vorstin eene avontuur op den hals, waarin de heerfchende onrucht evenzeer doorftraalde, als in de onbetamelijke wijze, bp welke er een aantal vrouwlieden op het fchip verfcheen; hare kleeden (*), die geen nat verdragen konden, aan wal gelaten, en zich, toen zij te water gingen, slechts met eenig loof gedekt hebbende; waarop de geiten, toen zij aan boord kwamen, van alle kanten derwijze aanyielen, dat er daarvan, ondanks allen toegraffend van den kant der daardoor toch eenigzins onthutsen Marquesaninen, niets ter wereld overbleef.

Ohitoa, het Zuidoostelijkfte eiland der ganfche keten, heeft 5 uur omvangs. MENDANA ankerde er in eene goede baai aan de Ooftzijde.

Guataya heeft 3 uur omvangs, en fchijnt niet vruchtbaar te wezen.

Ohitao, op 9° 55' Z. Br. en 139° 8' W. L., is 3 uur lang, en beftaat enkel uit bergen en vruchtbare valleijen. MANDANA's baai van *Madre de Dios*, dat de *Revolutions baai* van COOK is, ligt maffig het midden der Westzijde van dit eiland, en heeft eene goede ankerplaats, met een overvloed baai verscht water.

Ohia

(*) Kleederen bezigt men hier over het geheel bijkans niet, maar slechts een lap van dezelfde ftof, als de Otahetifche kleding, om den bulk en de dijen.

ZEBVAANT EN KOOPHANDEL. 49

Ohevahova is 6 uur lang, en bestaat uit steile bergen, die wel met hout bezet zijn. Midden op het eiland verheffen er zich rotlige steiltes, als oebakken, enz., in zulk eene verwarring, dat er geen twijfel overblijft, of die zeldzaamheden zijn door een schok der natuur voortgebracht.

Fotuga is klein, maar hoog van gebou, en er liggen om hetzelfde henen verscheidene rotsen.

Uapoah is 6 mijl lang, bestaat uit 3 of 4 bergten met rotlige toppen, en heeft aan het Z. W. einde eene goede baai, en aan de Zuidzijde meer andere.

Uahuga heeft 6 uur omvang. De Westzijde is rotlig, en er loopt een rif langs dezelfde hooft. Aan de Z. W. zijde is er eene goede baai. Het eiland rijst tot een berg van aanmerkelijke hoogte.

Nukahiva is het grootste eiland der gansche keten, en 16 uur lang. De Zuidkust bestaat er uit hooge ruwe klippen; van welke er verscheidene fraaie watervallen nederwaarts stroomen. Een van deze doet zulks van eene hoogte van 2000 voet. Aan denzelfden kant des eilands zijn er drie goede baaien, aan welke eene reusacht. den naam van *Comptrolleers baai* gegeven heeft. De twee andere zijn door *KRUZENSTEEN* de *havens van Anna Maria* en *Tchitschigoff* genoemd.

Hiau en Fattuhu zijn twee onbewoonde eilanden, maar worden om derselver kokosnoten door de bewoners der andere eilanden bezocht.

Ten Oosten van de Societeits-eilanden is een groot vak des Oceans digt bezaaid, met kleine lage zandige en koraal-eilanden, waarvan verschillende groepen door Europeische Zeelieden, met de namen van *Gevaarlijke Archipel*, *Labyrint*, *Ongelukkige eilanden*, enz. bestempeld zijn geworden. Vele van deze eilanden zijn verzamelingen van drooge zand- en aardplekken op riffen, die aan den Westkant opene zoute meeren van de andere kanten insluitten. Alle bevatten zij varkens en honden, en een overvloed van kokosbomen. De bewoners gelijken aan die der Societeits eilanden, maar zijn donkerder van kleur. Deze doolhof schijnt zich in twee deelen te scheiden, waarvan het eerste tusschen 14° en 20° Z. Br. gelegen is, en het andere tusschen 20° en 35°. De voornaamste eilanden van het eerste gedeelte zijn twee van den gemeenschappelijken naam van *Oanna*; van welke het eene *ROGGEVENS Ververschings eiland* schijnt te wizen. Hetzelve is 12 uur in den omvang groot, hoog van grond, en wel met hout bezet, in welke den en ander het met de Societeits eilanden overeenkomt. Het ligt op 15° 58' Z. Br. en 148° 48' W. L.

BRADENS PRINS van Wallis eiland is van het Oosten naar het Westen, 20 uur lang, maar zeer smal. Langs deszelfs Zuidzijde loopen er op 3 uur afstand

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 653

lands riften. BYRON vond aan het eiland geene ankerplaats, en geene gelegenheid, om er met booten aan wal te geraken. De bevolking is er talrijk. De Geographische ligging is $14^{\circ} 50' \text{ Z. Br.}$ en $147^{\circ} 50' \text{ W. L.}$

. De eilanden van den gemeenschappelijken naam van *Opatay*, door COOK met dien van *Palliser's eilanden* bestempeld, zijn klaarblijkelijk de *Ongelekkige* van RODGERS, en 4 in getale. Het grootste van dezelve is van het N. N. W. naar het Z. Z. O., 8 uur lang, en ligt op $15^{\circ} 26' \text{ Z. Br.}$ en $146^{\circ} 29' \text{ W. L.}$

De King George's eilanden van BYRON zijn twee in getale. Het eene ligt 3 uur ten N. O. ten O. van het andere, en heet bij de inlanders *Tlookooa*. Het is een halfrond koraalrif, dat aan de N. O. zijde een zout meer heeft, in hetwelke men, tusschen twee riften door, geraken kan. Deze toegang heeft voor zich een klein eilandje, en is zoo nauw, dat er slechts een schip telkens passereren kan; doch het is er 23 vadem diep. Het eiland ligt op $14^{\circ} 27' \text{ Z. Br.}$ en $144^{\circ} 56' \text{ W. L.}$ Oora, het Z. W. eiland, is 4 uur lang, en van dezelfde gedaante. Geen van beide hebben aan zich eene ankerplaats, maar beide kunnen zoet water verschaffen; ofschoon naar allen schijn niet overvloedig. De bevolking is er ook niet talrijk.

De Teleurstellings (Disappointment) eilanden van BYRON voeren bij de inlanders den naam van
Ri.

Rima-roa, en zijn twee in geheel, en 6 uur ver van Oosten en Westen van elkanderen af gelegen. Het zijn bloote koraalriffen, met aardplekken op zich, zonder ankerplaats. *Brown* gaf hun den gezegden naam, om dat hij er bergens vermoegt te landen. De bewoners schijnen ook onvriendelijk.

De ligging is $14^{\circ} 7' \text{ Z. Br. en } 141^{\circ} 10' \text{ W. L.}$

Ohevanos, door *Cook* met den naam van *Ka-gen eiland* bestempeld, is een reeks van lage aardplekken, welke door riffen vereenigd zijn, die een zout meer omvatten, dat aan de Westzijde open is. Het eiland bevat slechts eenig klein gebouwtje, en ligt op $17^{\circ} 25' \text{ N. Br. en } 145^{\circ} 30' \text{ W. L.}$

Het *Adventure Island* van *Cook* ligt op $17^{\circ} 09' \text{ Z. Br. en } 144^{\circ} 30' \text{ W. L.}$

Het *Futneaux Island* van *Cook* is eene koraalbank, die zich 20 uur ver uitstrekt, aardplekken op zich heeft, en een zout meer omvat. De ligging is $17^{\circ} 05' \text{ Z. Br. en } 143^{\circ} 16' \text{ W. L.}$

Van dezelfde gedaante is *Cooks Vogelen (Bird) eiland*, op $17^{\circ} 49' \text{ Z. Br. en } 142^{\circ} 43' \text{ W. L.}$

Cooks Twee Groepen, een aantal aardplekken en riffen, eene ruimte van 9 uur beslaande, worden bewoond. Sommige van de aardplekken zijn 10 mijl lang, maar niet breeder dan $\frac{1}{2}$ mijl.

Cooks Resolutions Island, van het N. W. naar het Z. O. 2 uur lang, ligt op $17^{\circ} 24' \text{ N. Br. en } 141^{\circ} 39' \text{ W. L.}$

Cooks Boeg. eiland is *NOUGAINVILLERS Harp*
ci-

ZEEVAART EN HOOFFHANDEL. 653

eiland, omvat een zout meer, is 3 of 4 uur lang, doch slechts 260 yards breed, en nogtans bewoond, en wel met hout bezet. De ligging is $18^{\circ} 17' Z.$ Br. en $140^{\circ} 45' W. L.$

Prins Henriks eiland, ligt op $19^{\circ} 0'$ en $141^{\circ} 22'.$

Cumberland, van WALLIS, op $19^{\circ} 18'$ en $140^{\circ} 51'.$

Gloster eiland, van WALLIS, op $12^{\circ} 11'$ en $140^{\circ} 20'.$

Cooks Thrum Cap, de Lanciers van BOUGAINVILLE, is een laag rond eiland, van eene mijl omvangs, op $18^{\circ} 35'$ en $139^{\circ} 48'.$

Cooks Lagoon Island, de Facardins van BOUGAINVILLE, bestaat uit eenige houterijke plekje gronds, welke van rissen omgeven zijn, op $18^{\circ} 48' 138^{\circ} 33'.$

Het Egmonds eiland van WALLIS, dat 3 uur omvangs heeft, wordt bewoond; doch men kan er ankeren noch landen. De Geographische ligging is $19^{\circ} 18'$ en $139^{\circ} 20'.$

Het Pinkster eiland van WALLIS heeft versch water, maar geene ankerplaats; hetzelfde ligt op $19^{\circ} 26'$ en $138^{\circ} 12'.$

Het Koningin Charlottes eiland van WALLIS, ligt op $19^{\circ} 18'$ en $138^{\circ} 20'.$

Serie's eiland, op $18^{\circ} 8'$ en $137^{\circ} 0'$, van het N. W. naar het Z. O. 8 mijl lang, omvat een zout meer, dat aan de Westzijde open is, en het verheft zich aan de Z. O. zijde tot twee bergtoppen.

In

436 AARDRIJKSKUNDE VÓÓR

In het tweede, of Zuider, gedeelte van den gevaarlijken Archipel, vindt men de Hertog van Gloucesters eilanden van CARTERET, twee in getale, laag en zandig van grond, doch houtrijk, 6 uur van elkanderen af, en elk op een halvemaaanvormig rif, dat een zout meer omvat, gelegen. Men vindt er vruchten, zoet water, bewoners, noch ankerplaats; maar booten kunnen er aan wal geraken. De Geographische ligging van een dier eilanden is $20^{\circ} 31'$ en $145^{\circ} 54'$.

Osnabrug eiland, klein, laag van grond en houtrijk, ligt op $20^{\circ} 8'$ en $140^{\circ} 33'$.

Het verzengde (Blight) Lagoon eiland, op $21^{\circ} 48'$ en $140^{\circ} 30'$.

Carysfort eiland, op $21^{\circ} 0'$ en $138^{\circ} 26'$.

Lord Hoods eiland, op $21^{\circ} 42'$ en $135^{\circ} 32'$, volgens EDWARDS, is 6 uur lang en 3 uur breed, en omvat een zout meer.

Gambiers eilanden, op $23^{\circ} 12'$ en $135^{\circ} 0'$, zijn, volgens WILSON, eenige hooge eilanden, die een vak van 6 uur lengte beslaan, van een koraalrif omgeven zijn, en wel bewoond schijnen te wezen.

WILSONS Halvemaans (Crescent) eiland, op $23^{\circ} 22'$ en $134^{\circ} 29'$, voert dezen naam, om dat het een aan den Westkant open zout meer omvat. Het bevat geene vruchtboomen, maar is echter bewoond.

S. Juan Baptista ligt op $25^{\circ} 57'$ en $137^{\circ} 56'$.

Pitcairns eiland is een kleine, eenzaam gelogene, plek gronds, op $25^{\circ} 13'$ en $133^{\circ} 25'$. Het heeft

lechts

ZEEVAART EN KOOPHANDEL. 637

slechts 5 mijl omvangs, maar is zoo hoog, dat het 15 uur ver kan worden gezien, en werd in 1766 door CARTERET ontdekt. Het is eenigen tijd geleden belangrijk geworden, door dien men er afstammelingen van eenigen der muitelingen van Z. M. s. schip *Bounty* heeft aangetroffen, van welke er 7, elk met een wijf en een bediende van Otaheiti een wijfplaats op dit eiland zochten. Hier werden er 6 Engelschen door de bedienden omgebragt, en dezen op hunne beurt allen te zamen door de vrouwen, zoo dat er een man en 7 vrouwen overbleven; welker nakomelingschap in 1810, toen het eiland door een Noordamerikaansch schip bezocht werd, 25 personen bedroeg, die er in eene Aarts-vaderlijke onschuld leefden.

Ver van den gezegden Archipel, van alle ander land, en van elkanderen, liggen, ook nog in den Grooten oceaan, de volgende eilanden.

Oparo, op $27^{\circ} 36'$ en $144^{\circ} 9'$ in 1791 door VANCOUVER ontdekt, van het Noorden, naar het Zuiden 2 uur lang, zeer bergachtig en steil, met regtstandig opgaande rotsoevers, heeft eene goede ankerplaats nabij de N. W. punt, en is bevolkt.

Ducie's eiland ligt op $24^{\circ} 40'$ en $124^{\circ} 37'$.

Paasch eiland, op $27^{\circ} 6'$ en $109^{\circ} 47'$, en dus veel Oostelijker, dan al het overige Polynesië, werd door ROGGEVEEN het eerste ontdekt, en vervolgens door COOK en LA PEROUSE bezocht. Het heeft 12 uur omvangs, en is zoo hoog, dat het 15 uur ver gezien kan worden. Aan de Westzijde vindt men

er eene ankerplaats. Het eiland heeft bewoners van het Polynesische geslacht, maar is schaars van levensmiddelen voorzien, en heeft geen drinkwater, dan dat er in de reten der reusen bij den regen blijft staan. Men ziet er eene soort van platteform met ruwe kolommen, ter hoogte van 10 of 15 voet, waarop er borstbeelden staan, welker hoofden 5 voet lang zijn. De stof hiervan is eene roode, zeer ligte en sponsachtige, lava. De aangezichten op de borstbeelden gelijken aan die van het Polynesische geslacht, en de borstbeelden leveren dus geen den minsten grond op voor de onderstelling van bevolking van dit eiland uit Peru.

Hiermede in dit deel een verbazend aantal landen; welker ontdekking niet boven den eersten togt van COLUMBUS naar Amerika klimt, afgehandeld hebbende, wenden wij ons naar eenige, reeds veel vroeger in Europa bekende, eilanden van den Atlantischen oceaan.

BREEDERE AANTEEKENINGEN

OP DIT

VIERDE DEEL.

(A) bladz. 2.

Nogtans willen wij de oplossing van het in des Schrijvers oog zoo moeilijke verschijnsel beproeven. De staatkunde der Tartaren, die China beheerschen, kan hen bewegen, om het land, waaruit zij voortgekomen zijn, en waar de Keizer nog steeds eenigen tijd van het jaar doorbrengt, van Chinezen zulver te houden, al blijven deszelfs zeekusten dan ook nog zoo onbevolkt. Verbastert de bevolking er niet, dan kan zij in nood zekerder en beter hulp schijnen te zullen opleveren. Maar het is er intusschen kouder, dan in China; en dit kan ook de reden zijn, waarom men uit dat rijk niet naar Tartarije verhuist. Want hoe weinig de Chinezen zelfs tegen de geringe koude van hun eigen land gehard zijn, bewijst het menigvuldige bont, dat men uit Kusland en van elders derwaarts voert. Hetzelve is er haast nog boven de vogelnestjes, trepang, enz. welkom. Hierom schijnt

geen land ten Noorden van den grooten muur de Chinezen ooit of ooit te zullen aantrekken; in welk eene menigte zij ook onophoudelijk Zuidwaarts aan verhuizen. Waarom doen zij 'inmiddels dit laatste? Niet om dat hun land, zoo als de Heer TUCKER het uitdrukt, *met eene bevolking van landbouwers overkropt is*. Er liggen juist in dat land nog ontzaggelijke streken onbebouwd; ten minste bij tuschenpoozen, wanneer de bewoners der Westelijke provincien deze bij duizenden en tien duizenden verlaten, om Oosten Zuidwaarts aan een gemakkelijker en overvloediger bestaanmiddel te vinden, dan het bebouwen van den grond aan de afgelegene landgrenzen des onmetelijken rijks hun oplevert. Die luije en winzieke ontvlieders van den ploeg vormen somwijlen gansche legers van openbare roovers, plunderen groote steden uit, en hebben dit ten aanzien van de hoofdstad zelfs wel eens gedaan; of zij trachten zich met zeevaart en zeeschuimen te generen; of zij hoopen zich in de groote handelsteden op, en leven er, even veel ook waarvan en hoe, liever dan van den landbouw. Zulk een verwaarloozen van denzelven door honderd duizenden van Chinezen, en een woest liggen van eindeloos groote plekken gronds aan den kant der landgrenzen, heeft dikwijls hongersnooden veroorzaakt; uit hoofde van, of uit voorziening tegen, welke volksplagen, en tegen rooverijen te lande en ter zee, het Gouvernemen; meermalen legers van 100,000 man langs de zeekusten henen zond, om eene tallooze menigte verlaters van land en ploeg, van daar landwaarts in te drijven, en tot hervatting van het voorouderlijke bedrijf te noodzaken. Dit weet elke lezer van DE FAUWS *Recherches Philosophiques sur les Egyptiens*.

BREDERE AANTEKENINGEN. 601

mons et les Chinois, en het schijnt ons overvloedige zaden van het bovengemelde verschijnsel te geven.

(B) bladz. 126.

Deze naam; was jonger dan diegene, welke HAWAII aan de eilanden gaf, en hij sproot uit derzelver bezigtiging door SEBALD DE WERT, welke laatste tot een Eskader van vijf schepen behoorde, dat in 1598 uit de Nederlanden in zee stak, om door de Straat van Magellaan, toen nog den eenigen bekenden doortogt naar den Grooten Oceaan, henen te streven; zoo als een ander te Rotterdam uitgerust Eskader, onder bevel van OLIVIER VAN NOORT, zich in hetzelfde jaar ten dien einde op weg begaf. Het eerstgemelde, welks wedervaren minder algemeen bekend is, stond onder bevel van JAKOB MAHU. DE WERT commandeerde er, in de eerste plaats, het kleinste vaartuig, zijnde een jacht met 56 man. Vervolgens overleed de Opperbevelhebber MAHU, had dezelve SIMON DE CORDES tot opvolger, en deze wederom, in het bevel van het schip *de Liefde* met 110 man, den Kapitein van *het Geloof*, dat 106 man voerde, en toen DE WERT ten bevelhebber erlangde. Den 5 April 1599 bereikte men de Straat van Magellaan, waar men een gedenkteken van de eerste aankomst van een Nederlandsch Eskader aldaar oprigtte, en waar *het Geloof*, en nog een tweede schip, *de Getrouwheid*, onder bevel van BALTHASAR DE CORDES, door de overige schepen verlaten werden, ja in December van dat jaar ook van elkanderen af geraakten. Twee dagen later werd DE WERT, die zich daarbij in de drukkendste verlegenheid bevond, door de aankomst van OLIVIER VAN

robart Eskader verblijft; doch ook deze schepen lieten hem welhaast aan zich zelven over. De krankheid, welke er door het gansche Eskader heenen had geheerscht, had intusschen bijkans $\frac{1}{3}$ van zijn volk weggesleept. Een en ander noodzaakte hem, om van het vervolgen der noodlottige reis af te zien; en hij voorzag zich op de Penguins eilanden in de Straat derwijze van vleesch van het aldaar steeds in den grootsten overvloed voorhanden zijnde gevogelte, dat hij, tot op het naderen der Kust van Guinee, dagelijks een halven vogel bij het geringe rantsoen van beschuit en rijst kon voegen. Nu verliet hij den 21 Januarij 1600 de Straat van Magellaan, en genaakte den 24. de eilanden, die vervolgens door de Nederlanders naar hem genoemd werden. Ook daar zag hij vele Penguins, doch, bij gebrek van eene boot, vermogt hij er niet te landen. Hetzelfde gebrek belette hem, de gezegde Kust om levensmiddelen aan te doen; en men leefde, toen de vleeschvoorraad verteerd was, meerendeels van dagelijks versch gevangene visch, en vervolgens van gezoutene, tot dat de bevelhebber, met zijn schip, en nog 36 man, den 14 Julij in het zeegat van Goedereede aankwam.

De *Getrouwheid* viel, na veel kwads aan de Spanjaarden te hebben gedaan, op Tidor in de handen der Portugezen. Het jagt gaf zich op de kust van Peru aan de Spanjaarden over. Daarentegen bereikten de beide grootste schepen van het Eskader eindelijk Japan. Hetzelfde volvoerde dus, op een schip na, den langwjjligen doortogt door de Straat van Magellaan; zoo als de Nederlandsche Eskaders van OLIVER VAN NOORT en SPILBERGEN dit straks daarna, en vijftien jaren later, insgelijks deden.

(C) bladz. 146.

Bij de Tolhuisopgaven van 1809 en 1810, welke de Heer TUCKER in het vervolg ook nopens den handel van en op andere Britsche bezittingen bezigt, voegen wij hier, om eenig denkbeeld van het verschil tusschen dien tijd en het naaste tijdvak voor den volksofstand in Noordamerika te geven, uit Sir CHARLES WHITWORTH'S *State of the trade of Great Britain, and its imports and exports, progressively, from the year 1697*, de volgende opgave van den invoer in Grootbritannien, en den uitvoer van hier in 1773:

Landen van waar en waar heen.	Invoer.	Uitvoer.
Afrika	68,424 P. St.	262,114
De Kanarische eilanden	10,635 —	43,889
Danemarken en Noorwegen	17,044 —	161,399
De Oostzeefche kust van Duitsch-		
land, Pruissen, Lijfland, enz.	164,337 —	68,571
Oostindie	11933,096 —	845,707
Vlaanderen	79,957 —	1,006,601
Frankrijk	44,484 —	285,776
Duitschland	454,186 —	1,337,552
Groenland	17,644 —	28
Holland	411,642 —	1,873,860
Ierland	2,252,817 —	1,918,802
Het eiland Man	4,563 —	18,336
Italië	480,349 —	846,719
Het eiland Madag.	2,499 —	13,118
Portugal	349,214 —	322,379
Rusland	850,112 —	196,229
Spanje	462,342 —	839,072
Straat van Gibraltar	714 —	63,589
	Tot 4	Zwa-

66) BREEDERE AANTEEKENINGEN

Landen vanwaar en waarheen.	Invoer.	Uitvoer.
Zweden	161,603 P. St.	36,689
Turkije	163,538 —	118,475
Venetië	104,003 —	93,371
Het eiland Alderney	623 —	1,891
— Guernsey	43,291 —	39,223
— Jersey	11,881 —	20,665
— Antigua	112,779 —	93,323
— Barbados	168,682 —	148,817
De Bermudas	509 —	10,051
Kanada	42,394 —	316,867
Carolina	456,513 —	344,859
Kaap Bretons eiland		984
De Grenadas	441,041 —	102,761
Dominica	248,868 —	43,679
Florida	7,129 —	51,502
Georgia	85,891 —	62,932
Hudsons baai	8,943 —	6,467
Jamaika	1,286,888 —	683,451
Montserrat	47,411 —	14,074
Nevis	39,299 —	9,181
Nieuw Engeland	124,624 —	527,065
Terreneuve	68,087 —	77,444
Nieuw Providence	3,379 —	2,132
— York	76,246 —	289,214
— Schotland	1,719 —	27,032
Het eiland S. Croix	6,706 —	1,248
— Christoffel	150,512 —	62,607
— Eustatius	5,738 —	
— Thomas		171
— Vincent	145,619 —	38,442
— Tabago	20,453 —	30,049
— Tortola	48,000 —	26,027
		Pca-

BREDERE AANTEKKENINGEN. 689

Landen vanwaar en waarheen.	Invoer.	Uitvoer.
Pensylvanie	36,652 P. St.	426,448
Virginie en Maryland . . .	589,803 ———	328,904
Spaansch Westindie	85,941 ———	15,114

Hier vindt men den handel der Bermudas gansch anders gesteld, dan in 1809 en 1810; en het verschil wordt nog grooter, als men bedenkt, dat de waarde der goederen in de Tolhuisopgaven naar een Tarif berekend wordt, hetwelke ten tijde van KAREL II. werd vastgesteld, en dat de wezenlijke waarde, in de beide laatstgenoemde jaren, nog hooger, dan voor den Amerikaanschen oorlog, ja 40 per Cent boven die gene klom, welke het Tarif aan de onderscheidene goederen geeft.

(D) bladz. 173.

Het verlies dier gezamenlijke bezittingen vergrootte het vreeselijke nadeel, dat Frankrijk, gedurende dien zevenjarigen oorlog, aan verspilde schatten en verlorenen krijgsgroem, geleden had, zoo grootelijks, dat men aldaar naar gelegenheid tot herstel van het laatste verlies, en wrakkening wegens het eerste, vuriglijk reikhalste. Zulk eene gelegenheid meende men, na verloop van weinig meer dan 10 jaren, in den opstand der Britsche volkplantingen van Noordamerika tegen het moederland te vinden; en straks werden de Insurgenten niet slechts door een aantal bijzondere ijveraars, die den vermaarden LA FAYETTE aan hun hoofd hadden, krachtadig ondersteund; maar zelfs liet zich de goede LOBEWIJK XVI, door den diep gegriefden nationaal hoogmoed, wegstepen. Die Monarch gaf een allernadee-

higt voorbeeld van openbare ondersteuning der rebellierende onderdanen van den eenen Souverein door den anderen; en het Spaansche Hof, dat zich nevens het Fransche in den zevenjarigen krijg vernederd had gevonden, en evenzeer wraak ademde, greep de gelegenheid daartoe haast even gretig aan. Ter betere snuiking van Grootbrittanje poogde men straks hetzelfde van den bijstand te ontzetten, dien Nederland hetzelfde, volgens de plechtigste verbindtenissen, in den oorlog tegen twee toen nog zoo magtige Zeemogendheden, verschuldigd was. Ten dezen einde werden de Independentische grondbeginselen van de Nieuw-Engelanders, Pensylvaniers, en meer andere Noordamerikanen, die onder den bijstand, welken men hun verleende, in Frankrijk steeds meer opgang maakten, van daar in Nederland aangekweekt; en hier begunstigde eene droevige misrekening van den kant des Koophandels toen een oplukken dier Democratische begrippen, dat bij het eerste zaaijen daarvan in Cromwells tijd geenszins had willen gelukken. Een en ander had ten gevolge, dat Nederland, in plaats van zijnen bondgenoot, veel eer dezelfs afvallige volkplantingen ondersteunde. Nu slaagde Frankrijk wel in het behalen van krijgsbuitenen te water en te lande; maar de wraakneming, wegens het verlies van Kanada, was zeer onvolkomen. Want dit gewest verbleef, ondanks alle pogingen van de natuige Nieuw-Engelanders, aan dezelfs toenmaligen en tegenwoordigen bezitter; en Frankrijks Staatsschuld vermeerderde inmiddels allergeweldigst, en baarde een drang van zaken, onder welken Koning Lodewijk het slagoffer der dwazeijk alomme voortgeplante begon-

gevelen werd; waarvan dezelver medebegünstigers in Spanje ook zoo veel reuk hadden, en waar door de overzeesche bezittingen van dat land nog steeds versterkt worden; terwijl een iegelijk, doo wien de heillooze volksverhuftering aldaar heimelijk of in het openbaar begunftigd wordt, zich daarvan voortgeeliken naleep voorfpellen mag, als welken de verwaarloozing van het *heden mij morgen dij* meder voerde, toen men die geduchte los, uit wrok over den zevenjarigen oetlog, en het verlies van Kanad, aüervreesfelijkt veronachtzaamd had.

(E) bladz. 233.

Hoe gereedelijk al die ontwerpen zich ook als gemeen nuttig aanbevelen, er zal daarvan gewisfelijk weinig of niets tot stand komen; zoo lang de Vereefigde Staten kleine Souvereiniteitsjes op zich zelve blijven, en het Gouvernement er van genoegzame Riem ter doorzetting van algemeen nuttige ontwerpen verftoken is. Zoo lang zal, het gene tot bevordering der Ycheepvaart van een, twee, ja drie, Souvereiniteitsjes strekken mag, bij het stemmen over derzelf bekostiging uit de Staatskas, door de verregiaande meerderheid, welke daarbij geen onmiddellijk belang hebben kan, tverig worden terug gehouden; en voor de afzonderlijke kassen van een of twee belanghebbende Staten zou de volvoering van eenig ontwerp van den vermelden aard een wezenlijk groot bezwaar wezen, en hierom in Noordamerika alomme de meerderheid van stemmen tegen zich hebben. Want er heerscht aldaar nog niets minder, dan de geest van een volk, dat, binnen een bepaald grondgebied ingefloten,
uit

69. BREEDERE AANTLEKENINGEN.

nik hetzelve alle mogelijk voordeel zoekt te trekken. In plaats van zich het land, dat men heeft, zoo veel doenlijk te nutte te maken, poogt men daarbij veelal gestadig ander land te voegen; en tot evenveel welks geldopbrengsten van aanbelaag schijnen de Noordamerikaanen steeds noede te zullen beduiken; aangezien eene kleingeestige zelfzoekendheid er den hoofdtrek van het karakter der allerzonderlingste mengeling van menschen uitmaakt. Eene zelfzoekendheid, van welke de Staatskunde zich, wel is waar, ter bewerking van den volksopstand, dat eigenlijk slechts een weigeren van opbrengst aan het moederland was, heeft weten te bedienen, maar onder welke diezelfde opstand welhaast zou zijn bezwiken, zoo hij door geene Fransche legers en vloeten staande was gehouden. Zoo haast men immers WASHINGTONS levensbeschrijving door zijnen opvolger slechts vlugtig doorbladerd heeft, weet men, hoe deerlijk de dusgenoemde Armeen van den nieuwen Staat aan zich zelve werd overgelaten, tegen welk een gebrek aan benoodigdheden en manschappen haar bevelhebber steeds worstelde, en hoe weinig hij haar vermogt te bevelen. Had geen vreemd krijgsvolk het spits voor haar afgeboten, zij zou nog minder hebben stand gehouden, dan de duizenden, die in den jongsten krijg ter bescherming van het Kapitoel der Verbondsstad bijeen gebragt, en wel verschanst, ja door nieuw gebouwde schepen nog al meer gedekt, zich nogtans zoo gansch anders, dan Neerlands Krijgsvolk bij Quatre bras, gedroeg, dat het bij de annadering van een slechts weinig sterker aantal Engelsch krijgsvolk lachhartig het hazenpad koos, Kapitoel en al aan den vijand ter prooi gaf, en elk voor zich zelven ging zorgen. Dit doet na-

MEERDERE AANTEKENINGEN. 69

natuurlijk ook anderszins eene, uit zoo vele verschillende landen gesproten, volksmenigte; waarvan het vermogendste gedeelte het andere veelal heeft zamengeronfeld, om het aan een slaafsch ontginnen van afgelegene woestenijen te zetten; en waarvan het laatste gedeelte, zijne slavernij welhaast moede, uit die woestenijen dagelijks in grooten getale naar de eene of andere havenstad ontvlucht, om aldaar een gemakkelijker bestaan, en meer genot van sterke dranken, te zoeken, of anders ter zee te gaan. Van hier een straks te meldene allerverbazendste aanwas der bevolking van Philadelphia, Nieuw York, enz. fints 1790. Een verschijnsel, dat aan het gene de *Aansteek*. (A) nopens de verlaten van het Chineesche binnenland vermeldt volkomen gelijk staat, en door het Noordamerikaansche Gouvernement, in navolging van het Chineesche, ofschoon op eene verschillende wijze, werd te keer gegaan, toen dat Gouvernement, kort voor den jongsten oorlog, een embargo op de scheepvaart lade, en dezelve vervolgens door een dadelijk aangaan van den oorlog ganschelijk stremde, om eene talloze menigte ploegverwenschers van de schepen, en uit de Zeefteden, naar het binnenland te doen wederkeeren.

(F) bladz. 269.

Dit strijdt tegen eene door denzelfden Heer TUCKER aangevoerde Tafel, met welke zijne volgende berekening nopens 1806 zich ook niet laat vereffenen, en welke van dezen inhoud is:

BREIDERSKAANTREKENINGEN

UIT- EN INVOER, IN DOLLARS.

Uitvoer. *Invoer.*

Inlandsche Vreemde Alles te van vreemde
JAREN. goederen. goederen. zamen. goederen.

1774: 6,000,000 6,000,000 7,000,000

1784: 9,000,000 1,150,000 10,150,000 11,000,000

1790: 14,000,000 1,800,000 16,000,000 17,500,000

1795: 18,064,000 29,791,000 47,855,556 48,000,000

1799: 33,142,187 45,123,335 78,265,522 79,500,000

1801: 47,377,790 46,542,713 93,920,515 88,900,000

1805: 42,387,000 53,179,019 95,566,019 96,000,000

1806: 43,940,578 19,822,065 63,762,643 onbekend

1810: onbekend onbekend 67,000,000 onbekend

1811: 45,294,043 16,022,790 61,316,833 onbekend

Totaalvulling dient, volgens het I Deel, Bladz. 457.

1818: 74,000,000 19,000,000 93,000,000 onbekend.

De Noordamerikaansche schepen, tot den buiten-
landschen handel gebruikt, hielden en voerden
gezamenlijk, in het jaar

1774: 198,000 ton, en 15,000 man

1784: 250,000 18,000

1790: 486,000 25,000

1795: 747,000 45,000

1799: 920,000 63,500

1801: 947,576 63,800

1805: 1,140,308 70,000

In 1805 bedroeg de uitvoer der onderscheidene Sta-
ten in Dollars, met weglating van gebrooken:

In-

AREEDERE AANTOEKENINGEN 67

STATEN.	Inlandsche goederen.	Vreemde goederen.	Altoesamen
Nieuw Hampshire	390,000	220,000	610,000
Massachusetts	5,700,000	13,738,000	19,438,000
Rhode Island	1,065,000	1,506,000	2,571,000
Connecticut	1,353,000	90,000	1,443,000
Nieuw York	8,098,000	13,384,000	21,482,000
Nieuw Jersey	20,000		20,000
Pennsylvania	4,365,000	10,000,000	14,365,000
Delaware	78,000	280,000	358,000
Maryland	3,408,000	7,431,000	10,839,000
Columbia	1,135,000	188,000	1,323,000
Virginia	4,946,000	661,000	5,607,000
Noord Carolina	767,000	12,000	779,000
Zuid Carolina	3,958,000	3,109,000	7,067,000
Georgia	2,351,000	44,000	2,395,000
Louisiana	2,500,000	500,000	3,000,000
	42,334,000	51,183,000	93,517,000

(G) bladz. 275.

Naar den vorigen overflag over 1796—1805, zou de handelsbalans nog iets hooger, en tot 7 miljoen Dollars jaarlijks, klimmen. Het land zou dus in die 10 jaren 70 miljoen armer zijn geworden, zoo dezelfs buitenlandfche handel niet van eene fcheepvaart verzeeld ging, welke, te gelijk met het verkoopen van in Amerika getimmerde fchepen, veel gelds in het land bragt. Dit plagt bijzonderlijk eene vrachtvaart in dienst der Spanjaarden, Franschen en Nederlanders, te doen, welker opbrengst gedurende het gezegde tijdvak op 100 miljoen Dollars wordt begroot; en vooral geene min-

673 BREEDERE AANTEKENINGEN.

mindere winsten verschaft een van haven tot haven voortgezette ruilhandel voor eigene rekening, van welken er in het II en III Deel is gewaagd. Uit hoofde van een en ander werd het voordeel van den buitenlandschen handel en de scheepvaart der Noord-amerikanen, in DE BEAUJOUR'S *beschrijving der Vereenigde Staten*, op 35 miljoen Dollars jaarlijks geschat. Maar het continentale stelsel maakte hierin na 1805 al meer en meer verandering; en, hoe minder manufacturen en verdere goederen de Engelschen bij deszelfs aanvang op het vaste land van Europa steten, hoe meer zij Noordamerika daarmede overstroonden, hoe sterker zij de opkomende fabrieken aldaar tegenwerkten, en hoe nadeeliger die handelsbalans tusschen hen en de Noordamerikanen voor dezen werd, die in het meergemeelde tijdvak reeds zoo vele miljoenen ten hunnen nadeele was. Daar de Engelschen nu tevens al meer en meer Amerikaansche Zeelieden begonnen weg te nemen, en zulks het aantal der handen, welke de scheepvaart en koophandel aan fabrieken en landbouw ontrukten, grootelijks vermeerderde, besloot het Amerikaansche Gouvernement daarom te lichter tot de maatregelen, met welke vermelding de vorige *Aanteek. E.* besluten wordt. Toen intusschen de staat van zaken in Europa ganschelijk veranderde, en de nietigheid der Amerikaansche landmagt tegen aanvallen van den kant der Engelschen zoo proefondervindelijk gebleken was, maar Grootbritannien van zijnen kant, desniettegenstaande om goede redenen, tot eenen billijken vrede geneigd bleek te wezen, werd dezelve te Gend gesloten, en de voordeelen van handel met Noordamerika, waarop menig ander volk, veertig ja-

ren

men geladen: zoo zeer blinde, door de Engelschen op nieuw in zulk eene mate ingeeoogst, dat men in Noordamerika daarover luidkeels begint te klagen. Zie het III. deel, bladz. 527.

(H) bladz. 280.

Na door het Kanaal van Florida te zijn henen gelopen, rolt de Golfstroom Noordwaars aan voort; langs een zeer diep kanaal, hetwelke hij voor zich op den bodem des Oceaans uitgehold schijnt te hebben, en in hetwelke er zich geen grond laat peilen.

De loop van den Golfstroom is 20 uur ver aan de kust van Noordamerika evenwijdig. Vervolgens stuit hij tegen de uitspringende ondiepten nevens Kaap Hatteras, welke hem in streek van het Kompas zijdelings af doen wijken. Hij wordt gezegd land van die Kaap weg te spoelen. Voorbij haar heeft hij weer daarom eens aan de kust evenwijdige rigting, tot aan het eiland Nentucket, en neemt hij in breedte toe, maar in snelheid af.

Bij dat eiland geeft hij eenen loopp van keerstroom af, en zijn bezinkfel heeft de ondiepten nevens dat eiland evenzeer gevormd, als het schiereiland van Kaap Cod. Voorts schijnen de banken van Terra neuve door eenig bezinkfel van den Golfstroom en den Boofstroom, die hem aldaar des zomers opkeert, gevormd te zijn.

Welke verschillende rigtingen hij van Terra neuve af des zomers en des winters neemt, vermeldt de *Leiding*, I. deel, bladz. 61 en 62. Wij merken hier nog slechts aan, dat het Zuidelijke uitscheid der Grooten bank van Terra neuve reeds schijnt aan te wassen, en

het diepe kanaal van den Golfstroom zich aldaar vooreen verder ten Noorden uitstreckte, dan thans.

Aan weerskanten van den Golfstroom wordt men een tegenstroom gewaar; en de tegenstroom aan den kant van het vaste land van Noordamerika brengt, in vereeniging met de rivieren van dat land, aan deszelfs kust het slijkige bezinkfel voort, dat bij de Engelsche Zeelieden den naam van *the Soundings* heeft.

Bij Z. W. winden is de oppervlakte van den Golfstroom effen, en volgen de golven den loop des strooms; maar bij N. O. winden, wanneer zij tegen hem inkomen, ontstaat er op hem eene holle zee, welke voor eenige soorten van schepen gevaarlijk is.

(I) bladz. 319.

Hiermede was men inzonderheid door eenige Engelschen, onder bevel van den rusteloozen Sir WALTER RALEIGH, bedreigd geworden. Dezen vermeesterden op Trinidad in 1595 de Spaansche stad S. Joseph, en namen derzelver Gouverneur ANTONIO DE BERRIO gevangen. Vervolgens door andere Engelschen versterkt, deden zij de Caciques des eilands bijeenkomen, en verhaalden, dat hunne Koningin, volgens hen eene magtige Caciquesse, die een groot aantal Caciques onder zich had, hen afgezonden had, om van de wreede geweldenarijen der Spanjaarden wraak te nemen, en de inlanders tegen dezen te beschermen. Zij vertoonden daarbij eene afbeelding van de Koningin, welke door de Caciques bijkans afgodisch werd vereerd; en de magtige ELIZABETH ontving aldaar den naam van EZRABETHA CASSIPUNA AQUERAWANNA, of

oppreste vorstin en magtigste heerscheresse. Het was RALEIGH intusschen eigenlijk te doen, om BERREO in handen te hebben, die een jaar te voren eenige door hem afgezondene verspieters had omgebracht, en voorts de dochter van een Spanjaard had getrouwd, welke veel bij eene onderneming had opgezer, waartoe BERREO zich vervolgens bij herhaling begeven had, en waaromtrent RALEIGH van niemand meer licht inwinnen kon, dan juist van dien BERREO.

De zaak was het opsporen van zeker El-Dorado, en deszelfs hoofdstad Manoa, rijksetel van een tak der Incas, welke zekere JUAN MARTINEZ bezocht en vol gouds gevonden had, en nopens welke er door dezen een bericht was opgesteld, dat in de Archiven van S. Juan de Porto Rico berustte, en waarvan BERREO een afschrift bezat. Des niet tegenstaande had nu wel deze, evenmin als een groot aantal voorgangers van hem, dat Manoa niet kunnen vinden, en kon het daarmede eveneens gelegen schijnen te wezen, als met de voorgemelde mijnen van S. Barbe; doch RALEIGH dacht echter van Trinidad langs den Oronoque tot aan dat Manoa te zullen kunnen doordringen, na dat hij alle mogelijke berichten deswegens zou hebben ingewonnen. Nu voegde er zich, bij het gene hij van BERREO vernam, welhaast het bericht van een Amerikaanschen Cacique, dat er van den Westkant, in het Oostelijk uiteinde van Guiana, een volk van aldaar ongemeene beschaving was ingedrongen. Dat volk had, in een krijg tegen een ander volk, tot welks hulp de zoon van dien Cacique was toegesnel, dezen jongeling gedood. Zulks weerhield den vader van verdere uitweiding over die aankomelingen uit het Westen; maar zij bleken, uit deszelfs bericht, zoo

als van elders, Derwaer te zija geweest, die met-
 GUAMARABO, broeder van ATAMALIPA, derwaer: gake-
 ken waren, toen de laatstgenoemde verzameling der
 Inas zijnen anderen broeder QLASCAR had overgebracht,
 en kon voor dat die broedersnoord door RIZARRO bij
 ATAMALIPA zoo vruchtbaar werd te huis gezocht, dat
 de hand van den Groeten weaker van alle ongezellig-
 heid ook daarin sigbaar werd. Zij werden, ten tijde
 van RALEIGH'S onderneming, door een kleintoon van
 dien GUAMARABO beheerscht, en waren van goud zoo
 veel woersien, dat hun land deswegens door daazelfe
 naburen, even als door den gezonden MARTINEZ, van
 dat misaal: gezegd werd over te vloeyen. Hietzelve
 werd intusschen door hen voor en na aan de omlig-
 gende volken verhandeld, en geraakte uk dezer han-
 den eindelijk in die der Spanjaarden; alwaerom het
 thans nog aanwezige Manoa sich niet meer door goud-
 rijkheid onderscheidt. Wat hiervan zij, zalmen be-
 reikte hetzelfde, in het gezegde jaar, en op een twee-
 den togt, in het naastvolgende jaar 1596, evenmin, als
 eenre reeks van andere gelukzoekers, welken men in
 en achter het Latijnsche verhaal van zijne togten, en
 des van BRAKE en GANBISH, (*Francof. 1599 fol. cxxxij*).
 meêranderem opgenoemd vindt, en tot welken voorts
 ook de Duitfche Ridder PHILIPS VAN HUTTEN behoort,
 waeromrent wij in het meêrgemelde werk van den An-
 nistaal VAN DEN BOSCH, II. deel, bladz. 224, 225 lezen,
 dat hij in 1441-1445 (zekerlijk 1541-1545) eenre
 lande Spanjaarden tot in het gezigt van eenre stad der
 Omegas voerde, welker huizdaken hem van goud sche-
 nen te blinken; zekerlijk om dat hij in daazelve het
 voorwerp zijner varige wenschen dacht te zullen heb-
 ben gevonden.

(K) bladz. 351.

Een regt op dit artikel behoort tot de inkomsten van Jamaica, die op 125,000 P. St. begroot worden, en overigens uit een hoofdgeld bestaan, dat de vrije lieden er te betalen hebben, en uit een taks op de slaven, welker aantal er dat der blanken en vrije lieden niet de kleur op zulk een onzeggende wijze overtreft, dat men hierin, en in den jongsten opstand der Zusters ten op het eiland, eene der redenen zoeken mag, waarom de verdede aanvoer uit Afrika daar en elders geknikt is geworden, en men onlangs te Kingston twee personen, die er steeds bleven invoeren, exemplarisch heeft gestraft. Hoe de bevolking des eilands voor en na toenam, blijkt uit de volgende Tabel.

Blanken. Vrijen van de kleur. Neger-slaven.

1651	4,500	0	1,400
1670	7,500	0	8,000
1734	7,644	0	86,146
1746	10,000	0	112,428
1768	17,947	0	175,914
1775	18,300	3,700	190,914
1787	30,000	10,000	250,000
1805	40,000	10,000	280,000

In volgende jaren moet de evenredigheid rusten op de vrijen en slaven op Jamaica nog veel geringer zijn geworden; en het getal van de blanken, was er, in 1811, 326,000, en in 1815 nog 315,000; hetgeen, met de medigheid van HUYI vereenigd, den toestand der blanken zeer nadelig maken zou, als de Kroon er niet een geheel nieuw aantal kragtvolle middelen in-
 25

671 BREEDERE AANTEKENINGEN.

toe beweegt haar intusſchen ſteeds de belangrijkheid van een land, welks handel men niet naar dezelfs vermelden invoer in Engeland moet berekenen, maar nader, uit eene opgave van de ſchepen, leert kennen, welke er, in 1807, toen de uitvoer er dien van 1809 en 1810 nog niet evenaarde, werden uitgeklaard. Zulks werden er naar

	Schepen.	Ton laſtaadje.	Manſch.
Grootbrittanje	242	63,471	7748
Ierland	10	1,231	91
Britſch Amerika	66	6,133	449
De Vereenigde Staten	133	13,041	493
De Weſtindifche Bezittingen van andere Mo- gendheden	22	1,903	155
Afrika	1	109	8
Te zamen	474	85,828	9,344

(L) bladz. 393.

Haast even als S. Eustatius, dat hierom, 40 jaren geleden, bij dezelfs onverhoedsche wegneming door RODNEY, ondervond, met welke jaloersche oogen het door de Engelfchen ſteeds werd gadegellaſſen. Eene jaloerschheid, van welke er ook eenig blijf in de beſchrijving van den handel van Curaçao, door den Heer LUCKEY, gelegen ſchijnt, die wij te meer uit den tekst hebben geligt, daar hij er in den tegenwoordigen tijd ſpreekt. Zij luidt als volgt:

„De Nederlandſche Koopvaarders komen uit Europa hier aan, om kondſchap en loodſen. Vervolgens ſtevenen zij naar het vaſte land, tot eenen gewapenden handel,

del; waartoe zij allézijs in staat zijn. Want het zijn floute, welbemande, en sterk gewapende schepen, welke de Spaansche Kustbewaarders vermogen te trotseren. Voorts zijn er hier groote magazijnen van allerlei Europeesche en Indische fabriekgoederen; en de Nederlandische West-Ind. Compagnie, dat ook de Afrikaansche is, plagt er jaarlijks 3 of 4 ladingen van Negerflaven aan te bréngen." Schoon deze handel, even als de Compagnie zelve, een einde genomen heeft, gaat de Schrijver voort: „De Spanjaarden komen er met kleine schepen aan, koopen de besten der Negers, tegelijk met vele andere koopwaren, en geven in ruiling goud, zilver, kakao, koortsbast, vanilla, cochenille, enz." Van het dus ingernilde, plagten er, volgens den General v. D. Bosch, soms in een jaar bij de 60 rijke scheepsloadingen naar het moederland te gaan; maar thans kwijnt die handel, volgens denzelfden uitmuntenden Schrijver, grootelijks; en de toekomst belooft geenen terugkeer van zulke uitnemende voordeelen, als Curaçao weleer opleverde.

Engelschen en Noordamerikanen beide, vlammen bijzonderlijk al te zeer op eene toenemenden handel met het Kapitein Generaalschap der Caraccas, waar de zucht tot rebellie voornamelijk uit begeerte tot voortzetting van zulken handel, als men er, gedurende eene reeks van jaren, met de Engelschen dreef, (zie II. deel, bladz. 273.) geboren schijnt; en die handel schijnt, als de laatstgenoemden Spanje dat land tot rust zullen hebben helpen brengen, niet te zullen afnemen; vooral nu Grootbritannien bij deszelfs andere West-Ind. bezittingen ook Tabago en Trinidad heeft gevoegd.

280 BREEDERE AANTEEKENINGEN

Hoe voordéélilig ook van betóómen van Infurgenten en Noordamerikanen; door de Engelschen, voor den Nederlandtschen handel in het algemeen kunste weeten, Curaçao zal voortaan niet méét zoo sterk, als voorheen, door de Spaanjarnden der naburige kust bezocht worden, en men zal zich móeten wíchten, om hetzelfde niet met die verscheidenheid van goederen te overláden, waarvan de lange lijst, achter den III. *Brief* des besaamden *Onpartijdigen beschouwers*, aan denzelfden ventigen schijn van gewigt bijzet. Bijzonderlijk zullen wij in Westindie, en daaromstreeks, met alle andere, dan eigene Nederlandsche, linnen en bonten zoo weinig tegen onze mededingers kunnen markten, dat die Artikelen door ons níetst spaarzaam naar Curaçao zúllen dienen te worden gevoerd.

Ná schijnt dit laatste ook reeds werkelijk in acht genomen te worden. Van de ontzettende menigte van vreemde linnen, welke er in 1814; volgens den IV. *Brief* des staatsgenoemden Schrijvers, *bladz.* 126, in de Noordelijke Nederlanden worden ingevoerd, en van welke er in het geheel slechts ongeveer een derde wederom het land winging, voerde Amsterdam toen voor 1,200,000 Guldens uit, maar in 1816 bedroeg de uitvoer van die linnen aldaar nauwelijks meer dan half zoo veel. De *grote magazijnen van fabriekgoederen* op Curaçao; van welke de Heer *TYCKAER* gewaagt, trekken dus uit Nederland, ten minste uit Amsterdam, weinig van dat linnen. Dit is gewisfelijk meerendeels een gevolg van de gezegde mededinging; offchoon het misleken ten deele, zoo als men wil, door den hoo- geren prijs veroorzaakt wordt, op welken het over Nederland naar Curaçao gaande Westphaalsche en Si- telfsche linnen, in vergelijking met het van Hamburg ont-

ontboden, te hān komt; en die hoogere prijs komt wederom ten deele daardt voort, dat het Silefische linnen, zoo als reeds in het I. deel, *Aantek. (W)* is opgemerkt, van Hamburg naar herwaarts komen moet, om van hiet naar Curaçao te kunnen gaan; en dat het Westphalifche te Hamburg ook steeds goedkoop wēzen moet; dan in onze zeehavens. Tān deele fprikt de hoogere prijs der beide gezegde linnenfoorten te Curaçao, als men ze van Amfterdam, enz. oarfdeft, ook uit de belasting, waarmede derzelver invoer in de Nederlanden bezwaard is geworden; aangezien dezelve te Curaçao en Momme, waarheen men ze van Amfterdam, of uit eene andere Nederlandsche haven, moeg willen zenden, toch steeds duurder moesten zijn, dan wanneer zij van Hamburg derwaarts gingen, en zij dus aldaar meestal van Hamburg ftonden te komen; aangezien voortz de weg, om ze van Curaçao te vertieren, al waren zij in beide gevallen even goedkoop, met Engelfche en andere handelaars in allerlei linnen opgevuld, en door hen bijkans ondoordringbaar afgeflofen was; aangezien; ten derde; het vertier van over Amfterdam naar Curaçao gaande Silefifche en Westphalifche linnens, hoe fterk hetzelfde, ondanks de twee vermelde hinderniften, ook nog blijven moeg, toch steeds gering, en de gezamenlijke wederuitvoer van die linnens uit de Nederlanden niets beduidend wezen zou, in vergelijking met het binnenlandsche vertier, dat die linnenfoorten hebben zouden, zoo derzelver invoer niet bezwaard werd. Een vertier, dat fints lang aan de Noordelijke Nederlanden eene linnenreederij heeft ontroofd, welke aldaar haast ook zoo fterk, als in de Zuidelijke, plegt te bloeffen, maar onder den iavperv, en een van hies tot hies rondgaand

uitventen van Silefische en Westphaalsche linnens, evenzeer als de Haarlemsche zijdefabrieken onder den invoer van Fransche zijden stoffen, is te gronde gegaan; het gene elk moet bejammeren, die uit het *eerste Stukje der Mengelingen voor Nederlanders* verneemt, dat er uit Ierland in 1801—1804 gezamenlijk voor de onczettende som van 111,284,855 Guldens aan linnens werd uitgevoerd.

Op Curaçao zou intusschen een handelstak van meer duurzaamheid, dan de linnenhandel van daar, grootelijks versterkt kunnen worden, zoo de Spaansche kust daaromstreeks eens tot rust kwam. Wij bedoelen het door den Generaal v. D. BOSCH reeds vermelde vertier van levend vee en gezouten vleesch. Hierbij zou dat van zoute visch kunnen worden gevoegd, zoo men uit het doodelijk armoedige Wijk op Zee, en van elders, vischers daar henen schikte; voor wier bedrijf de zee tusschen Curaçao en Bonaire en den vasten wal evenmin ongunstig schijnt te kunnen zijn, als de zee tusschen het vaste land en Margarita voor de vischers van dit eiland; en die het noodige zout, op de beide Nederlandische eilanden, in den gereedsten overvloed zouden vinden, en er tevens eenig vee zouden kunnen fokken, en een plekje gronds bebouwen.

Langs dezen nieuwen weg schijnt ons de verbazende som, die Curaçao met deszelfs onderhoorigheden den lande jaarlijks kosten, veel ligter, dan met een uitstallen van linnens, bonten, en duizenderhande andere koopwaren, te zullen kunnen worden gevonden. De bevolking, welke in 1815 bijkans 13,000 zielen bedroeg, en reeds voor meer dan de helft uit vrije lieden bestond, zou tevens door zulk een bijvoegsel derwijze getemperd worden, dat men er, tot handhaving der

der Politie en anderzins, minder krijgsvolk noodig hebben, de bezetting dus minder kosten, en tegen vijandelijkheden van buiten door eene goede Militie bijstaan worden zou.

Van het openzetten der havens van Curaçao en S. Eustatius, voor vreemde schepen, is er in het II. *deel*, *bladz.* 118. reeds gewaagd. Vereeniging met Spanje tegen de Insurgenten, en daarbij mogelijke wegneming en aanwinst van Margarita, had van dit eiland en Bonaire en Curaçao een uitnemend geheel kunnen maken, dat, zoo men tevens bij Spanje handelsvooregten had kunnen bedingen, voor onzen handel allernuttigst had kunnen worden; maar onzijdigheid in den nabijbschijnenden oorlog is daarentegen kosteloos, en kan tevens onmiddellijke voordeelen opleveren, buiten welker bereik men in het andere geval had kunnen geraken. De plaatselijke beschrijving van Curaçao had, uit een onlangs in het Nederduitsch verschenen werkje daarover, grootelijks kunnen worden aangevuld, zoo wij ons zulks hadden mogen veroorloven.

(M) *bladz.* 401.

Het geslacht van zeedieren, dat men vaak onder den algemeenen naam van *Zeehonden*, of *Robben*, besluit, wordt door de Natuurkenners in vier hoofdsorten verdeeld. De eerste bevat 19 soorten van meer eigenlijk dusgenoemde Zeehonden, waaronder de gemeene Zeehond, ook *Zeealf* geheeten, de Zeebeer, de Zeeleeuw, enz. De tweede hoofdsort is die van Walrusen; de derde die der nog vrij onbekende Dugongs van de Indische zeeën; de vierde, die der Zeezoeljen, of Manatis, bij de Franschen *Lamantins*

ge-

384 BREEDERE AANTEEKENINGEN.

geheeten, en door de Natuurkenners voornamelijk in twee soorten, van *trichecus borealis* en *trichecus manatus*, onderscheiden.

De gezamenlijke Manatis zijn vooraan zeer dik van lijf, en loopen van achteren in een dikken staart uit. De kop zweemt naar dien van een varken, de oogen zijn klein, de oorgaten nauwelijks merkbaar. Tusschen den kop en het lijf is er bijkans geen hals of nek. Digt aan den kop zitten er twee vinnen, van zulke teeren, als de Zeehonden, enz. aan hant en genoemde pooten hebben, ontbloot, en hierom aan land nutteloos. De wijfjes onderscheiden zich van die van alle andere zoogdieren daarin, dat haar teeldeel boven den aars geplaatst is. Hare uiers zijn zeer lijvig. Het vel der Manatis is een duim dik. Daaronder vindt men eene laag spek, ter dikte van 4 of 5 duim. Het magere vleesch van deze dieren is aangenaam en gezond. Dat der jonge Manatis heeft veel van kalfsvleesch, en maakt een voornaam deel van het voedsel der volken uit, welke kusten door deze dieren bezocht worden, of in welke rivieren zij zich onthouden. In den Senegal en de Amazonen rivier vindt men ze 200 uur van zee. Zij verlaten nooit het water, en begeven zich ook op geene ondiepten, waar zij niet kunnen zwemmen. Aan de oevers vindt men ze meestal daar, waar de groene schildpadden zich onthouden. Zij beminnen hetzelfde zeegras, als deze dieren, en leven ganschelijk van waterplanten; dat de reden is, waarom hun vleesch niets tranigs aan zich heeft. Zij zijn dom, en laten zich, zonder poging van te ontsnappen, met harpoenen doorboren. Desniettegenstaande leven zij gezellig, in troepen. Elk mannet-

je heeft maar een wijfje, en beoort aan hetzelfde, en de jongen, veel genegenheid.

De Groote Manatis van Kamtschatka zijn 23 voet lang, en wegen 1200 pond. Kop en fpoet gelijken aan die der varken. Tandjes hebben zij niet, maar twee harde kakebeenen, waarmede zij hun voedsel vermalen.

De Groote Manatis der Karibifche eilanden zijn na dezer bevolking met Europeanen bijkans uigeroeid.

De weinige, die men fomtijlen nog aantreft, hebben aan den benedenkant 32 baktanden, en aan elke zijde 5 nagels. Zij zijn tusfchen de 12 en 18 voet lang.

Ook baktanden, en 4 nagels, hebben de wat 10 tot 15 voet lange Kleine Manatis van Afrika en Amerika.

Deze wijfjes brengen 2 jongen voort, welke, als zij jong zijn, door haar onder de vinnen gedragen worden.

Eene verfehoidenheid van Groote Manatis in den Indifchen oceaan, welke fageuden als de wilde zwijnen hebben kon, is mifchien eene bloote fabel.

(N) bladz. 424.

Deze fangenfoort draagt ook den naam van *Rauzfang*, onder welken men haar van de overige fangenfoorten onderscheidt, als men de gezamenlijke flangen voort in *Schubbenfangen*, *Rimpelfangen*, *Ringfangen*, *Raaffangen* en *Adders*, verdeelt. Deze laafte foort vindt men zelfs in de Noordelijke Nederlanden, en wel voor 30 jaren Adders meef gikanden, doch thans andere, in veel grooteren getale, door welke de vergiftige Adders meesal verjaagd fchijnen te wizen, en nopten welke het bij den Heer N. VAN KAMPEN, in dezefis *Staats- en Aardrijkskundige befchrijving van het Koninkrijk der*

Nederlanden, pag. 17. is: „In Drenthe vindt men eenige Slangen, doch van eene onschadelijke soort. Maar de ware goudmijn voor den Nederlander is de vischerij.” In het hoogere gedeelte van Vriesland, dat aan Drenthe paakt, onthouden er zich ook zulke dusgenoemde *Ring-Adders*, ter lengte van 3 voet of daaromstreeks, en fraai van vel; terwijl de vergiftige Adders, die men er voormaals aantrof, vuilbruin van kleur waren. Wenschelijk ware het, dat men de gezegde verjagers van deze laatste naar dat Gelderland en Noord-Holland voortplanten kon, waar de velden, en zoo wij vernemen ook de Zeedijken, thans zoo veel van de muzzen te lijden hebben. Want de bestemming der gezamenlijke Slangen is het vernielen van dergelijk ongedierte, en zij strekken ten uitnemenden bewijze van de goedheid en wijsheid des Scheppers, wiens grootheid men bij de beschouwing van deze dieren niet genoeg kan bewonderen. Doch hieromtrent raadplege men den reeds in het vorige aangeprezenen *Nieuwen Catechismus der Natuur*, door w. GOEDE, III. deel, bladz. 150—165, waar er over de Ratelslangen gehandeld wordt, en II deel, bladz. 166—176, waar men, behalve eene nauwkeurige opgave van de onderscheidene Slangensoorten, een allettrendst verhaal van het ombrengen, verpletteren en verslinden, van een tijger op het eiland Ceylon door eene Reuzen- of Boomslang, ter lengte van ruim 33 voet, aantreft. Deze slangensoort wordt, volgens achtbare schrijvers, in Guiana soms 40 voeten lang. Eene afbeelding van zulk eene in Suriname gevangene slang versiert althans de Nederduitche uitgave der belangrijke reize van STEDMAN, die in verschel-

scheldene talen het licht ziet, en voor elk, die Suriname nader, dan uit deszelfs tegenwoordige beschrijving, en het werk van Z. E. den Generaal v. d. Bosch, begeert te kennen, hoogstbelangrijk is. Dat men zulke slangen, offchoon van mindere lengte, voorts ook op Sumatra vindt, is reeds vermeld; en dat Java er oplevert bewees het vriendelijke dier, dat zich onlangs aan boord der *Maria Reisgerbergen* begaf, om Nederland tot een, helaas! al te kortstondig tooneel van een wonder der schepping te maken, dat zich tot dus ver aan geen Europeër in eenig oord van zijn werelddeel ooit of ooit levend vertoonde, en zoo veel schoons, treffends en nuttigs, heeft, dat men het in den bewoner van Whidah zeer natuurlijk vinden moet, dat hij een dier in zijne woning wel onthaalt, ja Goddelijk acht, het gene, daar te lande kleiner vallende, voor hem in geenerlei opzigt vreeselijk is, maar, door zijne schlichtige bewegingen, zelfs aan den leeuw zoo veel ontzag inboezemt, dat de Mooren der woestijn, om een leeuw te verjagen, hunnen tulband slechts hebben te ontwinden, en met het doek derwijze te slingeren, dat het door den Koning der boschen van verre voor eene Slang kan worden aangezien.

(O) bladz. 450.

Vervolgens werd de Jesuitenorde door gansch Europa henen, op het enkele Russische Polen na, vernietigd. Er verscheen tegen haar in de eerste plaats eene *Memorie van het Hof van Portugal*, nopens het gebeurde in Paraguay, en vervolgens een werkje, onder den titel van *La Republique des Jesuites en Pa-*

wagen *reysen*, &c. waarom men hunne ver-
 rigten in dat woeste binnenland van Amerika veelal
 beoordeelde; dat inuitfchen, even als hun zondige-
 waat in andere landen, onzes oordeels, veel minder
 tegen hen pleit, dan vele andere, ten zelfden tijde
 tegen hen aangevoerde, deedzaken. Als Zendingen
 onder woeste volken fchijnen zij, en de Evangelie-
 fche broeders, ons daaretegen al hunne mededingers
 weete overtreffen; en, nopens hun bekeeringewerk
 in Paraguay, vereenigen wij ons met het in 1734 uit-
 gegeven fchrijven van L. A. MURATTAUS, evenzoor,
 als MOSKOVSON, in het IV^{de} deel zijner *Gefchiedenis van*
Ruizen. KARL W. zulke haast gedaan. Zij beftuurden
 aldaar, in den Herahuttifchen waat, onder den naam
 van *Kaders*, een volk, dat te voren, in het beoach-
 te heidendom, allerveroorfchijker woest en Ganniba-
 liſch had voorgeleefd, en waaromrent het bij den
 Heer TUCNEY is: „ Geen volk verdiende, zoo men
 der Zendingen gelooven mag, den naam van *Wilde*
 niet meer, dan de oorfpronkelijke bewoonders van Bra-
 zilia. Ten bewijze van hunne verſchrikkelijke bar-
 baarheid voert men het volgende aan: Terwijl de
 overblijfselen tot het flagen van eenen krijgsges-
 angenen gemaakt werden, benoemde men een meisje,
 om door hem bezwangerd te worden, en ſchroomde
 hij, die den man had gevangen genomen, meermalen
 niet, om zijne eigene dochter of zuster daartoe te
 beſtemmen; en men verhengde zich er grootelijks in,
 als het gelukte. Want men rekende, dat een kind
 enkel het vleesch en bloed van den vader aan zich
 had, en beſchouwde het kind, dat door den krijg-
 gevangen en was gemaakt, als een gefchik voorwerp,
 om zoo haast het gemogzaam nagedogen was, me-
 de

de gedood en gegeten te worden. De naaste bloed-
 verwant der moeder diende daarbij als slager, en de
 eerste mondvul werd aan de moeder zelve gegeven. —
 Wij zouden de mogelijkheid van zulk eene schrikke-
 lijke verlaging der menschelijke natuur betwisten,
 werd zij niet gesterkt, door het gene de Zendingen
 er bijvoegen, dat de meisjes vaak met de krijgsge-
 vangenen, in welker armen men haar wierp, door-
 gingen, of hun gelegenheid tot ontsnappen gaven,
 en de vrucht, tot vermindering der ijsfelijheid van een
 kind voor de slagbank te voeden, poogden af te
 drijven, ja dat het aan geene voorbeelden van moe-
 ders ontbrak, die zich door eene moedige verdediging
 van hare kinderen tegen het onmenschte beutenrot
 hadden onderscheiden." Uit zulke menscheneters, als
 de Heer TUCKER hier voorstelt, zulk eene Republiek,
 als die van Paraguay, te vormen, en haar van Euro-
 peesche besmetting zoo veel doenlijk te bevrijden,
 kan voor geen onverdienstelijk werk gehouden wor-
 den; hoe strafbaar men ook moge hebben gehandeld,
 met de Paraguajers te wapenen, en voorts, door de
 hatelijkste inboezemingen tegen alle Europeers, tot een
 strijd voor te bereiden, zonder welken al het gestichte,
 dit voorzag men met zekerheid, vroeg of laat voor
 de hebzucht der toenmalige Hoven van Madrid en Lis-
 sabon zou moeten bezwijken. Toen dit nu, ondanks
 alle tegenkanting van den kant der Paraguajers, ge-
 beurde, verloor het Portugeesche Gouvernement de
 lang versmaade scheidlinie nog al meer uit het oog,
 welke het Hof van Rome aan de beide natien had
 voorgeschreven, en nopens welke er op *blad.* 195
des eersten deels, reg. 19 en volg. eene hier te verhel-
 pen dubbele dwaling heerscht. Voor: *Bul van Paus*

ALEXANDER VI. waaraan de Portugezen zich ook zoo weinig bonden, dat zij zich in het enz. leze men: *Bul* — bonden, dat zij de grenzen van hun *Brazilië* ver buiten het gene die *Bul* hun veroorlofde uitbreidden; daarbij nog een deel van *Guiana* voegden, enz. Wat voorts de getroffene overeenkomst met de Spanjaarden betreft, van welke de *Noot* aldaar gewaagt; deze maakte in de scheidlinie, welke het Hof van Rome had vastgesteld, zoo weinig verandering, dat de Portugezen daarbij ten opzichte van *Brazilië* genoegzaam niets wonnen. Dit merkt men gereedelijk, zoo haast men de 370 uur ten Westen der *Kaap Verdische* eilanden op eene Aardglobe met $27^{\circ} 30'$ ten Westen van het eiland *Fer* vergelijkt, dat wij voor het afdrukken der hier verbeterde *bladz.* reeds hadden moeten doen.

(P) *bladz.* 472.

Tot de 19 soorten, waarin men de eerste der vier hoofdsoorten van het zeehonden- of robben-geslacht verdeelt, behoort de dusgenoemde zeewolf, welks kop aan dien van een hond gelijkt, waarvan men de ooren afgesneden heeft. De bovenlip van den zeewolf is gespleten. De voorpooten hebben 4 teenen, welke derwijze door een vlies vereenigd zijn, dat de pooten de gedaante van vinnen hebben. De achterpooten, welke zeer weinig uit het lijf uitkomen, hebben 5 teenen. De dieren zijn tuschen de 3 en 8 voeten lang, en aan de kusten van *Zuidamerika*, waar men ze *Lebas* noemt, zeer gemeen. Daaromstreeks vindt men voorts ook zeeleeuwen van tweederlei soort, welke almede tot de gezegde hoofdsoort van het robbergeslacht behooren, en

en door de Natuurkenners met de namen van *phoca leonina* en *phoca jubata* onderscheiden worden. De eerste dier soorten is de zeeleeuw van DAMPIER en ANSON, en grooter, dan de andere, ja somwijlen 20 voet lang. Het mannetje heeft aan de bovenlip soortgelijk een uitwas, als de kalkoensche haan. De bovenlip van het wijfje is, als die der zeewolven, gespleten; dat de eenige reden schijnt, waarom men aan deze soort den naam van *zeeleeuwen* gegeven heeft. Men vindt ze enkel aan en op de eilanden van den Zuider oceaen. De andere soort van zeeleeuwen, welke haren naam aan de manen van het mannetje verschuldigd is, wordt niet slechts daar, maar ook aan het Noorder uiteinde der bewoonde wereld, gevonden. De mannetjes van deze soort zijn tuschen de 10 en 14 voet lang, en hebben gemeenlijk 10 of 12 wijfjes en een aantal jongen bij zich. Nopens hunne verdere huishouding, en die der eveneens in het verre Noorden en Zuiden beide voorkomende zeebeeren, en die der veel wijder verspreide zeehonden, raadplege men den meergemelden *Nieuwen Catechismus der Natuur*, III. deel, bladz. 240—250 en, zoo men wil, nopens de hoofdsoort, die den naam van *walrusfen* voert, de vorige bladz. 233 en volg. Van deze robbensoort, en de zeehonden en zeebeeren, vindt men aldaar goede afbeeldingen.

(Q) bladz. 522.

De overdragt van Russische oorlogschepen aan Spanje schijnt van een wederkeerige overdragt van eene lange streek lands aan Amerika's Westkust ten Noorden van San Francisco door Spanje aan Rusland

verzeld te zijn gegaan. Toen de Engelschen zich voor omstreeks 30 jaren aan Nootka Sound nederzetterden, merigde Spanje zich het regt aan, om hun zulks te bezwisten; tot dat de zaak, op het punt van oorlog te verwickelen, in der minne beslecht werd; zie de *Inleiding*, I. deel, bladz. 208. Nader aan California wenschte Spanje inmiddels zekerlijk geene Engelsche nictingen te zien. Wat daarvan zij, men vernam zeer onlangs op het onverwachtste den gezegden afstand aan Rusland, en den aanleg van eene Russische vastigheid, *Bojada* geheeten, en opgegeven als slechts 30 mijl ten Noorden van de Spaansche nictingen op California, en 300 mijl ten Zuiden van de rivier Columbia, liggende. Dezelve was, dit voegde men er bij, door het Russische rijkschip *Kamschatka*, onder Kapitein GOLOWNIN bezocht, van hetwelke er bij de beschrijving van Kamschatka reeds is gewaagd, en hetwelke, den 17 September dezes jaars 1819, bij hetzelfde Petersburg terug kwam, waar er twee dagen later later insgelijks de *Kutufow* aanlandde, welke aan een de Russische Amerikaansche Compagnie toebehoort, en reeds reeds uit het Russisch Amerika kwam, waarheen die Compagnie in het volgende jaar twee dergelijke schepen wil afzenden. Mogen de Russische Kooplieden nu slechts de arme inlanders alhier niet eveneens met brandewijn verpesten, als zij dit ten aanzien der Kamschatkers gedaan hebben en verder doen, en als wij voorts gezien hebben dat de Engelschen zich zulks ten aanzien der bewoners van de Hudsons baai en andere Noordse gewesten veroorloven. Brandewijn, waarvan de noodlottige uitvinding, in WILLIAMS *Gezondheidsboek*, I. deel, bladz. 77, als nog zeer jong beschreven, gedurende den korten tijd, dat zij bekend is

de gemeent, een akervreesselijkst nadeel aan het menschdom heeft toegebracht. Wat inmiddels ook de bewoonders der omtrekken van Bojada verlang van dat vergif mogen hebben te lijden; nogtans schijnen de Spaansche nictingen van Nieuw en Oud California thans minder gevaar te loopen, van door hare naburen met zadenbederf vergiftigd te worden, dan wanneer er zich nevens San Francisco Engelschen hadden nedergezet, in wier oogen het werk der Spaansche zondelingen even versachtelijk wezen zou, als het door den Heer TUCKER klaarlijk werd gescht. Tusschen eene Engelsche denkwijze over het Godsdiensfge, en de Spaansche, is het verschil veel grooter, dan tusschen deze en de Russische. Overigens laat de uitgestrektheid der nieuwe aanwinst van Rusland zich uit de ingekomene berigten nog niet opmaken.

(R.) bladz. 549.

Evenzeer als de hedendaagfche Wereldvormers zich in vermetele gissingen schijnen toe te geven, schijnen de Wereldvormers zulks ook meermalen te doen, en hunne onderstellingen nopens den oorsprong van menige bijzondere gesteldheid van eene kust, menige eilandenreeks, enz. schijnen ons van duchtige gronden ontbloom; maar de Heer TUCKER vereenigt zich nogtans, onzes erachtens, te segt met hen, die de tegenwoordige scheiding tusschen Azie en Amerika jonger de Schepping achten. Dezelve kan toch zeer naarlijk uit die wereldramp voortgevloeid zijn, van welke wij, in eene oostrekening op de Inleiding, pag. 205 des *earfian depts*, gewaagd hebben, en bij welke

het door de zon gesmoltene ijs der Noordpool den gewonen weg langs den Atlantischen oceaen voor zich in zoo ver gesloten vond, dat het zich zeer wel eenen anderen weg naar den Grooten oceaen kan hebben gebaad. Hierbij komen voorts een aantal overleveringen, nopens eene bevolking van Azie, enz. uit Amerika, waar men het Atlantis der Ouden, en het Paradijs der Hebreëuwen, dat men eerst zeer laat, tegen alle vorig gevoelen aan, in Azie heeft beginnen te plaatsen, schijnt te moeten zoeken; zoo als wij, in meer dan een ander werkje, genoegzaam uitvoerig hebben aangetoond. Bij die groote volksverhuizing kan Amerika nog in geen en deele derwijze van Azie afscheiden zijn geweest, als heden ten dage. Heeft dezelfde inderdaad plaats gegrepen, dat wij op genoegzame gronden hoogstwaarschijnlijk achten, dan moet er ter plaatse, waar men thans Behrings kom en de Aleutische eilanden vindt, toen nog een vast land hebben bestaan, dat tot aan Kamschatka reikte, en bij de voorgemelde groote wereldramp zeer natuurlijk ten deele, en bij aardbevingen, waarvan de vulkanen op de gezegde eilanden getuigen, nog al verder kan zijn verdwenen.

(S) bladz. 559.

Op welk eene wijze de bevolking der Aleutische eilanden, na derzelver ontdekking door de Rusfen, zoo grootelijks versmolten is, dit vermeldt de Heer RUCKBY niet; maar ongetwijfeld is de reden van dat bedroevende verschijnsel grootendeels in dezelfde invoering van sterke dranken te zoeken, welke voor de bevol-

volking der omstreken van Hudsons baai, enz. zoo noodlottig is geweest, als op *blad.* 151 van dit *vierde deel*, en elders, vermeld is geworden. Het gebruik van zulke dranken is althans onder zulken kouden dampkring, als die der gezegde eilanden, nog schadelijker, dan elders. Derzelver uitwerking is eene zamentrekking, door welke men, met name de maag van lieden, die hun leven door sterken drank verkorten, op eene onzettende wijze verkleind vindt; alwaarom zulke lieden al minder en minder voedsel vermogen te gebruiken. Die zamentrekking sluit de huidvaten, en belet eene ongevoelige uitwaseming, aan welke men in koude gewesten hietendien reeds zoo veel gebrek lijdt, en welke voor het menschelijke gestel intuschen zoo allernoodigst is. Daarvan, onder het gebruik van sterke dranken, al meer en meer ontbloom, moeten de bewoners van koude landen bij dat gebruik welhaast geweldig lijden. Hierbij komt voorts, dat de dronkenmakende kracht der gezegde dranken nergens sterker werkt, dan juist waar er de meeste koude heerscht. Uitwaseming is een tegengif tegen haar; alwaarom lieden, die door haar met de beroerte, welke zij te wege brengt, gellagen zijn, op een warme plaats gebragt en wel gekoesterd behooren te worden. Van dat hulpmiddel vindt men zich nu in koude wereldoorden natuurlijk meer dan elders verstoken. Men lijdt er dus meer, dan elders, aan de gezegde beroerte en hare skellige gevolgen; waarvoor een overmatig gebruik van wijn den zwelger evenzeer blootstelt. Een gebruik van wijn, nopens welks helaas! veel te onbekende nadeelen, en die van sterke dranken, het allerszins gegronde schrijven van Dr. WILLICH, in deszelfs meergemeld *Genondheidsboek*, II. *deel*, *blad.* 127—142

niet algemeen noch sterk genoeg ter lezing kan worden aanbevolen. Intusschen worden de Russen voorts beschuldigd van op de Alepische keten ook nog andere vergiften te hebben gebezigd, om de gezamenlijke mans van geheele eilanden om te brengen, ten einde van derzeiver vrouwen meester te worden. Wederom andere mans, wil men, zijn er door hen met dezelfde bedoeling in slavernij weggevoerd; en huaze heerschappij is aldaar over het geheel zeer alledrakkend geweest; ofschoon het ons ongelooflijk schijnt, dat de gezamenlijke bevolking er, in plaats van verscheidene duizenden, die men er tuschen 1750 en 1760 telde, in 1806 niet boven de 300 zielen zou hebben bedragen. Zekerder is een op 20 mijl berekende omvang, dien men in 1807 aan een vulkanisch eiland toeschreef, dat in 1795 midden in de keten uit zee opkwam, en zich vervolgens, door gestadig opgegevene lavaströmen, vergrootte.

(T) bladz. 642.

Echter niet enkel ten gevolge van het gezegde vreeselijke geschenk der Europeers, maar ook uit hoofde van de gestadige oorlogen, waarvan er een weinig hooger is gewaagd, en al de verdere barbaarsche gebruiken, waaronder het aanbod der oogen van omgebragte slagtoffers aan den Koning teregt als een overblijfsel van een vorig eten van menschenvleesch wordt beschouwd. Het gone er nu bij den Heer ryckay volgt, dat de zeden er door de Zedelingen weinig verbeterd zijn geworden, enz. schijnt ons aan te duiden, dat hij van geene genoegzaam jonge Zedelingsbezigten ken-

kennis droeg. Volgens deze moet men er immers den Koning, met genoegzaam het gansche volk, voor het Christendom gewonnen hebben, ja bevond zekere zeker, die er op een Zondag aankwam, dat men er dien dag stiptelijk stierde; alzoo er op denzelfden, bij de aankomst van het schip, niemand van den wal te onderschijn kwam, maar allen zelfs tot den volgende morgen uitsolden. Hoe verschiklend men nu ook over de verdienstelijkheid van zelf eene Sabbathsrust denken moge; hetzelfde volk, waaronder men dezelve heeft ingevoerd, moet gewisselijk van menig barbaarsch en landonvolkend gebruik afstand hebben gedaan; tot bevestiging waarvan het jongste verslag der algemeene vergadering van de Britsche Zendingsgenootschappen dient, volgens hetwelke de bekeerde Koning van Otaheiti den Almagtigen voor het behoud des overschots van zijn ellendig volk gedankt zou hebben gehad. Eene bijzonderheid, die ons allezins geloofwaardig schijnt; ofschoon men daarop ten onrechte uitdrukkingen schijnt te hebben laten volgen, waarin men zich beroemt, van den krijg in den ganschen Grooten oceaen uitgedelgd, en het Evangelie tevens door gansch Indostan henen verspreid, te hebben. In dit laatste wereldoord moet het door ons reeds vermelde plaatsen van een Bisschop te Calcutta gewisselijk mettertijd veel goeds stichten; maar tot op zijne aankomst aldaar was het er met het Christendom, zelfs onder de Engelschen, droevig gesteld. In den Grooten oceaen schijnt men daarvan zelfs op de zoo beschaafde Sandwich eilanden nog niets te weten; uitgezonderd, dat er van daar in 1809 twee jonge lieden naar New-Haven in Noordamerika werden gevoerd, van welke de eene in dit land door een Pre-

dikant tot den Predikdienst schijnt te worden opgeleid, en in het op Owhyee, onzes erchtens, gansch onnutte Hebreuwsch onderwezen, om vervolgens in zijn vaderland, genoegzaam even als zijn leermeester in deszelfs gemeente, te prediken, zonder dat er op het hemelsbreede onderscheid tusschen de wederzijdse toehoorders bijkans eenige acht geslagen worde, en zoo, dat daarop toepasselijk zij, het gene SPIRITLER nopens andere Protestantische zendelingen verklaart, dat *men niet weet, wie het meeste te beklagen zijn, de averegts werkende Euangeliepredikers zelve, of de arme Malabaren, waaromtrent zij zoo averegts te werk gaan.* Wat hiervan zij, het gezegde verslag is onbetwistbaar hoogst overdreven; en, om de verspreiding van Euangelische waarheden te bevorderen, behoorde men zich geen en zoo valschen ophef van zijn doen te verporloven.

T A F E L,

V A N

LENGTE EN BREEDTE.

Onder de landen, welke in dit *deel* behandeld zijn, bepalen de gene, die eigene geldmunten, enz. hebben, zich tot Japan en de Vereenigde Staten van Noordamerika. In deze laatste is de Dollar van gehalte nog even veel, als de Spaansche Piaster. Men heeft er bovendien halve Dollars, en gouden stukken van 10 Dollars, 5 Dollars en 2½ Dollars, die men *Dubbele Arenden*, enz. noemt. De Dollar is er in Cents verdeeld. In den handel rekt men er veelal bij L. S. en D. Sterling, even als in Engeland, met welke *maten* en *gewigten* de Noordamerikaansche ook overeenkomen. Van de Japansche *maten*, *gewigten* en *gelden*, is op *blad* 49 van dit *deel* het noodige reeds gezegd. Wij vergenoegen ons derhalve hier met de vermelding der volgende

Ge-

Geographische liggingen.

OOSTELIJK TARTARIJE, ENZ.

Ternay baai	45° 13' N. Br.	137° 29' O.L.
De baai van Suffren	47 53 ———	139 40
————— Castries	54 29 ———	142 0
De rivier Uda	55 18	
Eiland { Kaap Aniva	46 3 ———	143 28
Sagalin { ——— Patience	48 50 ———	144 45
{ ——— Elizabeth	54 20 ———	142 45
Ochorok	59 20 ———	148 12
Kamtschatka, Kaap Lopatka	51 0 ———	156 42
————— S. Pieter en Paul	53 1 ———	158 47
De Oostkaap van Azie	66 5 ———	169 44
Behrings eiland	55 36 ———	167 46
Het Kurilische Nadesjda		
kanaal	48 2 ———	150 22
De l'Angles piek op Jeslo	45 11 ———	141 12
De Japanfche Kaap Songaar	41 16 ———	140 14
Nangafski	32 48 ———	130 12

DE PAPUA EILANDEN.

Nieuw Guinee, Kamp de		
goede hoop	0° 19' Z. Br.	152° 26' O.L.
————— Rodneys kaap	10 3 ———	147 46
Nieuw Brittanje, Port		
Montagu	6 10 ———	150 40
————— Ierland, Carterets		
haven	4 49 ———	152 46

Loni-

LENGTE EN BREEDTE. 701

Louisiade, Kaap Delvrance 11° 21' Z. Br. 154° 26' O.L.

Salomons eilanden, Port

Prælin . . . 7 25 ——— 157 52

Santa Cruz, Byrons kaap 10 41 ——— 166 4

Nieuwe Hebrides, Kaap

Quiros . . . 14 44 ——— 167 15

————— Mallicolo,

Port Sandwich . . 16 25 ——— 167 35

Nieuw Caledonie, N.W. punt 19 58 ——— 163 35

————— Queen

Charlottes Foreland 22 15 ——— 167 13

————— Balade

haven . . . 20 17 ——— 164 24

————— Port

S. Vincent . . . 22 0 ——— 165 55

NIEUW HOLLAND.

Kaap York . . . 10 38 ——— 141 36

—— Flattery . . . 14 52 ——— 143 30

Broad Sound . . . 22 25 ——— 149 0

Steenboks kaap . . 23 28 ——— 151 0

De Zandige kaap . . 24 42 ——— 153 15

Kaap Moreton, aan de

Glashazerijen baai 26 58 ——— 153 27

Port Stephens . . . 32 43 ——— 152 10

—— Hunter . . . 32 57 ——— 151 38

Broken baai . . . 33 34 ——— 151 27

Port Jackson . . . 33 50 ——— 151 25

Botany baai . . . 34 0 ——— 151 23

Jervis baai . . . 35 7 ——— 150 52

Dubbel (Twofold) baai 37 5 ——— 150 6

Ho-

Howe's kaap . . .	37	30	Z. Br. 150	7 O. L.
Wilsons voorgebergte	32	12	— 146	40
Wester haven . . .	38	39	— 145	27
Port Phillip . . .	38	18	— 144	38
Kaap Albany Otway	38	58	— 143	44
— Northumberland .	38	3	— 140	37
— Spencer, aan Spen-				
cert golf . . .	35	17	— 136	52
Het binneneinde der bogt				
van het groote Zuidland	31	30	— 131	7
Kaap Arid . . .	34	0	— 123	10
— Le Grand . . .	34	0	— 122	4
Hoods punt . . .	34	23	— 119	33
King George the thirds				
Sound . . .	35	2	— 117	53
Punt van d'Entrecastaux	24	42	— 116	0
De Leeuwinne kaap	34	20	— 115	6
— Zwanen rivier . .	32	4	— 115	46
— Roode punt . . .	27	42	— 114	0
Dirk Hartogs baai . .	25	30	— 113	2
Cuviers kaap . . .	24	14	— 113	24
Murats kaap . . .	21	37	— 114	18
Het Rozemarijn eiland	20	28	— 116	30
— eiland Depuch . .	20	36	— 117	33
Kaap Misfiesfy . . .	19	12	— 121	15
— Huygens . . .	17	58	— 122	11
— Bartholet . . .	17	10	— 123	5
Het eiland Adele . . .	15	27	— 123	4
Kaap Voltaire . . .	14	15	— 125	33
— Rhuliere . . .	13	52	— 127	17
— Fourcroy . . .	11	58	— 130	
Van Diemens kaap . .	11	10	— 130	4

Mel.

LENGTE EN BREEDTE. 703

Melville's baai, in de Golf					
van Carpentaria	12	15	Z. Br. 136	40	O.L.
De Oostpunt van het ei-					
land Mornington, in die					
Golf	16	33	—	139	50
Het binnenste der Golf	17	42	—	140	18
Kaap Keerweer	13	57	—	141	33
De Noordpunt der Golf	11	0	—	142	2

VAN DIEMENS LAND, NIEUW ZEE- LAND, enz.

De mond van Port Dal-					
rympie	41	3	—	147	11
Hobart, aan de Derwent	42	59	—	147	28
De Pilaar kaap	43	14	—	148	9
— Noordkaap van Nieuw					
Zeeland	34	22	—	173	20
Maria van Diemens kaap	34	30	—	173	1
De Westkaap van Nieuw					
Zeeland	45	50	—	166	41
— Donkere (Dusky) baai	45	47	—	169	28
— Oostkaap	37	42	—	181	0
Het eiland Chatham	45	53	—	183	3
Kerstijds haven, Kergue-					
lens land	48	41	—	69	2
Tristan d'Acunha's eiland	37	6	—	11	44
Port Egmont, op de Falk-					
lands eilanden	51	24	—	60	0 W. L.
James town, op S. Helena	15	55	—	5	43
Alcenfion	7	55	—	14	15

Fer-

Fernando Norhonha .	3	55	Z. Br.	32	35	W.L.
Kaap Veréſche el. Fogo	14	57	N. Br.	14	22	
Porto						
Praya . . .	14	54	—	23	30	
Bermudas, George town	32	2	—	64	33	

BRITSCH EN VEREENIGD NOORDAMERIKA.

Kaap Chidley, aan den						
mond van Hudſons baai	60	14	—	65	20	
Nain, op Labrador	57	0	—	61	30	
De ſtraat van Belle iſle	52	0	—	55	30	
S. Jans ſtad, op Terre-neuve	47	32	—	52	25	
Kaap Race, aldaar	46	40	—	53	3	
— Raye, ook aldaar	47	37	—	59	13	
Louisburg, op Kaap Bre-						
ton . . .	45	54	—	59	55	
Quebek . . .	46	48	—	71	5	
Kaap Sable op Acadia	43	24	—	65	39	
Halifax . . .	44	42	—	63	26	
De rivier S. Croix . .	45	7	—	67	8	
Boston . . .	42	24	—	71	3	
De lichten van Nantucket	41	23	—	70	6	
Nieuw York . . .	40	41	—	74	11	
Kaap May . . .	38	57	—	75	2	
Philadelphia . . .	39	56	—	75	16	
Washington . . .	38	55	—	77	10	
Baltimore . . .	39	22	—	76	55	
Kaap Henry, in Virginia	36	57	—	76	21	
— Hatteras . . .	35	7	—	76	12	
— Lookout . . .	34	23	—	77	10	

LENGTE EN BREEDTE. 703

Wilmington	34	12.	N. Br.	78	25	W.L.
Kaap Fear	33	50	—	78	29	
De lichten van Charlestown	32	43	—	80	6	
— Savannah	32	1	—	80	56	
Het Zuideinde des eilands						
Amelia	30	40	—	81	35	
S. Augustijn	29	51	—	81	32	
Kaap Florida	25	41	—	80	13	
— Sable	24	57	—	81	17	
Penfacola	30	25	—	87	26	
De mond van den Mississipi	29	0	—	89	20	
Nieuw Orleans	29	57	—	90	0	

DE WESTINDISCHE EILANDEN.

Het Westeinde van Groot

Bahama	26	43	—	79	0	
Nassau, op de Bahamas	25	7	—	77	2	
Het Groote Turks eiland	21	31	—	71	10	
Havannah, op Cuba	23	10	—	82	14	
De Oostpunt, Kaap Matze	20	16	—	74	3	
— Westpunt, Kaap Antonio	21	54	—	84	53	
Kingston, op Jamaica	18	0	—	76	45	
Punt Morant, ten Oosten	17	56	—	76	5	
De Westpunt, South Negril	18	16	—	78	32	
Port au Prince, op Hayti	18	34	—	72	21	
Cap Français, aldaar	19	46	—	72	15	
De Oostpunt, Kaap Engano	18	34	—	68	20	
— Westpunt, Kaap S,						
Nicole	19	49	—	73	28	
S. Juan de Porto Rico	18	29	—	66	5	
Punt Boriquen, ten N. W.	18	31	—	67	8	

IV. DEEL.

V y

S.

S. Jans Kaap, ten N.O.	18	24	N. Br.	65	85	W.L.
Tortola, de baai	18	25	—	64	39	
Basfe Terre, op S. Cristoffel	17	19	—	62	49	
S. John, op Antigua	17	9	—	61	57	
Fort Louis, op Guadalupe	16	15	—	61	35	
Prins Roberts baai, op						
Dominica	15	35	—	61	33	
Port Royal, op Martinique	14	30	—	61	9	
Carenage, op S. Lucie	13	57	—	61	7	
Kingston, op S. Vincent	13	9	—	61	15	
Bridgetown, op Barbados	13	5	—	59	43	
Fort S. George, op Grenada	12	8	—	61	49	
Man of Wars baai, op						
Tabago	11	22	—	60	32	
Spanish town, op Trinidad	10	39	—	61	34	
Galera punt, op Margarita	11	10	—	63	58	
Amsterdam, op Curaçao	12	8	—	68	30	

AMERIKA, TUSSCHEN LOUISIANA en
BRAZILIE.

Vera Cruz	19	12	—	95	1
Kaap Catóche	21	25	—	87	0
Het eiland Rattan	16	26	—	86	30
De Zwarte rivier	15	58	—	84	58
Kaap Gracias a Dios	15	1	—	82	46
Porto Bello	9	33	—	79	35
Carthagena	10	25	—	75	26
Porto CabeHo	10	30	—	68	5
La Guaira	10	26	—	86	57
De Driepuntige kaap	10	45	—	62	42

Kaap

LENGTE EN BREEDTE. 707

Kaap Bonaire, aan den

Oronoque	6	22	N. Br.	60	10	W.L.
De mond der Esequibo	7	0	—	58	21	
— Demerary	6	48	—	58	1	
— Berbice	6	20	—	57	11	
— Suriname	5	51	—	55	17	
Cayenae	4	56	—	52	16	
De mond der Amazonen						
rivier	1	25	—	50	51	

AMERIKA'S VERDERE OOSTKUST.

S. Luis van Maranham	2	29	Z. Br.	43	40	
Seara	3	30	—	38	28	
S. Rochus kaap	5	3	—	35	30	
Fernambuco	8	8	—	35	8	
Kaap S. Augustijn	8	25	—	35	38	
S. Salvador, of Bahia	13	0	—	39	15	
Porto Seguro	16	26	—	40	18	
Espiritu Sancto	20	15	—	40	28	
Kaap Frio	23	1	—	41	45	
Rio Janeiro	28	54	—	43	11	
Santos	24	5	—	46	5	
De Noordpunt van het						
eiland S. Catharina	27	19	—	47	40	
Rio Grande de S. Pedro	32	10	—	52	3	
Kaap S. Maria	34	42	—	53	47	
— S. Antonio	36	21	—	56	45	
Maldonado aan de Plata	34	56	—	54	50	
Monte Video	34	54	—	56	13	
Buenos Ayres	34	35	—	58	24	
Porto S. Antonio	40	54	—	64	87	

Y y 2

S.

708 . T A F E L v a n

S. Georges baai . . .	45	42	Z, Br. 67	24 W.L.
Porto Desire . . .	47	45	—	66 0
— S. Juliano . . .	49	7	—	67 89
De Maagden Kaap, of Noordpunt der Straat van Magellaan . . .	52	18	—	68 17
De Zuidpunt der Straat . . .	52	41	—	68 25
S. Jans kaap, op Staten eiland . . .	54	47	—	63 42
Kaap Hoorn . . .	55	58	—	67 26
Diego Ramirez eilanden	56	30	—	68 43

DE SPAANSCH E WESTKUST VAN AMERIKA.

Christmas (Kerstijds) .				
Sound . . .	55	25	—	69 50
Kaap Defolation . . .	54	53	—	71 42
— Pillar, aan den mond der Straat van Magellaan	52	45	—	74 54
— Victory . . .	52	23	—	74 36
— Tres Montes . . .	46	59	—	75 26
Castro, op Groot Chiloe	42	41	—	74 3
Valdivia, in Chili . . .	39	51	—	73 26
Het eiland Mocha . . .	38	22	—	74 0
Conception . . .	36	42	—	73 0
Valparaizo . . .	33	1	—	71 52
Coquimbo . . .	29	54	—	71 24
Juan Fernandez eiland	33	45	—	78 51
Albemurles eiland, een der Galapagos . . .	0	30	—	91 30
Copya, in Peru . . .	27	10	—	71 0
Het eiland Iquaina . . .	20	7	—	70 27

Art-

LENGTE EN BREEDTE.

709

Arica	18	26	Z. Br.	70	11	W.L.
Pisca	13	45	—	76	10	
Callao de Lima	12	1	—	76	59	
Truxillo	8	9	—	78	51	
Paita	5	13	—	80	57	
Gusiaquil	2	18	—	79	48	
Kaap S. Lorenzo	1	12	—	80	48	
— S. Francisco	0	33	N. Br.	79	56	
— Corientes	5	26	—	77	19	
Panama	8	56	—	79	30	
Het eiland Malpelo	4	14	—	80	37	
— Quibo	6	58	—	81	57	
Kaap Blanco	9	15	—	85	28	
Leon	11	50	—	87	9	
Guatimalo	13	54	—	90	53	
Acapulco	16	55	—	100	44	
Kaap Corientes	20	32	—	105	35	
S. Blas	21	30	—	104	46	
Kaap S. Lucar	22	44	—	109	54	
De baai van S. Francisco	30	23	—	115	36	
Port Diego	32	42	—	116	53	
Monterey	36	36	—	121	34	
Port S. Francisco	37	48	—	122	7	
Kaap Mendocino	40	19	—	124	7	
Porr Trinidad	41	3	—	123	54	
Kaap Blanco	42	52	—	124	25	

AMERIKA'S VERDERE WESTKUST, enz.

Kaap Foulweather	44	49	—	123	53	
Gray's haven	47	0	—	123	53	
Kaap Flattery	48	23	—	124	22	
Nootka Sound	49	34	—	126	28	

S.

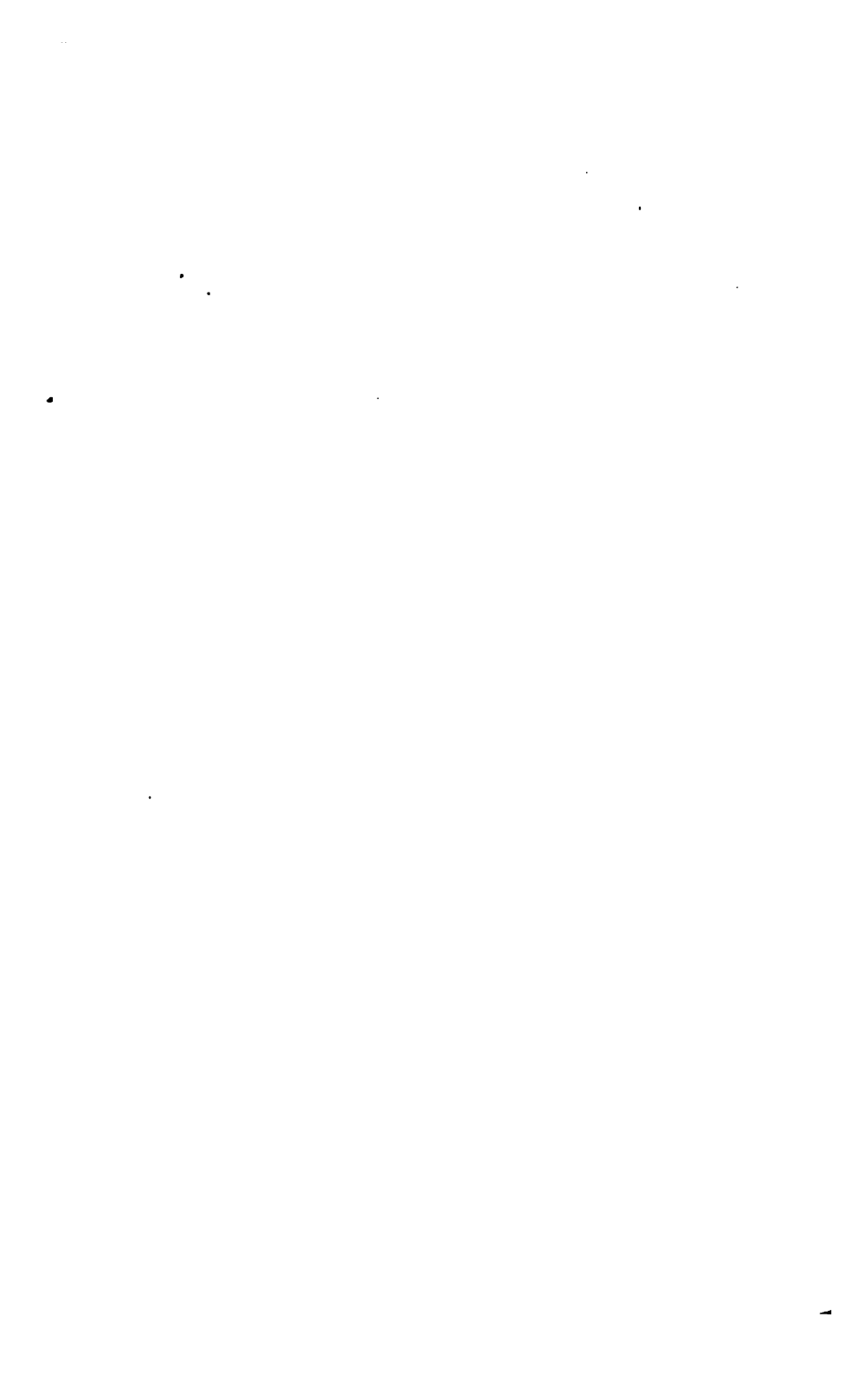
799 GEOGRAPHISCHE LIGGINGEN.

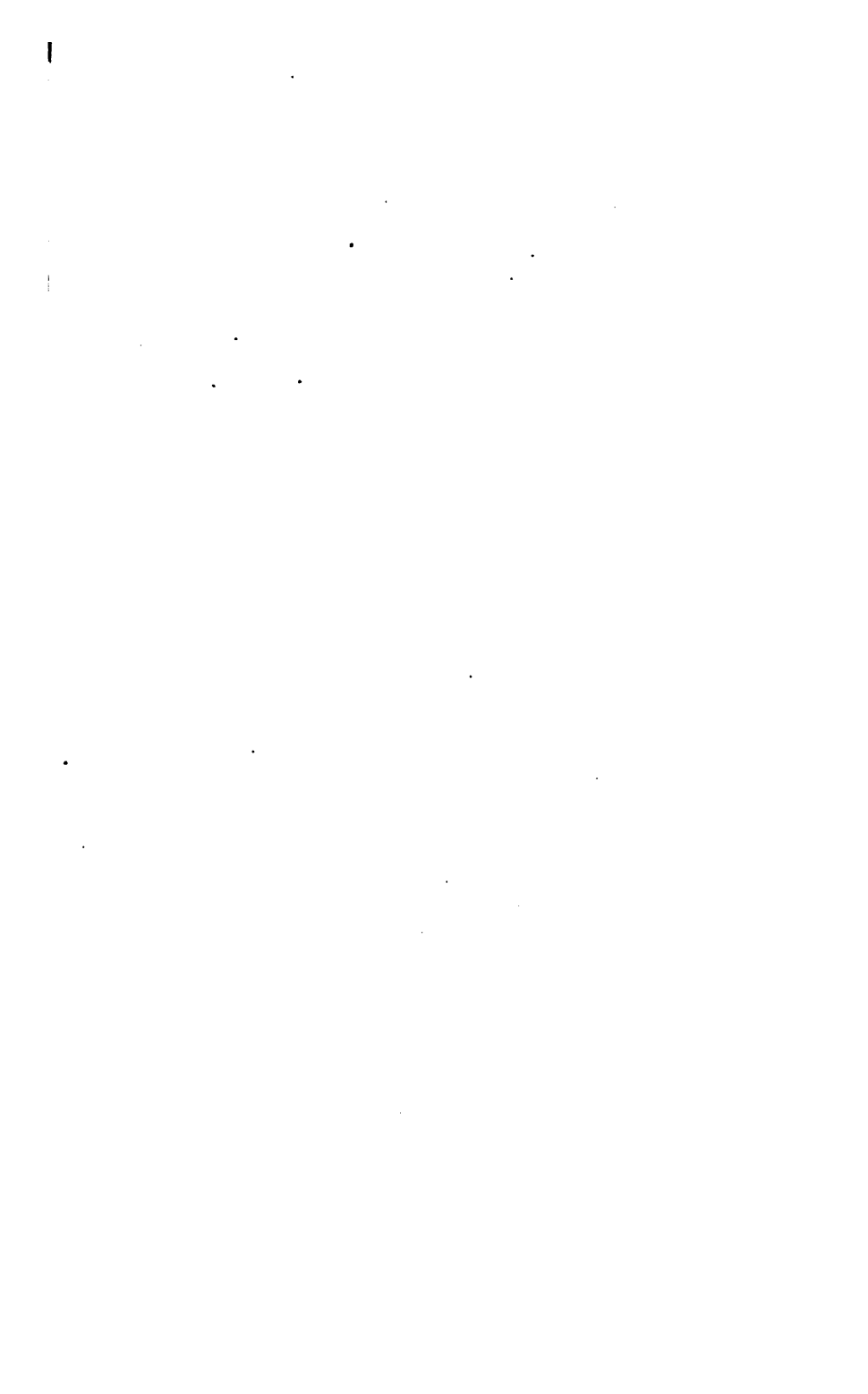
A. James Kaap op Quiden

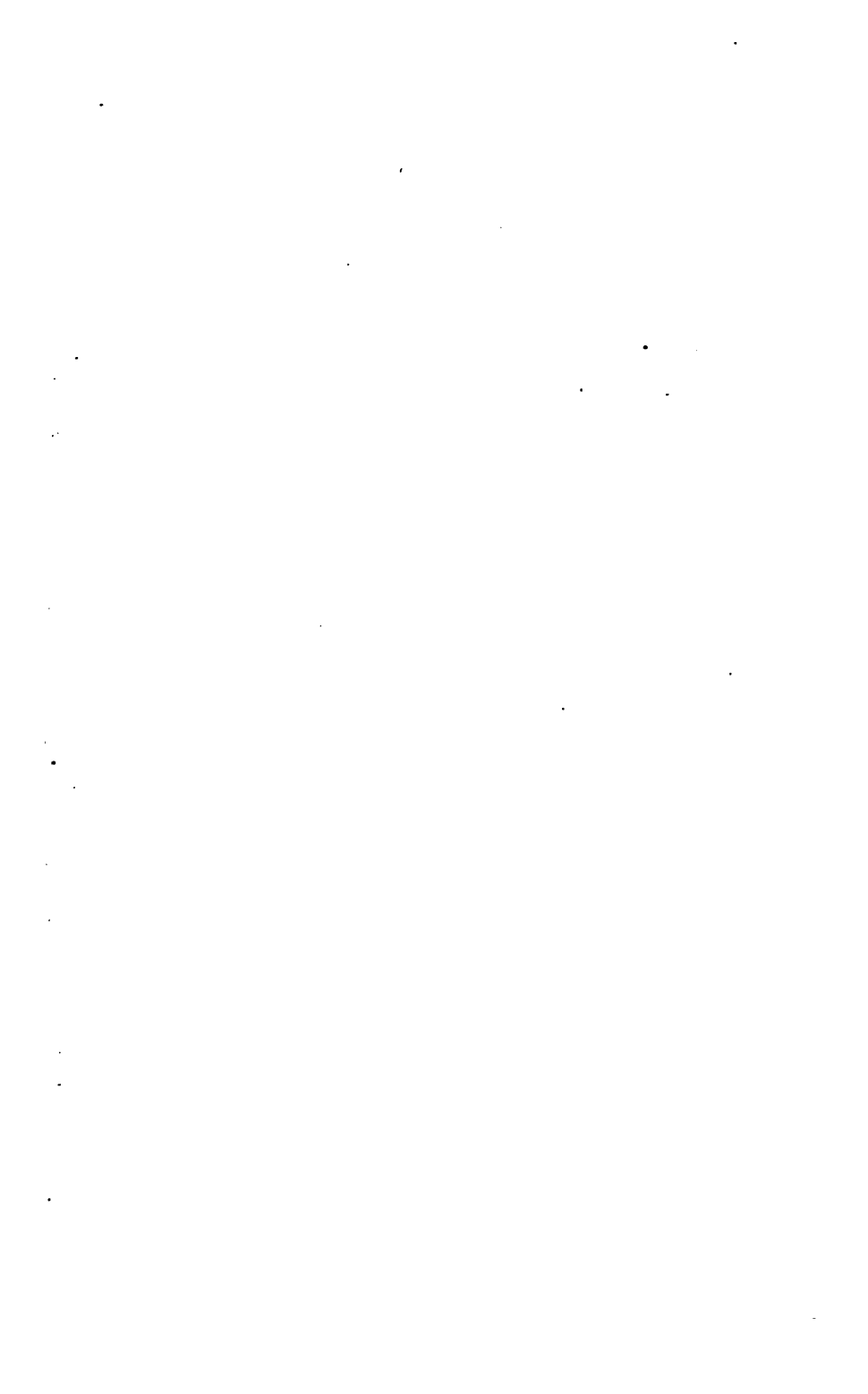
Charlotte's eiland	51	57	N. Br. 131	6 W. L.
Norfolk Sound	75	2	135	34
Mount S. Elias	60	22	141	0
Prins Wilhems-Sound	60	46	146	26
Kaap Elizabeth, aan Cooks				
inhām	59	0	151	27
— Grewille, op Kodiak	57	34	152	0
Oonahshka	53	54	166	22
Mond der Bristol-rivier	58	12	157	33
Kaap Stephens	63	23	162	17
De Prias van Wallis kaap	66	45	163	17
Kaap Mulgrave	67	45	165	12
— Lisburne	69	5	165	22
De Ijkaap	70	29	161	42

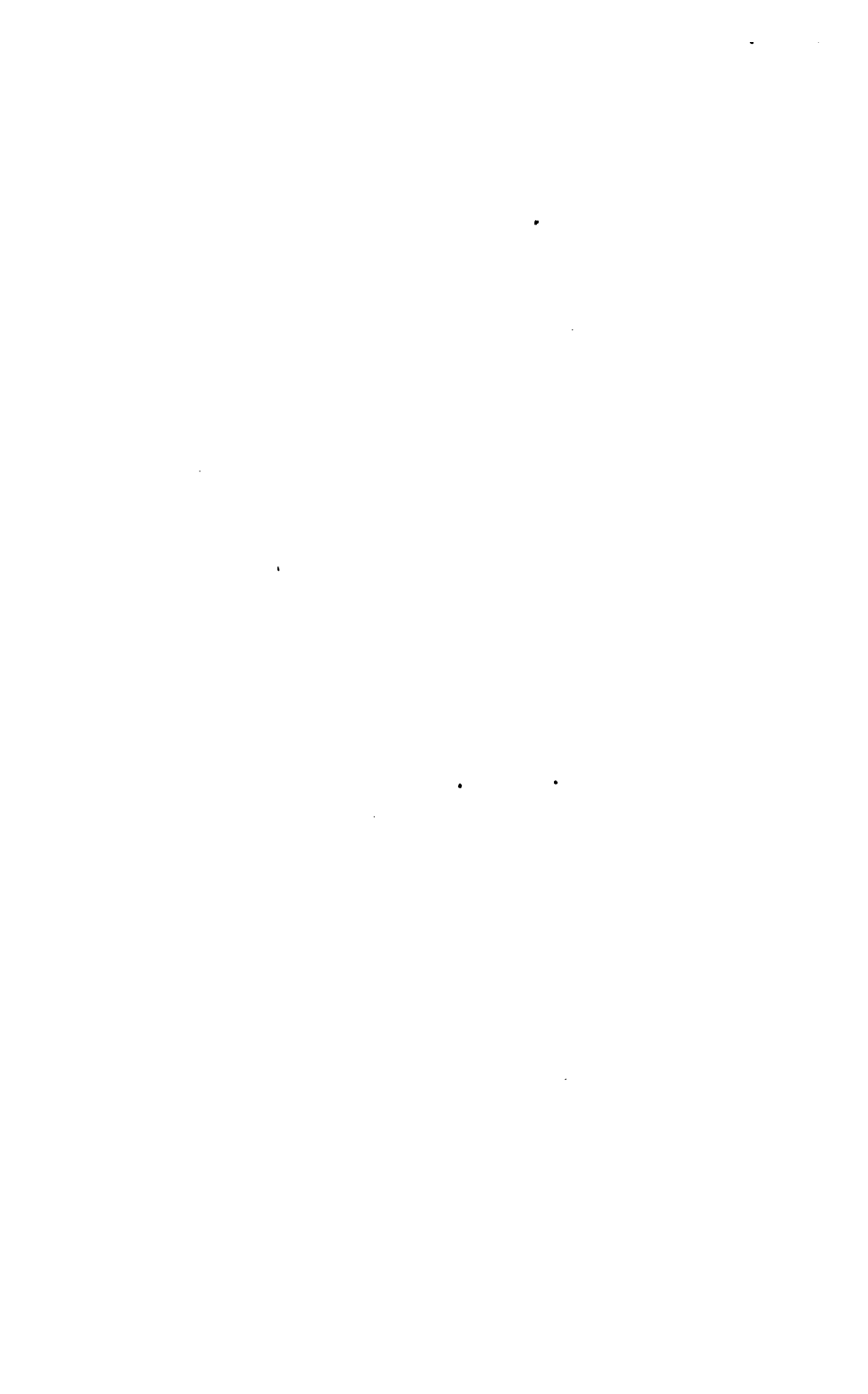
P O L Y N E S I E.

Dieven eilanden	{	Tinian . . .	15	0	—	145	53 O.L.
		Guam; de baai	13	21	—	144	19
		Uraccas . . .	20	25	—	146	15
Karakakoa baai, op Owhyee			19	28	—	155	56 W.L.
Tongataboo, Vrienden eil.			21	9	Z. Br.	175	1
Maouna . . .			14	21	—	170	16

FEB 26 1954

